लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय प्रशासन अकादमी
L.B.S. National Academy of Administration
मसूरी
MUSSOORIE
पुस्तकालय
LIBRARY
111114
अवाप्ति संख्या
Accession No. ~~281~~
वर्ग संख्या
Class No. 413.1
पुस्तक संख्या
Book No. Mun

TO THE

EUROPEAN AND NATIVE COMMUNITIES

OF

GREAT BRITAIN AND INDIA

THIS NEW POLYGLOT WORK

ON

ENGLISH AND VERNACULAR PHRASES,

IN ORIENTAL AND ROMAN CHARACTERS,

IS RESPECTFULLY DEDICATED

BY

BAHMANJI DOSABHAI, MUNSHI.

A LIST OF SUBSCRIBERS.

	Copies.
The Sir Jamshedji Jijibhai Translation Fund	20
The Sassoon Mechanics Institute	1
The Baroda Residency Library	1
The Puna United Service Library...	1
The Honorable James Gibbs	2
The Honorable M. Melvill	1
The Honorable J. P. Green	1
The Honorable J. A. Forbes	2
The Honorable Sir Jamshedji Jijibhai, Baronet, C. S. I.	2
The Honorable Mangaldas Nathubhai, C. S. I.	1

A.

Ashfield, Lieut. W. (Malwa Bhil Corps).	1
Aspandyarji Jamshedji, Esq. (Commissariat).	1

B.

Bogie, Esq. James	1
Barras, Major P. (Police Superintendent, B. B. and C. I. Railway).	1
Buchan, Esq. J. (National Bank)	1
Bahmanji Khurshedji Ashburner, Esq....	1
Bezanji Dhanjibhai Ghadyali, Esq.....	1
Bahmanshah Kawasji, Esq.	1
Bahramji Dadabhai, Esq. (Registrar, &c).	1

C.

Chalk, Esq. Frank (Solicitor-at-law.) ...	1
Conder, Esq. H. (General Traffic Manager, G. I. P. Railway).	1

D.

Duxbury, Esq. J. R. (Traffic Manager, B. B. & C. I. Railway).	1
Dinshah Manakji Petit, Esq.	5
Dhanjibhai Framji Patel, Esq.... ...	1
Dosabhai Dhanjibhai, Esq. (Messrs. Ritchie Stewart & Co.).	1
Dosabhai Framji, Esq. (Collector, Income Tax)...	1
Dadabhai Bahmanji jijibhai, Esq. ...	1
Dosabhai Hormazdji Kama, Esq. ...	2
Doss, Esq. T. (Nizam's Haiderabad). ...	1

E.

Edalji Rustamji, Esq. (Collector of Taxes on Public Conveyances).	1

F.

Forrest, Esq. L. R. W. (Messrs. Killick Nixon & Co).	1
Faulkner, Esq. A. (Asst. Com., Customs).	1
Fletcher, Esq. L. (Solicitor-at-Law). ...	1
Framji Nushirwanji Patel, Esq. ...	2

G.

Graham, Esq. J. N. (Messrs. Graham & Co.)	1
Glennie, Esq. C.F. (Messrs. Graham & Co).	1
Gandhibhai Nushirwanji Vachhagandhi, Esq.....	1

H.

Hancock, Colonel J. W. (Engineers)...	1
Hearn, Esq. (Solicitor at Law).... ...	1
Hirjibhai Mehrwanji Wadya, Esq.	1
Hormazdji and Jamshedji Bahmanji Wadya, Esqrs.	2
Hormazdji Bapuji Vikaji, Esq... ...	1
Hormazdji Bezanji, Esq...	1

J.

Jamshedji Khurshedji Batliboi, Esq. ...	1
Jamshedji Dhanjibhai Wadya, Esq. (Master Builder, H. M's. Dockyard).	1
Jamaspji Minuchehrji Jamasp-Asana, Dasturji Saheb	1

K.

Kawasji Jahangirji Jasawala, Esq. ...	1
Khurshedji Manakji Sheth, Esq. ...	1
Khurshedji Jahangirji Tarachand, Esq.	1
Kesavji Nayak, Esq.	1

	Copies.
Khurshedji Kawasji Manakji Ashburner, Esq.	2
Khurshedji Fardunji Parakh, Esq. ...	2
Khurshedji Minuchihrji, Esq. (Teacher, Sir J. J. Zartoshti Madrasa). ...	1

L.

Loudon, Esq. W. (Administrator General).	1
Lynch, Esq. C. B. (Solicitor at Law)...	1

M.

Macdonald, Colonel. J. A. (Sec. to Govt., Military Department).	1
McIver, Esq. D. (Karachi).	1
Maxwell, Esq. Hamilton (Messrs. Nicol & Co.).	1
Macdonald, Esq. A. (Sir Charles Forbes & Co.).	1
Maitland, Esq. (Messrs. Ewart Latham & Co.).	1
Mehrwanji Edalji, Esq. (Messrs. Graham & Co.).	1
Mehrwanji Nushirwanji Bhaonagari, Esq.	1
Mehrwanji Manakji Sheth, Esq... ...	2
Manakji Sohrabji Ashburner, Esq. ...	1
Mancherji Bahmanji Panthaki, Esq. ...	3
Mehrwanji Framji Pande, Esq... ...	1
Morarji Gokaldas, Esq....	1
Muhammad Ali Rogay, Esq.	1

N.

Nushirwanji Bahmanji Modi, Esq.... ...	1
Nushirwanji Manakji Petit, Esq. ...	3
Nushirwanji Koyaji, Esq.	1
Nushirwanji Mancherji Patlu, Esq. ...	1
Nushirwanji Chandabhai, Esq.	1
Nanabhai Barjorji Saklatwala, Esq. ...	1

P.

Punnett, Esq. T. F.	1
Punnett, Esq. W. O.	1
Pendlebury, Esq. (Engineer, B. B. & C. I. Railway)	1
Peile, Esq. C. (Solicitor at Law). ...	
Pashutanji Bahramji Sanjana, Dasturji Saheb.	
Pestanji Hormazdji Kama, Esq... ...	

R.

Rich, Esq. J. (Exchange Broker). ...	
Russell, Esq. J. (London, Asiatic and American Company).	
Reifferscheid, Esq. G. (Messrs. H. B. Touche & Co.).	
Rustamji Jamshedji Jijibhai, Esq. ...	
Rustamji Sohrabji Punegar, Esq. ...	

S.

Salaman, Esq. S. M. (Asst. Surgeon) ...	
Sanquet, Esq. F. (Messrs. Jules Siegfried & Co.)...	
Sedgwick, Esq. R. B. (Messrs. Killick Nixon & Co.).	
Skipsey, Esq. R. A. R (Solicitor-at-law).	
Stuart, Esq. C. (Post Master, Bombay)...	
Sohrabji Shapurji Bangali, Esq... ...	
Shapurji Dhanjibhai, Esq.	
Sohrabji Naurozji Wadya, Esq... ...	
Sojpal Hirji Mohta, Esq...	

T.

Trevor, Esq. Tudor (Asst. Acct. Gen.)...	
Trikamji Velji, Esq.	

V.

Vinayak-rao Jagannathji Shankar-sheth, Esq.	

W.

White, Esq. (Railway Secretariat). ...	
Wilson, Esq. G. R. (Notary Public). ...	

Y.

Young, Esq. W. E. (Assistant Commissioner, Customs).	

NOTICE.

Mr. Bahmanji Dosabhai, Munshi, begs to notify that he is prepare to give, to European Gentlemen, instruction in Hindū-stān,ī, Gujarāt, and Persian.

Mr. B. D. M. is also ready to undertake, at his leisure hours, th translation of Letters, Petitions, and other Documents from Hindū-stān, Gujarāt,ī, and Persian into English and *vice versa.*

The undermentioned books can also be had of Mr. B. D. M., a well as of very many book-sellers of this place :—

Useful Sentences in English, Persian, and Arabic (*in Roma Characters*).

Sakun-talā Nāṭak (*in high-flown Urdu*).

Tafhīm,i Dīn,i Mazda-yasna (*in Gujarati*).

Idiomatic Sentences, in English, Gujarāt,ī, Hindū-stān,ī, and Persian, in Oriental and Roman characters.*

The attention of European Merchants, Lawyers, Engineers, Native Students, as well as of the Public at the Presidency and in the *Mufassil*, is solicited to this Notice.

Address—"*8, Bora Masjid Lane, Fort, Bombay.*"

---

* Subscribers at Out-Stations are requested to take delivery of the book thro' Agents in Bombay.

TABLE OF CONTENTS.

PART I.

Page.

Colloquial Phrases. 2

PART II.

Introductory Phrases... 28

PART III.

Military Phrases. 56

A Vocabulary of Military, Political, and Naval Words in the Persian Language. 114

PART IV.

Judicial Phrases. 136

PART V.

Mercantile Phrases. 182

A Vocabulary of Mercantile and Fiscal Words in the Gujarāt,ī Language. 208

PART VI.

Medical Phrases 250

A Vocabulary of Medical Words in the Gujarāt,ī and Hindūstān,ī Languages 284

PART VII.

Miscellaneous Phrases. 324

Additional Vocabulary of Mercantile Words Collected Whilst the Foregoing Sheets Passed thro' the Press 426

SUPPLEMENT.

	Page.
Preface (in Persian Verse).	2
Indo-Arabic and Persian Alphabet.	6
PART. I.	
Colloquial Phrases.	1
PART II.	
Introductory Phrases	20
PART III.	
Military Phrases.	39
A Vocabulary of Military, Political, and Naval Words in the Persian Language.	83
PART IV.	
Judicial Phrases.	109
PART V.	
Mercantile Phrases.	149
PART VI.	
Medical Phrases.	173
PART VII.	
Miscellaneous Phrases...	201

A SKETCH

OF THE

LIFE OF DOSABHAI SOHRABJI, MUNSHI.

DOSABHAI SOHRABJI,* a man of Oriental learning and considerable literary talent, belonged to a respectable priestly family. Among the Pārsīs priesthood is hereditary; and as nobility amongst most nations is regarded as conferring distinction on a family, so the sacerdotal order is viewed by Pārsīs in a somewhat similar light.

Dosābhāi was born, in the year 1786, in the city of Barwaj (Broach) in the province of Gujarāt. His father had received such education as was within his reach in those days. It sufficed, however, to enable him to appreciate the advantages resulting from a sound education, and prompted him to leave his native country for Bombay, in order that to his only son, the subject of this memoir, such learning might be imparted as the resources of the now renowned capital of Western India could then furnish. Accordingly, in 1798, Dosābhāi, at the age of twelve years, was brought to Bombay by his father; and his mother who was a daughter of the late Dastūr Kām-dīn, the then celebrated High Priest of the Pārsī community of Broach, also accompanied her son. He was immediately placed in the Persi-Arabic seminary conducted by Maulawī Hājī Muḥammad Kā,im (surnamed Siddīḳī,† Makhdūmī‡, al-Hanafī§). He was one of the learned natives of those days, and was held in high veneration among the Muḥammadan community on account of his learning and noble descent. Here Dosābhāi attracted great notice by his passion for books and his aptitude for learning. For about seven

* Dosabhai's grandfather was named Manakji, son of Framji, son of Naurozji, son of Faredun, son of Kaikobad, son of Ruham. We could trace the pedigree still further, had not the records of the Parsi *Panchayat* at Broach been mislaid in consequence of an old law-suit.

† So called on account of his being descended from Muḥammad's first successor Abū Bakr, surnamed Siddīḳ, or *a faithful witness of the truth.*

‡ So called because of one of his intermediate progenitors being Makhdūm Hāmid who left Arabia for Sind about 250 years ago.

§ So called because he belonged to the school of Hanīfa, an eminent Muḥammadan lawyer, and head of one of the four chief sects in Muḥammadism.

years he pursued his studies with unwearied assiduity and the closest application. His most intimate school-fellows at this time were the late Muḥammad Sa'īd Rogay, Esq., a brother of Muḥammad 'Alī Rogay, Esq, and the late Muḥammad Ibrāhīm Maḳba, Esq. It is, indeed, a pleasing circumstance to record that in after years these three promising young men became worthy citizens and useful members of society and promoters of Oriental literature.

In the year 1803, Dosābhāi left the seminary for the busy scenes of active life. He was first employed as a Persian teacher by the late Wādyā Hormazdjī Bahmanjī, Esq., and several young gentlemen of that eminent family were placed under his tuition. One of these pupils was the late Dosābhāi Jamshedjī Wādyā, Esq., whose high attainments as a Persian scholar shed a lustre on both the pupil and his teacher. From this illustrious family Dosābhāi obtained the title of *Munshi*. His knowledge of Persian as well as of Gujarāt,ī and Hindū-stān,ī became, at this time, well known in Bombay. Not only was his knowledge of the languages great, but he possessed the rare faculty of being able to impart knowledge to others. At this time, however, Dosābhāi was laboring under a very serious disadvantage. There was then no English school in Bombay. But Dosābhāi, with his wonted application, surmounted this difficulty. He began to study English in his leisure hours at home by himself; and though being thus *self-instructed*, he had not the advantage of a systematic English training, yet he acquired a tolerably good knowledge of the English language which was, subsequently, greatly improved by his constant and unremitting intercourse with Europeans.

About this period several Armenian merchants who had settled in Bombay from Persia, placed their sons under Dosābhāi's tuition. Our readers may not be unaware that the Armenians, residents in Persia, use, like the rest of the inhabitants, the Persian language. Dosābhāi's fame as a firstrate Oriental teacher now attracted the attention of English gentlemen in the late Hon. East India Company's service. The first British officer who studied Persian under Dosābhāi was Captain Robert Taylor, who for many years was Political Resident at Baghdād. On his arrival at the Presidency of Bombay he began to read with Dosābhāi "The History of Sind" in the Persian language. On the

annexation in 1817, of Pūna to the British dominions in the East, and during, as well as subsequent to, the administration of the late Hon. Mount Stuart Elphinstone who was Governor of Bombay from 1815 to 1827, many young cadets and civilians placed themselves under Dosābhāi's tuition in Bombay for the study of the native languages in which they had to undergo an examination.

Dosābhāi's character as a judicious and efficient teacher soon became well established, and his popularity among the European and Native communities was the natural result of his pleasing manners. It would be tedious to mention all the names of Dosābhāi's numerous pupils. Suffice it to say that in the list of his scholars, appear the names of Messrs. Warden, Simpson, LeGeyt, Reeves, Hebbert, Bellasis, Robertson, the Hon. B. Ellis, the Hon. W. E. Frere, the Hon. J. Gibbs, Sir Henry Anderson, Sir Henry Roper, Sir C. Jackson, Sir Bartle Frere, Sir M. Westropp, and many other civil, military, and medical officers as well as European merchants and lawyers.

Dosābhāi is the author of several works. In the year 1808, he published a Gujarāṭī translation of a small Persian treatise called "The Kadīm Nāma." It gives a brief outline of the ancient history of Persia and a cursory account of the emigration of the Persian progenitors of the present Pārsīs of India. In 1818, he published at the express wish and through the support of that highly respected and upright gentleman—the late Framjī Kāwasjī, Esq., a translation of an excellent Persian work entitled "The Tazkarat-ul-Hukamā" which embodies the life, writings, and moral doctrines of the ancient Grecian and modern Muḥammadan philosophers. In 1827 and 1835, he translated two Persian works, respectively called "Shawāhid-un-Nafīsa Fī Isbāt-il-Kabīsa" and "Daf̣ul-Hazl, published by the late learned Hājī Muḥammad Hāshim Isfahān̤ī on the subject of the leap year in the Pārsī religion. In 1832, he published a translation of another Persian work, called "Gawāh-ul-Kabīsa Dar Dīn̤i Zarthusht̤īya," on the same subject. The publication of these translations increased greatly Dosābhāi's reputation. Soon after the conversion of two Pārsī youths in 1839, Dosābhāi published for the instruction and guidance of Pārsī youths, a work in Gujarāṭī called "The Ta'līm̤i Zartusht,* or the Doctrine of Zoroaster."

* A second edition of this work was, with some alteration, published in 1869, under the title of "Tafhimi Dini Mazda-yasna."

This work embodying as it does, extracts from the historical, theological, and philosophical works of classical European and Persian authors, was a complete success; and its publication gained for Dosābhāi much popularity among the Pārsī community. In 1843 he published his famous "Idiomatical Sentences in English, Hindū-stān,ī, Gujarāt,ī, and Persian." This book contains useful and popular phrases on military, medical, judicial, mercantile, and miscellaneous subjects. In the publication of this Polyglot Work, the author had the benefit of the distinguished patronage of the late great and good Sir Jamshedjī Jijibhāi, Baronet. It is *this* Work that is now offered to the public in an improved, revised, and enlarged form. In 1846, he published, at the express wish of Barjorjī Mancherjī Wādyā, Esq., a Gujarāt,ī translation of an English work entitled "The Catechism of Health." In 1849, he issued a Gujarāt,ī translation of three excellent Persian works, viz.—"The Khish-tāb," "The Zar,i Dast Afshār," and "The Zinda Rūd." The first mentioned book treats of rational and theological doctrines in proof of the existence of an everlasting Providence, &c. The second and the third treat of metaphysical doctrines. These translations, together with the original Persian, have been published at the expense of "The Sir Jamshedjī Jijibhāi Translation Fund." In 1862, he published a small treatise in Gujarāt,ī entitled "Rāg Pothī," being a collection of the primary and subordinate modes in music* and the subjects appropriated to them. These Rāgs, according to Hindūs, are six in number. Rāginī is the female Rāg, and is also a musical mode like the latter. The Rāginīs are thirty in number. In this book, Dosābhāi's motto is

Jo nar rage na vijhyo, so nar pashu saman,

* True it is that native music in the hands of unskilful singers (most of whom are, unfortunately, of the lowest order), appears to a European fresh from the operas, oratorias, and concerts of Europe, a dismal and monotonous thing, tho' even at its worst, it can be backed against some European (so-called) "comic" songs, which have been well described as "most music-hall most melancholy." No strains of martial vigour, no sweetly attuned lays of love, greet the ear; but generally some low-pitched drawling air, of small compass, sung with a strong nasal twang, and sounding more like a lamentation over the dead than anything else. But beyond and above all this, there is a rich strata of native music apparently unknown to the commonalty here, which in the hands of a skilful master, is capable of producing strains of undoubted sweetness and melody. If a trained and skilful singer possesses a really sweet and clear voice, he can deliver his varied songs with admirable effect and expression of feeling. The performance of such a person on stringed instruments is masterly, and as his fingers sweep over the strings to the accompaniment of delicious love songs, the music appears like the echo of the maiden's voice responding to her lover's suit.

"The man that is not delighted by songs, is like unto a beast,"

which is somewhat akin to the following lines of Shakspeare:—

The man that hath no music in himself,
Nor is not mov'd with concord of sweet sounds,
Is fit for treasons, stratagems, and spoils;
The motions of his spirit are dull as night,
And his affections dark as Erebus:
Let no such man be trusted.

In 1863, Dosābhāi published a small work entitled "Dohrā Tathā Kaḥevat Pothī" embodying a number of proverbs, apologues, &c., taken from English, Gujarātī, Urdū, and Persian works. In 1864, he gave publicity to another small treatise entitled "Indr Sabhā" being a romantic story of Rājā Indr and the fairies. Indr, according to Hindū mythology, is the regent of the visible heavens and of the inferior divinities. He is also the deity of the atmosphere. This treatise was originally composed by the poet Amānat 'Alī. It is a collection of songs in Urdū which Dosābhāi has transcribed into Gujarātī characters with some explanatory notes.

Sir William Jones and Sir Alexander Burns have given a good opinion of Indian music, and Dosābhāi's object in the publication of these treatises was to revive a taste for true Native Music, vocal and instrumental, among the Natives of this place.

He was a poet as well as a prose writer, having composed a great number of verses on various subjects in Persian and Hindū-stānī.

In the year 1849, Dosābhāi was elected a member of "The Sir Jamshedjī Jijibhāi Pārsī Benevolent Institution," and in 1855, he received from Government the commission of one of Her Most Gracious Majesty's Justices of the Peace for Bombay. In 1860, the Hon. W. E. Frere, late member of Council at Bombay, got Dosābhāi's likeness photographed at his own expense in token of his feeling of high respect and regard for his old tutor. In 1863 (Feb. 28), a brief sketch of the life and writings of Dosābhāi together with his portrait was published

---

The native music is played on the *sitar* (guitar), the *bin* (lute), the *sarangi* (fiddle), the *jal-ataranga*, &c. The first three are stringed instruments. The *jal-ataranga* (waves of water) consists of about thirty porcelain cups of various sizes filled with water, arranged in a semi-circle round the performer, and produces a sound somewhat similar to that of the harmonicon, which used to be a favorite plaything with English children some years ago. It is played with much delicacy and skill, and its clear and ringing tones give the auditor a vivid idea of the peculiar characteristics of native music.—*Abbreviated from the Times of India.*

in the *Illustrated London News*, from which the first part of this memoir is chiefly taken. The copper-plate likeness of this respected old gentleman which forms the frontispiece of this work, is also copied from this excellent newspaper. Dosābhāi was one of the few old wise men who escaped the late terrible crisis which followed the fatal administration of King Cotton.

He died on the 22nd August 1870 in the 84th year of his age, and until about a year before his death, he was in the enjoyment of all his mental faculties. During the five years before his death, he suffered much from paralysis of the bladder. His funeral was attended by a great number of Pārsīs including the leading members of that community. A religious ceremony was performed on the third day of his death, on which occasion, a large concourse of Pārsīs attended. After the ceremony was over, Sohrābjī Jamshedjī Jijibhāi, Esq., at the desire of the leading gentlemen, then present, read a paper to the assembled priests and laymen, recapitulating the merits of the departed gentleman, and recommended the recitation of his name in all ceremonies connected with the Zoroastrian religion and the founding of scholarships in his name in connection with "The Sir Jamshedjī Jijibhāi Zarthoshtī College" and other educational establishments. Both these recommendations were unanimously adopted, and the meeting dispersed.

A meeting of the leading Pārsīs of Bombay, friends of the deceased and subscribers to the fund raised to commemorate his name in connection with educational institutions above alluded to, was held on Thursday the 17th August 1871 at the residence of Sohrābjī Jamshedjī Jijibhāi, Esq., Breach Candy. On the proposition of Hirjibhāi Hormazdjī Sheṭh, Esq., seconded by Rustamjī Jamshedjī Jijibhāi, Esq., Framjī Nushirwānjī Patel, Esq., was voted to the chair. The chairman then called upon Mr. Sohrābjī who had interested himself in raising the above fund, to give a brief sketch of the subject. The proceedings of the meeting were carried on in Gujarāṭī.

Mr. Sohrābjī Jamshedjī, thereupon, spoke as follows:—"On the day of the funeral obsequies of the late Mr. Dosābhāi Munshī, I had read a paper, and undertaken to raise a fund from among Mr. Dosābhāi's friends, and to create one or two scholarships to be endowed from the interest that might accrue from such fund. A list was accordingly

circulated in Bombay and some outstations, and the result was that in this city the sum of Rs. 2,028 was subscribed; Rs. 210 in Pūna, thro' the exertions of Khān Bahādur Padamjī Pestanjī; Rs. 109 in Sūrat, thro' Khān Bahādur Barjorjī Mihrwānjī Fraser; and Rs. 338 in Broach, thro' the heirs of the late Sheṭh Bahmanshāhjī Bahrāmjī Wakīl, making in all Rs. 2,685.

"Before the meeting proceeded to dispose of the fund, I would give a brief sketch of the life of Dosābhāi Sohrābjī Munshī, abbreviated from one published in the *Illustrated London News*.

[Here followed a substance of the life of Mr. Dosabhai as will be seen in the beginning of this memoir].

"In his last will and testament, he wrote several moral precepts, in Persian verse, for the guidance of his sons, who are also well-known Munshīs; a copy of which had been furnished to me, one of which couplets I beg to repeat to the audience, which is to the effect that Dosābhāi would wish to return his compliments to all those frieuds who had taken the trouble of attending his funeral to the Tower of Silence, and I had now the duty of presenting compliments to the gentlemen present on behalf of the late Dosābhāi. (*Applause*)."

It was then proposed by Mihrwānjī Framjī Pāndey, Esq., seconded by Hormazdjī Ṛahmanjī Wādyā, Esq., and carried unanimously--that this meeting do confirm the report just read by Sohrābjī Jamshedjī Jijibhāi, Esq., who should be thanked for his exertions in raising a fund to commemorate the name of Dosābhāi Sohrābjī Munshī, and for completing this work with satisfaction

Proposed by Bahmanjī Jijibhāi, Esq., Seconded by Dinshāh Mānakjī Petit, Esq., and carried unanimously—that the sum of Rs. 1,000 be presented to the Mullā Fīrūz Madrasa (where Persian is taught), and a prize, to be called "The Dosābhāi Sohrābjī Munshī Prize," be annually awarded, out of the interest accruing on that sum, to the most successful student; and the balance (after deducting expenses Rs. 48-2) of Rs. 1,636-14 be presented to "The Sir Jamshedjī Zarthoshtī Madrasa," with a request to the trustees of the Pārsī *Pancāhyat* Fund that a scholarship, to be called "The Dosābhāi Sohrābjī Munshī Scholarship," be annually awarded to the most successful student of that college.

A vote of thanks to the Chairman having been proposed by Nushirwānjī Mānakjī Petit, Esq., and seconded by Hirjibhāi Hormazdjī Sheṭh, Esq., the meeting dispersed.

BAHMANJI D. MUNSHI.

PREFACE.

A New Self Instructing Work on English Dialogues in Oriental and Roman Characters, adapted to the wants of European Gentlemen, staying in this country, especially in Western India, who are desirous of acquiring a good practical as well as theoretical knowledge of the prevailing dialects of the place, has long been felt to be a great desideratum here, and has even impeded, in a great measure, the progress of those who, as a matter of course, cannot afford to spare time to study the bulky and expensive Anglo-Oriental works, almost all of which are, by no means, applicable to Western India. Under these discouraging circumstances, "the beginner, finding himself repelled, as it were, from the very portal of the house of knowledge, is too apt to shake the dust off his feet and abandon the inhospitable mansion altogether." To supply this deficiency, therefore, the present Polyglot Work which, I may safely say, is the first of the kind in India, and which, I am "assured, will greatly soften the asperities of the rugged road, which leads to the acquisition of those dialects," is now offered to the favorable consideration of the enlightened Public, who, I trust, will not be slow to accord that due encouragement which will induce future attempts of the kind being still more successful.

I entered upon this undertaking with the view of facilitating the study of these languages by European Gentlemen, both official and non-official, and also by the Native Youths, engaged in the study of the English and Oriental languages in our various educational establishments. The Work will also be useful to the European Soldiers, the European Constabulary Force, as well as all Europeans, connected with the Railway, the Telegraph, and other departments both here and in the interior. It will also enable European Ladies, who have probably little time or inclination to study the Oriental Characters, to hold intercourse with the people of this country on ordinary subjects.

Thus, it will be seen that this Polyglot Work has two distinct objects in view :—first, to afford ample materials for exercise in speaking and writing, to those who have already made some progress in these languages, and who have acquired a fair knowledge of one or all of the

Oriental Alphabets; secondly, to enable those whose time and avocations do not permit them to make a profound study of these languages, to acquire a good practical knowledge of them. It is for *this* reason that the Roman character is also used in conjunction with the vernacular. The attentive and industrious student, however, will, by the aid of the Rules on Anglo-Oriental Alphabet prefixed, as a *Key*, to this Work (P. XV.), be enabled, should he feel inclined, to transpose and analyze these dialogues into the native characters, an exercise that will contribute to his improvement and progress.

The Work was originally published in 1843 by my worthy Father, the late MR. DOSABHAI SOHRABJI, MUNSHI,* in English and Oriental characters, and in Six Parts *only*. Not a single copy of it, however, can be had at present even for reference' sake, owing, no doubt, to the long space of time which has elapsed since the date of its publication. The same Work was, with my Father's consent, subsequently published in

Mr. Dosabhai has said:—"An experience of forty years, as a teacher of the Hindustani, Gujarati, and Persian Languages, has furnished the Author with ample means to distinguish those phrases and idioms which Europeans find most difficult to apprehend. These are at present to be acquired only by continued and laborious oral intercourse; much time is lost in futile endeavors on the part of the teacher at explanation, and the beginner finding himself repelled as it were from the very portal of the house of knowledge, is too apt to shake the dust off his feet and abandon the inhospitable mansion altogether.

" In the book of sentences now given to the Public, he has exhibited the method of rendering all the most essential phrases and idioms in Persian, Gujarati and Hindustani; and an attentive consideration of the same will, he is assured, greatly soften the asperities of the rugged road which leads to the acquisition of those dialects. He has only further to observe that he has been much assisted in the arrangement of the book by his friend, and pupil, Lieut. E. B. Eastwick, of the Bombay Native Infantry.

" Copy of a Certificate given by General Vans Kennedy, Oriental Translator to Government.

" I do hereby certify that I have examined a Manuscript, composed by Dosabhai Sorabji Munshi, containing a copious collection of Miscellaneous, Judicial, Military, Medical, and Mercantile Phrases, in English, Hindustani, Gujarati, and Persian, intended to teach the idiomatic peculiarities of those languages. The English sentences are well selected and the language is quite correct, and they are, in my opinion, translated into Hindustani, Gujarati, and Persian, with perfect fidelity and accuracy. It appears to me, therefore, that the publication of this work would greatly facilitate the study of these languages both to English gentlemen and also to the Natives, and that its publication is, in consequence, deserving of every assistance and encouragement.

(Signed) VANS KENNEDY.

" Bombay, 27th Oct. 1842. *Orient. Trans. to Govt.*"

Sind by the late Colonel (then Captain) E. P. Arthur, under the direction of Mr. (now Sir) Bartle Frere, the then Commissioner of Sind. In this Book, however, a Sindī translation of these dialogues was inserted in lieu of our commercial language--GUJARATI. This latter Work, also, is now out of print. On this subject, Colonel Arthur wrote to my Father in a letter, dated Karāchī 23rd April 1852, in the following terms ;—" I write to inform you that I have just completed a translation of your Idiomatical Sentences into the Sindī language. The work has been approved of by Mr. Frere, the Commissioner of Sind, who has directed me to ask you whether you have any objection to its being published ; as if you have no objection some copies will be lithographed by Government for the use of Officers serving in this Province, all of whom are expected to pass an examination in the Sindī language in the space of one year. I have requested my brother Mr. Arthur to read this (letter) to you, and to send me your reply." These facts bear ample testimony to its sterling merits and general utility as a book of study, and to the estimation in which it has all along been held by all classes of the people.

To the present Work, which has been carefully revised and improved throughout and considerably enlarged, I have added another Part on *Colloquial Dialogues*, as also copious Vocabularies of Military, Political, Naval, Mercantile, Fiscal, and Medical Words and Expressions, and the whole is, besides, transposed in Roman characters, in order that it may be more useful. *The Hindu-stani and Persian translations of these dialogues in* ORIENTAL CHARACTERS *have, for convenience' sake, been lithographed, with corresponding numbers, in separate forms, and appended to this Work.* (See Supplement, P. 1).

No pains or expense have been spared to make the Work acceptable to the Public ; and should it meet with a kind reception, and prove a useful manual, my trouble will be amply rewarded. Much attention has been paid to the printing of this Polyglot, and consequently most difficult and expensive work ; and, it will be seen that the best, the newest and the neatest types that can be had, have been made use of. As regards the Anglo-Oriental Alphabet, I have been obliged to cast this new sort of accentuated types. The neglect and indifference shown

to this Work by certain parties, and the failure of some of the type-founders, have put me to no end of trouble and additional expense, and have caused a considerable delay in its publication. But the delay, though injurious in a pecuniary point of view, has, to a certain extent, been beneficial; in as much as it has, during the interval, enabled me to append several useful Glossaries and make other additions to the Work beyond what I had promised in my Prospectus.

In the preparation of this Volume, I have consulted the works of Drs. Webster, Gilchrist, and Forbes, and Messrs. Shakespear, Thompson, Richardson, and some other European and Persian authors. As regards the Gujarāṭī language used throughout this Work, I have followed the improved style adopted by the Education Department. The Persian language used in this Work, has been carefully revised with the assistance of several learned Persians, one of whom was Mīrzā Aḥmad Kāshāṇī, formerly Head Persian and Arabic teacher in connection with the late Elphinstone Institution. I have, to a certain extent, also had the benefit of the ability and learning of Aḳā Muḥammad Mahdī Isfahāṇī, a well known Persian merchant, during the series of years that I was engaged, off and on, in the revision, improvement, and enlargement of this most intricate Work. These facts will, I trust, be regarded as a sufficient guarantee of the accuracy and practical value of this Work. But still, I am aware of, and lay claim to, the benefit of the true old maxim—*Humanum est errare.*

With reference to the Persian Vocabulary of Military, Political, and Naval Words and Expressions subjoined to Part Third of this Volume, I have to add that some of these were collected by me at Bū-shahr during the time I was doing duty with the Persian Expeditionary Force in 1857. They are such as are not to be found in any of the Anglo-Oriental dictionaries extant. The rest have been carefully selected by me from two well known Persian newspapers—the semi-official Gazette entitled *Ruz-nāmai Dār-ul-Khilafa* conducted by learned Persians in Tihrān, and the *Ahsan-ul-Akhbar* formerly conducted by the late Mīrzā Muḥammad 'Alī Shīrāzī, a learned Persian of this place. The remarks I have made on the Military Vocabulary apply with equal force to the Mercantile and Fiscal Vocabulary appended to Part Fifth of this Volume. Very many Words and Expressions

inserted in it are such as are not to be found in any of the Anglo-Vernacular Dictionaries extant. And the same remarks are applicable to the Medical Vocabulary annexed to Part Sixth of this Work.

It may not be amiss to say in this place that provincialism is one of the leading characteristics and prominent features of the Oriental languages. The Bāgh-o-Bahār* is a fair specimen of the rich, flowery Urdū (*or*, Rekhta, as it is sometimes called). and the Court dialect. The Prem Sāgar and the Jāmi'-ul-ḥikāyāt fairly represent the Hindī and Dakhanī dialects respectively. The Bangāl and Agrā official translations together with Mr. St. Amour's Vocabulary of nautical terms and the Dictionaries of Professor Wilson and Mr. Fallon are a fair illustration of the official dialect. The rude common language of the native soldiery is indicative of the Sipāhī dialect. The Dakhanī Hindū-stānī, including that of Haidar-ābād (*or*, Bhāgā-nagar, as it was formerly called) and Aurang-ābād, differs, to a great extent, from that spoken at Kalkatta, which differs, from the North-Western Provinces. These again are at variance with Lakhnau ; which again differs, in some measure, from Dillī. Sind and the Panj-āb have their own peculiarities. The military or the Sipāhī dialect is characterized by very many strange innovations and camp jargon. On this subject, Mr. John Shakespear, the Urdū, Hindī, and Dakhanī lexicographer, pertinently observes :—"In India, extensive as it is and peopled by many different races of men, variety of dialect must be expected to occur in the most prevalent

* Its style and composition are evidences of cultivated taste and literary acumen. In the account of the Urdu dialect, Mir Amman, the author, says :—

"All at once the inhabitants (of Dilli) scattered and fled where they could. To whatever country they went, their own tongue was adulterated by mixing with the people there ; and there were many, who, after an absence of ten or fifteen years, from some cause or other returned to Dilli and stayed there. How can they speak the pure language of Dilli ? Somewhere or other they will slip. But the persons who bore all misfortunes and remained fixed at Dilli like brickbat, whose five or ten anterior generations lived in that city, who mixed in the company of the great and the assemblies and processions of the people, who strolled in its streets for a length of time, and even after quitting it, kept their language pure from corruption ; their style of speaking will certainly be correct. This humble being (viz. Mir Amman) has seen many cities and has now arrived at this place (Kalkatta)."

The eloquent Mir Amman says that—those who remained in Dilli, could preserve the original purity of their language ; that those who left it for other countries must, as a necessary consequence, corrupt its purity ; and that, therefore, the language of those who are not born and bred in that city, must be of an inferior order.

colloquial language, whether denominated *Zabani Urdu, Rekhta, Hindi, Hindu-stanī*, or *Dakhanī*, and words of common use in some parts may appear strange or be even unintelligible to the inhabitants of others. Thus, though the language here treated of, and which most generally prevails in Hindū-stān proper, or in the Dakhan, at Dillī, Agrā, Haidar-ābād; or in the Karnatic, is essentially one and the same, yet through so wide a range of country differences will present themselves in various particulars of speech." These dialects are the branches of their parent language—the Braj Bhāshā with such local alterations as time, accident, and revolutions have introduced among the people living in situations separate and remote from each other. The elevated style of the Urdū, which abounds in Persi-Arabic Words and Expressions, differs from the pristine and rustic idiom of that extensive language called the Braj Bhāshā "merely by rigidly excluding," says Dr. Gilchrist, "every Arabic and Persian word whence the general scholar may acquire the whole of those most useful expressions that a rural native would be very apt to use in a court of justice from his ignorance of the equivalent terms introduced by the Muḥammadan conquerors." The Hindū-stānī in vogue among the Muḥammadans of Sūrat, Broach (*or*, Barwaj, as it was formerly called), Aḥmad-ābād, and other towns in Gujarāt, is different from that prevailing in upper India. In almost every place, the spoken language is to be found, in a greater or less degree, to differ from the written. The Pardesīs and the Pūrabīs, who form the bulk of the native army, speak and write the Hindī or Kharī Bolī, which abounds in Sanskrit Words and Expressions, and do not understand the high flown Urdū. Every district has its own curious slang, cant, and vulgar Words and Expressions. These are stubborn facts admitted on all hands. Professional men and students in general should, therefore, be acquainted with all these varied peculiarities. Universality of knowledge of all these various dialects should be a condition precedent to the qualifications of a scholar. The remarks I have made on the Urdū, Hindī, and Dakhanī dialects, apply with equal force to Gujarātī and Marāṭhī. The seven Gujarātī Books published by the Education Department may safely be put on a par with the classical Bāgh-o-Bahār. Tht Gujarātī spoken by the Hindūs at Bombay differs, in very many instances, from that prevailing in the different towns and districts of

Gujarāt; and in like manner, Gujarāt is at variance with Kāṭhiyā-vāḍ. That the Konkan and Pūna are at issue with reference to Marāṭhī, no one can deny. Thus, it will be seen that there is a very considerable variation in the Gujaratī, Hindū-stānī, and Persian languages, as they are used in the different provinces of India and Persia. To mark this provincialism, therefore, I have rendered very many sentences in several different ways, and inserted such varied forms in parenthesis, in order that they may be accessible to the understanding of the natives of all creeds, classes, and grades. I have also added Vocabularies of such varied words for the same purpose.

I now beg to offer my best acknowledgments to the worthy members of the Hon'ble Government and the respectable European and Native Gentlemen who have patronised this Work, and whose names appear in the List of Subscribers published in the beginning of this Volume.

*** I wished, as I had promised, to insert in this place an ELEGY in Persian verse on the melancholy end of *two of the best friends of the Natives of Hindu-stan.* together with a dissertation on the manners and customs of the latter in the hope that its perusal might modify the views of those who erroneously consider it an act worthy of future reward to attack and injure others who differ from them in religious belief. Certain interested persons, however, having expressed their unwillingness to its publication, I am constrained to reserve the same for another opportunity.

PRONUNCIATION

OF

ANGLO-ORIENTAL ALPHABET.

(SEE PERSIAN PREFACE, P. 6).

The vowels and diphthongs are to be sounded uniformly as follows—

a, unmarked, is very short, as in the word *America,* or like *u* in the words *sun, pun.*

i, unmarked, is very short, as in *sit, bit.*

u, unmarked, is very short, as in *put, push,* or as *oo* in *foot.*

ā, marked, is long, as in *war, far.*

o, unmarked, is long, as in *pole, mole.*

ū, marked, is long, as in *rule.*

au, like *ou* in *sound,* or the German *au* in *haus,* a house.

e, unmarked, is long, like *ea* in *bear,* or the French *ê* in *bête, tête.*

ī, marked, is long, as in the words *police, machine,* or like *ee* in *bee, see.*

ai, like *i* in *fire, fine,* or the German *ai* in *Kaisar,* a Cæsar.

ạ, ị, ụ, whether long or short, with the point under, represent the guttural letter *'ain.* The apostrophe, preceding or following a vowel, is also indicative of the guttural sound.

The consonants, with few exceptions, are to be pronounced as in English—

ph, th, or ṭh do not form a single sound as in English, the former having the sound of *ph* in *up-hill,* and the latter of *th* in *hot-house.*

t, and d, without the point underneath, are softer and more dental than they are in English, and are uttered like *t* in *tube,* and *d* in *dew.*

ch, is uniformly sounded as in *chit, chip.*

chh, as the last strongly aspirated.

kh, with the dash beneath, has a guttural sound, and is forcibly

uttered like *ch* in the Scottish word *loch*, or the German *ch* in the words *buch, stich*.

g̲h, with the dash underneath, has also a guttural sound, and is less forcibly uttered like the German *g* in *sagen, wagen*, or like the Northumberland *r*, or as the sound *gha, gha*, formed in *gargling*.

k̲, with the point underneath, is peculiarly uttered with the root of the tongue pressed back on the throat, so as to check the voice gently and to occasion a clinking intonation. It is called the *crow-letter* on account of its resembling the hoarse note of that bird.

ḥ, with the point underneath, has a guttural sound, somewhat like *h* in the word *horse*.

kh, and gh, without the dash beneath, are to be sounded as they are in the compounds *ink-horn* and *dog-house*.

bh, is sounded as in *abhor*.

ḍh, with the point underneath, is hard and aspirated.

g, is uniformly sounded hard, as in *go, give*, never like *g* in *gem, gentle*.

ẓh, is of rare occurrence, and is sounded like *z* in the word *azure*, or like *s* in the word *pleasure*, or like *j* in the French words *jour, jamais*.

ṇ, with the point under, and preceded by a long vowel, has generally a nasal sound, as in the French words *bon, ton*. This nasal point is called અનુસ્વાર *anusvār* in Sanskrit, મીંડું *mīndun* in Gujarāṭī, and *bind* or *bindi* in Hindī, and is placed over the Gujarāṭī letter.

Syllables, as well as two vowels coming together in a word, are separated by a *single accent*.

A final short *a* unmarked, denotes the weak or unaspirated *h* in Persian words, and is equivalent to the Sanskrit વિસર્ગ *visarg* marked thus : The unaspirated Persian *h* is called *hā̤i mukhtafī*.

Compound words are separated by a *hyphen*.

GUJARATI ALPHABET.

VOWELS. સ્વર *svar*.

અ	આ	ઇ	ઈ	ઉ	ઊ	એ	ઐ	ઓ	ઔ
a	ā	i	ī	u	ū	e	ai	o	au

અં અઃ

am (*or*) an a (h).

CONSONANTS. વ્યંજન *vyanjan.*

GUTTURALS,* કંઠ્ય *or* કંઠ્ય.	ક k,	ખ kh,	ગ g,	ઘ gh.	
PALATALS, તાળુ.	ચ ch,	છ chh,	જ j,	ઝ jh.	
CEREBRALS, મૂર્ધન્ય.	ટ ṭ,	ઠ ṭh,	ડ ḍ,	ઢ ḍh,	ણ *n.*
DENTALS, દંતી *or* દંત્ય.	ત t,	થ th,	દ d,	ધ dh,	ન n.†
LABIALS, ઓષ્ઠ્ય.	પ p,	ફ ph, f,	બ b,	ભ bh,	મ m.
SEMI-VOWELS, અર્ધ-સ્વર.	ય y,	ર r,	લ l,	વ v,	ળ *l.*
SIBILANTS and ASPIRATE,	શ sh,	ષ *sh,*‡	સ s,	હ h.	

The forms of the vowels, as above described, are used when standing alone or when initial in a syllable: after consonants, however, there is no chaarcter for અ *a,* which is to be understood in case no other vowel be noted, or no consonant be added as a compound.

After consonants, and as compounded with them, the rest of the vowels are represented by the following forms§—

ા	િ	ી	ુ	ૂ	ે	ૈ	ો	ૌ	ં	ઃ
ā	i	ī	u	ū	e	ai	o	au	am *or* an	a (*h*).

---

* The corresponding Arabic terms are—*Gutturals,* ḥalkī; *Palatals,* mazākī; *Dentals,* sanīnī *or* dandānī; *Labials,* shafawī; *Vowels,* ḥurūfi illat; *Consonants,* ḥurūfi sahīḥ.

† The letter ન *n* before a પ *p* or બ *b* becomes મ *m* in pronunciation.

‡ The ષ *sh* is sometimes uttered as *kh.*

§ These forms are respectively termed—કાનો kāno, હ્રસ્વ અજ્જુ hrasv ajju, દીર્ઘ અજ્જુ dīrgh ajju, હ્રસ્વ વરડું hrasv vardun, દીર્ઘ વરડું dīrgh vardun એક માત્રા ek mātrā, બે માત્રા be mātrā, કાનો માત્રા kāno mātrā, કાનો બે માત્રા, kāno be mātrā, અનુસ્વાર anusvār, and વિસર્ગ visarg.

And the composition of vowels and other marks with consonants may be exemplified in

ક	કા	કિ	કી	કુ	કૂ	કે	કૈ	કો	કૌ
ka	kā	ki	kī	ku	kū	ke	kai	ko	kau

કં kam (*or*) kan કઃ ka (h) and so on.

If two or more consonants come together without the intervention of a vowel, they should coalesce and become one compound character. Such compounds are formed in various ways; either by placing the body of the subsequent consonant under the first, as in પ્ત *pt*; by arranging them in their usual order, omitting however the perpendicular line in all but the last, as સ્મ *smy*; or, by varying somewhat the elementary characters and blending them together, as in જ્ઞ *jn*, ક્ષ *ksh*, દ્ધ *ldh*. With the semi-vowels ય *y*, and ર *r*, composition is of most frequent recurrence: the adjunction of the first to a preceding consonant does not much, if at all, change its original shape; as, in ક્ય *ky*, ખ્ય *khy*, પ્ય *py*, સ્ય *sy*, દ્ય *dy*, હ્ય *hy*: but, the latter, when immediately following a consonant, usually takes the form ◌ beneath, as when preceding a consonant it is denoted by the character ◌ placed above; so, ક્ર *kr*, ગ્ર *gr*, ત્ર *tr*, હ્ર *hr*; ર્ક *rk*, ર્ગ *rg*, ધર્મ *dharm*.

Compounds, of most frequent use, are the following—

	ત t,	ન n,	મ m,	ય y,	ર r,	વ v.
ક k	ક્ત kt,	ક્ન kn,	ક્મ km,	ક્ય ky,	ક્ર kr,	ક્વ kv.
ત t	ત્ત tt,	ત્ન tn,	ત્મ tm,	ત્ય ty,	ત્ર tr,	ત્વ tv.
પ p	પ્ત pt,	પ્ન pn,	પ્મ pm,	પ્ય py,	પ્ર pr,	પ્વ pv.
સ s	સ્ત st,	સ્ન sn,	સ્મ sm,	સ્ય sy,	સ્ર sr,	સ્વ sv.

The following compounds are of a somewhat peculiar form—

શ્ર sht, શ્રૂ sri, શ્વ vri, શ્ચ shch, શ્છ shchh, &c.

*** The Student is earnestly recommended to *master* the foregoing RULES before he begins the BOOK.

PART I.
COLLOQUIAL PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. Who is there?	૧. તહાં કોણ છે ?	tahāṇ kon chhe ?
2. How was it done?	૨. એ કેમ થયું ?	e kem tha,yuṇ ?
3. Be quiet.	૩. ચુપ રેહે.(*or*) છાનો રેહે.	chup rehe. (*or*) chhāno rehe.
4. Come in.	૪. અંદર આવો.	andar āv,o.
5. Go away.	૫. ચાલ્યા જાઓ.	chāl,yā jā,o.
6. Bring him.	૬. તેને લાવો.	te ne lāv,o.
7. Stop.	૭. સબર કરો.	sabar kar,o.
8. Take your dinner.	૮. ખાણુ ખાવો.	khānu khā,vo.
9. Drink tea.	૯. ચા પિયો.	chā pi,yo.
10. Get me a drink of water.	૧૦. મને પાણી પાવો.	ma ne pānī pā,vo.
11. Take it up.	૧૧.ઊંચકો.(*or*)ઊંચકી લો.	ūṇchko. (*or*) ūṇchkī lo.
12. Take it off.	૧૨. તેને ઉતારો. (*or*) તેને કાઢો.	te ne utār,o. (*or*) te ne kāḍh,o.
13. Take away.	૧૩. લેઈ જાવો.	le,ī jā,vo.
14. Come near.	૧૪. નજદીક આવો.	najdīk āv,o.
15. Where will you go?	૧૫. તમે કાંહાં જશો ?	tame kāhāṇ ja,sho ?
16. Go soon.	૧૬. જલદી જાઓ. (*or*) વેહેલા જાઓ.	jaldī jā,o. (*or*) vehelā jā,o.
17. Walk fast.	૧૭. જલદી ચાલો. (*or*) વેહેલા ચાલો.	jaldī chāl,o.(*or*) vehelā chāl,o.
18. Take care.	૧૮. ખબરદાર.(*or*) જોજો.	khabar-dār. (or) jo,jo.
19. Sit down.	૧૯. બેસો.	bes,o.
20. Don't move.	૨૦. હિલો માં. (*or*)હાલો માં.	hil,o māṇ. (*or*) hāl,o māṇ.
21. Don't forget.	૨૧. ભુલશો માં.	bhul,sho māṇ.
22. Wait awhile.	૨૨. જરા સબુર કરો.	jarā sabur kar,o.
23. May I come ?	૨૩. હું આઉં ?	huṇ ā,uṇ ?
24. We* (I) cannot wait.	૨૪. અમે થોભી શકતા નથી.	ame thobī shak,tā na,thī.

*Like as in Europe the plural of the second person is commonly adopted when applied to an individual, so in the East not only the plural of the second person, but also that of the first, and even of the third, is in use much substituted for the singular. But the words *lok* and *log*, 'people,' will frequently indicate that a *real* (not merely a respectful) plural is intended. Thus *ame* in Gujarātī, and *ham* in Hindūstānī, mean 'we' or 'I;' whereas *ame lok* and *ham log* unequivocally mean 'we'.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. wahāṇ kaun hai ?	ān jā kīst ?
2. yih kaise hūˌā ?	īn chi-gūna shud ?
3, chup ho. (or) chup rahˌo.	khāmūsh bāsh.
4. andar āˌo.	andarūn biˌyā.
5. chalˌe jāˌo.	biˌrau.
6. us ko lāˌo.	ū rā biˌyār.
7. sabr karˌo.	sabr kun.
8. khānā khāˌo.	ghizā biˌkhur. (*or*) taˌām biˌkhur.
9. chā pīˌyo.	chāˌi biˌkhur.
10. mujh ko pānī pilāˌo.	āb biˌdih tā biˌkhurˌam.
11. uṭhāˌo. (or) uṭhā lo.	īn rā bar-dār.
12. us ko utārˌo. (*or*) nikālˌo.	īn rā bīrūn kun. (*or*) in rā biˌkan.
13. le jāˌo.	biˌbar.
14. naz*dīk āˌo.	nazdīk biˌyā.
15. tum kidhar jāˌoge ?	ku-jā khāhˌīu raft ? (*or*) ku-jā mīˌkhāhˌīd biˌ rawˌīd ?
16. jaldī jāˌo.	zūd biˌrau.
17. jaldī chalˌo.	ba shitāb rāh biˌrau.
18. khabar-dār ho.	khabar-dār bāsh.
19. baiṭhˌo.	biˌnishīn,
20. hilˌo mat.	maˌjumb. (*or*) ḥarakat maˌkum. (*or*) takun maˌkhur.
21. bhūlˌiyo mat.	farāmūsh maˌkun.
22. zarrā sabr karˌo.	ḳadrī sabr kun.
23. maiṇ āˌūṇ ?	āˌyā man biˌyāyam ?
24. ham ṭhahr nahīṇ sakˌte.	mā na miˌtawānˌīm sabr kunˌīm.

* The letter *z* in this, as well as in many other words, is, by some people, carelessly pronounced like *j*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
25. He is blind.	૨૫. તે આંધળોછે.	te āṇdhlo chhe.
26. She is deaf.	૨૬. તે બેહેરી છે.	te beherī chhe.
27. Are they dumb?	૨૭. શું તેઓ મુગાછે?	shuṇ te,o mugā chhe?
28. He left me in the lurch.	૨૮. તેણે મને ખરાબીમાં નાખ્યો.	te,ne ma ne kharāb,ī māṇ nākh,yo.
29. Alack-a-day!	૨૯. બાપરે બાપ! (*or*) મુઓરે મુઓ!	bāp re† bāp! (*or*) mu,o re mu,o!
30. Light the lamp.	૩૦. દિવો કરો. (*or*) ચિરાગ સલગાવો.	divo kar,o. (*or*) chirāg salgāv,o.
31. Put out the candle.	૩૧. બત્તી બુઝાવો. (*or*, હોલવો).	battī bujhāv,o. (*or*, holvo).
32. Shut the gate (of a city).	૩૨. ભાગળ બંદ કરો. (*or*, વાસો).	bhāgal band kar,o. (*or*, vās,o).
33. Open the door (of a house).	૩૩. (ઘરનો) દરવાજો ઉઘાડો.	(ghar no) darvājo ughāḍ,o.
34. Shut the venetian blinds.	૩૪. વીનીજંન (*or*, ફરેરી) બંદ કરો.	vinijan (*or*, pharerī) band kar,o.
35. Open the window.	૩૫. બારી ઉઘાડો.	bārī ughāḍ,o.
36. It is raining very heavily.	૩૬. વરસાદ બહુ વરસેછે.	varsād bahu varse chhe.
37. He has turned me adrift.	૩૭. તેણે મને કાઢીમુકયો. (*or*, દૂર કીધો.)	te,ne ma ne kāḍh,ī muk,yo. (*or*, dūr kīdho.)
38. He is turned adrift.	૩૮ તે ખરાબે હાલ ફરેછે.	te kharāb,e hāl phar,e chhe.
39. Have you not left him of your own accord?	૩૯. શું તમે પોતાની મેળે તેને નથી છોડયો?	shuṇtame potānīmele te ne na,thī chhoḍ,yo?
40. Tell me, what is the true account?	૪૦. મને કહો, ખરેખરી હકીકત શી છે?	ma ne kah,o, khare-kharī hakīkat shī chhe?
41. I have done this on account of my brother.	૪૧. મેં મારા ભાઇના સબથી આ કામ કીધુંછે.	meṇ mā rā bhā,ī nā sabab thī ā kām kīdhuṇ chhe.

† The word *bobbery* used in this country in the sense of *noise*, appears to be the corruption of the vernacular words *bap re* (lit: *o Father!*)

ANGLO-HINDI:	ANGLO-PERSIAN.
25. wuh andhā hai.	ān mard kūr,ast.
26. wuh bahrī hai.	ān zan kar,ast.
27. kyā we gunge haiṇ ?	ā,yā īshān gung,and ?
28. us ne mujh,e kharāb,ī meṇ ḍāl,ā..	ū ma rā dar kharāb,ī andākht.
29. bāp re bāp ! (*or*) mu,ā re mu,ā !	wā,i wā,i !
30. chirāgh silgā,o.	chirāgh raushan kun.
31. batti bujhā,o.	chirāgh khāmūsh kun.
32. (shahr kā) darwāza band kar,o.	darwāza band kun.
33. (ghar kā) darwāza khol,o.	dar bi,gushā.
34. jhilmil band kar,o.	panjara,i darīcha band kun.
35. khid*kī khol,o.	darīcha bi,gu,shā.
36. pānī bahut baras,tā hai.	bārish ba-shiddat mī,ā,yad.
37. us ne mujh,e nikāl di,ya. (*or*) dūr kīyā.	ū ma,rā ma,azūl kard. (*or*, dūr kard; or, jawāb,am dād).
38. wuh mār,ā mār,ā phir,ta hai.	ū ḥairān wa parīshān mī,gard,ad.
39. kyā tum ne apnī khush,ī se us ko nahīṇ chhoḍ,ā ?	ā,ya shumā khud ū rā dūr na kard,īd ?
40. sach bol,o, ḥaḳīḳat kya hai ?	rāst bi,gū, haḳīḳat chīst ?
41. maiṇ ne apne bhā,ī ke sabab se yih kiyā hai.	man az sabab,i birādar,i khud īn kār karda,am.

*In the place of the hard letter ṛ, I have, contrary to the rule of Anglo-Oriental writers, used, throughout this book, the lingual or cerebal letter ḍ which is calculated to give the exact sound of the vernacular letter ڈ ḍa. It has the sound of the English d in *dim*, and is pronounced by applying the tip of the tongue inverted to the palate. As this vernacular letter is often confounded in pronunciation with the hard letter ṛ sounded as in the Northumbrian *bur*, I have thought it proper to adopt the new plan.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
42. He sent man after man while I was there.	૪૨. જાંહા સુધી હું તહાં રહયો તહાં સુધી તેણે મા ણસપર માણસ મોકલ્યા.	jāṇhā-sudhī huṇ tahāṇ rah,yo tahāṇ sudhī te ne mānas par mānas mokal,yā.
43. God is a spirit.	૪૩. ખુદા રૂહછે. (*or*) ઈશ્વર આતમાછે.	khudā rūh chhe. (*or*) īshwar ātmā chhe.
44. This is unfortunate.	૪૪. એ કમબખ્તી છે.	e kam-bakhtī chhe.
45. They are old.	૪૫. તેઓ ઘરડા છે.	te,o ghardā chhe.
46. Bring the shoes.	૪૬. જોડા લાવો.	joḍā lāv,o.
47. Call that man.	૪૭. તે માણશને બો લાવો.	te mānas ne bolāv,o.
48. Why have you come?	૪૮. તમે શા માટે આ વ્યાછો ?	tame shā māṭe āv,yā chho ?
49. Do you wish to speak to me?	૪૯. મને કાંઈ કહેવા ઇ છોછો ?	ma ne kāṇ,ī kah,evā ichho chho ?
50. Do not annoy me.	૫૦. સતાવો માં.(*or*) ખિ જવોમાં. (*or*) કંટાળો આપો માં.	satāv,o māṇ.(*or*) khijvo māṇ.(*or*) kanṭālo āp,o māṇ.
51. Forgive me.	૫૧. માફ કરો.	māf kar,o.
52. Take me up.	૫૨. મને ઊંચકો.	ma ne ūnchko.
53. Come out of the house.	૫૩. ઘરમાંથી નિકલો.	ghar māṇ-thī niklo.
54. Come to-morrow at half past three.	૫૪. કાલે સાડા ત્રણ વાગ તે આવજો.	kāle sāḍā tran vāgte āv,jo.
55. This lad is indeed mealy-mouthed.	૫૫. ખરેખર આ છોક રો શરમાઉછે. (*or*, લજ્જા લુછે.)	khare-khar ā chhokro sharmā,u chhe. (*or*, lajjālu chhe).
56. He accommodates himself to the times. (*or*) He adapts himself to circumstances.	૫૬. તે વખત જોઇને કામ કરેછે.	te vakhat jo,ī ne kām kar,e chhe.
57. Indeed he looks like a cut-purse.	૫૭. ખરેખાત તે ખિસા કાતરૂ (*or*, ગજવા કાતરૂ) જેવો દિસેછે.	khare-khāt te khisā-kātrū (*or*, gajvā-kātrū) jevo dis,e chhe.
58. This is a breach of promise.	૫૮. આ વચન તોડવા જેવી વાતછે.	ā vachan tod,vā jevī vāt chhe.
59. They have disgraced themselves.	૫૯. તેઓએ પોતાની ફ જેતી કીધીછે.	te,o potā nī fajetī kīdhī chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
42. us ne ādmī par ādmī bhej,ā, jab-tak maiṇ wahāṇ rah,ā.	tā zamān,ī ki man ān jā būd,am, ū pai-dar-pai ādam firistād.
43. khudā rūḥ hai.	khudā rūḥ,ast. (*or*, rūḥ,ānī hast).
44. yih kam-bakht,ī hai.	īn bad-bakht,ī,ast.
45. we būḍhe haiṇ.	īshān pīr hast,and.
46. jūtī lā,o.	kafsh bi,yār.
47. us ādmī ko bulā,o.	ān mard rā talab kun.
48. tum kis-wāste ā,ye ho ?	shumā ba chi jihat āmada,īd ?
49. mujh,e kuchh bolā chāh,te ho ?	ā,yā mī,khāh,īd ba man chīz,ī bi,gū,īd ?
50. dikk mat kar,o. (*or*) ham ko mat satā,o.	ma rā āzār ma rasān. (*or*) zah-mat,am ma,dih. (*or*) bīzār mā,kun.
51. mujh,e mu,āf kar,o.	ma,azūr dār,īd. (*or*) bi,bakhsh,īd.
52. mujh,e uṭhā,o.	ma rā bar-dār,īd.
53. ghar se niklo.	az khāna bīrūn shau.
54. kal sāḍhe tīn baj,e ā,iyo.	fardā ba sā,at,i si o nīm bi,yā.
55. sach-much yih chhokrā muṇh-chorā hai. (*or*, sharm,īlā hai).	fil-ḥakīkat īn pisar sharmgīn,ast. (or, pumba dahan,ast; (*or*, ramīda khū,i hast).
56. wuh zamāna-sāz hai.	ū bā zamāna mī, sāz,ad.
57. sach-much wuh gaṭh-kaṭā sā dis,tā hai.	fil-ḥakīkat ū misl,i kīsa-bur mī, numā,yad.
58. yih wa,ada-khilāf,ī hai.	īn wa,ada khilāf,ī,ast. (*or*) īn khilf,i wa,ada,ast.
59. unhoṇ ne apne ta,īṇ fazīḥat kiyā hai.	īshān khud rā fāzīḥat karda,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
60. This is absolute ingratitude.	૬૦. આ નરદમ નિમક હરામી છે.	ā nardam nimak-har-āmī chhe.
61. You are talking nonsense.	૬૧. તમે વગર અર્થનું બોલો છો.	tame vagar arth nuṇ bol,o chho.
62. It is positively so.	૬૨. અલબત ઇ ઇમજ છે.	albat e em,aj chhe.
63. Bring *tiffin** (luncheon).	૬૩. ટિફિન લાવો.	*tiffin* lāv,o.
64. Bring breakfast.	૬૪. નાસ્તો (*or*, હાજરી) લાવો.	nāsto (*or*, hājrī) lāv,o.
65. When will the dinner be ready?	૬૫. ખાનું કયારે તૈયાર થશે ?	khānu kyāre taiyār tha,she ?
66. Bring bread, milk, and sugar.	૬૬. રોટલી, દુધ, તથા સાકર (*or*, ખાંડ) લાવો.	roṭlī, † dudh, tathā sākar (*or*, khānd) lāv,o.
67. Give some sugar candy.	૬૭. મિસરી આપો. (*or*) ખડી સાકર આપો.	misrī āp,o. (*or*) khaḍī sākar āp,o.
68. Raise the shade (for the candle).	૬૮. ફાનસ ઊંચકો.	fānas ūṇchko.
69. Come here.	૬૯. હીયાં આવો.	hīyāṇ āv,o.
70. Where do you come from ?	૭૦. કાંહાંથી આવ્યા ?	kāhāṇ thī av,yā ?
71. Where are they going ?	૭૧. તેઓ કાંહાં જાયછે ?	te,o kāhāṇ jā,ya chhe ?
72. Make ready the tea.	૭૨. ચા તૈયાર કરો.	chā taiyār kar,o.
73. Turn to the right.	૭૩. જમણી બાજૂ (or, બોરડૂ) ફરો.	jamnī bājū (*or*, bordū) phar,o.
74. Turn to the left.	૭૪. ડાબી બાજૂ (*or*, બોરડૂ) ફરો.	ḍābī bājū (*or*, bordū) phar,o.
75. Go home quickly.	૭૫. ઘેર જલદી જાવો.	gher jaldī jā,vo.
76. Move straight on.	૭૬. સિધા આગળ ચાલો. (*or*) નાકની સામે ચાલ્યા જાઓ.	sidhā āgal chāl,o. (*or*) nāk nī sāme chāl,yā jā,o.

* *Tiffin* is apparently a corruption of the Arabic word *tafannun*. 'Farāl' and 'chavenuṇ' are the Gujarātī words for 'luncheon'; the word *tiffin*, however, is better understood by all classes of the Natives.

†'Roṭlī' and 'roṭi' mean 'bread in general;' the English loaf, however, is called 'pāṇw' or 'pāṇw-roṭi'.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
60. yih ain nămak-ḥarām,ī hai.	īn ain,i namak-ḥarāmī,ast.
61. tum wāhi,yāt bak,te ho.	shumā kalām,i bīhūda mī,gū,īd.
62. albatta yih yūn,hī hai.	albatta īn chunīn,ast.
63. *tiffin* lā,o.	*tiffin* bi,yār.
64. nāshtà* lā,o.	nāshtā bi,yār. (*or*) nahār bi,yār.
65. khānā kab taiyār ho,ga ?	ta,ām kai taiyār khāh,ad shud ?
66. roṭī, dūdh, aur shakar lā,o.	nān, wa shīr, wa shakar bi,yār.
67. misrī do.	ḳand bi,dih.
68. fānūs uṭhā,o.	mardangī bar-dār.
69. idhar ā,o.	īn-jā bi,yā.
70. kahāṇ se ā,e ho ?	az ku-jā mī,ā,īd ?
71. we kahāṇ jā,te haiṇ ?	īshān ku-jā mī,raw,and ?
72. chā banā,o.	chā,i taiyār kun.
73. sīdhe hāth (*or*, dāhine) phir,o.	ba,dast,i rāst bi,gard.
74. ḍāwe hāth (*or*, bā,eṇ) phir,o.	ba,dast,i chap bi,gard.
75. ghar ko jald,ī jā,o.	zūd ba, khāna bi,rau.
76. sīdhe āge chal,o. (*or*) nāk ke sīdhe chal,e jā,o.†	rāst bi,rau. (*or*) rāst muḥāzī,i bīnī,i khud bi,rau.†

*In Bengal—'ḥāzirī.'

† This is equivalent to the slang phrase—'follow your nose.'

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
77. Call the porters.	૭૭. હેલકરીઓ (*or*, મજૂરો; *or*, કૂલીઓ) ને બોલાવો.	helkárī,o (*or*, majūr,o; *or*, kūlī,o) ne bolāv,o.
78. Take away the table.	૭૮. મેજ લેઇ જાઓ.	mej leī jā,o.
79. What is your command?	૭૯. હુકમ શો છે?	hukm sho chhe?
80. Get ready the carriage.	૮૦. ગાડી તૈયાર કરો.	gāḍī taiyār kar,o.
81. It is of no consequence. (*or*) it does not signify. (*or*) it does not matter.	૮૧. કાંઇ મુજાકો નથી. (*or*) કાંઇ ફિકર નહીં. (*or*) કાંઇ પરવા નહીં.	kāṇī mujāko na,thī. (*or*) kāṇī fikr nahīṇ. (*or*) kāṇī parvā nāhīṇ.
82. Are you at leisure?	૮૨. તમને ફુરસત છે?	tam ne fursat chhe?
83. Bring a little cold water.	૮૩. થોડું થંડું પાણી લાવો.	thoḍuṇ thaṇḍuṇ pānī lāv,o.
84. Bring water a little cold.	૮૪. પાણી લાવો જે થોડું થંડું હોય.	pānī lāv,o je thoḍuṇ thaṇḍuṇ ho,ya.
85. Have you made the bed?	૮૫. બિછાનું પાથર્યું છે?	bichhānuṇ pāthar,yuṇ chhe?
86. They are ignorant.	૮૬. તેઓ અજ્ઞાન (*or*, જાહિલ) છે.	te,o a,gnān (*or*, jāhil) chhe.
87. Whose book is this?	૮૭. આ ચોપડી કોની છે?	ā chopḍī ko nī chhe?
88. Go to the market.	૮૮. તમે બજારમાં જાઓ.	tame bajār māṇ jā,o.
89. Bring a little meat.	૮૯. થોડું માંસ (*or*, ગોશ) લાવો.	thoḍuṇ māṇs (*or*, gosh) lāv,o.
90. You will say something to me.	૯૦. મને કાંઈ કહેશો.	ma ne kāṇī kah,esho.
91. Call my house steward.	૯૧. મારા ખાનસામાનને બોલાવો.	mā,rā khān-sāmān ne bolāv,o.
92. Order dinner.	૯૨. ખાણાનો હુકમ આપો. (*or*) ખાણું લાવવાને હુકમ કરો.	khānā no hukm āp,o. (*or*, khānu lāv,vā,ne hukm kar,o.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
77. muzdūr,oṉ * (*or*, helkarī,oṉ ; or, kūlī,oṉ). ko bulā,o.	ḥammāl,ān rā bi,talab.
78. mez le-jā,o.	mīz rā bi,bar.
79. ḥukm kyā hai ?	ḥukm,i shumā chīst ?
80. gāḍī taiyār kar,o.	kālaska taiyār kun.
81. kuchh muzā,yaḳa nahīṉ. (or) kuchh fikr nahīṉ. (*or*) kuchh par-wā nahīṉ.	muzā,yaḳa nīst.
82. tum ko fursat hai ?	ā,yā fursat dār,īd ?
83. thoḍā thanḍā pānī lā,o.	ḳadr,ī āb,i sard bi,yār.
84. pānī lā,o jo thoḍā thanḍā ho.	āb bi,yār ki kam sard bāsh,ad.
85. bichhaunā bichhā,yā hai ?	ā,yā raḵht,i ḵhāb andāḵhta,ī ?
86. we jāhil haiṉ.	īshān jāhil,and.
87. yih kitāb kis kī hai ?	īn kitāb māl,i kīst ?
88. tum bāzār jā,o.	dar bāzār bi,rau.
89. thoḍā gosht lā,o.	ḳadr,ī gūsht bi,yār.
90. mujh,e kuchh kah,oge.	shumā ma,rā chīz,ī khāh,īd guft.
91. me,re ḵhān--sāmān ko bulā,o.	pīsh-ḵhidmat,i ma,rā bi,talab.
92. khāne ka ḥukm do.	iẓm,i ḵhūrāk bi,dih. (*or*) ta,ām rā bi,ḵhāh.

* In Bengal—*motiyon.*

[The foot-notes attached to the preceding first nine pages of this book, are printed in *Pica* with the customary Anglo-Oriental *marks* or *characters* which direct the stress of the voice in pronunciation. The succeeding notes, however, are, on purpose, printed in *Long Primer*, and without the *accentuated types*. This, it is hoped, will prove a good exercise in reading the Anglo-Oriental characters].

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
93. I will go out.	૯૩. હું બાહાર જઇશ.	hun bāhār ja,īsh.
94. Where are my clothes ?	૯૪. મારાં લુગડાં કાંહાંછે?	mā,rāṇ lugḍāṇ kāhāṇ chhe ?
95. Please come quickly.	૯૫. મેહરબાની કરી જલદી આવજો.	mehr-bānī karī jaldī āv,jo.
96. Repair the warehouse.	૯૬. વખારની મરામત કરો.(*or*) વખાર સમારો.	vakhār nī marāmat kar,o.(*or*)vakhār samār,o.
97. Bring the newspaper.	૯૭. વર્તમાન પત્ર લાવો.	vartmān-patr lāv,o.
98. Is this the very thing ?	૯૮. એ તેજ છે ?	e tej chhe ?
99. They are all there.	૯૯. સૌ તહાં છે.	sau tahāṇ chhe.
100. Who are you ?	૧૦૦. તમે કોણ છો ?	tame kon chho ?
101. What are you ? (*or*) what is your occupation ?	૧૦૧. તમારો ધંધો શોછે ? (*or*) તમે શો ધંધો કરોછો?	tamā,ro dhandho sho chhe ? (or) tame sho dhandho kar,o chho ?
102. Is any one there ?	૧૦૨. તહાં કોઈ છે ?	tahāṇ koī chhe ?
103. Say that again.	૧૦૩. તે ફરી કહો.	te pharī kah,o.
104. How are you ?	૧૦૪. તમે કેમ છો ?	tame kem chho ?
105. We shall go to-day.	૧૦૫. અમે આજ જઇશું.	ame āj jaīshuṇ.
106. Move this way.	૧૦૬. એણી ગમ ચાલો.	enī gam chāl,o.
107. Move that way.	૧૦૭. પેલી ગમ ચાલો.	pelī gam chāl,o.
108. Why is the gun fired ?	૧૦૮. તોપ શામાટે છુટી?	top shā-māṭe chhutī ?
109. Send for the palanquīn* quickly.	૧૦૯. પાલખી જલદી મ ગાવો.	pālkī jaldī mangāv,o.
110. Has the master risen ?	૧૧૦. સાહેબ (*or*, શેઠ) ઉઠ્યા†છે ?	sāheb (*or*, sheṭh) uṭh,yā† chhe ?
111. This is a very fine fruit.	૧૧૧. આ ઘણું સારૂં ફલ છે.	ā ghanuṇ sāruṇ phal chhe.
112. This is wonderful news.	૧૧૨. આ અજબ ખબર છે.	ā ajab khabar chhe.
113. We are hungry and thirsty.	૧૧૩. અમે ભુખ્યા પ્યાસા છૈયે.	ame bhukh,ā pyās,ā chhai,ye.

*In India, *palki*, apparently from sans. *palak*, a couch. But it accords better with sp. and It. *palanca*, a pole, Port. *palanque*.

† The verb plural is here used in token of respect to the *Sahib* which is in the singular

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
93. maiṇ bāhr̥ jā,ūngā.	man bīrūn khāh,am raft.
94. me,re kapḍe kahāṇ haiṇ ?	rakht,i man ku-jāst ?
95. mihr-bān,ī kar ke jald,ī ā,iy o.	shafaḳat farmūd,a zūd bi,yā,īd.
96. koṭhī marammat kar,o.	ambār rā durust bi,kun. (*or*, marammat bi,kun).
97. khabar kā kāghaz lā,o.	ruz-nāma (*or*, akhbār-nāma) bi,yār.
98. yih wuh,ī hai ?	ā,yā īn ham-ān,ast ?
99. wahāṇ sab,hī haiṇ.	ān hā hama ān-jā hast,and.
100. tum kaun ho ?	shumā kīst,īd ?
101. tum,hārā dhandhā kyā hai ? (or) tum kyā dhandhā kār,te ho ?	shughl,i shumā chīst ?
102. wahāṇ ko,ī hai ?	ā,yā ān-jā kas,ī hast ? [bāz bi,gū).
103. wuh phir kah,o.	ān sukhan bār,i dīgar bi,gū. (*or*,
104. tum kaise ho ?	aḥwāl,i shumā chi-gūna hast ?
105. ham āj ja,eṇge.	mā im-rūz khāh,īm raft.
106. idhar ko chal,o.	īn-sū (*or*, taraf) bi,rau.
107. udhar ko chal,o.	ān-sū (*or*, ḥadd) bi,rau.
108. top kyūṇ chhūṭ,ī ?	āz chi sabab tūp zad,and ?
109. pālkī jald,ī mangā,o.	*pālkī* zūd bi,talab.
110. sāḥib uṭh,e† haiṇ ?	ā,yā arbāb az khāb bar-khāsta,and ?†
111. yih bahut khūb mewa hai.	īn bisyār khūb mīwa,īst.
112. yih ajīb khabar hai.	īn khabar,i aḍjab,īst.
113. ham bhūkh,e piyās,e haiṇ.	mā gurasna wa tishna hast,īm.

number.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
114. He is a good man.*	૧૧૪. તે સારૂં આદમી*છે.	te sarun ādmī* chhe.
115. She was a careful woman.	૧૧૫. તે હુશ્યાર ઓરત હતી.	te hush-yār orat hatī.
116. They are great rogues.	૧૧૬. તેઓ ઘણા લુચ્ચા (*or*, શોદા) છે.	te,o ghanā luchchā (*or*, shodā) chhe.
117. The whole land is level.	૧૧૭. બધી જમીન સરખી (*or*, સપાટ) છે.	badhī jamīn sarkhī (*or*, sapāṭ) chhe.
118. His heart is grieved.	૧૧૮. તેનું દિલ રંજીદઃ(*or*, ગમગીન) છે.	tenun dil ranjīda (*or*, gamgīn) chhe.
119. Is your business now completed ?	૧૧૯. તમારૂં કામ હવે પુરૂં થયું ?	tam,āruṇ kām have purūṇ thayuṇ ?
120. Is the proof of it strong ?	૧૨૦. તેનો પુરાવો (*or*, દાખલો) મજબૂત છે ?	te no purāvo (*or*, dākhlo) majbūt chhe ?
121. The sky is quite clear.	૧૨૧. આકાશ બીલકુલ સાફ છે.	ākāsh bilkul sāf chhe?
122. These are mischievous children.	૧૨૨. આ છોકરાં તુફાની (*or*, અટક ચાલાં;*or*, ઉછાછલાં) છે.	ā chhokrāṇ tufān,ī (*or*, aṭakchāl,āṇ, *or*; uchhāchhlāṇ) chhe.
123. They received great punishment.	૧૨૩. તેઓને મોટી શિક્ષા મળી.	te,o ne moṭī shikshā mal,ī.
124. They all remained hidden.	૧૨૪. તેઓ સગળા સંતા ઈ રહ્યા (*or*, ભરાઇ બેઠા.)	te,o saglā santā,ī rah,yā (*or*,bharā,ī beṭhā).
125. Her heart is restless.	૧૨૫. તે (ઓરત) નું દિલ બેકરાર છે.	te (orat) nuṇ dil be-karār chhe.
126. He is foolish.	૧૨૬. તે બેવકૂફ છે.	te be-wakuf chhe.
127. This paper is moist.	૧૨૭. આ કાગજ ભિનો (*or*, હવાએલો; *or*, તર) છે.	ā kāgaj bhino (*or*, havā,elo; *or*, tar) chhe.
128. Don't make a noise.	૧૨૮. ગોંગાટ કરો માં. (*or*) બુમ પાડો માં.	goṇgāṭ kar,o māṇ. (*or*) bum pāḍ,o māṇ.
129. What are you saying ?	૧૨૯. તમે શું કહો છો ?	tame shuṇ kah,o chho?
130. Whence are you come ?	૧૩૦. તમે કાંહાંથી આવ્યા ?	tame kāhāṇ thī āv,yā?
131. Go away, you have leave.	૧૩૧. ચાલ્યા જાઓ, તમને રજા છે.	chāl,yā jā,o, tam ne rajā chhe.

Man is a nobler word than *person* or *individual*. The same distinction is observed in the East; and *admi*, a man, is consequently a nobler word than *shakhs*, a person or

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
114. wuh achchhā ādmī* hai.	ū ādam,i* khūb,īst.
115. wuh hūsh-yār ạurat thī.	ān zan hūsh-yār būd.
116. we baḍe luchche (*or*, ḥarām-zāde) haiṇ.	īshān bisyār daghā-bāz hast,and.
117. sab zamīn barābar hai.	tamām,i zamīn hamwār,ast.
118. us kā dil ranjīda hai.	dil,i ū ranjīda,ast.
119. tum,hārā kām ab tamām hū,ā ?	ā,yā kār,i shumā ḥālā tamām shuda,ast ?
120. us kī dalīl mazbūt hai ?	ā,yā dalīl,i ān mazbūt,ast ?
121. āsmān khūb sāf hai.	āsamān ba-kullī sāf,ast.
122. ye bachche shokh haiṇ.	īn bachcha,hā sharīr hast,and.
123. un,hoṇ ne baḍī sazā pā,ī.	īshān ba sazā,i sakht rasīd,and.
124. we sab chhip rah,e.	ān,hā hama pinhān mānd,and.
125. us (ạurat) kā dīl be-ḳarār hai.	dil,i ān zan bī-ḳarār,ast.
126. wuh be-wuḳūf hai.	ū bī-wuḳūf,ast.
127. yih kāghaz tar hai.	īn kāghaz tar,ast.
128. shor mat kar,o.	ghaughā ma,kun.
129. tum kyā kah,te ho ?	shumā chi mī,gū,īd ?
130. kahāṇ se ā,e ho ?	az ku-jā āmada,īd ?
131. chal,e jā,o, rukhsat hai.	bi,rau, murakhkhas hast,ī.

individual. In like manner, *aurat*, a woman, is a nobler word than *randi* which generally means an *inferior woman*. It is worthy of remark that *aurat* also signifies a *wife*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
132. Go not there again.	૧૩૨. તહાં ફરી જશોમાં.	tahāṇ pharī ja,sho māṇ.
133. Put us on shore.	૧૩૩. અમને કિનારે ઉતારો.	am ne kināre utār,o.
134. Who lives there?	૧૩૪. તહાં કોણ રહે છે ?	tahāṇ kon rah,e chhe?
135. Go on straight forward.	૧૩૫. સિધા આગળ ચાલ્યા જાઓ.	sidhā āgal chāl,yā jā,o.
136. Bring some wine and water.	૧૩૬. કાંઈ શરાબ પાણી લાવો.	kāṇ,iṇ sharāb pānī lāv,o
137. Cool the water well.	૧૩૭. પાણી સારી પેઠે ઠંડું કરો.	pānī sārī paṭhe thaṇḍuṇ kar,o.
138. The dinner is on the table.	૧૩૮. ખાણું મેજપર આવ્યું.	khānuṇ mej par āv,yuṇ.
139. What is her name ?	૧૩૯. તે (ઓરત)નું નામ શું છે ?	te (orat) nuṇ nām shuṇ chhe ?
140. He is very clever.	૧૪૦. તે ઘણો ચતુર છે.	te ghano chatur chhe.
141. It is fair to-day.	૧૪૧. આજ આસમાન સાફ છે.(*or*) આજ ઉઘાડ છે.	āj asmān sāf chhe.(*or*) āj ughāḍ chhe.
142. It was quite close yesterday.	૧૪૨. ગઇ કાલે હવા બિલકુલ બંદ હતી.	ga,ī kāle havā bilkul band hatī.
143. He has made confession.	૧૪૩. તેણે ઇકરાર કીધો છે.	te,ne iḳrār kīdho chhe.
144. Make a signal for coming here.	૧૪૪. હિયાં આવવાને ઇશારત કરો.	hiyāṇ av,vā ne ishārat kar,o.
145. Send them to my house.	૧૪૫. તેઓને મારે ઘેર મોકલો.	te,o ne mā,re gher moklo.
146. Sprinkle a little water.	૧૪૬. થોડું પાણી છાંટો.	thoḍuṇ pānī chhāṇṭo.
147. Turn back that leaf.	૧૪૭. તે વરક ફેરવો. (*or*, ઉથલાવો).	te varak phervo. (*or*, uthlāv,o).
148. Tie their hands and feet.	૧૪૮. તેઓના હાથ પગ બાંધો.	te,o nā hāth pag bāndh,o.
149. Put those rupees in the bag.	૧૪૯. તે રૂપીઆ કોથલી માં ભરો.	te rūpīyā kothlī māṇ bhar,o.
150. There is a beggar at the door.	૧૫૦. બારણા આગળ એક ફકીર છે.	bārnā āgal ek fakīr chhe.
151. He is very intelligent.	૧૫૧. તે બહુ બુદ્ધીમાન છે.	te bahu buddhī-man chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
132. wahāṇ phir mat jā,o.	tār,i dīgar ān-jā ma,rau.
133. ham ko kināre par utār,o.	mā rā bar kināra pā,īn kun. (*or*) mā rā ba khushk,ī bi,bar.
134. wahāṇ kaun rah,tā hai ?	ān-jā ki suknā dār,ad ?
135. sīdhe āge cha,le jā,o.	rāst bi,rau.
136. kuchh sharāb pānī lā,o.	yak-khurda sharāb wa āb bi,yār.
137. pānī ko khūb ṭhanḍā kar,o.	āb rā khūb sard bi,kun.
138. khānā mez par ā,yā.	ta,ām bar mīz ḥāzir,ast.
139. us (aurat) kā nām kyā hai ?	nām,i ān zan chīst ?
140. wuh bahut chālāk hai.	ū bisyār chālāk,ast.
141. āj din parchhā hai.	im-rūz āsamān sāf,ast.
142. kal hawā bilkul band thī.	dī-rūz hawā bilkul maḥbūs būd.
143. us ne iḳrār kiyā hai.	ū ḳabūl karda,ast.
144. yahāṇ ā,ne kā ishāra kar,o.	ishāra bi,kun tā īn-jā bi,yāyad.
145. un ko me,re ghar bhej-do.	īshān rā ba khāna,i man bi,firist.
146. thoḍā pānī chhiḍko.	ḳadr,ī āb bi,pāsh.
147. us waraḳ ko ultā,o.	ān waraḳ rā bi,gardān.
148. un ke hāth pā,oṇ bāṇdh,o.	dast o pā,i ān,hā rā bi,band.
149. un rūpī,yoṇ ko thailī meṇ bhar,o.	ān rūpī,ya,hā rā dar kīsa kun.
150. darwāze par ek faḳīr hai.	gadā,ī dar,i khāna īstāda,ast.
151. wuh baḍā āḳil hai.	ū bisyār āḳil,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
152. This is very bad meat.	૧૫૨. આ ઘણું ખરાબ માંસ છે.	ā ghanuṇ kharāb māṇs chhe.
153. Come back this way.	૧૫૩. ફરીને હિયાં આવો.	pharī,ne hiyāṇ āv,o.
154. Move a little slower.	૧૫૪. જરા આસતે ચાલો.	jarā āste chāl,o.
155. Come, take off my boots.	૧૫૫. આવો, મારા બૂટ કાહ.ડો.	āv,o, mā,rā *boot* kāhāḍ,o.
156. God is light.	૧૫૬. ખુદા નૂર છે.	khudā nūr chhe.
157. Come out of the house.	૧૫૭. ઘરમાંથી નિકળો.	ghar māṇ-thī niklo.
158. Wash your hands and face.	૧૫૮. તમારા હાથ મોં ધુઓ.	tam,ārā hāth moṇ dhu,o.
159. Did you wash my dog?	૧૫૯. તમે મ.રા કુતરાને નવરાવ્યો?	tame mā,rā kutrā ne navrāv,yo?
160. I will bathe at a quarter to six.	૧૬૦. હું પોણા છ વાગે નાહીશ.	huṇ ponā chha vāg,e nāhī,sh.
161. He has many friends.	૧૬૧. તેના ઘણા મિત્ર છે.	te nā ghanā mitra chhe.
162. What benefit will there be in that?	૧૬૨. તેમાં શો ફાયદો થશે?	te māṇ sho fā,ido tha,she?
163. They have suffered much sorrow.	૧૬૩. તેઓએ બહુ દુઃખ ખમ્યું છે.	te,o e bahu dukh kham,yuṇ chhe.
164. There are many playthings in the bazar.	૧૬૪. બજારમાં ઘણાં રમકડાં છે.	bajār māṇ ghanāṇ ramakḍā̃ chhe.
165. He will take his bath.	૧૬૫. તે નાહ.શે.	te nāhā,she.
166. This translation is very good.	૧૬૬. આ તરજુમો ઘણો સારો છે.	ā tarjumo ghano sāro chhe.
167. His case will come on today.	૧૬૭. તેનો મુકદ્દમો આજ નિકળશે.	te no mukaddamo āj nikal,she.
168. Your watch goes well.	૧૬૮. તમારૂં ઘડીઆલ ઠીક ચાલે છે.	tam,ārū̃ ghaḍiyāl ṭhīk chāl,e chhe.
169. This is a wax candle.	૧૬૯. આ મીણબત્તી છે.	ā mīṇ-battī chhe,
170. How much is the fare of the boat?	૧૭૦. હોડીનું ભાડું કેટલું છે?	hoḍī nuṇ bhāḍuṇ keṭ-luṇ chhe?
171. What o'clock is it?	૧૭૧. કેટલા વાગ્યા છે?	keṭlā vāg,yā chhe?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
152. yih bahut kharāb gosht hai.	īn gōsht bisyār bad,ast.
153. ghūm,kar idhar ā,o.	bi,gard wa īn-jā bi,yā.
154. zarrā āhista chal,o.	ḳadrī āhista bi,rau.
155. ā,o, moze utār,o.	bi,yā chakma az pā,i man bīrūn kun.
156. khudā nūr hai.	khudā nūr,ast.
157. ghar se niklo.	az khāna bīrūn bi,rau.
158. ap,ne hāth muṇh dho.	dast o rū,i khud bi,shū.
159. tum ne me,re kutte ko nahlā,yā ?	ā,yā sag i ma rā shust,ī ?
160. maiṇ paune chha baj,e nahā,ūngā.	man ba sā,at,i si rub' kam ghusl khāh,am kard. (*or*, āb bar khāh,am kard).
161. us ke bahut dost haiṇ.	ū dūst bisyār dār,ad.
162. us meṇ kyā fā,ida ho,ga ?	dar īn chi fā,ida khūh,ad būd ?
163. un,hoṇ ne bahut dukh uṭhā,yā hai.	īshān ranj,i bisyār burda,and.
164. bāzār meṇ bahut l hilone haiṇ.	dar bāzār bāzī,cha,i bisyār hast.
165. wuh nahā,egā.	ū ghusl khāh,ad kard.
166. yih tarjuma bahut achchhā hai.	ī n tar,jama bi syār khūb,ast.
167. us kā muḳaddama āj ho,gā.	muḳaddama,i ū im-rūz rujū' khūh,ad shud.
168. tum,hārī ghaḍiyāl(*or*, ghaḍī) achchhī chal,tī hai.	sā,at,i shumā khūb mī,raw,ad.
169. yih mom-battī hai.	īn sham,i mūm,ast.
170. hoḍī kā kitnā bhāḍā hai.	kirāya,i baggā a (*or*, tashāla) chand,ast ?
171. kitne baj,e haiṇ ? (*or*) kaī ghaḍī din chaḍh,ā hai ?	chi sā,at,ast ? (*or*) sā,at chānd,ast ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
172. Brush my hat and coat.	૧૭૨. ટોપી અને ડગલો ઝાડો. (*or*, સાફ કરો).	ṭopī ane ḍaglo jhāḍ,o. (*or*, sāf kar,o).
173. Comb your hair.	૧૭૩. તમારા બાલ હોરો.	tam,ārā bāl hor,o.
174. What is the fare for a day ?	૧૭૪. એક દિવસનું ભાડું શું છે ?	ek divas nuṇ bhāḍuṇ shuṇ chhe ?
175. This fruit is very acid.	૧૭૫. આ ફળ બહુ ખાટું છે.	ā phal bahu khāṭuṇ chhe.
176. Why are you angry ?	૧૭૬. તમે શા માટે રીસ ચઢાવો છો ?	tame shā-māṭe rīs chaḍhāv,o chho ?
177. This is a very difficult business.	૧૭૭. આ ઘણું મુશ્કિલ કામ છે.	ā ghanuṇ mushkil kām chhe.
178. They are very artful.	૧૭૮. તેઓ બહુ ખંધા છે.	te,o bahu khandhā chhe.
179. This is a very beautiful garden.	૧૭૯. આ બહુ સુંદર બાગ (*or*, વાડી) છે.	ā bahu sundar bāg (*or*, vāḍī) chhe.
180. This cloth is very coarse.	૧૮૦. આ કપડું (*or*, લુગડું) ઘણું જાડું છે.	ā kapḍuṇ (*or*, lugḍuṇ) jāḍuṇ chhe.
181. Are you fit for the business ?	૧૮૧. તમે તે કામને લાયક છો ?	tame te kām ne lā,ik chho ?
182. He has got a long beard.	૧૮૨. તેની લાંબી દાઢી છે.	te nī lāmbī ·dāḍhī chhe.
183. What bird is this ?	૧૮૩. આ શું પંખી છે ?	ā shūṇ pankhī chhe ?
184. He is drunk. (*or*) He is intoxicated.	૧૮૪. તે પીધેલો છે. (*or*) તે છાકટો છે.	te pīdhelo chhe. (*or*) te chhākṭo chhe.
185. He is a drunkard. (*or*) He is a toper.	૧૮૫. તે પીનાર છે. (*or*) તે દારૂબાજ છે. (*or*) તે દારૂડીઓ છે.	te pīnār chhe. (*or*) te dārū,bāj chhe. (*or*) te dārū,ḍīyo chhe.
186. He is dead drunk.	૧૮૬. તે ચકચુર છે.	te chakchur chhe.
187. They are decidedly guilty.	૧૮૭. તેઓ ખચિત અપરાધી છે.	te,o khachit aprādhī chhe.
188. Whose field is this ?	૧૮૮. આ ખેતર કોનું છે?	ā khetar ko nuṇ chhe?
189. There are many flies here.	૧૮૯. હીયાં ઘણી માખી છે.	hīyāṇ ghanī mākhī chhe.
190. They have great prudence.	૧૯૦. તેઓ ઘણા વિવેકી છે.	te,o ghanā vivek,ī chhe.
191. How many people were present ?	૧૯૧. કેટલાં આદમી હાજર હતાં ?	keṭlāṇ ādmī hājar hatāṇ ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
172. ṭopī aur ḍaglā (*or*, kurtā) jhāḍ,o.	kulāh wa kulūcha,i ma rā sāf kun.
173. tum,hāre bāl,oṇ meṇ kanghī kar,o.	mū,i khud rā shāna kun.
174. ek din kā bhāḍā kyā hai ?	kirāya,i yak rūz chand,ast ?
175. yih phal bahut khaṭṭā hai.	īn mīwa bisyār tursh,ast.
176. tum kis-wāste ghusse ho,te ho ?	shumā chi rā khashm mī,gīr,īd ?
177. yih bahut mushkil kām hai.	īn kār bisyār mushkil,ast.
178. we baḍe ḥīla,bāz haiṇ.	īshān bisyār ḥīla,bāz hast,and.
179. yih bahut khub-sūrat bāgh hai.	īn bāgh,īst bisyār khush-numā.
180. yih kapḍā bahut moṭa hai.	īn pārcha bisyār kuluft,ast. (*or*, zibr,ast).
181. tum us kām ke lā,iḳ ho ?	ā,ya shumā lā,iḳ,i īn kār hast,īd ?
182. us kī lambī dāḍhī hai.	ū rīsh,i darāz (*or*, buland) dār,ad.
183. yih kyā panchhī hai ?	īn chī paranda hast ?
184. wuh matwālā (*or*, mast) hai ?	ū mast,i sharāb,ast.
185. wuh pīne,wālā hai.	ū sharāb,ī hast.
186. wuh bad-mast hai.	ū bad-mast,ast.
187. we be,shakk taḳsīr,wār haiṇ.	bī,shakk īshān muḳassir hast,and.
188. yih khet kis kā hai ?	īn kisht māl,ī kīst ?
189. yahāṇ bahut makkhi,yāṇ haiṇ.	īn-jā magas bisyār,ast.
190. we bahut dūr-andesh haiṇ.	īshān bisyār zīrak hast,and.
191. kitne ādmī ḥāzir the ?	chand nafar ḥāzir būd,and ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
192. There is no oil in the lamp.	૧૯૨. દિવામાં તેલ નથી.	divā māṇ tel na,thī.
193. Give me a sample.	૧૯૩. મને એક નમૂનો આપો.	ma ne ek namūno āp,o.
194. This is a mere stratagem.	૧૯૪. આ માત્ર તાલમેલ છે.	ā mātra tāl,mel chhe.
195. Where is his shop?	૧૯૫. તેની દુકાન કયાં છે?	te nī dukān kyāṇ chhe.
196. Have you got a rope?	૧૯૬. તમારી પાસે દોરડું છે?	tam,ārī pāse dorḍuṇ chhe?
197. The king sat upon the throne.	૧૯૭. પાદશાહ* તખ્ત પર બેઠા.	pād-shāh* takht par beṭhā.
198. His voice is good.	૧૯૮. તેનો સાદ સારો છે.	te no sād sāro chhe.
199. What sort of animal is this?	૧૯૯. આ કઈ જાતનું જાનવર છે?	ā ka,ī jāt nuṇ jān,var chhe?
200. What is your advice?	૨૦૦. તમારી સલાહ શી છે?	tam,ārī salāh shī chhe?
201. What is your age?	૨૦૧. તમારી વય કેટલી છે?	tam,ārī vaya keṭlī chhe?
202. Send the *Pālkī* near me.	૨૦૨. પાલખી મારી પાસે મોકલો.	pālkī mā,rī pāse moklo.
203. Give me the whip and hat.	૨૦૩. ચાબુક અને ટોપી આપો.	chābuk ane ṭopī āp,o.
204. Bring water for washing the hands.	૨૦૪. હાથ ધોવાનું પાણી લાવો.	hāth dho,vā nuṇ pānī lāv,o.
205. How is your health?	૨૦૫. તમારી પ્રકૃતિ કેવી છે?	tam,ārī prakriti kevī chhe?
206. How is your honor's health.?	૨૦૬. સાહેબની પ્રકૃતિ કેવી છે?	sāheb nī prakriti kevī chhe?
207. Bring a suit of clothes.	૨૦૭. એક જોડ કપડાં લાવો.	ek joḍ kapḍāṇ lāv,o.
208. Bring the ink-stand, pen, and paper.	૨૦૮. દુવાત, કલમ, કાગજ લાવો.	duwāt, kalam, kāgaj lāv,o.
209. Whose horse is that?	૨૦૯. તે કોનો ઘોડો છે?	te ko no ghoḍo chhe?
210. This ground is salt (barren).	૨૧૦. આ જમીન ખારી છે.	ā jamīn khārī chhe.

* Strictly speaking, *pad-shah* is composed of two Persian words signifying a *great king*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
192. chirāgh meṇ tel nahīṇ.	dar chirāgh raughan nīst.
193. mujh ko ek namūna do.	ma rā namūna,i bi,dih.
194. yih faḳat ḥila hai.	īn maḥz,ī ḥīla hast.
195. us kī dūkān kahāṇ hai ?	dūkān,ī ū ku-jā,st ?
196. tum,hāre pās rassā hai ?	ā,yā shumā rasan (*or*, sāz ī) dār,id ?
197. pād-shāh* takht par baiṭhe.	pād-shāh* bar takht bi,nishast, and.
198. us kī āwāz achchhī hai.	ū khush-āwāz,ast.
199. yih kaun-sā jān,war hai ?	īn chī jān,war,ast ?
200. tum,hārī kyā salāḥ hai ?	salāḥ,i shumā chīst ?
201. tumhārī ṿmr kitnī hai ?	ṿmr,i shumā chand,ast ?
202. pālkī me,re pās bhej,o.	*pālakī* nāzd,i man bi,firist.
203. chābuk aur ṭopī do.	ḳāmchī wa kulāh bi,dih.
204. hāth dho,ne kā pānī lā,o.	āb bi,yār tā dast bī,shū,yam.
205. tum,hārā mizāj kaisā hai ?	aḥwāl,i shumā chi-gūna hast ?
206. āp kā mizaj kaisā hāi ?	aḥwal,i sar,kār,i janāb ?
207. ek joḍā kapḍā lā,o.	yak dast rakht bi,yār.
208. dawāt, ḳalam, kāghaz lā,o.	dawāt, wa ḳalam, wa kāghaz bi,yar.
209. wuh kis kā ghoḍā hai ?	ān asp māl,i kīst ?
210. yih zamīn khār,i (*or*, lon,ā) hai.	īn zamīn shīr,ast.

* It also means a *protector*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
211. They are very avaricious.	૨૧૧. તેઓ ઘણા લાલચી છે.	te,o ghanā lālchī chhe.
212. This rupee is adulterated.	૨૧૨. આ રૂપીઆમાં ભેળ સેળ છે.	ā rūpī,ā māṇ bhel-sel chhe.
213. Its shape is bad.	૨૧૩. તેનો આકાર ખરા બ છે.	te no ākār kharāb chhe.
214. The English language is difficult.	૨૧૪. અંગરેજી ભાષા મુશ્કિલ છે.	angrejī bhāshā mush-kil chhe.
215. Brush off the spider's web.	૨૧૫. કરોળીઆનું પડ જાડી નાખો.	karolī,ā nuṇ paḍ jhāḍī mākh,o.
216. What crime has he committed ?	૨૧૬. તેણે શી તકસીર કીધી છે ?	te ne shī taksīr kīdhī chhe ?
217. There is much due on the grass.	૨૧૭. ઘાસપર બહુ દવ છે.	ghās par bahu dav chhe.
218. Now they are very helpless.	૨૧૮. હમણા તેઓ ઘણા લાચાર છે.	hamnā te,o ghanā lā-chār chhe.
219. What business are you doing ?	૨૧૯. તમે શું કામ કરો છો ?	tame shuṇ kām kar,o chho ?
220. There is no end of his chattering.	૨૨૦ તેના બકવાનો કાંઈ છેડો નથી.	te nā bak,vā no kāṇ,ī chhedo na,thi.
221. They made much apology.	૨૨૧. તેઓએ ઘણી માફ માગી.	te,o e ghanī māf māg,ī.
222. He has gone to his (own) house.	૨૨૨. તે પોતાને ઘેર ગયો છે.	te potā ne gher gayo chhe.
223. He has gone to his (another person's) house.	૨૨૩. તે તેને ઘેર ગયોછે.	te te ne gher gayo chhe.
224. There are many fruits in that garden.	૨૨૪. તે બાગમાં ઘણાં ફલ છે.	te bāg māṇ ghanāṇ phal chhe.
225. I have a headache.	૨૨૫. માર૬ માથું દુ:ખેછે.	mā,ruṇ māthuṇ dūkh,e chhe.
226. She has a toothache.	૨૨૬. તે (ઓરત)નો દાંત કળેછે.	te (orat) no dāṇt kal,e chhe.
227. Where did you hear this news ?	૨૨૭. તમે એ ખબર કયાં સાંભળી ?	tame e khabar kyāṇ sāmbhlī ?
228. It is late, let us depart.	૨૨૮. મોડું થયુંછે, ચાલો આપણે ઘેર જઈએ.	moḍuṇ thayuṇ chhe, chāl,o āp,ne gher jaī,ye.
229. He has a liver complaint.	૨૨૯. તેને કલેજાંનું દરદ થયું છે.	te ne kalejāṇ nuṇ dard tha,yuṇ chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
211. we bahut lālchī haiṇ.	īshān bisyār ḥirs dār‚and.
212. yih rūpiyā mekhī hai.	īn rūpiya dākhil dār‚ad. (*or*) rūpiya ḳalb‚ast.
213. us kī shakl bad hai.	shakl‚ash kharāb‚ast.
214. angrezī zabān mushkil hai.	zabān‚i angrez‚ī mushkil‚ast.
215. makḍī kā jālā chhuḍā dāl‚o.	parda‚i ankabūt rā pāk kun.
216. us ne kyā taḳsīr kī hai ?	ū chi taḳṣīr karda‚ast ?
217. ghās par bahut shab-nam hai.	shab-nam‚i bisyār bar giyāh mī bā‚ad.
218. ab we bahut lā-chār haiṇ.	īshān ḥālā bisyār lā-chār hast‚and.
219. tum kyā kām kar‚te ho ?	shumā chi kār mī‚kun‚īd ?
220. us ke bak‚ne kī intihā nahīṇ.	bīhūda gū‚ī‚i ū intihā na dār‚ad.
221. un‚hoṇ ne bahut ‚uzr kiyā.	īshān ma‚azarat‚i bisyār kard‚and.
222. wuh ap‚ne ghar ko gayā hai.	ū ba ḵhāna‚i khud rafta‚ast.
223. wuh us ke ghar ko gayā hai.	ū ba khāna‚i ū rafta‚ast.
224. us bāgh meṇ phal bahut haiṇ.	dar ān bāgh mīwa bisyār hast.
225. me‚rā sir dukh‚tā hai. (*or*) me‚re sir meṇ dard hai.	sar‚i man dard mi‚kun‚ad.
226. us (ṣurat) ke dāṇt meṇ dard hai.	dandān‚ī ān zan dard mī‚kun‚ad.
227. tum ne yih khabar kahāṇ sun‚ī ?	shumā īn khabar az ku-jā sha-nīd‚īd ?
228. der hū‚ī, chal‚o ham ghar ko jā‚weṇ. (*or*, ham rukhsat hoṇ).	dīr shud, mā bāyad murakh‚khas bi‚shaw‚īm.
229. us ko kaleje kā dard hū‚ā hai.	ū dard‚i jigar dār‚ad.

PART II.

INTRODUCTORY PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. This is a fine season.	૧. આ સારી મોસમ છે.	ā sārī mosam chhe.
2. Sow that seed in the garden.	૨. તે બીજ બાગમાં વાવો.	te bīj bāg mān vāv,o.
3. It is colder to-day than yesterday.	૩. કાલ કરતાં આજ સરદી વધારે છે.	kāl kartān āj sard,ī vadhāre chhe.
4. This line is better.	૪. આ લીટી વધારે સારી છે.	ā līṭī vadhāre sārī chhe.
5. His heart is very sorrowful.	૫. તેનું દિલ ઘણું નાખુશ છે.	te nun dil ghanun nākhush chhe.
6. This story is all a lie.	૬. આ વાત તદન જુઠી છે.	ā vāt tadan juṭhī chhe.
7. These are fine raisins.	૭. આ સારી કીસમીસ (*or*, મનુકા) છે.	ā sārī kismis (*or*, manukā) chhe.
8. He has a large house.	૮. તેનું મોટું ઘર છે.	te nun moṭun ghar chhe.
9. This room is well lighted.	૯. આ ઓરડામાં ખુબ અજવાળું છે.	ā ordā mān khub ajvāluṇ chhe.
10. This church is lofty.	૧૦. આ દેવળ બહુ ઊંચું છે.	ā deval bahu ūnchuṇ chhe.
11. How long is this cloth?	૧૧. આ કપડું કેટલું લાંબું છે?	ā kapḍun keṭluṇ lāmbuṇ chhe?
12. These are very wicked children.	૧૨. આ બહુ ખરાબ છોકરાં છે.	ā bahu kharāb chhokrāṇ chhe.
13. His disposition is cruel.	૧૩. તેનો સ્વભાવ ઘાતકી છે.	te no svabhāv ghātkī chhe
14. They are lazy and negligent.	૧૪. તેઓ સુસ્ત અને ગાફીલ છે. (*or*) તેઓ આળસુ અને વીસરાળુ છે.	te,o sust ane gāfil chhe. (*or*) te,o ālsu ane vīsrālu chhe.
15. Bravo!	૧૫. શાબાશ!*	shā,bāsh!*
16. Huzza!	૧૬. જયજયકાર! (*or*) રંગ છે રે રંગ છે!	jaya jaya kār! (*or*) rang chhe re rang chhe!

* *Shabash* is a contraction of *shad-bash* meaning *happiness* or *good luck to you*!

† The words indicative of the different emotions of passion, are well expressed in the following Persian verses:—

kaza guft gir o, kadar guft dih,
falak guft *ahsan*, malak guft *zih*.—FIRDAUSI.
nakhustin guft *ahsant* ai jawan-mard,
zaban bigsha i, ber man *afrin* kard.—HATIFI.
taal-allaa yaki bi-misl o manand,
ki khanandash khudawandan khudawand.—NIZAMI.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. yih achchhā mausim hai.	īn mausim khūb‚ast.
2. us bīj ko bāgh meṇ bo.	ān tukhm rā dar bāgh bi‚kār.
3. kal se āj sard‚ī zi‚yāda hai.	hawā‚i im‚rūz nīsbat ba dī‚rūz khunuk‚tar‚ast.
4. yih satr bih‚tar hai.	īn satr bih‚tar‚ast.
5. us kā dil bahut ghamu‚gīn hai.	dil‚i ū bisyār gham‚gīn‚ast.
6. yih bāt tamām jhūṭh hai.	in ḳissa tamām durūgh‚ast.
7. yih khūb kishmish hai.	īn kishmish bisyar khūb‚ast.
8. us kā baḍā makān hai.	ū khāna‚i buzurg dār‚ad.
9. yih kamarā khūb raushan hai.	īn utāḳ bisyār raushan‚ast.
10. yih dewal bahut ūnchā hai.	īn kalisiyā bisyār buland‚ast.
11. yih kapḍā kitnā lamba hai ?	īn pārcha chi-ḳadr tūl‚ast ?
12. ye bahut kharāb laḍke haiṇ.	īn bachcha‚hā bisyār sharīr hast‚and.
13. us kā mizāj be‚raḥm hai.	tabī‚at‚i ū bī‚raḥm‚ast.
14. we sust aur ghāfil haiṇ.	īshān sust wa ghāfil hast‚and.
15. shā‚bāsh !*	zih ! (*or*) aḥsan !†
16. jai jai kār !	ta‚āl-allah ! (*or*) ḥamd-allah ! (*or*) tabārak-allah !

taal-allah chi daulat daram im-shab,
ki amad nagahan dil-daram im-shab.
chu didam rui khubash, sujda kardam,
ba *hamdillah*, niku kirdaram im-shab.—HAFIZ.
afarin bar rawani Firdausi,
an humayun nihadi farkhunda.—ANWARI.
taal-allah zihi kaiyumi dana,
tawanai dihi har na-tawana.—JAMI.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
17. Well done!	૧૭. આફરીન !	āfrīn !
18. How excellent!	૧૮. વાહવાહ ! (*or*) કેવું સારૂં !	vāh-vāh ! (or) kevuṇ sāruṇ !
19. How fortunate!	૧૯. ધન્યછે !	dhanya chhe !
20. *What an affair!*	૨૦. એ શી વાતછે !	e shī vāt chhe !
21. Fie fie! Tush!	૨૧. શિવ શિવ ! (*or*) તોબા તોબા ! (*or*) અરે અરે!	shiv shiv ! (*or*) tobā tobā ! (*or*) are are !
22. Fie!	૨૨. છટ!(*or*)છિટ!(*or*)છુ! (*or*) ધિક ! (*or*) થુ થુ !	chhaṭ ! (*or*) chhiṭ ! (*or*) chhu ! (*or*) dhik ! (*or*) thu thu !
23. Avaunt! Away!	૨૩. દૂર થા ! (*or*)ચાલ ! (*or*) નિકળ ! (*or*) કાળું કર ! (*or*) હત !	dūr thā ! (*or*) chāl ! (*or*) nikal ! (*or*) kāluṇ kar ! (*or*) hat !
24. Hollo!	૨૪. ઓ ! (*or*) રે! (*or*) અરે !	o ! (*or*) re ! (*or*) are !
25. They are of a stern disposition.	૨૫. તેઓનો સ્વભાવ કઠોર છે.	te,o no svabhāv kaṭhor chhe.
26. I feel giddy.	૨૬. મને ઘુમરી આવેછે. (*or*) માર માથું ઘુમેછે.	ma ne ghumrī āv,e chhe. (*or*) mā,ruṇ māthuṇ ghum,e chhe.
27. He is civil.	૨૭. તે ભલો છે.	te bhalo chhe.
28. I am tired.	૨૮. હું થાકી ગયોછું.	huṇ thāk,ī gayo chhuṇ.
29. Go to-night.	૨૯. આજ રાતે જજો.	aj rāt,e ja,jo.
30. Go this *very* night.	૩૦. રાતો રાત જજો.	rāt,o rāt ja,jo.
31. The long and short of it is this.	૩૧. એનો ખુલાસો એ છે.	e no khulāso e chhe.
32. The whole of it.	૩૨. બધું એ.	badhuṇ e.
33. He was wont to say.	૩૩. તે કહયા કરતો હતો.	te kah,yā kar,to hato.

khusha sar-farazani kutah dast,
buzurgani khurd o bulandani past.—ANON.
zihi ghairat ki dar ghairat fuzudan,
chunin tartibha danad namudan.—NIZAMI.
ba *hamdillah* ki ba kadri bulandash,
kamali dar na yamad juz sapandash.—NIZAMI.
zihi daulati madari ruzagar,
ki rudi chunin parwarad dar kinar.—SAADI.

ANGLO-HINDI:	ANGLO-PERSIAN.
17. āfrīn !	āfarīn !
18. wāh-wāh ! (*or*) kyā khūb !	bah bah ! (*or*) khush,ā ! (*or*) bārak-allah !
19. dhanī-dhan !	khunuk !
20. yih kyā bāt hai ! (*or*) wāh jī !	īn chi ḥarf,īst !
21. hat ! (*or*) tauba tauba !	tauba !
22. chhī-chhī !	uf ! (*or*) akh !
23. dūr ! (*or*) dut ! (*or*) chal ! (*or*) nikal ! (*or*) muṇh kālā kar !	bi,rau, gum shaw !
24. ai ! (*or*) ho ! (*or*) e !	ai !
25. we tund-mizāj haiṇ.	īshān tursh-rū hast,and.
26. mujh,e ghumrī ā,tī hai. (*or*) me,rā sir ghūm,tā hai.	man daurān,ī sar dar,am.
27. wuh bhalā hai.	ū sāḥib sulūk,ast. (*or*) ū ādam,i [ḥisāb,īst.
28. maiṇ thak gayā hūṇ.	man mānda shuda,am. (*or*) khasta [shuda,am.
29. āj rāt ko jā,iyo.	im,shab bi,rau.
30. āj hī rāt chal,e jā,o. (*or*) rāt hī rāt chal,e jā,o.	ham,īn shab bi,rau.
31. is kā khulāsa yih hai.	khulāsa,ī ān īn,ast.
32. sab kā sab.	tamām,an.
33. wuh kah,ā kar,tā thā.	ū hamīsha mī,guft.

zihi dukhti khakan, Alexandra nam,
zi tazwiji Edward, shud shad-kam.—BAHMAN.
bar u *afarin* ku kunad *afarin*,
bar an bakhti bidar o taj o nagin.—FIRDAUSI.
wah ki gar murda baz gardidi,
ba miyani kabila o paiwand.—SAADI.
ah az jaur o jafai asaman,
kaz sitam bas jibi jan o dil darid.—ANON.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
34. I am sleepy.	૩૪. મને ઉંઘ આવેછે.	ma ne ungh āv,e chhe.
35. This paper is too stiff.	૩૫. આ કાગજ બહુ કઠિણ છે.	ā kāgaj bahu kaṭhin chhe.
36. Your advice is suitable.	૩૬. તમારી સલાહ મુનાસિબ છે.	tam,ārī salāh munāsib chhe.
37. These things are valuable.	૩૭. આ ચીજો કીમતી છે.	ā chīj,o kīmtī chhe.
38. His mind is unsteady.	૩૮. તેનું મન ચંચળ છે.	te nuṇ man chanchal chhe.
39. The whole field.	૩૯. ખેતરનું ખેતર.	khetar nuṇ khetar.
40. Ah!	૪૦. આ:હા !	ā,hā !
41. This is a useful book.	૪૧. આ કામનો ગ્રંથ છે.	ā kām no granth chhe.
42. You are of no use to me.	૪૨. તું* મને કસા કામનો નથી.	tuṇ* ma ne kasā kām no na,thī.
43. If you do such a thing again, you shall be beaten.	૪૩. જો ફરી એવું કામ કરશો, તો માર ખાશો.	jo pharī evuṇ kām kar,sho, to mār khā,sho.
44. Choose what is right, shun what is wrong.	૪૪. ખરી વાતને પસંદ કરો, ને ખોટી મેલી દો.	kharī vāt ne pasand kar,o, ne khoṭī mel,ī do.
45. Had I been you, I would not have done so.	૪૫. જો હું તમારી જગા પર હોત, તો એમ ન કરત.	jo huṇ tam,ārī jagā par hot, to em na kar,at.
46. I am chosen by the Hon'ble Government for this office.	૪૬. આ કામ ઉપર નામ દાર સરકારે મને પસંદ કરયો છે.	ā kām upar nām-dār sar-kār,e ma,ne pasand kar,yo chhe.
47. If you had come yesterday, you would have got your pay.	૪૭. જો તમે કાલે આવ્યા હોત, તો તમારો મુશારો તમને મળત.	jo tame kāl,e āv,yā hot, to tam,āro mushāro tam ne mal,at.
48. I waited for you till I was tired.	૪૮. હું તમારી વાટ જોઈ જોઈને થાકી ગયો.	huṇ tam,ārī vāṭ joī joī ne thāk,ī gayo.
49. You kept me waiting a long time yesterday.	૪૯. કાલે તમે મને ઘણી વાટ જોવાડી.(*or*,જોવડાવી).	kāl,e tame ma ne ghanī vāṭ jovāḍ,ī. (*or*, jovḍāv,ī).

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
34. mujh,e nīnd ā,tī hai.	[hast,am. khāb,am mī,āyad. (*or*) khāb-ālūd
35. yih kāghaz bahut sakht (*or*, kaṭhin) hai.	īn kāghaz bisyār sakht,ast.
36. tum,hārī salāḥ munāsib hai.	salāḥ,i shumā munāsib,ast.
37. ye chīz,eṇ ḳīmat,ī haiṇ.	īn chīz,hā girān-bahā mī,bāsh,ad.
38. us kā dil be,ḳarār hai.	khātir,i ū mutafarriḳ,ast.
39. khet kā khet.	tamām,i kisht,a.
40. āh !	wah ! (*or*) āh !
41. yih kitāb kām kī hai.	īn kitāb,īst kār āmad,an,ī.
42. tū* me,re kuchh kām kā nahīṇ.	tū* ba hīch kār,i man na mī,khur,ī.
43. agar tum phir aisā kām kar,oge, to mār khā,oge.	agar bār,i dīgar chunīn kār,ī bi,kun,ī, kutak mī,khur,ī.
44. haḳḳ bāt ikhtiyār kar,o, aur bātil chhoḍ,o.	ān chi haḳḳ wa wājib,īst īkhtiyār kun, wa bātil rā bu,gzār.
45. agar maiṇ tum,hārī jagah par ho,tā, to aisā na kar,tā.	agar man ba jā,i tū mī,būd,am, chunīn kār,ī na mī,kard,am.
46. is kām ke-wāste nām-dār sar-kār ne mujh,e chun nikāl,ā hai.	sar-kār,i nām-dār ba* jihat,i īn kār ma,rā pasand,īda,ast.
47. agar tum kal ā,ye ho,te, to pagār tum ko mil,tā.	agar dī,rūz āmad,a būd,ī, mawājib,i khud rā girift,a būd,ī.
48. maiṇ ne yahāṇ-tak tum,hārī rāh dekh,ī ki thak gayā.	az-bas-ki intizār,i tu,rā kashīd,am khasta shud,am.
49. kal tum ne mujh ko baḍī rāh dikhā,ī.	dī,rūz ma,rā tā dīr waḳt dar intizār guzāsht,ī.

invariably used. And the words *ap* or *saheb* in Gujarati, *ap* in Hindustani, and *janab* in Persian, should always be used by an inferior addressing a superior. (See page 22, sent. 205-6).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
50. How long is it since you saw him ?	૫૦. કેટલા દિવસ થયા તમે તેને નથી દીઠો ?	ketḷā divas tha,yā tame te ne na,thī dīṭho ?
51. How long is it since this horse was ridden ?	૫૧. કયારથી આ ઘોડા ઉપર કોઈ બેઠો નથી ?	kyār-thī ā ghoḍā upar koī beṭho na,thī ?
52. How long has he been married ?	૫૨. તેને પરણ્યાને કેટલા દહાડા થયા ?	te ne paran,yā ne ketla dahāḍā tha,yā ?
53. How long is it since this house was occupied ?	૫૩. કયારથી આ ઘર ખાલી પડયું છે ?	kyār-thī ā ghar khālī paḍ,yuṇ chhe ?
54. She said, that she was his daughter.	૫૪. તે બોલી કે હું તેની દિકરી છું.	te bol,ī ke huṇ te nī dikrī chhuṇ.
55. At the end of 10 days, I shall have lived 3 years in the house.	૫૫. દસ દહાડા પછી મને આ ઘરમાં ત્રણ વરસ પુરાં થશે.	das dahāḍā pachhī ma ne ā ghār māṇ tran varas purāṇ tha,she.
56. He says he will not come.	૫૬. તે કહેછે કે હું નહીં આવીશ.	te kah,e chhe ke huṇ nahīṇ āv,īsh.
57. Let him do his worst he can but kill me.	૫૭. તે ઘણું કરશે તો શું કરશે, મારી નાખશે.	te ghanuṇ kar,she to shuṇ kar,she, mār,ī nākh,she.
58. Tell him, if he does not come when I desire him, he shall be dismissed.	૫૮. તેને કહો, કે જો તું મારા બોલાવ્યા ઉપર નહીં આવશે, તો ચાકરીમાંથી તને કાહાડી મેલીશ.	te ne kah,o, ke jo tuṇ mā,rā bolāv,yā upar nahīṇ āv,she, to ,chākrī māṇ-thī ta ne kāhāḍī mel,īsh.
59. Did the horse run away with you ?	૫૯. શું ઘોડો તમને લેઈ નાઠો ?	shuṇ ghoḍo tam ne le,ī nāṭho ?
60. My servant ran away with my money.	૬૦. મારો ચાકર મારા પૈસા લેઈ નાઠો.	mā,ro chākar mā,rā paisā leī nāṭho.
61. He did it unintentionally.	૬૧. તેણે આ કામ અજાણથી કર્યું.	te,ne ā kām a,jāṇ thī kar,yuṇ.
62. He did it purposely.	૬૨. તેણે જાણી જોઈને એમ કીધું.	te,ne jāṇī-jo,ī,ne em kīdhuṇ.
63. This woman is with child.	૬૩. આ સ્ત્રી ગર્ભાર છે.	ā strī garbh,ār chhe.
64. When I require you, I will send for you.	૬૪. જારે તમારું કામ પડશે, તારે હું તમને બોલાવીશ.	jāre tam,ā-ruṇ kām paḍ,she, tare huṇ tam ne bolāv,īsh.

* The Arabic word *harakat* literally means an *action*. In Persia, as well as in India,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
50. kab se us ko nahīṇ dekh,ā ?	chand rūz,ast ki ū rā na dīda,ī ?
51. kab se is ghoḍe par ko,ī chaḍh,ā nahīṇ ?	chand gāh,ast ki kas,ī bar īn asp sawār na shud,a ?
52. kab se us ne shāḍ,ī kī ?	chand rūz,ast ki ū ʿarūs,ī karda,ast?
53. kab se is ghar meṇ ko,ī na rah,ā ? (*or*) kab se yih ghar khāl: paḍ,ā hai ?	chand muddat guzasht ki īn khāna khālī u,tāda,ast ?
54. wuh bol,ī ki maiṇ us kī beṭi huṇ.	ān zan guft ki man dukhtar,i fulān kas hast,am.
55. das din ke ba,ad mujh,e is ghar meṇ tīn baras pūre honge.	dah rūz,i dīgar sih sāl tamām khāh,ad būd ki man dar īn khāna sukūn,at dār,am.
56. wuh bol,tā hai ki maiṇ nahīṇ ā,ūṇgā.	ū mī,gū,yad ki man na mī,āyam.
57. bahut kar,egā to kyā kar, egā, mār-ḍāl,egā.	ū chi mī,tawān,ad bi,kun,ad, bīsh, tar az-ān-ki ma,rā bi,kush,ad.
58. us,e kah,o, ki agar tū me,re bulā,ne par nahīṇ ā,wegā, to bar-taraf ho,gā.	ba ū bi,gu, ki har gāh man tu,rā mī,talab,am wa tū na mī,āyī, khārij az khidmat mī,shawī.
59. kyā ghoḍā tum,heṇ le-bhāg,ā ?	ā,yā asp,i tū tu,rā bar-dāshta būd?
60. me,rā naukar me,re paise le-bhāg,ā.	naukar,i man pūl,i ma,rā bar-dāshta wa bi,gurīkht.
61. us ne an-jān se aisa kiyā.	ū sahw,an īn kār rā kard.
62. us ne jān-būjh,kar yih kām kiyā.	ū ʿamd,an chunīn ḥarakat* kard.
63. yih ʿaurat peṭ se hai. (*or*) do jī se hai.	īn zan ḥāmil,a ast.
64. jab tum,hārā kām paḍ,egā, tab bulā-bhej,ūṇgā.	agar ihtiyāj bāsh,ad, tu,rā khāh,am khāst.

however, it is usually used in a bad sense, and it, consequently, signifies an *improper action*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
65. What day of the month is it?	૬૫. આજ કઈ તારીખ છે?	āj kaˌī tārīkh chhe?
66. Does your horse shy?	૬૬. શું તમારો ઘોડો ચોંકે છે?	shuṇ tamˌāro ghoḍo choṇkˌe chhe?
67. What is he to you?	૬૭. તે તમારો શું સગો લાગે છે.	te tamˌāro shuṇ sago lāgˌe chhe?
68. I would do it if I could?	૬૮. જો હું એ કામ કરી શકત, તો કરત.	jo huṇ e kām karˌī shakˌat, to karˌat.
69. I could if I would.	૬૯. જો હું ચાહત, તો કરી શકત.	jo huṇ chāhˌat, to karˌī shakˌat.
70. Allow him to come.	૭૦. તેને આવવા દો.	te ne āvˌvā do.
71. Light every other lamp.	૭૧. એકેક દિવો વચમાં મેલી દઈને એકેક સળગાવતા જાઓ.	ekˌek divo vach-māṇ melˌī deˌīne ekˌek salgāvˌtā jāˌo.
72. He has not yet arrived.	૭૨. તે હજુ આવી પુગો નથી.	te haju āvˌī pugˌo nˌthī.
73. I am extremely sorry to hear of your departure.	૭૩. તમારા ગમનની ખબર સાંભળીને હું ઘણો કષ્ટી છું.	tamˌārā gaman nī khabar sāmbhlīˌne huṇ ghano kashṭˌī chhuṇ.
74. Do not wait for me.	૭૪. મારી વાટ જોશો માં.	māˌrī vāṭ joˌsho māṇ.
75. I left my hat in the *Palanquīn*.	૭૫. મારી ટોપી પાલકી માં રહી ગઈ.	māˌrī ṭopī pālkī māṇ rahˌī-gaˌī
76. I lost my pen knife.	૭૬. મારી ચપ્પુ જતી રહી.	māˌrī chappu jaˌtī-rahˌī.
77. Bring knife, fork,* and spoon.	૭૭. છરી, કાંટો,* ચમચો લાવો.	chharī, kāṇṭo,* chamcho lāvˌo.
78. How many times have I told you to do this.	૭૮. મેં તમને આ કામ કરવા વિષે કેટલી વેળા કહ્યું.	meṇ tam ne ā kām karˌvā vishe keṭlī velā kahˌyuṇ.
79. Now recollect and do so at all times.	૭૯. હવે યાદ રાખી સદા એમ કરતા રહેજો.	have yād rākhˌī sadā em karˌtā rahˌejo.
80. I repent having done this.	૮૦. હું આ કામ કરીને પસ્તાઉં છું.	huṇ ā kām karˌīne pastāˌuṇ chhuṇ.
81. If you had not been ashamed of your name, you would have signed it to this letter.	૮૧. જો તમને તમારા નામની લાજ ન હોત, તો તમે આ પત્ર ઉપર સહી કરત.	jo tam ne tamˌāra nām nī lāj na hot, to tame ā patr upar sahī karˌat.

* It is worthy of remark that *kanto* in Gujarati and *kanta* in Hindustani, are words of

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
65. āj kaun,sī tārīkh hai?	im,rūz chi tārīkh,ast ?
66. tum,hārā ghoḍā bhaḍak,tā hai ? (*or*, chauṇk,tā hai ?)	ā,yā asp,i tū ram mī,kun,ad ?
67. wuh tum,hārā kaun lag,tā hai?	ū bā tū chi khīsh,ī dār,ad ?
68. agar kar-sak,tā, to kar,tā.	in kār rā mī,kard,am, agar mī,tawān,ist,am.
69. agar chāh,tā, to kar-sak,ta.	īn kār rā mī,kard,am, agar mī, khāst,am.
70. us ko ā,ne do.	bī,guzār (or, bugzār) bi,yāyad.
71. ek chhoḍ,kar ek battī silgā, te jā,o.	fānūs,hā rā yak dar-miyān raushan kun.
72. wuh ab-tak nahīṇ ā-pahuṇch,ā. (*or*, nahīṇ ā,yā).	hanūz ū na rasīda,āst.
73. tum,hārī rawāna,gī kī khabar sun,kar maiṇ bahut nā-khush hūn.	man az shanīd,an,i khabar,i rawāna,gī,i shum,ā bisyār bisyār dil-gīr,am.
74. me,rī rāh mat dekh,o.	muntazir,i man na bāsh,īd. (*or*) intizār,i ma,rā na kash,īd.
75. me,rī ṭopī pālkī meṇ rah-ga,ī.	kulāh,i khud rā dar *palki* farāmūsh kard,am.
76. me,rā chāḳū jā,tā-rah,ā.	chāḳū,i khud rā gum kard,am.
77. chhurī, kāṇṭā,* chamcha lā,o.	kārd, wa shakā-kha, wa kāshuk bi,yār.
78. maiṇ ne ka,ī bār tum,heṇ kah,ā ki yih kām kar,o.	chand daf,a guft,am chunīn kun.
79. ab yād rakh,o aur hamesha yūṇ-hī kar,te rah,o.	dar khātir bi,guzār wa hamīsha chunān kun.
80. maiṇ yih kām kar,ke pachtā,tā hūṇ.	man az karda,i khud pashīmān,am.
81. agar tum ko ap,ne nām ke likh,ne kī sharm na ā,tī, to is khatt par sahīḥ kar,te.	agar tu,rā nang,ī az nām,i khud na mī,būd, īn kāghaz rā sahīḥ mī, kard,ī.

wide signification. They mean a *thorn, spine*, a *fork, scales (balance)*, a *spur*, a *type*, the *tongue of a balance, fishing hook*, a *fish-bone*, and a *pricker*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
82. She is no better than she should be.	૮૨. પેલી બાઈડી જેવી જોઈયે તેવી સારી નથી.	pelī bāīdī jevī jo,īye tevī sārī na,thī.
83. I will rather die than beg.	૮૩. ભિખ્ખ માગ્યા કરતાં મરવું ભલું છે.	bhikh māg,yā kar,tāṇ mar,vuṇ bhaluṇ chhe.
84. They are telling their story to the king.	૮૪. તેઓ પોતાનો અહવાલ રાજાને કહેછે.	te,o potā no ahwāl rājā ne kah,e chhe.
85. They slew their father on the road.	૮૫. તેઓ એ માર્ગમાં પોતાના પિતાને મારી નાખ્યો.	te,o,e mārg māṇ potā nā pitā ne mārī-nākh,yo.
86. Do tell me what you heard them saying.	૮૬. કહોતો તમે તેઓને શું બોલતાં સાંભળ્યું.	kah,o to tame te,o ne shuṇ bol,tāṇ sāmbhal,yuṇ.
87. There is a thick fog this morning.	૮૭. આજ ભારી ધુંઅર (*or*, ધૂમસ) પડેછે.	āj bhārī dhuṇ,ar, (*or*, dhūmas) pad,e chhe.
88. Last night a great deal of dew fell.	૮૮. ગઈ રાતે ઘણું ઝાકળ પડ્યું.	ga,ī rat,e ghanuṇ jhākal pad,yuṇ.
89. Did these people arrive yesterday, or the day before?	૮૯. આ લોક કાલે આવ્યા કે પરમ દહાડે?	ā lok kāl,e āv,yā ke param-dahāḍ,e?
90. This plan is apparently the best.	૯૦. આ ઉપાય દેખીતો સર્વે કરતાં સારોછે.	ā upā,ya dekh,īto sarv kar,tāṇ sāro chhe.
91. There is no use in contesting the matter.	૯૧. આ વાત ઉપર ટંટો કરવામાં ફાયદો નથી.	ā vāt upar ṭaṇṭo kar,vā māṇ fā,yado na,thī.
92. An arrow buried itself in his side.	૯૨. તીર તેની પાંસળી માં જઈ બેઠો.	tīr te nī pāṇslī māṇ ja,ī beṭho.
93. He suspected something extraordinary.	૯૩. તેને કાંઈ જુદીજ વાતનો ભરમ પડયો.	te ne kāṇ,ī judī,j vat no bharam pad,yo.
94. He looked in at the house door.	૯૪. બારણાં માંથી તેણે ઘરની અંદર ઝાંકી જોયું.	bārṇāṇ māṇ-thī te,ṇe ghar nī-andar jhāṇk,ī jo,yuṇ.
95. He passed thro' the sally-port.	૯૫. તે ચોર*ખિડકી, (*or*, બુગદા)† માં થઈને ગયો.	te chor*-khiḍkī (*or*, bugdā)† māṇ thā,ī,ne gayo.
96. He bit her ear.	૯૬. તેણે પેલી બાઈડી નો કાન કરડયો.	te,ṇe pelī bā,īḍī no kān karaḍ,yo.

* In Gujarati and Hindustani, the word *chor*, used adjectively, denotes concealment, privacy, or secrecy, answering to the English prefixes *by*, *out of the way*, *side*, *corner*, as ચોર બાલુ *chor-balu*, quicksand; ચોર ધોર *chor-dhor*, plaintiff and defendant; ચોર જમીન *chor-*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
82. wuh ạurat jaisī chāhiye waisī achchhī nahīṇ.	ān zan chunān ki bā,yad khūb,ī na dār,ad.
83. bhīkh māṇg,ne se maut bhalā jān,tā hūṇ.	murd,an pīsh,i man bih az gadā,ī kard,an,ast.
84. we ap nā aḥwāl bād-shāh se kah,te haiṇ.	īshān aḥwāl,i khud rā ba bād-shāh arz mi,kun,and.
85. un,hoṇ ne raste par ap ne bāp ko mār-ḍāl,ā.	īshān dar arz,i rāh padar,i khud rā kusht,and.
86. kah,o to tum ne un ko kyā kah,te sunā.	bi,gū tū chi shanīd,ī āz īshān wa īshān chi guft,and.
87. āj baḍī os paḍ,tī hai.	im,rūz kara,i dūd dar nihāyat,i shiddat,ast.
88. ga,ī rāt ko baḍi shab-nam paḍ,ī.	dī,shab shab-nam,i bisyār uftād.
89. ye log kal ā,ye ki parsoṇ ?	īshān dī,rūz rasīd,and yā parī,rūz ?
90. yih tadbīr zāhir meṇ sab se bihtar hai.	īn tadbir zāhir,an az hama bih,tar,ast.
91. is bāt par ṭanṭā kar,nā be,fā,ida hai.	dar khasūs,i īn amr nazā' kard,an bi,ḥāsil,ast.
92. tīr us ke pahlū meṇ jā-baiṭh,ā.	tīr dar pahlū,i ān kas nishast.
93. us ne kuchh gumān ạjā,ibāt par kiyā.	ū mazanna,i wuḳū,i, amr,i ạjīb,ī kard.
94. us ne ghar ke darwāze se andar jhāṇk,ā.	ū az rauzana,i āna nigāh kard.
95. wuh chor*-khiḍkī(*or*, bugde)† meṇ se ho,kar gayā.	ū az darwāza,i kūchak dar-āmad,a bīrūn raft.
96. us ne us ạurat kā kān dāṇt se kāṭā.	ān kas gūsh,i ān zan rā gaz,īd.

zamīn, a quagmire; ચોર શીધી *chor-sidhi*, backstairs; ચોર ગલી *chor-gali*, a by-lane; ચોર મહેલ *chor-mahal*, secret apartments.

† This word also signifies a *tunnel*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
97. He does not hesitate to do this.	૯૭. તેઍવું કરવાથી બિહ તો નથી.	te evuṇ kar,vā thī bih,to na,thi.
98. To preserve one's self-respect is essential.	૯૮. પોતાનું માન બચાવી રાખવું યોગ્ય છે.	potā nuṇ mān bachāv,ī-rākh,vuṇ yogya chhe.
99. He suddenly fell on them (attacked).	૯૯. તે ઓચીંતો તેઓની ઉપર આવી પડયો.	te ochīto te,o nī-upar āv,ī pad,yo.
100. There is no saying what the result may be.	૧૦૦. કોઈ જાણતું નથી કે એનું અંતે શું ફલ પ્રાપ્ત થશે.	ko,ī jān,tuṇ na,thī ke e nuṇ ante shuṇ phal prāpt tha,she.
101. He got out of the way as quick as he could.	૧૦૧. જેમ બની આવ્યું તેમ તે માર્ગ પરથી અલગો થયો.	jem ban,ī āv,yuṇ tem te mārg par-thī algo tha,yo.
102. It has become useless now.	૧૦૨. હવે એ નકામું થયું.	have e na,kām,uṇ tha,yuṇ.
103. I foretold that.	૧૦૩. એ મેં અગાઉથીજ કહ્યું હતું.	e meṇ agā,u-thī j kah,yuṇ hatuṇ.
104. I like this place very much.	૧૦૪. આ જગા મને ઘણી ગમેછે.	ā jagā ma ne ghanī gam,e chhe.
105. To persevere in a work is essential to success.	૧૦૫. હરેક કામમાં લાગી રહ્યાથી તે કામ સિદ્ધ થાય છે.	har-ek kām māṇ lāg,ī rah,yā thī te kām siddh thā,ya chhe.
106. She is passably handsome.	૧૦૬. પેલી સ્ત્રી લગરીક સુંદર છે. (*or*) તે રૂપે સાધારણ છે.	pelī strī lagrīk sundar chhe. (*or*) te rūp,e sādhāran chhe.
107. He could not contain his joy.	૧૦૭. તે પોતાના હર્ષમાં નહીં સમાયો.	te potā nā harsh māṇ nahīṇ samā,yo.
108. I do fifty times more work than you.	૧૦૮. હું તમારા કરતાં પચાસ વાર વધારે મેહનત કરું છું.	huṇ tam,ārā kar,tāṇ pachās vār vadhāre mehnat kar,uṇ chhuṇ.
109. I will do it with all my heart.	૧૦૯. હું આ કામ મારા તન મન થી કરીશ.	huṇ ā kām mā,rā tan man thī kar,īsh.
110. He owes a great deal of money to the *bazar* people.	૧૧૦. બજારના લોકોના ઘણા પૈસા તેના ઉપર નિકળેછે.	bajār nā lok,o nā ghanā paisā te nā-upar nikle chhe.
111. It is a long time since he paid me a visit.	૧૧૧. ઘણા દિવસ થયા કે તે મારી ભેટ લેવા આવ્યો નથી.	ghanā divas tha,yā ke te mā,rī bheṭ le,vā āv,yo na,thī.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
97. wuh yih *kām kar,ne se ḍar,tā nahīṇ.	ū dar kard,an,i īn kār mutlaḳ,an khauf na dār,ad.
98. ap nī ḥurmat bachā,nī lāzim hai.	har kas bāyad ‡zzat,i khud rā nigah dār,ad.
99. wuh ek,ā-ekī un par ā-ṭūṭ,a.	ū nā-gahān,ī bar īshān tākht.
100. ma'lūm nahīṇ is kām kā anjām kyā ho,gā. (*or*, natīja kyā ho,gā).	ma'lūm nīst ki anjām,i īn kār ba ku-jā khāh,ad rasīd.
101. wuh jald,ī ap,nī maḳdūr bhar raste par-se alag ho-gayā.	ba ta'jīl,ī ki mī,tawān,ist ū khud rā az rāh ba kināra kash,īd.
102. ab yih ni,kammā ho-gayā.	ḥālā īn bī,masraf shuda.
103. yih maiṇ ne āge hī se kah-diyā thā.	man az ma,āl-andīsh,ī pīsh,tār az īn amr khabar dād,am.
104. yih jagah mujh,e bahut-hī pasand ā,tī hai.	īn jā,i ma,rā bisyār khush mi,āyad.
105. dhun-bāṇdh,e rah,ne se har-ek kām anjām pā,tā hai.	istimrār wa mudāwamat dar har amr mūjib,i ḥusūl,i maḳsad,ast.
106. wuh ‡urat bahut khūb-sūrat nahīṇ.	ān zan dar ḥusn-o-jamāl mutawassit,ul-ḥāl,ast. (*or*) ān zan karīyat,ul-manzar nīst. (*or*) *ān zan fil-jumla khush-gil,ast.
107. wuh khush,ī ke-mār,e jāme meṇ nahīṇ samā,yā.	ū az shād,ī dar pūst na gunjīd.
108. maiṇ tum se pachās ḥisse ziyāda miḥnat kar,tā hūṇ.	man az tū panjāh bār ziyāda zaḥmat mī,kash,am.
109. maiṇ yih kām dil-o-jān se kar,ūṇga.	man īn kār rā ba dil-o-jān khāh,am kard.
110. bāzār ke log,oṇ kā bahut-sā paisā us par nikal,tā hai.	ū *pūl,i bisyār ba mardum,i bāzār ba dih dār,ad.
111. bahut din hū,e wuh me,rī mulāḳāt ko nahīṇ ā,yā.	muddat,īst ki ū rā na dīd,am.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
112. He has more than enough.	૧૧૨. જોઇયું જોઇયે તે કરતાં તેની પાસે વધારે છે.	jeṭluṇ joīye te kar,tāṇ te nī-pāse vadhāre chhe.
113. Do not interfere with him.	૧૧૩. તેનાં કામમાં હાથ ઘાલશો માં.	te nāṇ kām māṇ hāth ghāl,sho māṇ.
114. He leapt into the well.	૧૧૪. તે કુવામાં કુદી પડયો.	te kuvā māṇ kudī-paḍ,yo.
115. He leapt out of the well.	૧૧૫. તે કુવામાંથી બાહાર કુદી નિકળ્યો.	te kuvā māṇ-thī bāhār kudī-nikal,yo.
116. He cut him in two.	૧૧૬. તેણે તેના બે કકડા કર્યા.	te,ne te nā be kakḍā kar,yā.
117. He recognized him.	૧૧૭. તેણે તેને ઓળખ્યો.	te,ne te ne olakh,yo.
118. He had no difficulty in doing so.	૧૧૮. એમ કરવું તેને કાંઈ ભારી પડયું નહીં.	em kar,vuṇ te ne kāṇī bbārī paḍ,yuṇ nahīṇ.
119. Beat him well with a stick.	૧૧૯. લાકડીએ કરીને તેને સારીપેઠે મારો.	lākḍī,e kar,ī,ne te ne sārī-peṭhe mār,o.
120. There is nothing wrong in his doing so.	૧૨૦. એમ કરવું તેમાં તેનો કસો વાંક નથી.	em kar,yuṇ te māṇ te no kaso vāṇk na,thī.
121. He aggravated his distress.	૧૨૧. તેણે પોતાની આપદાની વાત વધારીને કહી.	te,ne potā nī āpdā nī vāt vadhār,ī,ne kah,ī.
122. He is better than you.	૧૨૨. તે તમારા કરતાં સરસ છે.	te tam,ārā kar,tāṇ saras chhe.
123. The dog barked at the man.	૧૨૩. કુતરો પેલા માણસ પર ભસ્યો.	kutro pelā mānas par bhas,yo.
124. Go about your business.	૧૨૪. ચાલ, તારૂં કામ કર.	chāl, tā,ruṇ kām kār.
125. He petitioned him.	૧૨૫. તેણે તે શખ્સને અરજી કરી.	te,ne te shakhs ne arj,ī karī.
126. They overtook him.	૧૨૬. તેઓ તેને જઈ મળ્યા.	te,o te ne ja,ī mal,yā.
127. I entreat you to do this very secretly.	૧૨૭. હું વિનંતી કરી કહું છું કે આ કામ ચુપચુપ કરજો.	huṇ vinantī kar,ī kah,uṇ chhuṇ ke ā kām gup-chup kar,jo.
128. I cannot conquer him.	૧૨૮. હું તેના ઉપર ફાવી શકતો નથી.	huṇ te nā-upar phāv,ī shak,to na,thī.
129. A man came for service.	૧૨૯. એક માણસ ચાકરી ઢુંઢવાને આવ્યો છે.	ek mānas chākrī ḍhuṇḍ,vā,ne āv,yo chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
112. us ke-pās apnī iḥtiyāj se ziyāda hai.	ū ziyādtar az kifāyati khud dārad.
113. us ke kām meṇ hāth mat ḍāl'o.	dakhūl dar kāri ū na shawī.
114. wuh kū'e meṇ kūd-paḍā.	ān kas dar chāh jast.
115. wuh kū'e meṇ-se jast-kar'ke bāhar niklā. (*or*) kūdī mār'ke bāhar niklā.	ān kas az chāh bīrūn jast.
116. us ne us ke do ṭukḍe kiye.	ū ān rā ba dū pāra kard.
117. us ne us ko pahchān'ā.	ū fulān kas rā shanākht.
118. yūṇ kar'nā us'e kuchh mushkil na paḍā.	chunīn kārī kard'an barā'i ū mushkil na būd.
119. us ko lakḍī se khūb mār'o.	ū rā ba chūb mūḥkam bi'zan.
120. aisā kar'ne meṇ us kī kuchh khatā nahīṇ.	dar chunān kārī khatāī bar ū nīst.
121. us ne ap'ni kharāb'ī kā aḥwāl baḍhā'kar kah'ā.	ū dar bayān'i aḥwāl'i kharābī'i khud mubālagha kard.
122. wuh tum se bih'tar hai.	ū az tū bih'tar'ast.
123. kutta us shakhs par bhauṇk'ā.	sag bar fulān kas ghū'ghū kard. (*or*, af'af kard).
124. chal, ap'nā kām kar.	bi'rau pa'i kār'i khud.
125. us ne us ko arz'ī dī.	ū bar fulān kas arīza nawisht.
126. un'hoṇ ne us'e jā-milā'yā. (*or*) we us ko jā-mil'e.	īshān dar pa'i ū raft'and tā mulḥaḳ'i ū shud'and.
127 maiṇ minnat kar'ke kah'tā hūṇ ki yih kām poshīda kar'o.	man ba ajz wa ilḥāḥ ba tū mī'gū'yam ki īn kār rā pinhān'ī kun'ī.
128. maiṇ us par ghālib nahīṇ ho-sak'tā.	[ghālib shaw'am. man ḥarīf'i ū na mī'shaw'am. (*or*) man bar ū na mī'tawān'am
129. ek shakhs naukar'ī kī talāsh meṇ ā'yā hai.	shakhsī ba talāsh'i naukar'ī āmad'ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
130. Five days hence I am going to Bombay.	૧૩૦. પાંચ દિવસ પછી હું મુંબઈ જઈશ.	pāṇ'ch divas pachhī huṇ mumbaī ja,īsh.
131. The hen laid eggs.	૧૩૧. મરઘીએ ઈંડાં મેલ્યાં.	marghī,e īṇdāṇ mel,yāṇ.
132. Why do you reject your food?	૧૩૨. શા સારૂ તમે પોતાનાં પેટપર પગ મેલોછો ?	shā-sārū tāme potā nāṇ peṭ par pag mel,o chho ?
133. Do not let him want any thing.	૧૩૩. જે વસ્તુ માગે તે તેને તરત આપજો.	je vastu māg,e te te ne tarat āp,jo.
134. He struck out into the river.	૧૩૪. તે નદીમાં તરીને નીકળી આવ્યો.	te nadī māṇ tar,ī,ne niklī-āv,yo.
135. I am not pleased with him.	૧૩૫. તે મને ગમતો નથી.	te ma ne gam,to na,thī.
136. A traveller was passing by.	૧૩૬. એક મુસાફર તે ઠેકાણેથી જતો હતો.	ek musāfar te ṭheka-ne thī ja,to hato.
137. Carry it off with a joke.	૧૩૭. આ વાતને હસ્યામાં કાઢાડી નાખો.	ā vāt ne has,yā māṇ kāhāḍ,ī nākh,o.
138. Let every one look out for himself.	૧૩૮. હરકોઈ પોતપોતાનું જોઈ લે.	har ko,ī pot-potā nuṇ jo,ī-le.
139. He fled for his life.	૧૩૯. તે જીવ લેઈને નાઠો.	te jīv le,ī,ne nāṭho.
140. I made particular enquiry.	૧૪૦. મેં સારીપેઠે પુછપાછ કરી.	meṇ sārī-peṭhe puchh-pāchh kār,ī.
141. No one could equal him in leaping.	૧૪૧. કોઈ કુદવામાં તેના સરખો ન હોતો.	ko,ī kud,vā māṇ te nā-sārkho na hoto.
142. He conceals it all in his breast.	૧૪૨. આ સગળું તે પોતાનાં પેટમાં ગુપ્ત રાખેછે.	ā sagluṇ te potā nāṇ peṭ māṇ gupt rākh,e chhe.
143. He is not one of us.	૧૪૩. તે અમારા માંનો નથી.	te am,ārā māṇ-no na,thī.
144. The sticks* were exposed for sale.	૧૪૪. લાકડીઓ* વેચવા મેલેલી હતી.	lākḍī,o* vech,vā mel,elī hatī.

* In Gujarati and Hindustani, the feminine termination usually denotes diminutive objects, as:—

GUJ.	HIND.	GUJ. & HIND.	
lakdun,	*lakda*, wood.	*lakdi*,	a stick.
golo,	*gola*, a cannon ball.	*goli*,	a bullet.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
130. pāṇch rōz ke-ba'd maiṇ mumbaī ko jā,ūṇgā.	ba'd az panj yaum,i dīgar man ba mumbaī khāh,am raft.
131. murghī ne aṇḍe diye.	murgh baida guzārd.
132. tum kyūṇ ap,ne peṭ par pāṇw rakh,te ho?	chi-rā bar rūzī,i khud pā mī,zaṇ,ī?
133. kisī chīz kā muḥtāj us,e na rah,ne dījo. (*or*) jo wuh māṇg,e so turat dījo.	ū rā mu,ạttal,i hīch chīz na kuṇ,ī.
134. wuh naddī meṇ pair niklā. (*or*, tir niklā).	ū dar rūd-khāna ghūta khurda sar bar-āward.
135. maiṇ us se nā-rāz hūṇ (*or*) maiṇ us se rāz,ī nahīṇ.	man az ū rāz,ī nīst,am.
136. ek musāfir wahāṇ-se ho,kar jā,tā thā.	musāfir,ī az ān-jā mī,guzasht.
137. is bāt ko maskharī meṇ uḍā-do.	īn sukhan rā mutāyaba angār.
138. har ko,ī ap,nī fikr āp kar,e.	har kas bāyad khud fikr,i khud rā kuṇ,ad.
139. wuh ap,nī jān bachā,kar bhāgā. (*or*) wuh ap,ne jī ke ḍar se bhāg,ā.	ū gurīkht, wa jāṇ,i khud rā az miyān burd.
140. maiṇ ne khūb pūchh-pāchh kī.	man ba iḥtiyāt,i tamām taftīsh,i īn amr rā kard.am.
141. ko,ī kūd,ne meṇ us kī barābar,ī na kar sak,ā	hīch kas dar jast,an mānand,i ū na būd.
142. ye sab bāt,eṇ wuh ap,ne dil meṇ rakh chhoḍ,tā hai.	ū hama umūr rā dār sīna,i khud pinhān mī,dār,ad.
143. wuh ham,āre meṇ-kā nahīṇ	ū yak,ī az mā,hā nīst.
144. lakḍiyāṇ* bech,ne kī-khātir dhar,ī hū,ī thīṇ.	chūb,hā barā,i farūsh guzāshta būd.

pyalun, pyala, a cup.
dando, danda, a pole.
chudo, chuda, a bracelet.
shisho, shisa, a bottle.
gadun, gada, a cart.

pyali, a small cup.
dandi, a small pole.
chudi, a small bracelet.
shisi, a phial.
gadi, a carriage.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
145. What will you take for this ?	૧૪૫. એનું શું લેશો ?	e nuṇ shuṇ le,sho ?
146. I will give it to you into the bargain.	૧૪૬. આ તને મુફ્ત આલીશ.	ā ta ne muft ālˌīsh.
147. His lodging is inconvenient.	૧૪૭. તેને ઘરમાં અડચણ પડેછે.	te ne ghar māṇ adchan paḍˌe chhe.
148. They were formerly acquainted.	૧૪૮ તેઓને એક બીજા સાથે ઘણા દહાડાની ઓળખાણ હતી.	teˌo ne ek-bījā sāthe ghanā dahāḍā nī olkhān hatī.
149. We spent an hour* in pleasure.	૧૪૯. અમે એક ઘડી*આનંદમાં કાહાડી.	ame ek ghaḍī* ānand māṇ kāhāḍˌī.
150. We do not require him. (*or*) We can do without him.	૧૫૦. તેની કાંઈ અમને અગત નથી. (*or*) તે વિના કામ ચાલશે.	te nī kaṇī am ne agat naˌthī. (*or*) te vinā kām chālˌshe.
151. We cannot do without him.	૧૫૧. તે વિના અમને ચાલશે નહીં.	te vinā am ne chālˌshe nahīṇ.
152. He was at the point of death.	૧૫૨. તે મરે મરે તેવો હતો.	te marˌe marˌe tevo hato. [hatuṇ.
153. The door was left open by the servants.	૧૫૩. ચાકરોએ બારણું ઉઘાડું રાખેલું હતું.	chākarˌoˌe bārnuṇ ughāḍˌuṇ rākhˌeluṇ
154. He began to raise many objections.	૧૫૪. તે ઘણાએક વાંધા લેવા લાગ્યો.	te ghanā-ek vāṇdhā leˌvā lāgˌyo.
155. This field is fit to cut.	૧૫૫. આ ખેતર કાપવા જોગછે.	ā khetar kāpˌvā jog chhe.
156. If he comes here inform me.	૧૫૬. જો તે અહીં આવે તો મને ચેતાવજો.	jo te ahīṇ āvˌe to ma ne chetāvˌjo.
157. How often have you gone there ?	૧૫૭. તમે કેટલીવાર તહીં ગયા હતા.	tame keṭˌlī vār tahīṇ gayā hatā ?
158. How long will this examination last ?	૧૫૮. આ પરીક્ષા કેટલા દહાડા લગી ચાલશે.	ā parīkshā keṭˌlā dahāḍˌā lagī chālˌshe ?
159. How many miles† can you walk in a day ?	૧૫૯. એક દહાડામાં તમે કેટલા કોસ† ચાલી શકોછો?	ek dahāḍˌā māṇ tame keṭˌlā kos† chālˌī shakˌo chho ?
160. Come when you can.	૧૬૦. જ્યારે તમને ફાવે ત્યારે આવજો.	jyāre tam ne phāvˌe tyāre āvˌjo.
161. I have had this *palki* for two years.	૧૬૧. બે વરસ થયાં આ મ્યાનો મારી પાસે છે.	be varas thayāṇ ā myāno māˌrī pāse chhe.

*Strictly speaking, an Indian *ghadi* is a space of 24 minutes.

†Strictly speaking, an Indian *kos*, as well as a *gau*, is a measure of about two miles. In

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
145. is kā kyā lo,ge ?	barā,i īn chand mī,khāh,ī ?
146. maiṇ yih tujh,e muft dūṇgā.	īn tu,rā muft khāh,am dād.
147. us kā ghar us ko bas nahīṇ ho,tā.	khāna,i ū ū rā kifāyat na mī,kun,ad.
148. we bahut din,oṇ se ek-dūsre ko pahchān,te the.	īshān az sābiḳ yak-dīgar rā mī,shanākht,and.
149. ham ne ek ghaḍī* khush,ī meṇ kāṭ,ī.	sāaṭ,ī dar ,aish guzaranīd,īm.
150. us kī ham,eṇ dar-kār nahīṇ. (*or*) us ke-baghair kām chal,egā.	ū ra iḥtiyāj na dār,īm.
151. us ke-baghair ham,ārā kām na chal,egā.	bidūn,i ū amr,ī pīsh-raft,i mā na khāh,ad shud.
152. wuh mar,ne ke-ḳarīb thā. (*or*) ḳarīb,ul marg thā.	ū dar ḥalat,i naz' būd.
153. naukar,oṇ ne darwāza khulā rakh,ā thā.	naukar,hā dar rā bāz guzāshta būd,and.
154. wuh bahut bahāne kar,ne lag,ā.	ū bisyār bahāna-jū,ī kard.
155. yih khet kāṭ,ne ke-lāyiḳ hai.	īn kisht layīḳ,i ḥisād,ast.
156. agar wuh yahāṇ ā,we to mujh,e khabar kījo.	dar waḳt,ī ki ū īn-jā bi,yāyad ma,rā khabar kun
157. tum ka,ī bār wahāṇ gaye the ?	chand daf,a ān-jā rafta,ī ?
158. yih imtiḥān ka,ī din tak chal,egā ?	īn imtiḥān chand rūz tūl khāh ad kash,īd ?
159. ek din meṇ tū ka,ī kos† chal sak,tā hai ?	dar yak rūz chand farsakh† rāh mī,tawān,ī raft ?
160. jab ban,e tab ā,iyo. (*or*) jab ho sak,e tab ā,iyo.	har waḳt ki mī,tawān,ī bi,yā.
161. do baras se yih miyāna me,re pās hai.	dū sāl,ast ki īn *palki* rā dār,am.

like manner, a Persian *farsakh* is a measure of about three miles. The word *mil* in Persian, however, is nearly one English mile.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
162. As long as I could go, I did.	૧૬૨. હું જ્યાં લગી ચાલી શક્યો ત્યાં લગ ચાલ્યો.	huṇ ʿjyāṇ-lagī chāl,ī shak,yo tyāṇ-lagī chāl, yo.
163. He was in the habit of coming to my house.	૧૬૩. તે મારે ઘેર આવ્યા કરતો હતો.	te mā,re gher āv,yā kar,to hato.
164. I will lodge a complaint against him.	૧૬૪. હું તેના ઉપર ફર યાદ કરીશ.	huṇ te nā-upar faryād kar,īsh.
165. Do me justice.	૧૬૫. મારો ન્યાય કરો.	mā,ro nyā,ya kar,o.
166. I wish I had seen him !	૧૬૬. અરે રામ ! મેં તેને દીઠો હોત ! (*or*) જો મેં તેને દીઠો હોત તો સારું થાત !	are rām ! meṇ te ne dīṭho hot ! (*or*) jo meṇ te ne dīṭho hot to sāruṇ thāt !
167. What do you mean by it ?	૧૬૭. એથી તમારી મતલબ શી છે ?	e thī tam,ārī matlab shī chhe ?
168. How long will this tea last ?	૧૬૮. આ ચા કેટલા દહાડા સુધી ચાલશે ?	ā chā keṭlā dahāḍā sudhī chāl,she ?
169. I have been in this country at least two years and a half.	૧૬૯. આ દેશમાં મને ઓછાંમાં ઓછાં હડી વરસ થયાં.	ā desh māṇ ma ne ochhāṇ-māṇ-ochhāṇ haḍī varas thayāṇ.
170. I missed him on the road.	૧૭૦. માર્ગમાં તે મારી દૃષ્ટિ પડયો નહીં.	mārg māṇ te mā,rī drishṭi paḍ,yo nahīṇ.
171. I can not afford so much.	૧૭૧. ઇટલા રૂપિયા આપવાને મારે સામર્થ નથી. (*or*) મારાથી એટલા પૈસા અપાય નહીં.	eṭlā rupiyā āp,vā ne mā,re sāmarth na,thī. (*or*) mā,rā thī eṭlā paisā apā,ya nahīṇ.
172. What sort of grain is produced in this country ?	૧૭૨. આ દેશમાં કઈ જાતનો અનાજ પાકે છે ?	ā desh māṇ kaī jāt no anāj pāk,e chhe ?
173. What is the price of a *phara** of rice† ?	૧૭૩. એક ફરો* ચોખા† કેમ વેચાય છે ?	ek pharo* chokhā† kem vechā,ya chhe ?
174. Do the agriculturists carry on any trade ?	૧૭૪. ખેડુત લોકો કાંઈ વેપાર પણ કરે છે કે નહીં ?	kheḍ,ut lok,o kāṇī vepār bī kar,e chhe ke nahīṇ ?

* A measure of capacity consisting of 16 *pailis*, $\frac{1}{8}$ of a *Candy*.

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.
† Rice (in husk)	*bhat; dangar.*
(boiled).	*dhan; kur.*
(unboiled without husk).	*chokha.*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
162. maiṇ jahāṇ-lag chal sak,ā chal,ā.	tā dar ḳuw,wa,i man būd, rāh raft,am.
163. wuh me,rẹ ghar ko ā,yā kar,tā thā.	ū hamīsha dar k͟hāna,i man mī,āmad.
164. maiṇ us par faryād kar,ūṇgā.	ba nālish,ī k͟hāh,am namūd.
165. me,rī dād do.	dād,i man bi,dih.
166. kāsh-ki maiṇ ne us,e dekh,ā ho,tā ! (*or*) agar maiṇ us,e dekh,tā to achchhā ho,tā !	kāsh man ū rā dida būd,am !
167. is se tum,hārā kyā matlab hai ?	tū az īn chi matlab dār,i ?
168. yih chā kitne din tak chal, egā ?	īn chā,i tā chand ruz kifāyat k͟hāh,ad kard ?
169. kam-meṇ-kam mujh,e is mulk meṇ adh,ā,ī baras hū,e.	dar īn wilāyat ḳall,an dū sāl-o-nīm mānda,am.
170. raste meṇ wuh me,rī nazar na pad,ā.	dar rāh sahw,an nazar,i man bar ū na yuftād.
171. mujh,e itne paise de,ne kā maḳdūr nahīṇ. (*or*) mujh se itne paise nahīṇ diye jā,eṇge.	dar ḳuw,wa,i man nīst ki īn ḳadr pul bi,dih,am.
172. is mulk meṇ kaun-sā anāj pak,tā hai ? (*or*) kis ḳism kā anāj paidā ho,tā hai ?	dar īn wilāyat chī ḳism az g͟hallāt paidā mi,shaw,ad ?
173. ek pharā* chāwal† kitne ko bik,tā hai ?	yak *phara** birinj† rā ba,chand mī,farūsh,and ?
174. kumbī log kuchh baipār bhī kar,te haiṇ ki nahīṇ ?	ā,yā zāriān tijārat,ī ham mī,kun,and ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
dhan; shali.	*shaltuk; shali.*
bhat; khuska.	*chilau.*
chawal; birinj.	*birinj.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
175. Why do these people walk about armed ?	૧૭૫. આ લોક હથિયાર બંધ શા સારૂ ફરેછે ?	ā lok hathiyār-bandh shā-sāru pha,re chhe ?
176. Where were you born ?	૧૭૬. તમારો જન્મ કયાં થયો ? (*or*) તમે કયાં પેદા થયા ?	tam,āro janm kyāṇ thā,yo ? (*or*) tame kyāṇ pedā tha,yā ?
177. He is noted for that.	૧૭૭. આ કામ માં તે ઘણો પંકાયલો છે.	ā kām māṇ te ghano paṇkā,yalo chhe.
178. The appointed time is past.	૧૭૮. ઠરાવેલો વખત વહી ગયો.	ṭharāv,elo vakhat vahī gayo.
179. I saw what was going on.	૧૭૯. જે જે ત્યાં થતું હતું, તે મારા દીઠામાં આવ્યું.	je-je tyāṇ tha,tuṇ ha,tuṇ, te mā,rā dīṭhā māṇ āv,yuṇ.
180. Good men are scarce in the world, but bad men are plentiful.	૧૮૦. આ સંસારમાં સારા માણસ થોડાછે, પણ માઠા ઘણાછે.	ā sansār māṇ sārā mānas thoḍā chhe, pan māṭhā ghanā chhe.
181. Why have you been so late today ?	૧૮૧. આજ આટલીવાર કેમ લાગી ?	āj āṭlī vār kem lāg,i ?
182. There is a great deal of water in that puddle.	૧૮૨. પેલાં ખબોચિયાંમાં પાણી ઘણું છે.	pelāṇ khabochiyāṇ māṇ pānī ghanuṇ chhe.
183. Pluck that flower	૧૮૩. પેલું ફૂલ તોડી લો.	peluṇ phūl toḍī lo.
184. He tripped and stumbled.	૧૮૪. તેણે ઠોકર ખાધી.	te,ne ṭhokar khā,dhī.
185. What is the matter with you ?	૧૮૫. તમને શું થયું છે?	tam ne shuṇ tha,yuṇ chhe ?
186. You are very lazy.	૧૮૬. તું મોટો આળસુ છે.	tuṇ moṭo ālsu chhe.
187. A friend in need is a friend indeed.	૧૮૭. મિત્ર તેને જાણીયે જે આપદાની વેળા કામ આવે.	mitr te ne jāṇ,īye je āpdā nī velā kām āv,e.
188. There is no comparison between them.	૧૮૮. આ બંધે એક બીજા સાથે મળતા નથી. (*or*) આ બન્નેની વચ્ચે કાંઈ મુકાબલો નથી.	ā bandhe ek-bījā sāthe mal,tā na,thī. (*or*) ā banne nī vachche kāṇ,ī mukābalo na,thī.
189. Keep a civil tongue in your head.	૧૮૯. મોં સંભાળી બોલ.	moṇ sambhāl,ī bol.

* This phrase is happily expressed in the following Persian verse:—
shahanshahi ki az pai ta'zimi dargahash,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
175. ye log hăthiyār-band kyūṇ phir,te haiṇ ?	īn mard,um chi-rā musallaḥ rāh mī,raw,and ?
176. tum,hārā janam kahāṇ hū,ā ? (*or*) tum kahāṇ paidā hū,e ?	wilādat,i tū dar kudām wilāyat,ast ?
177. wuh is bāt meṇ mash,hūr o ma'rūf hai.	dar īn amr ū bisyār shuhrat,ī dār,ad.
178. muddat jo ṭhahrā,ī ga,ī thī, so guzar ga,ī.	muddat,ī ki ḳarār shuda būd, guzasht.
179. jo kuchh wahāṇ ho,tā thā, so maiṇ ne dekh,ā.	ān-chi ān-jā wuḳū' mī,yāft, dīd,am.
180. bhale ādmī duṇyā meṇ thoḍe haiṇ, par bure bahut.	nīk,ān ba,ghāyat andak,and wa-līkin ashrār bisyār.
181. āj kyūṇ itnī der lagā,ī ?	im,rūz chi-rā īn-ḳadr dīr shud ?
182. us ḍabre meṇ bahut-sā pānī hai.	dar ān āb,gīr āb bisyār mī, bāsh,ad.
183. wuh phūl toḍ-lo.	ān gul rā az darakht bi,chīn.
184. us ne ṭhokar khā,ī.	pā,yash ba,zamīn khurd. (*or*) ū sikandar,ī khurd.*
185. tum ko kyā hū,ā ?	tu,rā chi shud ?
186. tū baḍā sust hai.	tū bisyār tambal hast,ī.
187. dost wuh hai, jo bure waḳt meṇ kām ā,we.	dūst,i sādiḳ ān,ast ki dar ḥālat,i iḥtiyāj ba,kār āyad.
188. un do,noṇ ke-bīch kuchh mushābahat nahīṇ.	dar miyān,i īshān ba hīch wajh mushābahat,ī nīst.
189. muṇh sambhāl,kar bol.	zabān,i khud rā dar dahān,i khud nigah dār.

* har dam khurad sikandari dara sikandari.—ANON.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
190. The water soaks into the walls.	૧૯૦. પાણી ભીંતમાં પેસે છે.	pānī bhīṇt māṇ pach,e chhe.
191. Can* you lift this stone ?	૧૯૧. તમે આ પથ્થર ઉપાડી શકો છો ?	tame ā paththar upāḍī shak,o chho ?
192. Can* you read the clock ?	૧૯૨. તમને ઘડીઆળ જોતાં આવડે છે ?	tam ne ghaḍī,āl jo, tāṇ āvḍe chhe ?
193. Bring me a cup of tea.	૧૯૩. એક પ્યાલું ચા લાવો.	ek pyāluṇ chā lāv,o.
194. Bring me a tea-cup.	૧૯૪. એક ચાનું પ્યાલું લાવો.	ek chā nuṇ pyāluṇ lāv,o.
195. This boy will turn out more clever than his brother.	૧૯૫. આ છોકરો પોતા ના ભાઈ કરતાં વધારે કાબિલ નિપજશે.	ā chhokro potā nā bhā,ī kar,tāṇ vadhāre kābil nipaj,she.
196. Will you sell this pen-case to me ?	૧૯૬. તમે મને આ કલમદાન† વેચાતું આપશો ?	tame ma ne ā kalam,dān† vechā,tuṇ āp,sho ?
197. Go aside.	૧૯૭. બાજુ ચાલો.‡	bājū chāl,o.‡
198. Don't use slang words.	૧૯૮. જીટક શબ્દો વાપરો માં.	jīṭak shabd,o vāpro māṇ.
199. It may be possible, but not at all probable.	૧૯૯. કદાચિત એ બનવા જોગ હોય, પણ સંભવિત ન થી.	kadāchit e bar,vā,jog hoya, pan sambhav,it na,thī.
200. Get me some strong tea, this is too weak.	૨૦૦. મારે સારૂ થોડી તલ્ખ (*or*, કડવી) ચા લાવો, આ ચા બહુ પાતળી (*or*, કુમળી) છે.	mā,re sā-rū thodī talkh (*or*, kaḍvī) chā lāv,o, ā chā bahu pātlī (*or*, kumlī) chhe.

* It is painful constantly to hear *shakvun* and *sakna* used too extensively with the English potential, and *can* always rendered by those words. It must, therefore, be borne in mind that the power acquired by discipline, as the learning of a trade, language, &c., is expressed in Gujarati by *avdevun* and in Hindustani by *ana*. Physical force is correctly expressed by *shakvun* and *sakna*.

† *Dan* is an affix denoting the receptacle, place, or stand; as:—

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
candlestick.	*samedan* (*or*) *samedani*.	*sham'dan*.	*sham'dan*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
190. pānī dīvār,on meṇ mar,tā hai. (*or*, pach,tā hai).	āb dīvar,hā rā mī,khīsān,ad.
191. tum yih pathar uṭhā sak,te ho?	shumā īn sang rà mī,tawān,īd bar-dār,īd?
192. tum ko ghaḍi,yāl dekh,nā ā,tā hai?	shumā gardish,i sā,at rā mī, shanās,īd? (*or*) shumā sā,at rā mī,falm,id?
193. ek piyāla chā lā,o.	yak piyāla,i chā,i bi,yār.
194. ek chā kā piyāla lā,o.	yak piyāla,i chā,i khur,ī bi,yār.
195. yih laḍkā ap,ne bhā,ī se ziyāda ḳābil ho-niklegā.	īn pisar nisbat ba birādar,i khud ḳābil,tar khāh,ad shud. (*or*, khāh,ad bar-āmad).
196. tum yih ḳalam,dān† me,re hāth bech,oge?	īn ḳalam,dān† rā ba man mī, farūsh,īd?
197. bāzū chal,o.‡	bi,rau kinār. (*or*) kinār bi,rau.
198. zīṭak lafz,oṇ ko isti'māl mat kar,o.	alfāz,i zīch rā isti'māl ma,kun.
199. shāyad ki yih mumkin ho, par aksar (*or*, aghlab) nahīṇ.	shāyad ki īn mumkin bāsh,ad, wa-līkin iḥtimāl na dār,ad. (*or*, ba, nazar na mī,āyad).
200. me,re liye thoḍī-sī gāḍ,hī chā lā,o, yih chā bahut patlī hai.	az barā,i man ḳadr,ī chā,iyi pur-rang (*or*, talkh) bi,yār, īn chā,i bisyār kam-rang,ast (*or*, īn chā,i dam na kashīdā,ast).

sand-box.	*retdani.*	*regdan.*	*rigdan.*
perfume-box.	*atardan.*	*'atrdan.*	*'itrdan.*
fire-hearth.	*atashdan.*	*atashdan.*	*atashdan.*
flower-pot.	*guldan.*	*guldan.*	*guldan.*
repository for goods.	*bardan.*	*bardan.*	*bardan.*
salt-cellar.	*nimakdan.*	*namakdan.*	*namakdan.*

‡ This expression is unfortunately vulgarized into *chal* RE *bazu* which is somewhat akin to the well known phrase—*away! away! you fellows away.* In Urdu, the interjection RE is used to express contempt; and should, therefore, never be used in polite language.

PART III.

MILITARY PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. The enemies were defeated, many men were killed and wounded, their guns were taken, and all their baggage was plundered.	૧. શત્રુનો પરાજય થયો, ઘણા માણસ તેઓના માર્યા ગયા અને ઘાયલ થયા, તેઓ ની તોપો અમારે હાથ આવી, અને તેઓનો સગળો સામાન લૂટાઈ ગયો.	shaṛu no parājaya thaˌyo, ghanā mānas teˌo nā māṛˌyā gayā ane ghāyal thayā, teˌo nī topˌo amˌāre hāth āvˌī, ane teˌo no saglo sāmān lūṭāˌī gayo.
2. When troops march through a district,* the inhabitants go to the Collector and falsely complain that the *sipahis* have plundered them.	૨. જ્યારે કોઈ ફોજ કોઈ પ્રગણા*માં થઈને જાયછે, ત્યારે તહાંના રેહવાસી લોક *કલેક્ટર* સાહેબ પાસે જઈને જુઠી ફરીયાદ કરેછે કે સિપાહી લોકોએ અમને લૂટયા.	jyāre koˌī foj koˌī pragaṇā* māṇ thaˌīne jāya chhe, tyāre tahāṇ nā rehvāsī lok *collector* sāheb pāse jaˌīne juṭhī faryād karˌe chhe ke sipāhˌī lokoˌe am ne lūṭˌyā.
3. Had the detachment marched one day earlier, it would have fallen in with the regiment.†	૩. જો પેલી તૈનાતી એક દિવસ અગાઉ કૂચ કરત, તો પલટણ†ને જઈ મળત.	jo pelī tainātī ek divas agāˌu kūch karˌ at, to palṭan† ne jaˌī malˌat.
4. If the *sipahi* had not gone to the rampart, he would not have fallen into the ditch.	૪. જો પેલો સિપાહી કોટની સપીલપર ન ગયો હોત, તો ખાઈમાં ન પડયો હોત.	jo pelo sipāhˌī koṭ nī safil par na gayo hot, to khāˌī māṇ na padˌyo hot.
5. When I ordered those *sipahis* to advance, they threw down	૫. જ્યારે મેં પેલા સિપાહીઓને આગળ વધવાનો હુમક કરયો, ત્યારે તેઓએ	jyāre meṇ pelā sipahīˌo ne āgal vadhˌvā no hukm karˌyo, tyāre

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
* Presidency.	ilako; khatun.	dar-ul-hukumat.	dar-ul-imarat.
Province.	prant.	suba; 'alaka.	suba; buluk.
Collectorate.	svasthan.	chakla.	
District.	praganun; taluko; mahal.	pargana; mahall; sar-kar.	mahall; ta'alluka; khitta.
Village.	gam; moje.	ganw; mauza'. basti.	dih; karya.
Hamlet.	gamdun; khedun.	kheda.	mauza.'
Station (*zilla*).	jillo; thanun.	zil'a; thana.	zil'a.

† The words *paltan* and *batalan* are a corruption of the English words *platoon* and *battalion*, the natives having no other to express them by, unless *ulush* may be translated

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. dushman ne shikast khā,ī, bahut-se log un ke mār,e ga,ye aur ghā,yal hū,e, un kī top,eṇ ham,āre hāth ā,īṇ, aur sārā asbāb un kā lūṭ,ā ga,ya.	dushman shikast khurd, wa khalk,i bisyār az īshān kushta gashta wa majrūḥ shuda, tūp,hā,i īshān ba dast,i mā uftāda, wa asbāb,i īshān kull,an ba ghārat rafta.
2. jab koī fauj kisī pargane* men-se ho,kar jā,tī hai, tab rah,ne,wāle *collector* sāhib ke-pās jā,kar jhūṭhī faryād kar,te haiṇ ki sipāhi,yoṇ ne ham,eṇ lūṭ,ā.	har wakt ki lashkar az māhallī* ubūr mī,kun,ad, sākin,ān,i ān-jā nazd,i *collector* sāhib mī,raw,and, wa ba durūgh shakwa mī,kun,and ki sipāhi,yān mā rā ghārat kard, and.
3. agar wuh ta,īnātī ek din āge kūch kar,tī, to palṭan† se jā mil,tī.	agar ān dasta,i lashkar yak rūz pīsh,tar kūch karda būd, ba fauj,i khud mulḥak mī,shud.
4. agar wuh sipāh,ī safīl par na chadh,ā ho,tā, to khandak meṇ na gir-pad,ā ho,tā.	agar ān sar,bāz bālā,i dīwār,i kal,a na mī,raft, dar khandak na mī,uftād.
5. jab maiṇ ne un sipāhi,yoṇ ko āge badh,ne kā hukm ki,yā, un,hoṇ ue ap,ne hathyār zamīn par ḍāl-diye	ba,'d az ān ki man sar,bāz,hā rā hukm,i pīsh raft,an kard,am īshān abā namūda, tūfang,hā,i khud

as such. An army composed of the troops of twenty two *subas*, or provinces, called *ba'isi*, was raised in or about 1756, by Shuja-ud-daula, king of Oude, on the European model, and composed solely of Muhammadans, whom he chose to term *najib*, or *noble*. This word is now much used, and synonymous with the modern idea of a *volunteer*, *cavalier*, or *gentleman soldier*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
their arms, and refused to stir a step further, until they received their arrears of pay.	હથિયાર ભોંય ઉપર નાખી દીધાં, અને ખેલવા લાગ્યા, કે જ્યાં સુધી અમને અમારા ચઢેલા મુશારા ન મળે ત્યાં સુધી અમે એક ડગલું આગળ વધનાર નહીં.	te,o,e 'hathiyār bhoṇya upar nākh,ī-dīdhāṇ, ane bol,vā lāg,yā, ke jyāṇ-sudhī am ne am,āro chadh,elo mushāro na mal,e tyāṇ-sudhī ame ek ḍaglun āgal vadh,nār nahīṇ.
6. That *sipahi* sold his kit, for which crime he was confined in the *kānjī* house for six months, and forfeited half his monthly pay for a year.	૬. પેલા સિપાહીએ પોતાનો લશ્કરી સામાન વેચી નાખ્યો, તે વાંક ઉપરથી છ મહિના લગી પેજખાનાંમાં કેદ પડ્યો, અને એક વરસ લગી તેનો અર્ધો પગાર કાપ્યામાં આવ્યો.	pelā sipāhī,e potā no lashkar,ī sāmāṇ vech,ī-nākh,yo, te vāṇk upar-thī chha mahinā lagī pej-khānāṇ māṇ ked pad,yo, ane ek varas lagī te no ardho pagār kāp,yā māṇ āv,yo.
7. Did he draw his bayonet from the scabbard on the parade ground?	૭. પરેડની જગા ઉપર તેણે પોતાની બાગનેટ મિયાનમાંથી કાહાડી હતી કે નહીં?	*parade* nī jagā upar te,ne potā nī bāgneṭ miyāṇ māṇ-thī kahāḍ,ī hatī ke nahīṇ?
8. He whirled his sword three times round his head and then made a blow at me, but I warded it off with a stick.	૮. તેણે પોતાની તલવાર* ત્રણવાર માથા ઉપર ફેરવીને એક હાથ મારા ઉપર તાકયો, પણ મેં તેને લાકડીએ કરી રદ કીધો. (*or*, બચાવી લીધો.)	te,ne potā nī ṭalvār* tran vār māthā upar phervī,ne ek hāth mā,rā upar tāk,yo, p,an men te ne lākḍī,e karī rad kīdho. (*or*, bachāv,ī līdho).
9. The recoil of the gun was so violent that the carriage was overturned by it.	૯. તોપ પાછી હઠવાને લીધે તોપની ગાડી ઉલટાઇ ગઇ.	top pāchhī hath,yā ne-līdhe top nī gāḍī ulṭā,ī-ga,ī.
10. I should have had a pension of ten Rupees a month, had I not been dismissed the Government service.	૧૦. જો હું સરકારની ચાકરીમાંથી બરતરફ ન થાત, તો મને દસ રૂપીયાનો બેઠો પગાર મળત.	jo huṇ sar-kār nī chākrī māṇ-thī bar-taraf na thāt, to ma ne das rupīyā no beṭho pagār mal,at.
11. He endeavored corruptly to influence	૧૧. અદાલતમાં પેલા શખ્સે કપટથી	adālat māṇ pelā shakhs,e kapaṭ thī

* Also, *tarvar*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
aur bol,e, ki jab-lag ham,ārī chadh,ī hū,ī talab ham,eṇ nahīṇ mil,egī tab-lag ham ek ḳadam āge na badh,eṇge.	rā bar zamīn andāk̲hta, guft,and, ki tā bak̲ī,ya,i mawājibi mā ba mā na ras,ad, ḳadam,ī pish,tar na k̲hāhīm guzāsht.
6. us sipāh,ī ne ap,nā lashkar,ī sāmān bech-ḍāl,ā, tis taḳsīr par chha mahīne tak kānjī-k̲hāne meṇ ḳaid hū,ā, aur ek baras tak ādhā pagār us kā kāṭ,ā gayā.	ān sar,bāz chūn-ki yarāḳ,i k̲hud rā farū̱k̲hta būd, ba sabab,i irtikāb,i īn taḳsīr shash māh dar *kānjī*-k̲hāna muḳaiyad shud, wa tā muddat,i yak sāl nisf az mawājib,i ū bur,īda shud.
7. *parade* par us ne ap,nī sangīn miyān se nikāl,ī thī ki nahīṇ ?	ā,yā fulān kas dar maidān,i ḳawā,id sar-naiza,i tufang,i k̲hud rā az g̲hilāf bar-āwarda būd yā na ?
8. us ne tīn bār ap,nī talwār* sir par phir,ā phirā kar ek hāth mujh par chalā,yā, lekin maiṇ ne lakḍī se radd kiyā. (*or*, bachā liyā).	ū si dafa shamshīr rā ba gird,i sar,i k̲hud gardān,id, wa ba'd az ān ba man ḥawāla namūd, ammā man ba chūb-dastī,i k̲hud radd kard,am.
9. top ne aisā pīchhā kiyā ki gāḍī ulaṭ-paḍ,ī.	tūp chunān ba shiddat bar-gasht ki ḥāraba wāzhgūn shud.
10. agar maiṇ sar-kār kī naukar,ī meṇ-se bar-taraf na hū,ā ho,tā, to mujh,e das rupaye kā baiṭhā pagār mil,tā.	agār man az naukarī,i sar-kār ma'zūl na m,shud,am, māh,ī dah rūpīya *pension* ā,yid,i man mī, shud.
11. adālat meṇ us ne bad-nīyat,ī se chāh,ā ki sūba,dār ko taḥrīk	ū dar ḍadālat az rāh,i sharārat k̲hāst wa sa'ī kard ki *sūbadar* rā

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the *subedar** on the Court of Requests.	સુબેદારની બુદ્ધી ફેરવવાનો પ્રયત્ન કરયો.	sube,dār nī buddhī pherav,va no prayatn kar,yo.
12. Do you think, that in dealing with those people, mildness will be more efficacious than severity; or that seeing their disposition it may be advisable to make an example by hanging some of the leaders.	૧૨. તમે શું ધારોછો, કે તે લોકોની સાથે નરમીથી ચાલવું યોગ્ય છે કે સખ્તીથી; અથવા એમ્ઓોનાં સ્વભાવ ઉપરથી તમને એમ સારૂં સુઝે છે કે એમ્ઓોના મે ણ્ણ આગેવાનોને ફાંસી દેવી, કે બીજાઓને ધાક લાગે.	tame shuṇ dhār,o chho, ke te lok,o ni-sāthe narmī thī chāl, vuṇ yogya chhe ke sakht,ī thī; athvā e,o nā svabhāv upar-thī tam ne em sāruṇ sujh,e chhe ke e,o nā be tran āgevan,o ne phānsī de,vī, ke bījā,o ne dhāk lāg,e.
13. There is no need of further proof; he is a spy, take him and hang him up to the nearest tree.	૧૩. એથી વધારે ચોકસી કરવાની કાંઈ અગત નથી; એ જાસુદ છે, એને પકડીને નજીકના ઝાડ સાથે ટાંગીને ફાંસી દો.	e thī vadhāre choksī kar,vā nī kāṇī agat na, thī; e jāsud chhe, e ne pakḍī,ne najik nā jhāḍ sāthe ṭāṇgī,ne phānsī do.
14. As the enemy were retreating, we were advancing.	૧૪. જેમ જેમ શત્રૂ પાછળ હઠતો હતો, તેમ તેમ અમે તેના ઉપર આગળ વધતા હતા.	jem-jem shatru pā-chhal haṭh,to hato, tem-tem ame te nā-upar āgal vadh,tā hatā.
15. To what corps do you belong?	૧૫. તમે કઈ પલટણમાં છો ?	tame ka,ī palṭan māṇ chho ?
16. How many years have you been with it?	૧૬. કેટલાં વરસ થયાં તમે તે પલટણમાં રહ્યા છો ?	keṭlāṇ varas thayāṇ tame te palṭan māṇ rah,yā chho ?
17. What service have you seen?	૧૭. કઈ કઈ લડાઈ તમે જોઈ ?	ka,ī ka,ī laḍā,ī tame jo,ī ?
18. Are the native officers, for the most part, very respectful?	૧૮. ગામડી અમલદાર લોક ઘણું કરીને મર્યાદાથી ચાલે છે કે નહીં ?	gāmṭhī amal,dār lok ghanuṇ-karī,ne maryādā thī chāl,e chhe ke nahīṇ?
19. When you were on service, had you any fighting or not?	૧૯. જ્યારે તમે લડાઈ પર ગયા, ત્યારે કોઈ લડાઈ તમે લડ્યા કે નહીં ?	jyāre tame laḍā,ī par gayā, tyāre ko,ī laḍā,ī tame laḍ,yā ke nahīṇ ?
20. Did the enemy commence the attack or did you?	૨૦. પ્રથમ શત્રૂએ હલ્લો કર્યો કે તમે કર્યો ?	pratham shatru,e hallo kar,yo ke tame kar,yo ?

* *Subedar* is a commissioned officer in the native army, corresponding to *captain* in

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
targhīb de,kar us kī rā,e ko phirā,we.	taḥrīs karda rā,i ū ra bar-gardān,ad.
12. tum kyā samajh,te ho, ki un log,oṇ ke-sāth narm,ī se kām le,nā bih,tar hai yā sakhtī se ; yā un kī khāsīyat aur tabīat ke-liye un ke do tīn sar,dār,oṇ ko phāṇsī de,nā munāsib hai, tā-ki aur,oṇ ko ibrat ho.	rā,i tū chīst, ki bā ān mard,um ba mulāyamat raft,ār namūd,an bih,tar khāh,ad būd, yā ān-ki ba muḳtazā,i tabīat,i īshān chand nafar az ruasā,i īshān rā ba dār kash,īm, tā dīgar,ān ibrat gīr-and.
13. ab ziyāda taḥḳīḳāt kī kuchh ḥājat nahīṇ ; wuh jāsūs hai, us,e pakad-lo, aur kis,ī nazdīk ke darakht se laṭkā,kar phāṇsī do.	bīsh az īn subūt,ī na mī-khāh,ad ; yaḳīn,ast ki ū jāsūs,ast, ū rā bi,bar wa ba har darakhtī ki nazdik,tar bāsh,ad sullāba bi,zan.
14. jyūṇ-jyūṇ dushman haṭ,tā jā,tā thā, tyūṇ-tyūṇ ham us par āge baḍh,te jā,te the.	har-chand ki dushman pas mī nishast, mā pīsh mī,raft,īm.
15. tum kis palṭan meṇ ho ? (*or*, ʿalāḳa rakh,te ho ?)	dar kudām fauj ʿalāḳa dār,ī ?
16. tum ka,ī baras us palṭan meṇ rah,e ?	chaṇd sāl,ast ki dar ān fauj hast,ī ?
17. kaun kaun-sī laḍā,iyāṇ tum ne dekh,īṇ ?	dar kudām jang ḥāzir būd,ī ?
18. mulk,ī amal,dār log aksar adab se chal,te haiṇ ki nahīṇ ?	uhda,dār,ān,i mulk,ī aksar ba adab raft,ār mī,kun,and yā na ?
19. jab tum laḍā,ī par gaye, tab kuchh laḍā,ī hū,ī ki nahīṇ ?	dar wakt,ī ki tū dar pa,i jang raft,ī, jang,ī wāḳi' shud yā na ?
20. pahle dushman ne ḥamla shurū' kiyā ki tum ne ?	dushman shurū' ba ḥamla namūd yā tū ?

the European force.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
21. How were the enemy chiefly armed?	૨૧. શત્રૂની પાસે ઘણા ખરાં હથિયાર કેવાં હતાં?	shatru nī-pāse ghanā-kharāṇ hathiyār kevāṇ hatāṇ?
22. Did they show much bravery in defending the pass or not?	૨૨. ઘાટ ને બચાવી રાખવામાં તેઓએ ઘણું શૂરાપણું દેખાડ્યું કે નહીં?	ghāṭ ne bachāv,ī-rākh,vā māṇ te,o,e ghanuṇ shūrā,panuṇ dekhāḍ,yuṇ ke nahīṇ?
23. How many were killed and wounded?	૨૩. કેટલા લોક માર્યા ગયા, અને કેટલા ઘાયળ થયા?	keṭlā lok mār,yā gayā, ane keṭlā ghāyal tha,yā?
24. After the enemy fled, to what distance did you pursue them?	૨૪. જ્યારે શત્રૂ નાસી ગયો, ત્યારે તમે કેટલી વેગળા ધ્લિગી તેની પછવાડે ગયા?	jyāre shatru nās,ī-gayo, tyāre tame keṭlī veglā,ī lagī te nī pachhwāḍe gayā?
25. How many prisoners were taken?	૨૫. કેટલા બંધીવાન પકડાયા?	keṭlā bandhī,vān pak-ḍā,yā?
26. Were there any women present, and what were they doing?	૨૬. કોઈ સ્ત્રીઓ ત્યાં હતી, અને તેઓ શું કરતી હતી?	koī strī,o tyāṇ hatī, ane te,o shuṇ kar,tī hatī?
27. In what manner had the enemy encamped, and was there any stockade, and how was it constructed?	૨૭. શત્રૂએ પોતાની છાવણી શી રીતે કીધી હતી, અને ત્યાં કોઈ લકડકોટ હતો કે નહીં, અને તેની બાંધણી કેવી હતી?	shatru,e potā nī chhāvnī shī rīt,e kīdhī hatī, ane tyāṇ koī lakaḍ-koṭ hato ke nahīṇ, ane te nī bāṇdhnī kevī hatī?
28. If the enemy had stockaded themselves, could you have attacked them with success or not?	૨૮. જો શત્રૂ લકડકોટમાં રહ્યો હોત, તો તમે તેની ઉપર હલ્લો કરીને ફાવ્યા હોત કે નહીં?	jo shatru lakaḍ-koṭ māṇ rah,yo hot to tame te nī-upar hallo karī,ne phāv,yā hot ke nahīṇ?
29. In what manner did you attack them; and did they give ground or not?	૨૯. તમે તેઓની ઉપર શી રીતે હલ્લો કર્યો, અને તેઓ પાછા હઠ્યા કે નહીં?	tame te,o nī-upar shī rīt,e hallo kar,yo, ane te,o pāchhā haṭh,yā ke nahīṇ?
30. If they gave ground, why did you not advance upon them?	૩૦. જ્યારે તેઓ પાછા હઠ્યા, ત્યારે શા સારૂ તમે તેઓ ઉપર આગળ વધ્યા નહીં?	jyāre te,o pāchhā haṭh,yā, tyāre shā-sārū tame te,o upar āgal vadh,yā nahīṇ?
31. What was there to cover the retreat of the enemy?	૩૧. શત્રુને નાસી જતી વેળા આશ્રય શાનો હતો?	shatru ne nās,ī-jatī velā āshraya shā no hato?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
21. dushman ke-pās aksar hathiyār kaise the ?	dushman,ān chi ḳism aslaḥa bā khud dāsht,and ?
22. ghāṭ ke sambhāl,ne men un, hoṇ ne baḍī bahādur,ī batā,ī ki nahīṇ ?	ā,yā īshān dar ḥīfāzat,i guzargāh dilīr,ī namūd,and yā na ?
23. kitne mār,e gaye, aur kitne zakhm,ī hū,e ?	chand nafar kushta shud, wa chand majrūḥ gardīd ?
24. jab dushman bhāg,ā, tum ne kitnī dūr tak un kā pīchhā kiyā ?	dar waḳt,ī ki dushman hazīmat namūd, tā ba ku-jā ta,āḳub,i īshān kard,īd ?
25. kitne ḳaiḍ,ī pakḍe gaye ?	chand kas asīr shud,and ?
26. ko,ī aurat,eṇ wahāṇ ḥāzir thīṇ, aur kyā kar,tī thīṇ ?	ā,yā zan,ān dar ān-jā ḥāzir būd, and, wa īshān chi mī,kard,and ?
27. dushman ne apnī chhā,onī kis tar,ḥ kī thī, aur ko,ī lakaḍ-koṭ thā, aur kaisā ban,ā hū,ā thā ?	dushman chi-gūna ma,askar,i khud rā tartīb dāda bud,and, ā,yā khār,band,ī namūda būd,and, wa chi-gūna tīp-ārā,ī karda būd,and ?
28. agar dushman lakaḍ-koṭ banā,kar us meṇ rah,tā, to tum us par ḥamla kar,ke fat,ḥ pā,te ki nahīṇ ?	agar dushman dar khār,band muḳām karda būd, tū bar īshān ba āsān,ī mī,tawān,istī yurish burd yā na ?
29. tum ne un par kis tar,ḥ ḥamla kiyā, aur we pīchhe hat,e ki nahīṇ ?	tū bar īshān chi-gūna yurish āward,ī, wa īshān pas-nishast,and yā na ?
30. jo we pīchhe hat,e, to tum un par kyūṇ nahīṇ baḍhe ?	chūn īshān pas-nishast,and, tū chi,rā rū ba īshān na rāft,ī ?
31. jab dushman bhāg,ā, tab us,e āsrā kyā thā ?	dar waḳt,i hazīmat, panāh,i dushman chi būd ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
32. Did the cavalry prove of any great service in this engagement, and how many of them were there with you?	૩૨. એ લડાઈમાં સવાર લોકે કોઈ મોટું કામ કરી દેખાડ્યું કે નહીં, અને તેઓ માંહેના તમારી સાથે કેટલા માણસ હતા?	e lāḍāī mān savār-lok,e kāṇī moṭuṇ kām kar,ī dekhāḍ,yuṇ ke nahīṇ, ane te,o māhe-nā tam,ārī sāthe keṭlā mānas hatā?
33. On what sort of ground did the engagement take place, and were you aware of the enemy's being so near you?	૩૩. જે જગા ઉપર લડાઈ થઈ તે જગા કેવી હતી, અને તમે જાણતા હતા કે શત્રુ એટલો સોડે આવેલો છે?	je jagā upar laḍāī tha,ī te jagā kevī hatī, ane tame jān,tā hatā ke shatru eṭlo soḍe āv,elo chhe?
34. Did you take the enemy by surprise, or were they prepared to receive you?	૩૪. તમે શત્રુ ઉપર એકા એક જઈ પડ્યા, અથવા તે ઓ તમારો હલ્લો લેવાને તૈયાર હતા?	tame shatru upar ek,ā-ek jaī-paḍ,yā, ke te,o tam,āro hallo le,vā, ne taiyār hatā?
35. How did you get possession of the fort, and did you find much difficulty in placing the scaling ladders?	૩૫. કિલ્લો શી રીતે તમારે હાથ આવ્યો, અને સીધો કિલ્લા ઉપર મુકતી વેળા તમને ઘણી મેહનત પડી કે નહીં?	killo shī rīt,e tam,āre hāth āv,yo, ane sīdhī killā upar muk,tī velā tam ne ghanī mehnat paḍ,ī ke nahīṇ?
36. After getting possession of the fort, did you find any money, elephants, horses, camels, bullocks, &c.	૩૬. કિલ્લો હાથ આવ્યા પછી તમને કાંઈ પૈસા, હાથી, ઘોડા, ઊંટ, બળદ, અથવા કાંઈ બીજી વસ્તુ જડી કે નહીં?	killo hāth āv,yā pachhī tam ne kāṇī paisā, hāthī, ghoḍā, ūṇṭ, balad, athvā kāṇī bījī vastu jaḍ,ī ke nahīṇ?
37. Where were you yourself when the action commenced?	૩૭. જ્યારે લડાઈ થવા માંડી, ત્યારે તમે પોતે કયાં હતા?	jyāre laḍāī tha,vā māṇḍī, tyāre tame pote kyāṇ hatā?
38. Did the guns of the horse artillery do much execution, and was it a large breach or not?	૩૮. ઘોડસ્વાર તોપખાનાની તોપોથી ઘણા લોક માર્યા ગયા કે નહીં, અને બાકોરૂં મોટું હતું કે નહીં?	ghoḍ-svār top-khāṇā nī top,o thī ghanā lok mār,yā gayā ke nahīṇ, ane bākoruṇ moṭuṇ hatuṇ ke nahīṇ?
39. How strong was the storming party, and did they find much resistance in forcing the breach?	૩૯. ભગારાંમાં પેસનારી ટુકડીમાં કેટલા માણસ હતા, અને અંદર પેસતી વેળા શત્રુએ ઘણો અટકાવ કીધો કે નહીં?	bhagārāṇ mān pes,nār,ī ṭukḍī mān keṭlā mānas hatā, ane andar pes,tī velā shatru,e ghano aṭkāv kīdho ke nahīṇ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
32. is laḍā,ī meṇ risāle ke log, oṇ ne kuchh baḍā kām kār dikhā, yā, aur tum,hāre sāth kitne the ?	ā,yā dar īn ma'raka sawār,ān khidmat,i shāyān ba-jā āward,and, wa chand kas az īshān ham,rāh,i tū būd ?
33. jis jaga laḍā,ī hū,ī wuh jaga kaisī thī, aur tum jān,te the ki dushman itnā nazdīk ā-pahuṇch,ā hai ?	dar jā,ī ki jang wāḳi' shud zamīn, ash chi-gūna būd, wa ma'lūm,i tū būd ki dushman ba īn andāza nazdīk shuda,ast ?
34. tum ne dushman ko achānak le-milā,yā, yā we tum,hāre muḳābale ko taiyār the ?	tū bar dushman bī-khabar ḥamla kard,ī, yā īshān barā,i muḳābala,i tū musta,idd būd,and ?
35. ḳil,a kis tar,ḥ tum,hāre hāth āyā, aur sīḍhī ke lagā,ne meṇ tum ko bahut-sī diḳḳat pahuṇch,ī ki nahīṇ ?	chi-gūna ḳal,a dar dast,i tū āmad, wa nard,bān bar ān guzāsht,an dushwār būd yā na ?
36. ḳil,a hāth ā,ne ke-ba'd tum, heṇ kuchh paisā, hāthī, ghoḍe, ūnt, bail, wa-ghaira mil,ā ki nahīṇ ?	ā,yā ba'd az-ān-ki ḳal,a fat,ḥ shud, chīz,ī az naḳd, ya fīl, yā asp, yā shutur, yā gāw, wa-ghair,i hā ba dast āmad ?
37. jab laḍā,ī shurū' hū,ī, tum āp kahāṇ the ?	chūn jang shurū' shud, tū khud ku-jā būd,ī ?
38. asp,ī top-khāne kī top,oṇ se bahut-se log mār,e gaye, aur bugārā baḍā-sā thā ki nahīṇ ?	ā,yā az tūp,hā,i tūp-khāna,i asp,ī khalḳ,i bisyār kushta gashta, wa mughāra ki dar dīwār,i ḳal,a būd wasī' būd yā na ?
39. bugāre meṇ ghus,ne,wālī ta,īnāt,ī meṇ kitne log the, aur bugāre meṇ ghus,te waḳt un ko bahut-sī rok-ṭok mil,ī ki nahīṇ ?	kas,ān,ī ki yurish burda az mughāra dāḳhil shud,and, chand kas būd,and, wa dar waḳt,i ḍukhūl mumāna,at,ī wa muzāḥamat,ī ba īshān shud yā na ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
40. Did you suffer much injury from their rockets,* and did they fire many?	૪૦. તેઓનાં બાણુ* છુટ્યા થી તમારી ઘણી હાની થઈ કે નહીં, અને તેઓએ ઘણાં બાણ છોડ્યાં કે નહીં.	te,o nān bān* chhuṭ yā thī tam,ārī ghanī hānī tha,ī ke nahīṇ, ane te,o,e ghanāṇ bān chhod,yāṇ ke nahīṇ?
41. They fired a great many, but did not seem to understand directing them to any point.	૪૧. તેઓએ ઘણાં બાણ છોડ્યાં, પણ માલુમ પડતું હતું કે તેઓ નિશાન બાંધી જાણતા નો હોતા.	te,o,e ghanāṇ bān chhod,yāṇ, pan mālum pad,tuṇ hatuṇ ke te,o nishān bāṇdh,ī jāṇ,tā no hotā.
42. We were much annoyed by their matchlocks which they continued firing without intermission during the whole siege.	૪૨. તેઓની તોડેદાર બંદુકોના છુટ્યાથી અમને ઘણો ઉપદ્રવ થયો, કાંજે જ્યાં લગી ઘેરો રહ્યો ત્યાં લગી છોડવા રહ્યા.	te,o nī tode,dār banduk,o nā chhuṭ,yā thī am ne ghano updrav thayo, kāṇ-je jyāṇ-lagī ghero rah,yo tyāṇ-lagī chhod,tā rah,yā.
43. They seemed very much afraid of our cavalry, and did not stand one charge from them.	૪૩. એમ દિસતું હતું કે તેઓ અમારા સવારોથી ઘણા બિહતા હતા, અને તેઓનો એક હલ્લો પણ ઉઠાવી શકયા નહીં.	em dis,tuṇ hatuṇ ke te,o am,ārā savār,o thī ghanā bih,tā hatā, ane te,o no ek hallo pan uṭhāv,ī shak,yā nahīṇ.
44. After taking the fort, we discovered that they had thrown the dead bodies into the ditch which surrounded it. They left those who were wounded exposed to the sun without even water to drink.	૪૪. કિલ્લો લીધા પછી અમને એમ માલુમ પડ્યું કે તેઓએ પોતાના માણસોની લોથો એક ખાઈ જે કિલ્લાની આસપાસ હતી તેમાં નાખેલી હતી, અને જે લોક ઘાયલ હતા તેઓને તડકામાં તરસ્યા છોડી ગયા હતા.	killo lidhā pachhī am ne em mālum pad,yuṇ ke te,o,e potā nā mānas,o nī loth,o ek khāī je killā nī ās-pās hatī te māṇ nākh,elī hatī, ane je lok ghāyal hatā te,o ne tadkā mān taras,yā chhod,ī gayā hatā.
45. Most of the people escaped during the night, and took all their jewels with them.	૪૫. ઘણાખરા લોક રાતો રાત પોતાનું જર જેવર લેઈ નાસી ગયા.	ghanā-kharā lok rāt-o-rāt potā nuṇ jar-jevar le,ī nās,ī gayā.

* War (*or* congreve) rocket, *ban*.
Blue-lights, *mah-tabi*.
Catherine-wheels, *charkhi*.
Flower-pots, *phul-jhadi*.
Signal (*or*, common) rocket, *hawai*.
Cracker, *phatakha*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
40. un ke bān* chhuṭ,ne se tum, hārā bahut nuḳsān hū,ā, aur un, hoṇ ne bahut-se bān chalā,ye ki nahīṇ ?	ā,yā az galūla,hā,i ḳuppuz,i īshān sadma,i farāwān ba tū ras,īd, wa īshān bisyār galūla,i ḳuppuz <u>kh</u>ālī kard,and ?
41. un,hoṇ ne bahut-se bān chhoḍ,e, par ma'lūm paḍ,tā thā ki shast achchhī tar,ḥ nahīṇ bāndh,te the.	agar-chi īshān galūla,hā,i ḳuppuz bisyār <u>kh</u>alī kard,and, wa-līkin chu nān ma'lūm mī,shud ki az nishāna zad,an sar-rishta na dāsht,and.
42. un kī toḍe,dār bandūḳ,oṇ ne ham,eṇ bahut-sī azīyat dī, aur jab-lag gherā rah,ā tab-lag chhoḍ, te hī rah,e.	az tufang,hā,i fatūla,i īshān bisyār zaḥmat,ī ba mā ras,īd, zīrā-ki tā hangām,ī ki muḥāsara dar-miyān būd, īshān lā-yanḳati' shalīk mī, kard,and.
43. aisā nazar a,tā thā ki we ham,āre risāle se bahut dar,te the, aur un kā ek ḥamla bhī uṭhā na sak,e.	mushāhada mī,shud ki īshān az sawār,ān,i mā bisyār <u>kh</u>ā,if būd,and, wa tāb,i hīch-yak az ḥamla,hā,i īshan rā na dāsht,and.
44. ḳil,a le,ne ke-ba'd ham,eṇ ma'lūm paḍ,ā ki un,hoṇ ne ap,ne murd,oṇ kī lāsh,eṇ ek <u>kh</u>andaḳ meṇ jo ḳil'e ke-āspās thī ḍal-dī thīṇ, aur jo log za<u>kh</u>m,ī the un ko dhūp meṇ pyāse chhoḍ,kar gaye the.	ba'd az-ān-ki ḳal,a ba dast āmad, chunān ma'lūm shud ki īshān kushta,hā,i <u>kh</u>ud rā dar <u>kh</u>andaḳ,ī ki gird,i ḥisār wāḳi' būd andā<u>kh</u>ta,būd, and, wa kasāṇ,ī ki majrūḥ būd,and dar āftāb tishna guzāshta,būd,and.
45. aksar log rāt,oṇ-rāt sab ap, nā zar-o-zewar le-bhāg,e.	aksar,ī az mard,um shab hangām zar wa jawāhir,i <u>kh</u>ud rā bar-dāshta farār kard,and.

* Stars put in the rocket, *sitara*.
Roman candles, *hath-phul* (*or*) *hath-nala*.
Squib, *chhuchhundar*.
Serpents in fire-works, *tonta*.

'These are Hindustani words, but they may safely be used in Gujarati. I have not been able to find out the corresponding Persian words.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
46. When we entered the fort, we found only a few poor people and the attendants of the palace.	૪૬. જ્યારે અમે કિલ્લામાં પેઠા, ત્યારે થોડા કંગાળ લોક તથા મેહેલના સેવકો માત્ર દીઠામાં આવ્યા.	jyāre ame killā mān peṭhā, tyāre thoḍā kangāl lok tathā mehel nā sevak,o mātr diṭhā mān āv,yā.
47. Many of the runaways were taken; those who were most afraid, jumped into the river Tāpī; some of whom swam to the other side; and most of them were carried away by the stream.	૪૭. ઘણાખરા નાસીજનારા પકડાયા; અને કેટલાએક જે બિહિકણા હતા, તેઓ તાપી નદીમાં કુદી પડયા; તેમાંથી કેટલાએક તરીને પાર ગયા; અને ઘણાખરા પાણીની તાણમાં તણાઈ ગયા.	ghanā-kharā nās,ī-janār,ā pakḍ,ā,yā; ane keṭlā-ek je bihik,nā hatā, te,o Tāpī nadī mān kud,ī paḍ,yā; te mān-thī keṭla-ek tar,īne pār gayā; ane ghanā-kharā pānī nī tān mān tanā,ī gayā.
48. Our cavalry were so anxious to pursue them, that many on their horses followed them into the water, and stuck in the mud.	૪૮. અમારા ઘોડસ્વાર તેઓની પુઠ લીધામાં એવા તો આતુર હતા, કે તેઓમાંથી કેટલાક જણ ઘોડા સાથે પાણીમાં પેઠા, અને કાદવમાં ફસી ગયા.	am,ārā ghoḍ-svār te,o nī puṭh līdhā mān evā-to ātur hatā, ke te,o mān-thī keṭlāk jan ghoḍā sāthe pānī mān peṭhā, ane kādav mān phas,ī-gayā.
49. Some of the runaways took shelter in a pagoda where the powder remained during the action, but the light train of artillery having opened upon them, the powder caught fire by the bursting of a shell and blew them up.	૪૯. કેટલાએક નાસી જનાર લોકોએ એક દેહરાંમાં જ્યાં લડાઈની વેળા દારૂ મેલેલો હતો ત્યાં જઈ આસરો લીધો, પણ તોપખાનાની હલકી તોપના છુટ્યાથી દારૂમાં આગ લાગી તેથી તેઓ સગળા ઉડી ગયા.	keṭlā-ek nās,ī-janār lok,o,e ek dehrān mān jyān laḍā,ī nī velā dārū mel,elo hato tyān jaī āsro līdho, pan top-khānā nī halkī top nā chhuṭ,yā thī dārū mān āg lāg,ī te thī te,o saglā uḍ,ī-gayā.
50. By this accident, the enemy's force was completely destroyed, and the survivors fled through the field of sugar cane.	૫૦ એમ બન્યાને લીધે શત્રુની ફોજ બિલકુલ નાશ પામી, અને જે લોક બચી ગયા હતા તેઓ ઇક શેરડીના ખેતરમાં થઈને નાસી ગયા.	em ban,yā ne-līdhe shatru nī foj bilkul nāsh pāmī, ane je lok bach,ī gayā hatā te,o ek sherḍī nā khetar mān tha,īne nās,ī gayā.
51. Owing to the thickness of the sugar	૫૧. શેરડીના ખિચોખીચ (*or*, ગીચ) જંગલને લીધે,	sherḍī nā khicho-khīch (*or*, gich) jangal

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
46. jab ham ḳil'e meṇ dāḵẖil hū,e, tab sirf thoḍe-se ġharīb log aur maḥal-sarā ke naukar chākar nazar ā,ye.	dar waḳt,ī ki mā dāḵẖil,i ḳal,a shud,īm, chand nafar mardum,i faḳīr wa ḵẖidmat,gār,ān,i dar,bār ba nazar,i mā dar-āmad,and.
47. bahut-se bhagoḍe pakḍe gaye, aur aksar jo ḍar-pokne the, un,hoṇ ne ap,ne ta,īṇ Tāpī nadī meṇ dāl-diyā, ba'ze un meṇ-se pair,kar pār lag,e, aur aksar pānī kī tān meṇ bah-gaye.	bisyār,ī az hazīmat,iyān giriftār shud,and, wa chand nafar az īshān ki kam-dil wa hirās,ān būd,and, ḵẖud rā dar rūd-ḵẖāna,i Tāpī andāḵẖt,and, wa ba'z,ī az ān,hā, shinā namūda ba samt,i dīgar rasīd, and, wa aksar az īshān rā sail-āb burd.
48. ham,āre risāle ke log un kā pīchhā kar,ne. meṇ aise muztarib the, ki ka,ī-ek un meṇ-se ghoḍ,oṇ samet pānī meṇ paiṭh,e, aur kīchaḍ meṇ phaṇs-gaye.	sawār,ān,i mā dar ta'ākub kard, an,i īshān chunān sar-garm būd,and, ki bisyār,ī az īshān sawār,a ba āb zad,and, wa ba bātlaḳ,i ān-jā giriftār shud,and. (*or*, gīr āmad,and).
49. ka,ī bhagoḍe bhāg,e so ek but-ḵẖāne meṇ jahāṇ laḍā,ī ke waḳt bārūt rakh,ī hū,ī thī wahāṇ jā panāh pakḍī, par top-ḵẖāne kī halkī top un par chhut,ne se bārūt meṇ āg lag,ī, aur un sab ko uḍ,ā-diyā.	ba'z,ī az hazīmat,iyān dar but-ḵẖāna,ī ki waḳt,i jang bārūt dar ān-jā guzāshta būd,and panāh burd, and, wa-līkin ba sabab,i ān-ki tūp,ī kūchak,ī bar īshān ḵẖal,ī shud ātish dar bārūt girift, wa majmū,i īshān rā ba hawā burd.
50. is ḥādise ke-sabab dushman kī fauj bilkul mār,ī ga,ī, aur jo bach-nikle the so ek ganne ke khet meṇ-se ho,kar bhāg,e.	ba sabab,i wuḳū,i īn wāḳi,a bisyār,ī az fauj,i dushman tabāh shud, wa kasān,ī ki zinda mānd,and az miyān,i kisht,zār,i nai-shakar gurīḵẖt,and.
51. ganne ke hujūm ke-sabab, risāle ke log un kā pīchhā na kar	ba sabab,i ambūh,iyi nai-shak[illegible] sawār,ān ta'ākub,i īshān [illegible]

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cane, the cavalry could not follow them.	સ્વાર લોક તેઓની પછવાડે જઈ શકયા નહીં.	ne-līdhe, svār lok te,o nī pachhvāḍe ja,ī shak,yā nahīn.
52. Two flank companies having come up, took the whole who had concealed themselves in the sugar cane prisoners.	૫૨. કમરપરની બે કંપની આવી પુગી, અને જે લોક શેરડીના ખેતરમાં જઈ ભરાયા હતા તે સગળાને પકડી લીધા.	kamar par-nī be *company* āv,ī pugī, ane je lok sherḍī nā khetar mān ja,ī bharā,yā hatā te saglā ne pakḍī līdhā.
53. We lost in this engagement, 7 officers, 60 rank and file, 1 drummer, 7 *duli-walas*, and 9 camp followers.*	૫૩. એ લડાઈમાં અમારા સાત અમલદાર, સાઠ સિપાહી, એક પડઘમવાળો, સાત ડોળીવાળા, અને નવ માણસ ભીરબુંગા*ના માર્યા ગયા.	e ladā,ī mān am,ārā sāt amal,dār, sāṭh sipāh,ī, ek padgham,vālo, sāt ḍolī,vālā, ane nav mānas bhīr-bungā* nā mār,yā gay,ā.
54. Tell the *Havaldar*† to tell those soldiers, if they again behave themselves in such a disorderly manner, they will be visited with the severest punishment.	૫૪. હવાલદાર† ને કહો, કે પેલા સિપાહીઓને કહે, કે જો તમે ફરીને ફરી તેવી ગેર રીતીની ચાલ ચાલશો, તો તમને મોટી શિક્ષા મળશે.	havāl,dār† ne kah,o, ke pelā sipāhī,o ne kah,e, ke jo tame pharī-ne evī ger-rītī nī chāl chāl,sho to tam ne moṭī shikshā mal,she.
55. The *sipāhī*s are coming to me every day, and are very importunate for their arrears of pay.	૫૫. સિપાહી લોક દર રોજ મારી પાસે આવીને પોતાના ચઢેલા પગાર સારૂ મોટો તગાદો કરેછે.	sipāh,ī lok dar roj mā rī-pāse āv,īne potā nā chaḍh,elā pagār sārū moṭo tagādo kar,e chhe.
56. The enemy wished much to take the fort, but we prevented them.	૫૬. શત્રુએ ઘણું ઇચ્છયું કે કિલ્લો લેઈ લે, પણ અમે લેવા દીધો નહીં.	shatru,e ghanuṇ ichh,yuṇ ke killo leī-le, pan ame le,vā dīdho nahīn.
57. We have sent some spies in search of the enemy, but they have brought us no news yet.	૫૭. અમે શત્રુની શોધમાં કેટલાક જાસુદ મોકલ્યાછે, પણ તેઓ હજુ સુધી કાંઈ સમાચાર લાવ્યા નથી.	ame shatru nī shodh mān keṭlāk jāsud mokal,yā chhe, pan te,o haju-sudhī kāṇ,ī samāchār lāv,yā na,thī.

Bhir-bunga is a Dakhni word. *Kahi*, also, is commonly used for *camp followers* Presidency. *Lajjara* is the Persian word for the same.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
sak,e.	tawān,ist kard.
52. kamar kī do *company* ā-pahuṇch,ī, aur jo log ganne ke khet meṇ jā chhip,e the un sab ko asīr kiyā.	dū *company* az maimana wa maisara dar ras,īda ān,hā ki dar kisht,zār,i nai-shakar pinhān shuda būd,and kull,an īshān rā girift,ār kard,and.
53. is laḍā,ī meṇ ham,āre sāt amal,dār, sāṭh sipāh,ī, ek pargham, chī, sāt ḍolī,wāle, aur nau ādmī bhīr-bungā* ke mār,e gaye.	dar īn jang haft sarkarda,i mā, wa shast sar,bāz, wa yak tabl,chī, wa haft *dūli* bar,dār, wa nuh nafar az ham-rāh,ān,i lashkar kushta shud,and.
54. ḥawāl,dār† se kah,o, ki un sipāhi,on se kah,e, ki agar tum phīr aisī nā-lā,iḳ chāl batā,oge, to tum, heṇ sa<u>kh</u>t sazā mil,egī.	*hawaldar*† rā bi,gū, ki ba ān sar,bāz,ān bi,gū,yad, ki agar shumā, hā bār,i dīgar *chunīn* raftār,i nā-shāyista bi,kun,īd, sazā,i sa<u>kh</u>t <u>kh</u>āh,īd yāft.
55. sipāh,ī log roz roz me re-pās ā,te haiṇ, aur ap,nī chaḍh,ī hū,ī talab ke-liye bahut-sā taḳāzā kar,te haiṇ.	sar,bāz,ān har rūz nazd,i man mī,ā,yand, wa ba jihat,i bak,ī,ya,i mawājib,i <u>kh</u>ud taḳāzā,i shadīd mī,kun,and.
56. dushman ne bahut chāh,ā ki ḳil,a le-le,we, par ham ne le,ne na diyā.	agar-chi dushman,ān dar girift an,i ḳal,a bisyār sa,ī namūd,and, wa-līkin mā na guzāsht,īm.
57. ham ne dushman kī talāsh meṇ ka,ī jāsūs bhej,e haiṇ, par ab-tak we kuchh <u>kh</u>abar lā,ye nahīṇ.	mā dar just-o-jū,i dushman jasūs, ī chand rā firistāda,īm, wa-līkin īshān tā ḥāl <u>kh</u>abar,ī na yāwarda, and.

† *Hawaldar* is a non-commissioned officer in the native army, corresponding to *serī* in the British force.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
58. The *sipāhī*s say that the Rupees they received for this month's pay are all counterfeit, and they want them changed.	૫૮. સિપાહી લોક કહેછે કે આ મહિનાના પગારના જે રૂપીયા અમને મળ્યા તે સગળા ખોટાછે, માટે બદલી લેવા માગેછે.	sipāhī lok kah,e chhe ke ā mahinā nā pagār nā je rupīyā am ne mal,yā te saglā khoṭā chhe, māṭe badlī-le,vā māg,e chhe.
59. The *Subedar* has stabbed his wife with his bayonet so badly that the entrails came out.	૫૯. સુબેદારે પોતાની બા યડીના પેટમાં બંદુકની બર છી એવી સખ્ત રીતે ભોકી કે તેનાં આંતરડાં બાહર નિ કળી આવ્યાં.	sube,dār,e potā nī bāyadī nā peṭ mān banduk nī barchhī evī sakht rīt,e bhokī ke te nān āntardān bāhar nikli āv,yān.
60. They wished to kill us by treachery, but we never gave them an opportunity.	૬૦. તેઓએ દગાથી અમ ને મારી નાખવાને ઇછ્યું, પણ અમે તેઓને ફાવવા દીધા નહીં.	te,o,e dagā thī am ne mār,ī-nākh,vā,ne ichh,yun, pan ame te,o ne phāv,vā dīdhā nahīn.
61. Does a soldier remain on guard from sunrise till nine o'clock, or till twelve o'clock?	૬૧. સિપાહી સૂરજ ઉગ્યા ની વેળાથી તે નવ વાગા સુ ધી પોતાના પોહારા ઉપર રહેછે, કે બાર વાગ્યા સુધી?	sipāhī sūraj ug,yā nī velā thī te nav vāg,yā sudhī potā nā pohorā upar rah,e chhe, ke bār vāg,yā sudhī?
62. After he had fired three rounds, I was ordered to search his pouch and see how many ball and blank cartridge there were.	૬૨. જ્યારે તે ત્રણવાર બં દુક છોડી ચુકયો, ત્યારે મ ને હુકમ થયો કે તેના તોશ દાનનો ઝાડો લેઇને જોઇ કે તેમાં ગોળીદાર તથા ખાલી તોટા કેટલા બાકી રહેલા છે.	jyāre te tran vār banduk chhoḍī chuk,yo, tyāre ma ne hukm tha,yo ke te nā tosh,dān no jhāḍo leī,ne jo,ūn ke te mān golī,dār tathā khālī toṭā keṭlā bākī rah,elā chhe.
63. The prisoner intentionally absented himself from the evening roll call, and when asked, he replied it was his intention to leave the service in a day or two.	૬૩. આ બંધવો જાણીજોઇ ને સાંજની પરેડ પર હા જર થયો નહીં, અને જ્યા રે પુછયું ત્યારે ઉત્તર આપ્યો કે એક બે દિવસમાં ચાકરી છોડી દેવાની મારી ધારણા છે.	ā bandhvo jān,ī-joī,ne sānjh nī *parade* par hājar tha,yo nahīn, ane jyāre puchh,yun tyāre uttar āp,yo ke ek be divas mān chākrī chhoḍī-de,vānī mā,rī dhārnā chhe.
64. He swears that 'ess I give him a 'h's dency. *Lajja* will	૬૪. તે શપત લેઇને કહેછે કે જો તમે મને એક મહિ નાની રજા નહીં આપશો તો	te shapat leī,ne kah,e chhe ke jo tame ma ne ek mahinā nī rajā nahīn

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
58. sipāhī kaht,te haiṇ ki jo rupa,ye is mahīne kī talab meṇ ham ko mil,e so sab khoṭe haiṇ, aur chāh,te haiṇ ki badal-le,weṇ.	sar,bāz,ān mī,gū,yand ki pūl,i mawājib,i īn māh ki ba mā ras,īda kull,an ḳalb mī,bāsh,ad, banā-bar-ān ,iwaz mī,khāh,and.
59. sūba,dār ne ap,nī jorū ke peṭ meṇ aisī sakht sangīn chalā,ī ki antri,yāṇ bāhar nikal-paḍīṇ.	*subadar* sar-naiza,i tufang,i khud rā dar shikam,i zan,i khud chunān farū kard ki rūda,hā,i ū bīrūn āmad.
60. un,hoṇ ne chāh,ā ki dagha se ham ko mār-ḍāl,eṇ, par ham ne un kā ḳābū chal,ne na diyā.	īshān ba makr wa khud,a khāst, and mā rā bi,kush,and, wa-līkin mā īshān rā fursat na dād,īm.
61. sipāh,ī ap,ne pahre par sūraj nikal,ne ke wakt se nau baj,e tak rah,tā hai, yā bāra baj,e tak.	ā,yā sar,bāz az tulū,i āftāb tā sā,at,i nuh bar kashi,k,i khud tawaḳḳuf mī,kun,ad yā tā sā,at,i duwazdah.
62. jab wuh tīn bār bandūḳ chhoḍ chuk,ā, mujh,e ḥukm hū,ā ki us ke tosh,dān kā jhāḍā le,kar dekh,ūṇ ki kitne golī,dār aur kitne khālī ṭoṇṭe us meṇ haiṇ.	ba'd az-ān-ki ū si bār tufang rā khālī kard, ma,rā ḥukm shud ki taftīsh,i kīfi ū kun,am ki chand fīshank,i bā-gulūla wa chand fīshank,i bidūn,i gulūla bāḳīst.
63. ḳaid,ī ne jān-būjh,kar shām ke *parade* se ap,ne ta,īṇ ghair-ḥāzir kiyā, aur pūchh,e jāne par jawāb diyā ki ek do din meṇ naukar,ī chhoḍne kā irāda rakh,tā hūṇ.	īn ḳaid,ī amd,an ba sān ḥāzir na shud, wa chūn az ū pursīd,and jawāb dād ki irāda,i man īn būd ki dar īn dū si rūz,a tark,i khidmat (,i sarkār) bi,kun,am.
64. wuh ḳasam le,kar kah,tā hai ki agar tum mujh,e ek mahīne kī razā na do,ge, to maiṇ naukar,ī	ū ḳasam yād-kard wa guft k: agar tū rukhsat,i yak mā· man na dih,ī, man az miy·

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
desert from the service.	હું ચાકરીમાંથી નાસી જઈશ.	āp,sho to huṇ chākri māṇ-thī nāsī-ja,īsh.
65. I directed the sappers and miners to cut away tke bushes on the side of the road; so that our march might be practicable.	૬૫. મેં સુરંગ મુકનાર લોક ને હુકમ કર્યો કે માર્ગની બંધે ગમની ઝાડી કાપી નાખો, કે કૂચ કરવી સેહેલ પડે.	meṇ surang muk,nār lok ne hukm kar,yo ke mārg nī bandhe gam nī jhāḍī kāp,ī-nākh,o, ke kūch kar,vī sehel paḍ,e.
66. I have fought as many battles as your father has.	૬૬. જેટલી લડાઈમાં ત મારો બાપ હતો, તેટલી લ ડાઈઓમાં હું પણ હાજર હતો. (*or*) જેટલી લડાઈ ઓ તમારો બાપ લડયો, તેટલી હું પણ લડયો.	jeṭlī laḍā,ī māṇ tām,āro bāp hato teṭlī laḍā,ī,o māṇ huṇ pan hājar hato. (*or*) jeṭlī laḍā,ī,o tam,āro bāp laḍ,yo, teṭlī huṇ paṇ laḍ,yo.
67. If I pass my examination with success, it is certain that I shall not obtain the appointment of Quarter Master for three years to come.	૬૭. જો હું પરીક્ષામાં પા ર પડું તોયપણ મને નીશ્ચય છે કે ક્વાર્ટર માસ્તરની જગા આવતાં ત્રણ વરસ સુધી મ ને મળનાર નથી.	jo huṇ parīkshā māṇ pār-paḍ,uṇ, toya-pan ma ne nishchaya chhe ke *quarter master* nī jagā āv,tāṇ tran varas sudhi ma ne mal,nār na,thī.
68. He fired at the target and almost hit it.	૬૮. તેણે નિશાન ઉપર બં દુક ફોડી, અને લગભગ નિ શાન માર્યું.	te,ne nishān upar banduk phoḍ,ī, ane lag-bhag nishān mār,yuṇ.
69. It is your turn to keep watch over this treasure for an hour, when I will relieve you.	૬૯. આ ખજાનાની ઉપર એક ઘડી સુધી ચોકી કરવા ની તમારી વારી આવી છે, ત્યાર પછી હું તમારી બદલી આવીશ.	ā khajānā nī-upar ek ghaḍī sudhī chokī kar,vā nī tam,ārī vārī āv,ī chhe, tyār-pachhī huṇ tam,ārī badlī āv,īsh.
70. Let the *sipahīs* whose muskets are loaded, come forward.	૭૦. પેલા સિપાહીઓ જે ઓની બંદુકો ભરેલી છે, તે ઓને આગળ આવવા દો.	pelā sipāhī,o je,o nī banduk,o bhar,elī chhe, te,o ne āgal āv,vā do.
71. During the firing of the front rank, did you observe through whose negligence, was Haidar Khān's thumb blown off?	૭૧. આગળી હારમાંથી બં દુક છુટતી વેળા તમે જોયું કે કોની ગફલતથી હૈદરખાન નો અંગુઠો ઉડી ગયો ?	āgli hār māṇ-thī banduk chhuṭ,tī velā tame jo,yuṇ ke ko nī gaflat thī Haidar Khān no anguṭho uḍ,ī-gayo ?
What made you that the pri-	૭૨. તમે કેમ જાણ્યું કે બં ધવો પોહોરા ઉપર ઉભો	tame kem jāṇ,yuṇ ke bandhvo pohorā upar

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN
meṇ-se bhāg-ja,ūṇgā.	farār k͟hāh,am kard.
65. maiṇ ne naḳb-zan,oṇ ko ḥukm kiyā ki raste ke bazū par-se sab jhāḍī kāṭ-ḍāl,o, ki kūch kar,nā āsān ho-jā,we.	man ba naḳb,zan,ān ḥukm dād, am ki ashjār,i atrāf,i rāh rā ḳat' kun,and, tā kūch barā,i mā āsān gard,ad.
66. jitnī laḍā,ī,oṇ meṇ tum,hārā bāp thā utnī meṇ maiṇ bhī ḥāzir thā. (*or*) jitnī laḍā,ī,āṇ tum,hārā bāp laḍā utnī maiṇ bhī laḍ,ā.	har ḳadr jang wa kārzār ki padar,i tū kard, man nīz ham-ān ḳadr karda,am.
67. agar maiṇ imtiḥān meṇ pasand ho-jā,ūṇ, tau-bhī yaḳīn hai ki *quarter master* kī jaga ā,te tīn baras tak mujh,e muyassar na ho,gī. (*or*, na mil,egī).	agar man dar imtiḥān pasand,i k͟hātir,i mumtaḥin,ān shaw,am, yaḳīn,ast ki mansab,i *quarter master* tā muddat,i si sāl ba dast,i man na k͟hāh,ad āmad.
68. us ne nishāne par bandūḳ chhoḍ,ī, aur lag-bhag nishāna mār,ā.	ū tufang,i k͟hud rā ba hadaf k͟hālī kard, wa nazdīk būd ki nishāna rā bi,zan,ad.
69. (ab) is k͟hazāne par ek ghaḍī tak chauki de,ne kī tum,hārī naubat (*or*, bārī) ā,ī hai, tis pīchhe maiṇ tum,hārī badlī ā,ūṇgā.	tā yak sā,at nauba,i pās,bān,iyi sandūḳ-k͟hāna bā tu,st, ba'd az-ān man badal,i tū kashīk k͟hāh,am zad.
70. we sipāhī jin kī bandūḳ,eṇ bhar,ī hū,ī haiṇ, āge ā,weṇ.	sar,bāz,ān,ī ki tūfang,i īshān pur, ast, bug,zār tā pīsh,i rū bāsh,and.
71. jab aglī saf meṇ-se bandūḳ chhuṭ,ī, tum ne dekh,ā ki kis kī ghaflat se Haidar Khān kā angūṭhā uḍ-gayā ?	dar waḳt,ī ki az saff,i pīsh,īn tufang,hā k͟hālī shud, hīch dānist,ī ki az bī,iḥtiyāt,iyi kudām sar,bāz shast,i Haidar Khān rā gulūla burd ?
72. tum ne kyūṇ-kar jān,ā ki ḳaid,ī pahre par khaḍā na rah sak,tā	chi-gūna dānist,ī ki ḳaid,ī d muḳām,i kashīk,i k͟hud na mī,t

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
soner was not able to stand on sentry ?	રહી શકતો નો હોતો ?	ubho rahī shak,to no hoto ?
73. He moved in a very unsteady manner like a drunken person.	૭૩. તે પીધેલાની પેઠે બહુ લથડતો ચાલતો હતો.	te pīdhelā nī-peṭhe bahu lathad,to chāl,to hato.
74. Is it customary in your regiment for any man to get leave from his guard during saluting hours ?	૭૪. તમારી પલટણમાં એવો સિરિસ્તો છે કે સલામી ની વેળા કોઇ સિપાહીને ગાર્ડમાંથી બાહાર જવાની રજા મળે ?	tam,ārī palṭan mān evo sirishto chhe ke salām,ī nī velā koī sipāh,ī ne *guard* mān-thī bāhār ja,vā nī rajā mal,e ?
75. The two armies entered Poona from exactly opposite directions.	૭૫. બંધે ફોજ સામાસામે મેના માર્ગથી પુનામાં પેઠી.	bandhe foj sāmā-sāme nā mārg thī Pūnā mān peṭhī.
76. Do you not know, that there is a General Order forbidding a non-commissioned officer commanding a guard, to leave it at any time ?	૭૬. શું તમને માલુમ ન થી, કે એક સરકારી હુકમ છે, જેમાં મના કરયામાં આવ્યું છે, કે કોઇ ગેરસનદી અમલદાર જેના સ્વાધીનમાં ગાર્ડ હોય તે કદિ પોતાની ગાર્ડ મેલીને બાહાર જાય નહીં.	shun tam ne mālum na,thī, ke ek sarkār,ī hukm chhe, je mān mana kar,yā mān āv, yun chhe, ke koī ger-sanad,ī amal,dār je nā svādhīn mān *guard* hoya te kadi potā nī *guard* mel,īne bāhār jā,ya nahīn.
77. The *Jamadar** received orders to defend the fort to the last extremity.	૭૭. જમાદાર*ને હુકમ થયો કે અંત આવે ત્યાં સુધી કિલ્લો સાચવી રાખે.	jamā,dār* ne hukm tha,yo ke ant āv,e tyān-sudhī killo sāchvī rākh,e.
78. If you had not insisted in walking on the rampart, you would not have tumbled into the ditch.	૭૮. જો તમે હઠ કરીને કિલ્લાની સફીલ ઉપર નહીં ગયા હોત, તો ખાઇમાં ન હીં પડયા હોત.	jo tame hath kar,īne killā nī safīl upar nahīn gayā hot, to khā,ī mān nahīn pad,yā hot.
79. That man's musket could never have been broken in this way	૭૯. પેલા સિપાહીની બંદુક આ પ્રમાણે ભાંગી ગઇ, તે મોટી બે ખબરી વિના	pelā sipāh,ī nī banduk ā pramān,e bhāngī-ga,ī, te moṭī be,khabrī vinā

*Jamadar is a commissioned officer among Indian troops, whose rank corresponds

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
thā ?	ist ḳarār gīr,ad ?
73. wuh mat,wāle kī-mānind bahut laḍkhaḍā,tā hū,ā chal,tā thā.	ū mānand,i mard,um,i mast ba ghāyat,i bī,sabāt rāh mī,raft.
74. tum,hārī palṭan meṇ yih sarrishta hai ki salām,ī ke waḳt kis,ī sipāh,ī ko *guard* par-se razā mil,e.	dar fauj,i tū ḳā,ida hast ki dar waḳt,i salām sar,bāz,ī rukhsat,i bīrūn raft,an yāb,ad.
75. do,noṇ fauj,eṇ āmne-sāmne kī rāh se Pūne meṇ dākhil hū,iṇ.	har dū ḳushūn az dū samt,i muḥāzī,i yak dīgar dākhil,i Pūna shud,and.
76. kyā tum,heṇ ma'lūm nahīṇ, ki ek sarkār,ī ḥukm hai, jis meṇ man' kiyā gayā haī, ki ko,ī ghair-sanad,ī ʿamal,dār, jo kis,ī *guard* kā mukhtār ho, ap ne *guard* par-se kis,ī waḳt na uṭh jā,we ?	ā,yā na mī,dān,ī ki īn ḥukm,īst mustamirr wa ta,akīd shuda ki hargiz kashīk,chī az muḳām,i kashīk,i khud ghā,ib na shaw,ad.
77. jam'dār* ko ḥukm hū,ā ki nā-chār,ī kī ḥālat pahunch,e tahāṇ-lag ḳil'e ko bachā rakh,e.	bar *jam'dar** chunān ḥukm,ī shud,a ki tā nihāyat,i ḥālat,i lā-chār,ī dar muḥāfazat,i ḳāl,a kūshish numā,yad.
78. agar tum bajid ho,kar ḳil'e kī dīwār par na gaye ho,te, to khandaḳ meṇ nahīṇ gir,te.	agar tū bar-khilāf,i ḥukm bar dīwār,i ḳal,a na rafta būd,ī, dar khandaḳ na mī uftād,ī.
79. baḍī ghaflat ke-baghair us sipāh,ī kī bandūḳ is tar,ḥ na ṭūṭ,ī ho,gī.	ān sar,bāz agar ghāyat,i bī,iḥtiyāt,ī na mī,namūd, tufang,i ū ba īn tarīḳ na mī,shikast.

—á

* to that of *Lieutenant* in the British force.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
without the greatest carelessness.	ભાંગી ન હશે.	bhāṅgī na hashe.
80. The court sentenced the *Subadar* to be suspended from rank, pay, and allowances for a period of three months.	૮૦. કોર્ટનો હુકમ થયો કે સુબેદાર ત્રણ મહિના સુધી પોતાના હોદ્દા, તથા પગાર, તથા લવાજમાથી મોકુફ, (*or*, બંદ) રહે.	80. *court* no hukm tha,yo ke sube,dār tran mahinā sudhī potā nā hoddā, tathā pagār, tathā lavājmā thī mokuf (*or*, band) rah,e.
81. Whilst you were present, could the prisoner have struck the *Subadar* without your seeing it ?	૮૧. તમે હાજર છતાં બંધવાએ સુબેદારને માર્યો તે શું તમારા દીઠામાં નહીં આવ્યું હશે ?	81. tame hājar chhatāṇ bandh,vā,e sube,dār ne mār,yo te shuṇ tam,ārā dīṭhā māṇ nahīṇ āv,yuṇ hashe ?
82. Have you ever been attacked by the enemy in front and flank at the same time ?	૮૨. તમારી ફોજની અગાડી તથા બાજુપર એકજવાર કોઇ વેળા શત્રુએ હલ્લો કર્યો હતો શું ?	82. tam,ārī foj nī agāḍī tathā bāju par ek,aj vār koi velā shatru,e hallo kar,yo hato shuṇ ?
83. Can you recollect the exact words which the prisoner made use of, at the time he struck the *Subadar* ?	૮૩. સુબેદારને મારતી વેળા બંધવો જે જે બોલ બોલ્યો તે સઘળું ચોકસ તમને યાદ છે ?	83. sube,dār ne mār,tī velā bandh,vo je-je bol bol,yo te saghluṇ chokas tam ne yād chhe.?
84. Let all the *sipahis* who were absent from parade this evening, have a week's* drill ; and afterwards bring them full dressed to my quarters.	૮૪. આજ સાંઝે જે જે સિપાહીઓ પરેડ ઉપર હાજર નોહોતા, તેઓને એક અઠવાડીઆં* સુધી ડ્રિલ આપો; અને ત્યાર પછી લશકરી ભર પોશાક પેહેરાવીને મારે ઘેર લેઈ આવજો.	āj sāṇjh,e je-je sipāh,ī,o *parade* upar hājar no ho,tā, te,o ne ek aṭh,vāḍī,yāṇ* sudhī *drill* āp,o ; ane tyār-pachhī lashkar,ī bhar-posh,āk peherāv,īne mā,re gher le,ī-āv,jo.
85. This man complains that he has been turned out of caste without any fault, merely from the spite of the *Jamadar* who is the head person in it.	૮૫. આ માણસ ફરિયાદ આવ્યો છે કે વગર વાંકે મને મારી નાતમાંથી કાહાડી મેલ્યો, તે માત્ર જમાદારના અંટસને લીધે, કાં જે તે આમારી નાતનો શેઠીઓ છે.	85. â mānas fariyād āv,yo chhe, ke vagar-vāṅk,e ma ne mā,rī nāt māṇthī kāhāḍī-mel,yo, te mātr jamā,dār nā anṭas ne-līdhe, kāṇ-je te amārī nāt no sheṭh,īyo chhe.

* The Gujarati word *athvadiun* is commonly, though improperly, used to denote a *week*, it should properly be rendered by *satvadiun*, or a *space of seven days*, corresponding

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
80. *court* kā ḥukm hū,ā ki sūba,dār tīn mahīne tak ap,ne daraje, aur pagār, aur jā,ize (*or*, tan<u>kh</u>āh) se mau<u>k</u>ūf rah,e.	ḥukm,i adālat chunān jārī shuda ki tā muddat,i si māh *suba,dar* az mansab, wa mawājīb, wa jā,iza (*or*, jīra),i <u>kh</u>ud mamnū' bāsh,ad.
81. jab tum ḥāzir the, mumkin hai ki ḳaid,ī sūba,dār ko mār,e, aur tum na dekh,o ?	bā wujūd,i ḥuzūr,i tū mumkin,ast ki ḳaid,ī *suba,dar* rā bi,zan,ad wa tū na bīn,ī ?
82. dushman kī taraf se tum, hārī fauj kī agāḍī par aur kamar par ek-hī wa<u>k</u>t kab,hī ḥamla hū,ā?	ā,yā dushman hīch gāh daf,aṭ,an bar pīsh wa janāḥ,i tū ḥamla āward ?
83. sūba,dār ko mār,te wa<u>k</u>t ḳaid,ī jo-jo bāt bol,ā so ṭhīk (*or*, chaukas) tum ko yād hai ?	ā,yā īn ḳaid,ī dar wa<u>k</u>t,i zad,an,i *sūba,dār* su<u>kh</u>an,ān,ī ki guft ba ain, i,hi ba <u>kh</u>ātir dār,ī?
84. āj shām ke *parade* se jo-jo sipāh,ī g<u>h</u>air-ḥāzir hū,e the, un sab ko ek hafte* kā *drill* do ; aur tis pīchhe lashkar,ī bhar-posh,āk pahnā, kar me,re makān par lā,ī,yo.	sar,bāz,ān,ī ki dar sān,i shām ḥāzir na shud,and, īshān rā tā muddat,i yak haft,a* siyāsat,i *drill* bā,yad kard ; wa ba'd az ān īshān rā bā yarā<u>k</u> dar manzal,i man bā, yad bi,yā,war,ī.
85. yih sha<u>kh</u>s faryād lā,yā hai ki mujh,e be,gunāh zāt meṇ-se nikāl-dā<u>l</u>,ā, sirf jam'dār kī aḍāwat ke-liye, jo ḳaum kā sar,dār hai.	īn kas tazallum āward,a ki *jam' dār* ki ra,īs,i ḳaum,i mā,st bidūn,i taḳsīr ma rā az ḳaum,i <u>kh</u>ud i<u>kh</u>rāj namūd,a, ba sabab,i bu<u>gh</u>z wa aḍāwat,ī ki ū bā man dār,ad.

exactly with the Persian word *hafta*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
86. Obedience is the first principle of a soldier.	૮૬. સિપાહીનું પેહેલું કામ એજ છે કે હુકમ માને.	sipāhīnī nun pehelun kām ej chhe ke hukm mān,e.
87. The musket fell out of his hand.	૮૭. તેના હાથમાંથી બંદુક પડી ગઈ.	te nā hāth mān-thī banduk pad,ī-ga,ī.
88. He must receive at least a hundred lashes.	૮૮. ઓછામાં ઓછા તેને એકસો ફટકા મારવા જોઈયે.	ochhā-mān-ochhā te ne ek so phaṭkā mar,vā jo,ī,ye.
89. He has received a wound in a dangerous place.	૮૯. તેને ભયંકર જગા ઉપર ઘા લાગેલો છે.	te ne bhayankar jagā upar ghā lāg,elo chhe.
90. Where was your regiment first raised?	૯૦. પ્રથમ તમારી પલટણની ભરતી કયાં થઈ?	pratham tam,ārī palṭan nī bhartī kyān tha,ī?
91. In consequence of heavy rain, our march was stopped.	૯૧. ભારે વરસાદ પડયાને લીધે અમારી કૂચ અટકી પડી.	bhāre varsād pad,yā ne-līdhe am,ārī kūch aṭkī-pad,ī.
92. I saw him running towards the cantonment.	૯૨. મેં તેને છાવણીની તરફ દોડતો દીઠો.	men te ne chhāvnī nī-taraf dod,to dīṭho.
93. The enemy suffered a great deal of mischief.	૯૩. શત્રુએ મોટી આપદા ભોગવી.	shatru,e moṭī āpdā bhogvī.
94. The enemy having crossed the river, made their escape.	૯૪. શત્રુ નદી પાર ઉતરી (*or*, ઓળંગી) ને નાસી ગયો.	shatru nadī pār utrī (*or*, olaṇg,ī) ne nās,ī-gayo.
95. The enemy depopulated the country.	૯૫. શત્રુએ તે દેશ ઉજડ કરી નાખ્યો.	shatru,e te desh ujaḍ kar,ī-nākh,yo.
96. Were any particular instructions given to the piquet by the *Nayk** commanding it?	૯૬. પેલો નાયક* જેના સ્વાધીનમાં આગળ વધેલી ટુકડી હતી, તેણે તે ટુકડીના લોકને કાંઈ તાકીદ કરીને હુકમ આપ્યો હતો કે નહીં?	pelo nāyak* je nā svādhīn mān āgal vadh,elī ṭukḍī hatī, te,ne te ṭukḍī nā lok ne kān,ī tākīd kar,īne hukm āp,yo hato ke nahīn?
97. What kind of a room is the liquor kept in, and do you think	૯૭. જે ઠેકાણે પીવાનો દારૂ રહેછે તે જગા કેવી છે, અને તમારા ધાર્યામાં આવે	je ṭhekāne pī,vā no dārū rah,e chhe te jagā kevī chhe, ane tam,ārā

* *Nayak* is a non-commissioned officer in the native army, corresponding to *corporal*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
86. sipāhī ke ṭhakk meṇ sab se pahlā kām yih hai ki ḥukm mānṇe.	bar sarṭbāz auwal kārṭī ki lāzimṭ ast īnṭast ki hamīsha mutīṭi amr bāshṭad.
87. bandūk us ke hāth se girpaḍī.	tufang az dastṭi ū uftād.
88. kam-meṇ-kam us ko sau phaṭke mārṭe chāhiyeṇ.	aḳallṭan yak sad tāziyāna ū rā bāyad zad.
89. usṭe <u>kh</u>atarṭnāk jāṭe par za<u>kh</u>m lagṭā hai.	dar maḥallṭi <u>kh</u>atarṭnāk ū rā za<u>kh</u>mṭī rasīdāṭast.
90. pahle tumṭhārī palṭan kī bhartī kahāṇ hūṭī ?	dar ibtidā faujṭi tū ku-jā jam' āwarṭī shud.
91. bhārī barsāt paḍne ke-sabab hamṭārī kūch mauḳūf hūṭī.	ba sababṭi bārishṭi bisyār kūch kardṭanṭi mā mauḳūf shud.
92. maiṇ ne usṭe chhāṭonī kī-taraf dauḍtā hūṭā dekhṭā.	man ū rā ba sūṭi lashkarṭgāh dawṭān (wa gurīzṭān) dīdṭam.
93. dushman ne baḍī āfat uṭhāṭī.	dushman bisyār sadma <u>kh</u>urd.
94. dushman naddī pār utarṭne se bach-gayā. (*or*) dushman naddī pār utarṭkar bhāgṭā.	dushman az rūd-<u>kh</u>āna ṭbūr namūdṭa gurī<u>kh</u>t.
95. dushman ne us mulk ko ujāḍ kar-ḍālṭā.	dushman ān mulk rā wīrān sā<u>kh</u>t.
96. nāyak* jo tilāṭye kā mu<u>kh</u>tār uḥdaṭdār thā, us ne tilāṭye ke logṭoṇ ko kuchh <u>kh</u>āss ḥukm diyā thā ki nahīṇ ?	ān *nāyak* ki mu<u>kh</u>tārṭi talīṭa būd, ḥukmṭī ma<u>kh</u>sūs ba talīṭaṭi <u>kh</u>ud dādṭa būd yā na ?
97. jidhar sharāb rakhṭte haiṇ wuh jagah ḳaisī hai, aur tumṭhārī dānist meṇ pahreṭgarī ke beṭma'-	utāḳī ki dar ān-jā sharāb mīṭguzārṭand chi-gūna jāṭist, wa ba <u>kh</u>ayālṭi tū kasṭī bī ittilāṭi pāsṭbān mīṭtawānṭ

in the European force.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
any quantity of it could be stolen without the knowledge of the sentry ?	છે કે ચોકીદાર નહીં જાણે તેમ કોઈ તેમાંથી ચોરી કરી શકે ?	dhār,yā mān āv,e chhe ke chokī,dār nahīn jān,e tem koī te mān-thī chorī kar,ī shak,e ?
98. Is there any order in the regiment concerning borrowing or lending money ?	૯૮. પૈસા ઉધાર આપવા અથવા લેવા વિષે પલટણમાં કાંઈ હુકમ છે કેનહીં ?	paisā udhār āp,vā athvā le,vā vishe palṭan mān kāṇ,ī hukm chhe ke nahīn ?
99. Did the prisoner at any time seize the Orderly by the throat, and make use of threatening language ?	૯૯. આ બંધવાએ કોઈ વેળા આર્ડરલીનું ગળું પકડયું હતું, અને ધાસ્તી આપે એવા બોલ બોલ્યો હતો કે નહીં ?	ā bandhvā,e ko,ī vel ā *orderly* nun galun pakad,yun hatun, ane dhāstī āp,e evā bol bol,yo ha,to ke nahīn ?
100. Did you not say any thing to the prisoner previous to his beating you ?	૧૦૦. બંધવાઇ તમને મા- ર્યો, તેની આગમજ તમે તે ને કાંઈ કહ્યું નોહોતું શું ?	bandhvā,e tam ne mār,yo,te nī-āgmaj tame te ne kaṇ,ī kah,yun no ho,tun shun ?
101. You should have confined him as soon as you became aware of this circumstance.	૧૦૧. આ બિના સાંભળ તાંવાર તાબડતોબ તમારે તે ને કેદ કરવો જોઈતો હતો.	ā binā sāmbhal,tān-vār tābaḍtob tam,āre te ne ked kar,vo jo,īto ha,to.
102. If you had asked permission to be absent from parade, it would have been given you; but as you would not take the trouble of doing so, you must abide by the consequence.	૧૦૨. જો તમે પરેડપરથી ગેરહાજર થવાની રજા માગી હોત, તો તમને મળત ; પણ જ્યારે તમે એમ ન કર્યું, ત્યારે તો તેનું ફલ તમને ભોગવવું જોઈયે.	jo tame *parade* par-thī ger-hājar tha,vā nī rajā māg,ī hot, to tam ne mal,at ; pan jyāre tame em na kar,yun, tyāre to te nun phal tam ne bhogav,vun joī, ye.
103. I confined him for falsely stating in the bazar that I had spread reports prejudicial to his character.	૧૦૩. મેં તેને એટલા સા- રૂ કેદ કર્યો, કે તે બજારમાં જુઠું બોલતો ફરેછે, કે ફલા- ણાએ મારા ઉપર એવી વા- ત બાહાર ફેલાવીછે, કે જેથી મારી આબરૂને બટ્ટો લાગે.	men te ne eṭlā-sārū ked kar,yo, ke te bajār mān juṭhun bol,to phar,e chhe, ke falānā,e mā,rā upar evī vāt bāhār phelāv,ī chhe, ke je thī mā,rī ābrū ne baṭṭo lāg,e.
104. Warn the usual party to proceed to [illegible] with the *Tabut*,	૧૦૪. ટોળી જે તાબુતની સાથે રહેછે, તેને ચેતવણી આપો કે આજ રાતે તાબુ	ṭolī je tābut nī-sāthe rah,e chhe, te ne chetavnī āp,o ke āj rāt,e

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
lūm koˌī us meṇ-se churā le-	ad chīzˌī az an-jā duzdˌī biˌkunˌad ?
98. paisā udhār leˌne deˌne kī-bābat palṭan meṇ kuchh ḥukm hai ?	āyā dar fauj ḥukmˌi ba khusūsˌi ḳarz dādˌan wa giriftˌan hast yā na ?
99. ḳaidˌī ne kabˌhī *orderly* kā galā pakḍā, aur kuchh ḍarāˌne kī bāt bolˌā ?	āˌyā īn ḳaidˌī gāhˌī gulūˌi *orderly* rā giriftˌa sukhanˌānˌi tahdīdˌāmīz guftˌa būd yā na ?
100. ḳaidˌī ne tum ko mārˌā, us ke-āge tum ne usˌe kuchh na kahˌā tha ?	pīsh az-ān-ki ḳaidˌī tu rā biˌzanˌ ad, tū ba ū chīzˌī na guftˌa būdˌī ?
101. is kaifiyat se wāḳif hoˌte hī, tumˌheṇ usˌe ḳaid karˌnā lāzim thā.	ba mujarradˌi an-ki īn khabar ba tū rasˌīd, lāzim būd ki u rā ḳaid kunˌī.
102. agar tum ne *parade* par-se ghair-ḥāzir hoˌne kī razā māngˌī hoˌtī, to tum ko milˌtī ; par jab-ki tum ne aisā na kiyā, to us kā natīja tum ko sahˌnā lāzim hai.	agar az ḳawāˌid izn̤ˌi ḥāzir na shudˌanˌi khud rā mīˌkhāstˌī, tu rā izn mīˌdādˌand ; ammā chūn tū īn-ḳadr zaḥmat bar khud na pasandīdˌī, samaraˌi ān bāyad ki ba tū biˌrasˌad.
103. maiṇ ne usˌe is liye ḳaid kiyā, ki wuh bāzār meṇ jhūṭh-mūṭh bakˌtā phirˌtā hai, ki fulāne ne meˌrī ābrū meṇ baṭṭā lagˌe waisī khabar bāhar phailāˌī hai.	man ū rā ba jihatˌi ān maḥbūs kardˌam, ki ū dar bāzār mīˌgardˌad wa ja'l mīˌkunˌad, ki man chunīn khabarˌī shuhrat dādˌam, ki mūjibˌi nuḳsānˌi ḥurmatˌi ūˌst.
104. ta'īnatˌī jo tābūt ke-sāth rahˌtī hai, us ko jatā-do ki āj rāt ko tābūt ke-sāth jāˌwe, aur mukhtār	dastaˌi sarˌbāzānˌī ki maˌmūr ba hamˌrāhˌīˌi tābūt hastˌand, īshān rā biˌgū ki imˌshab bā tābūt biˌrawˌar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
and give a strict order to the Commanding Officer to allow no person with sticks or bludgeons to accompany the procession.	તની સંગાતે જાય, અને મુખ્ય સરદારને (પણ) તાકીદ કરો કે તાબુતની અસ્વારી માં કોઈ માણસને લાકડી અથવા સોટો હાથમાં પકડવા દેવો નહીં.	tābut nī-sangāte jāya, ane mukhya sar,dār ne (pan) tākīd kar,o ke tābut nī asvārī mān ko,ī mānas ne lākdī athvā soṭo hāth mān pakad,vā de,vo nahīn.
105. I confined that man for falsely accusing me of having reported in the lines that I had seen him eating with a *Parwārī*.	૧૦૫. મેં પેલા માણસને એટલા સારૂ કેદ કર્યો કે તેણે મારા ઉપર જુઠું તોહોમત મેલ્યું કે મેં લૈનમાં એવી વાત ઉડાડી કે મેં તેને પરવારીની સાથે ખાતાં દીઠો.	men pelā mānas ne eṭlā-sārū ked kar,yo ke te,ne mā,rā upar juṭhun tohomat mel,yun ke men *line* mān evī vāt udāḍ,ī ke men te ne parvā,rī nī-sāthe khā, tān dīṭho.
106. Fortunately, the enemy was as dilatory in making the attack as the garrison was in preparing for defence.	૧૦૬. ભાગ્ય સારાં, કે કિલ્લા માંહેનાં લશકરે જેટલો વિલંબ શત્રુની સામે થવામાં લગાડયો, તેટલોજ વિલંબ શત્રુ હલ્લો કરવામાં લગાડયો.	bhāgya sārān, ke killā māṇhe-nā lashkar,e jeṭ-lo vilamb shatru nī-sāme tha,vā mān lagāḍ,yo, teṭloj vilamb shatru, e hallo kar,vā mān lagāḍ,yo.
107. Had the French stormed the place on their arrival, it would certainly have been taken.	૧૦૭. જો ફ્રાંસીસ લોક આવતાંવાર તે જગા ઉપર હલ્લો કરત, તો નિશ્ચય તે જગા હાથ કરી લેત.	jo frānsīs lok āv, tānj-vār te jagā upar hallo kar,at, to nish-chaya te jagā hāth kar,ī let.
108. When the enemy beheld a very considerable army, they surrendered the fort.	૧૦૮. જ્યારે શત્રુઈ મોટી ભારે ફોજ આવતી દીઠી, ત્યારે (તરત) કીલ્લો સોંપી દીધો.	jyāre shatru,e moṭī bhāre foj āv,tī dīṭhī, tyāre (tarat) killo somp, ī-dīdho.
109. The British forces were greatly inferior to those of the Peshwa's in number.	૧૦૯. અંગ્રેજી ફોજ પેશવા ની ફોજ કરતાં ગણતરીમાં ઘણીજ થોડી હતી.	angrej,ī foj peshvā nī foj kartān gantarī mān ghanīj thoḍī hatī.
110. So long as the conflagration cast a light, not a movement was made by the enemy to interrupt the opera-	૧૧૦. જ્યાં સુધી અગ્નિનું અજવાળું રહ્યું, ત્યાં સુધી શત્રુએ કિલ્લાના લોકોના કામમાં કસી હરકત કીધી નહીં.	jyān-sudhī agni nun ajvāluṇ rah,yun, tyān-sudhī shatru,e killā nā lok,o nā kām mān kasī harkat kīdhī nahīn.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
amal,dār ko tākīd* kar-do ki tābūt kī shab-gasht meṇ kisī ādmī ko lakḍī yā soṇṭā hāth meṇ na le,ne de,we.	wa ba uhda,dār,i mukhtār nīz ta,kīd kun ki mard,um,āṇ,ī ki ham,rāh,i tābūt bāsh,and, na guzār,ad hīch kudām az īshān chūb,ī yā kutak,ī dar dast gīr,and.
105. maiṇ ne us shakhs ko is liye kaid kiyā ki us ne mujh par jhūṭhī tuhmat lagā,ī ki maiṇ ne *line* meṇ yūṇ bāt uḍā,ī ki us ko parwārī ke-sāth khā,te dekh,ā.	man ū rā ba jihat,i ān ḥabs kard,am ki ū bar man tuhmat,ī zad,a ki man dar lashkar,gāh chunīn khabar,ī shuhrat dād,am ki ū rā bā *parwarī* ham,kānsa dīd,am.
106. nasīb baḍe, ki jitnī der ḳil'e ke log,oṇ ne sāmhnā kar,ne kī taiyār,ī meṇ lagā,ī, utnī-hī der dushman ne ḥamla kar,ne meṇ lagā,ī.	zih,ī tāli,' ki har ḳadr ki mardum,i ḳal,a dar muḳābala bā dushman takāhul warzīd,and ba ham-ān andāza dushman nīz dar yurish kard,an tasāhul warzīd.
107. agar farāṇsīs log,oṇ ne pahunch,te hī us jagah par ḥamla kiyā ho,tā, to albatta us,e le-le,te.	agar faransīs,ān ba mujarrad,i rasīd,an,i badān-jā yurish āward,a būd,and, albatta fat,ḥ muyassar mī,shud.
108. jab dushman ne baḍī bhārī fauj ko ā,te dekh,ā, tab (turat) ḳil,a somp-diyā.	chūn dushman dīd ki fauj,i azīm,ī mī,āyad, (ham-ān dam) ḳal,a rā taslīm kard,and.
109. angrez,ī fauj peshwe kī fauj kī ba-nisbat gintī meṇ bahut thoḍī thī.	afwāj,i angrīz,ī az afwāj,i pīshwā dar shumār,a kam,tar būd.
110. jahāṇ-lag āg kī raushan,ī jārī rah,ī, tahāṇ-lag ḳil,'e ke log,oṇ ke kām-kāj meṇ dushman ne kuchh khalal nahīṇ ḍāl,ā.	tā waḳt,ī ki raushanī,yi ātash bāḳī būd, dushman khalal dar kār,i ahl,i ḳal,a na yandākht.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
tions of the garrison.		
111. Many officers displayed the greatest gallantry and personal exertion.	૧૧૧. ઘણા સરદારોએ આ કુ શૌર્ય દેખાડયું, અને પોતાની જાતે ઘણી મેહનત લીધી.	ghanā sar,dār,o,e mo,ṭun shaurya dekhād,yun, ane potā nī jāt,e ghanī mehnat līdhī.
112. The general was shot in the breast, and plunged into the sea preferring death to captivity.	૧૧૨. જેનરલ સાહેબની છાતીમાં ગોળી લાગી, ત્યારે દર્યામાં કુદી પડયો, કાંજે શત્રુનાં હાથમાં પકડાયા કરતાં મરવું બેહતર જાણ્યું.	*general* sāheb nī chhātī mān golī lāgī, tyāre daryā mān kud,ī pad,yo, kān-je shatru nā hāth mān pakḍā,yā kartān mar,vun behtar jān,yun.
113. It is impracticable to take a place which has been declared too strong.	૧૧૩. એવી વાંકી જગા જે સૌને જણીતી છે, તે હાથ આવવી અશક્ય છે.	evī vān,kī jagā je sau ne jān,ītī chhe, te hāth āv,vī a,shakya chhe.
114. Every individual did his duty with energy.	૧૧૪. સર્વ લોકોએ પોતપોતાનું કામ મન લગાડીને બજાવ્યું.	sarv lok,o,e pot-potā nun kām man lagāḍ,ī,ne baj,āv,yun.
115. The loss of the Peshwa was great in proportion to the number engaged.	૧૧૫. ફોજની ગણતરીના હિસાબ પ્રમાણે પેશવાના ઘણા માણસ માર્યા ગયા.	foj nī gantarī nā hisāb pramān,e ,peshvā nā ghanā mānas mār,yā gayā.
116. If the villagers had not barricaded the village, the army of the enemy would have plundered them.	૧૧૬. જો ગામના લોકોએ પોતાના ગામની નાકે બંદી ન કરી હોત, તો શત્રુ તેઓને લુટી લેત.	jo gām nā lok,o,e potā nā gām nī nāke-band,ī na kar,ī hot, to shatru te,o ne lūṭ,ī-let.
117. I was standing within a musket shot.	૧૧૭. હું એક ગોળીને ટપ્પે ઉભો હતો.	huṇ ek golī ne ṭappe ubho hato.
118. The enemy attacked us on every side.	૧૧૮. શત્રુ ચારેગમથી અમારી ઉપર આવી પડયો.	shatru chār,e gam thī am,ārī upar āv,ī pad,yo.
119. They were forced to give way.	૧૧૯. તેઓને લાચારીથી પાછું હઠવું પડયું.	te,o ne lā,chār,ī thī pāchhun haṭh,vun pad,yun.
120. Before reaching the place of destination, we ought to go through a narrow defile.	૧૨૦. ઠરાવ કીધેલી જગા પર પહોંચવાની આગમજ આપણને એક સાંકડી ગલીમાં થઈને જવું પડશે.	ṭharāv kīdhelī jagā par pahoṇch,vā nī-āgmaj āpan ne ek sāṇkḍī galī mān tha,ī,ne ja,vun pad,she.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
111. bahut-se amal,dār,oṇ ne baḍī bahādur,ī batā,ī, aur ap,nī zāt se jān-fishān,ī kī.	bisyār,ī az sar-karda,hā kamāl,i mard,ānagī ba-jā āward,and, wa ba nafs,i nafīs,i khīsh nihāyat,i jīdd-o-jahd wa sa,ī' wa kūshish namūd,and.
112. *general* sāḥib kī chhāṭī meṇ golī lag,ī, aur daryā meṇ kūd-paḍ,ā, kyūṇ-ki dushman ke hāth meṇ pakḍe jā,ne se maut bihtar samjhā.	chūn sīna,i *general* sāḥib hadaf,i gulūla gardīd, khud rā ba daryā andākht, zīrā-ki marg rā bar asīr,ī tarjīḥ dād.
113. aisī bāṅkī jagah jo sab ko zāhir hai, hāth ā,nī mumkin nahīṇ.	jā,ī ki dar istiḥkām ba īn martaba mashhūr,ast, taskhīr,ash mumkin nīst.
114. har-ek ne ap,nā ap,nā kām dil-garm,ī aur khush,ī se kiyā.	har-yak az mard,um,ān dar kamāl,ī jidd-o-jahd khidmat,i khud rā ba-jā āward,and.
115. lashkar ke shumār kī-ba, nisbat peshwe kā nuksān ziyāda hū,ā.	tabāhī,i lashkar,i pīshwā nisbat ba sā,ir,i afwāj bīsh,tar būd.
116. agar gāṇw ke log,oṇ ne ap,ne gāṇw kī nāke-band,ī na kī ho,tī, to dushman un,heṇ lūṭ-le,tā.	agar dahākīn muḥārasat,i karya,i khud rā na mī, namūd,and, dushman khāna,hā,i īshān rā ghārat mī,kard.
117. maiṇ ek golī ke ṭappe par khaḍā thā.	man ba fāsila,i yak gulūla partāb īstāda būd,am.
118. dushman ne chār,oṇ taraf se ham par ḥamla kiyā.	az har taraf dushman bar mā ḥamla āward.
119. un ko zabar-dast,ī se pīchhe haṭā-diyā.	īshān rā ba zūr pas nishānīd,and.
120. manzal,i maksūd ko pahunch, ne ke-āge ham ko ek sakri (*or*, tang) galī meṇ ho,kar jā,nā paḍ egā.	pīsh az-ān-ki mā ba manzal,i khud bi,ras,īm, az kūcha,i tang,ī bāyad ubūr kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
121. How many years have you been in Her Majesty's service, and where were you last employed ?	૧૨૧. કેટલાં વરસ સુધી તમે મલિક:મુઅજજમ:ની ચાકરી કરી, અને છેલ્લી ચાકરી તમે કયાં કીધી ?	ketlān varas sudhī tame malika mu,ajjama nī chākrī kar,ī, ane chhellī chākrī tame kyān kīdhī ?
122. Fifteen years, and I have been in all battles and sieges that have been fought for the last ten years.	૧૨૨. પંદર વરસ સુધી ચા કરી કીધી, અને ગયાં દસ વરસમાં જેટલી લડાઈ થઈ, તથા ઘેરા ઘાલ્યામાં આવ્યા, તે સઘળામાં હું હાજર હતો.	pandar varas sudhī chākrī kīdhī, ane gayān das varas mān jetlī ladāī thaī, tathā gherā ghāl,yā mān āv,yā, te saghlā mān hun hājar hato.
123. The enemy having dug the mine, blew up the tower.	૧૨૩. શત્રુએ સુરંગ મુકીને બુર્જ ઉડાડી મેલ્યો.	shatru,e surang muk,ī,ne burj udāḍ,ī-mel,yo.
124. Do you object to any member of the court ?	૧૨૪. આ કોર્ટના કોઈ સ ભાસદ ઉપર તને કાંઈ વાં ધો લેવો છે ?	ā *court* nā ko,ī sabhā,sad upar ta ne kāṇ,ī vāndho le,vo chhe ?
125. Yes, I object to Lieutenant so and so.	૧૨૫. હા, હું ફલાણા સા હેબ ઉપર બાધ, (*or*, હરકત) લેઉં છું.	hā, hun falānā sāheb upar bādh (*or*, harkat) le,ūn chhun.
126. Make a circuit with your party, and attack the enemy in the rear.	૧૨૬. તમારી ટોળીના લો કોની સાથે ચક્કર મારીને શત્રુની પીઠપર હલ્લો કરો.	tam,ārī ṭolī nā lok,o nī-sāthe chakkar mār,ī, ne shatru nī pīṭh par hallo kar,o.
127. Take post with your detachment on the rising gronnd, and should you see any troops approaching, send notice quickly to the main body.	૧૨૭. પોતાની ટોળીને સા થે લેઈ ને પેલા ટેકરા ઉપર મુકામ કરો, અને જયારે કો ઈ ફોજ આવતી જુઓ, ત્યા રે તરત લશકર (નાં મુખ્ય ભાગ)માં ખબર કરજો.	potā nī ṭolī ne sāthe le,ī,ne pelā ṭekrā upar mukām kar,o, ane jyāre ko,ī foj āv,tī ju,o, tyāre tarat lashkar (nā mukhya bhāg) mān khabar kar,jo.
128. If you had obeyed the orders that were given, you would not have been defeated.	૧૨૮. જે જે હુકમ તમને માળ્યા હતા તે પ્રમાણે તમે ચાલ્યા હોત, તો તમે હાર્યા ન હોત.	je-je hukm tam ne mal,yā hatā te pramāne tame chāl,yā hot, to tame hār,yā na hot.
129. Were you present at the collection of the unexpended cartridges after parade on	૧૨૯. આ મહિનાની ચો થી તારીખે સવારે પરેડ થઈ ચુક્યા પછી બાકી રહેલા ટોટા એકઠા કરતા હતા, ત્યાં	ā mahinā nī choth,ī tārīkh,e savār,e *parade* tha,ī-chuk,yā pachhī bākī rah,elā ṭoṭā ekṭhā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
121. kitne baras tak tum ne malika,i mu,azzama kī naukar,ī kī, aur ākhir,ī wakt tum kahāṇ ta'īnāt hū,e ?	chand sāl khidmat,i malika,i mu,azzama rā karda,ī, wa ākhir dar ku-jā mash,ghūl,i khidmat būd,ī ?
122. pandrah baras naukar,ī kī, aur ākhir,ī das baras ke ,arse meṇ jitnī laḍāī,yāṇ hū,īṇ, aur ghere jo ḍāl,e gaye, un sab meṇ ḥāzir thā.	pānz,dah sāl khidmat kard,am, wa dar ākhir,i dah sāl har jang,ī wa muḥāsara,ī ki wāki' shud, dar ān ḥāzir būd,am.
123. dushman ne surang lagā,kar burj ko uḍā-diyā.	dushman burj rā nakb zad,a, wa ātash dād,a, ba hawā afkand.
124. is *court* ke kīs,ī majlis,ī par tujh,e kuchh ḥarakat le,nī hai ?	ā,yā tū ba kas,ī az īn sāḥib,ān,i ,adālat nā-rāzī hast,ī ?
125. hāṇ, maiṇ fulān,e sāḥib par ḥarakat le,tā hūṇ.	bali, man az fulān sāḥib rāzī nīst,am.
126. ap,nī ta'īnāt,ī ke-sāth ghūm, kar dushman kī pichhāḍī par ḥamla kar,o.	bā dasta,i khud gardish namūda bar ,akab,i dushman ḥamla āwar.
127. ap,nī ta'īnāt,ī ke-sāth us ṭekre (*or*, ṭīle) par jā,kar muḳām kar,o, aur agar ko,ī fauj ā,tī dekh,o, to turut lashkar (*or*, fauj ke ḳalb) meṇ khabar bhej,o.	ba ham,rāhī,i dasta,i khud bar bālā,i ān tall muḳām kum, wa har-gāh ḳushūn,ī rā az dūr bi,bīn,ī, ba zūd,ī dar lashkar,gāh (or, ḳalb,i lashkar) khabar kun.
128. jo-jo ḥukm tum ko diye gaye the so tum mān,te, to shikast na pā,te.	agar itā,at,i ḥukm,ī ki ba tū rasīda būd mī,kard,ī, shikast na mī, khurd,ī.
129. is mahīne kī chauth,ī tārīkh kī fajar ko *parade* ho-chuk,ne ke-ba'd jab bach,e hū,e ṭoṭe jam' kar,te the, tum wahāṇ ḥāzir the ki nahīṇ ?	ba tārīkh,i chahār,um,i shahr,i ḥāl wakt,i sub,ḥ ba'd az-ān-ki ḳawā,id ba itmām ras,īd, wa fīshank,hā,i bāḳī mānda rā jam' mī,namūd,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the morning of the fourth instant?	તમે હાજર હતા કે નહીં ?	kar,tā hatā, tyāṇ tame hājar ha,tā ke nahīṇ ?
130. Did you hear the *Nāik* at 12 o'clock order me to go alone to relieve the sentry in the custom house gateway?	૧૩૦ નાયકે બાર વાગતે મને હુકમ કર્યો કે તું એકલો જા, અને માંડવીના દરવાજા પરના પેહેરેગીરની બદલી પેહેરા પર ઉભો રહે, તે તમે સાંભાળ્યું હતું કે નહીં ?	nāyak,e bār vāg,te ma ne hukm kar,yo ke tuṇ ek,lo jā, ane māṇḍvī nā darvājā par-nā pehere, gīr nī badlī peherā par ubho rah,e, te tame sāmbhal,yuṇ ha,tuṇ ke nahīṇ ?
131. If you had conceived that the sentry had no right to stop you, you might have complained to the *Hawāl,dār* of the guard; but you had no business to give him bad language.	૧૩૧. જો તમે એમ સમજ્યા હતા કે પેહેરેદારે તમને નાહક અટકાવ્યા, તો ગારદ ના હવાલદાર પાસે જઈને ફરયાદ કરવી ઘટતી હતી; પણ ગાળ દેવી તમને ઘટતી નોહોતી.	jo tame em samaj,yā hatā ke pehere,dār,e tam ne nā-hak aṭkāv, yā, to *guard* nā havāl, dār pāse ja,ī,ne faryād kar,vī ghat,tī ha,tī ; pan gāl de,vī tam ne ghaṭ, tī no ho,tī.
132. It is calculated that only one musket shot in 100, takes effect.	૧૩૨. શુમાર કાઢેલોછે કે એકસો ગોળીએ એક ગોળી માત્ર નિશાનને લાગેછે.	shumār kāḍh,elo chhe ke ek,so goli,e ek golī mātr nishān ne lāg,e chhe.
133. In our artillery practice, the proper proportion of powder is accurately adjusted to the weight of the ball.	૧૩૩. અમારી ગોલંદાજ કવાયદ ઉપર ગોળાના વજન પ્રમાણે જેટલો દારૂ જોઈયે તેટલો ચોકસાઈથી આ ખામાં આવેછે.	am,ārī gol,andāj kavā-yad upar golā nā vajan pramāne jeṭlo dārū jo,īye teṭlo choksā,ī thī āp,yā māṇ āv,e chhe.
134. The soldier should be directed to cover his object before he fires his musket.	૧૩૪. સિપાહીઓને હુકમ આપવો જોઈયે કે બંદુક ફોડ્યાની આગમજ નિશાન ઉપર સારીપેઠે નેમ તાકવી.	sipāhī,o ne hukm āp, vo joīye ke banduk phoḍ,yā nī-āgmaj nishān upar sārī peṭhe nem tāk,vī.
135. At 100 yards'* distance, a musket carefully loaded and skilfully handled, will do	૧૩૫. ફુકસો ગજ*ને છેટે, એક બંદુક ચોકસાઈથી ભરેલી અને ચતુરાઈથી પકડેલી હોય, તે સો બંદુક બીજી	ek-so gaj* ne chheṭe, ek banduk choksā,ī thī bhar,elī ane chaturā,ī thī pakḍ,elī hoya, te so

* The Bombay *gaz* is a measuring rod of 24 *tassus*, and is consequently equal to three fourths of an English yard *only*. *Var* is the exact word for the English yard, which is a measure of 3 feet or 36 inches, or of 32 *tassus*, and which is just seven ninths of the

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
	tū dar ān-jā ḥāzir būd,ī yā na ?
130. nāyak ne bārah baj,e mujh ko ḥukm kiyā ki tū akelā jā,kar furze ke darwāze par jo pahre,garī hai us ki badlī pahre par khaḍā rah, so tum ne sun,ā ki nahīṇ ?	*nayak* ba sā,aṭ,i duwāz,dah ma,rā farmūd ki tū tanhā badal,i pās,bān,ī ki bar darwāza,i gumruk-<u>kh</u>āna hast bi,rau, tū ān rā shanīd,ī yā na ?
131. agar tum ne samjhā thā ki pahre,garī ne tum,heṇ nā-haḳḳ rok,ā, to *guard* ke ḥawāl,dār ke-pās faryād kar,nā lāzim thā, par us ko gāli,yāṇ de,nā tum,hārā kām na thā.	agar i'tiḳād,i tū ān būd ki pās,bān ba nā-haḳḳ tu,rā māni' shud, mī, bāyast shakwa,i ū rā nazd,i ḥawāl,dār,i kashīk numā,ī, na ān-kī ū rā dushnām dih,ī.
132. andāz kiyā gayā hai ki sau golī meṇ sirf ek golī nishāne par lag,tī hai.	ān-chi tajriba karda,and az sad gulūla yak,ī ba nishāna mī,<u>kh</u>ur,ad.
133. ham,āre gol,andāz ḳawā,id par gole ke wazn ke-muwāfiḳ jitnī bārūt chāhiye utnī baḍī chaukasā,ī se dī jā,tī hai.	dar ḳawā,id,i <u>gh</u>alūla andāz,i mā bārūt muwāfiḳ,i wazn,i <u>gh</u>alūla taḳsīm mī,shaw,ad.
134. sipāhī,oṇ ko ḥukm diyā chāhiye ki bandūḳ chhoḍ,ne ke-āge nishāne ko <u>kh</u>ūb tāk,eṇ.	ba sar,bāz,ān ḥukm bāyad kard ki pīsh az-ān-ki tufang <u>kh</u>ālī kun, and, nishāna rā <u>kh</u>ūb dar naẓar ār,and.
135. ek-sau gaz* ke fāsile par, ek bandūḳ <u>kh</u>ab,ar,dār,ī se bhar,ī hū,ī aur hunar,mand,ī se pakḍ,ī hū,ī, sau bandūḳ aur tar,ḥ chhoḍ,ne se ziyāda	agar yak tufang rā ba ḳā,ida wa karār,i <u>kh</u>ud pur karda, wa ba diḳḳat ba dast girifta, ba fāsila,i sad gaz* bi,yandāz,and, ziyāda asar

Paris ell. Again, the Persian *zar'* corresponds to the English yard. And an English cubit of 18 inches, is expressed in Persian by *zira'* or *'arsh*, and in Gujarati and Hindustani by *hath*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
more execution than one hundred balls otherwise discharged.	રીતે ફોડ્યા કરતાં વધારે કા મ કરશે.	banduk bījī rīt,e phoḍ,yā kartāṇ vadhāre kām kar,she.
136. The *sipāhīs* formed square, fixed bayonets, and received the charge gallantly.	૧૩૬. સિપાહી લોકોએ કોટ બાંધી, સંગીન ચઢાવી, મા ટી બહાદુરીથી હલ્લો ઉઠાવ્યો. (*or*, શત્રુના હલ્લાની સામે ઉભા રહ્યા).	sipāhī lok,o,e koṭ bāṇdhī, sangīn chaḍhāv,ī, moṭī bahādur,ī thī hallo uṭhāv,yo. (*or*, shatru nā hallā nī-sāme ubhā rah,yā).
137. If the sentry had not prevented the enemy, we would certainly have been slain.	૧૩૭. જો પેહેરેગરીએ શત્રુને અટકાવ્યો ન હોત, તો નિશ્ચય છે કે આપણુ સઘળા મારયા ગયા હોત.	jo pohore,garī,e shatru ne aṭkāv,yo na hot, to nishchaya chhe ke āpan saghlā mār,yā gayā hot.
138. We made a beautiful retreat before an enemy of superior force.	૧૩૮. શત્રુની એથી ભારી ફોજની આગળ અમે મોટી ચતુરાઈથી પાછા હઠયા.	shatru nī evī bhārī foj nī-āgal ame moṭī chaturā,ī thī pāchhā haṭh,yā.
139. At what distance can you do execution with that gun?	૧૩૯. તે બંદુકની ગોલી કેટલી વેગળાઈ લગી જઈ શકેછે ?	te banduk nī golī keṭlī veglā,ī lagī ja,ī shak,e chhe ?
140. As the detachment was taking provisions and forage for the European regiment at Deesa, it was attacked by the *Bheels*.	૧૪૦. સિપાહીઓની ટુક ડી જે ગોરી પલટણને કાજે દીસામાં સીધા (*or*, ભાતુ) તથા ઘાસ દાણો (*or*, ચા રો) લેઈ જતી હતી, તે ઉપ ર ભિલ્લ લોકોએ છાપો મા ર્યો.	sipāhī,o nī ṭukḍī je gorī paltan ne-kāj,e dīsā mān sīdho (*or*, bhātuṇ) tathā ghās-dāno (*or*, chāro) le,ī-ja,tī ha,tī, te upar bhill loko,e chhāpo mār,yo.
141. In the midst of the battle, the powder magazine* took fire.	૧૪૧. ભર લડાઈની વેળા એ દારૂખાનાં*માં આગ લાગી.	bhar laḍā,ī nī velā,e dārū-khānāṇ* mān āg lāg,ī.

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.
Magazine (public storehouse).	*kothar; bhandar; vakhar.*
Powder magazine.	*daru-khanun; barut-khanun.*
Arsenal. Armoury.	*sile-khanun; shastra-gar.*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
asar kar,egī.	mī,kun,ad az ān-ki sad tufang rā bī ḳā,ida pur kun,and, wa bī,diḳḳat ḵẖālī numā,yand. (*or*) ba fāsila,i sad gaz tufang,ī ki ba iḥtiyāt,i tamām pur karda, wa ba hunar,mand,ī ba dast girifta bāsh,ad, ziyāda asar ḵẖāh,ad kard az ān-ki sad tufang rā ba taur,i dīgar ḵẖālī kun,and.
136. sipāhi,yoṇ ne koṭ bāndh, sangīn chaḍhā, baḍī bahādur,ī se ḥamla liyā. (*or*, dushman ke ḥamle ke-muḳābil khaḍe rah,e).	sipāhi,yān burj basta, wa sar-naiza,i tufang rā bar tufang zada, dar muḳābala,i dushman dilīr, āna īstād,and.
137. agar pahre,garī ne dushman ko nahīṇ rok,ā ho,tā, to yaḳīn hai ki ham sab ḳatl ho-jā,te.	agar pās,bān māni,i dushman na shuda būd, yaḳīn,ast ki mā hama ba ḳatl mī,rasīdīm.
138. dushman kī aisī baḍī fauj ke-āge ham baḍī chaturā,ī se pas-pā hū,e. (*or*, pīchhe haṭ,e).	dar muḳābil,e sipāh,i kasīr,i dushman mā ba ḵẖūb,ī pas-ā-pas raft,īm.
139. tum us bandūḳ se kitnī dūr tak ḳatl kar-sak,te ho ?(*or*)usbandūḳ kī golī kitnī dūr tak jā-sak,tī haī ?	gulūla,i ān tufang tā chand ḳadam fāsila mī,raw,ad ?
140. ta'īnāt,ī jo gorī palṭan ke-liye dīse meṇ sīdhā (*or*, rasad) aur ghās-dāna (*or*, chāra) le-jā,tī thī, us par bhīl,oṇ ne ḍākā mār,ā.	fauj,i *soldier*,ī ki dar dīsa mī, bāsh,ad ba jihat,i īshān yak dasta,i sipāhi,yān nuzul(*or*, āzuḳa) wa ṷlūfa mī,burd,and, ān,hā rā tā,ifa,i *bhil*,ān dar rāh ghārat namūd,and.
141. ain laḍā,ī ke waḳt bārūt-ḵẖāne meṇ āg lag,ī.	hanūz jang dar-miyān būd, ki ḳūr-ḵẖāna (*or*, bārūt-ḵẖānā) ātash girift.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
makhzan; ganjina.	*makhzan; ganjina.*
barut-khana; kor-khana.	*barut-khana; kur-khana.*
silah-khana; jabba-khana.	*silah-khana; jabba-khana.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
142. Our regiment was relieved by the 15th.	૧૪૨. પંદરમી પલટણ અમારી પલટણની બદલી આવી.	pandar,mī palṭan am, ārī palṭan nī badlī āv,ī.
143. He deemed it advisable to blockade the road which led to the cantonment of the enemy.	૧૪૩. તેણે શત્રુની છાવણી પર જવાનો માર્ગ બંધ કરવો યોગ્ય જાણ્યું.	te,ne shatru nī chhāv-nī par ja,vā no mārg bandh kar,vo yogya jān,yuṇ.
144. He thought it expedient to raise a battery fronting the camp of the enemy.	૧૪૪. તેણે શત્રુની છાવણી ની સન્મુખ મોરચો બાંધવો યોગ્ય જાણ્યું.	te,ne shatru nī chhāv-nī nī-sanmukh morcho bāndh,vo yogya jān, yuṇ.
145. When I arrived at the quarter guard, I saw the prisoner, who was then a sentry, stooping at the end of his post with his musket lying against the wall.	૧૪૫. જ્યારે હું ક્વાર્ટર ગાર્ડપર જઈ પહોંચ્યો, ત્યારે આ બંધવો, જે તે વેળા પોહોરાપર હતો, તેને મેં પોહોરાના નાકાપર વાંકો વળેલો દીઠો, અને તેની બંદુક ભીત ઉપર ટેકેલી દીઠી.	jyāre huṇ *quarter guard* par ja,ī-pahoṇch, yo, tyāre ā bandhvo je te velā pohorā par hato, te ne meṇ pohorā nā nākā par vāṇko-val,elo diṭho, ane te nī banduk bhīt upar ṭek,elī diṭhī.
146. I was formerly in the 19th regiment, but a week ago I was transferred to the 20th.	૧૪૬. હું આગળ ઓગણીસમી પલટણમાં હતો, પણ એક અઠવાડિયું થયું વીસમી માં ગયો છું.	huṇ āgal ognīs,mī palṭan māṇ hato, pan ek aṭh,vādiyuṇ tha,yuṇ vīs,mī māṇ gayo chhun.
147. I had three ball cartridges in one compartment of my cartouch box, and two blank in the other.	૧૪૭. મારી કોથલી (*or*, તોબરી) નાં એક ખન (*or*, ખાનાં) માં ત્રણ ગોળીદાર કારતુસ, અને બીજામાં બે ખાલી કારતુસ હતા.	mā,rī kothlī (*or*, tobrī) nāṇ ek khan (*or*, khānāṇ) māṇ tran golī,dār kārtus, ane bījāṇ māṇ. be khālī kārtus ha,tā.
148. What length of time elapsed from your first seeing the prisoner sitting or lying down and the period of his rising and challenging ?	૧૪૮. પ્રથમ તમે બંધવાને બેઠેલો અથવા લેટેલો દીઠો, તેની કેટલીવાર પછી તેણે ઉઠીને ટોક્યું ? (*or*, લલકાર્યું) ?	pratham tamə bandh, vā ne beṭh,elo athvā let,elo diṭho, te nī ket,lī vār pachhī te,ne uṭh,ī ne ṭok,yuṇ ? (*or*, lalkār' yuṇ) ?
149. We were nearly losing the fort.	૧૪૯. કિલ્લો હાથમાંથી જવામાં કાંઈ બાકી નોહોતું.	killo hāth māṇ-thī ja,vā māṇ kāṇ,ī bākī no ho,tuṇ.
150. He tried to evade the sight of the sentry.	૧૫૦. તેણે પેહેરેગીરની આંખ ચુકાવીને નાસી જવા	te,ne pehere,gīr nī āṇkh chukāv,ī,ne nās,ī-

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
142. pandarh,wīn palṭan ham,ārī palṭan kī badlī ā,ī.	fauj,i pānz,dah,um badal az fauj,i mā āmad,a.
143. us ne munāsib jān,ā ki rasta jo dushman kī chhā,onī kī-taraf ko jā,tā haī, so band kar-ḍāl,e.	ū munāsib dān,ist ki rāh,ī ki ba samt,i lashkar,gāh,i dushman, ast, masdūd kun,ad.
144. us ne lāzim jān,ā ki dushman kī chhā,onī ke-muḳābil morcha bāndh,e.	ū muḳābil,i ma,askar,i dushman ta'biya namūd,an lāzim dīd.
145. jab main *quarter guard* par jā-pahunch,ā, tab ḳaid,ī ko, jo us waḳt pahre par thā, ap,ne pahre ke nāke par nihūr,ā hū,ā dekh,ā, aur us kī bandūḳ dīwār se lag,ī hū,ī thī.	chūn man ba *quarter guard* ras, īd,am, īn ḳaid,ī rā, ki dar ān waḳt pās,bān būd, dīd,am ba jā,i pās, bānī,i khud khamīda, wa tufang,i khud rā bar diwār takya dād,a.
146. main āge unīs,wīn palṭan meṇ thā, par ek hafta hū,ā ki bīs, wīn palṭan meṇ dākhil hū,ā. (*or*, dakhl pā,yā).	pīsh,tar man dar fouj,i nūz,dah, um būd,am (*or*, mansab dāsht,am), wa,līkin yak hafta hast ki dar fauj,i bīst,um muḳarrar shuda,am.
147. me,re tosh,dān ke ek khan meṇ tīn golī,dār kārtūs, aur dusre meṇ do khālī kartūs the.	dar yak gūsha,i kīf,i khud si fīshank,i ma,a gulūla, wa dar gūsha,i dīgar dū fīshank,i khālī dāsht,am.
148. pahle tum ne ḳaid,ī ko baiṭh,ā yā leṭ,ā hū,ā dekh,ā, tis pīchhe kitnī der ke-ba'd us ne uṭh,kar tok,ā ? (*or*, lalkār,ā) ?	az waḳt,ī ki tū ḳaid,ī rā nishasta yā darāz shuda dīd,ī, chi-ḳadr tūl kash,īd tā waḳt,ī ki bar-khāst wa sadā kard ?
149. ḳarīb thā ki ḳil,a ham,āre hāth se jā,tā rah,e.	nazdīk būd ki ḳal,a az dast,i mā bi,raw,ad.
150. us ne pahriye kī āṇkh se ap,ne ta,īṇ bachā,kar bhāg,ne kā	ū khāst ki az nazar,i pās,bān khud rā makhfī dāsht,a bugrīz,ad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
	નો ઉદ્યોગ કર્યો.	ja,vā no udyog kar,yo.
151. The seventh company fired six rounds on to-day's ball practice.	૧૫૧. આજની ગોળીબાર પરેડપર સાતમી કંપનીના હરએક માણસે છ છ બાર માર્યા.	āj nī golī-bār *parade* par sāt,mī *company* nā har-ek mānas,e chha-chha bār mār,yā.
152. If we had surprized the enemy, we should undoubtedly have gained the victory.	૧૫૨. જો અમે શત્રૂને અજાણ રાખીને તે ઉપર ચઢી ગયા હોત, તો નિશ્ચય ફત્તે પામ્યા હોત.	jo ame shatru ne a,jān rākh,ī,ne te upar chaḍh,ī gayā hot, to nishchaya fatte pām,yā hot.
153. When we took possession of the town, we found all the hospitals filled with the wounded; so that there was not a vacant place to put our own in.	૧૫૩. જ્યારે તે શેહેર અમારે હાથ આવ્યું, ત્યારે સઘળાં બીમાર ખાનાં ઘાયલ લોકોથી એવાં ભરેલાં જોયાં, કે અમારા ઘાયલ લોકો ને રાખવા સારૂ કોઈ ખાલી જગ્યા નોહોતી.	jyāre te sheher am,āre hāth āv,yun, tyāre saghlān bīmār-khānān ghāyal lok,o thī evān bhar,elān joyān, ke am,ārā ghāyal lok,o ne rākh,vā sārū ko,ī khālī jagyā no ho,tī.
154. The two armies fought for two days with very little intermission, and both claimed the victory.	૧૫૪. બંધે ફોજ બે દહાડા સુધી લગાર બંધ રહીને (*or*, ગાળો નાખીને; *or*, ખાળો પાડીને) લડયા કીધી, અને બંધે પોત પોતાની જીત નો દમ ભરવા લાગી.	bandhe foj be dahāḍā sudhī lagār bandh rah,ī, ne (*or*, gālo nākh,ī,ne; *or*, khālo pāḍ,ī,ne) lad,yā kīdhī, ane bandhe pot-potā nī jīt no dam bhar,vā lāg,ī
155. The scene of war ought always to be carried into the enemy's country.	૧૫૫. શત્રુના દેશમાં લડાઈનો અખાડો સદા નાખ્યો જોઈયે.	shatru nā desh mān laḍā,ī no akhāḍo sadā nākh,vo jo,īye.
156. If you had neglected shutting up the pass in the mountains, the enemy would undoubtedly have taken the town.	૧૫૬. જો તમે ઘાટબંદી ના કામમાં વિલંબ કર્યો હોત, તો શત્રૂ ખચિત તે નગર હાથ કરી લેત.	jo tame ghāṭ-bandī nā kām mān vilamb kar,yo hot, to shatru khachit te nagar hāth kar,ī-let.
157. When you saw the General's wound, did it appear mortal?	૧૫૭. જ્યારે તમે જેનરલ સાહેબનો ઘા દીઠો, તે મૃત્યુ ઘા જણાયો શું?	jyāre tame *general* sāheb no ghā dīṭho, te mrityu ghā janā,yo shun?
158. The *Hawal,dar*	૧૫૮. લૈટ કંપનીનો હવા	*light company* no

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ḳasd kiyā.	
151. āj ke golī-bār *parade* par sāṭ,wīṇ *company* ke har-ek ādmī ne chha-chha bār mār,e.	im,rūz dar kawā,id,i gulūla-andāz,ī har-yak nafar az *company*,i haft,um, shash bār tufang ba nishāna k̲hālī kard.
152. agar ham yak-ā-yak dushman par chaḍh-jā,te, to be,shakk fat,ḥ pā,te.	agar bī,k̲habar bar dushman ḥamla āward,a būd,īm, ya ḳīn,ast ki fat,ḥ mī,kard,īm.
153. jab ham ne wuh shahr liyā, sab bīmār-k̲hāne zak̲hmi,yoṇ se aise bhar,e hū,e pā,ye, ki ap,ne ghāyal log,oṇ ke rakh,ne ko ko,ī jagah ,lī na thī.	wak̲t,ī ki mā ān wilāyat rā musak̲hk̲har namūd,īm, bīmār-k̲hāna, hā,i ān-jā pur az majrūḥ,ān,i īshān yāftīm, ba hadd,ī ki ba jihat,i zak̲hmi,yān,i mā jā,ī k̲hālī na būd.
154. do,noṇ fauj zarra-sā wak̲f'a kar,ke do din tak laḍ,īṇ, aur do,noṇ ne ap,nī-ap,nī fat,ḥ kā dam-mār,ā.	har-dū lashkar tā dū rūz ba andak tawak̲k̲uf jang kard,and, wa har-dū iddi'ā,i fat,ḥ namūd,and.
155. dushman ke mulk meṇ laḍā,ī kā akhāḍā hamesha ḍāl,ā chāhiye.	dar mulk,i dushman dā,im tadāruk wa tahīya,i jang bāyad namūd.
156. agar tum ne ghāṭ-band,i meṇ g̲haflat kī ho,tī, to be,shakk dushman shahr le-le,tā.	agar dar insidād,i darra g̲haflat warzīd,a būd,ī, ya ḳīn,an dushman shahr rā tas k̲hīr mī,namūd.
157. jab tum ne *general* sāḥib kā zak̲hm dekh,ā, to kyā wuh kār,ī zak̲hm nazar ā,yā ?	āyā tū ki zak̲hm,i *general* sāḥib rā dīd,ī, kār,ī būd yā na ?
158. *light company* kā ḥawāl,dār	*hawal,dar* wa sipāhi,yān,i *light*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
and men of the light company deserve the greatest praise for defending the sally port in such a gallant style.	લદાર તથા સિપાહિઓ ની ટી વખાણને લાયક છે, કાં જે તેઓઇ હિંમતથી કિલ્લાની ખિડકી શતરૂના હાથથી બ ચાવી. (*or*, નાનો દરવાજો બચાવ્યો).	havāl,dār tathā sipāhi,yo moṭī vakhān ne-lāyak chhe, kān-je te,o,e himmat thī killā nī khiḍkī shatru nā hāth thī bachāv,ī. (*or*, nāno darvājo bachāv,yo).
159. As the *sipahī* went up the stairs of the rampart, he broke the butt of his musket.	૧૫૯. પેલા સિપાહિએ કોટની પાયરીપર ચઢતી વેળા પોતાની બંદુકનો કુંદો ભાંગી નાખ્યો.	pelā sipāhi,e koṭ nī pāyarī par chaḍh,tī velā potā nī banduk no kundo bhāṇgī-nākh,yo.
160. Raise a battery of four guns upon that hillock opposite the left flank bastion of the town, and let me know when it is completed.	૧૬૦. પેલો ટેકરો જે કિલ્લાની ડાબી બાજૂના બુર્જ ની. સામે છે, તે ઉપર ચા ર તોપનો એક મોરચો બાં ધો, અને જારે પુરો થાય તારે મને ખબર આપજો.	pelo ṭekro je killā nī ḍābī bājū nā burj nī-sāme chhe, te upar chār top no ek morcho bāṇdh,o, ane jāre puro thā,ya tāre ma ne khabar āp,jo.
161. The *Hawal,dar* of the pioneers says that he has fired the train in the mine; but owing to last night's rain, the powder has become damp, and will not explode.	૧૬૧. બેલદાર લોકોનો હ વાલદાર કહેછે કે અમે સુ રંગની ધારમાં આગ લગા ડી, પણ ગઈ રાતના વરસા દને લીધે દારૂ ભિનાઈ ગયો, માટે ઉડયો નહીં.	bel,dār lok,o no havāl, dār kah,e chhe ke ame surang nī dhār mān āg lagāḍ,ī, pan ga,ī rāt nā varsād ne-līdhe dārū bhināḍ,ī-gayo, māṭe uḍ,yo nahīṇ.
162. The *sipahīs* of the Marine Battalion are governed by the same laws, and are liable to the same punishments as the other native regiments of the Bombay Presidency.	૧૬૨. જે જે ધારા તથા શિક્ષા મુંબઈ ખાતાંની સઘ ળી ગામઠી પલટણોને લાગુ પડેછે, તેજ મરીન પલટણ ના સિપાહિઓને પણ લાગુ પડેછે. (*or*) મરીન પલટણ ના સિપાહિઓ તેજ આઈ નના તાબેદાર છે, અને તેજ સજાને સજાવારછે, જેમ કે મુંબઈ ઇલાકાની સગળી દે સી પલટણો તાબેદાર છે.	je-je dhārā tathā shikshā Mumbai khātān nī saghlī gām,thī palṭan, o ne lāg,u paḍ,e chhe,tej *marine* palṭan nā sipāhi, yo ne pan lāg,u paḍ,e chhe. (*or*) *marine* palṭan nā sipāhi,yo tej ā,īn nā tābe,dār chhe, ane tej sajā ne sajā,vār chhe, jem-ke Mumbai ilākā nī saglī des,ī palṭan,o tābe,dār chhe.
163. I read in the	૧૬૩. ગઈ કાલના કુરીઅર	ga,ī-kāl nā *courier*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
aur us ke sipāhī badī ta'rīf kelāyiq haiṇ, ḳyūṇ-ki unhoṇ ne bahādurī se ḳil'e kī khidkī dushman ke hāth se bachāī.	*company* sazā,wār,i āfarīn,i bisyār wa ḳābil,i taḥsīn,i bī,shumār,and, ki īshān dilīr,āna darīcha,i ḳal,a rā az dushman ḥifāzat namūd,and.
159. us sipāh,ī ne koṭ kī sīdhī par chaḍh,te ap,nī bandūḳ kā kunda toḍ-dāl,ā.	ba illat,i ān-ki ān sar,bāz bar dīwār,i ḳal,a raft, ḳundāḳ,i tufang,i ḳhud rā bi,shikast.
160. us ṭekre par jo shahr ke bā,eṇ taraf ke burj ke-muḳābil hai, chār top,oṇ kī ek morcha-band,ī kar,o, aur jab taiyār ho mujh,e ar do.	bar fulān tall ki muḥāzī,i burj,i yasār,i ḳal,a wāḳi'ast, chahār tūp ta'biya kun, wa har-gāh ba itmām ras,ad ittilā' ba man dih.
161. bel,dār,oṇ kā ḥawāl,dār kah,tā hai ki ham ne surang kī silk meṇ āg lagā,ī, par ga,ī rāt kī bārish ke-sabab se bārūt bhīg,ī thī, so uḍ,ī nahīṇ.	*hawal,dar*,i bīl,dār,ān mī,gū,yad, ki mā dar silsila,i naḳb ātash dād, īm, wa-līkin ba sabab,ī bārān,i dī shab bārūt tar shud,a būd, banā-bar-ān dar na girift.
162. jo-jo ā,īn aur sazā Mumba,ī ke sūbe kī AUR des,ī palṭan,oṇ ko lag,tī hai, wuh,ī *marine* palṭan ke sipāhi,yoṇ se bhī ta,alluḳ rakh,tī hai. (*or*) *marine* palṭan ke sipāh,ī us,ī ā,īn ke tābi'dār haiṇ, aur us,ī sazā ke sazā,wār haiṇ, jaisā-ki Mumba,ī ke dār,ul-imārat kī sab des,ī palṭan,eṇ tābi'dār haiṇ.	sipāhi,yān,i *marine paltan* maḥ kūm,i ham-ān ā,īn wa sazā,wār,i ham-ān siyāsat hast,and, chunān-ki sā,ir,i afwāj,i dār,ul-ḥukūmat, i Mumba,ī maḥkūm mī,bāsh,and.
163. kal ke *courier* akhbār meṇ	dar akhbār-nāma,i *courier*,i dī,rūz

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Courier of yesterday that the war in China is put an end to.	પત્રમાં મેં વાંચ્યું, કે ચીન માં જે લડાઈ ચાલતી હતી તેનું શેવટ આવ્યું.	patr mãn meṇ vãnch,yuṇ, ke Chīn mãn je laḍā,ī chāl,tī ha,tī, te nuṇ shevaṭ āv,yuṇ.
164. Do you know the reason of its being settled?	૧૬૪. એ લડાઈ બંધ પડવાનું કારણ શું છે, તે તમે જાણો છો ?	e laḍā,ī bandh paḍ,vā nuṇ kāraṇ shuṇ chhe, te tame jāṇ,o chho ?
165. I heard that it was settled on account of the death of General the Honorable Napier and the Honorable General Parr.	૧૬૫. મેં સાંભળ્યું કે નામદાર જેનરલ નેપીઅર સાહેબ તથા નામદાર જેનરલ પારસાહેબના મરણ પામ્યાને લીધે, એ લડાઈનું શેવટ આવ્યું.	meṇ sāmbhal,yuṇ ke nām,dār *general* Napier sāheb tathā nām,dār *general* Parr sāheb nā maraṇ pām,yā ne-līdhe, e laḍā,ī nuṇ shevaṭ āv, yuṇ.
166. Did you see the prisoner dash his musket on the parade ground?	૧૬૬. તમે આ બંધવાને પરેડની જગ્યા ઉપર પોતાની બંદુક નાખી દેતાં દીઠો કે નહીં ?	tame ā bandh,vā ne *parade* nī jagyā upar potā nī banduk nākh,ī-de,tāṇ diṭh,o ke nahīṇ ?
167. Tell the soldiers to get their kit ready, because I will inspect them.	૧૬૭. સિપાહિઓને કહો કે પોતપોતાનો સામાન તૈયાર કરી રાખે, કાંજે હું તપાસવા સારૂ આવનાર છું.	sipāhi,yo ne kah,o, ke pot-potā no sāmān taiyār kar,ī rākh,e, kāṇ-je huṇ tapās,vā sārū āv,nār chhuṇ.
168. The enemy surrounded us, but we escaped under the protection of the fortifications.	૧૬૮. શત્રુએ અમને ઘેરી લીધા, પણ કિલ્લાના આસરાથી અમે બચી ગયા.	shatru,e am ne gher,ī līdhā, pan killā nā āsrā thī ame bach,ī-gayā.
169. Had the Officer given the proper word of command to those *sipahis*, they would not have allowed the enemy to capture the fort.	૧૬૯. જો અમલદારે પેલા સિપાહિઓને બરાબર હુકમ આપ્યો હોત, તો તેઓ કિલ્લાને શત્રુના હાથમાં ન હીં જવાદેત.	jo amal,dār,e pelā sipāhi,yo ne barābar hukm āp,yo hot, to te,o killā ne shatru nā hāth mãn nahīṇ ja,vā det.
170. The intrenchment	૧૭૦. જે ખાઈ* અમે કિ	je khā,ī*ame killā nī-

* These words simply mean a *ditch*. But the word *intrenchment* means more than a *ditch*. The earth thrown out of a trench forms a part, and often the most necessary and useful part, of a fortification, hence *intrenchment* is generally understood to signify a *ditch* and *parapet*, and sometimes it signifies *fascines* covered with earth, *gabions*,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
maiṇ ne paḍhā, ki laḍāī jo Chīn meṇ thī, so mauḳūf hūī.	mutālaa numūdam ki jangī ki dar Chīn bar-pā shuda būd, ba ākhir rasīd.
164. tum us ke mauḳūf hone kā sabab jāṇte ho?	mīdānī ba chi sabab īn jang munḳati' shud?
165. main ne sunā ki nāmdār *general* Napier sāḥib aur nāmdār *general* Parr sāḥib ke marne kesabab yih laḍāī mauḳūf hūī.	shanīdam ba sababi wafātī 'ālī shānāni buland makāniān *general* Napier sāḥib wa *general* Parr sāḥib īn jang inḳitā' yāft.
166. tum ne ḳaidī ko *parade* kī jagah par bandūḳ paṭakte dekhā?	āyā tū dīdaī ki īn ḳaidī tufangi khud rā bar zamīni ḳawāid zad?
167. sipāhiyoṇ ko kaho ki apnāapnā sāmān taiyār kar-rakheṇ, kyūṇ-ki maiṇ unheṇ dekhne kīkhātir āūṇgā.	sipāhiyān rā bigū ki asbābi sipāhiyānai khud rā muhaiyā kuniand, ki man az-barāi dīdanī ānhā khāhiam raft.
168. dushman ne ham ko gherliyā, par ham ḳil'e ke āsre se bachgaye.	dushman mā rā muḥāsara namūd, wa-līkin mā ba sababi panāhi ḳalaṇ salāmat māndīm.
169. agar uhdadār ne un sipāhiyoṇ ko barābar ḥukm diyā hotā, to we ḳilaṇ dushman ke hāth meṇ na jāne dete.	agar ān sar-karda ba sipāhiyān hukmī makhsūs dādа būd, īshān hargiz na mīguzāshtand ḳalaṇ musakhkharī dushman gardad.
170. khandaḳ* jo ham ne ḳil'e kī	khandaḳī* ki mā daurī ḳalaṇ

bags filled with earth or other materials collected to cover men from an enemy's fire. Consequently, *mor-chal* and *salabat-kocha* in Gujarati and Hindustani, and *sangar*, *mur-chal*, and *salamat-kucha* in Persian, convey, to a great extent, the idea of an *intrenchment*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
that we dug round the walls of the citadel, was filled up by the stones thrown by the enemy from above.	કીલ્લાની આસપાસ ખોદી હતી, તે શત્રુએ ઉપરથી પથરા નાખ્યા, તેથી પુરાઈ ગઈ.	ās-pās khod,ī ha,tī, te shatru,e upar-thī pathrā nākh,yā, te thī purā,ī
171. If you saw an army advancing obliquely, what do you think would be the best plan to attack them?	૧૭૧. જો તમે કોઈ ફોજ ને વાંકી ચુકી આગળ આવતી જુઓ, તો તે ઉપર હલ્લો કરવાનો શો સારો ઉપાય તમને કયો દિસેછે?	171. jo tame ko,ī foj ne vāṇkī-chukī āgal āv,tī ju,o, to te upar hallo kar,vā no sau thī sāro upāya tam ne kayo dis,e chhe?
172. When I was going the visiting rounds; I saw his musket on the ground, and he himself leaning against a pillar fast asleep.	૧૭૨. જ્યારે હું ધીસ (*or*, રોન) ફરવા જતો હતો, ત્યારે મેં તેની બંદુક ભોંય ઉપર પડેલી દીઠી, ને તે પોતે એક થાંભલાને ટેકીને ભર ઊંઘમાં સુતેલો હતો.	172. jyāre huṇ ghīs (*or*, ron) phar,vā ja,to ha,to, tyāre meṇ te nī banduk bhoṇya upar pad,elī diṭh,ī, ne te pote ek thāmbhlā ne ṭek,ī,ne bhar ūngh māṇ su,telo ha,to.
173. Warn the *subadar* who goes with the party, that if the enemy does not appear by 10 P.M., he must return, taking care to make no noise in leaving his ground, lest he should be discovered to be lying in wait; if he meets any suspicious looking people on his return, let him arrest them and bring them before me.	૧૭૩. સુબેદાર જે ટુકડીની સાથે જાયછે, તેને ચેતાવીને કહો, કે જો શત્રુ રાતના દસ વાગ્યા લગી નજરે ન પડે, તો પાછો આવે, અને સાવધાન રહે, કે ત્યાંથી ઉઠતી વેળા કાંઈ ગોંગાટ નહીં કરે, કે જેને શત્રુને તેના ઘાતમાં રહેવાની જાણ થાય; અને પાછો ફરતી વેળા જે લોકો ઉપર ભરમ આવે, તે ઓને પકડીને મારી પાસે લાવે.	173. sube,dār je ṭukḍī nī-sāthe jāya chhe, te ne chetāv,īne kah,o, ke jo shatru rāt nā das vāg,yā lagī najar,e na pad,e, to pāchho āv,e, ane sāvdhān rah,e, ke tyāṇ-thī uṭh,tī velā kāṇī goṇgāṭ nahīṇ kar,e, ke rakhe,ne shatru ne te nā ghāt māṇ rah,evā nī jān thāya; ane pāchho phar,tī velā je lok,o upar bharam āv,e, te,o ne pakḍī,ne mā,rī pāse āv,e.
174. Did you see that man fire his musket at the serjeant?	૧૭૪. તમે પેલા માણસને હવાલદાર ઉપર બંદુક ફોડતાં દીઠો?	tame pelā mānas ne havāl,dār upar banduk phoḍ,tāṇ dīṭh,o?
175. The wall was too high to be escaladed,	૧૭૫. કિલ્લાની ભીત ઘણી ઊંચી હતી, માટે સિઢી મેલી	killā nī bhīt ghanī ūṇchī ha,tī, māṭe siḍhī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
dīwār ke-ās-pās• khodī thī, so dushman ne ūpar-se patthare ḍal, kar bhar-ḍālī.	kand,a būd,īm, dushman az bālā sang,hā andākht,a ān rā mamlūw sākht.
171. agar tum kisī fauj ko tirchhā,ī se āge baḍh,te dekh,o, to us par ḥamla kar,ne kī kaun-sī bih,tar tadbīr jān,te ho ?	har-gāh ḳushūn,ī rā bi,bīn,ī ki munḥarif wa ba ghair,i nizām pīsh mī,āyad, dar bāb,i ḥamla kard,an bar ān, kudām tadbīr az hama bihtar tasauwur mī,kun,ī ?
172. jab maiṇ gasht (*or, round*) phir,ne ko jā,tā thā, maiṇ ne us kī bandūḳ zamīn par paḍ,ī hū,ī dekh,ī, aur wuh āp ek khambe se lag,kar bhārī nīnd meṇ so,tā thā.	dar waḳt,ī ki man ba jihat,i dīd,an,i kashīk-khāna,hā mī,raft,am, tufang,i ū rā dīd,am bar zamīn uftād,a, wa ū khud ba sutūn,ī takya zad,a mast,i khāb būd.
173. sūba,dār jo ta,'īnāt,ī ke-sāth jā,tā ḥai, us,e tākīd kar,o, ki agar dushman rāt ke das baj,e tak nazar nahīṇ ā,we, to pīchhā phir,e, aur khabar,dār,ī rakh,e, ki wahāṇ-se uṭh,te waḳt kuchh shor-sharābā na kar,e, jis se dushman ko us ke ghāt kar,ne kī khabar ho, aur phir ā,te waḳt agar koī log raste meṇ pā,we jin par kuchh bharam ā,we, ṭo un ko pakaḍ,kar me,re pās lā,we.	*suba,dar,ī* ki bā dasta,i sipāhi,yān mī,raw,ad, āgāh kun, ki agar ba shab dushman tā ba sā,at,i dah zāhir na shud, bar gard,ad, wa iḥtiyāt kun,ad, ki dar waḳt,i murāja,at hāi-hū,i na kun,ad, ki ma,bād,ā dushman bar kamīn kard,an,i ū muttali' gard,ad, wa ba waḳt,i murāja,at dar rāh mardum,ān,ī ki bar ān,hā mazinna raw,ad, giriftār kun,ad, wa pīsh,i man bi,yār,ad.
174. tum ne us ādmī ko ḥavāl,dār par bandūḳ chhoḍ,te dekh,ā ?	āyā tū dīd,ī ki fulān kas tufang,i khud rā bar *hawal,dar* khālī kard ?
175. ḳil,'e kī dīwār bahut ūnchī thī, is liye sīḍhī lagā,nā mushkil	chūn dīwār,i ḳal,a bisyār buland būd, nard,bān bar ū guzāsht,an

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
but might have been easily battered down.	ને ઉપર ચઢી જવું કઠણ હતું; પણ તેને તોડી પાડવી સેહેલ હતું.	melī,ne upar chaḍhī-ja,vuṇ kaṭhan ha,tuṇ; pan te ne toḍī-pāḍ,vī sehel ha,tuṇ.
176. There was a conspiracy amongst the *sipahis*, which was however soon quelled.	૧૭૬. સિપાહિઓએ કાંઈ ફંગેા કરવાનેા મનસુબેા કર્યેા હતેા, પણ તરત બેસાડી દીધામાં આવ્યેા.	sipāhi,yo,e kāṇī dango kar,vā no mansubo kar,yo ha,to, pan tarat besāḍī dīdhā māṇ āv,yo.
177. What is your opinion, should a soldier at all times obey the orders of his superior; or is he, at any time whatever, to be permitted to exercise his own judgment upon the propriety of the order?	૧૭૭. તમારી ધારણામાં શું આવેછે, કે સિપાહી સદા પેાતાના વડા અમલદાર નેા હુકમ માન્યાજ કરે, કે કેાઈ વેળા પણ તે હુકમની યેાગ્યતા કે અયેાગ્યતાની ઉપર પેાતાનું ધ્યાન પહેાંચાડે કે નહીં?	tam,ārī dhārnā māṇ shuṇ āv,e chhe, ke sipāh,ī sadā potā nā vaḍā amal,dār no hukm māṇ,yāj kar,e, ke ko,ī velā pan te hukm nī yogya,tā ke a,yogya,tā nī-upar potā nuṇ dhyān pahoṇchāḍ,e ke nahīṇ?
178. If my gun had not flashed in the pan, I would undoubtedly have hit the mark.	૧૭૮. જો મારી બંદુક રંજક નહીં ખાત, તેા નિશ્ચય હું નિશાન મારત.	jo mā,rī banduk ranjak nahīṇ khāt, to nishchaya huṇ nishān mār,at.
179. If you had not been standing in the range of that cannon shot, you would not have been so severely wounded; I hope this will be a warning to you.	૧૭૯. જો તમે પેલી તેાપ ના ટપ્પામાં ઉભા ન રહ્યા હેાત, તેા એવા સખ્ત ઘાયલ નહીં થયા હેાત; હવે હું આશા રાખું છું કે તમે એ વાત ઉપરથી ચાનક પકડશેા.	jo tame pelī top nā ṭappā māṇ ubhā na rah,yā hot, to evā sakht ghāyal nahīṇ tha,yā hot; have huṇ āshā rākh,uṇ chhuṇ ke tame e vāt upar-thī chānak pakaḍ,sho.
180. He was going in the opposite direcrion to the enemy.	૧૮૦. જે રસ્તે શત્રૂ ચાલ્યેા આવતેા હતેા, તેજ રસ્તે તે ચાલ્યેા જતેા હતેા.	je raste shatru chāl,yo āv,to ha,to, tej raste te chāl,yo ja,to ha,to.
181. In consequence of the carelessness of Abdul Karīm's rear rank man, his thumb was blown off.	૧૮૧. અબ્દુલકરીમની પાછળી હારના સિપાહીની ગફલતથી તે (અબ્દુલ કરીમ) નેા અંગુઠેા ઉડી ગયેા.	abd,ul karīm nī pāchhlī hār nā sipāh,ī nī gaflat thī te (abd,ul karīm) no aṇguṭho uḍ,ī gayo.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
thā ; par us,e girā-ḍāl,nā sahl thā.	mushkil būd ; wa-līkin kharāb kard-an,ash āsān būd.
176. sipāhi,yoṇ ke-bīch meṇ kuchh dangā kar,ne kā mansūba thā, par jald dabā,yā gayā.	sipāhi,yān dar fasād ham-rāz wa yak-dil shud,a būd,and, wa-līkin zūd jūshish,i īshān rā farū nishānīd,and.
177. tum,hārī dānist meṇ kyā ā,tā hai, ki sipāh,ī sadā ap,ne baḍe uhda,dār kā ḥukm mān,tā rah,e, yā kab,hī kis,ī wakt bhī us ḥukm kī durust,ī yā nā-durust,ī par ap,nā khayāl dauḍā,we ki nahīṇ ?	rā,i tū chīst, sar,bāz bāyad ki dāyim-ul-auḳāt mutī'i ḥukm,i amal, dār,i khud bāsh,ad, yā ba wakt,ī auḳāt muraḳhkhas hast ki durust,ī wa nā-durustī,i ān ḥukm rā mulāḥaza kun,ad ?
178. agar me,rī bandūḳ ranjak na khā,tī, to be,shakk maiṇ nishāna mār,tā.	agar chaḳmāḳ,i tufang,i man gul na mī,kard, yaḳīn,ast ki nishāna rā mī,zad,am.
179. agar tum us top ke ṭappe par khaḍe na rah,e ho,te, to aise sakht zakhm,ī na ho,te, ab ummed hai ki tum is se ibrat pakḍ,oge.	agar tū dam,i ghalūla,i ān tūp na īstād,a būd,ī, chunīn majrūḥ na mī,shud,ī, ḥālā umīd,wār,am ki āyanda az īn ibrat gīr,ī.
180. jis rāh se dushman chal,ā ā,tā thā, us,ī rāh se wuh chal,ā jā,tā thā.	ū muḥāzi,yi rāh,i āmad,an,i dushman mī,raft.
181. abd,ul karīm kī pichhlī saff ke sipāh,ī kī be,parwā,ī ke-sabab us (abd,ul karīm) kā angūṭhā uḍ-gayā.	az aḍam,i iḥtiyāt,i sar,bāz,ī ki dar saff,i pasīn,i abd,ul karīm būd, angusht,i ibhām,i ū (abd,ul karīm) rā galūla burd. (*or*) agar sar,bāz,i saff,i pasīn,i abd,ul karīm iḥtiyāt rā mar'ī mī,dāsht, angusht,i ibhām,i ū (abd,ul karīm) rā galūla na mī,burd.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
182. He is too young to be a Major.	૧૮૨. મેજર થવાને તો ઘણું વરસ લાગેછે, પણ આ સરદાર જવાનીમાં મેજર થઈ ગયો. (*or*) જો કે મેજર થવાને લાંબી મુદત જોઈયે, તે છતાં આ સરદાર જવાનીમાં મેજર થઈ ગયો.	*major* tha,vā,ne to ghanāṇ varas lāg,e chhe, pan ā sar,dār javān,ī mān *major* tha,ī gayo. (*or*)jo-ke *major* tha,vā, ne lāmbī muddat jo,īye, te-chhatāṇ ā sar,dār javān, ī mān *major* tha,ī gayo.
183. Half cock your musket.	૧૮૩. તમારી બંદુકનો ઘોડો અર્ધો ચઢાવો.	tam,ārī banduk no ghoḍo ardho chaḍhāv,o.
184. As *Subadar* of the regiment, what is your opinion as to the feeling of the native officers concerning the duty they have to perform in the regiment.	૧૮૪. તમે પલટણના સુબે દાર છો, માટે તમે શું ધારોછો, કે દેશી અમલદારો ને પલટણી ચાકરી જે કરવી પડેછે, તે વિષે તેઓ શું વિચારેછે.	tame palṭan nā sube, dār chho, māṭe tame shuṇ dhār,o chho, ke desh,ī amal,dār lok,o ne palṭaṇ,ī chākrī je kar,vī paḍ,e chhe, te vishe te,o shuṇ vichār,e chhe.
185. Before you pull the trigger, you must cock the piece.	૧૮૫. કળ દાબ્યાની આગ મજ બંદુકનો ઘોડો બમણો ચઢાવવો જોઈયે.	kal dāb,yā nī-āgmaj banduk no ghoḍo bamno chaḍhāv,vo jo,īye.
186. At midnight, the enemy stormed the fort.	૧૮૬. અર્ધી રાતે શતરૂ કિલ્લો મારી લીધો.	ardhī rāt,e shatru,e killo mār,ī-līdho.
187. I am quite sure his musket was not loaded, when he pursued the enemy.	૧૮૭. મને ચોકસ માલુમ છે, કે જે વેળા તે શતરૂની પછવાડે ગયો, તે વેળા તેની બંદુક ભરેલી નોહોતી.	ma ne chokas mālum chhe, ke je velā te shatru nī-pachhvāḍe gayo, te velā te nī banduk bhar,elī no ho,tī.
188. After the object of the expedition was accomplished, the various detachments returned to their respective encampments, and divided the booty amongst themselves.	૧૮૮. જ્યારે લડાઈનું શેવટ આવ્યું, ત્યારે સઘળી તૈનાતીઓ પોતપોતાની છાવણીમાં પાછી આવી, અને લૂટ (જે મળી હતી તે) આપસ આપસમાં વેહેંચી લીધી.	jyāre laḍāī nuṇ shevaṭ āv,yuṇ, tyāre saghlī taināti,yo pot-potā nī chhāvnī māṇ pāchhī āv,ī, ane lūṭ (je mal,ī ha,tī te) āpas-āpas māṇ veheṇch,ī līdhī.
189. The thickness of the wood favoured the concealment of the enemy; and without	૧૮૯. જાડી ઝાડીને લીધે શતરૂને સંતાઈ રહેવાને મોટો આસરો મળ્યો, તેથી તેઓએ અમારા ઘણા માણ	jāḍī jhāḍī ne-līdhe shatru ne santāī rah,evā ne moṭo āsro mal,yo, te thī te,o,e am,ārā ghanā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
182. *major* ho,ne ko to bahut baras chāhiye, lekin yih sar,dār jawān,ī meṇ *major* ho-gayā. (*or*) agar-chi *major* ho,ne ko lambī muddat chāhiye, bā-wujūd is ke yih sar,dār jawān,ī meṇ *major* ho-gayā.	bā ān-ki mansab,i yāwar,i dui-yum,īn zamān,i ṭawīl mī,khāh,ad, ū ba andak muddat ba,dīn mansab rasīd. (*or*) sāl,hā bāyad tā kas,ī ba mansab,i yāwar,i duiyum,īn ras,ad, wa ū ba muddat,i andak īn mansab, rā dar-yāft.
183. tum,hārī bandūḳ kā ghoḍā ek pāye par chaḍhā,o.	chaḳmāḳ,i tufang,i khud rā bar nīm pā bi,kash.
184. tum jo palṭan ke sūba,dār ho, tum,hārī dānist meṇ kyā ā,tā hai ki desī uhda,dār log palṭan,ī khidmat ke ba-jā lā,ne meṇ kyā khayāl rakh,te haiṇ.	tū ki *suba,dar*,i fauj hast,ī, rā,i tū chīst ki uhda,dār,ān,i mulk,ī dar khusūs,i khidmat,i fauj ki lāzim,i ḥāl,i īshān,ast, chi khayāl dār,and.
185. kal dāb,ne ke-āge ghoḍa do pāye par rakh,ā chāhiye.	pīsh az-ān-ki kamān rā bi,kash,ī, chaḳmāḳ rā sar,i pā bāyad āward.
186. ādhī rāt ko, dushman ,ne ḳil,a mār-liyā.	ba waḳt,i nīm shab, dushman bar ḳal,a yurish āward,a musakhkhar namūd.
187. maiṇ yaḳīn,an kah,tā hūṇ, ki jab us ne dushman kā pīchhā kīyā, tab us kī bandūḳ bhar,ī hū,ī na thī.	man ba yaḳīn mī,dān,am, ki dar waḳt,ī ki ū ta'āḳub,i dushman namūd, tufang,i ū pur na būd.
188. jab laḍā,ī kā kām pūrā hū,ā, tab har-ek ta'īnāt,ī apnī-apnī chhā, onī meṇ phir ā,ī, aur lūṭ āpas meṇ bāṇṭ lī.	ba'd az-ān-ki muhimm,i jang ba hir rasīd, har dasta ba lashkar, gāh,i khud murāja,at namūd,and, wa ghārat,ī ki āward,a būd,and, dar miyān,i khud tāḳsīm kard,and.
189. gunjān jhāḍī ke-sabab dushman ko chhip rah,ne kā baḍā āsrā mil,ā, is liye un,hoṇ ne ham, āre bahut-se log mār-ḍāl,e, par un	bisyārī,i ashjār mansha,i kamīn kard,an,i dushman shud, wa bī ān-ki āsībī badīshān ras,ad, bisyār,ī az mardum,i mā rā kusht,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
loss to themselves, they killed many of our men.	સ મારી નાખ્યા, અને તેઓ ને કસી હાની થઈ નહીં	mānas mār,ī-nākh,yā, ane te,o ne kasī hānī tha,ī nahīn.
190. Though he was previously informed of the consequences, he continued his march, but at last, fell a victim to his obstinacy.	૧૯૦. અગાઉથી તેને ખ બર કરી હતી, કે એ વાતનું ફળ એમ નિપજશે, તોયપણ તે કૂચ કરતોજ રહ્યો, અને અંતે, પોતાની હઠને લીધે ખ રાબીમાં પડયો.	190. agā,u-thī te ne khabar kar,ī ha,tī, ke e vāt nun phal em nipaj,she, toya-pan te kūch kar,toj rah, yo, ane ante, potā nī hath ne-līdhe kharāb,ī mān pad,yo.
191. The *sipahis* were so fatigued with the late wearying marches through a sandy country, that it would have made an attack with any effect, when we reached the village.	૧૯૧. રેતાળ દેશમાં લાંબી કૂચ કર્યાને લીધે સિપાહી લોકો એવા તો થાકી ગયા હતા, કે અમે ગામમાં પ હોંચ્યા, ત્યારે એવું લાગતું હતું, કે તેઓ હલ્લો કરીને ફાવી શકશે નહીં.	191. ret,āl desh mān lāmbī kūch kar,yā ne-lidhe sipāh,ī lok,o evā to thāk,ī gayā ha,tā, ke ame gām mān pahonch, yā, tyāre evun lāg,tun ha,tun, ke te,o hallo kār,ī ne phāv,ī shak,she nahīn.
192. My sword from remaining in the scabbard so long, has become rusty.	૧૯૨. મારી તરવાર ઘણા દિવસ સુધી મ્યાનમાં રહી, તેથી કાટ ખાઈ ગઈ છે.	mā,rī tarvār ghanā divas sudhī myān mān rah,ī, te thī kāṭ khā,ī ga,ī chhe.
193. He ordered the English to advance, and attack that part of the line which still maintained its position.	૧૯૩. તેણે ગોરા સિપાહિ ઓને હુકમ કર્યો, કે આગળ વધીને જે હારના લોકો પો તાની જગાપર હજુ કાયમ રહ્યા છે, તેઓ ઉપર હલ્લો કરે.	te,ne gorā sipāhi,yo ne hukm kar,yo, ke āgal vadhī,ne je hār nā lok,o potā nī jagā par haju kāyam rah,yā chhe, te,o upar hallo kar,e.
194. The man has been tried for disobedience of orders, and was found guilty; but the court taking into consideration his former good conduct, have recommended him not to be punished, but severely reprimanded.	૧૯૪. હુકમ તોડવાના અ ન્યાય ઉપરથી પેલા શખ્સ ની તજવીજ થઈ, અને તે નો અપ્રાધ સાબિત થયો; પણ અદાલતના સાહેબોએ તેની પૂર્વની સારી ચાલ ઉ પર ધ્યાન પહોંચાડીને તેની ભલામણ કીધી, કે તેને શિક્ષા કરવી નહીં, પણ સ ખ્ત ઠપકો આપવો.	194. hukm tod,vā nā a, nyāya upar-thī pelā shakhs nī tajvīj tha,ī, ane te no aprādh sābit thayo; pan adālat nā sāheb,o,e te nī pūrv nī sārī chāl upar dhyān pahonchād,ī,ne te nī bhalāman kīdhī, ke te ne shikshā kar,vī nahīn, pan sakht ṭhapko ā'pvo.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ko kuchh nuḳsān na hū,ā.	
190. agar-chi āge-hī-se us ko khabar dī ga,ī thī, ki us kā natīja yih ho,gā, tau-bhī wuh kūch kar,tā rah,ā, par ākhir ap,nī haṭ ke-bā,is halākat meṇ paḍ,ā.	bā wujūd,ī-ki pīsh,tar ū rā az natā,ij āgāh,ī dād,a būd,and, rā,i khud rā dar kūch kard,an jārī dāsht, wa ākhir ba sabab,i isrār dar ān, khud rā halāk sākht.
191. reg,astān ke mulk meṇ baḍī kūch kar,ne ke-sabab sipāh,ī āise thak-gaye the, ki jab ham us gāṇw meṇ pahunch,e, tab mumkin na thā ki un se ḳarār-wāḳi'ī ḥamla ho-sak,e.	ba sabab,i ṳbūr az rīg,astān, sipāhi,yān chunān khasta wa māndˌa shud,and, ki ba'd,i rasīd,an ba dih, yurish,ī ki mufīd,ī fā,ida bāsh,ad, na tawānist,and burd.
192. me,rī talwār itne din tak miyān meṇ rah,ne se zang khā ga,ī hai.	shamshīr,i man ba sabab,i ān-ki muddat,ī madīd dar ghilāf māndˌa būd, zang girifta,ast.
193. us ne gore sipāhi,yoṇ ko hukm kiyā, ki āge baḍh,kar us taraf ke log,oṇ par jo ab-tak ap,nī jā,e par saff kī ḳā,im haiṇ ḥamla kar,eṇ.	ū ḥukm ba angrīz,ān dād, ki pīsh raw,and, wa bar saff,ī ki hanūz bar jā,i khud ḳarār dāsht,and, ḥamla āwar,and.
194. ḥukm toḍ,ne kī taḳsīr par us shakhs kī tajwīz hū,ī, aur wuh taḳsīr,wār ṭhahrā; par ʿadālat ke sāḥib,oṇ ne us kī aglī achchhī chāl par khayāl kar,ke sifārish kī, ki wuh sazā nahīṇ pā,we, par us,e sakht sar-zan,ish dī jā,we.	ba sabab,i ān-ki fulān kas nā-farmān,ī kard, tajwīz,i ū dar mah-kama shud, wa taḳsīr-i ū sābit gasht; wa-līkin sāḥib,ān,i ʿadālat az bābat,i ḥusn,i sulūk,i sābiḳ,i ū, sifārish,i ū rā namūd,and, ki ū rā siyāsat nā kard,a taubīkh wa malā-mat,i sakht namūd,a bāsh,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
195. The Commanding Officer bids me say that this man's conduct was worthy of the severest punishment; but nevertheless, in hopes of his improvement, the court have pardoned him.	૧૯૫. મુખ્તાર સાહેબે મને ચેતાવીને કહ્યું, કે તમને જાહેર કરૂં, કે આ શખ્સ ની ચાલ ભારી શિક્ષાને લાયક હતી; તોયપણ અદાલત ના સાહેબોએ તેના સુધર વાની આશા ઉપરથી તેને માફ કર્યો.	mukhtār sāheb,e ma ne chetāv,īne kah,yuṇ, ke tam ne jāher kar,uṇ, ke ā shakhs nī chāl bhārī shikshā ne-lāyak ha,tī; toyā-pan adālat nā sāheb,o,e te nā sudhar, vā nī āshā upar-thī te ne māf kar,yo.
196. On being told by his Commanding Officer that he was to have double drill for three days, what did he say?	૧૯૬. જ્યારે પેલા શખ્સના મુખ્તાર સરદારે તેને કહ્યું કે તને ત્રણ દહાડા લગી બેવડી ડ્રિલ અપ્યામાં આવશે, ત્યારે તે શું બોલ્યો ?	jyāre pelā shakhs nā mukhtār sar,dār,e te ne kah,yuṇ ke ta ne tran dahāḍ,ā lagī bevḍī *drill* āp,yā mān āv,she, tyāre te shuṇ bol,yo ?
197. When you ordered him to go on his tour of sentry, did he draw his arms and refuse to go?	૧૯૭. જ્યારે તમે તેને પોહોરા ઉપર જવાનો હુકમ કીધો, ત્યારે તેણે હથિયાર કાઢાડીને પોહોરા ઉપર જવાને નાપાડી હતી કે નહીં.	jyāre tame te ne pohorā upar ja,vā no hukm kīdho, tyāre te, ne hathiyār kāhāḍī,ne pohorā upar ja,vā,ne nā-pāḍī ha,tī ke nahīṇ ?
198. When you went to parade, what *subadar* was present?	૧૯૮. જ્યારે તમે પરેડપર ગયા, ત્યારે કયો સુબેદાર હાજર હતો?	jyāre tame *parade* par gayā, tyāre kayo sube,dār hājar ha,to ?
199. Were you in the lines on the night of the disturbance?	૧૯૯. જે રાત્રે ફિસાદ થયો, તે રાત્રે તમે લૈનમાં હતા કે નહીં ?	je rātre fisād tha,yo, te rātre tame *line* mān ha,tā ke nahīṇ ?
200. When you ordered the prisoner to return to his lines, and he refused to go, what did you do then?	૨૦૦. જ્યારે તમે બંધવાને લૈનમાં પાછો જવા સારૂ હુકમ કીધો, અને તેણે જવાને નાપાડી, ત્યારે તમે શું કીધું ?	jyāre tame bandh,vā ne *line* mān pāchho ja,vā sārū hukm kīdho, ane te,ne ja,vā ne nā-pāḍ,ī, tyāre tame shuṇ kīdhuṇ?
201. The stocks of two are broken, the ramrods of three are lost, the lock of one is quite useless, the hammers of four will not give fire, the cocks of two have become loose, the barrel	૨૦૧. બે બંદુકના કુંદા ભાંગી ગયા છે, ત્રણના ગજ જતા રહ્યાછે, એકની ચાંપ તદન નકામી થઈ છે, ચાર ની ચકમકમાંથી આગ ઝરતી નથી, બેના ઘોડા ઢીલા થઈ ગયાછે, એકની નળી વાંકી થઈ ગઈ છે, એકના	be banduk nā kundā bhāṇgī gayā chhe, tran nā gaj ja,tā rah,yā chhe, ek nī chāmp tadan na-kāmī tha,ī chhe, chār nī chakmak māṇ-thī āg jhar,tī na,thī, be nā ghoḍā ḍhīlā tha,ī gay,ā

ANGLO-HINDI.

195. mukhtār sāḥib ne mujh,e jatā,kar kah,ā, ki tūm,heṇ zāhir kar,ūṇ, ki is shakhs kī chāl sakht sazā ke-lā,iḳ thī; to-bhī ạdālat ke sāḥib,oṇ ne us ke sudhar,ne kī ummed par us,e mu'āf kiyā.

196. jab us ke mukhtār sāḥīb ne us,e kah,ā ki tujh,e tīn din tak du-ganā *drill* de,ne meṇ ā,wegā, tab us ne kyā kah,ā?

197. jab tum ne us,e pahre par jā,ne kā ḥukm diyā, tab us ne hath-yār khaiṇch,kar jā,ne ko nā kah,ā ki nahīṇ?

198. jab tum *parade* par gaye, kaun-sā sūba,dār ḥāzir thā?

199. jis rāt ko fasād hū,ā, tum *line* meṇ the ki nahīṇ?

200. jab tum ne ḳaid,ī ko *line* meṇ phir jā,ne kā ḥukm kiyā, aur us ne nahīṇ māṇ,ā, tab tum ne kya kiyā?

201. do bandūḳ ke kunde ṭūṭ gaye haiṇ, tīn ke gaz jā,te rah,e, ek kī chāmp bilkul ni,kam,mī ho-ga,ī, chār kī chakmak se āg nahīṇ jhar,tī, do ke ghoḍe ḍhīle ho-gaye, ek kī nalī ṭeḍhī hū,ī, ek ke pech jā,te rah,e, aur ek kī makkhī ṭūṭ ga,ī.

ANGLO-PERSIAN.

ụhda,dār,i mukhtār ma,rā īmāi kard,a farmūd,and, ki raftār,i fulān kas lāzim dāsht sazā,i sakht rā; wa-līkin sāḥib,ān,i ạdālat ba khayāl, i ān-ki ū islāḥ pazīr,ad, ma'zūr, ash dāsht,and.

dar waḳt,ī ki ụhda,dār,i mukhtār ū rā guft ki tu,rā tā si rūz *drill*,i muzā,ạf bāyad, ū dar jawāb,i ān chi guft?

dar waḳt,ī ki tū ū rā ba jihat,i raft,an ba kashīk amr namūd,ī, āyā ū aslaḥa,i khud rā bīrūn āward,a imtinā' wa abā namūd yā na?

waḳt,ī ki tū bar ḳawā,id raft,ī, kudām *suba,dar* dar ān-jā ḥāzir būd?

dar shab,ī ki hangāma wa shūrish wāḳi' shud, tū dar mā,ạskar būd,ī yā na?

chūn tū ān ḳaid,ī rā guf,ī ki ba ma,ạskar,i khud pas bi,rau, wa ū abā namūd, tū chi kard,ī?

ḳundāḳ,i dū tufang shikasta,ast, sumba,i si tufang gum shuda,ast, chaḳmāḳ,i yak,ī bi,l-kul ba kār na mī,khur,ad, ḳāshluḳ,i chahār tufang ātash na mī,dih,ad, kamān,i du-tā sust shud,a, lūla,i yak,ī kaj shuda,ast, pīch,hā,i yak,ī gum shud,a, chūna,i yak,ī shikasta,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
of one is crooked, the screws of one are lost, and the sight of another has been broken off.	પેચ જના રહ્યાછે, અને એ કનો કાન ભાંગી ગયોછે.	chhe, ek nī nalī vāṇkī tha,ī-ga,ī chhe, ek nā pech ja,tā rah,yā chhe, ane ek no kān bhāṇgī gayo chhe.
202. The military order, under date the 20th ultimo, is calculated to encourage rather than to prevent malingering.	૨૦૨. એવું ચ્યટકાવ્યામાં આવેછે, કે ગયા મહિનાની વીસ મી તારીખના લશકરી હુકમ ના સબબથી બીમારીના બહાના (*or*, ઢોંગ) ની તકસીર નો ચ્યટકાવ તો નહીં થશે, પણ કથી એ તકસીરને ઉત્તેજન મળશે.	evun aṭkal,yā mān ā,ve chhe, ke gayā mahina nī vīs,mī tārīkh nā lashkar,ī hukm nā sabab thi bīmār,ī nā bahānā (*or*, ḍhong) nī taksīr no aṭkāv to nahīn tha,she, pan e thī e taksīr ne uttejan mal,she.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
202. aisā aṭkal,ne meṇ ā,tā hai, ki gaye mahīne kī bīs,wīṇ tārīkh ke lashkar,ī ḥukm ke sabab se bīmār,ī ke bahāne (*or*, ḍhong) kī taḳsīr kā aṭkā,o to na ho,gā, bal-ki is se is taḳsīr ko targhīb ho,gī.	ba nazar mī,āyad, ki ḥukm,i lashkar,ī mu,arraḳha,i bīst,um,i māh,i guzasht,a māni,ḥ taḳsīr,i bahāna,i bīmār,ī na khāh,ad shud, bal-ki mu,aiyid,i īn taḳsīr khāh,ad shud.

A VOCABULARY OF MILITARY, POLITICAL, AND NAVAL WORDS AND EXPRESSIONS* IN THE PERSIAN LANGUAGE.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
1. Aim (*to take*).	shist kard,an.
2. Arrow.	tīr. kẖadang.
3. Arrow (*small*).	tīr,ak.
4. Archer.	tīr-andāz.
5. Archery.	tīr-andāz,ī.
6. Arrows (*shower of*).	tīr-bārān.
7. Arrow (*range of*).	tīr-partāb. tīr-ras.
8. Arrow (*swift*).	tīr,i tīz-par.
9. Arrow (*small headed*).	tīr,i kẖāk,ī.
10. Arrow (*wounded by*).	tīr-kẖurd,a.
11. Advance upon (*to*).	rū (ba kas,ī) raft,an.
12. Appointment of first assistant to the consul of a state.	mansab,i niyābat,i auwal,i kār-pardāz-kẖāna,i daulat,i
13. Anchorage.	langar-gāh. ġẖāwī. mirzā.
14. Army.	lashkar. ḳushūn. sipāh.
15. Arms.	aslaḥa.
16. Allowance (*stated quantity*).	jā,izat. jīra.
17. Arsenal. Armoury.	jabbā-kẖāna. silāḥ-kẖāna.
18. Arsenal (*receiver of ammunition from the master of*).	ḳūsh-chī.
19. Artillery (*park of*).	tūp-kẖāna. ātash-kẖāna.
20. Artillery (*grand master of*).	amir,i tūp-kẖāna.
21. Accountant, paymaster, and secretary.	mīr-zā.†
22. Adjutant and quarter-master-general.	ajūdān-bāsh,i.
23. Armorial bearings.	nishān.
24. Ammunition.	galūla wa bārūt. asbāb,i jang.
25. Appropriate accoutrements.	yarāḳ wa tadāruk,āt,i shāyist,a.

* Most of these words may safely be used in Urdu.

† The word *mir-za*, when prefixed to a name, implies a *civilian;* when it follows, it designates a *prince*. It is also the honorary title of a man whose mother is descended from a *saiyid*, which, again, is the honorary title of the chiefs of the family of Muhammad, descended from his cousin 'Ali and his daughter Fatima. In the case of the descendants of the Prophet, however, the words *mir-za* and *saiyid* are prefixed, and never affixed, to a name.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
26. Accoutrements.	yarāḳ. tadāruk,āt.
27. Arrears of pay.	baḳīya,i mawājib.
28. Assessment imposed by Muḥammadan conquerors in addition to the regular taxes on land.	abwāb.
29. Ally. Friend.	hawā-khāh.
30. Aft.	ḳuddām.
31. Aback.	mu,akhkhar.
32. Ample satisfaction.	tarzīya,i shāyist,a.
33. Breach in a wall.	mughāra. baghāra.
34. Brigade.	tīp.
35. Brigade (*general of*).	sar-tīp.
36. Bow.	kamān. ḳaus.
37. Bowstring.	zih.
38. Barrel.	lūla. turang.
39. Boldness. Fearlessness.	bī-mubālāt,ī.
40. Ballast (*dead weight*).	tāḥin.
41. Bayonet.	sar-naiza,i tufang. naiza.
42. Ball (*for a cannon*).	ghalūla. kura. rasāsat,i midfa'. [funduḳ].*
43. Bullet (*for a musket*).	galūla. [tīr,i bunduḳ. funduḳ].
44. Bomb. Mortar. Shell.	ghubāra.
45. Bastion. Bulwark.	burj.
46. Battery.	ta'biya,i tūp.
47. Battery (*to erect*).	ta'biya,i tūp namūd,an.
48. Bugle. Trumpet.	sūr. shaipūr.
49. Bugler.	shaipūr-chī.
50. Baggage.	ahmāl wa asḳāl. bunah. ughruḳ.
51. Baggage-master.	[tablīdār].
52. Belt.	ḥamāyil.
53. Bush (*thick shrub*).	bīsha-zār.
54. Band (*of music*).	naḳḳār-khāna.
55. Beads (*chink*).	muhra,i gulū-band. murwārīd,i bārīk.
56. Beads (*glass*).	muhra,i bulūr.
57. Button (*of a coat*).	jauz girah. dugma. gūyak.
58. Battle.	jang. muḥāraba.
59. Battles.	musāffāt.

* Words included in crotchets are not very generally used.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
60. Battle array (*to appear in*).	musāffa.
61. Battalia.	saff-ba-saff. saff-zad,a.
62. Battle-axe.	tabar.
63. Battlement.	kangūra. fasīl.
64. Battle (*pitched*).	saff,i jang.
65. Beating the retreat.	kūs,i riḥlat. kūs-raḥīl.
66. Blunderbuss. Carbine.	damānak. ḳarābīn.
67. Barrier.	sadd.
68. Beat of a sentry.	jā,i pās-bān,ī. muḳām,i kashīk.
69. Battering ram. Balista.	manjanīḳ.
70. Bottle of essence of roses.	gharsha,i ițr,i ward.
71. Bottle of essence of aloes wood.	gharsha,i ițr,i 'ūd.
72. Creek.	sharm. kūl.
73. Cape or head-land.	ra,as.
74. Cabin (*of a vessel*).	dabūsa.
75. Cabin (*open space in front of a*).	nīm.
76. Centre. Main body (*of an army*).	ḳalb. miyān. ḳūl.
77. Captive.	asīr.
78. Coal.	zughāl,i sang,ī.
79. Charcoal.	zughāl,i chūb,ī.
80. Coat of mail.	chihl-tah.
81. Cuirass.	chahār-āyina. jaushan.
82. Chamber (*of a gun*).	khizāna.
83. Cartridge.	fishank. shang.
84. Cannon. Gun. Piece of ordnance.	tūp. khumpāra. bādlij. zarb-zan. ḳuppuz. midfa'.
85. Cannoneer. Gunner. Bombardier.	tūp-andāz.
86. Cannonade (*to*).	tūp zad,an.
87. Commissary of ordnance.	tūp-chī.
88. Camp. Encampment.	lashkar-gāh. ma,aṣkar. urdū.
89. Camp-equipage.	pīsh-khāna.
90. Camp-followers.	lajjāra.
91. Company of soldiers.	dasta.
92. Company of grenadiers.	dasta,i bahādar,ān.
93. Company of light infantry.	dasta,i mīkh-bur,ān.
94. Coin bearing the likeness of	zarb,i kalla-dār.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
a sovereign.	
95. Commodore.	raʾīs-ul marākib-il ḥarbīya. raʾīsi marākibi ḥarbī.
96. Captain. Centurion.	sultān. tuman-dār.
97. Captain *(of a vessel)*.	nā-k̲hudā. kashtī-bān.
98. Corporal. Decurion.	dah-bāshī. mīri dah. balūk-bāsh.
99. Colonel.	sar-hang. sar-jang.
100. Corps of the royal guards.	g̲hulāmi ānī pīsh-k̲hidmat. ghulami ānī shāh.
101. Constable *(of police)*.	pākār.
102. Consul.	kār-pardāzi daulat. maslaḥat-guzāri daulat.
103. Consul-general.	kār-pardāzi auwal.
104. Consulate.	kār-pardāz-k̲hānai daulatī.
105. Convention. Congress of peace.	majlisi musālaḥa.
106. *Chargé d'affairs.*	*sharzhi-dafir.*
107. Commander of 50 soldiers.	panja-bāshī.
108. Commander of officers over 50 soldiers.	mīri panja gān.
109. Commander of 5 regiments.	mīri panj.
110. Chief of the royal guards.	kashīk-chī-bāshī.
111. Column.	sitūn.
112. Clarion.	karnāi. būk.
113. Coward *(timid)*.	tājīk.
114. Canter, *to*, *(as a horse)*.	ulang bar-dāshtan. yurtama dawidan.
115. Cock.	kamān.
116. Commissariat department.	kār-khānai sayūrsāt.
117. Colt *(a young horse)*.	kurra.
118. Census *(enumeration of inhabitants)*.	sar-shumārī.
119. Cry *(voice. noise)*.	jār.
120. Crier. Mace-bearer.	jār-chī.
121. Chief crier *(herald)*.	jār-chī-bāshī.
122. Caltrops.	
123. Cavalry.	k̲hushūni sawārī.
124. Cavalry *(regular)*.	k̲hushūni sawāra nizām.
125. Cavalry *(irregular)*.	k̲hushūni sawāra g̲hair nizām.
126. Credentials *(letters of power)*.	dastūr-ul amal. ik̲htiyār-nāma.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
127. Decision passed by the community.	al-ijmā'.
128. Decision passed by the high priest.	al-ḳiyās.
129. Dissension. Discord.	iḵẖtilāf. fitna.
130. Defeat. Discomfiture.	shikast.
131. Devastation. Depredation.	wīrān,ī. pā,i-māl,ī. tāḵẖt-tārāj.
132. Destruction.	tabāh,ī. ḵẖwār,ī. inhidām. istisāl.
133. Detachment (*a body of troops*).	gurūh. juz,i fauj.
134. Dagger.*	ḵẖanjar.* pīsh-ḳabz,a. dashna.
135. Ditch. Trench. Fosse. Moat.	ḵẖandaḳ.
136. Decampment. March.	kūch. riḥlat. nahzat.
137. Drill.	ḳawā,id,i fauj.
138. Drums and trumpets.	tabl wa nafīr.
139. Drum.	tabl. damāma. duhul.
140. Drummer.	tabbāl. bālā-bān-chī. naḳḳār-chī.
141. Detached watchmen.	ayān,i maḳtū,a.
142. Discharge, *to*, (*fire-arms*).	sar kard,an. ḵẖālī kard,an.
143. Deck (*of a vessel*).	sat,ḥa.
144. Dial (*of a clock* &c.)	saf,ḥa,i sā,at. miḳyās.
145. Dignity.	laḳab.
146. Dockyard.	kashtī-sāz-ḵẖāna.
147. Eldest son.	ḵẖalafi arshad.
148. Embrasure.	tīr-kash.
149. Enemy. Foe. Adversary.	dushman. ḥarīf.
150. Enemy (*the*).	dushman ān,i mulk. bad-ḵẖāh ān i daulat. sipāh,i dushman.
151. Expedition (*forced march of an army*).	īlghār. muhimm. ʿazīmat.
152. Ensign. Standard. Colours.	bairaḳ. nishān.
153. Ensign-bearer. (*also*, a cornet).	nishān-bar-dār. alam-bar-dār.

† 'Unsari says:—

har an-gah ki tishna shudi tu ba khun,
biyaludi in *khanjari* ab-gun.
zamana ba khuni tu tishna shawad,
bar andami tu mui *dashna* shawad.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
154. Emperor.	ḳirāl. shāh-an-shāh.
155. Emperor of ancient Rome.	ḳaisar.
156. Emperor of China.	faghfūr.
157. Emperor* of Transoxania.	khāḳān.
158. Embassador—*or* ENVOY—extraordinary (*public minister sent on a special occasion, or for one particular purpose*).	ilchī. safīr.
159. Embassador ordinary (*permanent resident*).	bālyūz. wazīr,i muḳīm.
160. Embassador plenipotentiary.	wazīr,i mukhtār.
161. Embassy. Legation.	sufārat.
162. Exercise of using a stick by a rider.	dūghala-bāz,ī.
163. Exchanging the ratification of a treaty.	mubādala,i tasdīḳ-nāma,jāt,i musālaha. mubādala,i ahd-nāma,jāt.
164. Executioner (*whose sword is slung over the back, the half reaching the ear*).	nasaḳ-chī.
165. Equipments.	muhimm,āt.
166. Ether or rarified air which occupies the heavenly space.	jism,i latīf.
167. Elders (*chiefs*).	rīsh-safid,ān. mashyakhat.
168. Electric telegraph.	silsila,i barḳ,ī. tār,i barḳ,ī. sīm. maftūl
169. Electric telegraph (*line of*).	khatt,i sīm,i *telegraph*.
170. Fathom (*to take soundings*).	buld kard,an.
171. Fleet of vessels.	sangār.
172. Fugitives. Deserters.	hazīmat,i,yān. farār,i,yān. gurīz, anda,gān.
173. Flight.	hazīmat. farār. gurīz.
174. File.	saff. ḳatār.
175. Flank. Wing (*of an army*).	janāḥ. pahlū. bāzū. kamar.
176. Front (*of an army*).	ḳuddām,i askar.
177. Foot soldier.	piyāda.
178. Flint.	chaḳmāḳ.
179. Flint musket.	chaḳmāḳ,ī.
180. Fusil.	zambūr,ak. zambūr,a.

* Among the Hindus, an *emperor* is called *raja-dhiraj* or *maha-raj-adhiraj*.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
181. Fusileer.	zambūr-chī.
182. Forts and castles.	ḥusūn wa ḳalā'.
183. Fort. Fortress. Castle.	ḳal‚a. ḥisār. ḥisn.
184. Fortifications.	ḥusūn.
185. Fortress (*impregnable*).	ḥisn‚i ḥasīn. sadd‚i rasīn.
186. Fortification.	ḳal‚a-band‚ī. ḳal‚a-sāz‚ī. **shahr-panāh.**
187. Fortify (*to*).	mazbūt kard‚an. mustaḥkam **kard‚an.**
188. Fortified castles.	ḥusūn‚i masūn‚a.
189. Fortified city. (*also*, metropolis).	maḥrūs‚a.
190. Field of battle. Army in Battalia.	ma'raka. razm-gāh. nabard-**gāh.** masāff.
191. Field day.	rūz‚i ma'raka*. rūz‚i masāff.
192. Furlough.	rukhsat. ijāzat.
193, Flute. Flagelet. Fife. Pipe.	al‚ghūza. nai. ḳarnā‚i. nafīr.
194. Fifer.	naī-chī. ḳarnā‚ī-chī.
195. Firm (*trading house*).	ḳūtī. matjar. bait‚ut-tijārat. **dār‚ut-tijārat.**
196. Fet-lock cap.	[bawandāt].
197. Foray.	chapau.
198. First assistant to the adjutant and quarter-master-general.	nāyib‚i auwal‚i ajūdān-bāsh‚ī.
199. Fire (*word of command*).	[ūt].
200. Form square (*to*).	burj bast‚an.
201. Flag (*large*).	rāyat. ‚alam.
202. Fishing-hook.	ḳallāb.
203. Fishing-rod.	ḳalam‚i māhī-gīr.
204. Fief.	tiyūl.
205. Fire-lock.	ātash-bār.
206. Gratuitous loan. Commodatum.	ḳarz‚i ḥasan‚a.
207. Girth.	tang. kutal-kash.
208. Girth (*martingal*).	zīr-tang. zīr-band. pīsh-**band.**
209. Girth (*surcingle*).	zabar-tang. pushtank. **farāḳhī.**
210. Gulf.	**khalīj.** ḳūb. ḳubbat. **khaur.**
211. Garrison (*troops*).	ahl‚i ḳal‚a. ḳal‚a‚giyān.

* murghabiyani jauhari daryai tighi tu, har-yak ba *ruzi ma'raka* saiyadi sad **nihang.**—ANWARI.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
212. Guard (*sentinel*).	nigah-bān. ḳarāsūr. mustaḥfiz.
213. Guard (*body of men*).	kashīk.
214. Guard (*commander of a*).	kashīk-chī.
215. Guard-room.	kashīk-k̲hāna.
216. Guard (*to mount*).	kashik zad¸an. ḳarāwal kard¸an.
217. Guarding. Protecting.	wikāya. tauḳīya.
218. Gun carriage.	arāba.
219. Government loan or securities.	ḳawāyim¸i maujūd¸a. pūl¸i kāg̲haz ī. kāg̲haz¸i iskinās. waraḳ¸i nakd¸īyā.
220. Gas light.	raushanā¸ī az bukhār¸i zug̲hāl¸i sang¸ī. chirāg̲h¸i bukhār¸i *ghāz*.
221. Guide (*a*).	dalīl. rāh-numā. rāh-bar. hādī.
222. General.	sar-dār.
223. General-in-chief.	amīr¸i tuman.
224. Groom.	jilau-dār. mih¸tar.
225. Gold medal.	nishān¸i mutallā.
226. Govern (*to*).	tanzīmāt wa tanzīfāt ijrā kard¸an.
227. Governor-general.	farmān-farmā. wālī.*

* The word *wālī* means a *prince* as well as a *ruler*. Persian princes of the royal blood are styled *wālī*, when they are appointed rulers of a province by their sovereign. The word is also applied to a king who, to some extent, is under the nominal authority of a suzerain. The following anecdote from the history of the Khalīfs of Baghdād will show the sense in which the word *wālī* is used. Sultān Maḥmūd, of Ghiznī, tho' the son of a slave, after having stretched his conquests over a great part of India and Tartary, in the beginning of the eleventh century, sent an embassador to the Khalīf Al-Kādir, requesting from that monarch, as the fountain of honor among the Muḥammadans, a title suitable to his rank and power. The Khalīf, on account of the meanness of his origin, declined compliance for twelve months: till urged by the embassador, and dreading Maḥmūd's resentment, he sent him at length the ambiguous title *walī*, which implies a *prince*, a *friend*, and also a *slave*. Maḥmūd easily penetrated the Khalīf's meaning; and sent him immediately 100,000 pieces of gold, with a wish to know, whether a letter had not been omitted. Al-Kādir took the hint, and despatched instantly letters patent in full form, creating him *wālī*, which signifies, without equivocation, a *sovereign ruler*.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
228. Governor (*of a seaport*).	daryā-beg‚ī.
229. Governor (*of a province*).	beglar-beg‚ī.
230. Governor (*of a country*).	ḥākim.
231. Gunnery.	‚ilm‚i tūp-andāz‚ī.
232. Grenade.	ḳārūra.
233. Grenadier (*a*).	ḳārura-andāz.
234. Grenadiers.	bahādar‚ān.
235. Granadier corps.	bahādar‚ān‚i khāss‚a.
236. Grape shot.	pāra. ḳun-pūz.
237 Gallop, *to*, (*as a horse*).	chahār-na'l‚a dawīd‚an. sar‚i shinau dawīd‚an.
238 Gilt trappings or caparison.	yarāḳ‚i tilā‚ī.
239 Gimlet, wimble. An auger.	barma.
240. Glass bangles.	alankū‚yi bulūr.
241. Glacis. Sloping bank.	pushta. pushtī-bān.
242 General order for assembling an army.	nafīr-nāma.
243. Going and returning.	zahāb wa iyāb. ḳitār.
244. Gladiator.	shamshīr-bāz.
245. Horse.	asp. faras. ḥisān.
246. Horse of a dark rusty colour.	shab-dīz.
247. Horse (*young unbroken*).	tausan.* (ALSO, *a war-horse*).
248. Horse (*light bay*).	surang.
249. Horse (*reddish yellow*).	surkh-zard‚a.
250. Horse (*swift*).	chālāk. nawanda.
251. Horse (*swift, going well in the night*).	shab-rau.
252. Horse (*swayed hollow-backed*)	chāl-pusht.
253. Horse (*ungovernable*).	
254. Horse (*cream-coloured*).	samand.†
255. Horse (*white*).	nukra.
256. Horse (*chesnut*).	surkhā. shāh-ballūt. rūmānī.
257. Horse (*bay*).	surkh-āb‚ī. kumīn. kahar.
258. Horse(*bay, with black spots*).	kumait‚i siyāh zānū.
259. Horse (*pie-bald*).	ablaḳ. khing-zīwar.

* har an ra-iz ki *tausan* ra kunad ram, kunad ahistagi ba kurrai kham.
ba tundi *tausan* az sar tund gardad, wagar kundi numai kund gardad—ANON.

† The Kathiyawad horse is well described in the following Persian lines:—
samandi siyah zanu siyah khatt, ba sahra chu ahu ba darya chu batt.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
260. Horse *(gray)*.	nīl,a. khing.*
261. Horse *(roan or sorrel)*.	chāl. bādām,ī.
262. Horse *(red)*.	surkh-tīra.
263. Horse *(dark bay or iron-gray)*.	shab-rang.†
264. Horse *(dapple-gray)*.	abrash.‡
265. Horse *(bright bay)*.	gul-gūn.
266. Horse of Muḥammad, the Prophet.	burāḳ.
267 Horse of 'Alī, son-in-law of Muḥammad.	duldul.
268. Horse of Husain, son of 'Alī and Fātima.	zu,l-janāḥ.
269. Horse of Rustam, warrior of Persia.	
270. Horse of Khusrau Parwīz, king of Persia.	shab-dīz.
271. Horse of Shīrīn, queen of Khusrau Parwīz.	gul-gūn.
272. Horse artillery.	tūp-khāna,i asp,ī.
273. Horse soldier.	sawār. fāris.
274. Heroes.	hizabrān,i waghā.
275. Hostage.	yarghamāl. kafīl. girawī.
976. Helmet.	khūd. mighfar. ghūltāsh. nīmtark.
277. Halt *(place of residence or encamping)*.	mukām.
278. Hautboy.	surnāi.
279. Head quarters.	mukām,i sadr.
280. Hammer.	kāshluk. dingī.
281. Head groom.	amīr-ākhur.
282. Herald (SEE *chief crier*.)	jār-chī-bāsh,ī. yasāwal.
283. Hitting the mark *(unerring)*.	nishāna-andāz.
284. House of lords and commons.	mashwarat-khāna,i khawān,īn wa wukalā,i ra'āyā.

* rigi hamun ba durushtihai u, *khingi* ma ra ta miyan ayad hami.—RUDAKI.

† kharashid-o-pushid *shab-rangi* shah,
zi sum pushti mahi zi dum rui mah—FIRDAUSI.

‡ ai rast rawi kaza ba kamani tu chun khadang,
bar *abrashi* tu charkhi murassa' dumi palang.—ANWARI.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
285. House of commons.	majlis-ul umum.
286. Holster.	ḳabūr. ḳāch.
287. Hilt of a sword.	ḳabz,a.
288. Hand of a clock.	aḳrab,ak.
289. Horn or point (*winding stream*).	ḳarn.
290. Heir-apparent.	walī aḥd.
291. Imperator	imparātūr.
292. In lineal succession; hereditary.	nasl,an ba'd nasl,an wa batn,an ba'd batn,an.
293. In a continued series; successively.	alat-tawālī wat-tawātur.
294. Iron, to, (*clothes*).	atū kard,an.
295. Incursion. Inroad. Invasion.	yurish. tāḵht.
296. Inspect, to, (*arms and accoutrements*.	rasīdagī namūd,an ba aslaḥa wa asbāb.
297. Inspection.	rasīdagī. [sar-kash,ī].
298. Invade (*to*).	tarḥ,i jang rīḵht,an.
299. Insubordinate.	'āḳḳ. mutamarrid. sar-kash.
300. Insubordination.	tamarrud. sar-kash,ī.
301. Interpreter.	mutarjim. dīlmaj.
302. Instep (*of the foot*).	pusht,i pā.
303. Intrenchment.	sangar. salāmat-kūcha. mūr-chāl. ilang.
304. Intestine wars.	hazāhiz.
305. Inlet (*a passage into*).	ḵhūr.
306. Javelin (*wooden*).	jarīd.
307. Jar (*an earthern vessel*.	kulūk.
308. Knapsack.	kīf. buḳ-cha. tūsha-dān.
309. Kit.	yarāḳ.
310. Kettledrum.	naḳḳāra. kūs.
311. Keeper of a wardrobe.	ḳūr-chī.
312. Land (*cultivated*).	arāzī,yi dā,ira. zamīn,i ābād.
313. Land (*unculivated*).	arāzī,yi bā,ira. zamīn,i ḵharāb.
314. Land (*assessable*).	ḵhirāj,ī. māl-guzār.
315. Land (*free*).	lā-ḵhirāj. mu'āf,ī.
316. Legislative council.	jalsa,i ḳānūn,īya.
317. Legislative council (*members of*.)	anjuman,īyān,i jalsa,i ḳānūn,īya.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
318. Lion (*a beast of prey*).	shīr,i babr.
319. Leopard (*a spotted beast*).	palang.
320. Line of battalion companies.	dasta,i sar-bāz.
321. Lieutenant.	nāyib,i auwal. mu'āwin,i auwal.
322. Lieutenant colonel.	yāwar,i auwal.
323. Lord of the court.	dīwān-beg.
324. Load (*word of command*).	[pur].
325. Led horse.	yadak. janīb.
326. Leader of a horse of state.	yadak-chī.
327. Loosening or relaxing the reins of a horse.	irkhā,i inān.
328. Lock.	chakmāk.
329. Master of mules.	kātir-bāsh,ī.
330. Mule-owner.	charwā-dār.
331. Mark. Target. Butt.	nishāna. hadaf. āmāj. khāk tūda.
332. Marksman.	nishāna-andāz.
333. Mate (*of a vessel*).	mu,allim.
334. Massacre. Slaughter.	khūn-rīz,ī. mukātala.
335. Massacre (*general*).	katl,i 'āmm.
336. Musket.	tufang [itfāgha].
337. Match (*for a gun*).	fatīla. sūkht,a. ātish-pāra.
338. Matchlock.	tufang,i fatīla,ī.
339. Major.	yāwar,i dūyum.
340. Marshal.	amīr,i nizām.
341. Ministry.	wizārat.
342. Ministry for home affairs.	wizārat,i dākhil,a.
343. Ministry for foreign affairs.	wizārat,i khārij,a.
344. Ministry for war.	wizārat,i jang.
345. Ministry for finance.	wizārat,i māl,īya.
346. Ministry for justice.	wizārat,i adl,īya.
347. Ministry for pension.	wizārat,i wazāyif.
348. Mineralogist.	ma'dan-chī.
349. Mechanism.	ilm,i jarr,i askāl.
350. Most honorable order of the bath.	nishān,i buzurg,i silk,i sharīf,i hammām.
351. Minister of foreign affairs.	wazīr,i duwal,i khārij,a.
352. Minister of war.	wazīr,i nizām.
353. Medal.	taghma. nishān.
354. Master of ordnance.	mir-ātash.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
355. Master of ceremonies.	tashrīfāt-chī. bār-begī. īshīk-āḳāsī-bāshī. ʿarz-begī. mīr-bār.
356. Mortar.	ḳambar.
357. Mortar (*small*).	ḳumpā.
358. Men, servants, soldiers.	anfār. nafar,āt.
359. Magazine (*public storehouse*).	makhzan. ganj,īna.
360. Musical instrument.	sāz.
361. Musical performer.	sāz,anda. nawāz,anda.
362. Music (*vocal and instrumental*).	sūz-o sāz.
363. Muster.	ta'līḳa,i lashkar. tas,ḥīḥa. jā,iza ḥāzir,ī.
364. Museum.	nādir,a-khāna mushtamal bar ashyā,i nafīs,a wa chīz,hā i tuḥfa.
365. Main body of an army.	ḳalb,i lashkar.
366. Mace (*the second coat which covers the nutmeg*).	yazbāz.
367. Military strategy. Feigned retreat, rout, or defeat.	inhizām,i sūr,ī.
368. Necklace of pearls.	misbāḥī lu,a,lu.
369. Night assault.	shab-khūn.
370. Oar of a boat.	pārū.
371. Oar (*to row*).	pārū zad,an.
372. Onset. Attack. Assault. Charge.	ḥamla. tākht.
373. Only son.	rūd,i yagān,a.
374. Order of merit. Clasp.	nishān. ʿalāmat. nishān ba tughrā,i sultān,iyi mu,ʿanwan.
375. Order of a first class brigadier general.	nishān,i sar-tīp,ī az daraja,i auwal.
376. Pay.	mawājib. mushāhara.
377. Pass. Defile.	darra. darb. guzar-gāh. kutal.
378. Personal shaver.	khāss-tarāsh. [kūcha,i tang.
379. Peace.	sulḥ. āshtī.
380. Pacification. Reconciliation.	musālaḥa. tasfīya.
381. Pursuit.	taʿāḳub.
382. Pursue (*to*).	taʿāḳub namūd,an.
383. Pillage. Plunder.	ghanīm,at. yaghmā. tākht-tārāj. tākht-o-tāz. ghārat.
384. Pension.	madad,i maʿāsh. wazīfa.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
385. Parade.	ḳawā,id-gāh. saff-gāh maidān,i ḳawā,id.
386. Pick-axe.	bīl.
387. Pole-axe.	bīl-cha.
388. Pioneer.	bīl-dār.
389. Pistol.	tapancha.
390. Pistol (*large*).	pīsh-tāb. tapancha,i buzurg.
391. Pike.	naiza.
392. Powder.	bārūt.
393. Powder magazine.	ḳūr-k̲hāna.
394. Powder magazine (*superintendent of.*)	ḳūr-bāsh. ḳūr-beg,ī.
395. Park.	shikār-gāh.
396. Parliament.	majlis-ul umarā wa,l umum. majls,i millat,ī wa mulk,ī.
397. Parliament (*act of*).	nizām-nāma.
398. Privy council.	mashwarat,i m··bāraka,i makhsūs,a
399. Ponton (*bridge of boats*).	jisr.
400. Private (*soldier*).	sar-bāz. sipāh,ī. lashkar,ī.
401. Pendant of pearls studded with emeralds.	sharrāba,i murwarīd,i murassa' wa mukallal āwīza,i zumurrud.
402. Principal legation or em-	sufārat,i kubrā.
403. Prawn. Shrimp.	rūbiyān. arbiyān. malak̲h-āb. jarād-ul baḥr.
404. Power (*state or nation*).	daulat.
405. Power (*illustrious*).	daulat,i fak̲hīm,a.
406. Power (*sublime*).	daulat,i ʿalīya.
407. Power (*elegant, precious*).	daulat,i bahīya..
408. Power (*in*	daulat,i bi,l-istiḳlāl. daulat,i mustaḳill.
409. Powers.	duwal.
410. Powers (*foreign*).	duwal,i k̲hārij,a.
411. Powers (*friendly or allied*).	duwal,i mutaḥābb,a.
412. Powers (*belligerent*).	duwal,i mutak̲hāsim,a.
413. Province.	bulūk.
414. Private capacity.	zāt,i k̲hāss.
415. Public capacity or duty.	uhda.
416. Percussion cap.	kulāh,i tufang.
417. Precipice.	hubūt.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
418. Prickly-pear (*a species of cactus*).	zaḳḳūm.
419. Police-station.	sāḳhlū.
420. Policeman.	gazma. shaḥna.
421. Police (*superintendent of*).	muḥtasib.
422. Provender. Forage.	ʿulūfa.
423. Provisions.	nuzul.
424. Ploughing.	ḳulba-rāniʿī.
425. Ploughshare.	ḳulba.
426. Palace.	arg.
427. President (*of an assembly*).	mīriʿi majlis. sariʿi majlis.
428. President (*of a senate*).	raiʿīs-ul mashyaḳhat.
429. Post (*for the conveyance of letters,* ALSO, *relay of horses*).	chāpār.
430. Post-master.	chāpār-chī.
431. Post-master-general.	chāpār-chī-bāshiʿī.
432. Post office.	chāpār-ḳhāna.
433. Political resident.	bālyūz.
434. Poop (*of a vessel*).	arshiʿa.
435. Pad (*underneath a saddle*).	takal.
436. Patch of rocks.	ḳitiʿa.
437. Panther. (*a spotted beast*).	yūz.
438. Political, moral, and commercial affairs.	umūriʿi siyāsiʿī wa adabiʿī wa muttajiriʿī.
439. Poitrel (*armor for the breast of a horse*).	sīna-band.
440. Preparing for battle.	munājazat.
441. Patrole. Night watch.	asas.
442. Persian carpet.	zūliya. ḳālī.
443. Patent for invention.	imtiyāz-nāma.
444. Privileges and immunities.	imtiyāziʿāt wa muʾāfiʿāt.
445. Pilot.	rubbān. kashtī-kash.
446. Precedence. Pre-eminence.	taḳdīm wa sadārat.
447. Quiver.	tarkash. ḳurbān. tīrān. tīr-dān.
448. Quinine (*alkaloid obtained from cinchona*).	kankana.
449. Queen consort.	malikiʿa. sultāniʿa.
450. Queen regnant.	malikaiʿi muiʿazzamiʿa. sultāniʿi ʾuzmā. sultāniʿi kubrā. ḥazrat-us sultāniʿat-il musāna. malikiʿat-ul

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
	mamālik-il musān,at-il ạzim,at-il fakhīm,a. malik,at-ul wāris,at-il kursi-yir riyāsat wa tāj-ish shahām, at. ụlyā ḥazrat,i ḳadar ḳudrat,i ḳazā satwat,i pād-shāh,ī. ụlyā ḥazrat,i shāh,an,shāh,ī.
451. Regent.	ḳā,im-maḳām. nā,ib-manāb. wakīl, i mutlaḳ.
452. Range of shot.	galūla partāb. dam,ī ghalūla.
453. Rome (*ancient*).	rūm,i ḳadīm.
454. Rome (*modern, or Turkey* in Europe*).	rūm,i jadīd.
455. Rome (*in Asia, or Asia Minor*).	rūm,i *Asia*. rūm,i saghīr. rūmī, ya,i sughrā.
456. Railway.	rāh,i āhan,ī.
457. Railway carriage.	kālaska,i ātash,ī.
458. Rug.	namda.
459. Roller (*cylinder of stones &c*).	ghalt,ak.
460. Roll descriptive of land boundaries.	chak-nāma.
461. Ransom.	mukātab,at.
462. Ratification of a treaty.	imzā-nāma,i ahd-nāma.
463. Ratified (*to be*).	mumzā shud,an. musajjal shud, an.
464. Rebel.	bāghī.
465. Rank. Degree.	uhda. daraja.
466. Resignation of office.	isti'fā.
467. Rank (*line of men*).	saff. ḳatār.
468. Redoubt.	ḳal,a-cha.
469. Rampart.	fasīl. sūr.
470. Rampart (*wall*).	dīwār,i ḳal,a.
471. Rampart (*of a city*).	shahr-panāh.
472. Regular infantry.	ḳushūn,i sar-bāz,ān.
473. Reef (*a chain of rocks*).	sha'b.

* The word *Turkastan* is commonly, though improperly, applied to Turkey and also to Tartary. It is, therefore, necessary to observe that Turkastan is that part of Asia which comprizes Balkh, Shakarghan, Akhcha, Kundaz, and other adjacent places. Tartary, the ancient Scythia, is known in Persian by the appellation of Turan or Tatar, and in Arabic, by that of Ma-waran-nahr or Trans-Oxania; the literal meaning of both of these words being—*that which is beyond the river (Oxus)*.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
474. Regiment.	fauj.
475. Royal mandate.	yarlīgh.
476. Review (*of troops*).	sān. saff-ārā,ī.
477. Review (*to*).	sān dīd,an.
478. Running footman.	shātir. harāwal.
479. Readiness in the plain.	ḥāzir-maidān,ī.
480. Reconnoitring.	ḳarāwal,ī.
481. Ramrod.	sumba. sīm.
482. Rocket.	tīr,i shahāb. charkhī. gulūla,i ḳuppuz. ātish-afrāz,a. ātish,īn-mār.
483. *Recochet*, to, (*as a ball*).	bar zamīn khurd,an. jast,an.
484. Recoil (*to*).	pas raft,an.
485. Rear of an army.	sāḳa,i lashkar. dumbāla,i lashkar.
486. Rear, to, (*as a horse*).	charāgh-pā shud,an.
487. Republic.	daulat,i jamhūrī,ya.
488. Retreat (*to*).	pas-nishast,an.
489. Retreat. Asylum. Place of refuge.	mafarr. manās. jā,i gurīkht,an.* malāz. maḥīs. marja'.
490. Ship with cargo.	shāḥin.
491. Ship of war.	markab,i ḥarb,ī. jahāz,i jang,ī. bārijat.
492. Ship-builder.	kashtī-sāz. kashtī-gar.
493. Skirmish. Running fight.	ḳarāwal,ī. zad-o-khurd.
494. Storming party.	kasān,ī ki yurish burd,a az mughāra dākhil mī,shaw,and.
495. Sappers and miners.	naḳḳāb,ān. naḳb-zan,ān.
496. Stratagem.	mughālata. fitrat. fann-o-farīb. ḥīla.
497. Spear.	naiza.
498. Spearman.	naiza-bāz. naiza-bar-dār.
499. Spear (*throwing the*).	naiza-bāz,ī.
500. Spear (*armed with*).	naiza-dār.
501. Soldier.	sar-bāz. sipāh,ī. lashkar,ī.
502. Sword.	shamshīr. tīgh. saif. samsām. ḥasām. kuttār.
503. Sword (*of the length of two hands*).	shamshīr,i dū-dast,ī.
504. Sword (*double-edged*).	ḳaddāra.

* *manas-o-mafarr, jai* bi *gurikhtan.*

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
505. Swordman.	shamshīr-zan.
506. Sword-knot.	sharrāba-band
507. Sling (*for throwing stones*).	falākhun.
508. Sling (*of a sword*).	band,i tufang.
509. Shield.	sipar.
510. Swivel. Large musket. Wall piece.	jazā,il.
511. Sub-lieutenant. Second lieutenant.	nā,ib,i dūwum. mu'āwin,i dūwum.
512. Sergeant.	sar-juga. yūz-bāsh,ī. wakīl.
513. Sergeant major.	wakīl-bāsh,ī.
514. Surgeon.	jarrāh.
515. Siege train.	tūp,hā,i ḳal,a shikan. tūp,i ḳal,a kūb.
516. Staff officers.	arkān,i ḥarb.
517. Sheath. Scabbard. Case.	ghilāf. miyān. niyām.
518. Sole (*of the foot*).	saḳf,i pā.
519. Summer quarters. Warm climate.	ḳash-lāḳ. garm-sīr.
520. Seal-ring.	tābi'.
521. Scaling ladder.	nard-bān. kamand.
522. Scene of war.	tadāruk wa tahīya,i jang.
523. Squadron (*a body of troops*).	tuman.
524. Small shot. Lead shot.	sāchma. sang-rīza.
525. Saddle-cloth (*underneath*).	arak-gīr.
526. Saddle-cloth (*over saddle*).	kājirī.
527. Saddle-cloth (*woollen*).	namad-zīn.
528. Stockade.	khār-band. iḥāta.
529. Sea-port.	kashtī-gāh.
530. Shoal (*a sand-bank or bar*).	ḳadd.
531. Stock.	ḳundāḳ.
532. Screw.	pīch.
533. Sight.	chūna. dīd.
534. Sky-rocket.	huḳḳa-pardāz,a.
535. Steam-engine.	ālat,i bukhār. ālat,i *wāpūr*.
536. Steam vessel.	markab,i dukhān,ī. jahāz,i ātash,ī. safīna,i bukhār,īya. fabūr.
537. Sabre-tache.	farḳ.
538. Scouts. Spies.	ḳarāwū.
539. Triumph. Victory.	fat,ḥ. zafar. nusrat. fīrūz,ī.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
540. Tactics.	ādāb,i ḥarb. shīwa,i ta'n-o-zarb.* fann,i sipah-gar,ī. fann,i jang.
541. Tax levied on boats.	kashtī-māl.
542. Tow, to, (*a vessel*).	gals namūd,an.
543. Title.	khitāb.
544. Ticket (*a token of right*).	balīt.
545. Tinder. Touch-wood.	ātish-zan,a.
546. Tinder-box.	ātish-afrūzan,a. ātish-bār. ātish-barg.
547. Troop.	jūḳ. jūḳa.
548. Troops (*in*).	jūḳa-jūḳa.
549. Tea-pot.	ḳūrī.
550. Tent. Pavilion.	khaima. chādar. khargāh.
551. Tiger (*a beast of the lion kind*)	shīr.
552. Tax levied by a governor.	zābit,āna. ḥākim,āna.
553. Trot, to, (*as a horse*).	lukka raft,an. ḳadam-bāz,ī kard,an.
554. Trigger.	[*body*). zabān,a.
555. Tube (*a long round hollow*	kuwār.
556. Telegraphic despatches.	rasā,il,i *telegrāph,*īya.
557. Take by surprize (*to*).	bī-khabar ḥamla kard,an.
558. Torrent (*a rapid stream*).	sail.
559. Unfurl, to, (*a flag*).	parda,i bairaḳ bar-afrāsht,an. ʿalam rā shuḳḳa gushā namūd,an.
560. Valley.	wādī.
561. Vanguard. Advanced guard.	ḳarāwal. muḳaddam-ul jaish. harāwal.
562. Vicegerent.	nā,ib.
563. Vicegerent of God.	nā,ib,i tingrī. khalīfa.
564. Winter quarters. Cold climate.	yai-lāḳ. sard-sīr.
565. War.	jang. ḥarb. purkhāsh. paikār. nabard. razm. kārzār.
566. Wing (*right*).	maimana.
567. Wing (*left*).	
568. Wall or intrenchments round a town.	shahr-panāh.

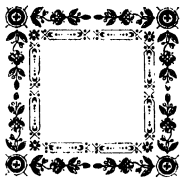
* man anam ki dar *shiwai ta'n-o-zarb*, ba shiran dar-amuzam *adabi harb*. kudamin hizabr in diliri kunad, ki sar-panja bar saidi man afkanad.—ANON.

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
569. Walls of a city.	shahr-band. burūj.
570. Wood part of a Persian saddle.	chahār-chūb.
571. Whistle (*to*).	sūt zad¸an. shāfūt zad¸an. safīr zad¸an.
572. War rocket.	hukka¸i ātash.
573. Wicket ; *also,* sally-port.	darīcha. darwāza¸i kūchak.
574. Wallet. Carpet bag.	tancha. khurjīn.
575. Zebra *(pachydermatous mammal).*	charkh.

ADDITIONAL WORDS

COLLECTED WHILST THE FOREGOING VOCABULARY PASSED THRO' THE PRESS.

576. Admiral.	amīri baḥr. amīr-ul baḥr.
577. Assay office.	dār-u¸l ¸iyār.
578. Camp-followers.	rajjāla¸i lashkar. ham-rāh¸ā n¸i lashkar.
579. Dockyard.	daryā-band.
580. Double-barreled gun.	tufang¸i dū lūla.
581. Electric telegraph.	sharīt-ul barḳ. silk-us sā¸aḳa. alḥabl¸o mamdūd¸un min ḥadīd.
582. Horse *(noble, ready for flight).*	mifarr.
583. Mint *(place for coining).*	dār-uz zarb. zarrāb-khāna.
584. Military Officer.	sar-kard¸a.
585. Master of ceremonies.	yasāwal¸i subbat.
586. Queen consort (*in Pahlawī*).	munatā. malkā. bānū-kai.

PART IV.

JUDICIAL PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. I believe him to be a noted impostor and swindler.	૧. હું ધારૂંછું, કે તે જાણીતો ઠગારો અને ધુતારો છે.	huṇ dhār,uṇ chhuṇ, ke te jāṇ,īto ṭhag,āro ane dhut,āro chhe.
2. How do you know that this is the man who struck you ?	૨. તમે શી રીતે જાણો છો, કે જે શખ્સે તમને મા યોં, તે એજ આસામી છે ?	tame shī rīt,e jāṇ,o chho, ke je shakhs,e tam ne mār,yo, te e,j āsāmī chhe ?
3. I told him what I thought right, but he did not listen to me.	૩. જે કાંઈ કહેવું ઘટતું હતું, તે મેં તેને કહ્યું, પણ તે એ મારૂં સાંભળ્યું નહીં.	je kāṇ,ī kah,evuṇ ghaṭ,tuṇ ha,tuṇ, te meṇ te ne kah,yuṇ, pan te ne mā,ruṇ sāmbhal,yuṇ nahīṇ.
4. Could you assign any reason for it that time ?	૪. તે વેળા એ વાતનું કાંઈ કારણ તમે બતાવી શકયા કે નહીં ?	te velā e vāt nuṇ kāṇ,ī kāraṇ tame batāv,ī shak,yā ke nahīṇ ?
5. He told me many things, but I was quite mute.	૫. તેણે મને ઘણી વાતો કહી સંભળાવી, પણ હું બિલકુલ છાનો રહ્યો.	te,ne ma ne ghanī vāt,o kah,ī sambhlāv,ī, pan huṇ bilkul chhāno rah,yo.
6. I cannot speak positively as to the place of my nativity, nor who were my parents.	૬. હું નીશ્ચય કહી શક તો નથી, કે મારો દેશ કયાંછે, અને મારાં મા બાપ કોણ હતાં.	huṇ nishchaya kah,ī shak,to na,thī, ke mā,ro desh kyāṇ chhe, ane mā,rāṇ mā-bāp koṇ ha,tāṇ.
7. Did you keep your eyes fixed upon the spot during the whole of the transaction ?	૭. જ્યાં લગી તે કામ થતું હતું, ત્યાં લગી તમારી નજર તેજ જગા ઉપર હતી શું ?	jyāṇ-lagī te kām tha,tuṇ ha,tuṇ, tyāṇ-lagī tam,ārī najar te,j jagā upar ha,tī shuṇ ?
8. Had not other persons been present, it is probable that he would have denied having said so.	૮. જો કોઈ બીજો પુરૂષ ત્યાં હાજર ન હોત, તો સંભવિત છે કે તે ના કહેત કે હું એમ બોલ્યો નથી.	jo ko,ī bījo purush tyāṇ hājar na hot, to sambhavit chhe ke te nā kah,et ke huṇ em bol,yo na,thī.
9. Was it before or after your leaving the house, that he said he would commit the murder ?	૯. જે વેળા તે બોલ્યો કે હું ખુન કરીશ, તે વેળા તમે ઘરમાં હતા કે બાહાર ?	je velā te bol,yo ke huṇ khun kar,īsh, te velā tame ghar māṇ ha,tā ke bāhār ?
10. Should you have	૧૦. તમારા ધાર્યામાં કહિ	tam,ārā dhār,yā māṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. me,re khayāl meṇ ā,tā hai, ki wuh nām,ī daghā-bāz aur fareb,ī hai.	za'm,i man chunān,ast, ki ū mard, um farīb,īst mash,hūr wa ma'rūf.
2. tum kis tar,ḥ jān,te ho, ki yih wuh,ī shakhs hai, jis ne tum ko mār,a ?	az ku-jā dānist,ī, ki īn ham-ān kas,īst, ki tu,rā zad,a ?
3. jo munāsib jān,ā, so maiṇ ne us ko kah,a, par us ne me,rī bāt nahīṇ mān,ī.	man ān-chi maslaḥat,i aḥwāl būd, ba,dū guft,am, wa-līkin ū sukhan,i ma,rā na shanīd.
4. us waḳt tum us bāt kā kuchh sabab batā sak,e ki nahīṇ ?	dar ān waḳt sabab,i ān amr rā bayān kard,ī yā na ?
5. us ne mujh,e bahut-sī bāt,eṇ sunā,īṇ, par maiṇ bilkul chup rah,ā.	ū bisyār sukhan,ān guft, wa-līkin man sākit būd,am.
6. maiṇ taḥḳīḳ kah nahīṇ sak,tā hūṇ, ki me,rā watan kahāṇ hai, aur me,re mā-bāp kaun the.	man yaḳīn,an na mī,tawān,am guft, watan,i man ku-jā,st, wa wālid, ain,i man ki,yān būda,and.
7. jab-tak yih kām ho,tā rah,ā, tab-tak us hī jaga par tum nazar lag,ā rah,e the ?	āyā tā hangām,ī ki īn amr dar-miyān būd, tū murāḳib,i ān-jā būd,ī ?
8. agar ko,ī aur shakhs wahāṇ ḥāzir na ho,tā, to aghlab hai ki wuh inkār kar,tā ki maiṇ yūṇ nahīṇ bol,ā.	agar shakhs,ī dīgar dar ān-jā ḥāzir na mī,būd, zāhir ān,ast ki ū inkār mī,kard ki man chunīn sukhan,ī na gufta,am.
9. jis waḳt us ne kah,ā ki maiṇ khūn karūṇgā, tum ghar meṇ the ki bāhar ?	āyā ū ḳabl az-ān-ki tū az khāna bīrūn bi,yā,ī, guft ki fulān kas rā khāh,am kusht, yā ba'd az bīrūn āmad,an,i tū ?
10. kab-hī tum,hāre khayāl meṇ	hīch gumān dāshtī, ki shakhs,ī ki

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
supposed it possible, that a man, of whom you entertained so high an opinion, could be guilty of such an act?	એમ આવ્યું, કે જે માણસ તમારી નજરમાં એવો સારી આબરૂ વાળોછે, તે એવું મોટું કર્મ કરવાના વાંકમાં આવે?	kadi em āv,yuṇ, ke je mānas tam,ārī najar māṇ evo sārī ābrū-vālo chhe, te evuṇ māṭhuṇ karm kar,vā nā vāṇk māṇ āv,e?
11. Could any person, besides yourself, have seen him striking his wife?	૧૧. તેણે પોતાની બાઈડી ને મારી, તે શું તમારા વગર કોઈ બીજાના દીઠામાં આવ્યું હશે કે નહીં?	11. te,ne potā nī bā,īḍī ne mār,ī, te shuṇ tam,ārā vagar koī bījā nā dīṭh,ā māṇ āv,yuṇ ha,she ke nahīṇ?
12. Have you any witness of what happened at that time?	૧૨. જે વેળા આબિના બની, તેવેળા તમે કોઇને સાક્ષી રાખ્યો હતો કે નહીં?	12. je velā ā binā ban,ī, te velā tame koī ne sākshī rākh,yo ha,to ke nahīṇ?
13. I will inquire into your case, and if I find it true, you shall have redress.	૧૩. હું તમારા મુકદમાની ચોકસી કરીશ, જોખરો ઠરશે, તો તમને દાદ મલશે.	13. huṇ tam,ārā mukad-damā nī choksī kar,ish, jo kharo ṭhar,she, to tam ne dād mal,she.
14. Was it possible for any man to have been in the house at the time of the robbery without hearing the noise the thieves made in breaking open the door?	૧૪. શું એમ બને, કે ચોરી થઈ તેવેળા કોઇ માણસ જેધરમાં હોય અને ચોર બારણું ભાંજીને ઉઘાડે, તેનો ગોંગાટ તે સાંભળ્યવિના રહે?	14. shuṇ em ban,e, ke chor,ī tha,ī•te velā koī mānas je ghar māṇ ho,ya, ane chor bārnuṇ bhāṇj,īne ughāḍ,e, te no goṇgāṭ te sāmbhal,yā vinā rah,e?
15. I should say decidedly not; as I in a house at some distance was awakened out of a sound sleep by the noise, it is not likely that any one in that very house could have avoided hearing it.	૧૫. હું કહું છું કે એમ કદિ બને નહીં; કાંજે હું તે ઘરથી થોડો વેગળો રહું છું, તોય પણ તે ગોંગાટ સાંભળીને ભારી ઉંઘમાંથી જાગ્યો, ત્યારે જે માણસ તેજ ઘરમાં રહેતો હોય તે સાંભળ્યા વિના કેમ રહે.	huṇ kah,uṇ chhuṇ ke em kadi ban,e nahīṇ; kān-je huṇ te ghar thī thoḍo veglo rah,uṇ chhuṇ, toya-pan te goṇgāṭ sāmbhlī,ne bhārī uṇgh māṇ-thī jāg,yo, tyāre je mānas te,j ghar māṇ rah,eto ho,ya te sāmbhal,yā vinā kem rah,e.
16. If he made a noise at the door whilst you	૧૬. તમે ઘરમાં હતા, તે વેળા તેણે દરવાજાઉપર ટુ	tame ghar māṇ ha,tā, te velā te,ne ḍarvājā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
guzrā, ki jo ādmī tum,hārī nazar meṇ aisā ashrāf hai, so mumkin hai ki aisā burā kām kar,e ?	ba khayāl,i tū ba,dīn khūb,ī bāsh,ad, chunīn ḥarakat,i shanī' az ū sādir shaw,ad ?
11. tum,hāre siwā kis,ī dūsre ne us,e ap nī jorū ko mār,te dekh,ā ho,gā ki nahīṇ ?	āyā dar wakt,ī ki ū zan,i khud rā zad, ghair az tū kas,ī dīgar ān rā dīd,a bāsh,ad yā na ?
12. us wakt tū ne is bāt kā ko,ī shāhid kiyā ṭhā ?	dar wakt,i wukū,i īn amr, kas,ī dar-miyān būd ki gawāh,i tū bāsh, ad yā na ?
13. maiṇ tum,hāre mukaddame meṇ ghaur kar,ūṇgā, agar sach ho,gā, to dād mil,egī.	man dar khusūs,i mukaddama,i tū ghaur khāh,am kard, agar rāst bāsh,ad, albatta dād-khāh,iyi tū khāh,ad shud.
14. mumkin hai, ki ko,ī admī jo chor,ī ke wakt ghar meṇ ho,we, aur chor darwāza tod,e aur khol,e, us kī āwāz us ke sun,ne meṇ nahīṇ ā,we ?	mumkin,ast, ki kas,ī dar wakt,i duzd,ī dar khāna bāsh,ad, wa sadā,i shikast,an wa gushād,an,i dar rā az duzd,ān na,shnaw,ad ?
15. maiṇ kah,tā hūṇ ki hargiz mumkin nahīṇ, kyūṇ-ki maiṇ jo wahāṇ-se thoḍī dūr ek ghar meṇ rah,tā hūṇ, us āwāz ke sabab bhārī nīnd meṇ-se chauṇk-paḍ,ā, to aghlab nahīṇ ki jo ādmī us,ī ghar meṇ rah,tā ho so baghair sun,e rah,ā ho.	man mī,gū,yam ki albatta īn amr muḥāl,ast, zīrā-ki man, bā-ān-ki dar khāna,ī ki ḳadr,ī dūr tar az ān mī,bāsh,ad, suknā dār,am, wa ba sabab,i ān sadā az khwāb,i girān bīdār gasht,am, pas muḥāl,ast barā,i shakhs,ī ki dar ham-ān khāna bāsh, ad wa na,shnaw,ad.
16. kyūṇ,kar yih ho sak,tā hai, ki tum ghar meṇ the, aur us ne	dar wakt,ī ki īn kas bar dar,i khāna,i tū hāi-hū,i namūd, tū dar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
were in the room, how could it be, that you did not hear it ?	મ પાડી, તે તમે સાંભળી નહીં, એવાત કેમ બને ?	upar bum pāḍ,ī, te tame sāmbhl,ī nahīṇ, e vāt kem ban,e ?
17. I knew by the creaking* of his shoes that he was coming up stairs.	૧૭. મે તેના જોડાના ચમચમાટ*થી જાણ્યું, કે તે માળ ઉપર આવતો હતો.	17. me,ṇ te nā joḍā nā chamcham,āṭ* thī jān, yuṇ, ke te māl upar āv, to ha,to.
18. He offered him a bribe to give his vote in favor of the defendant.	૧૮. તેણે તેને કહ્યું કે જો તમે પ્રતિવાદીની તરફથી તેના લાભમાં બોલશો (*or*, મત આપશો), તો હું તમને લાંચ આપીશ.	18. te,ne te ne kah,yuṇ ke jo tame prati,vād,ī nī-taraf thī te nā lābh māṇ bol,sho (*or*, mat āp, sho), to huṇ tam ne lāṇch āp,ish.
19. From the circumstances we have just heard, I am of opinion that a strong degree of suspicion attaches to this man; so he must be committed to take his trial at the next Sessions.	૧૯. આ સઘળી બિના જે હમણા આપણા સાંભળ્યામાં આવી, તેથી મારૂં મત એ છે, કે પેલા શખ્સ ઉપર મોટો ગુનો આવે છે, માટે આવતી સેશનમાં એ વાત છાંડવા સારૂ તેને કેદમાં રાખવો જોઇયે.	19. ā saghlī binā je hamnā āp,nā sāmbhal,yā māṇ āv,ī, te thī mā,ruṇ mat e chhe, ke pelā shakhs upar moṭo bharam āv,e chhe, māṭe āv,tī *session* māṇ e vāt chhāṇḍ,vā sārū ,te ne ked māṇ rākh,vo jo,īye.
20. When a man is brought up on a charge of murder, is he imprisoned or bailed ?	૨૦. જ્યારે કોઈ માણસ ખુન કરવાના વાંકમાં આવ્યો, ત્યારે તેને કેદમાં રાખેછે, કે તેનો જામીન લેછે?	jyāre ko,ī mānas khun kar,vā nā vāṇk māṇ āv,yo, tyāre te ne ked māṇ rākh,e chhe, ke te no jāmin le chhe ?
21. In the Court, it is necessary that the witnesses be sworn; but should one refuse, what is done ?	૨૧. અદાલતમાં સાક્ષી લોકોને શપત આપવો જોઇયે; પણ જ્યારે કોઇ સાક્ષી શપત લેવાને નાપાડે, ત્યારે શું કરેછે ?	adālat māṇ sākshī lok,o ne shapat āp,vo jo,īye ; pan jyāre ko,ī sākshī shapat le,vā ne nā-pāḍ,e, tyāre shuṇ kar, e chhe ?
22. How is this matter	૨૨. તમારા ધર્મ શાસ્ત્ર પ્ર	tam,ārā dharm-shāstr

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.
* Creaking noise.	charcharat (*or*) chamchamat.	chadchadahat.
Rustling noise.	sansanat.	sursurahat.
Jingling noise.	thanthanat.	thanthanahat.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
darwāze par shor machā,yā, so tum ne nahīṇ sun,ā ?	khāna būd,ī, pas chi-gūna mumkin būd ki tū ān rā na,shnaw,ī ?
17. maiṇ ne us kī jūtī ke chaḍchaḍā,ne kī āwāz se ma'lūm kiyā ki wuh ūpar ā,tā thā.	man az sadā,i kafsh,i ū ma'lūm kard,am ki ū bālā mī,āmad.
18. us ne kah,ā ki agar tū mudda, 'ā-ạlai-hi ke haḳḳ meṇ achchhī bāt bol,e (*or*, mat de,we), to maiṇ tujh, ko kuchh rishwat dūṇgā.	ū fulān kas rā wa'da,i rishwat kard tā j ānib-dār,iyi mudda'ā-ạlai-hi namūd,a ū rā ta'dīl kun,ad.
19. yih sab ḥaḳīḳat jo ab-hī ham,āre sun,ne meṇ ā,ī, us se maiṇ yūṇ samajh,tā hūṇ, ki us shakhs ke-ūpar baḍā shakk guzar,tā hai, is liye us,e ḳaid meṇ rakh,ā chāhiye, ki ā,te *session* meṇ us kī tajwīz ho.	az rū,yi īn hama kaif,īyat ki ḥālā ba sam,i mā ras,id,a, rā,i man īn,ast ki bar fulān kas gumān,i bad mī,raw,ad, li-hāzā bāyad ki ū rā maḥbūs kun,am, tā dar *session*,i ā,yanda tajwīz,i amr,i ū bi,shaw,ad.
20. jab ko,ī shakhs khūn kar,ne kī taḳsīr meṇ pakḍ,ā gayā, to us,e ḳaid kar,te haiṇ, yā us kā zāmin le,te haiṇ ?	dar waḳt,ī ki kas,ī ba taḳsīr,i khūn girift,ār shaw,ad, ū rā maḥbūs mī,kun,and, yā zāmin az ū mī, gīr,and ?
21. ạdālat meṇ shāhid,oṇ ko ḳasam khilā,nā lāzim hai; par agar ko,ī ḳasam khā,ne kā inkār kar,e, to kyā kar,te haiṇ ?	dar ạdālat shuhūd rā ḳasam bāyad dād; har-gāh kas,ī inkār,i īn amr kun,ad, chi mī,kun,and ?
22. tum,hāre shar' ke rū se is	mutābiḳ,i sharīạt,i tū ḥukm,i īn

Rattling noise. kadkadat. kadkadahat.
Clinking noise. jhanjhanat. jhinjhinahat.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
to be settled by the tenets of your religion ?	માણે આ વાતનો ફડચો શી રીતેછે?	pramāṇe ā vāt no phaḍcho shī rīt,e chhe ?
23. The woman was divorced by a judgment of the Court.	૨૩. અદાલતનાહુકમથી પેલી સ્ત્રીનો છુટોછેડો થયો (*or*, છેડો ફાટો).	adālat nā hukm thī pelī strī no chhuṭo-chheḍo tha,yo (*or*, chheḍo phāṭ,o).
24. When you saw the corpse on the banks of the river, was there any cord round its neck ?	૨૪. જે વેળા તમે પેલું મુર્દું નદી કાંઠે દીઠું, તે વેળા તેનાં ગળાંમાં દોરી હતી કે નહીં ?	je velā tame peluṇ murduṇ nadī kāṇṭhe dīṭh,uṇ, te velā te nāṇ galāṇ māṇ dorī ha,tī ke nahīṇ ?
25. Is it possible he could have come without your seeing him ?	૨૫. શું એમ થાય, કે તે (ત્યાં) આવ્યો, અને તમે તેને નહીં દીઠો ?	shuṇ em thā,ya, ke te (tyāṇ) āv,yo, ane tame te ne nahīṇ dīṭh,o ?
26. If he had come, might you have seen him ?	૨૬. શું તે (ત્યાં) આવ્યો હોત, તો તમે તેને દીઠો હોત ?	shuṇ te (tyāṇ) āv,yo hot, to tame te ne dīṭh,o ho,t?
27. Do you know if there are any vacancies in the judicial line ?	૨૭. અદાલત ખાતાંમાં કોઈ જગા ખાલી પડેલી તમને માલુમ છે ?	adālat khātāṇ māṇ ko,ī jagā khālī paḍ,elī tam ne mālum chhe ?
28. You might have been put in prison for interfering with those Police *peons* on duty ; but as you have escaped this time, I hope you will take warning in future.	૨૮. કોતવાલના સિપાહિયોના કામમાં તમે હાથ ઘાલ્યો, તેથી તમે કેદમાં પડત; પણ આ વેળા બચી ગયા, માટે મને ભરોસો છે કે હવેથી તમે બિહિ નેચાલશો.	kotvāl nā sipāhi,yo nā kām māṇ tame hāth ghāl,yo, te thī tame ked māṇ paḍ,at ; pan ā velā bach,ī-gayā, māṭe ma ne bharoso chhe ke have-thī tame bihi,ne chāl,sho.
29. How can you swear so positively to the identity of the prisoner, as you have admitted that at the time you saw him, it was very dark ?	૨૯. તમે બંધવાને ઓળખવા વિષે શી રીતે શપત લેઈને ચોકસ બોલી શકશો, કાંજે તમે કબુલ કરી ચુકા કે જે વેળા તેને દીઠો તે વેળા ઘણું અંધારૂં હતું.	tame bandh,vā ne olakh,vā vishe shī rīt,e shapat le,ī,ne chokas bol,ī shak,sho, kāṇ-je tame kabul kar,ī chuk,ā, ke je velā te ne dīṭh,o te velā ghanuṇ andhā-ruṇ ha,tuṇ.
30. It is true that it was very dark at that time ; but the prisoner, you will observe, has a	૩૦. ખરૂં છે કે તે વેળા ઘણું અંધારૂં હતું; પણ બંધવાનાં કપાળ ઉપર તમે જુઓ કે ડાધ છે, જે મેં તે	kharuṇ chhe ke te velā ghanuṇ andhāruṇ ha,tuṇ ; pan bandh,vā nāṇ kapāl upar tame

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
muḳaddame kā faisala kyā hai ?	muḳaddama chi-gūna mī,bāsh,ad ?
23. ạdālat ke ḥukm se us ạurat ne talāḳ pā,ī.	ba ḥukm,i ạdālat ān zan talāḳ girift,a.
24. jab tum ne lāsh naddī kināre par dekh,ī, tab us ke gale meṇ rassī bandh,ī hū,ī thī ki nahīṇ ?	dar waḳt,ī ki ān maiyat rā dar kināra,i rūd-<u>kh</u>āna dīd,ī, rasan,ī dar gardan,i ū būd yā na ?
25. mumkin hai ki wuh (wahāṇ) ā,we, aur tum us,e nahīṇ dekh,o ?	mumkin,ast ki ū (dar ān-jā) āmad a, wa tū ū rā na dīd,a bāsh,ī ?
26. agar wuh (wahāṇ) ā.yā ho,tā, to kyā tum ne us,e dekh,ā ho,tā ?	āyā agar ū (dar ān-jā) āmad,a, būd, tū ū rā dīd,a būd,ī ?
27. ạdālat ke ạlāḳe meṇ ko,ī jagah <u>kh</u>ālī pad,ī hū,ī tum jān,te ho ?	āyā dar maḥkama,hā,i ạdālat <u>kh</u>abar dār,ī ki mansab,ī <u>kh</u>ālī bāsh,ad ?
28. kotwāl ke sipāhi,yoṇ ke kām meṇ dak<u>kh</u>l kar,ne se tum ḳaid meṇ pad,e ho,te ; par is waḳt bach-gaye, ummed-wār hūṇ ki āyanda ịbrat pakḍ,oge.	ba ịllat,i dak<u>kh</u>l wa tasarruf ki dar amr,i sipāhi,yān,i *kūtwāl* namūd ī, mustaḥiḳḳ,i ḥabs būd,ī ; wa-līkin ḥāl ki najāt yāft,ī, umīd-wār, am ki mim-ba'd ịbrat gīr,ī.
29. tum kis tar,ḥ ḳasam ke rū se bol sak,te ho, ki ḳaid,ī ko taḥḳīḳ pahchān,tā hūṇ, kyūṇ-ki tum ne iḳrār kiyā hai, ki jis waḳt us ko dekh,ā bahut-sā andherā thā.	dar shinā<u>kh</u>t,an,i īn ḳaid,ī chi-gūna yaḳīn,an ḳasam tawān,ī <u>kh</u>urd, zīrā-ki tū iḳrār karda,ī ki dar waḳt,ī ki ū rā dīd,am bisyār tārīk būd.
30. sach hai ki us waḳt bahut-sā andherā thā ; par ḳaid,ī ki peshāṇī par ek dā<u>gh</u> hai jo tum dekh,te ho, wuh dā<u>gh</u> sāf me,re dekh,ne meṇ	rāst,ast ki dar ān waḳt bisyār tārīk būd ; wa-līkin bar pīshāni,yi ḳaid,ī dā<u>gh</u>,ī hast ki tū mī,bīn,ī ān rā zāhir,an dīd,am, wa ḥāl ba

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
scar on his forehead, which I directly saw, and by which, I now recognize him.	વેળા સારીપેઠે દીઠો હતો, અને તેથી હમણા હું તેને ઓળખી શકું છું.	ju,o ke dāgh chhe, je men te velā sārī pathe dīth,o ha,to, ane te thī hamnā hun te ne olkh,ī shak,un chhun.
31. Let a *peon* go with him to the village and look for the cow.	૩૧. એક ચપરાસી તેની સાથે પેલાં ગામમાં મોકલો કે ગાયની શોધ કરે.	ek chaprās,ī te nī-sāthe pelān gām mān mokl,o ke gāya nī shodh kar,e.
32. This man has a petition that he may be permitted to enclose a piece of land about half a *bīgha** near the town.	૩૨. આ શખ્સ અરજી લાવ્યો છે કે ગામના પડોસ માં મારી પાસે આસરે અ ર્ધું વીઘું* જમીનછે તે ઉપર વાડ બાંધવાની મને રજા આપો.	ā shakhs arj,ī lāv,yo chhe ke gām nī paḍos mān mā rī-pāse āsre ardhun vīghun* jamīn chhe, te upar vāḍ bāndh,vā nī ma ne rajā āp,o.
33. That land is in camp limits, I have nothing to do with it.	૩૩. તે ભોંય છાવણીની હ દમાં છે, તેમાં મારો કસો અલાકો નથી.	te bhonya chhāvnī nī had mān chhe, te mān mā,ro kaso alāko na,thī.
34. To whom shall I apply?	૩૪. હું કોની પાસે જઈને અર્જ કરું ?	hun ko nī-pāse ja,īne arj kar,un ?
35. What has this man been doing?	૩૫. આ શખ્સે શો અન્યા ય કર્યો છે ?	ā shakhs,e sho a,nyāya kar,yo chhe ?
36. He has beaten a woman; and stolen her nose-ring, ear-ring, and a pair of silver bangles.	૩૬. એણે એક બાઈડીને મારી; અને તેની નથ, તથા ચોકડું, અને એક જોડ રૂપાં ની બાંગડી લૂટી લીધીછે.	e,ne ek bā,ḍī ne mār,ī ; ane te nī nath, tathā chokḍun, ane ek joḍ rūpān nī bāngḍī lūt,ī līdhī chhe.
37. When I got to the place, the prisoner was lying on the ground with his sword covered with blood.	૩૭. જ્યારે હું તે જગા ઉ પર જઈ પહોંચ્યો, ત્યારે બ ધ્યો પોતાની લોહીએ ખરડા એલી તરવાર સમેત ભોંયપર પડેલો હતો.	jyāre hun te jagā upar ja,ī pahonch,yo, tyāre bandh,vo potā nī lohī,e kharḍā,elī tarwār samet bhonya par paḍ,elo ha,to.
38. I caught hold of the prisoner by the wrist; but he gave me a	૩૮. મે બંધવાનોહાથ પ કડયો, પણ એકાએક આચ કો મારીને મારા હાથમાંથી	men bandh,vā no hāth pakaḍ,yo, pan ek-ā-ek āchko mār,ī,ne mā,rā

* The land measure varies in different countries. The Indian *bigha* is a measure of about 120 square feet. *Vighun* is just the same as *bigha*. In Hindustani words, the letter *b* is substituted for the Gujarati *v*, as *ban* or *van*, a forest; *basti* or *vasti*, a village

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ā,yā, us se maiṇ ab-hī us,e pahchān, tā hūn.	wāsita,i ān, ū rā mī,shināṣ,am.
31. ek paṭṭe-wālā us ke-sāth us gāṇw ko bhej,o ki gā,e kī talāsh kar,e.	yak nafar farrāsh ba ham-rāh,i ān kas dar ān dih bi,firist tā just-o-jū,i māda gāw rā bi,kun,ad.
32. yih shakhs arz,ī lā,yā hai ki gāṇw ke-nazdīk me,re-pās ḳarīb ādhā bīghā zamīn hai, us par bād lagā,ne kī razā do.	īn shakhs arīza,ī āward,a ki ḳarīb ba shahr pāra,i zamīn ba ḳadr,i nīm jarīb dār,am, wa izn mī,khāh, ad ki daur,i ān rā khār-bast kun, ad.
33. wuh zamīn chhāwnī kī ḥadd meṇ hai, us meṇ me,rā ʿalāḳa nahīṇ.	ān zamīn dar ḥudūd,i maḥall,i tawaḳḳuf,i lashkar,ast, wa ba man rabt,ī na dār,ad.
34. (tab) maiṇ kis ke-pās jā,kar arz kar,un ?	(pas) nazd,i ki bi,raw,am ?
35. is shakhs ne kyā gunāh kiyā hai ?	īn shakhs chi taḳsīr karda,ast ?
36. us ne ek aurat ko mār,ā ; aur us kī nath, bālī, aur ek joḍ chāndī kī pahuṇchī churā,ī hai.	īn kas zan,ī rā zad,a ; wa ḥalḳa-bīnī, wa gūsh-wāra, wa yak juft dast-band,i nuḳra,i ū rā az ū jabr,an girifta,ast.
37. maiṇ us jagah par pahuṇch,ā, tab ḳaid,ī zamīn par paḍ,ā thā, aur lahū bhar,ī talwār us ke-pās paḍ,ī thī.	dar waḳt,ī ki man ān-jā ras,īd, am, dīd,am, ki ān shakhs,i ḳaid,ī bā shamshīr,i khūn-ālūd,i khud bar zamīn ārām,īda būd.
38. maiṇ ne ḳaid,ī kā hāth pakḍ,ā, par yak-ā-yak jhaṭak,kar me,re hāth se chhuṭ-ga,yā.	man dast,i ān shakhs,i ḳaid,ī rā girift,am, ammā ū takān dād,a az chang,i man gurīkht.

or population; *byakaran* or *vyakaran*, grammar; *bat* or *vat*, a road, &c. The Persian *jarib* is a measure of about 60 ells square.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
sudden jerk and escaped.	છુટી ગયો.	hāth māṇ-thī chhuṭī-ga,yo.
39. You ought not to have released the prisoner without my permission.	૩૯. મારી રજા લીધા વિના બંધવાને છોડી દેવો જોઈતો નોહોતો.	mā,rī rajā līdhā vinā bandh,vā ne chhoḍ,ī-de, vo joī,to no ho,to.
40. If you had not followed the advice of your comrades, you would not have found yourself in this predicament.	૪૦. જો તમે તમારા સાથિયોના કહ્યા ઉપર નહીં ચાલ્યા હોત, તો તમે આ અવસ્થામાં નહીં પડયા હોત.	jo tame tam,ārā sā-thi,yo nā kah,yā upar nahīṇ chāl,yā hot, to tame ā avasthā māṇ nahīṇ pad,yā hot.
41. The plaintiff and defendant are both present, and each is anxious for justice.	૪૧. વાદી તથા પ્રતિવાદી બંધે હાજર છે, અને ઇનસાફ કરાવ્વા સારૂ આતુર છે.	vād,ī tathā prati,vād,ī bandhe hājar chhe, ane insāf karāv,vā sārū ātur chhe. [shuṇ?
42. Should you recognize the ornaments she wore, when you last saw her alive?	૪૨. જો ઘરેણાં પેલી બાઈડીનાં આંગ ઉપર તેના મરણ પામ્યાની આગમજ તમે દીઠાં હતાં, તે તમે (હમણા) ઓળખશો શું ?	je gharenāṇ pelī bā,īḍī nā āng upar te nā maraṇ pām,yā nī-āgmaj tame diṭh,āṇ ha,tāṇ, te tame (hamnā) olakh,sho
43. What length of time had elapsed from your first seeing the prisoner running and the period of your meeting the Police *peons*?	૪૩. બંધવાને પ્રથમ તમે નાસી જતાં દીઠો, તા૨ પછી કેટલી વા૨ે તમને પોલીસના સિપાહિયો મળ્યા ?	bandh,vā ne pratham tame nāsī-ja,tāṇ dīṭh,o, tār-pachhī keṭlī vār,e tam ne *police* nā sipāhi, yo mal,yā ?
44. Did the Police *peons* endeavour to apprehend the prisoner?	૪૪. પોલીસનાં સિપાહિયો એ બંધવાને પકડવાનો ઉદ્યોગ કર્યો કે નહીં ?	*police* nā sipāhi,yo,e bandh,vā ne pakaḍ,vā no udyog kar,yo ke nahīṇ ?
45. Did the prisoner stop before the Police *peons* called him, or after?	૪૫. પોલીસના સિપાહિયો ની બુમ પાડવાની અગાઉ બંધવો ઉભો રહ્યો, કે પછી ?	*police* nā sipāhi,yo nī bum pāḍ,vā nī-agū,u, bandh,vo ubho rah,yo, ke pachhī ?
46. Might I not have been stooping as well as lying or sitting down?	૪૬. જેમ હું બેઠેલો અથવા બેઠેલો હોઈશ, તેમ શું વાંકો વળ્યો ન હોઈશ ?	jem huṇ beṭh,elo athvā beṭh,elo ho,īsh, tem shuṇ vāṇko-val,yo na ho,īsh ?
47. Your statements	૪૭. તમારી એક વાત બી	tam,ārī ek vāt bījī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
39. me,rī razā liye baghair ḳaid,ī ko chhoḍ,nā lāzim na thā.	na mī,bāyist ki tū bī-izn,i man ḳaid,ī rā rah,ā kun,ī.
40. agar tum ne ap,ne sāthi,yoṇ kī salāḥ par kām na kiyā ho,tā, to tum is naubat ko na pahuṇch,te.	agar ba ḳaul,i rufaḳā,i khud amal na mī,kard,ī, ba,dīn rūz girift,ār na mī,shud,ī.
41. mudda'ī aur mudda'ā-ʿalai-hi do,noṇ ḥāzir haiṇ, aur dād-ras,ī ke ummed-wār haiṇ.	mudda'ī wa mudda'ā-ʿalai-hi har dū ḥāzir,and, wa har yak az īshān tālib,i murāfa,a,and.
42. jo zewar ki wuh ʿaurat ap,ne jī,te-jī pahan,tī thī aur tum ne dekh,ā thā, so (ab) us zewar ko pahchān,oge ?	ān zīwar rā ki dar ḥīn,i ḥayāt,i ān zan dar bar,i ū dīd,a būd,ī, (ḥāl) khāh,ī shināḵht yā na ?
43. ḳaid,ī ko bhāg,tā dekh,ne ke-pīchhe kitnī der ke-ba'd tum ko kotwāl ke piyāde mi,le ?	az waḳt,ī ki dīd,ī ḳaid,ī mī,gurīḵht, tā waḳt,ī ki bā gazma,hā mulāḳāt kard,ī, chi-ḳadr tūl kash,īd ?
44. *police* ke sipāhi,yoṇ ne ḳaid,ī ke pakaḍ,ne kā ḳasd kiyā ki nahīṇ ?	āyā sipāhi,yān,i *kutwal* dar girift, an,i īn ḳaid,ī sa'ī kard,and yā na ?
45. *police* ke sipāhi,yoṇ ke pukār, ne ke-āge ḳaid,ī khaḍā rah-gay,ā, yā pīchhe ?	ān ḳaid,ī pīsh az bāng-zad,an,i shaḥna,hā ist,ād, yā ba'd az ān ?
46. jaisā maiṇ leṭ,ā hū,ā yā baiṭh,ā hū,ā hūṇgā, kyā waisā jhuk,ā hū,ā na ho,ūṇgā ?	dar ān ḥālat ki ma rā istirāḥat kard,a yā nishast,a dīd,ī, āyā man kham,īd,a na būd,a bāsh,am ?
47. tum,hārī ek bāt dūsrī bāt ko	aḳwāl,i tū har-yak mukzib,i dīgar,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
contradict themselves.	જી વાતને ખોટી પાડે છે.	vāt ne khoṭī pāḍ,e chhe.
48. Our orders with regard to that man are so extremely strict, that he is not allowed any indulgence whatever.	૪૮. પેલા શખ્સની બાબત માં એવોતો સખ્ત હુકમ થ યેાછે, કે કોઈ રીતે પણ તે ના ઉપર દયા થઈ શકતી નથી.	pelā shakhs nī bābat māṇ evo to sakht hukm tha,yo chhe, ke ko,ī rīt,e pan te nā-upar dayā tha,ī shak,tī na,thī.
49. In the conversation which took place between you and the *Subadar* respecting the three rupees, did you understand that he alluded to himself?	૪૯. તમારી તથા સુબેદાર ની વચ્ચે ત્રણ રૂપિયા વિષે વાતચીત થઈ, તે ઉપરથી તમે શું સમજ્યા કે તેણે એ વાત પોતા ઉપર કહી સંભળાવીશું ?	tam,ārī tathā sube-dār nī-vachche tran rūpiyā vishe vāt-chīt tha,ī, te upar-thī tame shuṇ samaj,yā ke te,ne e vāt potā upar kah,ī sam-bhlāv,ī shuṇ ?
50. In the money transaction, do you mean to insinuate that he intended to cheat you, or that he merely got the best of the bargain?	૫૦. તમે ભેદમાં જે બોલ્યા છેા, તે શું એમ બોલવા માગેાછેા, કે નાણાંની લેવડ દેવ ડ (*or*, લેણ દેણ) માં તે ણે તમને ઠગવા ધાર્યું, કે સાદું જે કીધું, તેમાં તેણે માત્ર પોતાનેા લાભ સાધ્યેા ?	tame bhed māṇ je bol,o chho, te shuṇ em bol,vā māg,o chho, ke nānāṇ nī levaḍ-devad (*or*, len-den) māṇ te,ne tam ne ṭhag,vā ichh,yuṇ, ke sāṭuṇ je kīdhuṇ, te māṇ te,ne mātr potā no lābh sādh,yo ?
51. He led me to the next house but two, where I found the prisoner asleep with a bundle under his pillow.	૫૧. તે મને ત્યાંથી બે ઘર મેલીને ત્રીજાં ઘરમાં લેઈ ગ યેા, ત્યાં મેં બાંધવાને એક ગાંસડી માથાંની નીચે મેલી ને સુતેલેા દીઠેા.	te ma ne tyāṇ-thī be ghar mel,īne trījāṇ ghar māṇ le,ī-ga,yo, tyāṇ men bandh,vā ne ek gāṇsḍī māthāṇ nī-nīche mel,īne su,telo dīṭh,o.
52. When you first went up to the prisoner, did he appear at all intoxicated?	૫૨. જ્યારે પ્રથમ તમે બાં ધવા પાસે ગયા, ત્યારે તે કેા ઈ રીતે પીધેલેા તમારા દી ઠામાં આવ્યેા શું ?	jyāre pratham tame bandh,vā pāse ga,yā, tyāre te ko,ī rīt,e pī, dhelo tam,ārā dīṭh,ā māṇ āv,yo shuṇ ?
53. Can you swear that this is the man who robbed you last night?	૫૩. તમે શપત લેઈને કહી શકેશેા, કે આ તેજ આ સામી છે, જેણે તમને ગઈ રાતે લૂટ્યેા ?	tame shapat leī,ne kah,ī shak,sho, ke ā tej āsāmī chhe, je,ne tam ne ga,ī rāt,e lūṭ,yo ?
54. How far were you from the parties at the	૫૪. જ્યારે ટંટેા થયેા, ત્યા રે તમે તે આસામિયેાથી	jyāre ṭaṇṭo tha,yo, tyāre tame te āsāmi,yo

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
jhūṭhā kar,tī hai.	ast.
48. us shakhs ke ḥakk meṇ aisā sakht ḥukm hū,ā hai, ki kis,ī sūrat se kuchh ri'āyat nahīṇ kī ja,tī.	dar bāb,i fulān kas sakht-gīr,ī ba andāza,īst, ki man ba hīch waj,h ri'āyat,i ū rā na mī,tawān,am kard.
49. tum,hāre aur sūba-dār ke-dar-miyān tīn rūpiye kī-bābat par jo bāt-chīt hū,ī, us se tum kyā samjhe, ki us ne us bāt kā ap,ne ūpar iṣhāra kiyā ki nahīṇ ?	ḳāl-o-ḳīl,ī ki fī-mā-bain,i tū wa *suba-dar* dar khusūs,i sī rūpiya būd, āyā mā-fi,z-zamīr,i ū bar tū ma'lūm shud, ki ba jihat,i khud khāst yā na ?
50. kyā tum kināyāt,an (*or*, parde meṇ) bol,ā chāh,te ho, ki paisoṇ ke lain-dain meṇ us ne tum,heṇ ṭhag-le,ne kā irāda kiyā, yā sirf saude meṇ us ne ap,nā naf' kiyā ?	ān-chi dar parda ba khusūs,i dād-o-sitad ki mī,gū,ī, āyā manzūr,i fulān kas farīb dād,an,i tū būd, yā ān-ki fa-ḳat sarfa-jū,ī,yi khud rā kard ?
51. wuh mujh,e wahāṇ-se do ghar chhoḍ,kar tīsre ghar meṇ le-gay,ā, wahāṇ maiṇ ne ḳaid,ī ko ek gaṭhrī sir-hāne dhare hū,e so,tā pā,yā.	ū ma rā az ān-jā ba andar,ūn,i ___āna,i saiyum,īn burd, wa dar ān-jā man ḳaid,ī rā dīd,am khābīd,a, wa buḳcha,ī zīr,i bālīn,i ū būd.
52. jab pahle tum ḳaid,ī ke-pās ga,ye, us waḳt wuh kuchh nashe kī ḥālat meṇ nazar ā,yā ?	daf,a,i auwal ki tū nazd,i kaid,ī raft,ī, ū rā dar ḥālat,i sukr yāft,ī yā na ?
53. tum ḳasam khā,oge, ki yih wuh,ī shakhs hai, jis ne ga,ī (*or*, kal) rāt ko tum,heṇ lūṭ,ā ?	tū mī,tawān,ī ḳasam yād bi,kun,ī, ki īn ham-ān kas,ast, ki dī-shab asbāb,i tu rā ghārat kard ?
54. jab ḳazīya (*or*, ragḍā) hū,ā, tum un log,oṇ se kitnī dūr the ?	dar waḳt,ī ki nizā' dar-miyān,i īshān shud, tū chi-ḳadr fāsil,a az

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
time the dispute took place?	કેટલા વેગળા હતા?	thī ketḷā veglā ha,tā?
55. Did you go yourself to see him, and in what state did you find him?	૫૫. શું તમે પોતે તેને જોવા સારૂ ગયા હતા, અને તેને કેવી અવસ્થામાં દીઠો?	shun tame pote te ne jo,vā sārū ga,yā ha,tā, ane te ne kevī avasthā mān dīṭh,o?
56. Could the defendant have struck the plaintiff in your presence, without your observing it?	૫૬. પ્રતિવાદીએ વાદીને તમારી હજૂરમાં માર્યો, તે શું તમારા દીઠામાં નહીં આવ્યું હશે?	prati,vādī,e vādī ne tam,ārī hajūr mān mār,yo, te shun tam,ārā dīṭh,ā mān nahīn āv,yun ha,she?
57. He reported to me that the robber had killed four women; but that he was afterwards seized by a *sipahi* at the gate of the village.	૫૭. તેણે મને ખબર આપી, કે પેલા ચોરે ચાર બાઈડીઓને મારી નાખી; પણ તારપછી ગામની ભાગળમાં એક સિપાહીને હાથે પકડાયો.	te,ne ma ne khaba,r āp,ī, ke pelā chor,e chār bā,idi,yo ne mār,ī-nākh,ī; pan tār-pachhī gām nī bhāgal mān ek sipāh,ī ne hāth,e pakḍā,yo.
58. You expose yourself to the displeasure of Government by such refractory conduct, and you render yourself liable to be dismissed from your office.	૫૮. એવી હઠીલી ચાલ ચાલ્યાથી તમે પોતે સરકારની રીસમાં પડોછો, અને ચાકરીથી બરતરફ થવાને લાયક થાઓછો.	evī haṭh,īlī chāl chāl,yā thī tame pote sar-kār ni rīs mān paḍ,o chho, ane chākrī thī bar-taraf tha,vā ne-lāyak thā,o chho.
59. Were you standing so near the prisoner that if he had used these words, you must have heard him?	૫૯. તમે બંધવાની એટલા સોડે ઉભેલા હતા, કે જો તે એવા વચન બોલ્યો હોત, તો તમે ખચિત સાંભળત શું?	tame bandh,vā nī eṭlā soḍe ubh,elā ha,tā, ke jo te evā vachan bol,yo hot, to tame khachit sāmbhl,at shun?
60. When the thieves saw us coming, they ran away; but our party went in pursuit of them: half in one direction, and half in another; at last, we apprehended them all.	૬૦. જ્યારે ચોરોએ અમને આવતા દીઠા, ત્યારે નાસી ગયા; પણ અમારી ટુકડીનાં લોક તેઓની પાછળ દોડ્યા: અર્ધા એક ગમ, અને અર્ધા બીજી ગમ; અંતે અમે તે સઘળાઓને પકડી લીધા.	jyāre chor,o,e am ne āv,tā diṭh,ā, tyāre nāsī-gayā; pan am,ārī ṭukḍī nā lok te,o nī-pāchhal doḍ,yā: ardhā ek gam, ane ardhā bījī gam; ante ame te saghlā,o ne pakḍī-līdhā.
61. Did you search the prisoner's person?	૬૧. તમે બંધવાના શરીરનો ઝાડો લીધો કે નહીં?	tame bandh,vā nā sharīr no jhāḍ,o līdho ke nahīn?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
	āṇ,hā dāshtī ?
55. kyā tum āp us,e dekh,ne ga,ye the, aur tum ne us ko kis ḥālat meṇ pā,yā ?	āyā tū khud barā,i dīd,an,i ū raft,a būd,ī, wa ū rā dar chi ḥāl dīd,ī ?
56. kyā mudda'ā-ạlai-hi ne mudda 'ī ko tum,hāre huzūr mār,ā ho,gā, aur tum ne nahīṇ dekh,ā ho,gā ?	āyā mumkin,ast ki mudda'ā-ạlai-hi mudda'ī rā dar ḥuzūr,i tū bi,zan, ad, wa tū na bīn,ī ?
57. us ne mujh,e khabar dī, ki us chor ne chār ạurat,oṇ ko mār-ḍāl,ā ; aur tis pīchhe gāṇw ke darwāze meṇ ek sipāh,ī ke hāth se pakḍ,ā ga,yā.	ū ittilā' ba man dād, ki ān duzd chahār zan rā kusht; wa ba'd az ān ba darwāza,i shahr ba dast,i shaḥna,ī girift,ār shud.
58. tūm sar-kash,ī ke kām kar,ke ap ne-ta,īṇ sar-kār kī khafa,gī meṇ ḍāl,te ho, aur naukar,ī se bar-taraf ho,ne ke-lā,iḳ ban,te ho.	az irtikāb,i chunīn tughyān wa bagh,i, khud rā maurad,ī ghazab,i sar-kār mī,sāz,i, wa sazā-wār,i ma' zūl,ī az mansab mī,gard,ī.
59. kyā tum ḳaid,ī ke itne nazd, īk khade the, ki agar wuh ye bāt,eṇ bol,ā ho,tā, to tum albatta sun,te ?	āyā tū bā ḳaid,ī ba martaba,ī nazdīk īstād,a būd,ī, ki agar ū chunīn sukhan,ān mī,guft, tū lā-muḥāl,a mī,shanīd,ī ?
60. jab chor,oṇ ne ham ko ā,te dekh,ā, tab bhāg,e; par ham,ārī ta'īnāt,ī ne un kā pīchhā kiyā : ādhe log ek taraf ko ga,ye, aur ādhe dūsrī taraf ; ākhir ham ne un sab ko pakaḍ-liyā.	chūn duzd,ān mā rā dīd,and, gurīkht,and, wa-līkin sar-bāz,ān,i dasta,i mā ta'āḳub,i īshān namūd, and : nisf,ī az ān,hā ba yak samt, wa nisf,ī ba samt,i dīgar raft,and ; ākhir kull,an īshān rā girift,ār namūd,and.
61. tum ne ḳaid,ī ke āng kā jhāḍā liyā ki nahīṇ ?	āyā tū kāwīd,ī ān ḳaid,ī rā yā na ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI. [yo.
62. On searching him, I found a bunch of keys in his pocket, a tinder box, flint, and match.	૬૨. જ્યારે મેં તેનાં શરીરનો ઝાડો લીધો, ત્યારે તેનાં ગજવાંમાંથી કુંચીનો એક ઝુમખો, તથા એક ચકમક દાન, તથા ચકમકનો પથ્થર, તથા કાકડો નિકળ્યો.	jyāre meṇ te nāṇ sharīr no jhāḍo līdho, tyāre te nāṇ gajvāṇ māṇthī kuṇchī no ek jhumko, tathā ek chakmak-dān, tathā chakmak no patthar, tathā kākḍo nikal,
63. Did any one attempt to deliver the prisoner from your custody?	૬૩. કોઈ એ તમારા હાથ માંથી બંધવાને છોડવવાનો ઉદ્યોગ કર્યો શું?	koī,e tam,āra hāth māṇ-thī bandh,vā ne chhoḍav,vā no udyog kar,yo shuṇ?
64. It is not worthwhile to lodge a complaint against him for so trifling a matter.	૬૪. એવી હલકી બાબદને સારૂ તેના ઉપર ફર્યાદ કરવી ફોકટ છે.	evī halkī bābad nesarū te nā-upar faryād kar,vī phokaṭ chhe.
65. I thought it would have been his turn to have sat yesterday on the jury; but it appears they have no regular list there, every one's name is drawn by lot, first come first served, just as it may happen.	૬૫. હું સમજ્યો કે જુરી પર બેસવાની તેની પાળી ગઈ કાલે આવી ચુકી હશે; પણ એમ જણાયછે કે તેઓ હિસાબ બરાબર રાખતાનથી, હરેકનું નામ ચિઠ્ઠીથી કાહાડેછે, જેનું નામ પેહેલાં નિકળે તે પેહેલો બેસે, નસીબ પ્રમાણે.	huṇ samaj,yo ke *jury* par bes,vā nī te nī pālī gaī kāl,e āv,ī chuk,ī ha,she; pan em janā,ya chhe, ke te,o hisāb barābar rākh,tā nā,thī, har-ek nuṇ nām chiṭ,ṭhī thī kāhāḍ,e chhe, je nuṇ nām pehelāṇ nikle te pehelo bes,e, nasīb pramāne.
66. Did you seize the prisoner by the hand as he was in the act of taking the money?	૬૬. શું આ બંધવો રૂપિયા ઉપાડતો હતો, તેવાંમાંજ તમે તેનો હાથ ઝાલ્યો હતો?	shuṇ ā bandh,vo rūpiyā upāḍ,to ha,to, tevāṇ-māṇj tame te no hāth jhāl,yo ha,to?
67. Why did you deprive the woman of her reputation?	૬૭. શા સારૂ તમે આ સ્ત્રીને બગાડી?	shā-sarū tame ā strī ne bagāḍ,ī?
68. I will always protect you against any encroachment on your liberty; revenge you for any insult offered; and reimburse you for any loss you may	૬૮. જો કોઈ તમારી મુખ્તારીમાં અડચણ કરે, તો સદા તમારી કુમક કરીશ; અને જો કોઈ તમારૂ અપમાન કરે, તો હું તેનો બદલો લેઈશ; અને જે કાંઈ તમારૂં નુકસાન થાય, તે	jo ko,ī tam,ārī mukh tār,ī māṇ adchan kar,e, to sadā tam,ārī kumak kar,īsh; ane jo ko,ī tam,āruṇ ap-mān kar,e, to huṇ te no badlo le,īsh; ane je-kāṇ,ī tam,āruṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
62. jab us ke āṅg kā jhāḍā liyā, tab maiṇ ne us ke jeb meṇ ek ganj chābi,yoṇ kā, aur ek chakmak-dān, aur chakmak kā patthar, aur fatīla pā,yā.	(bale) chūn man kāwīd,am ū rā, az jīb,i ū dasta,i kilīd,ī, wa chaḳmāḳ-dān,ī, wa chaḳmāḳ,ī, wa fatīla,ī yāft,am.
63. kis,ī ne tum,hārī ḳaid meṇ-se ḳaid,ī ke chhuḍā,ne kā ḳasd kiyā ki nahīṇ ?	āyā kas,ī <u>kh</u>āst ki ḳaid,ī rā az dast,i tū rahā,ī dih,ad ?
64. aisī adnā bāt ke-liye us par faryād kar,nī lā-ḥāsil hai.	az barā,i chunīn amr,i juz,ī nālish namūd,an bar ū <u>kh</u>āsīyat,ī na dār,ad.
65. maiṇ ne samjh,ā ki kal *jury* par baiṭh,ne kī us kī bārī hū,ī ho,gī ; par ma'lūm ho,tā hai, ki un ke-pās barābar ḥisāb rah,tā nahīṇ, har-ek kā nām chiṭṭhī se nikāl,te haiṇ, jis kā nām pahle ā,we wuh pahle baiṭh,e, jaisā nasīb.	man tasauwur namūd,am ki dar majlis,i *jury* nauba,i nishastan,i ū dī-rūz būd ; wa-lī,kin chunān ma'lūm mī,shaw,ad, ki īshān fihrist,i durust dar dast na dār,and, ism,i har kas rā az ḳur,ʻa dar-mī,ār,and, ba nām,i kas,ī ki auwal dar-āyad ū auwal nishīn,ad, muwāfiḳ,i nasīb,i har kas.
66. kyā paisā uṭhā,ne ke waḳt tum ne ḳaid,ī kā hāth pakḍ,ā thā ?	āyā dar ham-ān waḳt ki ḳaid,ī pūl rā bar mī,dāsht, tū dast,i ū rā girift,ī ?
67. kyūṇ tum ne is ʻaurat ko bigāḍ,ā ?	chi-rā parda,i ʻasmat,i īn zan rā darīd,ī ?
68. agar koī tum,hārī mu<u>kh</u>tār,ī meṇ,da<u>kh</u>l kar,e, to hamesha tum, hārī ḥimāyat kar,ūṅgā ; agar koī tum,hārī āb-rū le,we, to maiṇ us kā badlā lūṅgā ; aur jo-kuchh tum,hārā nuḳsān ho,we, so maiṇ bhar-dūṅgā.	har-gāh kas,ī dar āzāda,gī wa mu<u>kh</u>tār,i-yi tū da<u>kh</u>l,ī numā,yad, man dā,im ḥimāyat,i tu rā <u>kh</u>āh,am kard ; wa agar kas,ī bā tū shū<u>kh</u>,ī wa bi-ḥurmat,ī kun,ad, man intiḳām az ū <u>kh</u>āh,am girift ; wa agar nuḳsān,ī ba tū 'ā,id shaw,ad, man

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
sustain.	હું ભરી આપીશ.	nuksān thā,ya te huṇ bharī āpīsh.
69. Did each confess that he himself had lost in gambling, or did they mutually tax each other with having lost; and if so, mention the amount.	૬૯. શું હરેક માણસે કબુલ કરયું, કે હું પોતે જુવો રમતાં હાર્યો; અથવા બેઉ ગમની આસામિયે એક બીજાને કહ્યું કે તું હાર્યો; જો એમછે, તો કહો કેટલા રૂપિયા.	69. shuṇ har-ek mānas,e kabūl kar,yuṇ, ke huṇ pote juvo ram,tāṇ hār,yo; athvā be,u gam nī āsāmi,yo,e ek-bījā ne kah,yuṇ, ke tuṇ hār,yo; jo em chhe, to kah,o keṭlā rūpiyā.
70. Do you know anything about the prisoner's having, on the seventh of last month, confessed being concerned in gambling?	૭૦. ગયા મહિનાની સાતમી તારીખે બંધવાએ ઇકરાર કર્યો કે જુવો રમવામાં હું (પણ) ભેગો હતો, તે વિષે તમને કાંઈ ખબર છે?	70. ga,yā mahinā nī sāt,mī tārīkh,e bandh,vā,e ikrār kar,yo ke juvo ram,vā māṇ huṇ (paṇ) bhego ha,to, te vishe tam ne kāṇī khabar chhe?
71. I saw you holding him by the hair and beating him, and now you deny it.	૭૧ મેં તમને તેના કેશ પકડીને તેને મારતાં દીઠો, અને હમણા તમે તે વાતની ના પાડોછો.	71. meṇ tam ne te nā kesh pakḍī,ne te ne mār,tāṇ dīṭh,o, ane hamnā tame te vāt nī nā pāḍ,o chho.
72. If the door had not been fastened, the thieves would have stolen the company's property.	૭૨. જો બારણું બંધ નહીં હોત, તો કંપનીનો માલ ચોર લોક લેઈ જાત.	72. jo bārnuṇ bandh nahīṇ ho,t, to *company* no māl chor lok leī-jāt.
73. Be careful what you say, as you are on your oath.	૭૩. જે કાંઈ બોલો તે સંભાળીને બોલજો, કાંજે તમે સમ ખાઈને બોલોછો.	73. je kāṇī bol,o te sam,bhāl,īne bol,jo, kāṇ-je tame sam khā,īne bol,o chho.
74. I told you, you would suffer, if you persisted in such conduct.	૭૪. મેં તમને કહ્યું હતું, કે જો તમે આગ્રહથી એવી ચાલ ચાલ્યા કરશો, તો સંકટમાં પડશો.	74. meṇ tam ne kah,yuṇ ha,tuṇ, ke jo tame āgrah thī evī chāl chāl,yā kar,sho, to sankaṭ māṇ paḍ,sho.
75. Had you no suspicion that such an event was about to occur?	૭૫. શું આ વાત જે બનવાની હતી, તેનો ભરમ તમારા મનમાં નોહોતો?	75. shuṇ ā vāt je ban,vā nī ha,tī, te no bharam tam,ārā man māṇ no ho,to?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
	zaṇhda bar-<u>kh</u>āh,am āmad.
69. kyā har-ek ne iḳrār kiyā, ki maiṇ āp jū,ā khel,ne meṇ hār,ā ; yā taraf,ain ke log,oṇ ne ek-dūsre ko kah,ā ki tū hār,ā ; jo yūṇ ho, to kah,o kitnā hār,ā.	āyā har-yak,ī az ān,hā iḳrār kard,and, ki man <u>kh</u>ud dar ḳumār bā<u>kh</u>t,am ; yā taraf,ain isnād,ī bā<u>kh</u>t, an rā ba yak-dīgar dād,and ; agar chunīn,ast, bi,gū wajh,i ḳumār chi-ḳadr mī,shaw,ad.
70. ga,ye mahīne kī sāt,wīṇ tārī<u>kh</u> ko ḳaid,ī ne iḳrār kiyā ki maiṇ (bhī) jū,ā khel,ne meṇ shāmil thā, so tum ko is bāt kī kuchh <u>kh</u>abar hai ?	dar <u>kh</u>usūs,i īn-ki ba tārī<u>kh</u>,i haft, um,i māh,i guzasht,a īn ḳaid,ī iḳrār kard ki man (ham) dar ḳumār-bāz,ī shāmil būd,am, tū chīz,ī dar īn bāb mī,dān,ī yā na ?
71. maiṇ ne tum ko us ke bāl pakaḍ,te aur us,e mār,te dekh,ā, aur ab tum us bāt kā inkār kar,te ho.	man tu rā dar ḥālat,i zad,an wa mū,i kashīd,an,i ū dīd,am, wa tū ḥālā inkār,i īn amr rā mī,kun,ī.
72. agar darwāza band na ho,tā, to *company* kā māl chor le-jā,te.	agar dar rā masdūd na kard,a būd,and, duzd,ān māl,i *company* rā burd,a būd,and.
73. jo bol,o so samajh-būjh,kar bol,iyo, kyūṇ-ki tum ḳasam khā,kar bol,te ho.	har-chi bi,gū,ī ba iḥtiyāt bi,gū, zīrā-ki tū ḳasam <u>kh</u>urda,ī.
74. maiṇ ne tum se kah,ā thā, ki agar tum zidd se aisā kām kiyā kar,oge, to musībat meṇ paḍ,oge.	man tu rā guft,a bud,am, ki agar dar irtikāb,i chuuīn amr isrār kun,ī, āzār mī,kash,ī.
75. kyā tum,hāre jī meṇ kuchh gumān nahīṇ ā,yā, ki aisā ḥādisa ho,ne par hai ?	āyā īn ḥādisa ki ḳarīb ba wuḳū' būd, tū az ān hīch ittilā' na dāsht,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
76. Could the event, he mentions, have occurred, without his being, in some degree, privy to it?	૭૬. આ વાત જે પેલો કહે છે, તે કાંઇપણ તેને માલુમ પડ્યા વિના બની હશે શું?	ā vāt je pelo kah,e chhe, te kāṇ,ī-pan te ne māl,um pad,yā vinā ban,ī ha,she shuṇ?
77. Why did you try to conceal this fact from me?	૭૭. શા સારૂ તમે આ બા બતને મારાથી છુપાવી રાખ વાનો ઉદ્યોગ કર્યો?	shā-sārū tame ā bābat ne mā,rā thī chhupāv,ī-rākh,vā no udyog kar,yo?
78. Have you any suspicion against the prisoner?	૭૮. આ બંધવા વિષે તમા રા મનમાં કાંઇ ભરમછે શું?	ā bandh,vā vishe tam,ārā man māṇ kāṇ,ī bharam chhe shuṇ?
79. As I was searching the person of the prisoner, I found the materials for house breaking in his pocket.	૭૯. જ્યારે હું આ બંધ વાનાં શરીરનો ઝાડો લેતો હતો, ત્યારે મને એનાં ગજ વાંમાંથી ઘર ફોડવાનાં હથિ યાર જડ્યાં.	jyāre huṇ ā bandh,vā nāṇ sharīr no jhāḍo le,to ha,to, tyāre ma ne e nāṇ gajvāṇ māṇ-thī ghar phod,vā nāṇ hathi-yār jad,yāṇ.
80. Whilst you were taking the prisoner to jail, did he make any opposition?	૮૦. જ્યારે તમે બંધવાને બંધિખાનાંમાં લેઈ જતા હ તા, ત્યારે એણે તમારી સા થે કાંઇ અડ લીધી હતી કે નહીં?	jyāre tame bandh,vā ne bandhi-khānāṇ māṇ le,ī-ja,tā ha,tā, tyāre e,ne tam,ārī-sāthe kāṇ,ī aḍ līdhī ha,tī ke nahiṇ?
81. The laws of this country procure justice between man and man.	૮૧. આ દેશનો ધારો એવો સારો છે કે સર્વ લોકો ને ન્યાય મળેછે.	ā desh no dhāro evo sāro chhe ke sarv lok,o ne nyāya mal,e chhe.
82. Appearing before the court, he was agitated.	૮૨. અદાલતમાં આવતાં જ્વાર તે ગભરાઈ ગયો.	adālat māṇ āv,tāṇj-vār te gabhrā,ī-ga,yo.
83. Do you think he could have seen you, had you been passing by that place?	૮૩. શું તમે ધારોછો કે જો તમે તે રસ્તે થઈને જા ત, તો તે તમને દેખત?	shuṇ tame dhār,o chho ke jo tame te raste tha,īne jā,t, to te tam ne dekh,at?
84. Tell him, that if he had not used such an insulting language, the altercation would never have taken place.	૮૪. તેને કહો, કે જો તમે એવી બેઅદબી (*or*, અપમા ન) નકરત, તો ટંટો કદિ ન થાત.	te ne kah,o, ke jo tame evī be-adab,ī (*or*, ap-mān) na kar,at to ṭaṇṭo kadi na thā,t.
85. It is correct that the defendant is really	૮૫. ખરૂં છે કે પ્રતિવાદી વાદીની સગી દિકરીછે.	kharuṇ chhe ke pra-ti,vādī vādī nī sagī dikrī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
76. yih mā-jarā jo wuh kah,tā hai, so kuchh-bhī be-ma'lūm hū,e us ke hū,ā ho,gā ?	āyā īn wāḳi,a ki ū zikr mī,kun,ad, mumkin,ast ki bī-ittilā,i ū wuḳū' yāb,ad ?
77. kyūn tum ne yih kaifīyat mujh se chhipā,ne kā ḳasd kiyā ?	cha-rā īn amr rā khāst,ī az man pinhān dār,ī ?
78. ḳaid,ī par tum ko kuchh sh[illegible] ā,tā hai ?	dar khusūs,i īn ḳaid,ī gumān,i bad,ī dār,ī ?
79. jab main ḳaid,ī ke āng kā jhāḍā le,tā thā, tab ghar phod,ne ke hathyār us ke jeb men-se mil,e.	dar waḳt,ī ki man īn ḳaid,ī rā kāwish mī,kard,am, ālāt,i khāna-kan,ī rā dar jīb,i ū yāft,am.
80. jab tum ḳaid,ī ko ḳaid-khāne men le-jā,te the, tab us ne tum,hāre sāth kuchh rok-ṭok (*or*, takrār) kī ki nahīn ?	dar ḥīn,ī ki tū īn ḳaid,ī rā dar maḥbas mī,burd,ī, ū dar rāh bā tū sar-kash,ī kard yā na ?
81. is mulk kā ḳānūn aisā achchhā hai, ki log,on ko dād mil,tī hai.	ḳānūn,i īn wilāyat bisyār khūb,ast ki insāf dar miyān,i mard,um mī, shaw,ad.
82. ad̤ālat men ā,te hī wuh ghabra-gayā.	ba mujarrad,i ān-ki ū dar bār,i ad̤ālat rasīd, khauf wa hirās bar ū mustaulī shud.
83. kyā tum samajh,te ho, ki agar tum us jagah par-se ho,kar jā,te, to wuh tum,hen dekh,tā ?	āyā tū mī,pindār,ī ki agar az ān rāh ubūr mī,kard,ī, ū tu rā mī,dīd ?
84. us,e kah,o, ki agar tum ne aisī bad-zabān,ī (*or*, be-adab,ī) na kī ho, tī, to ṭanṭā hargiz na ho,tā.	ū rā bi,gū, ki agar tū chunīn bad-zabān,ī (*or*, bī-adab,ī) na kard,a būd,ī, hargiz (chunīn) nizā'ī wāḳi' na mī,shud.
85. sach hai ki mudda'ā-alai-hā mudda'ī kī sagī beṭī lag,tī hai.	yaḳīn,an mudda'ā-alai-hā dukhtar,i haḳīḳī,yi mudda'ī mī-bāsh,ad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the daughter to the plaintiff.		chhe.
86. I signed this paper in the presence of two persons.	૮૬. મેં બે આસામીની હજુર આ કાગળ ઉપર સહી કરી.	meṇ be āsāmī nī hajur ā kāgal upar sahī karī.
87. The plaintiff's name was then called three times in the usual manner, and the case non-suited.	૮૭. વાદીનું નામ સિરિસ્તા પ્રમાણે ત્રણવાર બોલાવ્યા પછી મુકદ્દમો કાઢાડી નાખ્યો.	vādīnuṇ nām sirishtā pramāne tran vār bolāv, yā pachhī mukaddamo kāhāḍī-nākh,yo.
88. I have been acquainted with the plaintiff for six years.	૮૮. છ વર્ષ થયાં હું વાદી ને ઓળખું છું.	chha varsh tha,yāṇ huṇ vādī ne olkh,uṇ chhun.
89. Does the witness owe you any thing?	૮૯. આ શાહિદની ઉપર તમારા કાંઇ પૈસા નિકળે છે? (*or*) આ સાક્ષી તમારો દેવાદાર છે?	ā shāhid nī-upar tam ārā kāṇ,ī paisā nikl,e chhe? (*or*) ā sākshī tam, āro devā-dār chhe?
90. Soon after my arrival in this country, I desired the marshal to send me a weekly return of all the prisoners in jail.	૯૦. આ દેશમાં આવતાં વાર તરત મેં દરોગાને કહ્યું, કે સઘળા બંધિવાન જે તુરંગમાં છે, તેઓનાં નામની ટીપ દર અઠવાડિયે મોકલ્યા કરે.	ā desh māṇ āv tāṇ, vār tarat meṇ darogā ne kah,yuṇ, ke saghlā bandhi-vān je turang māṇ chhe, te,o naṇ nām nī ṭīp dar aṭh-vāḍiye mokal,yā kar,e.
91. Do you think it was sufficiently light, and that the prisoner was in such a position, that the old woman could have recognised him as being the thief, as she had before seen him inside the house?	૯૧. તમારા ધાર્યામાં અજવાળું એટલું હતું, અને બંધવો એવી જગામાં હતો, કે પેલી ડોસીએ તેને ચોર કરી ઓળખ્યો હશે, જેમ આગળ તેણે ઘરની અંદર દીઠો હતો?	tam,ārā dhār,yā māṇ ajvāluṇ eṭluṇ ha,tuṇ, ane bandh,vo evī jagā māṇ ha,to, ke pelī dosī,e te ne chor kar,ī olakh,yo ha,she, jem āgal te,ne ghar nī-andar diṭh,o ha,to?
92. Did you cause the prisoner to be relieved at 12 o'clock, as it is stated in the charge?	૯૨. જે પ્રમાણે મુકદ્દમા (*or*, ફર્યાદનામાં) માં લખ્યું છે, તે પ્રમાણે, તમે બાર વાગ તે આ બંધવાની બદલી કરાવી હતી શું?	je pramāne mukad, damā (*or*, faryād-nāmāṇ) māṇ lakh,yuṇ chhe, te pramāne, tame bār vāg, te ā bandh,vā nī badlī karāv,ī ha,tī shuṇ?
93. Did you see the	૯૩. તમે તે નાણું તથા	tame te nāṇuṇ tathā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
86. maiṇ ne is kāghaz par do shakhs,oṇ ke ḥuzūr saḥīḥ kī.	man dar ḥuzūr,i dū kas īn kāghaz rā saḥīḥ kard,am.
87. mudda'ī kā nām ba-dastūr tīn bār pukār,ā ga,yā, ba'd us ke, muḳaddama radd-o-bātil hū,ā.	mutābiḳ,i ma'mūl nām,i mudda'ī rā sih bār dar ādālat buland burd, and, wa da'wī,yi ū sāḳit shud.
88. chha baras se maiṇ mudda'ī ko pahchān,tā hūn.	shash sāl,ast ki man mudda'ī rā mī,shinās,am.
89. is gawāh ke-ūpar tum,hārā kuchh paisā nikal,tā hai? (*or*) yih shāhid tum,hārā ḳarz-dār hai?	āyā īn shāhid madyūn,i tū hast?
90. is mulk meṇ ā,ne ke-ba'd turat maiṇ ne dāroghe se kah,ā, ki ḳaid,ī log jo ḳaid-khāne meṇ haiṇ, un ke nām kī fard har haft,e meṇ bhej,ā kar,e.	ba mujarrad,ī ki man wārid,i īn wilāyat shud,am, ba dārūgha guft, am, ki ḳaidi,yān,ī ki dar ḥabs-khāna mī,bāsh,and, fihrist,i nām,hā,i īshān rā har haft,a nazd,i man bi,firist,ad.
91. tum,hārī dānist meṇ itnā ujālā thā, ki ḳaid,ī pahchān,ā jā,we, aur ḳaid,ī aisī waz' meṇ thā, ki budhiyā ne us ko chor kar,ke pahchān,ā ho,gā, jaisā-ḳe āge us ne us,e ghar ke-andar dekh,ā thā?	āyā dar nazar,i tū raushanā,ī ba andāza,ī būd, ki pīr,a-zan,i ki sābiḳ ḳaid,ī rā dar andar,ūn,i khāna dīd,a būd, ū rā tawān,ad shinākht, wa az aḥwāl,i ḳaid,ī ma'lūm mī,shud ki khayāl,i duzd,ī dār,ad?
92. tum ne bāra baj,e ke ʿamal meṇ kaid,ī kī badlī karwā,ī thī, jaisā muḳaddame (*or*, faryād-nāme) meṇ likh,ā ga,ya?	āyā dar sā,at,i duwāz-dah tū īn ḳaid,ī rā (az kashīk) tabdīl kard,a būd,ī, chunān-ki dar muḳaddama (*or*, faryād-nāma) mazkūr,ast?
93. tum ne wuh naḳd-o-jins ḳaid,ī	tū ān wajh wa ḥulya-ālāt,i

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
said money and articles on the person of the prisoner ?	દાગીના પેલા બંધવા પાસે દીઠા હતા શું ?	dāgīna pelā bandh,vā pāse dīṭh,ā ha,tā shuṇ ?
94. He denied that he ever saw the prisoner.	૯૪. તેણે ના પાડી કે મેં બંધવાને કદિ દીઠો નથી.	te,ne nā-pāḍ,ī ke meṇ bandh,vā ne kadi dīṭh,o na,thī.
95. He threatened to set my house on fire.	૯૫. તેણે મને ધમકી આપી, કે હું તારા ઘરને આગ લગાડીશ.	te,ne ma ne dhamkī āp,ī, ke huṇ tā,rā ghar ne āg lagāḍ,īsh.
96. As you have stated that the prisoner offered to pay you by monthly instalments of Rupees 2½, and you were willing to accept it, why did you afterwards complain ?	૯૬. જે પ્રમાણે તમે (આગળ) બોલ્યા, કે બંધવો તમને હડી રૂપિયા મહિને મહિને બાંધી બાંધીને આપતો હતો, અને તમે લેવાને રાજી હતા, ત્યાર પછી ફર્યાદ શા સારૂ કરી ?	je pramāṇe tame (āgal) bol,yā, ke bandh,vo tam ne haḍī rūpiyā mahine mahine khāṇ-dhāṇ bāndhī,ne āp,to ha,to, ane tame le,vā ne rājī ha,tā, tyār pachhī faryād shā-sārū kar,ī ?
97. How long is it since you have known the prisoner ?	૯૭. તમે આ બંધવાને કયા રથી ઓળખો છો ?	tame ā bandh,vā ne kyār-thī olkh,o chho ?
98. What relation does the prisoner bear to you?	૯૮. આ બંધવો તમારો શો સગો થાય છે ?	ā bandh,vo tam,āro sho sago thā,ya chhe ?
99. He said, the woman had borrowed thirty three Rupees in silver and ten in change, and promised to pay him within a week.	૯૯. તે બોલ્યો, કે પેલી બાઈડીએ તેત્રીસ રૂપિયા રોકડા અને દસ રૂપિયાનો ખુરદો મારી પાસેથી ઉધાર લેઈને વાયદો કીધો હતો, કે એક અઠવાડિયામાં હું પાછા આપીશ.	te bol,yo, ke pelī bā,īḍī,e tetrīs rūpiyā rokḍā ane das rūpiyā no khurdo mā,rī-pāse-thī udhār le,īne vāyado kīdho ha,to, ke ek aṭh-vāḍiyāṇ māṇ huṇ pāchhā āp,īsh.
100. When I saw a crowd of people gathered together, I made my escape.	૧૦૦. જ્યારે મેં લોકોની ભીડ દીઠી, ત્યારે નાસી ગયો.	jyāre meṇ lok,o nī bhīḍ dīṭh,ī, tyāre nās,ī-ga,yo.
101. I recollect his having shot at the prosecutor with a double barrelled gun.	૧૦૧. મને (સારીપેઠે) યાદ છે, કે એણે ફર્યાદીની ઉપર બેવડી નળીની બંદુક છોડી હતી.	ma ne (sārī-paṭhe) yād chhe, ke e,ne faryād,ī nī-upar be,vḍī nalī nī banduk chhoḍ,ī ha,tī.
102. Might the prisoner have made his	૧૦૨. શું એમ બને, કે બંધવો નાસી ગયો, તે તમારા	shuṇ em ban,e, ke bandh,vo nās,ī-ga,yo, te

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ke-pās dekh,ā thā ?	mazkūr,a rā dar bar,i ḳaid,ī dīd,a būd,ī ?
94. us ne inkār kiyā ki maiṇ ne ḳaid,ī ko kab-hī nahīṇ dekh,ā.	ū inkār kard ki man ḳaīd,ī rā abad,an na dīda,am.
95. us ne mujh,e ḍarā,yā, ki te,re ghar ko āg lagā-dūngā.	ū ma rā tahdīd kard, ki <u>kh</u>āna,i tu rā ātash <u>kh</u>āh,am zad.
96. jab-ki tum ne (āge) kah,ā, ki ḳaid,ī ad,hā,ī rūpaye māh-ba-māh haft,a-band,ī se de,tā thā, aur tum le,ne par rāz,ī the, tis-pīchhe tum ne us par faryād kis-wāste kī ?	chunān-chi (sābiḳ,an) guft,ī, ki īn ḳaid,ī <u>kh</u>āst az ḳarār,i māh,ī dū rūpiya wa nīm ḳist ba tū bi,dih,ad, wa tū ham rāz,ī shud,ī, pas ba'd az ān cha-rā nālish bar ū namūd,ī ?
97. ḳab-se tum ḳaid,ī ko pahchān, te ho ?	chand gāh hast ki tū īn ḳaid,ī rā mī,shinās,ī ?
98. ḳaid,ī tum,hārā kaun lag,tā hai ?	īn ḳaid,ī bā tū chi <u>kh</u>īsh,ī dār, ad ?
99. wuh bol,ā ki us ạurat ne taiṇtīs rūpiye naḳd aur das rūpiye kā <u>kh</u>urd,a mujh se udhār le,kar wa'da kiyā thā, ki maiṇ ek haft,e ke-andar adā kar,ūṇgī.	ū guft ki fulān zan sī-o-si rūpiya sapīd wa dah rūpiya pūl,i siyāh az man ḳarz girift, wa wa'da kard, ki dar ạrsa,i yak haft,a pas dih, ad.
100. jab maiṇ ne log,oṇ kī bhīḍ dekh,ī, tab bhāg,ā.	chūn man jam'īyat,i mard,um rā dīd,am, az miyān,a gurī<u>kht</u>,am.
101. mujh,e (<u>kh</u>ūb) yād hai, ki us ne mudda'ī par do-nālī bandūḳ chhoḍ,ī thī.	dar <u>kh</u>usūs,i ān-ki ū baṛ mudda'ī tufang,i dū lūla rā <u>kh</u>ālī kard, ma rā (ba <u>kh</u>ūb,ī) yād,ast.
102. kyā tum,hāre dekh,e, ḳaidī bhāg ho,gā ? (*or*) ḳad,ī	īn ḳaid,ī mumkin,ast ki bi,gurīz, ad, wa tū ū rā na bīn,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
escape without your seeing him ?	દીઠા વિના નાસી ગયો હશે?	tam,ārā dīṭh,ā vinā nās, ī-ga,yo ha,she ?
103. When did you see him last, since your arrival in Bombay ?	૧૦૩. તમે મુંબઇમાં આવ્યા પછી કયારથી તેને દીઠો નથી ?	tame Mumba,ī mān āv,yā pachhī kyār-thī te ne dīṭh,o na,thī ?
104. We saw a man on the road with his head cut off, but don't know the murderer.	૧૦૪. અમે માર્ગમાં એક માણસ માથું કાપેલો દીઠો, પણ તેનો મારનાર કોણ તે અમે જાણતા નથી.	ame mārg mān ek mānas māthun kāp,elo dīṭh,o, pan te no mār, nār kon te ame jān,tā na,thī.
105. The father's property in the eye of the law belongs to the son.	૧૦૫. ધારાની રીતે બાપ ની માલમીલકત દિકરાને પહોંચેછે.	. dhārā nī rīt,e bāp nī māl-milkat dikrā ne pahonch,e chhe.
106. You say that the prisoner was the ring-leader of the mutineers last night ; how could you recognize him, it being so dark ?	૧૦૬. તમે કહોછો, કે ગઈરાતે આ બંધવો બંડખોરોનો આગેવાન હતો, પણ એવાં અંધારાંમાં તમે તેને શી રીતે ઓળખ્યો ?	tame kah,o chho, ke ga,ī rāt,e ā bandh,vo band-khor,o no āgevān ha,to, pan evān andhārān mān tame te ne shī rīt,e olakh,yo ?
107. I was standing close to the prisoner, and kept a sharp look out upon him ; I also took notice that he had a scar on his forehead, and can swear that the prisoner is the man.	૧૦૭. હું બંધવાની સોડે ઉભેલો હતો, અને તેને સારીપેઠે જોયા કરતો હતો; તે ઉપરાંત મેં તેનાં કપાળ ઉપર એક ડાઘ દીઠો, અને શપત લેઈ કહી શકું છું કે આ બંધવો તેજ આસામી છે.	huṇ bandh,vā nī-soḍe ubh,o ha,to, ane te ne sārī-paṭhe jo,yā kar,to ha,to ; te uprānt meṇ te nān kapāl upar ek dāgh dīṭh,o, ane shapat le,ī kah,ī shak,un chhun ke ā bandh,vo te,j āsamī chhe.
108. Was the prisoner near enough to hear what you said to the camp follower ?*	૧૦૮. શું આ બંધવો એટલો સોડે હતો, કે જે કાંઈ તમે પેલા ભીરબુંગાના માણસ (*or*, ભીરવાલા)*ને કહ્યું તે તેના સાંભળ્યામાં આવત ?	shun ā bandh,vo eṭlo soḍe ha,to, ke je kāṇ,ī tame pelā bhīr-bungā nā mānas (*or*, bhīr-vālā)* ne kah,yun, te te nā sāmbhal,yā mān āv,at ?
109. I saw the prisoner beating his wife and pulling her along by her hair.	૧૦૯. મેં બંધવાને પોતાની બાઈડીને મારતાં અને તેના કેશ પકડીને ખેંચતાં દીઠા.	meṇ bandh,vā ne potā nī bā,idī ne mār,tan ane te nā kesh pakḍ,ī,ne khench,tān dīṭh,o.

* This word is also written *bahir-wala: bahir* signifies *baggage of an army;* and *wala*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
bhāg,ā aur tum ne us,e na dekh,ā ho,gā ?	
103. Mumba,ī meṇ ā,ne ke-ba'd kab-se tum ne us,e nahīṇ dekh,ā ?	az zamān,ī ki tū wārid,i Mumba,ī shud,ī tā ḥāl chand wak̲t,ast ki ū rā na dīda,ī ?
104. ham ne rast,e meṇ ek shak̲hs sir kaṭ,ā hū,ā dekh,ā, par us kā ḳātil ma'lūm nahīṇ.	dar rāh shak̲hs,ī sar burīda,ī rā dīd,īm, ammā na mī,dān,īm kush, anda,i ū kī,st.
105. shar' ke rū se bāp kā māl-o-milk beṭe ko pahuṇch,tā hai.	az rū,yi shar' māl-o-milk,i padar ba pisar mī,ras,ad.
106. tum kah,te ho, ki ga,ī rāt ko yih ḳaid,ī mufsid,oṇ kā sar-gurūh thā, to aise andhere meṇ tum ne us,e kis-tar,ḥ pahchān,ā ?	tū mī,gū,ī ki dī-shab īn ḳaid,ī pīsh-raw,i mufsid,ān būd, dar ān tārīk,ī chi-gūna tū ū rā shinā̲kht,ī ?
107. maiṇ ḳaid,ī ke-nazdīk khaḍā hū,ā thā, aur us,e ba g̲haur dekh rah,ā thā, aur yih bhī dekh,ā ki us kī peshānī par ek dā̲g̲h hai, aur ḳasam khā,kar kah sak,tā hūṇ ki ḳaid,ī wuh-ī shak̲hs hai.	man ba pahlū,yi ḳaid,ī īst,āda būd,am, wa ū rā tīz nigāh mī,kard, am, ạlāwa bar pīshānī,yi ū dā̲g̲h,ī mu'āyana dīd,am, wa mī,tawān,am ḳasam bi,k̲hur,am ki īn ḳaid,ī ham-ān,ast.
108. kyā ḳaid,ī itnā nazdīk thā, ki jo kuchh tum ne us bhīr-bungā ke ādmī (*or*, bhīr-wāle)* se kah,ā, so us ke sun,ne meṇ ā,tā ?	āyā īn ḳaid,ī ba martaba,ī ba tū nazdīk būd, ki ān-chi tū guft,ī ba ān shak̲hs,ī ki az rajjāla,i lashkar būd, tawān,ad shanīd ?
109. maiṇ ne ḳaid,ī ko ap nī jorū ke bāl pakaḍ,kar khainch,te aur us,e mār,te dekh,ā.	man ḳaid,ī rā dīd,am, ki mū,i zan,i k̲hud rā mī,kash,īd, wa ū rā mī,zad.

* denotes, in composition, a *man* or *agent*. (See p. 70, sent. 53).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
110. How do you know that this is the man who beat the boy?	૧૧૦. તમે શી રીતે જાણ્યું, કે જેણે આ છોકરાને માર્યો તે એજ આસામીછે ?	tame shī rīt,e jān,yuṇ, ke je,ne ā chhokrā ne mār,yo, te e,j āsāmī chhe?
111. When the robbery was committed, where were you; and when you saw the robbers running away with their plunder, why did not you immediately shout out in order that they might come to your assistance?	૧૧૧. જ્યારે ચોરી થઈ, ત્યારે તમે ક્યાં હતા, અને જ્યારે તમે ચોરોને લૂટ લે ઈને નાસી જતા દીઠા, ત્યા રે તરત શા-સારૂ બુમ ન હીં પાડી, કે લોક તમારી કુમકે આવે ?	jyāre chor,ī th̤a,ī, tyāre tame kyāṇ h̤a,tā, ane jyāre tame chor,o ne lūṭ le,īne nās,ī-ja,tā dīṭh̤ā, tyāre tarat shā-sārū bum nahīṇ pāḍ,ī, ke lok tam,ārī kumak,e āv,e ?
112. Whenever there is a robbery committed, it generally happens that the Government *patte-walas* connive at it.	૧૧૨. જ્યારે ચોરી થાયછે, ત્યારે ઘણું કરીને એમ બને છે, કે સરકાર નાપાળા (*or*, પટ્ટેવાળા) તે વાતની આના કાની (*or*, આંખ આડેકાન) કરેછે.	jyāre chor,ī thā,ya chhe, tyāre ghanuṇ-kar,īne em ban,e chhe, ke sar-kār nā pālā (*or*, paṭṭe-vālā) te vāt nī ānā-kānī (*or*, āṇkh āḍe kān) kar,e chhe.
113. Had the prisoner any intrigue with the deceased, before her death?	૧૧૩. શું આ બંધેવો પેલી મરનાર સાથે તેનાં મરણ પામ્યાની આગમજ કાંઈ લા ગેલો હતો ?	shuṇ ā bandh,vo pelī mar,nār sāthe te nāṇ maran pām,yā nī āgmaj kāṇ,ī lāg,elo ha,to ?
114. Can you unhesitatingly deny that you were the person conversing with the prisoners, when he was about to drop from off the jail wall?	૧૧૪. જે વેળા આ બંધે વો તુરંગની ભીત ઉપરથી પોતાનીમેળે નીચે તુટી પડ વાના વિચારમાં હતો, તે વે ળા જે શખ્સ તેની સાથે વા તચીત કરતો હતો, તે હું નહી એમ નિરભયથી ના કે હી શકોછો ?	je velā ā bandh,vo turang nī bhīt upar-thī potā nī-mele nīche tuṭ,ī paḍ,vā nā vichār māṇ ha,to, te velā je shakhs te nī-sāthe vāt-chīt kar,to ha,to, te huṇ nahīṇ em nir-bhaya thī nā kah,ī shak,o chho ?
115. When you apprehended the prisoner, as he was about to step into a boat at the *bunder* in the dock yard, had he on any hand cuffs?	૧૧૫. જે વેળા તમે બંધવા ને ગોદી બંદર ઉપર હોડી માં ચઢતાં પકડયો, તે વેળા એના હાથમાં કાંઈ હાથ બે ડી હતી કે નહીં ?	je velā tame bandh,vā ne godī bandar par hoḍī māṇ chaḍh,tāṇ pakaḍ,yo, te velā e nā h̤āth maṇ kāṇ,ī h̤āth-beḍ,ī ha,tī ke nahīṇ ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
110. tum kis-ṭarḥ jān,te ho, ki yih wuh,ī shakhs hai, jis ne chhokre ko mār,ā ?	tū az ku-jā dān,ist,ī, ki īn ham-ān kas,ast, ki tifl rā zad ?
111. jab chor,ī hū,ī, tum kahāṇ the, aur jab tum ne un chor,oṇ ko lūṭ kā asbāb le-jā,te aur bhāg,te hū,e dekh,ā, to kyūṇ tum ne turat sher na kiyā, tā-ki log tum,hārī madad ko ā,weṇ ?	tū dar hīn,i wuḳū,i duzd,ī dar kujā būd,ī, wa chūn duzd,ān rā bā ghārat gurīz,ān dīd,ī, cha-rā ham-ān dam bāng,i buland na zad,ī, ki mard, um ba kumak,i tū bi,ras,and ?
112. jab kab-hī chor,ī ho,tī hai, to aksar yūṇ ittifāḳ ho,tā hai, ki sarkār ke piyāde (*or*, paṭṭe-wāle) us se ighmāz (*or*, ānā-kānī) kar,te haiṇ.	har waḳt ki duzd,ī mī,shaw,ad, aksar ān,ast ki sipāhi,yān,i sar-kār az ān chashm-pūsh,ī (*or*, ighmāz) mī,kun,and.
113. kyā ḳaid,ī us mar,ne-wālī ke-sāth us ke mar,ne ke-āge kuchh ishḳ-bāz,ī rakh,tā thā ?	āyā īn ḳaid,ī pīsh az murd,an,i ān zan bā ū ta,ashshuḳ,ī dāsht ?
114. tum be-dhaḍak inkār kar-sak,te ho, ki jis waḳt ḳaid,ī kaid-khāne kī dīwār par-se ap ne-ta,īṇ girā-de,ne par thā, us waḳt us ke-sāth jo shakhs bāt-chīt kar,tā thā, so maiṇ nahīṇ ?	bidūn,i tashkīk mī,tawān,ī inkār kun,ī wa bi,gū,ī ki dar waḳt,ī ki ān ḳaid,ī mī,khāst khud rā az dīwār,i maḥbas bar zamīn andāz,ad, kas,ī ki bā ū takallum mī,kard, man na būd,am.
115. jab tum ne ḳaid,ī ko godī bandar par hoḍī meṇ chaḍh,te-chaḍh,te pakaḍ-liyā, us waḳt us ke hāth meṇ ko,ī hath-kaḍī thī ki nahīṇ ?	chūn tū ān ḳaid,ī rā dar bandar,i kashtī-sāz-khāna dar ḥālat,ī ki ū mī,khāst dar baghala sawār shaw,ad, girift,ār,ash kard,ī, dast-band,ī dar dast,i ū būd yā na ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
116. When the robbery was committed, had a person been sleeping in the house, would he not have been awakened by the noise occasioned by the thieves? speak the truth and fear nothing.	૧૧૬. જે વેળા ચોરી થઈ, તે વેળા એક શખ્સ જે ઘર માં સુતેલો હતો, તે શું ચો રોની ઘુમ થી જાગ્યો નહીં હશે? ખરૂં કહો, અને કો ઈ વાતની ધાસ્તી નહીં રાખો.	je velā chorī thaī, te velā ek shakhs je ghar māṇ su,telo ha,to, te shuṇ chor,o nī bum thī jāg,yo nahīṇ ha,she? kharuṇ kah,o, ane koī vāt nī dhāstī nahīṇ rākh,o.
117. The one evidence has sworn that the night was so dark you could not see more than 10 or 15 yards in front; while the other swears it was bright moon light: how can you therefore place any reliance upon the evidence of either? (See p. 90, sent. 135).	૧૧૭. એક સાક્ષી સમ ખા ઈ ને બોલેછે, કે રાત એવી તો અંધારી હતી, કે દસ અ થવા પંદર ગજથી વધારે આ ગળ કાંઈ દિસતું નોહોતું; અને બીજો શપત લેઈને બોલેછે, કે પ્રકાશિત ચાંદની હતી: માટે તમે શી રીતે એ ની યા તેની સાક્ષી ઉપર ભ રોસો લાવી શકશો?	ek sākshī sam khā,īne bol,e chhe, ke rāt evī to andhārī ha,tī, ke das athvā pandar gaj thī vadhāre āgal kāṇ,ī dis,tuṇ no ho,tuṇ; ane bījo shapat le,īne bol,e chhe, ke prakāsh,it chānd,anī ha,tī: māṭe tame shī rīt,e e nī yā te nī sākshī upar bharoso lāv,ī shak,sho?
118. I do not see why you should disbelieve the evidence of both: the first is a respectable man and would not give false evidence, while the second is known to be a man of no principle.	૧૧૮. શા–સારૂ તમે બેઉ ની સાક્ષી ખોટી જાણો એ મારી નજરમાં આવતું નથી: (કાંજે) પેહેલો સાક્ષી જે છે તે આબરૂવાલોછે, અને તે ખોટી સાક્ષી આપશે નહીં, અને બીજો જાણીતો દુરા ચારી અને બદ જાત છે.	shā-sārū tame be,u nī sākshī khoṭī jāṇ,o e māṇ,rī najar māṇ āv,tuṇ na,thī: (kāṇ-je) pehelo sākshī je chhe te ābrū-vālo chhe, ane te khoṭī sākshī āp,she nahīṇ, ane bījo jāṇ,īto dur-āchār,ī āne bad-zāt chhe.
119. That is very true; but the court must not be led away by any thing that may have come to their ears by private report; but must judge by the evidence laid publicly before them.	૧૧૯. ફ વાત ખરીછે સહી; પણ અદાલતના સાહેબોને ઘટેછે, કે બાહારની વાતો જે કાનેપડે તે ઉપર ભુલાવો નહીં ખાય; પણ જે સાક્ષિ પ્રગ ટ રીતે અદાલતમાં તેઓની આગળ આવે, તે ઉપરથી તપાસ કરે.	e vāt kharī chhe sahī; pan adālat nā sāheb,o ne ghaṭ,e chhe, ke bāhār nī vāt,o je kāṇ,e paḍ,e te upar bhul,āvo nahīṇ khā,ya; pan je sākshi pragaṭ rīt,e adālat māṇ te,o nī-āgal āv,e, te upar-thī tapās ka,re.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
116. jab chor,ī hū,ī, tab wuh shakh jo ghar men so,tā thā, so chor,on ke ghul machā,ne se jāg,ā na ho,gā sach kah,o, aur kis,ī bāt kā ḍar mat rakh,o.	dar hīn,i wuḳū,i duzd,ī, shakhs,ī ki dar andarūn,i khāna khābīd,a būd, āyā ū az sadā,i duzd,ān bīdār na shud,a bāsh,ad ? rāst bi,gū, wa hīch ma,tars.
117. ek shāhid ḳasam khā,kar kah,tā hai, ki rāt aīsī andherī thī, ki das yā pandra gaz ke fāsile se āge kuchh nazar nahīn ā,tā thā ; aur dūsrā gawāh ḳasam khā,kar bol,tā hai, ki chamak,tī chand,anī pad,tī thī : is-liye tum kis-tar,h is kī yā us kī gawāh,ī par bharosā kar sak,te ho ?	yak,ī az gawāh,ān ḳasam mī,khur, ad, wa mī,gū,yad, ki shab ba ḥadd,ī tārīk būd, ki ziyāda az dah yā pānz-dah gaz dar muḳābil hīch chīz mar,ī na mī,shud ; wa dīgar,ī ḳasam yād mī,kun,ad, wa mī,gū,yad, ki māh-tāb,i darakhshān būd : pas tū shahādat,i ā',hā rā chi-gūna bāwar tawān,ī kard ?
118. me,rī nazar men nahīn at,ā ki kis-liye tum do,non kī gawāh,ī par bharosā nahīn lā,oge : (kyūn-ki) pahlā gawāh ābrū-wālā shakhs hai, wuh jhūṭh,ī shāhid,ī na degā, aur dūsrā mash,hūr bad-nīyat aur bad-khaslat hai.	na mī,dān,am cha-rā shahādat,i har dū rā bāwar na kun,ī : (zīrā-ki) gawāh,i auwal ādam,ī mu'tabar mī,bāsh,ad, (hargiz) gawāhī,yi durūgh na mī,dih,ad, wa gawāh,i sānī dar ḥarārat wa bad-nihād,ī mash,hūr mī,bāsh,ad.
119. yih bāt sach hai sahī ; par ad̤ālat ke sāḥib,on ko chāhiye, ki bāhar ki bāt jo un ke kān men pad,e us par dhokhā na khā,wen ; bal-ki jo gawāh,ī zāhir,an ad̤ālat men un ke sāmhne guzre, us par-se insāf kar,en.	īn ki mī,gū,ī rāst wa durust,ast ; wa-līkin sāḥib,ān,i ad̤ālat rā na ān-chi az khārij bi,shnaw,and bar ān ,hāyad, ki farīft,a shaw,and ; bal-ki az shahādat,ī ki zāhir,an dar ad̤ālat ,īsh,i īshān ā,yad, bar ān amal un,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
120. Previous to the occasion of which you speak, had you ever heard reports about his ill usage of his wife?	૧૨૦. આ વાત જે તમે બોલિઓ છો, તેની અગાઉ તમા રા સાંભળ્યામાં કદિ આવ્યું હતું, કે તે પોતાની બાયડી ની સાથે અયોગ્ય રીતે ચા લ્યો ?	ā vāt je tame bol,o chho, te nī-agā,u tām, ārā sāmbhal,yā mān kadi āv,yuṇ ha,tuṇ, ke te potā nī bāyaḍī nī-sāthe a-yogya rīt,e chāl, yo ?
121. Well, tell him, he shall not be punished; but if he again commits a similar offence, he cannot escape: it is his good character alone that saves him now.	૧૨૧. સારૂં, તેને કહો, કે તને શિક્ષા નહીં મલશે ; પ ણ એવો વાંક જો ફરી તું કરીશ, તો છુટીશ નહીં: અ ને હમણા તું છુટયો તે મા ત્ર તારી (આગળી) સારી ચાલને લીધે છુટયો.	sāruṇ, te ne kah,o, ke ta ne shikshā nahīṇ mal,she ; pan evo vāṇk jo pharī tuṇ kar,īsh, to chhuṭ,īsh nahīṇ : ane hamnā tuṇ chhuṭ,yo te mātr tā rī (āglī) sārī chāl ne-līdhe chhuṭ,yo.
122. I have a mind to pardon this man; because, though it is quite clear that he is the actual perpetrator of the offence; still I am convinced he was instigated to it by some person who was interested in its commission.	૧૨૨. મારા મનમાં એમ આવેછે, કે હું આ શખ્સ નો ગુના માફ કરૂં; કાંજે જોકે ઉઘાડું માલુમ પડી આવેછે, કે ખચિત આ ગુ નાનો કરનાર તો એજ આ સામીછે; તોયપણ મને નિશ્ચ ય છે, કે જે શખ્સને એ કામ કરાવવાની ગરજ હતી, તેના શિખ્યા ઉપરથી તેણે એ ગુના કર્યો છે.	mā,rā man māṇ em āv,e chhe, ke huṇ ā shākhs no gunā māf kar,uṇ ; kāṇ-je jo ke ughāḍ,uṇ mālum pāḍ,ī-āv,e chhe, ke khachit ā gunā no kar,nār to ej āsāmī chhe ; toya-pan ma ne nishchaya chhe, ke je shakhs ne e kām karāv,vā nī garaj ha,tī, te nā shikhav,yā upar-thī te,ne e gunā kar,yo chhe.
123. Do you remember having said that on the night of the 25th ultimo, a man was waylaid on the road between Panwell and Poona; and that to all appearance, the act must have been committed by Police *peons*.	૧૨૩. તમને યાદછે, કે ત મે એમ બોલ્યા હતા, કે ગ યા મહિનાની પચ્ચીસમી તા રીખે રાતે બોરાઘે પનવેલ તથા પૂણાની વચ્ચેના માર્ગ માં સંતાઈ ને એક માણસને લૂટયો; અને એમ માલુમ પડતું હતું, કે એ કામ પો લીસના સિપાહિયોએ કર્યું હતું.	[tuṇ. tam ne yād chhe, ke tame em bol,yā hā,tā, ke ga,yā mahinā nī pachīs,mī tārīkh,e rātre choro,e Panvel tathā Pūnā nī-vachche nā mārg māṇ santā,īne ek mānas ne lūṭ,yo ; ane em mālum paḍ,tuṇ ha,tuṇ ke e kām *police* nā sipāhi,yo,e kar,yuṇ ha,-

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
120. yih bāt jo tum bol,te ho, is ke-āge kab-hī tum,hāre sun,ne meṇ ā,ya thā, ki us ne ap nī jorū se bad-sulūk,ī kī ?	ḳabl az wuḳū,ī īn amr ki tū mī, ẓū,ī, hargiz shanīda,ī ki ū bā zan,i ḫud bad-raftār,ī kard,a (bāsha,d) ?
121. achchhā, us,e kah,o, ki tum ko sazā na dī jā,egī ; lekin agar phir aisī taḳsīr kar,oge, to na bach, oge : aur ab-hī tum maḥz ap nī (aglī) nek chāl ke sabab se bach,te ho.	bali, bi,gū ū rā, ki sazā na ḫāh,ī yāft ; wa-līkin agar bār,i dīgar mur, takib,i chunīn fi'l shawī, ḫalās,ī mumkin nīst : zīrā-ki maḥz,i nīkū-raftāri,yi (sābiḳ,i) tū tu rā dar īn waḳt rahā,ī dād,a.
122. me,re jī meṇ ā,tā hai, ki is shaḳhs ko mu'āf kar,uṇ ; kyūṇ-ki agar-chi sāf ma'lūm paḍ,ā, ki muḳarrar is gunāh kā kar,ne-wālā to wuh-ī hai, par mujh,e yaḳīn hai ki jis shaḳhs ko us kām ke kar, wā,ne kī ġharaz thī, us ke warġhalā, ne se us ne kiyā hai.	irāda dār,am, ki taḳsīr,i īn shaḳhs rā mu'āf kun,am : bā-wujūd,i ān-ki bar man ḫub ma'lūm,ast, ki muḳassir,ast, wa-līkin az-ān-jā-ki bar man yaḳīn,ast ki sāḥib-ġharaz,ī ū rā dar īn bāb taḥrīs kard,a, li-hāzā ū rā afw mī,kun,am.
123. tum ko yād hai, jo tum ne kah,ā thā, ki ga,ye mahīne kī pachīs-wīṇ tārīḳh kī rāt ko chor,oṇ ne ghāt kar,ke Panwel aur Pūne ke-dar-miyān raste par ek ādmī ko lūṭ,ā ; aur yūṇ ma'lūm ho,tā thā ki yih kām *police* ke sipāhi,yoṇ ne kīya.	ba ḫāṭir dār,ī, ān-chi tū guft,a būd,ī, ki ba tārīḳh,i bīst-o-panj,um,i māh,i guzasht,a ba waḳt,i shab shaḳhs,ī rā dar rāh,ī, ki mā-bain,i Panwel wa Pūna mī,bāsh,ad, duzd,ān kamīn kard,a ġhārat namūd, and ; wa ẓāhir,an chunān tasauwur mī,raft ki albatta sipāhi,yān,i *police* murtakib,i īn fi'l shud,a bāsh,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
124. He goes about in the bazar, falsely stating that I have beaten and otherwise ill used his son who is a horse-keeper in my service; and as this report is highly prejudicial to me, in as much as it prevents respectable men from entering my service; you must warn him to desist, otherwise I must prosecute him.	૧૨૪. તે બજારમાં જુઠું બોલતો ફરેછે, કે મેં તેના દિકરાને જે મારો ઘોડાવા લોછે તેને મેં માર્યો અને દુઃખ દીધું; અને એ વાત માં મને ઘણો અવગુણછે, કાંજે કોઈ આબરૂવાળો માણસ મારી ચાકરીમાં રહેવા ને આચકો ખાશે; માટે ત મારે તેને તાકીદ કરવી જોઈયે, કે એ વાત મેલીદે, નહીં તો મને તેની ઉપર ફરીાદ કરવી પડશે.	te bajār mān juṭhuṇ bol,to phar,e chhe, ke mèṇ te nā dikrā ne je mā,ro ghoḍā-vālo chhe te ne meṇ mār,yo ane dukh dī,dhuṇ; ane e vāt mān ma ne ghano av-gun chhe, kāṇ-je ko,ī ābrū-vālo mānas mā,rī chākrī mān rah,evā,ne āchko khā,she; māṭe tam,āre te ne tākīd kar,vī jo,īye, ke e vāt mel,ī-de, nahīṇ-to ma ne te nī-upar faryād kar,vī pad,she.
125. When he came near you, would he have struck you, had his hat not fallen off?	૧૨૫. જે વેળા તે તમારી સોડે આવી પહોંચ્યો, તે વેળા જો તેની ટોપી પડી ન હીં ગઈ હોત, તો શું તે ત મને મારત?	je velā te tam,ārī soḍe āv,ī-pahonch,yo, te velā jo te nī ṭopī pad,ī nahīṇ ga,ī ho,t, to shuṇ te tam ne mār,at?
126. Should he have left the place before your reaching it, be sure to make inquiry concerning the circumstances attending his escape.	૧૨૬. તમે ત્યાં પહોંચો તે ની અગાઉ જો તે ત્યાંથી નિકળી ગયો હોય, તો ખચિત તે બાબતની ચોકસી કર જો, કે તે શી રીતે નાસી ગયો.	tame tyāṇ pahonch,o te nī-agā,u jo te tyāṇ-thī niklī-ga,yo ho,ya, to khachit te bābat nī choksī kār,jo, ke te shī rīt,e nās,ī-ga,yo.
127. Are written agreements common, and are witnesses and signatures necessary?	૧૨૭. (આ દેશમાં) કબાલા લખી લેવા તથા લખી આપવાની ચાલ છે શું, અને તે ઉપર સાખ તથા સહી (બી) કરવી જોઇયે શું?	(ā desh mān) kabālo lakh,ī-le,vā tathā lakh,ī-āp,vā nī chāl chhe shuṇ, ane te upar sākh tathā sahī (bī) kar,vī jo,īye shuṇ?
128. What do you do with the money you receive on the mortgage of your land?	૧૨૮. તમે તમારી જમીન ધરેણે મેલીને રૂપિયા જે લો છો, તેને શું કરોછો?	tame tam,ārī jamīn gharene mel,īne rūpiyā je lo chho, te ne shuṇ kar,o chho?
129. According to the agreement of the bond	૧૨૯. ગિરવી કબાલા ની બોલી પ્રમાણે તમારી	girvī kabālā nī bolī pramāne tam,ārī muddat

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
124. wuh bāzār meṇ jhūṭh-mūṭh bol,tā phir,tā hai, ki main ne us ke beṭe ko jo me,rā sā,īs hai mār,ā aur bad-sulūk,ī kī; aur yih bāt me,re hakk meṇ zabūn hai, kyūṇ-ki ko,ī ābrū-wālā shakhs me,rī naukar,ī meṇ ā,ne se ruk-jā,egā; is liye chāhiye ki tum us,e tākīd kar,o, ki is bāt se hāth uṭhā,we, nahīṇ-to mujh,e us par faryād kar,nā paḍ,egā.	ū dar bāzār mī,gard,ad, wa ja'l mī,kun,ad, ki man pisar,i ū rā ki sā,īs,i man mī,bāsh,ad zad,am wa āzār,ash namūd,am; wa chūn īn shuhra barā,i man bisyār zarar dār,ad, ba sabab,i ān-ki mard,um,i mu'tabar az naukari,yi man im, tinā' mī,numā,yand; banā-bar-īn bāyad tū ū rā khabar kuṇī, ki dast az īn ḥarakat bar-dār,ad, wa-illā lā-budd man ba-jihat,i ū nālish khāh,am kard.
125. jab wuh tum,hāre nazdīk ā-pahuṇch,ā, tab agar us kī ṭopī nahīṇ gir-paḍ,tī, to kyā wuh tum ko mār,tā?	āyā chūn ū ba tū nazdīk shud, agar kulāh,i ū bar zamīn na yuftād, a būd, tu rā zad,a būd?
126. tum,hāre pahuṇch,ne ke-āge agar wuh wahāṇ-se nikal-ga,yā ho, to us ke bhāg,ne kī bābat meṇ khūb pūchh-pāchh kījo, ki kis sūrat se bhāg,ā.	agar pīsh az-ān-ki tū ān-jā bi, rasī ū raft,a bāsh,ad, ḥaḳīḳat,i gurīkht,an,i ū rā khūb taḥḳīḳ kun.
127. (is mulk meṇ) kyā ḳabāla likh-le,ne de,ne kī chāl hai, aur us par shāhid,ī aur saḥīḥ (bhī) zarūr hai ki nahīṇ?	āyā ḳabāla nawisht,an (dar īn wilāyat) ma'mūl,ast, wa shahādat wa dast-khatt (ham) bar ān lāzim, ast yā na?
128. tum ap nī zamīn girau rakh, kar paisā jo le,te ho, so us,e kyā kar,te ho?	tū zamīn,i khud rā girau guzāsht, a wajh,ī ki mī,sitān,ī, ān rā chi mī,kunī?
129. girau-nāme ke ḳarār mūjib tum,hārī muddat pūrī hū,ī.	ba mūjib,i ḳarār-dād,i (īn) girau-nāma muddat munḳazī gasht,a.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
of mortgage, your time is out.	મુદત પુરી થઈ.	purī tha,ī.
130. You must be punished for bringing such a false charge.	૧૩૦. એવો જુઠો દાવો ઉઠાવ્યો તે વિષે તમને શિક્ષા આપવી જોઈયે.	130. evo juṭho dāvo uṭhāv,yo te vishe tam ne shikshā āp,vī jo,īye.
131. When he struck you, why did you not make a complaint?	૧૩૧. જ્યારે તેણે તમને માર્યો, ત્યારે શા-સારૂ તમે ફર્યાદ નહીં કરી?	131. jyāre te,ne tam ne mār,yo, tyāre shā-sārū tame faryād nahīṇ kar,ī?
132. Since the *patel* died, who has filled his situation?	૧૩૨. જ્યારથી પટેલ મરણ પામ્યો, ત્યારથી તેનું કામ કોણ ચલાવેછે?	132. jyār-thī paṭel maran pām,yo, tyār-thī te nuṇ kām kon chalāv,e chhe?
133. Are there any great merchants in this district, and are their names written in your account book?	૧૩૩. શું આ પ્રગણાંમાં કોઈ મોટા વેપારીછે, અને તેઓનાં નામ તમારાં દફતર માં નોધેલાંછે?	133. shuṇ ā praganāṇ māṇ ko,ī moṭā vepār,ī chhe, ane te,o nāṇ nām tam,ārāṇ daftar māṇ nodh,elāṇ chhe?
134. He says one thing, and you say another.	૧૩૪. તે કંઈ કહેછે, અને તમે કંઈ કહોછો.	134. te kaṇ,ī kah,e chhe, ane tame kaṇ,ī kah,o chho.
135. I would not attend to his complaint.	૧૩૫. હું તેની ફર્યાદ સાંભળવાનો નહીં.	135. huṇ te nī faryād sāmbhal,vā no nahīṇ.
136. What was the subject of their conversation?	૧૩૬. તેઓ શી બાબતની વાતચીત કરતા હતા?	136. te,o shī bābat nī vāt-chīt kar,tā ha,tā?
137. I have told you all that happened from first to last.	૧૩૭. પ્રથમથી તે શેવટ લગી જે બન્યું, તે સઘળું મેં તમને કહી સંભળાવ્યું.	137. pratham thī te shevāṭ lagī je ban,yuṇ, te saghluṇ meṇ tam ne kah,ī sambhlāv,yuṇ.
138. He threatened him with many violent gestures.	૧૩૮. તેણે ઘણી ધિંગા-મસ્તી (*or*, ધાંધલ) કરીને તેને બિહિવડાવ્યો.	138. te,ne ghanī dhingā-mast,ī (*or*, dhāndhal) kar,īne te ne bihivḍāv,yo.
139. How do you know that this is the very man who struck you?	૧૩૯. તમે શા ઉપરથી જાણોછો, કે જે આસામીએ તમને માર્યો, તે એજ છે?	139. tame shā upar-thī jāṇ,o chho, ke je āsāmī,e tam ne mār,yo, te e,j chhe?
140. I recognized his voice whilst he was conversing with his companion.	૧૪૦. જ્યારે તે પોતાના સાથિયોની સાથે વાતચિત કરતો હતો, ત્યારે મેં તેનો સાદ ઓળખ્યો.	140. jyāre te potā nā sāthi,yo nī-sāthe vāt-chīt kar,to ha,to, tyāre meṇ te no sād olakh,yo

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
130. aisī jhūṭhī tuhmat lagā,ne ke sabab se tum ko sazā diyā chāhiye.	az barā,i chunīn buhtān,i ja'l,ī ki kard,ī tu rā siyāsat bāyad kard.
131. jab us ne tum ko mār,ā, kyūṇ tum ne faryād nahīṇ kī ?	chūn ū tu rā zād, cha-rā nālish na kardī ?
132. jab-se paṭel mar-ga,yā, tab-se us kā kām kaun chalā,tā hai ?	az waḳt,ī ki *patel* (ya'nī ra,īs,i dih) murd, mansab,i ū rā ba ki dād,and ?
133. is pargane meṇ ko,ī baḍe saudā-gar haiṇ, aur un ke nām tum,hāre daftar meṇ likh,e hū,e haiṇ ki nahīṇ ?	āyā dar īn ta,alluḳa tājir,ān,i mu'tabar hast,and, wa nām,hā,i īshān dar daftar,i tū sabt,ast yā na ?
134. wuh kuchh kah,tā hai, aur tum kuchh kah,te ho.	ū chīz,ī mī,gū,yad, wa tū chīz,i dīgar mī,gū,ī.
135. maiṇ us kī faryād sun,ne kā nahīṇ.	man mutaḥammil,i shikāyat,i ū na <u>kh</u>āh,am shud.
136. un kī bāt-chīt kā mazmūn kyā thā ?	mazmūn,i guft-o-gū,i īshān chi būd ?
137. auwal se ā<u>kh</u>ir tak jo kuchh, hū,ā, so maiṇ ne tum se kah-sunā yā.	ān-chi wā<u>kh</u>i' shud,a min-al-badāya il,an-nihāya ba tū izhār kard,am.
138. us ne bahut-sī dhengā-mushṭī (*or*, dhāndhal) kar,ke us,e dhamkī dī.	ū ba ḥarakāt,i tund-o-tīz ū rā tahdīd kard.
139. tum kis tar,ḥ jān,te ho, ki yih wuh-ī ādmī hai jis ne tum ko mār,ā ?	tū chi-gūna mī,dān,ī ki īn ham-ān kas,ast ki tu rā zad ?
140. jab wuh ap ne sāthi,yoṇ ke-sāth bāt-chīt kar,tā thā, maiṇ ne us kī āwāz pahchān,ī.	dar waḳt,ī ki ū bā rufaḳā,i <u>kh</u>īsh guft-o-gū mī,kard, man sadā,i ū rā shinā<u>kh</u>t,am.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
141. How long before that time, were you acquainted with him ?	૧૪૧. તેની અગાઉ તમે તેને ક્યારથી ઓળખતા હતા ?	te nī-agā,u tame te ne kyār-thī olakh,tā ha,tā ?
142. I have known him from his infancy, he lived for many years in my neighbourhood.	૧૪૨. હું તેને બાળ–પણથી ઓળખું છું, ઘણા વરસલગી તે મારા પડોસમાં રહેતો હતો.	huṇ te ne bāl-pan thī olkh,uṇ chhuṇ, ghanā varas lagī te mā,rā paḍos māṇ rah,eto ha,to.
143. Who was his companion, and how close were you to them, when you heard them conversing ?	૧૪૩. તેનો સંગતી કોણ હતો, અને જે વેળા તમે તે ઓને વાતચીત કરતાં સાંભળ્યા, તે વેળા તમે તેઓથી કેટલે છેટે હતા ?	te no sangtī koṇ ha,to, ane je velā tame te,o ne vāt-chīt kar,tāṇ sāmbhal,yā, te velā tame te,o thī keṭ,le chheṭe ha,tā ?
144. I do not know who was his companion, but they were distant about one or two paces from me.	૧૪૪. તેનો સાથી કોણ હતો તે હું જાણતો નથી, પણ તેઓ મારાથી એક યા બે ડગલાં વેગળા હતા.	te no sāth,ī kon ha,to te huṇ jān,to na,thī, pan te,o mā,rā thī ek yā be ḍaglāṇ veglā ha,tā.
145. Can you tell me where the man went after striking you ?	૧૪૫. તમને માર્યા પછી તે કયાં ગયો તે તમે કહી શકશો ?	tam ne mār,yā pachhī te kyāṇ ga,yo te tame kah,ī shak,sho ?
146. He went straight away to his own house, and I followed him quietly so that he could not perceive me.	૧૪૬. તે પાધરો પોતાને ઘેર ગયો, અને હું ચુપા–ચુપ* (*or* છાનોમાનો) તેની પછવાડે ચાલ્યો, એવી રીતે કે તેણે મને દીઠો નહીં.	te pādhro potā ne gher ga,yo, ane huṇ chup-ā-chup* (*or*, chhā,no-māno) te nī-pachh,wāḍe chāl,yo, evī rīt,e ke te,ne ma ne dīṭh,o nahīṇ.
147. Was he constantly in view when you followed him to his house; or did you for any short interval, lose sight of him ? tell truly.	૧૪૭. જ્યારે તમે તેની પછવાડે ગયા, ત્યારે તે તમારી નજરમાંનો નજરમાંજ હતો; અથવા લગરીક તમારી દૃષ્ટિ માંથી છુટયો કે નહીં ? ખરું બોલો.	jyāre tame te nī-pachhwāḍe ga,yā, tyāre te tam,ārī najar māṇ no najar māṇ,j ha,to ; athvā lagrīk tam,ārī drishṭi māṇ-thī chhuṭ,yo ke nahīṇ? kharuṇ bol,o.

* Some abstracts are formed in Gujarati and Hindustani by repeating a word, with a slight alteration in the first letter or letters, to gratify the Indian taste for a sort of *rhyming jingle of sounds*, very much like the English expressions *hurly-burly*, *flip-flap*, *a-a-s—* ANGLO-GUJARATI. chup-a-chup, ANGLO-HINDI. chup-chap, silently.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
141. us se āge kab-se tum us,e pahchān,te the ?	pīsh az ān chand gāh mī,shud ki ū rā mī,shināk̲h̲t,ī ?
142. maiṇ us,e bach-pan se pahchān,tā hūn, wuh bahut baras tak me,re paḍos meṇ rah,tā thā.	man az aḥd,i tufūliyat ū rā mī, shināsˌam, wa sāl,hā,i bisyār dar ham-sāya-gī,yi man sākin būd.
143. us kā sāth,ī kaun thā, aur jab tum ne un ko bāt-chīt kar,te sun,ā, tum un se kitnī dūr khaḍe the.	rafīḳ,i ū ki būd, wa dar waḳt,ī ki guft-o-gū,i īshān shanīd,ī ba chand ḳadam fāsil,a īstād,a būd,ī ?
144. maiṇ us ke sāth,ī ko pahchāṇ tā nahīṇ, par we mujh se ek yā do ḳadam dūr khaḍe the.	na mī,dāṇ,am rafīḳ,i ū ki būd, wa-līkīn fāsila,i īshān az man yak ḳadam bīsh na būd.
145. tum kah sak,te ho ki tum ko mār,ne ke-pīchhe wuh kahāṇ ga,yā ?	mī,tawān,ī guft ki ba'd az-ān-ki ū tu rā zad, ba ku-jā raft ?
146. wuh sīdhā ap ne ghar kī-taraf ga,yā, aur maiṇ chup-chāp* us ke-pīchhe ho-liyā, aisā ki us ne mujh,e nahīṇ dekh,ā.	ū rāst taraf,i k̲h̲āna,i k̲h̲ud raft, wa man ba āhista,i gī,yi tamām aḳab,i ū raft,am, chunān-ki ū ma rā na dīd.
147. jab tum ne us kā pīchhā kiyā, wuh dā,im tum,hārī nazar meṇ thā ; yā ko,ī dam tum,hārī nazar se ghā,ib hū,ā ? sach kah,o.	dar waḳt,ī ki tū ba aḳab,i ū tā ba k̲h̲āna,i ū raft,ī, ū dā,im dar nazar,i tū būd ; yā ba andak zamān,ī az nazar,i tū g̲h̲ā,ib shud ? rāst bi,gū.

kapdan-lattan, kapde-vapde, clothes.
rotli-botli, roti-boti, bread.
vat-chit, bat-chit, conversation.
ulat-pulat, ulat-pulat, topsyturvy.
bhid-bhad, bhid-bhad, crowd.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
148. I cannot declare that I never missed him; for, sometimes we were separated at a considerable distance, but I very soon recovered sight of him after losing it for a short time.	૧૪૮. હું ચોકસ એમ ન હીં કહી શકતો કે તે કદિ મારી નજરમાંથી છુટ્યો નહીં; કાંઈ, કોઈ કોઈ વેળા અમે એક બીજાથી ઘણા વેગળા પડી જતા હતા, પણ થોડી વાર નજરથી છુટ્યા પછી તરત ફરી તે મારી નજરે પડ્યો.	huṇ chokas em nahīṇ kah,ī shak,to, ke te kadi mā,rī najar māṇ-thi chhuṭ,yo nahīṇ; kāṇ-je, ko,ī ko,ī velā ame ek bījā thī ghanā veglā paḍ,ī-ja,tā ha,tā, pan thoḍī vār najar thī chhuṭ,yā pachhī tarat pharī te mā,rī najar,e paḍ,yo.
149. With what did he strike you?	૧૪૯. તેણે તમને શાથી માર્યો?	te,ne tam ne shā thī mār,yo?
150. The night was dark and I could not discover exactly, but I believe it was a thick stick.	૧૫૦. રાત અંધારી હતી, માટે હું ચોકસ જોઈ શકયો નહીં, પણ હું ધારૂંછું કે એક મોટી લાકડી હતી.	rāt andhārī ha,tī, māṭe huṇ chokas jo,ī shak,yo nahīṇ, pan huṇ dhār,uṇ chhuṇ ke ek moṭī lākḍī ha,tī.
151. Did you cry out when you were hurt by him?	૧૫૧. જ્યારે તેણે તમને માર્યો, ત્યારે તમે બુમ પાડી (હતી) કે નહીં?	jyāre te,ne tam ne mār,yo, tyāre tame bum pāḍ,ī (ha,tī) ke nahīṇ?
152. I cried out repeatedly, but no body came to assist me.	૧૫૨. મેં ઘણી વાર બુમ પાડી, પણ કોઈ મારી કુમકે આવ્યો નહીં.	meṇ ghanī vār bum pāḍ,ī, pan ko,ī mā,rī kumak,e āv,yo nahīṇ.
153. If the prisoner had not imitated the example of his own brother in depriving his wife of life, he would not have been executed in the prime of youth.	૧૫૩. જો પેલો બંધવો પોતાના ભાઈની નકલ કરી પોતાની ભાઈડીનો જીવ નહીં લેત, તો તરૂણ વયમાં ફાંસી જાત નહીં.	jo pelo bandh,vo potā nā bhā,ī nī nakal kar, īne potā nī bā,īḍī no jīv nahīṇ le,t, to tarun vaya māṇ phāṇs,ī nahīṇ jā,t.
154. His complaint was for the purpose of traducing his character.	૧૫૪. તેણે તેની આબરૂ લેવા સારૂ ફર્યાદ કરીછે.	te,ne te nī ābrū le,vā sārū faryād kar,ī chhe.
155. If you had gone into the house, are you sure you would have been able to see him?	૧૫૫. જો તમે ઘરની અંદર ગયા હોત, તો નિશ્ચય તમે તેને દેખત શું?	jo tame ghar nī-andar ga,yā ho,t, to nishchaya tame te ne dekh,at shuṇ?
156. Might it not	૧૫૬. શું બંધવો ઘરમાં	shuṇ bandh,vo ghar

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
148. maiṇ yaḳīn̐an kah nahīṇ sak̤tā, ki wuh me,rī nazar se kab-hī nahīṇ chhuṭ,ā ; kyūṇ-ki, kab-hī kab-hī ham,āre dar-miyān baḍā fāsil,a paḍ-jā,tā thā, par thoḍī der nazar se chhuṭ-jā,ne ke-b'ad turat wuh me,rī nazar paḍ,ā.	man iḳrār,i īn amr na mī,tawān, am kard, ki ū hargiz az nazar,i man ġhā,ib na gasht ; zīrā-ki, gāh-gāh,ī dar-miyān,i mā fāsil,a ba-ġhāyat ba'īd būd, ammā ba'd az-ān-kī zamān,ī ġhā,ib shud, ū bāz ba zūd,ī dar nazar,i man uft,ād.
149. tum ko kāhe se us ne mār,ā?	ū tu rā bā chi chīz zad ?
150. rāt andherī thī, aur maiṇ barābar dekh sak,ā nahīṇ, par maiṇ samajh,tā hūṇ, ki ek moṭī-sī lakḍī thī.	shab tārīk būd, wa yaḳīn,an ma'lūm,i man na shud, mazinna ān ki chub,i zakhīm,ī būd.
151. jab us ne tum ko mār,ā, tab tum pukār,e ki nahīṇ ?	chūn ū tu rā zad, hā,i-hū,i kard,i yā na ?
152. maiṇ bār-bār pukār,ā, par ko,ī me,rī madad ko nahīṇ ā,yā.	man chand bār hā,i-hū,i kard,am, wa-līkin hīch kas ba imdād,i man na rasīd.
153. agar ḳaid,ī ap ne bhā,ī kī pai-raw,ī kar,ke ap,nī jorū ko nahīṇ mār-ḍāl,tā, to jawān,ī ke bahār meṇ phāṇsī na pā,tā.	agar ān shakhs,i ḳaid,ī dar kusht, an,i zan,i khud pai-raw,ī ba fi'l,i birādar,i khud na mī,kard, dar unfuwān,i jawān,ī maslūb wa ba ḥalḳ āwīkht,a na mī,shud.
154. us ne us par is liye faryād kī hai, ki us kī ābrū meṇ baṭṭā lā,we.	ū maḥz barā,i ruswā,ī (wa iftizāḥ)i ū bar ū nālish namūd.
155. agar tum ghar ke-bhītar ga,ye ho,te, to kyā be-shakk us,e dekh, pā,te ?	āyā agar tū andar,ūn,i khāna mī, raft,ī, yaḳīn,an ū rā mī,dīd,ī ?
156. kyā yūṇ nahīṇ hū,ā ho,gā,	āyā mumkin na buwad, ki ḳaid,ī

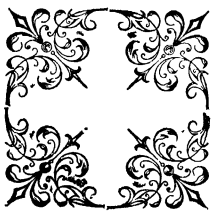
ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
have been possible for the prisoner to have been in the house without your seeing him ?	છતાં તમે તેને નહીં જુઓ, એમ નહીં બનવું હશે ?	mān chha,tān tame te ne nahīn ju,o, em nahīn ban,yun ha,she ?
157. Did he strike him with his open hand or double fist ?	૧૫૭. તેણે તેને લપડાક મારી (*or*, તમાચો માર્યો) કે ઠોંસો (*or*, મુક્કી) ?	te,ne te ne lapdāk mār,ī (*or*, tamācho mār,yo), ke ṭhoṇso (*or*, mukkī) ?
158. When you went into the house of the prisoner, was he in a state of intoxication ?	૧૫૮. જ્યારે તમે બંધવાનાં ઘરમાં ગયા, ત્યારે તે છાકટો હતો શું ?	jyāre tame bandh,vā nān ghar mān gā,yā, tyāre te chhākṭo ha,to shun ?
159. On your telling the prisoner to go to the right about, did he refuse to do it ?	૧૫૯. જ્યારે તમે બંધવાને જમણીગમથી અર્ધું ચક્કર ફરવાને કહ્યું, ત્યારે તેણે એમ કરવાને ના પાડી શું ?	jyāre tame bandh,vā ne jamnī gam thī ardhun chakkar phar,vā ne kah,yun, tyāre te,ne em kar,vā ne nā-pāḍ,ī shun ?
160. The person of an embassador is inviolable.	૧૬૦. એલચીને જવાલ ન થી. (*or*) એલચીને દુઃખ ન દેવાય. (*or*) એલચી અવધ્ય છે.	el-chī ne jawāl na, thī. (*or*) el-chī ne dukh na de,vāya. (*or*) el-chī a-vadhya chhe.
161. The more haste the less speed.	૧૬૧. ઉતાવળો તે બાવરો. (*or*) ધીરાં કામ સાહેબનાં, આકળાં કામ શૈતાનનાં.*	utāvlo te bāvro. (*or*) dhīrān kām sāheb mān, ākaḷān kām shaitān nān.*
162. Who BROKE this glass† ? it was not BROKEN last night when I saw it.	૧૬૨. આ કાચ† કોણે ભાંગ્યો ? ગઈ રાતે જારે મેં એને જોયો હતો, તારે ભાંગેલો નહોતો.	ā kāch† ko,ne bhāng,yo ? gaī rāt,e jāre men e ne jo,yo ha,to, tāre bhāng-elo na ho,to.
163. Who TORE the leaf of that book ? it was not TORN yesterday when I saw it.	૧૬૩. તે ચોપડીનું પાનું કોણે ફાડ્યું ? ગઈ કાલે જારે મેં એને દીઠું હતું, તારે ફાટેલું નોહોતું.	te chopḍī nun pānun ko,ne phāḍ,yun ? gaī kāl,e jāre men e ne dīṭh,un ha,tun, tāre phāṭ,elun no ho,tun.

* saburi kuni gar tu ra din buwad, ki *ta'jil kari shayatin* buwad—Sa'di.

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
† Glass (*a hard transparent substance*).	kach.	kach. shisha.	shisha.
Glass (*a small drinking vessel*).	*glass.*	*glass.*	*glass.* ab-gina.
Glass (*a looking-glass*).	arsi.	a-ina.	a-ina.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ki ḳaidī ghar meṇ rahā ho, aur tum ne use nahīṇ dekhā ho ?	dar andarūn-i ḵẖāna bāshad, wa tū ū rā na bīnī ?
157. us ne use tamāncha mārā, yā ghūṇsā ?	ū fulān rā tapāncha zad, yā musht ?
158. jab tum ḳaidī ke ghar meṇ gaye, wuh nashe kī ḥālat meṇ thā ki nahīṇ ?	dar waḳt-ī ki tū andarūn-i ḵẖāna-i īn ḳaidī raft-ī, ū rā dar ḥālat-i mast-ī wa sukr dīd-ī yā na ?
159. jis waḳt tum ne ḳaidī ko dāhine se ādhā chakkar phirne kā ḥukm diyā, us ne nā-kahā (*or*, inkār kiyā) ki nahīṇ ?	dar waḳt-ī ki tū ḳaidī rā ba taraf-i *right about* raftan amr namūd-ī, ū imtinā' namūd yā na ?
160. el-chī ko zawāl nahīṇ. (*or*) el-chī wājib-ul-iḥtirām hai. (*or*) el-chī ko azīyat rawā nahīṇ.	īl-chī mā-mūn-ast. (*or*) īl-chī dar amān-ast. (*or*) īl-chī wājib-ul-iḥtirām-ast. (*or*) īl-chī rā kusht-o-azīyat rawā nīst.
161. utā-olā so bā-olā, (*or*) dhīrā kām rahmān-ī, shitāb kām shaitān-ī*	ta'jīl kār-i shaitān-ast. (*or*) sabūr-ī dar ḥaḳīḳat rahmān-īst, shitāb-ī ba durust-ī ki shaitān-īst*.
162. yih kāch† kis ne toḍā ? kal rāt ko jab maiṇ ne ise dekhā thā, tab ṭūṭā na thā.	īn shīsha† rā ki shikast ? dī-shab waḳt-ī ki man īn rā dīd-a būd-am, shikast-a na būd.
163. us kitāb kā waraḳ kis ne phāḍā ? kal jab maiṇ ne ise dekhā thā, tab phaṭā na thā.	waraḳ-i ān kitāb rā ki dar-īd ? dī-rūz waḳt-ī ki man īn rā dīd-a būd-am, dar-īd-a na būd.

Glass (*an hour-glass*).	valuka-yantr. reti nun ghadiyal.	ret ka ghadiyal.	shisa-i rig-i sa'at numa.
Glass (*a spy-glass*).	dur-bin.	dur-bin.	dur-bin.
Glass (*a barometer*).	vayu-mapak-yantr.	hawa dekhne ka jantr. (*or*, alat).	shisa-i sim-ab-hawa-numa.
Glasses.	chashmo.	chashma. ainak.	ainak.

PART V.

MERCANTILE PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. How much per cent. interest do the bankers* of this country give ?	૧. આ દેશના સાહુકાર* લોકો શેંકડે† કેટલા ટકા‡ વ્યાજ આપેછે ?	ā desh nā sāhukār* lok,o sheṇkḍe keṭlā ṭakā‡ vyāj āp,e chhe ?
2. Nine per cent. (per annum,)† if you borrow ; but when you lend, you cannot get more than six per cent.	૨. જો વ્યાજે લેવા જશો, તો શેંકડે પોણો ટકો (દર મહિને)† આપવો પડશે ; પણ વ્યાજે આપવા જશો, તો અર્ધા ટકાથી વધારે નહીં મલશે.	jo vyāj,e le,vā ja,sho, to sheṇkḍe pono ṭako (dar mahine)† āp,vo paḍ, she ; pan vyāj,e āp,vā ja,sho, to ardhā ṭakā thī vadhāre nahīṇ mal, she.
3. How many bales of cotton§ were shipped yesterday ?	૩. ગઈ કાલે રૂની§ કેટલી ગાંસડી વાહાણ ઉપર ચઢી ?	ga,ī kāl,e rū§ nī keṭlī gāṇsḍī vāhān upar chaḍh,ī ?
4. Two hundred and fifty, and one hundred and fifty will go to-day.	૪. (ગઇ કાલે) હડી-સો ગાંસડી ગઈ, અને આજ દોહોડ-સો જશે.	(ga,ī kāl,e) haḍī-so gāṇsḍī ga,ī, ane āj dohoḍ-so ja,she.
5. What are the exports and imports, and what is the current coin of this place. [not ?	૫. આ બંદરમાં શો શો માલ આવેછે, અને શો શો માલ જાયછે, અને આ દેશ માં કયા પૈસાનું ચલણછે ?	ā bandar māṇ sho-sho māl āv,e chhe, ane sho-sho māl jāya chhe, ane ā desh māṇ kayā paisā nuṇ chalan chhe ?
6. Have you paid duty for these goods in the custom-house, or	૬. તમે આ માલની જકાત માંડવીમાં ભરીછે કે નહીં ?	tame ā māl nī jakāt māṇḍvī māṇ bhar,ī chhe ke nahīṇ ?
7. At what rate of exchange, did you get this bill ?	૭. તમે આ હુંડીનું હુંડિયામણ શું આપ્યુ ? (*or*) તમે આ હુંડી શા ભાવે લીધી ?	tame ā huṇḍī nuṇ huṇḍiyāman shun āp-yun. (*or*) tame ā huṇḍī shā bhāv,e līdhī ?
8. Have you made	૮. તમે તેની સાથે કાંઇ	tame te nī-sāthe kāṇ,ī

* The words *sahukar* and *sarraf* are synonymous. But *sarraf* also means a *money-changer*, vulgarly called a *shroff*, hence the Anglo-Indian term *shroffing*, which signifies the examining, sorting, and weighing the various sorts of coins, to fix each to its distinct species, discard the refuse, and settle the exchange or discount upon all, according to the price of the day, in order to establish the value in standard coins. The word *sarraf* or *shroff* is also applied to a *cashier* in Government Treasury, Mercantile Firms, and Joint Stock Companies. It may not be amiss to say in this place that the words *vatav* in Gujarati and *batta* in Hindustani denote *exchange* or *discount*.

‡ The Gujarati word *tako* (Hind. *taka*) literally signifies a copper coin equal to two, and in some places three, *pice*. In mercantile phraseology, however, it denotes

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. is mulk ke sarrāf% saikḍe kitne ṭake‡ byāj deṭe haiṇ ?	tujjār,i īn wilāyat sad rūpiya rā chi-ḳadr sūd mī,dih,and ?
2. agar paisā byājū loge, to saikḍe paunā ṭakā (har mahīne)† de, nā paḍ,egā ; par agar byājū doge, to ādhe ṭake se ziyāda nahīṇ mil, egā.	agar ḳarz bi,gīr,ī, sad rūpiya rā (māh,ī)† si-rub' rūpiya mī,gīr,and ; ammā agar ḳarz bi,dih,ī, bīsh,tar az nīm rūpiya na mi,dih,and.
3. kal rū,iṣ kī kitnī gaṭhri,yāṇ jahāz par ga,iṇ ?	dī-rūz chand basta,i pambaṣ bar jahāz bār shud ?
4. (kal) aḍ,hā,ī-sau ga,īṇ, aur āj ḍeḍh-sau jā,eṇgīṇ ?	(dī-rūz) dū sad-o-pan,jāh basta bār shud, wa im-rūz sad-o-panjāh bār <u>kh</u>āh,ad shud
5. is bandar meṇ kyā-kyā māl ā,tā jā,tā hai, aur yahāṇ kaun-sā paisā chal,tā hai ?	chi ḳism az matā' dar īn bandar mī,āwar,and wa mī,bar,and, wa pūl,i rā,ij,i īn wilāyat chī,st ?
6. tum ne is māl kī zakāt furze meṇ dī hai ki nahīṇ ?	ṣhūr,i īn māl rā dar gumruk dāda,ī yā na ?
7. tum ne is hunḍī ḳā hunḍāwan (*or*, hunḍiyān) kyā diyā ? (*or*) tum ne yih hunḍī kis bhā,o se lī ?	īn barāt rā ba chi ḳīmat <u>kh</u>ar, īda,ī ?
8. tum ne us ke-sāth kuchh ḳaul-	bā ū ḳarār madār,ī dāda,ī ?

percentage; as *ek taka*, one per cent.; *be taka*, two per cent., and so on.

† By the native merchants, interest is computed in months; so that nine per cent. per annum is equal to ¾ per cent. per month; and six per cent., to ½ per month; as wil appear by the translations above.

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI.	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
§Cotton (*in capsule*).	dindva.		kuluza. jauzagha.
Cotton (*raw*).	kapas.	kapas.	wish.
Cotton (*carded*).	ru.	rui.	mahluj. halij. pamba. kutn.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
any agreement with him ?	બોલી કરી છે કે નહીં ?	bol,ī karī chhe ke nahīn ?
9. He is willing to allow five per cent. discount for ready money.	૯. જો રોકડાં નાણાં મળે તો તે શેંકડે પાંચ ટકા મેલી દેવાને રાજી છે.	jo rokdāṇ nānāṇ mal,e to sheṇkde pāṇch ṭakā mel,ī-de,vā ne te rājī chhe.
10. It was a bill drawn upon me by my brother in favor of the Hon'ble Mr. Smith at six months' sight.	૧૦. મારા ભાઈએ એક હુંડી નામદાર સ્મિથ સાહેબ ના જોગની, છ મહિનાની મુદતની, મારા ઉપર લખી હતી.	mā,rā bhā,ī,e ek hundī nām-dār Smith sāheb nā jog nī, chha mahinā nī muddat nī, mā,rā-upar lakh,ī ha,tī.
11. Not having sufficient funds of his in my hands to accept the bill, I did not honor it.	૧૧. મારી પ સે તેના રૂપિયા જેટલાકે હુંડીમાં લખેલા હતા તેટલા નોહોતા, માટે મે તેની હુંડી શિકારી નહીં.	mā,rī-pāse te nā rūpiyā jeṭlā-ke hundī māṇ lakh,elā ha,tā teṭlā no ho,tā, māṭe meṇ te nī hundī shikār,ī nahīṇ.
12. What did you give in pledge for the money, you say, the banker advanced you yesterday ?	૧૨. તમે કહોછો, કે ગઈ કાલે સાહુકારે તમને રૂપિયા આપ્યા, તે ને-બદલે તમે સા હુકારને શી જીન્સ ગરેણે આપી ?	tame kah,o chho, ke ga,ī kāl,e sāhukār,e tam ne rūpiyā āp,yā, te ne-badle tame sāhukār ne shī jins gharene āp,ī ?
13. I mortgaged my house to Mr. Jones.	૧૩. મેં મારું ઘર જોન્સ સાહેબ ની-પાસે ગરેણે મેલ્યું.	meṇ mā,ruṇ ghar Jones sāheb nī-pās,e gharene mel,yuṇ.
14. Show me my account, as I wish to see whether there is a balance in my favor.	૧૪. મારું ખાતું મને દેખાડો, કે હું જોઉં, તેમાં મારી કાંઈ બાકી નિકળે છે કે નહીં.	mā,ruṇ khātuṇ ma ne dekhāḍ,o, ke hūṇ jo,ūṇ, te māṇ mā,rī kāṇ,ī bākī nikl,e chhe ke nahīṇ.
15. Buy me ten yards of (broad) cloth, I will pay you for it to-morrow but do not come yourself for it. (See p. 90, Note*).	૧૫. મા રે–સારૂ દસ વાર બનાત વેચાતી–લો, તેના પૈસા કાલે હું તમને આપી શ; પણ તમે પોતે માગવા આવશો માં.	mā,re-sārū das vār banāt vech,ātī-lo, te nā paisā kāl,e huṇ tam ne āp,īsh ; pan tame pote māg,vā āv,sho māṇ.
16. A ship is expected daily.	૧૬. લોક ધારેછેકે આજ કાલ કોઈ વાહાણ આવ્યામાં. (*or*) જે દિવસ જાયછે તેમાં એક વાહાણ આવવાની વકી રાખ્યામાં આવેછે.	lok dhār,e chhe ke āj kāl ko,ivāhān āv,yā māṇ. (*or*) je divas jā,ya chhe te māṇ ek vāhān āv,vā nī vakī rākh,yā māṇ āv,e chhe.
17. Your claim of one	૧૭. તમારો સો રૂપિયાનો	tam,āro so rūpiyā no

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
o-ḳarār kiyā hai ki nahīṇ ?	
9. naḳd paisā mil,e to saikḍe pāṇch rūpaye chhoḍ-de,ne par wuh rāz,ī hai.	agar pūl,i naḳd bi,dih,ī, ū rāzī,ast, ki sad rūpiya rā panj rūpiya tanzīl kun,ad.
10. ek hunḍī nām-dār Smith sāḥib ke jog kī, chha mahīne kī muddat kī, me,re bhā,ī ne mujh par likh-bhej,ī thī.	barāt,ī būd ki birādar,i man ba nām,i janāb,i wālā nisāb Smith sāḥib, ba mauid,i shash māh, ḥawāla,i man kard,a būd.
11. me,re hāth meṇ us kā paisā jitnā-ke hunḍī meṇ likh,ā thā utnā na thā, is-liye maiṇ ne us kī hunḍī sakār,ī nahīṇ.	chūn-ki tankẖāh,i ū ba ḳadr,i barāt,i ū dar pīsh,i man na būd, barāt,i ū rā wā-zad,am.
12. tum bol,te ho, ki sarrāf ne kal tum,heṇ paisā diyā, us ke girau meṇ tum ne us,e kyā diyā ?	pūl,ī ki mī,gūī dī-rūz sarrāf ba tū dād, tū dar iwaz,i ān nazd,i sarrāf chi chīz girau guzāsht,ī ?
13. maiṇ ne ap nā ghar Jones sāḥib ke-pās girwī rakh,ā.	man kẖāna,i kẖud,am rā pīsh,i Jones sāḥib rahn guzārd,am.
14. me,rā khātā mujh,e batā,o, tā-ki maiṇ dekh,ūṇ, us meṇ kuchh me,rī bāḳī nikal,tī hai ki nahīṇ.	muḥāsaba,i man ba man bi,numā, tā bi,bīn,am, ki tatamma,i talab,i man chi chīz,ast.
15. das gaz bānāt me,re-liye mol-lo, us kā paisā kal maiṇ tum,heṇ dūṇ,gā ; par tum āp māng,ne ko mat ā,īyo.	dah zar' māhūt barā,i man bi, kẖar, fardā ḳīmat,ash rā ba tū kẖāh,am dād ; zarūr ba āmad,an,i tū nīst.
16. jo din jā,tā hai so kis,ū jahāz ke ā,ne meṇ. (*or*) log muntazir haiṇ ki ek jahāz āj kal ā-pahuṇch,e.	mard,um muntazir,and ki jahāz,ī im-rūz wa fardā bi,ras,ad.
17. tum,hārā sau rūpaye kā da'wā	iddi'ā,i sad rūpiya,i tu,rā ba

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
hundred Rupees has been compromised for fifty five Rupees.	દાવો પંચાવન રૂપિયામાં માંડી વાળ્યો છે.	dāvo panchāvan rūpiyā mān māṇḍī-vāl,yo chhe.
18. Whenever a vessel is to sail for China, let me know without delay.	૧૮. જ્યારે કોઈ વાહાણ ચીન ખાતે જનાર હોય, ત્યારે મને તરત ખબર આપ જો.	jyāre ko,ī vāhān Chīn khāte janār ho,ya, tyāre ma ne tarat khabar āp,jo.
19. How long will the matter stand thus?	૧૯. આ બાબત ક્યાં સુધી એમ-ની-એમ રહેશે?	ā bābat kyāṇ-sudhī em-nī-em rah,eshe?
20. I am a retailer of merchandise of all sorts.	૨૦. હું હર-એક જીન્સ ફુટકલ, (*or*, પરચુરણ) વેચું છું.	huṇ har-ek jins phuṭ, kal (*or*, parchuran) vech,uṇ chhuṇ.
21. He is a wholesale dealer.	૨૧. તે જથા (*or*, સાટાં)-બંધ વેચનાર છે.	te jathā (*or*, sāṭāṇ)-bandh vech,nār chhe.
22. What do you think of the flavour of this tea?	૨૨. આ ચા નો સ્વાદ તમને કેવો લાગે છે?	ā chā no svād tam ne kevo lāg,e chhe?
23. I have let my house to Mr. John for three hundred Rupees per month.	૨૩. મેં મારું ઘર મહિના ના ત્રણસો રૂપિયા ભાડું ઠરાવીને જોન સાહેબને ભાડે આપ્યું છે.	meṇ mā,ruṇ ghar mahinā nā tran so rūpiyā bhāḍuṇ ṭharāv,ine John sāheb ne bhāḍe āp,yuṇ chhe.
24. I have rented a house from him at two hundred Rupees per annum.	૨૪ વરસ એક ના બસેં રૂપિયા ભાડું ઠરાવીને મેં એક ઘર તેની પાસેથી ભાડે લીધું છે.	varas ek nā baseṇ rū,piyā bhāḍuṇ ṭharāv,ine meṇ ek ghar te nī-pāse thī bhāḍe līdhuṇ chhe.
25. I have a piece of uncultivated ground in the fort.	૨૫ કિલ્લામાં એક કકડો પડત ભોંયનો મારી પાસે છે.	killā māṇ ek kakḍo paḍat bhoṇya no mā,rī-pāse chhe.
26. This bill has six months to run.	૨૬ આ છ મહિનાની મુદ્દ તની હુંડી છે.	ā chha mahinā nī muddat nī hundī chhe.
27. He assigned his debt to Mr. John.	૨૭. તેણે પોતાનાં દેવાંનો હવાલો જોન સાહેબ ઉપર આપ્યો.	te,ne potā nāṇ devāṇ no havālo John sāheb upar āp,yo.
28. Cotton is the staple commodity of Bombay.	૨૮. મુંબઈમાં મોટા-માં-મોટો ધંધો રૂનો છે. (*or*, રૂ, વેપારની મુખ્ય જીન્સ છે.	Mumba,ī māṇ moṭā-māṇ-moṭo dhandho rū no chhe. (*or*) rū, vepār nī mukhya jins chhe.
29. He sold all his	૨૯. તેણે પોતાનો સઘળો	te,ne potā no saghlo

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
pachpan rūpayoṇ par faisala hūˌā hai. (*or*, māṇḍvālˌā hai).	panjāh-o-panj rūpiyā guzarāṇīdaˌam.
18. jab koˌī jahāz Chīn ko jāˌwe, mujhˌe turat khabar kījo.	har-gāh jahāzˌī ba samtˌi Chīn rawānˌa shawˌad, ma rā ba zūdˌī khabar kun.
19. yih bāt kab-tak yūṇ-hīṇ rahˌegī ?	īn amr tā kai bar ham-īn minwāl khāhˌad mānd ?
20. maiṇ har ḳism kī jins kā phuṭkar (*or*, parchūṭan) bechˌne-wālā hūṇ.	man har ḳism jins rā khurdˌa mīˌfarūshˌam. (*or*) man pīla-warˌam, mālˌi juzˌī miˌfarūshˌam. (*or*) man khurdˌa farūshˌam.
21. wuh ek-raḳam (*or*, yak-musht) bechˌne-wālā hai.	ū tājirˌīst ki mālˌi kullˌī mīˌfarˌūshˌad. (*or*) ū jumla farūshˌast.
22. is chā kā maza tumˌhārī dānist meṇ kaisā hai ?	īn chāˌi dar mazāḳˌi tū chi ta'm dārˌad ?
23. maiṇ ne ap nā ghar mahīne ke tīn sau rūpaye muḳarrar karˌke John sāḥib ko kirāye se diyā hai.	man khānaˌi khud rā ba fulānˌī az ḳarārˌi māhˌī sī-sad rūpiya ba kirāya dādaˌam.
24. barás ke do sau rūpaye muḳarrar karˌke maiṇ ne ek ghar us ke-pās-se kirāye liyā hai.	man khānaˌi ū rā az ḳarārˌi sālˌī du-wīst rūpiya kirāya kardaˌam.
25. ḳil'e meṇ ek khālī zamīn kā ṭukḍā meˌre-pās hai.	yak ḳitˌa zamīnˌi makhrūbˌa dar-ūnˌi ḳalˌa dārˌam.
26. yih chha mahīne kī muddat kī hunḍī hai.	īn barātˌīst ba wa'daˌi shash māh.
27. us ne apˌne ḳarz kā ḥawāla John sāḥib par diyā.	ū biˌdihˌi khud rā ḥawāla ba fulānˌī kard.
28. Mumbaˌī meṇ sab se rūˌī kā baḍā baipār chalˌtā hai. (*or*) rūˌī, baipār kī asl jins hai.	dar Mumbaˌī dād-o-sitadˌi pamba az hama chīz ziyādˌtarˌast. (*or*) maḥlūj, jinsˌi ṣmdaˌi tijāratˌast.
29. us ne apˌnī sārī rūˌī mūdal	ū tamāmˌīyi pambaˌhāˌi khūd rā

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cotton at prime cost.	રૂ લીધેલે (*or*, મુદ્દલ ; *or* ખરીદ) ભાવે વેચી-નાખ્યો.	rū līdhele (*or*, muddal ; *or*, kharīd) bhāv,e vech, ī-nākh,yo.
30. Here are a thousand Rupees, will you place them to my credit.	૩૦. આ એક હજાર રૂપિયા લો, અને મારે ખાતે જમે કરો.	ā ek hajār rūpiyā lo, ane mā,re khāte jame kar,o.
31. Will you give the Hon'ble John Smith a thousand Rupees and place them to my account.	૩૧. નામ-દાર જાન સ્મિથ સાહેબને એક હજાર રૂપિયા આપીને મારે ખાતે ઉધારો.	nām-dār John Smith sāheb ne ek hajār rūpiyā āp,īne mā,re khāte udhār,o.
32. That man has arrived, and has brought your Rupees.	૩૨. પેલો માણસ આવી-પહોંચ્યો, અને તમારા રૂપિયા લાવ્યો છે.	pelo mānas āv,ī-pahunch,yo, ane tam, ārā rūpiyā lāv,yo chhe.
33. You must get these things on credit, if you have not sufficient money to pay for them now.	૩૩. જો હમણા તમારી પાસે પુરતું નાણું ન હોય, તો આ જીન્સ ઉધાર લેવી જોઈયે.	jo hamnā tam,ārī pāse purtuṇ nānuṇ na ho,ya, to ā jins udhār le,vī jo,īye.
34. He wishes to insure his ship for 40,000 Rupees, but the underwriters ask too high a premium.	૩૪. તે ઇચ્છેછે, કે પોતાનાં વાહાણ ઉપર ચાલીસ હજાર રૂપિયાનો વીમો ઉતારે, પણ વીમા-વાળા શેંકડે ઘણા ટકા માગેછે.	te ichh,e chhe, ke potā nāṇ ·vāhāṇ upar chālīs hajār rūpiyā no vīmo utār,e, pan vīmā-vālā shenkde ghanā ṭakā māg,e chhe.
35. They cost on an average three hundred Rupees each.	૩૫. હિસાબની ભાંજણી ભાંજી જોતાં (*or*, સરા-સરી હિસાબે)હર-એક જીન્સ ત્રણ-ત્રણ-સો રૂપિયે પડી (છે).	hisāb nī bhāṇj,nī bhāṇj,ī jo,tāṇ (*or*, sar-ā-sar,ī hisāb,e) har-ek jins tran-tran-so rūpiye pad,ī (chhe).
36. He drew on me one bill at sight, and another at ten days' sight.	૩૬. તેણે મારા ઉપર એક હુંડી દર્શની લખી, અને બીજી દસ દિવસની મુદ્દતની.	te,ne mā,rā-upar ek hundī darshan,ī lakh,ī, ane bīj,ī das divas nī muddat nī.
37. A merchant lately failed for eight *lakhs* of Rupees, and it is likely that he will only pay 4 annas in the Rupee.	૩૭. થોડા દિવસ ઉપર એક વેપારીએ આઠ લાખ રૂપિયાનું દેવાળું કાહાડ્યું, અને મારા ધાર્યા પ્રમાણે રૂપિયાના ચાર આના આપશે.	[she. thoḍā divas upar ek vepār,ie āṭh lākh rūpiyā nuṇ devāluṇ kāhāḍ,yuṇ, ane dhār,yā pramāne rūpiyā nā chār ānā āp,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
bhā,o (*or*, asl kharīd ; *or*, kharīd ke mol) se bech-dālī.	ba māya-kārī farūkht.
30. ye hazār rūpaye haiṇ, so tum me,re khāte jam' kar,o.	īn hazār rūpiya rā bi,gīr, wa dar jam,i man bi,yāwar.
31. nām-dār John Smith sāhib ko ek hazār rūpaye de,kar me,re khāte udhār likh,o.	yak hazār rūpiya ba janāb,i jalāl,at ma,āb John Smith sāhib bi, dih, wa dar makhārij,i man ḥisāb kun.
32. wuh ādmī ā-pahunch,ā, aur tum,hāre rūpaye lā,yā hai.	ān shakhs rasīda, wa pūl,i shumā rā āward,a.
33. agar ab-hī tum,hāre-pās bas paisā nahīṇ, to in chīz,oṇ ko udhār mol-līyā chāhiye.	agar bi,l-fi'l pūl ba ḳadr,i iḥtiyāj maujūd na dārī, īn asbāb rā bāyad ba nasi,ya bi,gīr,ī.
34. wuh chāh,tā hai, ki ap,ne jahāz par chālīs hazār rūpaye kā bīma utār,e, par bīme-wāle saikḍe bahut paisā māng,te haiṇ.	ū mī,khāh,ad, dar jahāz,i khud chihl hazār rūpiya rā *bīma* kun,ad, wa-līkin arbāb,i *bīma* mī,khāh,and ziyād,tar az muta'ārif ḥaḳḳ-us-sa'ī bi,gīr,and.
35. sar-ā-sar,ī ḥisāb se har-ek jins tīn-tīn-sau rūpaye par paḍī (hai).	ʿala,s-sawīyat (*or*, ba'd az-ān-ki sawīyat kard,am), har-yak az ajnās ba sī-sad rūpiya mī,uft,ad.
36. us ne mujh par ek darsan,ī hundī likhī, aur dūsrī das din kī muddat kī.	ū yak barāt,i bī muddat bar man nawisht, wa dīgar muddat,i dah rūz,a.
37. thoḍe din se ek baipārī ne āṭh lākh rūpaye kā dewālā nikāl,ā, aur aghlab hai ki rūpiye meṇ chār āne de,gā.	chand yaum ḳabl tājirī hasht *lakh* rūpiya war-shikast, wa mazinna ān-ki ba sāḥib,ān,i talab rūpiya,ī chahār āna 'ā,id shaw,ad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
38. That man wishes to lend me five hundred Rupees at nine per cent. interest (per annum), and a premium of sixty Rupees; and the debt be repaid by instalments.	૩૮. પેલો શખ્સ મને પાંચ-સો રૂપિયા વ્યાજે આપવા માગેછે, એવી બોલીથી કે (દર મહિને) સૈકડે પોણો ટકો વ્યાજ અને સાઠ રૂપિયા મંડામણી લેવી; અને નાણાં બાંધા બાંધીને પાછાં આપવાં.	pelo shakhs ma ne pāṇch-so rūpiyā vyāj,e āp,vā māg,e chhe, evī bol,ī thī ke (dar mahine) sheṇkde pono ṭako vyāj ane sāṭh rūpiyā mandām, nī le,vī; ane nānāṇ khāṇdhāṇ bāndhī,ne pāchhāṇ āp,vāṇ.
39. I am bound to pay the amount of this bill, because I became responsible for it.	૩૯. આ હુંડીનાં નાણાં મને આપવાં પડશે, કાં-જે તેનો જોખમ મેં મારા ઉપર લીધોછે.	ā hundī nāṇ nānāṇ ma ne āp,vāṇ pad,she, kāṇ-je te no jokham men mā,rā-upar līdho chhe.
40. The cloth *(fabric of wool)* which I purchased from you some time ago, is twice the width of that which I bought from him.	૪૦. પેલી બનાત (*or*, સકલાત) જે થોડા દહાડાપર મેં તમારી પાસેથી વેચાતી લીધી હતી, તેની પોળાઈ આ બનાત જે મેં તેની પાસેથી લીધી, તે કરતાં બમણી છે.	pelī banāt (*or*, saklāt) je thoḍā dahāḍā par men tam,ārī pāse-thī vech, ātī līdhī ha,tī, te nī polā,ī ā banāt je men te nī-pāse-thī līdhī, te kartāṇ bamnī chhe.
41. How much pure gold, and how much alloy is there in this coin?	૪૧. આ સિક્કામાં ચોખ્ખું સોનું (*or*, કુંદન) કેટલું છે, અને ભેળ-સેળ કેટલી છે?	ā sikkā māṇ chokh-khuṇ sonuṇ (*or*, kundan) keṭluṇ chhe, ane bhel-sel keṭlī chhe?
42. Deducting this from the amount, what will be the balance?	૪૨. આ રકમમાંથી આટલા બાદ કર્યા પછી બાકી કેટલી રહેછે?	ā rakam māṇ-thī āṭlā bād kar,yā pachhī bākī keṭlī rah,e chhe?
43. What goods generally come in your ship?	૪૩. તમારાં વાહાણમાં ઘણો-ખરો કઈ જાતનો માલ આવેછે?	tam,ārāṇ vāhān māṇ ghano-kharo ka,ī jāt no māl āv,e chhe?
44. When you bought this merchandize, was this man your partner or not?	૪૪. જ્યારે તમે આ જીન્સ ખરીદ કરી, ત્યારે આ શખ્સ તમારો પંત્યાળો હતો કે નહીં?	jyāre tame ā jins kharīd kar,ī, tyāre ā shākhs tam,āro pantyālo ha,to ke nahīṇ?
45. Last year the supply of cotton was	૪૫. ગયે વરસ રૂ થોડો આવ્યો હતો.	ga,ye varas rū thoḍo āv,yo ha,to.

* The Arabic words *mablagh* and *waz*,' tho' used in Hindustan proper, are too difficult to be understood by the bulk of the people in this part of India. The corresponding

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
38. wuh shakhs mujh,e pān-sau rūpaye byājū diyā chāh,tā hai, is iķrār se ki (har mahīne) saikḍe paune ṭake kā byāj aur sāṭh rū, pay emanḍā,onī (*or*, bakhshish) le,we ; aur ķarz haft,a-band,ī se adā kiyā jā,we.	fulān kas mī,khāh,ad pān-sad rūpiya ba tarīķ,i ķarz ba man bi,dih,ad, az ķarār,i ān-ki sad rūpiya rā (māh,ī) si rub' rūpiya sūd bi,gīr,ad, wā shast rūpiya *mandāo,ni* ; wa tankhāh,i khud rā az ķarār,i ķist bāz-yāft kun,ad.
39. is hunḍī ,ke paise mujh,e adā kār,ne paḍ,enge, kyūn-ki is kī zamān,at me,re sir par hai.	waj,h,i īn barāt rā man bāyad adā kun,am, zīrā-ki zāmin shuda,am.
40. wuh banāt jo āge maiṇ ne tum se mol-lī thī, so is banāt se jo maiṇ ne us se lī, du-ganī chauḍī hai.	māhūt,ī ki man pīsh az īn az tū kharīd,a būd,am, arz,ash dū barābar,i īn māhūt mī,bāsh,ad, ki az ū kharīd,am.
41. is sikke meṇ khālis sonā (*or*, kundan) ketā hai, aur āmez,ish (*or*, milaunī) ketī hai ?	dar īn sikka chi-ķadr zar,i khālis hast, wa maghshūsh chi-ķadr mī bāsh,ad ?
42. is mablaġh* meṇ-se itnā waz'* kar,ne ke-ba'd kitnā bāķī rah,tā hai ?	az īn waj,h īn-ķadr waz' kun, wa bi,bīn, mā-baķī chi-ķadr mī,mān,ad.
43. tum,hāre jahāz meṇ aksar kyā māl ā,tā hai ?	dar jahāz,i shumā aksar,i auķāt chi jins mī,ā,yad ?
44. jab tum ne yih jins mol-lī, tab us meṇ is shakhs kī sharākat thī ki nahīṇ ?	dar waķt,ī ki īn ajnās rā kharīd namūd,ī, ķarār,i sharākat bā īn shakhs dād,a būd,ī yā na ?
45. ga,ye baras rū,ī thoḍī ā,ī thī.	sāl,i guzasht,a pamba kam,tar āmad,a būd.

easy words for the same are *rakam* and *bad kar-na*.—*See Ta'lim Nama*, by Muhammad Ibrahim Makba Esq.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
small.		
46. In China the opium market is very dull, but the cotton one is very brisk.	૪૬. ચીનમાં અફીણનું બજાર ઘણું મંદું (*or*, નર્મ) છે, પણ રૂનું બજાર ઘણું તેજી (*or*, ગર્મ) છે.	Chīn mān aphīn nun bajar ghanun manduṇ (*or*, narm) chhe, pan rū nun bajār ghanun tejī (*or*, garm) chhe.
47. Do you know how the cotton sold last year?	૪૭. તમને માલુમ છે કે ગયે વરસ રૂ શા ભાવે વેચાયો હતો?	tam ne mālum chhe ke ga,ye varas rū shā bhāv,e vechā,yo ha,to?
48. What is the reason that cotton was so dear last year?	૪૮. ગયે વરસ રૂ એટલો મોઘો કેમ હતો?	ga,ye varas rū eṭlo mogho kem ha,to?
49. Was it in consequence of a bad crop, or that less was brought than usual?	૪૯. પાક બિગડયાને લીધે એમ બન્યું, અથવા-કે માલ સદા ના કરતાં થોડો આવ્યો હતો?	pāk bigad,yā ne-līdhe em ban,yuṇ, athvā-ke māl sadā nā-kartāṇ thoḍo āv,yo ha,to?
50. Is there much smuggling carried on in this country among the merchants?	૫૦. આ દેશમાં વેપારી લોકો વચ્ચે દાન-ચોરીનું કામ ઘણું ચાલેછે શું?	ā desh mān vepār,ī lok,o vachche dān-chor,ī nun kām ghanun chāl,e chhe shun?
51. What trade is chiefly carried on between Bombay and China?	૫૧. મુંબઈ તથા ચીનની વચ્ચે મોટા-માં-મોટો વેપાર કઈ જીન્સનો ચાલેછે?	Mumba,ī tathā Chīn nī-vachche moṭā-māṇ-moṭo vepār kā,ī jins no chāl,e chhe?
52. Is the demand for cotton great in China, or in England?	૫૨. રૂનો ખપ ચીનમાં ઘણોછે, કે ઇંગલંડમાં?	rū no khap Chīn mān ghano chhe, ke England mān?
53. In what manner is cotton stored before it is screwed, and how do they preserve so bulky and combustible a commodity from the weather?	૫૩. શિકંજામાં દાબ્યાની આગમજ રૂને શી રીતે વખારમાં ભરેછે, અને એવી મોટી ભારે સળગી ઉઠે એવી જીન્સને હવાથી શી રીતે સંભાળી રાખેછે?	shikanjā mān dāb,yā nī-āgmaj rū ne shī rīt,e vakhār mān bhar,e chhe, ane evī moṭī bhāre salg,ī uṭh,e evī jins ne havā thī shī rīt,e sambhāl,ī rākh,e chhe?
54. What was a *sikka** Rupee worth?	૫૪. એક સિક્કા* રૂપિયા નો ભાવ કેટલો હતો?	ek sikkā* rūpiyā no bhāv keṭlo ha,to?

* The Calcutta *Sikka* Rupee was worth two shillings, and the silver of it was better than English standard silver by $2\frac{3}{4}$ pence the ounce. The Government regulations passed in May 1793. required that it

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
46. Chīn meṇ afīm kā bāzār bahut ṭhanḍā hai, par rūʼī kā bahut garm.	dar Chīn bāzārʼi tiryāḳ bisyār kasād mīʼbāshʼad, wa-līkin bāzārʼi pamba bisyār rawājʼast.
47. tum jānʼte ho ki gaʼye baras rūʼī kis bhāʼo se bikʼī thī ?	mīʼdānʼī sālʼi guzashtʼa pamba ba chi ḳīmat ba farūsh rasīd ?
48. kyā sabab thā ki gaʼye baras rūʼī itnī mahangī thī ?	sālʼi guzashtʼa chi-rā pamba īn-ḳadr girān shudʼa būd ?
49. khetʼī bigaḍ-jāʼne ke-sabab yūṇ hūʼā, yā-kī māl jo sadā āʼtā hai us se thoḍā āʼyā thā ?	āyā ba sababʼi zāyi' shudʼanʼi zirāʼat būd, yā ān-ki mālʼ kamʼtar āwardʼa būdʼand ?
50. is mulk meṇ baipārʼī log zakāt kī bahut-sī choṛʼī karʼte haiṇ ki nahīṇ ?	āyā tujjārʼi īn wilāyat dar gumruk-<u>kh</u>āna dar adāʼi maḥsūl duzdʼī mīʼkunʼand ?
51. Mumbaʼī aur Chīn ke-dar-miyān kis jins kā baḍā baipār chalʼtā hai ?	dar tijāratʼi Chīn bā Mumbaʼī kudām jins ṿmdaʼi tijāratʼast?
52. Chīn meṇ rūʼī kā khap (*or*, dar-kār ; *or*, <u>kh</u>arch) ziyādʼa hai, yā England meṇ ?	dar Chīn bīshʼtar pamba rā tālibʼand, yā dar England ?
53. shikanje meṇ dāʼbne ke-āge rūʼī ko bakhār (*or*, koṭhī) meṇ kistarḥ bharʼte haiṇ, aur aisī moṭī bhārī jasīm sozʼanda jins ko hawā se kistarḥ sambhāl rakhʼte haiṇ ?	pīshʼtar az-ān-ki pamba rā shikanja kunʼand, dar ambār chi-gūna mīʼguzārʼand, wa chunīn jinsʼi jasīmʼi tūfālʼi ātash-gīr (*or*, jinsʼi aẓīm-ul-jussaʼi subuk waznʼi pūk) rā az āsībʼi hawā chi-gūna nigah dārʼand ?
54. ek sikka* rūpiye kā bhāʼo kitnā thā ?	ḳīmatʼi yak *sikka** rūpiya chand būd ?

should weigh 179⅝ grains (Troy wt.). The word *rupee* is differently pronounced by people of different provinces, thus—rūpīyo, rūpiyo, rupīyo, rūpīya, rūpiya, rūpayā, rūpai, and so on.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
55. Last year how much corn was produced in that district?	૫૫. ગયે વરસ પેલાં પ્રગણાંમાં કેટલો અનાજ પાક્યો હતો ?	ga,ye varas pelāṇ praganāṇ māṇ ke,ṭlo anāj pāk,yo ha,to ?
56. How many Rupees did you give in part payment* of this bond?	૫૬. આ ચિઠ્ઠીને પેટે* તમે કેટલા રૂપિયા આપ્યા ?	ā chiṭṭhī ne-pe,ṭe*tame ke,ṭlā rūpiyā āp,yā ?
57. What property did he leave on trust with you?	૫૭. તેણે તમારી પાસે શો માલ અમાનત મેલ્યો હતો ?	te,ne tam,ārī-pāse sho māl amān,at mel,yo ha,to ?
58. What time would you take to clear off the whole demand?	૫૮. સઘળાં નાણાં ભરી-આપતાં તમને કેટલા દિવસ લાગશે ?	saghlāṇ nānāṇ bhar,ī-āp,tāṇ tam ne ke,ṭlā divas lāg,she ? [āp,o.
59. By all means settle my account.	૫૯. ગમે તે કરીને પણ મારો હિસાબ ચુકાવી આપો.	gam,e te kar,īne pan mā,ro hisāb chukāv,ī
60. Did the ship arrive at her destination?	૬૦. પેલું વાહાણ જે જગા જવાનું હતું ત્યાં પહોંચ્યું કે નહીં ?	pelun vāhān je jagā ja,vā nun ha,tun tyāṇ pahonch,yun ke nahīṇ ?
61. Did he give you an account of the misappropriation of the things entrusted to him?	૬૧. પેલી જીન્સ જે તેના સ્વાધીનમાં હતી, તેને ક-માર્ગે ખર્ચ કરી-નાખી, તે વિષે તેણે કાંઈ તમને કહ્યું કે નહીં ?	pelī jins je te nā svādhīn māṇ ha,tī, te ne ka-mārg,e kharch kar,ī-nākh,ī, te vishe te,ne kāṇ,ī tam ne kah,yuṇ ke nahīṇ ?
62. Did he bring you a sample of that thing of which he had spoken to you before?	૬૨. જે વસ્તુ વિષે તેણે તમને આગળ કહ્યું હતું, તેનો નમુનો તમારી-પાસે તે લાવ્યો હતો કે નહીં ?	je vastu vishe te,ne tam ne āgal kah,yuṇ ha,tuṇ, te no namuno tam,ārī-pāse te lāv,yo ha,to ke nahīṇ ?
63. I paid him three hundred Rupees, including the earnest money which I had given him some time before.	૬૩. બે'આનાંના રૂપિયા જે મેં તેને આગળ આપ્યા હતા, તે મળીને મેં તેને ત્રણસો રૂપિયા આપ્યા. (*or*, આલ્યા).	bai'ānāṇ nā rūpiyā je meṇ te ne āgal āp,yā ha,tā, te mal,īne meṇ te ne tran-so rūpiyā āp,yā. (*or*, āl,yā).

* These are common expressions used in this part of India and in Persia. In other places, however, the following expressions are used:—

ENGLISH.	ANGLO-GUJARATI	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
In part payment of a bond.	chitthi ni babat man. chitthi nan devan man. chitthi na karj	chitthi ki babat men. chitthi ke dain men. chitthi ke karz men.	az babat-i dain-i in tamassuk. dar zimn-i in tamassuk. dar

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
55. ga,ye baras us pargane meṇ kitnā anāj paidā hū,ā thā ?	sāl,i guzasht,a dar fulān khitta chi-ḳadr ghalla paidā shud,a būd ?
56. is tamassuk ke peṭ* meṇ kitne rūpiye tum ne adā kiye ? (*or*, diye) ?	[sāz,ī namūda,ī ? az jumla,i bi,dih,i* īn tamassuk chi-ḳadr radd karda,ī ? (*or*) az bābat,i waj̱h,i īn tamassuk chi-ḳadr kār-
57. us ne kyā māl tum,hāre-pās amān,at rakh,ā thā ?	ū nazd,i tū chi jins ba tarīḳ,i amān,at sipurd,a būd ?
58. sab paisā bhar-de,ne ko tum, heṇ ka,ī din lag,eṇge ?	adā kard,an,i īn hama tankhāh chand rūz tūl khāh,ad kash,īd ?
59. ba har sūrat me,rā ḥisāb chuk,ā-do.	ba har ḳism,ī ki mī,tawān,ī ḥisāb,i ma rā mafrūgh kun.
60. wuh jahāz ap,nī manzal,i maḳsūd ko pahuṇch,ā ki nahīṇ ?	ān jahāz ba maḳsad,i khud ras, īd,a yā na ?
61. jo sāmān ki us ke ḥawāle kiyā ga,yā thā, us ke be-jā kharch kar,ne kā us ne kuchh aḥwāl tum ko batā,yā ki nahīṇ ?	ashyā,ī ki muḥauwal ba ū shud,a būd, kaif,īyat,i bī-jā isti'māl kard, an,i ān,hā rā ba tū guft yā na ?
62. jis chīz kī bābat ki us ne āge tum,heṇ kah,ā thā, us kā namūna tum,hāre-pās lā,yā thā ki nahīṇ ?	namūna,i ān chīz rā ki ū ḳabl az īn ba tū guft,a būd, āward,a būd yā na ?
63. bai'āne ke rūpiye jo maiṇ ne us,e chand roz āge diye the, so milā,ke maiṇ ne tīn-sau rūpiye us ko adā kiye.	ba inzimām,i pūl,i bai'āna ki ba ū pīsh,tar dād,a būd,am, kull,an sī- sad rūpiya mī,shaw,ad ki ba ū dād,am.

man. chitthi ne hisabe. chitthi na dar-miyan man.

chitthi ke zimn men, batn (*or*, shikam)i chitthi ke hisab men. in tamassuk. chitthi ke dar-miyan men. chitthi ke bich

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
64. How much did this house cost?	૬૪. આ ઘર ઉપર કેટલા રૂપિયા ખર્ચ લાગ્યો?	ā ghar upar keṭlā rūpiyā kharch lāg,yo?
65. He took two hundred Rs. from him at the interest of one per cent. per mensem.	૬૫. તેણે દર મહિને શેંકડે એક ટકાનું વ્યાજ ઠેરવીને તે ની-પાસે-થી બ-સેં રૂપિયા કર્જે લીધા.	te,ne dar mahine sheṅkḍe ek ṭakā nuṇ vyāj ṭhervī,ne te nī-pāse-thī ba-seṇ rūpiyā karj,e līdhā.
66. The ship leaks so much that she must be pumped* out twice a day.	૬૬. આ વાહાણમાં એટલું ઘામત(*or*, ઝરણ) થાયછે, કે દહાડામાં બે વાર બંબા*થી પાણી ઉલેચવું (*or*, ઉપસી-નાખવું) જોઇયે.	ā vāhān māṇ eṭlun ghāmat (*or*, jharan) thā,ya chhe, ke dahāḍā māṇ be vār bambā* thī pānī ulech,vuṇ (*or*, upsī-nākh,vuṇ) jo,īye.
67. I have drawn on Mr. Haselwood in your favor for 50 Rupees. The draft will not be dishonored.	૬૭. મેં એક હુંડી પચાસ રૂપિયાની, તમારા જોગની, હેજલઉડ સાહેબ ઉપર લખી-મોકલીછે, તે નકારૉમાં નહીં આવશે.	meṇ ek huṇḍī pachās rūpiyā nī, tam,ārā jog nī, Haselwood sāheb upar lakh,ī-mokl,ī chhe, te na,kār,yā māṇ nahīṇ āv,she.
68. What is the most important article of trade in that country, and what things are produced in greatest abundance?	૬૮. પેલા દેશમાં ઘણી અ ગતની જીન્સ વેપારની કઈછે, અને કઈ વસ્તુની મોટી ઉપજ છે?	pelā desh māṇ ghanī agat nī jins vepār nī ka,ī chhe, ane ka,ī vastū nī moṭī upaj chhe?
69. I drew a bill on Mr. so and so which he dishonored.	૬૯. મેં એક હુંડી ફલાણી આસામી ઉપર લખી હતી, તે તેણે શિકારી નહીં.	meṇ ek huṇḍī falānī āsāmī upar lakh,ī ha,tī, te te,ne shi,kār,ī nahīṇ.
70. I lent him ten Rupees the other day upon short promise, but he has not paid yet.	૭૦. કેટલા-ક દિવસ થયા મેં તેને દસ રૂપિયા થોડા દિવસ ને વાયદે ઉછીના આપ્યા, પણ હજુ તેણે તે પાછા આ લ્યા નથી.	keṭlā-k divas tha,yā meṇ te ne das rūpiyā thoḍā divas ne vāyade uchhīnā āp,yā, pan haju te,ne te pāchhā āl,yā na,thī.
71. If you can get me that piece of cloth at prime cost, I will take it.	૭૧. જો તમે પેલું થાન (*or*, તાકો) મુદ્દલ (*or*, ખ રીદ) ભાવે મને અપાવો, તો હું લેઇશ.	jo tame peluṇ thān (*or*, tāko) muddal (*or*, kharīd) bhāv,e ma ne apāv,o, to huṇ le,īsh.

* The word *bamba* is a corruption of the Eng. *pump*; Fr. and Dan. *pompe*; D.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
64. is ghar ke banā,ne meṇ kitnā khareh lag,ā ?	dar ta'mīr,i īn khāna chi-ḳadr pūl kharj shud,a (bāsh,ad).
65. har mahīne saikḍe ek ṭakā byāj ke ḥisāb se us ne us ke-pās-se do-sau rūpiye ḳarz liye.	ū az ū dū sad rūpiya ḳarz girift az ḳarār,i sūd,i sad,ī yak rūpiya dar māh,ī,
66. is jahāz meṇ itnā ghāmat ho, tā hai (*or*, yih jahāz itnā pānī le,tā hai), ki din meṇ do bār *bambe** se pānī ulech,nā lāzim hai.	īn jahāz ba ḥadd,ī āb bar mī,āwar, ad, ki rūz,ī dū bār āb,i ān rā az *bamba** (ki ibārat az ālat,i āb-kash bāsh,ad) bāyad khālī kard.
67. maiṇ ne ek hunḍī pachās rūpiye kī, tum,hāre jog kī, Hasel-wood sāḥib ke-ūpar likh-bhej,ī hai, wuh na,ikār,ī na jā,egī.	barāt,i panjāh rūpiya rā ba nām,i tū bar fulān kas nawishta,am, wa barāt bar-gasht na khāh,ad kard.
68. us mulk meṇ bahut baḍī jins tijārat ki kaun-sī hai, aur kaun chīz bahut,āyat se paidā ho,tī hai ?	dar ān wilāyat kudām jins rā bīsh,tar tijārat mī,kun,and, wa kudām jins ba ifrāt paidā mī,shaw, ad ?
69. maiṇ ne ek hunḍī fulāne shakhs par likh,ī thī, so us ne sa,kār,ī nahīṇ.	man barāt,ī bar fulān kas kard,a būd,am, ū ān rā wā-zad.
70. ka,ī roz hū,e ki maiṇ ne us,e thoḍe din ke wa'de se das rūpiye ḳarz diye, par ab-tak us ne adā nahīṇ kiye.	chand yaum ḳabl man ū rā dah rūpiya ba wa'da,i chand yaum ḳarz dād,am, wa ū tā ḥāl na dād,a.
71. agar tum wuh thān (*or*, tāḳa) mūdal (*or*, asl) bhā,o se mujh,e dilā,o, to maiṇ lūṇgā.	agar ān tāḳa (*or*, tūb) ba ḳīmat,i khar,īd ba ma'rifat,i tū muyassar shaw,ad, man khāh,am khar,īd.

pomp; and Sp. *bomba*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
72. If the news had arrived two days before, the price of opium would certainly have been affected.	૭૨. જો આ સમાચાર બે દિવસ અગાઉ આવત, તો ખચિત અફીણનો ભાવ ફેર-ફાર થઈ-જાત.	jo ā samāchār be divas agā,u āv,at, to khachit aphīn no bhāv pher-phār tha,ī-jāt.
73. Go, and find out the particulars whether it is to be disposed of by public or private sale.	૭૩. જાઓ, ખબર કાહાડો, કે આ જીન્સ લિલામ*માં વેચાશે, કે ઘર-મેળે.	jā,o, khabar kāhāḍ,o, ke ā jins lilām* mān vechā,she, ke ghar-mele.
74. The day before yesterday the ship SIR CHARLES FORBES arrived at Bombay from China in twenty seven days.	૭૪. પરમ-દહાડે વાહાણ સર ચાર્લસ ફાર્બસ જે ચીનથી આવ્યું, તે સતાવીસ દહાડે મુંબઈ માં આવી-પુગ્યું.	param-dahāḍe vāhān SIR CHARLES FORBES je Chīn thī āv,yuṇ, te satāvīs dahāḍe Mumba,ī mān āv,ī-pug,yuṇ.
75. I have heard that this year the merchants have experienced a great loss in opium on account of there being an over supply of that commodity there.	૭૫. મારા સાંભળ્યામાં આવ્યું, કે આ વરસમાં વેપારિયોને અફીણના ધંધામાં મોટી ખોટ આવીછે, તેનું કારણ એછે, કે (આ વરસમાં) ત્યાં માલ ઘણો જઈ-પડ્યો.	mā,rā sāmbhal,yā mān āv,yuṇ, ke ā varas mān vepār,iyo ne aphīn nā dhandhā mān moṭī khoṭ āv,ī chhe, te nuṇ kāran e chhe, ke (ā varas mān) tyāṇ māl ghano ja,ī-paḍ,yo.
76. They say that the merchants have got a good price for cotton; because a ship that left this port with a cargo of it, had sunk at sea in consequence of a storm; this is the reason of the price being raised in China.	૭૬. લોક કહેછે, કે વેપારિયોને રૂનો ભાવ સારો આવ્યોછે; કાં-જે એક વાહાણ રૂ ભરીને આ બંદરમાંથી ઉપડ્યું, (*or*, હંકરાઈ ગયું) તે તૂફાન ને-લીધે સમુદ્રમાં ડુબી-ગયું; તેથી ચીનમાં રૂનો ભાવ ચઢી-ગયો.	lok kah,e chhe, ke vepār,iyo ne rū no bhā,v sāro āv,yo chhe; kāṇ-je ek vāhān rū bharī,ne ā bandar māṇthī upaḍ,yuṇ (*or*, hankrā,ī ga,yuṇ), te tūfān ne-līdhe samudr mān ḍubī-ga,yuṇ; te thī Chīn mān rū no bhāv chaḍh,ī-ga,yo.
77. Do you know who was the owner of the ship that was lost; and what was her name, and	૭૭. તમને માલુમ છે, કે વાહાણ જે ડુબ્યું તેનો ધણી કોણ હતો; અને તે વાહાણનું, તથા તેના કપતાનનું,	tam ne mālum chhe, ke vāhān je ḍub,uṇ te no dhanī kon ha,to; ane te vāhān nuṇ, tathā te

* The words *lilam* and *nilam* are a corruption of the Portuguese word *lielam*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
72. agar yih khabar do din āge ā,tī, to be-shakk afīm kā bhā,o pher-phār ho-jā,tā.	agar īn khabar dū rūz pīsh,tar mī,rasid, lā-muḥāl,a dar kīmat,i afyūn tagh,īr wa tabdīl mī,shud.
73. jā,o, aur dar-yāft kar,o, ki yih jins zāhir nīlām* meṇ bik,egī, yā bāhir-hī-bāhir kis,ī kī ma'rifat se.	bi,rau, dar-yāft kun, ki īn jins rā dar harrāj khāh,and farūkht, yā ghair,i harrāj.
74. parsoṇ Sir Charles Forbes nām ek jahāz jo Chīn se ā,yā, so satā,īs roz meṇ Mumba,ī ko ā-pahuṇch,ā.	jahāz,i musammā ba Sir Charles Forbes ki parī-rūz az Chīn āmad,a, dar muddat,i bīst-o-haft yaum dar Mumba,ī rasīd,a.
75. maiṇ ne suṇ,ā ki is baras baipāri,yoṇ ko afīm meṇ baḍā ṭoṭā ā,yā hai, kyuṇ-ki yih māl (ab ke sāl) wahāṇ ḥadd se ziyād,a ga,yā.	shanīd,am ki dar īn sāl tujjār dar tijārat,i tiryāk nuksān,ī fāḥish karda,and, zīrā-ki māl,i farāwān (dar īn mausim) ān-jā raft.
76. log kah,te hain, ki baipāri,yoṇ ko rū,ī kā bhā,o achchhā ā,yā hai; kyūṇ-ki ek jahāz jo rū,ī bhar,kar is bandar se hankār,ā (*or*, rawān,a hū,ā) thā, so tūfān ke-mār,e ḍūb-ga,yā; is sabab se Chīn meṇ bhā,o chaḍh-ga,yā.	mī,gū,yand, tujjār dar dād-o-sitad,i pamba manāfi,i bisyār namūda, and; zīrā-ki jahāz,ī ki az īn bandar bār,i pamba bar-dāsht,a rawān,a būd, ba sabab,i tūfān dar daryā gharḳ shud; az īn jihat pamba dar Chīn tarakkī kard.
77. tum ko ma'lūm hai, ki jahāz jo ḍūbā us kā mālik kaun thā; aur us jahāz kā, aur us ke *kaptān* kā, nām kyā thā?	mī,dān,i jahāz,ī ki gharḳ shud, mālik,ash ki būd; wa nām,i ān jahāz chi, wa *kaptan*,ash ki būd,a?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the name of the commander ?	નામ શું હતું ?	nā *kaptān* nūṇ, nām shuṇ ha,tuṇ ?
78. I do not know; but I heard that the owner was a Pārsī merchant, and that the name of the ship was Kādir Bakhsh.	૭૮. હું જાણતો નથી; પણ મેં એમ સાંભળ્યું કે તે વાહાણનો ધણી એક પારસી વેપારીછે, અને વાહાણનું નામ કાદિર બખ્શ કરીનેછે.	huṇ jān,to na,thī; pan meṇ sāmbhal,yuṇ ke te vāhān no dhanī ek Pārsī vepār,ī chhe, ane te vāhān nuṇ nām Kādir Bakhsh karī,ne chhe.
79. Can a better article than this be procured within a hundred miles' distance; if so, I would rather send for it, otherwise I must content myself with what is procurable here. (See P. 46, Note†).	૭૯. પચાસ કોસ ની-અંદર આ કરતાં સારી જીન્સ મળી આવશે કે નહીં; જો મળી આવે, તો બેહતર છે કે મંગાવી-લેઉં, નહીં-તો જે કાંઇ અત્રે મળેછે તેની જ ઉપર સંતોષ રાખ્યો જોઇયે.	pachās kos nī-andar ā kartāṇ sārī jins mal,ī āv,she ke nahīṇ; jo mal,ī-āv,e, to beh,tar chhe ke maṇgāv,ī-le,uṇ, nahīṇ-to je kāṇī atre mal,e chhe te nī,j upar santosh rākh,vo jo,iye.
80. Where is grain sold by whole sale here ?	૮૦ આ દેશ માં અનાજ એકંદર કયાં વેચાય છે ?	ā desh māṇ anāj ek-andar kyāṇ vechā,ya chhe ?
81. This article is sold by retail in the next market.	૮૧. આ જીન્સ બીજા હાટમાં પરચુરણ વેચાયછે.	ā jins bījā hāṭ māṇ parchuran vechā,ya chhe.
82. Come, take a Rupee earnest for the price of this piece of cloth; and my servant will bring the price you ask, and carry the cloth hence.	૮૨. આવો, આ થાનનાં બે'આનાંમાં એક રૂપિયો લો, અને જે ભાવ તમે માગોછો તે મારો ચાકર લેઇ-આવશે, અને થાન અહીં-થી લેઇ-જશે.	āv,o, ā thān nāṇ bai 'ānāṇ māṇ ek rūpiyo lo; ane je bhāv tame māg,o chho, te mā,ro chākar le,ī-āv,she, ane thān ahīṇ-thī le,ī-ja,she.
83. Tell me in one word your lowest price.	૮૩. એક વાત બોલો, તમે (એનો) ઓછા-માં-ઓછો ભાવ શો લેશો ?	ek vāt bol,o, tame (e no) ochhā-māṇ-ochho bhāv sho le,sho ?
84. What rate of interest do you now get for your money ?	૮૪. તમને હમણા તમારાં નાણાંનું વ્યાજ (શેંકડે) કેટલું મળેછે.	tam ne hamnā tam, ārāṇ nānāṇ nuṇ vyāj (sheṇkḍe) keṭluṇ mal,e chhe ?
85. I suppose that some are always getting rich, and some are	૮૫. હું ધારૂંછું, કે કોઈ વેપારી પોત-પોતાના મનસુબા(તથા ગોઠવણ)થી સદા પૈ	huṇ dhār,uṇ chhuṇ, ke ko,ī vepār,ī pot-potā nā mansūbā (tathā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
78. mujh,e ma'lūm nahīṇ; par maiṇ ne suṇ,ā ki mālik us kā ek Pārsī baipārī hai, aur us jahāz kā nām Kādir Bakhsh.	ma'lūm,i man nīst; wa-līkin shanīd,am ki mālik,i ān jahāz tājir,ī Fārsī,ast, wa nām,i jahāz Kādir Bakhsh būda,ast.
79. pachās kos ke-andar is se bih,tar chīz mil,egī ki nahīṇ; jo mil,e, to bih,tar hai ki maiṇ mangwā-lūṇ, nahīṇ-to jo yahāṇ mil,tī hai us,ī par rāz,ī rah,ā chāhiye.	āyā bih,tar az īn jins ba fāsila,i panjāh farsakh az īn jā mumkin-ul-ḥusūl,ast; agar hast, bih,tar ān,ast ki talab kun,am, wa-illā ān-chi dar īn-jā muyassar mī,shaw,ad, bar ham-ān ḳanā,at numā,yam.
80. is mulk meṇ anāj ek-musht kahāṇ bik,tā hai?	dar īn mulk ghalla yak-jā ku-jā mī,farūsh,and?
81. yih jins dūsre bāzār meṇ parchūṭan bik,tī hai.	īn jins rā dar bāzār,i dīgar khurd,a mī,farūsh,and.
82. ā,o, is thān ke-liye ek rūpiya bai'āna lo; aur ḳīmat jo tum māng, te ho, so me,rā naukar lā,wegā, aur thān yahāṇ-se le-jā,wegā.	bi,yā, az barā,i īn tāḳa yak rūpiya bai'āna bi,gīr; wa naukar,i man ḳīmat,i ān rā ki tū mī,khāh,ī, khāh,ad āward, wa tāḳa rā az īn-jā khāh,ad burd.
83. ek bāt bol,o, tum kam-meṇ-kam (is kā) kyā lo,ge?	yak ḥarf bi,gū, ki muntahā,i ḳīmat (i īn jins) chand,ast?
84. tum ko' ab-hī ap,ne paisoṇ kā byāj (saikḍe) kitnā mil,tā hai?	ḥāl,ā sūd,i pūl,i khud (sad,ī) chand 'ā,id,i tū mī,shaw,ad?
85. me,re khayāl meṇ ā,tā hai, ki ka,ī baipārī ap,ne-ap,ne mansūbe (aur tadbīr) se hamesha daulat-	mazinna ān-ki ba'zī az tujjār az tadābīr,i khud dar mu'āmala hamīsha sāḥib-pūl mī,shaw,and, wa barkhī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
ruined, by their own plans.	સા મેળવેછે, અને કોઈ તેથી ખરાબીમાં (પણ) પડેછે.	goṭhvaṅ) thī sadā paisā melv,e chhe, ane koī te thī kharābī māṇ (pan) paḍ,e chhe.
86. When I was in Europe, all the merchants there were complaining that they would be ruined; and that was only nine months ago.	૮૬. જ્યારે હું વિલાયત* માં હતો, ત્યારે ત્યાં-ના સઘળા વેપારી લોકો પોતાની અવ-દશા ની ફર્યાદ કરતા હતા; તે વાતને માત્ર નવ મહિના થયા.	jyāre huṇ vilāyat* māṇ ha,to, tyāre tyāṇ-nā saghlā vepārī lok,o potā nī av-dashā nī faryād kar,tā ha,tā; te vāt ne mātr nav mahinā tha,yā.
87. Why do merchants give less interest now?	૮૭. હમણા વેપારી લોકો શા-સારૂ વ્યાજ થોડું આલેછે?	hamnā vepārī lok,o shā-sārū vyāj thoḍuṇ āl,e chhe?
88. Since trade has diminished, the merchants require less money; and on this account give less interest.	૮૮. જ્યાર-થી વેપાર ઘટી-ગયો, ત્યાર-થી વેપારી લોકો ને પૈસાની અગત્ય થોડી પડેછે; માટે થોડું વ્યાજ આલેછે.	jyār-thī vepār ghaṭī-ga,yo, tyār-thī vepārī lok,o ne paisā nī agatya thoḍī paḍ,e chhe; māṭe thoḍuṇ vyāj āl,e chhe.
89. They say that Government intend to open a new loan, will this benefit monied men?	૮૯. લોક કહેછે, કે સરકાર નવી લોન ઉઘાડવા માગેછે, એ વાતમાં પૈસા-વાળા લોકોને નફો થશે કે નહીં?	lok kah,e chhe, ke sar-kār navī *loan* ughāḍ, vā māg,e chhe, e vāt māṇ paisā-vālā lok,o ne nafo tha,she ke nahīṇ?
90. Those rich men who do not trade, but live upon the interest of money, will profit by it; but the merchants will lose a great deal.	૯૦. જે દ્રવ્ય-વાન લોકો વેપાર કરતા નથી, અને પોતાના પૈસાનાં વ્યાજ ઉપર ગુજરાન કરેછે, તેઓને લાભ થશે; પણ વેપારી લોકો ને મોટું નુકસાન થશે.	je dravya-vān lok,o vepār kar,tā na,thī, ane potā nā paisā nāṇ vyāj upar gujrān kar,e chhe, te,o ne lābh tha,she; pan vepar,ī lok,o ne moṭuṇ nuksān tha,she.
91. Does the best cotton come from Sūrat or Bhāw-nagar?	૯૧. સર્વ કરતાં સારો રૂ ક્યાં-થી આવેછે; સૂરતથી, કે ભાવ-નગરથી?	sarv kartāṇ sāro rū kyān-thī āv,e chhe; Sūrat thī, ke Bhāw-naṇgar thī?

* *Wilayat* is an Arabic word, and it signifies a *foreign country*. In Indian phraseology, however, it is used to denote *Europe*, and sometimes *England*. Hence, *wilayat-i* signifies *European* or *English*.

† Or, *the country of the Franks*. The French were the first European nation the Persians became acquainted with. Hence, Europe, and sometimes England, is called

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
mand ho-jā,te haiṇ, aur ka,ī kharāb,ī meṇ (bhī) pad,te haiṇ.	dar khasāra mī,uftand.
86. jab maiṇ Farang-astān† meṇ thā, wahān-ke sāre baipār,ī ap,nī kharāb,ī kī shikāyat kar rah,e the ; aur us bāt ko sirf nau mahīne hū,e.	dar ḥīn,ī ki man dar Farang-astān† būd,am, tujjār,i ān-jā kull,an shikāyat,i kharābī,yi khud rā mī, kard,and ; wa īn tā ba ḥāl muddat,i nuh māh guzasht,a.
87. in din,oṇ saudā-gar log kyūṇ thoḍā byāj de,te haiṇ ?	chi-rā tujjār dar īn wak,t sūd kam,tar (az ma'mūl) mī,dih,and ?
88. jab-se baipār ghaṭ-ga,yā, tab-se baipār,iyoṇ ko paisoṇ kī dar-kār thoḍī hai, aur is-wāste we byāj thoḍā de,te haiṇ.	az wak,t,ī ki kār,i tijārat kasād shud, tujjār iḥtiyāj ba pūl kam-tar dār,and, banā bar-ān sūd kam-tar mī,dih,and.
89. log kah,te haiṇ, ki sar-kār nayā *loan* khol,ā chāh,tī hai, is se daulat-mand,oṇ ko fā,ida ho,gā ki nahīṇ ?	mī,gū,yand, sar-kār mī,khāh,ad *loan*,i tāza wā kun,ad, sāḥib,ān,i pūl rā az ān naf' khāh,ad shud yā na ?
90. we daulat-mand jo baipār nahīṇ kar,te, aur ap,ne paisoṇ ke byāj par guzrān chalā,te haiṇ, un ko naf' ho,gā ; par baipār,iyoṇ ko baḍā nuksān ho,gā.	daulat-mand,ān,ī ki mu'āmala na mī,kun,and, wa madār,i zindagī, yi īshān bar sūd,i pūl,i khud,ast, īshān rā fā,ida 'ā,id khāh,ad shud ; wa-līkin tujjār rā nuḳsān,i aẓīm khāh,ad ras,īd.
91. sab se achchhī rū,ī kahāṇ-se ā,tī hai ; Sūrat se, yā Bhāw-ṇagar se ?	āyā pamba,i a'lā az Sūrat mī, ā,yad, yā az Bhāw-nagar ?

Farang-astan, and a European, a *Farang-i*. By some, England is called *Engl-astan*, or *the country of the Angles* (English). In Western India, a Portuguese is called a *Farang-i*, because the European nation we first came in contact with, were the Portuguese. And the word *Farang-i* is also applied by the people of this place to a convert to Christianity.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
92. Though the Sūrat cotton is very fine, yet it does not come up to that of the Bhāw-nagar.	૯૨. સૂરત નો રૂ ઘણો સા રો છે ખરો, પણ ભાવ-નગર ના રૂને પુગતો નથી.	Sūrat no rū ghano sāro chhe kharo, pan Bhāw-nagar nā rū ne pug,to na,thī.
93. Last year the supply of cotton was very small.	૯૩. ગયે વર્ષ રૂની આવક ઘણી થોડી હતી.	ga,ye varsh rū nī āv,ak ghanī thoḍī ha,tī.
94. In China there is very little demand for opium now.	૯૪. હમણા ચીનમાં અ ફીણનો ખપ ઘણો થોડો છે.	hamnā Chīn mān afīn no khap ghano thoḍo chhe.
95. Have you insured your property or not?	૯૫. તમે તમારા માલ ઉ પર વીમો ઉતાર્યો છે, કે નહીં?	tame tam,ārā māl upar vīmo utār,yo chhe, ke nahīn?
96. Is this ship your own, or are there any partners in it?	૯૬. આ વાહાણ તમારૂં પોતાનું છે, કે એમાં કોઈ ભા ગી-દાર છે?	ā vāhān tam,ārun potā nun chhe, ke e mān koī bhāgī-dār chhe?
97. In this ship there are three partners; one half is mine, and in the other half, there are two partners.	૯૭. આ વાહાણમાં ત્રણ ભાગિયા છે; અર્ધો ભાગ મા રો છે, અને બીજા અર્ધા ભા ગમાં બે ભાગી-દાર છે?	ā vāhān mān tran bhāg,iyā chhe; ardho bhāg mā,ro chhe, ane bījā ardhā bhāg mān be bhāgī-dār chhe.
98. A merchant has become bankrupt and absconded.	૯૮. એક વેપારીએ દેવાળું કાઢ્યું, અને સંતાઈ-બેઠો છે. (*or*) એક સોદા-ગર ના-દાર થયો, અને નાસી-ગયો છે.	ek vepārī,e devāluṇ kāḍh,yun, ane santā,ī-beṭh,o chhe. (*or*) ek sodā-gar nā-dār tha,yo, ane nāsī-ga,yo chhe.
99. How many acres of land have you bought, and what annual rent does it yield? (See P. 144, Note*).	૯૯. કેટલાં વીઘાં જમીન તમે વેચાતી-લીધી છે, અ ને વર્ષો-વર્ષ તેની ઉપજ તમ ને કેટલી મળે છે?	keṭlān vīghān jamīn tame vechā,tī-līdhī chhe, ane varsh-o-varsh te nī upaj tam ne keṭlī mal,e chhe?
100. Is there your mark upon these bales?	૧૦૦. આ ગાંસડિયો ઉપર તમારી કાંઈ નિશાની છે કે નહીં?	ā gāṇsḍi,yo upar tam, ārī kāṇī nishān,ī chhe ke nahīn?
101. Every sort of merchandize sells for a good price.	૧૦૧. હરે-ક જાતની જીન્સ સારે ભાવે વેચાય છે.	har-ek jāt nī jins sāre bhāv,e vechā,ya chhe.
102. What sort of goods did the last ship	૧૦૨. છેલ્લું વાહાણ જે ચી નથી આવ્યું, તેમાં શો માલ	chhelluṇ vāhān je Chīn thī āv,yuṇ, te

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
92. agar-chi Sūrat kī rū,ī bahut achchhī ho,tī hai, par Bhāw-nagar kī rū,ī ko nahīṇ pahunch,tī.	agar-chi pamba,i Sūrat bisyār nafīs,ast, wa-līkin ba nafāsat,i pamba,i Bhāw-nagar na mī,ras,ad.
93. ga,ye baras rū,ī bahut thoḍī ā,ī thī.	pār-sāl pamba bisyār kam āmad,a būd.
94. ab-hī Chīn meṇ afīm kā khap bahut thoḍā hai. (*or*) zarūr,at bahut thoḍī hai.	dar īn wak̲t dar Chīn tālib,i tiryāk̲ kam,tar,ast.
95. tum ne ap,ne māl kā bīma kiyā hai, ki nahīṇ ?	māl,i k̲hud rā *bīma* karda,ī, yā na ?
96. yih jahāz k̲hāss tum,hārā hai, yā is meṇ ko,ī bhāg,ī (*or*, ḥissa-dār) hai ?	īn jahāz māl,i k̲hud,at mī,bāsh,ad, yā kas,ān,i dīgar dar ān sharīk mī,bāsh,and ?
97. is jahāz meṇ tīn bhāgī haiṇ ; ādhā bhāg (*or*, ḥissa) me,rā hai, aur ādhe bhāg meṇ do sharīk haiṇ.	dar īn jahāz si sharīk mī,bāsh,and; nisf,i māl,i k̲hud,am hast, wa dar nisf,i dīgar dū sharīk,i dīgar hast,and.
98. ek baipār,ī ne dewālā nikāl,ā, aur rū-posh ho-ga,yā hai. (*or*) ek saudā-gar nā-dār (*or*, shikast,a-ḥāl) hū,ā, aur bhāg-ga,yā hai.	tājir,ī war-shikast, wa pinhān shud,a.
99. kitne bīghe zamīn tum ne mol-lī hai, aur baras-baras us kā ḥāsil kitnā hai ?	chand jarīb zamīn k̲har,īda,ī, wa har sāl ḥāsil,i ān chand,ast ?
100. in gaṭhri,yoṇ par tum,hārā kuchh nishān hai ki nahīṇ ?	āyā bar īn basta,hā nishān,i tū hast yā na ?
101. har ḳism kī jins achchhe bhā,o se bik,tī hai.	har ḳism ajnās ba ḳīmat,i a'lā ba masraf,i farūsh mī,ras,ad.
102. ā̲k̲hir,ī jahāz jo Chīn se ā,yā, so kyā māl lā,yā ?	jahāz,i ā̲k̲hir,īn ki az Chīn wārid shud, chi jīns āward ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
bring that came from China ?	આવ્યો ?	māṇ sho māl āv,yo ?
103. What is the usual price of cotton ?	૧૦૩. રૂનો જાથુ (*or*, ચાલુ) ભાવ શો છે ?	rū no jāthu (*or*, chālu) bhāv sho chhe ?
104. Many persons have been ruined in this trade.	૧૦૪. આ વેપારમાં ઘણા લોકોએ નુકસાન ખમ્યું છે. (*or*) ઘણા લોક પાય-માલ થઈ-ગયા છે.	ā vepār māṇ ghanā loko,e nuksān kham,yuṇ chhe. (*or*) ghanā lok pāya-māl tha,ī-ga,yā chhe.
105. Is the cotton or the opium trade the most profitable ?	૧૦૫. રૂના વેપારમાં લાભ ઘણો થાયછે, કે અફીણના વેપારમાં ?	rū nā vepār māṇ lābh ghano thā,ya chhe, ke afīṇ nā vepār māṇ ?
106. The money will be payable two days hence.	૧૦૬. બે દિવસ પછી પૈસાની કાર-સાજી થશે. (*or*, પૈસા આપ્યામાં આવશે).	be divas pachhī paisā nī kār-sāj,ī tha,she. (*or*) paisā āp,yā māṇ āv,she.
107. All the land of that country hols of the king, either immediately or mediately.	૧૦૭. તે દેશની સગળી જમીન પાદ-શાહ સાથે તાલુક રાખેછે; પછી ત થેટ (પાદ-શાહથી) હોય, યા કોઈની મા રફતથી ?	te desh nī saglī jamīn pād-shāh sāthe tāluk rākh,e chhe ; pachhī te theṭ (pād-shāh thī) ho,ya, yā koī nī mārfat thī.
108. Of what draught is this boat ?	૧૦૮. આ હોડી કેટલાં પાણીની છે ? (*or*) આ હોડી કેટલાં પાણીમાં તરી શકે છે ?	ā hodī keṭlāṇ pānī nī chhe ? (*or*) ā hodī keṭlāṇ pānī māṇ tar,ī shak,e chhe ?
109. I will not give my allowance of date.	૧૦૯. હું વેચાણની તારીખ ની-બાબત કાંઈ છુટ મુકી શ નહીં. (*or* મજરે આપીશ નહીં).	huṇ vechāṇ nī tārīkh nī-bābat kāṇ,ī chhuṭ muk,īsh nahiṇ. (*or*, majre āp,īsh nahīṇ).
110. If you get allowance of date from other offices, you have to pay a larger price.	૧૧૦. જો તમને બીજી આફિસો માં-થી તારીખ ની-બાબત કાંઈ મજરે મળે છે, તો તમને વધારે ભાવ આપવો પડેછે.	jo tam ne bījī *office,o* māṇ-thī tārīkh nī-bābat kāṇ,ī majre mal,e chhe, to tam ne vadhāre bhāv āp,vo paḍ,e chhe.
111. Let your shoe go down at heel.	૧૧૧. તમારા જોડાનો પ ડો ઉતારો. (*or*, વાળો).	tam,ārā joḍā no khaḍo utār,o. (*or*, vāl,o).
112. Do not let your shoe go down at heel.	૧૧૨. તમારા જોડાનો પ ડો ચઢાવો.	tam,ārā joḍā no khaḍo chaḍhāv,o.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
103. rūpī kā jārī (*or*, ma'mūlī) bhāo kyā hai ?	kīmat-i muta'ārif-i pamba chi chīz ast ?
104. is baipār meṇ bahut-se log, oṇ ne nuksān uṭhāyā hai. (*or*, bahut log tīṇ-tera ho-gaye haiṇ).	az īn dād-o-sitad bisyār kas-ān khasārat kash-īda-and.
105. rūpī ke baipār meṇ naf' bahut hai, yā afīm ke baipār meṇ ?	dar mu'āmala-i afyūn naf' bisyār 'āid mī-shaw-ad, ya dar mu'āmala-i pamba ?
106. do roz ba'd paisā de-nā ho-gā. (*or*, diyā jā-egā).	ba'd az dū rūz waj-h kār-sāz-ī khāh-ad shud. (*or*, pūl dād-a khāh-ad shud).
107. us mulk kī tamām zamīn pād-shāh se ta-alluk rakht-ī hai ; khāh bi-lā-wāsit-a, khāh ba-wāsit-a.	tamām-i zamīn-i ān mulk ta-alluk ba pād-shāh dār-ad ; khāh bi-lā-wāsita, khāh bi-l-wāsita.
108. yih nāw kitne pānī kī hai ? (*or*) yih nāw kitne pānī meṇ jā sak-tī hai ?	īn zaurak dar jā-ī ki chi-kadr āb bāsh-ad, mī-tawān-ad bi-raw-ad ? (*or*, ubūr bi-kun-ad) ?
109. maiṇ bikā-o (*or*, bech-an) kī tārīkh kī-bābat kuchh mujrā nahīṇ dūṇgā. (*or*, chhūṭ nahīṇ rakh, ūṇgā).	man dar bābat-i tārīkh-i farūsh hīch mujrā na khāh-am dād. (*or*) man dar ān kīmat ki pīsh farūkht-a am, chīz-ī takhfīf na khāh-am dād.
110. agar tum ko dūsrī *ffioce*-oṇ meṇ-se tārīkh kī-bābat kuchh mujrā mil-tā hai, to tum ko ziyād-a bhāo de-nā pad-tā hai.	agar dar *office*-hā-i dīgar dar bābat-i tārīkh chīz-ī ba shumā mujrā mī-dih-and, dar ān sūrat shumā rā mī-bāyast ki kīmat-i ziyād-a bi-dih, īd. (*or*) agar dar *office*-hā-i dīgar chīz-ī ba shumā takhfīf dād-and, kīmat-i ziyād-a az shumā girift-and.
111. tum-hārī jūtī kā khūnṭā utār-o. (*or*, jūtī kī edī utār-o).	pāshna-i kafsh-i tu rā bi-khāb-ān. (*or*, bi-yandāz).
112. tum-hārī jūtī kā khūnṭā chadhā-o. (*or*, jūtī kī edī chadhā-o).	pāshna-i kafsh-i tu rā bālā bi-kash. (*or*, war bi-kash).

A VOCABULARY OF MERCANTILE AND FISCAL WORDS* IN THE GUJARATI LANGUAGE.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Account.	હિસાબ.	hisāb.
Account (*to calculate*).	હિસાબ કરવો.	hisāb kar,vo.
Account (*to settle*).	હિસાબ ચુકવવો.	hisāb chukav,vo.
Account (*unadjusted*).	લોચો.	locho.
Account (*to audit*).	હિસાબ લેવો. (*or*, તપાસવો).	hisāb le,vo. (*or*, tapās,vo).
Account (*sub-heading in*).	પેટું.	peṭun.
Account (*to balance*).	મેળ કાઢવો.	mel kāḍh,vo.
Account book of a tenant.	હોજત.	hojat.
Account book of a merchant.	ચોપડો.	chopḍo.
Administrator of the estate of a person dying intestate.	વગર વસીયત-નામાં નો વકીલ.	vagar vasīyat-nāmāṇ no vakīl.
Armenian bole.	ગુલિ અર્માની.	gul,i armāṇ,ī.
Asafœtida.	હિંગ.	hing.
Asafœtida (*inferior*).	હિંગડો.	hing,ḍo.
Agate. Onyx.	ગોમેદ. સંગિ સુલૈમાની.	gomed. saṇg,i sulaimāṇ,ī.
Assets.	માલ-મિલકત. પૂંજી. અવેજ.	māl-milkat. pūṇjī. avej.
Assess (*to*).	જમા-બંદી કરવી. પટ્ટી બેસાડવી. કર (*or*, છાપો) નાખવો.	jamā-band,ī kar,vī. paṭṭī besāḍ,vī. kar (*or*, chhāpo) nākh,vo.
Assessment (*general*).	જમા-બંદી. કર. છાપો. પટ્ટી.	jamā-band,ī. kar. chhāp,o. paṭṭī.
Assessment (*full*).	કમાલ આકાર.	kamāl ākār.
Assesment (*system of*).	ખાતા-બંદી.	khātā-band,ī.
Assessment formed by general estimate without regular data.	ઝાંસો.	jhāṇso.
Assayer.	ધાતુ નો કસ કાઢનાર. કસોટી પર કસનાર.	dhātu no kas kāḍh,nār. kasoṭī par kas,nār.

* Most of these words may safely be used in Hindustani.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Annuity.	વર્ષાસન. વર્સોન.	varsh,āsan. vars,ān.
Alum.	ફટકી.	phaṭkī.
Alms.	ભિક્ષા. ખેરાત. દાન.	bhikshā. kherāt. dān.
Alms-house.	ખેરાતી મકાન.	kherāṭī makān.
Almonry.	સદાવર્ત. અન્ન-છત્ર.	sadā-vart. ann-chhatr.
Almoner.	દાન આપવાને ઠેરવેલો અધિકારી.	dān āp,vā ne ṭherv,elo adhikār,ī.
Anise-seed.	વરીયાળી.	variyālī.
Anise-seed star.	બા-દાન. બે-દાના. બાદિયાન.	bā-dān. be-dānā. bādi,yan.
Assort numbers (*to*).	નંબર પાડવા.	*number* pād,vā.
Agriculture. Cultivation.	જરાયત.	jarāyat.
Advance of money &c. to cultivators.	તગાવી. તકાવી. કારસાઈ.	tagāvī. takāvī. kārsā,ī.
Abstract. Summary.	તારીજ.	tārīj.
Attendance report.	હાજરી-પત્રક.	hājrī-patrak.
Area. Extent.	ક્ષેત્ર-ફલ.	kshetr-phal.
Animal dung.	બીટ.	bīṭ.
Autumn (*the third season*).	પાનખર-ઋતુ. ખરીફ. ચોમાસું.	pān-khar-rutu. kharīf. cho-mās,un.
Assignment of revenue for the support of troops.	સરંજામ.	sar-anjām.
Amber.	કેરબો. તૃણ-મણી.	kerbo. trin-manī.
Ambergris.	અંબર.	ambar.
Aloes.	એલિયો.	eliyo.
Aloes-wood.	અગર. ઊદ.	agar. ūd.
Aforesaid. Above-mentioned.	સદર-હૂ. મજકૂર.	sadar-hū. majkūr.
Accept. Admit (*to*).	માન્ય કરવું.	mānya kar,vun.
Arbitrator.	લવાદ. સાલિસ. અમીન. મધ્યસ્થ. પંચ. તરાઈત.	lavād. sālis. amīn. madh,yasth. panch. tarā,īt.
Arbitration.	લવાદી. અમીની.	lavādī. amīn,ī.
Arbitration award.	લવાદી-ચુકાદો. લવાદ-નામું. સાલિસ-નામું.	lavādī-chukādo. lavād-nāmun. sālis-nāmun.
Allspice.	કપુર-ચીની. ચીની-કબાલા.	kapur-Chīn,ī. Chīn,ī kabālā.
Asphalt plaster.	દામર નો ચુનો.	dāmar no chuno.
Auction.	લિલામ. હરાજ. ઉછાલણી.	lilām. harrāj. uchhāl,nī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Addenda or appendage to a *Bhīl* chieftain.	વસાવા.	vasāvä.
Addition *(in arithmetic)*.	સરવાળો. બેરીજ.	sarvālo. berīj.
Amount.	રકમ.	rakam.
Agent.	આડતિયો. ગુમાસ્તો.	āḍat¡iyo. gumāshto.
Borrowing and lending.	લેણ-દેણ.	len-den.
Bargain.	સાટું.	sāṭun.
Bargain *(deed of)*.	સાટાં-ખત.	sāṭāṉ-khat.
Bargain *(to strike)*.	હાથો ઠોકવો.	hāth¡o ṭhok¡vo.
Bill of lading.	સતમી.	satmī.
Bill of sale.	વેચાણ-ખત. વેચાણ નો કબાલો.	vcch¡ān-khat. vech¡ān no kabālo.
Bill of parcels.	ભાવ નો આંકડો.	bhāv no āṇkḍo.
Bill of exchange.	હુંડી.	hunḍī.
Bill of exchange *(second of a)*.	પેંઠ.	peṇṭh.
Bill of exchange *(third of a)*.	પર-પેંઠ.	par-peṇṭh.
Bill of exchange *(to draw)*.	હુંડી લખવી.	huṇḍī lakh¡vī.
Bill of exchange *(to honor)*.	હુંડી શિકારવી.	hundī shi¡kār¡vī.
Bill of exchange *(to dishonor)*.	હુંડી નકારવી.	huṇḍī na¡kār¡vī.
Bill of exchange *(price paid for a)*.	હુંડિયામણ.	huṇḍi¡yāman.
Bill of exchange *(cashed)*.	ખોખું.	khokhuṇ.
Bill at sight.	દર્શની હુંડી.	darshan¡ī huṇḍī.
Bridle of a riding horse.	(અસ્વારીના ઘોડાની) લગામ.	(asvār¡ī nā ghoḍā nī) lagām.
Boundary. Limit. Frontiers. Confines.	સીમ. સીમાડો. સરહદ્.	sīm. sīmāḍo. sar-hadd.
Barmi *(a drug)*.	બ્રહ્મી.	brahmī.
Balance *(stock or cash in hand)*.	સીલક. બાકી. ખાતા-બાકી. પુરાંત-બાકી. જીન-સ-બાકી.	sīlak. bākī. khātā-bākī. purāṇt-bākī. jins-bākī.
Balance sheet. Yearly balance.	સરવાયું.	sarvāyuṇ.
Ballast. Dead weight.	નીરમ. નેહાવ. ભાર.	nīram. nehāv. bhā'r.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Base line.	આધાર-લીટી.	ādhār-līṭī.
Bundles of twist &c.	મોરા.	morā.
Bond.	કત્બો. કબાલો.	katbo. kabālo.
Brass-foil.	પિત્તળ-પાન.	pittal-pān.
Boiled syrup.	ચાસ. ચાસણી.	chās. chās,nī.
Bambu.	બાંબૂ. વાંસ. કામડું.	bāmbū. vāṇs. kāmḍuṇ.
Bambu (*a man who works in*).	વાંસ-ફોડો.	vāṇs-phoḍ,o.
Bambu fence.	વાંસ (*or*, કામડાં) ની કૂડ. બાંબૂ ના ક્યારા. તટ્ટી. વઈ. કુપણ.	vāṇs (*or*, kāmḍāṇ) nī kūḍ. bāmbū nā kyāra. taṭṭī. va,ī. kupan.
Bambu chip.	ખપાટિયું.	khapāṭiyuṇ.
Bambu matting or screen.	ખપેડો.	khapeḍo.
Beads.	રૂદ્રાક્ષ. ભદ્રાક્ષ.	rūdrāksh. bhadrāksh.
Beads (*black*).	કાળો ગાંઠી.	kālī gāṇṭhī.
Beads (*chink*).	બારીક મોતી.	bārik motī.
Beads (*glass*).	કાચ ના દાના. પોથ. મણિયારાં. કિડિયાં.	kāch nā dānā. poth. maniyārāṇ. kiḍiyāṇ.
Braider.	પટવો.	paṭvo.
Bdellium.	ગુગલ.	gugal.
Bleach (*to*).	નિખારવું. સફેદ (*or*, ઉજળું) કરવું.	nikhār,vuṇ. safed (*or*, ujluṇ) kar,vuṇ.
Bleached (*to be*).	નિખરવું. સફેદ (*or*, ધોળું) થવું.	nikhar,vuṇ. safed (*or*, dholuṇ) tha,vuṇ.
Bleached.	નિખારેલું. ધોયલું. સફેદ. ઉજળું. ધોળું.	nikhār,eluṇ. dho,yaluṇ. safed. ujluṇ. dholuṇ.
Broker.	દલાલ.	dalāl.
Brokerage.	દલાલો. હક-સાઈ.	dalālī. hak-sā,ī.
Breakfast.	નાશ્તો. હાજરી. સીરામણ.	nāshto. hājrī. sīrāman.
Bezoar stone.	ગોરૂ-ચંદન.	gorū-chandan.
Bottomry.	વાહાણ-ધરાણિયા. વાહાણનું ઓખું ધરેણે મુકી નાણાં કઢાવવાં.	vāhān-gharāniyā. vāhān nuṇ khokhuṇ gharene muk,ī nānāṇ kaḍhāv,vāṇ.
Ball, roll, skein, coil, hank, or clew of thread.	ગુંડી. ગુંડો. પેચક. આંટી. દડી. પિંડું. કલ્લી. વીંટો. ફેંટી. ફાર્કો.	gunḍī. gunḍo. pech,ak. āṇṭī (*Hind.* aṭṭī). daḍī. pinḍuṇ kallī. vīṇṭo. pheṇṭī. phārko.
Blue lights.	બપોરિયું.	bapor,iyuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Bee's waz.	મધ-માખ નું મીણ.	madh-mākh nuṇ mīn.
Bar. Rod. Rail.	સળિયો. ગજ. કટેરો.	saliyo. gaj. kaṭero.
Bar of gold or silver.	લગડી.	lagḍī.
Bran. chaff. husk.	કુસકી. ભુસું. થુલું.	kuskī. bhusuṇ. thuluṇ.
Beef.	ગાય નું ગોસ્ત. ગો-માંસ.	gāya nuṇ gosht. go-māṇs.
Building materials.	કાટ.	kāṭ.
Building materials (*dealer in*).	કાટ-પીટિયો.	kāṭ-pīṭiyo.
Bell metal. Queen's metal.	કાંસું.	kāṇsuṇ.
Bags made of mats.	કપ્પા. સુરખાં.	kappā. surkhāṇ.
Benjamin.	સેલા-રસ.	selā-ras.
Book in which daily transactions are entered.	આવક-જાવક.	āvak-jāvak.
Black wood.	શિસમ.	shisam.
Cumin-seed.	જીરૂં.	jīruṇ.
Chair.	કુરસી. આસન.	kursī. āsan.
Chair with, and without, arms.	હાથ ની, તથા હાથ વગર ની, કુરસી.	hāth nī, tathā hāth vagar nī, kursī.
China root.	ચોબ-ચીની.	chob-Chīnī.
Chinese copper coins.	સપાકા.	sapākā.
Cement (*in chemistry*).	રેવણ.	revaṇ.
Cement (*in building*).	નીરૂ. ખરચી ચુનો. ગચ.	nīrū. kharchī chuno. gach.
Cement of Portland.	વિલાયતી ચુનો.	vilāyatī chuno.
Capsule (*bulb of a vegetable, &c*).	ડીંડવું.	dīṇḍvuṇ.
Crucible.	કુલ્લી. રેજા.	kullī. rejā.
Catechu.	ખેરસાલ.	khersāl.
Credit side of an account.	જમે પાસું.	jame pāsuṇ.
Credit, to, (*a sum*).	જમે કરવું.	jame karvuṇ.
Credit of a merchant.	સાખ.	sākh.
Creditor.	માગ-નાર. લેણ-દાર.	māg-nār. len-dār.
Corrupt language. Common vulgarism.	રાંધડી.	rāṇghḍī.
Clerk (*writer of native languages*).	કાર-કુન.	kār-kun.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Collection of revenues and government of a district.	મામલત.	māmlat.
Collector of revenues & govr. of a district.	મામલત-દાર.	māmlat-dār.
Collectorate.	સ્વસ્થાન.	sva,sthān.
Cash. Ready money.	નગદ. રોકડ.	nagad. rokad.
Cash book. Day book.	મેલ. રોકડ-મેલ. રોજ-મેલ. રોજ-નામું.	mel. rokad-mel. roj-mel. roj-nāmuṇ.
Crops.	પાક. (*Mar.* પીક). ફાલ.	pāk. (*Mar.* pīk). phāl.
Crop assessment.	જીન્સ-વારી. વીઘોટી.	jins-vārī. vīgho,ṭī.
Crops (*dry, or, that produced in the spring*).	રબી. રવી.	rabī. ravī.
Crops (*autumnal*).	ખરીફ.	kharīf.
Crops produced in the hot season by irrigation.	હરી.	harī.
Crops (*statement of the inspection of*).	પાની-પત્રક.	pānī-patrak.
Canal.	નેહેર. ખાળ.	neher. khāl.
Cross-staff.	શંકુ.	shaṇku.
Cotton (*dust in*).	કીટી.	kīṭī.
Cotton (*the first collection of raw*).	વધાવો.	vadhāvo.
Cotton (*carded*).	રૂ. કપ.	rū. kap.
Cotton (*cleaned*).	ગાળો.	gālo.
Cotton (*raw*).	કપાસ.	kapās.
Cotton (*piece of*).	પુમડું.	pumḍuṇ.
Cotton-press.	ગિરણી. રૂ નો શિકંજો.	girnī. rū no shikaṇjo.
Cotton-gin.	કપાસ માં-થી કપાસ્યા છુટા પાડવા નો સાંચો.	kapās māṇ-thī kapās,yā chhuṭā pāḍ,vā no sāṇcho.
Cotton-seed.	કપાસ્યા.	kapās,yā.
Cotton-cleaner.	ગોટીલો.	goṭīlo.
Cotton-wool.	પિંજેલો રૂ.	pinj,elo rū.
Cotton shed.	ગોઠો.	goṭho.
Cotton (*roll of, prepared for spinning*).	પુણી.	punī.
Cocoa-nut.	નારિએળ.	nāri,el.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Cocoa-nut-tree.	નારિએળી.	nāri,el,ī.
Cocoa-nut-oil.	કોપરેલ.	koprel.
Cocoa-nut-kernel.	કોપરૂ. ગોટો.	kopruṇ. goṭo.
Ceder.	દેવ-દાર.	dev-dār.
Cipher.	સૂન. મીંડું.	sūn. mīḍuṇ.
Caltrops.	ગોખરૂ.	gokhrū.
Coke.	ગંધક વિના નો કોલસો.	gandhak vinā no kolso.
Coal.	કોલસો. વિલાયતી કોલસો.	kolso. vilāyat,ī kolso.
Charcoal.	કોયલો.	koyalo.
Coir.	કાથો.	kātho.
Coir rope.	કાથા નું દોરડું.	kāthā nuṇ doṛḍuṇ.
Coil of coir.	કાથા નો ગુંડો.	kāthā no guṇḍo.
Camphor-wood.	કપૂર નું લાકડું.	kapūr nuṇ lākḍuṇ.
Coffee.	બુન.	bun.
Confines of a village, *also*, a gate.	પાદર.	pādar.
Custom-house.	માંડવી. કુર્જો.	māṇḍvī. furjo.
Custom-station.	નાકું.	nākuṇ.
Calico. Chintz.	છીંટ.	chhīṇṭ.
Cambric (*fine, white linen*).	કેમરીક.	kemrik.
Clay.	માટી. મટોડી.	māṭī. maṭoḍī.
Clay (*white*).	ગોપી-ચંદન.	gopī-chandan.
Clay (*yellow*).	ગોર-મટી.	gor-maṭī.
Croton-seed.	જમાલ-ગોટો.	jamāl-goṭo.
Croton-nut.	જમાલ-ગોટાનું ફલ.	jamāl-goṭā nuṇ phal.
Croton-oil.	જમાલ-ગોટા નું તેલ.	jamāl-goṭā nuṇ tel.
Compensation. Recompense.	વળતર.	valtar.
Chapter (*division of a book*).	બાબ. પ્રકરણ. અધ્યાય.	bāb. prakaran. adhyāya.
Clause (*division of a section*).	રકમ. ફકરો.	rakam. fakro.
Corrosive sublimate.	રસ-કપૂર.	ras-kapūr.
Cochineal.	કિર્મજ.	kirmaj.
Calker.	કલફાતી.	kalphāt,ī.
Cultivator.	કણબી. ખેડુત.	kanbī. kheḍut.
Cultivator (*hereditary*).	પાટી-દાર.	pāṭī-dār.
Cubit (*18 inches*).	હાથ.	hāth.
Coral.	પરવાળું.	parvāluṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Coral (*calx of*).	પરવાળાં ની ખાક.	parvālāṇ nī khāk.
Contract. Monopoly.	ઇજારો. મકતો.	ijāro. makto.
Contract (*especially, of liquor*).	ગુત્તો	gutto.
Contractor.	ઇજાર-દાર. મકતે-દાર.	ijār-dār. makte-dār.
Capital. Basis. Stock. Principal fund.	થાપણ. મુદ્દલ. મુડી.	thāpan. muddal. muḍī.
Commissariat department.	મોદી-ખાનું.	modī-khānuṇ.
Cloth made of bark fibre (*a waterproof brown fabric*).	કાકૂમ:	kākūma.
Cloth of striped silk of various colours.	શાકી.	shākī.
Cloth with a waving pattern.	લેહેરિયું.	leheriyuṇ.
Cloth made of deer hair.	પટ્ટી-આહુ.	paṭṭī-āhū.
Cloth (*tweeled woollen*).	પટ્ટૂ.	paṭṭū.
Cloth, generally muslin, in which the flowers are wove and not worked.	જામ-દાની.	jām-dānī.
Cloth, silk-cotton, variegated and water pattern.	ઇદ્રૂસ.	idrūs.
Cloth (*fabric of wool*).	બનાત. સકલાત.	banāt. saklāt.
Cloth made of coarse cotton.	દોટી.	doṭī.
Cloth made of silk (*in Sūrat*).	લાહે.	lāhe.
Cloth made of silk and cotton mixed.	મશરૂ.	mashrū.
Cloth (*white specked*).	ચુંદડી.	chundḍī.
Cloth made of flax or hemp.	સણિયું.	saṇiyuṇ.
Cess.	વેરો.	vero.
Cess (*water*).	કસર.	kasar.
Current month.	મિનહુ. ચાલતો મહિનો.	minhu. chāl,to mahino.
Copper nails.	તાંબાં ના ખીલા.	tāmbāṇ nā khīlā.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Commencement of the revenue year.*	મર્ગ-સાલ. ફસ્લી.*	marg-sāl. fasl,ī.*
Copper sheathings.	તાંબાં ની સીલિંગ.	tāmbāṇ nī sīling.
Copper braziers.	તાંબાં ના રૂમાલિયા.	tāmbāṇ na rumāliyā.
Copper raised bottoms.	તાંબાં ની કુંડી. કસાંબર ના પાટલા.	tāmbāṇ nī kuṇḍī. kasām, bar nā pāṭlā.
Cornelian.	અકીક.	akīk.
Curb-chain.	જેર-કડી.	jer-kaḍī.
Curb-stone.	ખાણકી.	khāṇkī.
Chief of detectors of thieves.	સિલોત.	silot.
Corn (*handful of*).	ઓરણું.	ornuṇ.
Corn. Grains.	અનાજ. ભુસાર.	anāj. bhusār.
Corn-chandler Grain-dealer.	ભુસારી.	bhusār,ī.
Caravan.	વણજાર. કાફલો.	vanjār. kāflo.
Cashew-nut.	કાજુ.	kāju.
Card (*to*).	પિંજવું.	piṇj,vuṇ.
Carding instrument.	પિંજણી.	piṇj,ṇī.
Carder of cotton or wool.	પિંજરો.	plṇj,āro.
Cowdung.	ગો-મય. છાણ. ગો-બર.	go-maya. chhāṇ. gobar.
Debit, *to*, (*a sum*).	ઉધારવુ.	udhār,vuṇ.
Debit side of an account.	ઉધાર-પાસું.	udhār-pāsuṇ.
Debt (*money due to a person*).	લેણું. માગણું માગતું.	le,nuṇ. māg,nuṇ. māg, tuṇ.
Debt (*money due by a person*).	દેવું. કરજ.	devuṇ. karaj.
Debt (*collection of outstanding*).	ઉઘરાણી.	ughrānī.
Debt (*bad*).	ડુબત ઉઘરાણી. ટાહાડી ઉઘરાણી. ડૂલ.	ḍubat ughrānī. ṭāhāḍī ughrānī. ḍūl.
Daily reports of work.	રોજ-નીસી.	roj-nīsī.
Draper.	ડોસી-વાણિયો. કાપડિયો. બજ્જાજ.	ḍosī-vaniyo. kāpaḍ,iyo. bajjāj.
Dimity.	ડિમિટી.	*dimity*.

* The *marg-sal* or *fasli* era was established about 590 years B. C.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Dead stock.	જુનો (*or*, નીર ઉપ્યોગી) સામાન.	juno (*or*, nīr-upyogī) sāmān.
District.	પ્રગણું. તાલુકો. મહાલ.	praganuṇ. tāluko. mahāl.
Dotted lines.	ટપકાં.	ṭapkāṇ.
Duty on personal property.	સાયર. સૈયર-વેરો.	sāyar. saiyar-vero.
Division (*in arith.*)	ભાગા-કાર.	bhāg-ākār.
Division of inheritance.	મુનાસખો.	munāsakho.
Date.	ખજુર.	khajur.
Date (*dry*).	ખારક.	khārak.
Date-tree.	ખજુરી. ખજુરૂં.	khajurī. khajuruṇ.
Dinner, desert, and tea sets or service.	ખાણું ખાવા ના, મેવો ખાવાના, તથા ચા પીવા ના સટ.	khāṇuṇ khāvā nā, mevo khāvā nā, tathā chā pīvā nā *set*.
Druggist.	સરૈયો.	saraiyo.
Drugs.	કરિયાણું. વસાણું.	kariyāṇuṇ vasāṇuṇ.
Diamond.	હીરો.	hīro.
Diamond (*small*).	હિર-કણી.	hir-kanī.
Diamond (*spark of*).	કણી.	kanī.
Diamond (*faceted*).	બિલિયાન.	biliyān.
Deed of compromise.	રાજી-નામું.	rājī-nāmuṇ.
Deed of acquittal. General release.	ફારગતી. સાફી-નામું. અભ રામ-ન-દાવો.	fārgatī. sāfī-nāmuṇ. abhrām-na-dāvo.
DUNGRI (*thick stuff of cotton*).	ખાદી.	khādī.
Dissolution of a meeting, partnership &c.	વિસર્જન. બર્ખાસ્ત.	visarjan. bar-khāst.
Dissolve, to, (*as a partnership*).	છુટું પાડવું. કાઢી નાખવું. વિસર્જન (*or*, બર્ખાસ્ત) કરવું. *v.i.* છુટું પડવું. વિસર્જન (*or*, બર્ખાસ્ત) થવું.	chhuṭuṇ-pāḍvun. kāḍhī-nākhvuṇ. visarjan (*or*, bar-khāst) kar, v... chhuṭuṇ pad, ...rjan (*or*. ...vuṇ.
Dividend.	ફાળો.	
Divide (*to*).	વેહેંચી-લેવું. ફા...	...v,
Distribute (*to*).	વેહેંચી-	
Domestics.	ઘ...	
Distill (*to*).		

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Distillation of spirituous liquors.	આબ-કારી.	āb-kār,ī. *also,* duty levied on distilleries.
Distiller of spirituous liquors.	આબ-કાર. દારૂ ગાળ-નાર. ભઠ્ઠી-વાળો. કલાલ.	āb-kār. dārū gāl-nār. bhaṭṭī-vālo. kalāl.
Distillery. Spirit-still.	દારૂ ગાળવા ની ભઠ્ઠી. ફડ.	dārū gāl,vā nī bhaṭṭī. phad.
Dhoties. Digogies.	ધોતિયાં. ધોતર.	dhotiyāṇ. dhotār.
Digogy (*small, silken*).	પંચી.	panchī.
Dorias.	દોરિયા.	doriyā.
Drawback (*duties paid back*).	જકાત નાં પાછાં મળેલાં નાણાં.	jakāt nāṇ pāchhāṇ mal,elāṇ nānāṇ.
Deposit in security of a payment of a toll.	હડફ.	hadaph.
Due date of a bill &c.	પાકી મુદત.	pākī muddat.
Deck of a ship.	તુતક.	tutak.
Darn (*to*).	રફુ કરવું. તુણવું.	rafu kar,vuṇ. tun,vuṇ.
Darner.	રફુ-ગર.	rafu-gar.
Ether.	અકાસ. જીસ્મ લતીફ. અંતરાળ.	akās. jism,i latīf. antarāl.
Emerald.	પાનું. જમરૂદ. લીલમ.	pānuṇ. jamrud. līlam.
Executor of a will.	વસિયત-નામાં માં નેમેલો વકીલ. વસી.	vasīyat-nāmāṇ māṇ nem,elo vakīl. vasī.
Ear of wheat.	ઊંબી.	ūmbī.
Ear of corn.	ડુંડું. કણુસું. કણુસલું.	[luṇ. ḍuṇḍuṇ. kansuṇ. kanas,udāhran.
Example. Illustration.	ઉદાહરણ.	nikās.
Export of goods.	નિકાસ.	sar-bhar.
Equal. At par.	સર-ભર.	pra-darshan.
Exhibition.	પ્ર-દર્શન.	valāvo.
Escort. Guard. Convoy.	વળાવો.	vaṭāv. (*Hind.* baṭṭā). muddat kāp,ī āp,eluṇ nānuṇ.
Exchange or discount.	વટાવ. મુદત કાપી આપેલું નાણું.	
Exchange '*to* *cash*).	ાવવું.	vaṭāv,vuṇ. (*Hind.* baṭā,nā).
Ear'	ી નાં વાસણ.	maṭoḍī nāṇ vāsan.
F	ાડી.	galtī. sāf,ī.
	ો નું ઉડતું	tīḍ (*or,* ṭol) nuṇ uḍ,tuṇ ṭoluṇ.
		methī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Floods.	પૂર. રેલ. લોટ. ભર.	pūr. rel. loṭ. bhar.
Freight.	નોલ. 2. ભર્ગત. ભરત.	nol. 2. bhargat bharat.
Fet-lock cap.	ઘોડાની ધુંટીનું ચામડાં નું બૂટ.	ghoḍā nī ghuṇṭī nuṇ chāmḍāṇ nuṇ *boot*.
Fennel.	સુવા.	suvā.
Fleet (*of vessels*).	આરમાર. દર્યાઈ કાફલો.	ārmār. daryāī kāflo.
Frankincense.	લોબાન. ધૂપ.	lobān. dhūp.
Frankincense oil.	ધૂપેલ.	dhūpel.
Firm (*trading house*).	પેઢી.	peḍhī.
Flowered muslin.	આગા-બાનુ.	āgā-bānū.
Fish' teeth.	માહી-દાંત.	māhī-dāṇt.
Fin and maw of a fish.	પાંખ-પોટા.	pāṇkh-poṭā.
Fish' bone.	માછલી નો કાંટો (*or*, હાડકું).	māchhlī no kāṇṭo (*or*, hāḍkuṇ).
Fee. Bonus.	સુખડી. કુશ. અવેજ. દસ્તુરી. લવાજમ.	sukhḍī. kush. avej. dasturī. lavājam.
Fee levied on ships.	ખુંટો.	khuṇṭo.
Ferrule (*a ring or cap for a stick &c.*)	ખોલી. કડી. થાપડી.	kholī. kaḍī thāpḍī.
Fief.	જા-ગીર. મોકાસા.	jā-gīr. mokāsā.
Feoffee.	જા-ગીર-દાર. મોકાસ-દાર. મોકાસી.	jā-gīr-dār. mokās-dār. mokāsī.
Forage.	ગોતર. ઘાસ-દાણો.	gotar. ghās-dāno.
Five times.	પાંચ-પટ.	pāṇch-paṭ.
Farmer that cultivates the land of another cultivator.	ઉપર-વાડિયો.	upar-vāḍiyo.
Files.	કાંનસ. રેતડી.	kānas. retḍī.
Fireclay.	વિલાયતી મટોડી.	vilāyatī maṭoḍī.
Firebrick.	વિલાયતી ઇંટ.	vilāyatī [illegible]
Flour.	આટો. મેદો. લોટ.	āṭo. [illegible]oṭ.
Gold.	સોનું. હેમ. સુવર્ણ. કંચન. કનક.	s[illegible]ū suvarn. [illegible]
Gold (*pure*).	કુંદન.	
Gold or silver lace.	તુઈ.	
Gold venetian (*coin of Constantinople used as ornament*).	ગળ[illegible]	
Gold and silver articles.		

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Gold beater.	સોનાં નો વરક બનાવ-નાર.	sonāṇ no varak banāv-nār.
Gold leaves.	સોનાં નો વરક. સોનાં નાં પત્રાં. સોનાં નાં પાનાં.	sonāṇ no varak. sonāṇ nāṇ patrāṇ. sonāṇ nāṇ pānāṇ.
Goldsmith.	સોની. સોનાર.	sonī. sonār.
Gold thread.	કસબ. સોનાં નો તાર.	kasab. sonāṇ no tār.
Gold cloth. Brocade.	કસ્બી કાપડ. તાશ. કિંખાબ.	kasbī kāpaḍ. tāsh. kinkhāb.
Gold or silver thread.	કલાબતું. સોનાં યા રૂપાં નો તાર.	kalābatuṇ. sonāṇ yā rūpāṇ no tār.
Gum.	ગુંદર.	guṇdar.
Gum anime or gum copal.	ચંદ્રસ.	chandrūs.
Gum myrrh.	હિરા-બોળ. હિન્દી-બોળ.	hirā-bol. Hindī bol.
Glue.	સરેશ.	saresh.
Gamboge.	રેવંચી નો શીરો.	revanchī no shīro.
Glass bangle or bracelet.	કાચ ની બાંગડી.	kāch nī bāṇgḍī.
Gall nuts.	માયાં. માજુ. માય-ફલ.	māyāṇ. mājū. māya-phal.
General number.	ચાલતો નંબર.	chāl,to *number*.
Grain insects.	જીવાત.	jīv,āt.
Grain (*parched*).	ધુંગણુ.	ṭhuṇgan.
Grain of corn.	કણુ. દાણો.	kan. dāno.
Grain (*inferior*).	ઉપ-ધાન્ય.	up-dhānya.
Grain dealer. Store-keeper.	ભુસારી. કણિયો. કોઠારી. મોદી.	bhusār,ī. kaniyo. koṭhār,ī. modī.
Grain (*bag of*).	થેકી.	thekī.
Granary.	કોઠાર. મોદી-ખાનું.	koṭhār. modī-khānuṇ.
Ground-nut.	ભોંય-સિંગ.	bhoṇya-sing.
Gingelly. S ...um.	તલ.	tal.
Gingelly o...	મિઠું તેલ. તલ નું તેલ.	miṭhuṇ tel. tal nuṇ tel.
Grass oil ...to	ઘાસ નું તેલ.	ghās nuṇ tel. (*Hind.* roshan kā tel).
Gr...	...ી નું.	kabāḍ.
C...	...ા.	malī,eṭ.
	...ો	chanā.
		sang-dāna. [jhālar.
	...ન	gal-chuṇḍī. chuṇ,ī kallo.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Gather (*to*).	એકઠું કરવું. ગોળો કરવો. જમા કરવું. સંગ્રહ કરવો.	ek,ṭhuṇ kar,vuṇ. golo kar,vo. jamā kar,vuṇ. saṅgrah kar,vo.
Gale.	વાઝડું. જોર નો પવન. તુફાન.	vājhḍuṇ. jor no pavan. tufān.
Grind stone. Whet-[stone.	સરાણ. પથ્રી.	sarān. pathrī.
Goat skins.	બકરાં નાં ચામડાં.	bakrāṇ nāṇ chāmḍāṇ.
Hull (*body of a ship*).	પઠાણ.	paṭhān.
Hamper.	કંડિયો.	kanḍiyo.
Heir-apparent. Crown prince.	પાટવી. પાટવી-કુંવર.	pāṭ,vī. pāṭ,vī-kuṇvar.
Heir-presumptive.	ફટાયો.	phaṭāyo.
Handsel.	બોહોણી. વકરો.	bohonī. vakro.[shiṅgḍāṇ.
Horns of deer.	સાબર (*or*, હરણ)નાં શિંગડાં.	sābar (*or*, haraṇ) nāṇ
Horns of rhinoceros.	ગેંડા નાં શિંગડાં.	genḍā nāṇ shiṅgḍāṇ.
Hog-plum.	આમલાં.	āmlāṇ.
Highway robber.	બાહાર-વટિયો. વાટ-પાડુ.	bāhār-vatiyo. vāṭ-pāḍu.
Hamlet.	ગામડું. ખેડું. મુવાડો.	gām,ḍuṇ. kheḍuṇ. mu vāḍo.
Horticulture.	બાગાયત.	bāgāyat.
House account book.	ઠામ-ખાતું.	ṭhām-khātuṇ.
Hereditary officer, something like a *watan-dar*.	નાડ-ગુંડા.	nāḍ-guṇḍā. [loḍhuṇ.
Hames.	ઘોડાની હાંસડી નું લોઢું.	ghoḍā nī hāṇsḍī nuṇ
Hemp ropes.	સણ નાં દોડાં.	san nāṇ doḍāṇ.
Hemp.	સણ. તાગ.	san. tāg.
Helm. Rudder.	સુકાન.	sukān.
Helmsman. Steersman.	સુકાની.	sukāṇ,ī.
Harrow.	દાંતાળો. ખાક-કશ.	dāṇt,ālo. khāk-kash.
Harrow (*to*).	દાંતાળો ફેરવવો.	dāṇt,ālo ·erav,vo.
Harvest.	પાક. (*Mar.* પીક).	pāk ·īk).
Harvest season.	કસલ. કાપણી ની મોસમ.	·ī mosam.
Hardware.	લુવાર-કામ. લોઢાં-કામ.	·hāṇ-kām.
Hide. Leather.	ચામડું. ચર્મ. ખાલ જીલ્દ. કાતડી	·hāl.
Hosiery.	મોજાં.	
Haberdashery.	બારીક	
Hand loom.		

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Irrigation.	જમીન ને પાણી પાવું. પાણી સીંચવું.	jamīn ne pānī pā,vuṇ. pānī sīnch,vun.
In part payment. On account of.	પેટે. હિસાબે.	peṭe. hisāb,e.
In full of all demands. Acquittance. Release.	અભરામ-ન-દાવો. ચુકતે હિસાબે. ભર-પાઈ.	abhrām-na-dāvo. chuk, te hisāb,e. bhar-pā,ī.
Ingots.	લાથા. સલાખ.	lāthā. salākh.
Income.	અમદાની. ઉપજ. આયપત.	āmdānī. upaj. āyapat.
Income *(fixed)*.	જીવીકા. જીવન. જીવન-ગાળો. જીવાઈ.	jīvīkā. jīvan. jīvan-gālo. jīvā,ī.
Income tax.	ઉપજ ઉપર નો કર.	upaj upar no kar.
Indigo.	ગુળી. કાળો ગળો.	gulī. kālī galī.
In exchange.	ખાતે. બદલે.	khāte. badle.
Import of goods.	આયાત. આવક.	ā,yāt. āv,ak.
Irrevokable gift *(in Maharashtra)*.	જુથા-શાનક.	juṭhā-shānak.
Instalment.	હપ્તો. કિસ્ત. ખાંધુ.	hapto. kist. khāṇdhuṇ.
Irregular soldiery.	સી-બંદી સર-બંદી.	sī-band,ī. sar-band,ī.
Iron.	લોઢું. લોખંડ.	loḍhuṇ. lokhaṇḍ.
Iron-work.	લોઢાં-કામ. લોખંડ-કામ.	loḍhāṇ-kām. lokhaṇḍ-kām.
Iron *(sheet of)*.	લોઢાં નાં પત્રાં.	loḍhāṇ nāṇ patrāṇ.
Iron *(hoop of)*.	લોઢાં ના પાટા. લોખંડ ના વીટા.	loḍhāṇ nā pāṭā. lokhaṇḍ nā vīṭā.
Iron *(brittle)*.	રૂપા-સાઈ.	rūpā-sā,ī.
Iron *(bar of)*.	લોખંડ ના સળીયા.	lokhaṇḍ nā saliyā.
Iron *(nail rod round)*.	ખીલા-સરી ગોલ લોખંડ.	khīlā-sarī gol lokhaṇḍ.
Iron *(nail rod square)*.	ખીલા-સરી ચોરસ લોખંડ.	khīlā-sarī choras lokh, aṇḍ.
Iron *(cast)*.	ઓતેલું લોઢું. બીડ. ભર્તર.	ot,eluṇ loḍhuṇ. bīḍ. bhartar.
Iron *(wrou[illegible]*	બનાવેલું *(or,* ઘડેલું) લોઢું.	banāv,eluṇ *(or,* ghaḍ, eluṇ) loḍhuṇ.
Iron filin[illegible]	લોહા-ચૂર.	loho-chūr.
Iro[illegible]	[illegible]ંડ ના ખંભ *(or,* થામ [illegible]	lokhaṇḍ nā khamb *(or,* thāmlā).
[illegible]	[illegible] *(or,* મલ-	loḍhāṇ nā pech *(or,* mal-sutr).
		loḍhāṇ nuṇ bībuṇ. [nār.
		loḍhāṇ no sāmān vech,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Invoice of goods.	બીજક. ભરતિયું.	bījak. bharat,iyuṇ.
Insurance.	વીમો. જોખમ.	vīmo. jokham.
Insurance (*policy of*).	વીમા-ચિઠ્ઠી.	vīmā-chiṭṭhī.
Insure (*to*).	વીમો ઉતારવો. જોખમ ઉતારવો. વીમો કરવો.	vīmo utār,vo. jokham utār,vo. vīmo kar,vo.
Insurer. Underwriter Assurer.	વીમા-વાળો. મતું કરનાર.	vīmā-vālo. matuṇ kar, nār.
Interior buyers (*foreign merchants who travel to make purchases and sales*).	વછિયાત.	vachhiyāt.
Interest.	વ્યાજ.	vyāj.
Interest (*compound*).	ચઢતું વ્યાજ. ચક્ર વૃદ્ધી વ્યાજ.	chaḍh,tuṇ vyāj. chakr, vriddhi vyāj.
Ivory. Elephant teeth.	હાથી-દાંત.	hāthī-dāṇt.
Jute.	સણ નો કુચો.	san no kucho.
Jointly and severally.	એકા-મત-એકા-જત.	ek-ā-mat-ek-ā-jat.
Jewel.	ઝવેર. જેવર. રત્ન. મણી.	jhaver. jevar. ratn. manī.
Jeweler.	ઝવેરી.	jhaver,ī.
Jet (*fossil*).	સંગિ-મૂસા. સિયાહ-તાબ.	saṇg,i mūsā. siyāh-tāb.
Jaconet (*light, soft muslin*).	જગન્નાથી.	*jagannathi.*
Japan wood. Sapan wood.	પતંગ. પતંગડાં.	patāng. patang,dāṇ.
Kid.	બકરી નું ગોશ્ત.	bakrī nuṇ gosht.
Keg.	નહાનું પીપ.	nahānuṇ pīp.
Lee side of a ship.	દમાન.	damān.
Luncheon. *Tiffin.*	ટિફિન. ફરાળ. ચવેણું. જળ-પાન. ઠુંગો. થોક.	*tiffin.* pharāl. chaven jal-pān. ṭhuṇ
Leave (*casual*).	કિરકુલ રજા.	kirkul rajā.
Leave (*privilege*).	બંદોબસ્ત થી રજા. બક્ષિશ થી રજા.	band-o-b bk' j'
Lemon grass.	લીલી ચા.	
Linget.	ધાતુ ની લગડી.	
Lappet.	પિછોડી.	
Ledger.	ખાતા-વહી.	
Lines of acknowledgement given by a debtor to a creditor.	સામા	
Liquidation.		

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Liquidate (*to wind up*).	ફડચો કરવો. સંકેલવું.	phaḍcho kar,vo. sankel,vuṇ.
Land. [village.	જમીન. ખાતું. ભોંય.	jamīn. khātuṇ. bhoṇya.
Land pertaining to a	રકબો.	rakbo.
Land (*classification of*).	પ્રત-બંદી.	prat-band,ī.
Land under cultivation.	ખેડાણ.	kheḍān.
Land (*cultivated*).	વાવેતર.	vāv,etar.
Land set apart for artizans and religions purpose.	વાવલું.	vāv,luṇ.
Land (*rent free*).	નકરી. નકરિયા.	nakrī. nakriyā.
Land situated near the sea shore.	મોર-કાંઠો. મોર-ખરી.	mor-kāṇṭho. mor-kharī.
Land (*alienated, on which extra tax is levied*).	સવાદિયા.	savādiyā.
Land irrigated from wells, rivers &c.	કુ-વેતર.	ku-vetar.
Land overflown or undermined by water.	ખોદાણ.	khodān.
Land given by Govt. for charitable purposes.	પસાયતું.	pasāyatuṇ.
Land held immediately from Govt. or of which the state is the sole proprietor.	ખાલસા.	khālsā.
Land (*private, in mortgage*).	ઘરાણિયા.	gharāniyā.
constantly cul-	પોલેલ.	polel.
-ved, and	ઘરાણિયા-સલામિયા.	gharāniyā-salāmiyā.
-nt).	બથામણિયા.	bathā,maniyā.*
-ce		talpat.
		kālī bhoṇya.

* *treacher-*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Land (*waste*).	પડ-તર જમીન. એમ-ની-એમ.	pad-tar jamīn. em-nī-em.
Land (*grey*).	બેસર જમીન. [એમ.	besar jamīn.
Land (*uncultivated, and lying immediately around a village*).	ગામ-તળિયું.	gām-taliyuṇ.
Land (*rising ground under cultivation*).	તળિયાણ.	taliyān.
Land where sugar-cane, &c. grows.	કિયારી.	kiyārī.
Land held under a particular tenure by GARAS,IYAS* &c.	સીર ની જમીન. ગરાસ.*	sīr nī jamīn. garās.*

* Kāṭhiyā-vād consists of a number of quasi-independent native states, called તાલુકા *tālukā*s at present, but which lately were, in reality, little hereditary kingdoms. These are still further split up into small estates by the custom which prevails that while the પાટવી-કુંવર *pātvī-kuṇwar*, or the eldest son of a reigning family succeeds to the ગાદી *gādī* or throne, the ફટાયા *phatāyā*s, or the younger ones, are each allotted what are called ગરાસ *garās* and જીવાઈ *jīvāī*, for their maintenance. By the former is meant *the grant of a certain number of villages* varying from one to five, and the latter signifies *an allowance*. These estates are again subdivided by their owners in favor of their sons, into ભાગ *bhāg*s or shares. Hence, the interests of the ફટાયા *phatāyā*s, or heirs presumptive, are at varience with those of the પાટવી-કુંવર *pātvī-kuṇwar*, or heir apparent, who is called the તાલુક-દાર-સર્વોત્તમ *tāluk-dār-sarv-ottar* or the chief ગાદી-વાળો *gādī-vālo*, in contradistinction to the ફટાયા *phatā* who are designated the ભાયાદ *bhāyād*, or brotherhood. It was t arrangement which formerly conduced to the practice of બાહાર *bāhār-vāṭiyo* by making every ફટાયા *phatāyā* who was injured by the reigning chief, consider himself justified in taking sa the road, the word બાહાર-વટિયો *bāhār-vaṭiyo* literally signifying, *left his home and gone abroad*. Hence, in modern usage, બાહાર-વટિયો *bahar-vaṭiyo* is applied to highway robbers in ge

Thus it will be seen that the clashing interest of t prince and the collateral branches have all along been source of dissension in the peninsula of Kāṭhiyā-vād. T this evil, a new tribunal under the title of "Pradhān C just been established by order of Governm ent. It is to special benefit of the ભાયાદ *bhāyād*, or hereditary ગરાસિ

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Land for building (*in Gujarat*).	ગભાણ.	gabhān.
Land for building (*in Maharashtra*).	ગૌથાન.	gau,thān.
Land made over by Govt. to villagers on receiving a lump sum from the latter.	નરવા. નીરવહા.	narvā. nīr.vahā.
Land (*sandy*).	ગોરાડુ.	gorāḍu.
Land (*assessable*).	માલ-ગુજાર. ખિરાજી.	māl-gujār. khirājī.
Land (*free*).	લા-ખિરાજ. મઆફી.	lā-khirāj. ma,āfī.
Land proprietor,	જમીન-દાર. ધરણી-ધર.	jamīn-dār. dharnī-dhar.
Landholder(*hereditary*).	વતન-દાર.*	vatan-dār.*
Landholder (*elective*).	શેઠ-સનદી†.	sheṭh-sanad,ī.†
Liability.	દેવું. કરજ.	de,vun. karaj.
Leaseholder (*hereditary*).	ખોટ.‡	khoṭ.‡
Letter of advice.	દુમાલી-પત્ર.	dumālī-patr.
Letters (*inward*).	આવક.	āv,ak.
Letters (*outward*).	જાવક.	jāv,ak.
Letters (*circular*).	વટ-હુકમ. પ્રસિદ્ધ-પત્ર. ધા ધર.	vaṭ-hukm. prasiddh-patr. dhādhar.

and will exclude the જીવાઈ-દાર *jīvāī-dārs*, or recepients of an allowance, and persons of that description from its precincts. This may cause some uneasiness, but time will smooth matters. The President will be a European officer of ability and experience, and the members servants of some of the leading states who also will be selected from those qualified for the duties. Justice will thus be done to that unfortunate class of people who for a series of years had no legitimate remedy for the wrongs they have been suffering at the hands of the direct successors.

* is a holder of land, free of assessment, given by Government to a person ...ud to perform civil services (particularly relating to revenue matters), ...h as the *kulkarnis*, *patels*, *&c.* These *vatans* are hereditary, so long ...reof, ...mily are undivided, and conduct themselves well.
...ers of a ra...

...anadi is an e... ...lective holder of land given by Government to a person on ... his performing m... ...ilitary services in return thereof; such as the keepers of ...

...means a farmer of land revenue or sea customs.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI
Labor. [opium.	મજૂરી. મેહનત.	majūr,ī. mehnat.
Lump of silver or	ગોટી.	goṭī.
Lump sum. Wholesale.	ઉધડ. થોક-બંધ (*or*, જથા બંધ; *or*, સામટું) વેચાણ.	udhad. thok-bandh (*or*, jathā bandh ; *or*, sām,ṭuṇ) vechān.
Long pepper.	પિપળી મૂળ.	piplī mūl.
Long pepper (*roots of*).	પિપળી મૂળ ના ગાંઠ.	piplī mūl nā gāṇṭh.
Lentil.	મસૂર ની દાળ.	masūr nī dāl.
Linseed.	અલસી.	alsī.
Leaf of a tree.	પાંદડું.	pānd,ḍuṇ. [pānāṇ).
Leaf metal.	ધાતુ નાં પત્રાં (*or*, પાનાં).	dhātu nāṇ patrāṇ (*or*,
Leaf dust.	પાંદડી.	pānd,ḍī.
Lime.	ચુનો.	chuno.
Lime-kiln.	ચુના ની ભઠ્ઠી.	chunā nī bhaṭṭhī.
Longcloth.	લાંગકલાથ.	*longcloth.*
Lead.	સિસું.	sisuṇ.
Lead (*red*). Minium.	સિંદૂર.	,inḍur.
Lead (*white*).	સફેદો.	safedo.
Lapidary.	હીરા ઘસ-નાર.	hīrā ghas-nār.
Lapis lazuli.	લાજવર્દ. રાજા વરદ. વૈડૂર્ય-મણી.	lājvard. rājā-varad. vaiḍūrya-manī.
Let. Rent. (*to*).	સાંથવું.	sāṇth,vuṇ.
Lessee. tenant.	સાંથિયો.	sāṇth,iyo.
Lametta.	પેચક.	pech,ak.
Light-house lanterns.	દીવા-દાંડી નાં ફાણસ.	dīvā-dāṇḍī nāṇ phānas.
Mast of a ship.	ડોલ. કુવો.	ḍol. kuvo.
Mortgage. Pawn.	સાન.	sān.
Mortgage bond.	સાન-ખત. ગિરવી-ખત.	sān-khat. girv,ī-khat.
Mortgager.	ગિરવી આપ-નાર. ગિરવી મુક-નાર. [નાર.	girv,ī āp-nār. girv,ī muk-nār. [nār.
Mortgagee.	ગિરવી લે-નાર. ગિરવી રાખ-ખાતર.	girvī le-nār. girv,ī rākh-khātar.
Manure.	પાળ.	pāl.
Marginal wall.	તારણ.	tāran.
Margin money.	ઓલિયું.	oliyuṇ.
Memorandum.	બાહાર-નીસી.	bāhār-nīsī.
Memo.	ભુલ-પત્રક.	bhul-patrak.
Mistake records.	અધિકારી-મંડળી. કારોબાર-મંડળી.	adhikār,ī maṇḍal,ī. kār-o-bār maṇḍal,ī.
Managing committee.	ધરસોડ કરવું.	dharsoḍ kar,vuṇ.
Make equal (*to*).		

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Money.	નાણું.	nānuṇ.
Money-market.	નાણા-વટ.	nānā-vaṭ.
Moneyed man. Capitalist.	નાણા-વટી.	nānā-vaṭī.
Money given by Govt. for charitable purposes in each village.	મલવેરો.	malvero.
Money lender.	ખાંધાં-પાંજરાં નો ધંધો કરનાર.	khāṇdhāṇ-pāṇjrāṇ no dhandho kar-nār.
Molasses.	ગોળ. કાકવી. જાગરી.	gol. kākvī. jāgrī.
Middling, good, and superior commodity.	મધ્યમ, સારો, અને સિકાર માલ.	madhyam, sāro, ane sikār māl.
Market.	બજાર.	bajār.
Market (*dull*).	થંડું (*or*, સુસ્ત; *or*, મંદું; *or*, નર્મ) બજાર.	thanḍuṇ (*or*, sust; *or*, manḍuṇ; *or*, narm) bajār.
Market (*brisk*).	ગર્મ (*or*, તેજ) બજાર.	garm (*or*, tej) bajār.
Market (*firm*). [evening.	મજબૂત બજાર.	majbūt bajār.
Market held in the	ગુજરી.	gujrī.
Mutton.	મેંઢાં નું ગોશ્ત.	meṇḍhāṇ nuṇ gosht.
Madapolam.	માદરપાટ.	*madar,pat.*
Mulls (*thin, soft muslin*).	મલમલ.	*mal,mal.*
Mulls (*white*).	સફેદ (*or*, નિખારેલી) મલ મલ.	safed (*or*, nikhār,elī) *mal,mal.*
Mulls (*Turkey red*).	કુસંબી (*or*, રાતી) મલમલ.	kusambī (*or*, rātī) *mal,mal.*
Mulls (*coloured*).	રંગીન મલમલ.	rangīn *mal,mal.*
Myrobalan.	હર્ડે. હીમજી-હર્ડે.	harḍe. hīmjī-harḍe.
Madder (*roots*), a red dye.	મજીઠ. મંજીટ.	majīṭh. manjīṭ.
Mildew.	છારી. ઉબ.	chhārī. ub.
Mule twist.	હલકું સુતર. ઉતરતું સુતર. ઝાંખું સુતર.	halkuṇ sutar. utar,tuṇ sutar. jhāṇkhuṇ sutar.
Monument.	હજીરો. ગર્જા.	hajīro. garjā.
Museum. [ing.	સંગ્રહ-સ્થાન.	sangrah-sthān.
Money paid for watch-	રખોપું. [ધાતુ.	rakhopuṇ. [dhātu.
Mineral. Ore.	ખણીજ. ઉપ-ધાતુ. કાચી	khaṇīj. up-dhātu. kāchī
Mineral oil (*drums of*).	ખણિજ તેલ ના ડબ્બા.	khaṇij tel nā ḍabbā.
Multiplication (*in arith.*).	ગુણા-કાર.	gun-ākār. [kutb-numā).
Mariner's compass.	હોકા-યંત્ર.	hokā-yantr. (*Hind.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Mat.	સાદડી. ચટાઈ.	sād,dī. chaṭā,ī.
Mat-maker.	સાદડી-વાળો. ઘાંચો.	sād,dī vālo. ghāṇcho.
Machinery.	સાંચા-કામ. સાંચાનો સામાન. કિલ-કાંટો.	sāṇchā-kām. sāṇchā no sāmān. kil-kāṇṭo.
Merchandize.	વેપારની જીન્સ (*or*, માલ; *or*, સોદો).	vepār nī jins (*or*, māl ; *or*, sodo).
Mother-o'-pearl shell.	મોતીની શીપ.	motī nī shīp.
Mace.	જાવંત્રી.	jāvantrī.
Metal.	ધાતુ.	dhātu.
Metal (*round piece of*).	ચકતી.	chaktī.
Marble tiles or slabs.	સગિ મર્મર ની લાદી.	sang,i marmar nī lādī.
Millstone.	ઘંટી નું પડ(*or*, પડી).	ghaṇṭī nuṇ paḍ (*or*, pa,ī).
Note. Annotation.	શેરો.	shero.
Note-book. Bill-book.	નોધ.	nodh.
North.	ઉત્તર.	uttar.
North east.	ઈશાન.	īshān.
North west.	વાવ્ય.	vāvya.
North wind.	ઉત્તર-વાયુ.	uttar-vāyu.
Nutmeg.	જાયફલ.	jāyaphal.
Nard.	જટા-માંસી.	jaṭā-māṇsī.
Outgoings. Expenses.	ખર્ચ.	kharch.
Orsedu. Dutchgold.	પંચ-ભેળ ધાતુ-પાન. જર-પોશ.	panch-bhel dhātu-pān. jar-posh.
Opium.	અફીણ. મેખિયુ.	afīn. mekhiyuṇ.
Opium or *bhāng* eater.	અફીણી. ચંગી.	afīṇī. changī.
Obelisk.	દીપ-માળા.	dīp-mālā.
Otter. Beaver.	ઊદ-બિલાવ. સગિ આબી. પાણી ની બિલાડી.	ūd-bilāv. sag,i ābī. pānī nī bilādī.
Old copper (and brass) sheathings.	જુનો તાંબા નો (તથા પિત્તળ નો) ભંગાર.	juno tāmbā no (tathā pittal no) bhangār.
Olibanum.	ઇસસ.	isas.
Oil.	તેલ.	tel.
Oilman's stores.	તેલિયો સામાન.	teliyo sāmān.
Oilman.	ઘાંચો. તેલી.	ghāṇchī. tel,ī.
Oilmill or press.	ઘાણી.	ghānī.
Oar.	હલેસું.	halesuṇ.
Purslain. [hedge.	ધોલ ની ભાજી.	ghol nī bhājī.
Prickly-pear. milk-	થુવર. કંટારિયો.	thuvar. kanṭāriyo.
Prickly-bush.	જવાસો.	javāso.
Pension.	પેટિયું. બેઠો પગાર.	peṭiyuṇ. beṭho pagār.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Pewter.	રૂપ-જસત.	rūp-jasat.
Parsley. Bishop's weed.	અજમો.	ajmo.
Parsley (*oil of*).	અજમા નું તેલ.	ajmā nuṇ tel.
Provender. Forage.	દાણો-ચારો. ઘાસ.	dāno-chāro. ghās.
Plough (*to*).	હલ ખેડવું. નાગરવું. ચેસવું.	hal khed,vuṇ. nāgar,vuṇ. ches,vuṇ.
Plough.	હલ. નાગર. જેસલી.	hal. nāgar. jeslī.
Ploughman.	હલ ફેરવ-નાર. ખેડુત.	hal pherav-nār. khed,ut.
Ploughshare.	હલ નો દાંતો. ફાલ.	hal no dāṇto. phāl.
Plaughing furrow.	ચાસ.	chās.
Plough (*drill*).	વાવણિયો.	vāv,aniyo.
Permanent occupant of a farm; one who cannot be dispossessed as long as he pays his revenue.	ધારે-કરી.	dhāre-karī.
Perpendicular.	રૂન્દુ.	rundun.
Peasant. Farmer.	શેલોત.	shelot.
Pastor.	ભરવાડ.	bharvāḍ.
Pasture land.	ખીડ. કુરન જમીન. ચરાંગણ. વાડો.	bīḍ. kuran jamīn. char, āṇgan. vāḍo.
Pasture.	ઘાસ-ચારો. ગો-ચર.	ghās-chāro. go-char.
Police officer (*hereditary*). Head man of a village.	પટેલ.	paṭel.
Pilot.	અર્કાટી.	arkāṭī.
Province.	પ્રાંત.	prāṇt.
Presidency.	ઇલાકો. ખાતું.	ilāko. khātuṇ.
Perimeter.	સીમા-સૂત્ર.	sīmā-sūtr.
Mentation.	તુળ.	tul.
Mutation (*rent of land* Mould according to).	તુળ-વારી.	tul-vārī.
	ગિરો.	giro.
Pledge (*under*).	આડ-ગિરો.	āḍ-giro.
Proof (*in mult.*).	તાળો.	tālo.
Product (*in mult.*).	ગુણાંક.	gun-āṇk.
Plant. Shrub.	છોડવો. છોડ.	chhoḍ,vo. chhoḍ.
Palm-tree.	તાડ.	tāḍ.
Palm-tree (*juice of the*).	તાડી.	tāḍī.
Purple fleabane.	કાળી જીરી.	kālī jīrī.
Precious stones.	જવાહિર.	javāhir.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Privilege, fee, or perquisite.	હક.	hak.
Privilege (*holder of such*).	હક-દાર.	hak-dār.
Pepper (*black*).	કાળાં મરી.	kālāṇ marī.
Pepper (*white*).	સફેદ (*or*, ઉજળાં) મરી.	safed (*or*, ujlāṇ) marī.
Pepper (*red*). Capsicum.	મર્ચું.	marchuṇ.
Pepper (*Guinea*).	લવંગિયાં મર્ચાં.	lavangiyāṇ marchāṇ.
Pork.	સુવર (*or*, ડુક્કર) નું ગોસ્ત.	suvar (*or*, ḍukkar) nuṇ gosht.
Pulse (*split*).	દાળ.	dāl.
Pulse (*ground coarsely*).	કોરમું.	kormuṇ.
Pulse (*seller of*).	દાળિયો.	dāliyo.
Pearls (*real*).	ખરાં મોતી.	kharāṇ motī.
Pearls (*false*).	ખોટાં મોતી.	khoṭāṇ motī.
Pedlar.	ફેરિયો.	pheriyo.
Pedlary.	ફેરિયા નો સામાન.	pheriyā no sāmān.
Porphyry.	સંગિ સુમાક. [દામ.	sang,i sumāk. [dām.
Price.	ભાવ. કીમત. નિર્ખ. મોલ.	bhāv. kīmat. nirkh. mol.
Price (*market*).	બજાર-ભાવ. પાડ. ધારણ.	bajār-bhāv. pāḍ. dhāran.
Price (*cost*).	બેસત. લાગત. પડત.	bes,at. lāg,at. paḍ,at.
Price (*rise of*).	તેજી.	tej,ī.
Price (*fall of*).	મંદી.	mand,ī. [rak.
Price current.	નિર્ખ-નામું. ભાવ-પત્રક.	nirkh-nāmuṇ. bhāv-pat,
Price (*adjustment of*).	નિર્ખ-બંદી.	nirkh-band,ī.
Price (*apprizer of*).	નિર્ખ-દરોગો. નિરખી.	nirkh-darogo. nirkh,ī.
Paradoxure (*a kind of wild cat*).	બીજુ. મહાસની ઊદ.	bījuṇ. mahāsan,ī ūd.
Petition.	અરજી.	arj,ī.
Petitioner.	અર્જ-દાર.	arj-dār.
President. Chairman.	અધ્યક્ષ. સભા-પતી. પ્રમુખ. સર-નિશીન.	adhyaksh. sabhā-patī. pra-mukh. sar-nishīn.
Plumbago crucible.	સોનું રૂપું ગાળવાની વિલાય તી કુલ્લી. વિલાયતી મૂસ.	sonuṇ rupūṇ gāl,vā mī, vilāyat,ī kullī. vilāyat ī mūs.
Potion made of opium diluted with water.	કોસંબો.	kosambo.
Provisions.	ખુરાક.	khurāk.
Parapet wall round the mouth of a well.	મોડિયું.	modiyuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Pig-lead.	સિસાં ની નળી.	sisāṇ nī nalī.
Pavements in Mosaic.	વિલાયતી કોબો.	vilāyat,ī kobo.
Permanent charges of a village.	સાલાબાદ.	sāl-ābād.
Paper (*a sheet of*).	તાવ.	tāv.
Paper (*a quire of*).	દસ્તો. ઘાયો.	dast,o. ghāyo.
Paper (*a ream of*).	રેજમ.	rejam.
Papers (*printing*).	છાપવાના કાગળ.	chhāp,vā nā kāgal.
Paper (*wall*).	દીવાલ (*or*, ભીત) પર વળ ગાવવાના કાગલ.	divāl (*or*, bhīt) par valgav,vā nā kāgal.
Paper (*packing*).	પડીકાં બાંધવા ના કાગલ.	padīkāṇ bāndh,vā nā kāgal.
Porcelain. Chinaware.	ચીની કામ. ચિનાઇ મટોડી નાં વાસણ.	Chīn,ī kām. Chinā,ī maṭoḍī nāṇ vāsaṇ.
Premium. (*a bounty*).	મંડામણી. બક્ષિશ. ઇનામ. મનોતી.	maṇḍamṇī. bakhshish. inām. manotī.
Passage. Exit. Outlet.	નિકાળ.	nikāl.
Post. Pillar. Column.	ખાંબ. ખંભ. થાંભલો. સ્તંભ.	khāmb. khamb. thāmbh, lo. stambh. [kar,vī.
Post, to, (*in accounts*).	ખતવવું. ખતવણી કરવી.	khatav,vuṇ. khatav,nī
Produce.	ઉપજ. નિપજ. ઉત્પન્ન. પેદાશ.	upaj. nipaj. utpann. pedāsh.
Petty merchants.	તોણિયાત.	toniyāt.
Petty broker.	ફટકિયો દલાલ.	phaṭakiyo dalāl.
Piece of cloth.	થાન. તાકો.	thān. tāko.
Piece goods.	કાપડ.	kāpaḍ.
Piece goods (*grey*).	કોરૂ કાપડ.	koruṇ kāpaḍ.
Piece (*an eight-anna*).	અર્ધો. અધેલી.	ardho. adhelī.
Piece (*a four-anna*).	પાવલી.	pāvlī.
Piece (*a two-anna*).	બે-આની. ચવલી.	be-ānī. chavlī. [āko.
Pice (*a quarter-anna*).	પૈસો. દોહોડિયું. સવાકો.	paiso. dohoḍiyuṇ. sav,
Pice (*two*). Half anna.	ઢબ્બુ. હડીકો.	ḍhabbu. haḍīko.
Pie (1/12 *of an anna*).	અરધી. પૈ.	ardhī. pai.
Preserves.	મુરબ્બો.	murabbo.
Poppy-seed.	ખસ્ખસ.	khaskhas.
Poppy-plant.	ખસ્ખસ નું ઝાડ.	khaskhas nuṇ jhāḍ.
Poppy.	ખસ્ખસ નું ફુલ.	khaskhas nuṇ phul.
Package. Bundle. Bale.	ગાંસડી. ગઠ્ઠો. બચકો. પડીકું. પોટલી. બિંદડી.	gāṇsḍī. gaṭṭo. bachko. paḍīkuṇ. poṭlī. binḍḍī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Pack-cloth.	બાંધણ. બાંધણું. લિફાફો.	bāndh,an. bāndh,nuṇ. lifāfo.
Pack-horse.	બાર-બર-દારી નો ઘોડો.	bār-bar-dārī no ghoḍo.
Packet. Budget.	થેલી. કોથલી.	thelī. kothlī.
Pack-needle.	દાભણ. સુઇયો.	dābhan. su,iyo.
Pack-sack.	ગુણ. ગુણ-પાટ. ગણી.	gun. gun-pāṭ. ganī.
Pack-saddle.	મૂઠ. ખોગીર.	mūṭh. khogīr.
Pack-thread. Twine.	સુતળી. દોરી. રસ્સી.	sutlī. dorī. rassī.
Peacock-feathers.	મોરનાં પીછ (*or*, પીછાં; *or*, પર).	mor nāṇ pīchh (*or*, pīchhāṇ ; *or*, par).
Paints.	રંગ.	rang.
Pane. (*a square of glass*).	કાચ નો તકતો.	kāch no takto.
Planks.	પાટિયાં. તખ્તા.	pāṭiyāṇ. takhtā.
Paper (*six sheets of*).	છકડી.	chhakḍī.
Paper kettisals.	કાગજ ની છત્રી.	kāgaj nī chhatrī.
Powder. Gun powder.	બારૂત. દારૂ.	bārūt. dārū.
Pomphret.	છમણો. [છમણો.	chhamno. [chhamno.
Pomphret (*black*).	સર્ગોટા. કાફરી (*or*, કાળો)	sargoṭā. kāfrī (*or*, kālo)
Port. Haven.	બારૂં.	bāruṇ.
Quotient (*in division*).	ફળ.	phal.
Quit rent of land.	સલામિયા.	salāmiyā.
Quick lime.	કળી ચુનો.	kalī chuno.
Quarry.	પથ્થર ની ખાણ.	patthar nī khāṇ.
Quay. Wharf.	ડંકો. ઘાટ.	danko. ghāṭ.
Regulation. Law.	કાયદો.	kāyado.
Rein (*of a carriage. horse*).	(ગાડીના ઘોડાની) લગામ. બાગ-ડોર.	(gāḍī nā ghoḍā nī) lagām. bāg-ḍor.
Rein (*bearing*).	(ઘોડા નો) કાયદો.	(ghoḍā no) kāyado.
Rapeseed.	સર્સવ.	sarsav.
Rapeseed oil.	સરસીયું.	sarsīyuṇ.
Reigning prince.	ગાદી-નિશીન. ગાદી-વાળો.	gādī-nishīn. gādī-vālo.
Rhubarb.	રેવંચી.	revanchī.
Rock-salt.	સિંધવ. સિંધા-લૂણ.	sindhav. sindhā-lūn.
Receipts and disbursements.	જમે-ખર્ચ.	jame-kharch.
Reciprocal or linking securities, where RYOTS stand securities for one another in Maha-	સાંકળી જામિન. ઝાંપલી બર:	sāṇklī jāmin. jhāmplī barah.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
rashtra.		
Revenue collection.	ઉઘરાત.	ughrāt.
Revenue collector in a district.	કુમાવિસ-દાર. મામલત-દાર.	kumāvis-dār. māmlat-dār.
Revenue collector in a village.	ઉઘરાત-દાર. ઉઘરાવ-નાર.	ughrāt-dār. ughrāv-nār.
Revenue settlement.	જમા-બંદી.	jamā-bandī.
Revenue survey.	જરીફ. જમીન-માપણી.	jarīf. jamīṇ-māp,ṇī.
Revenue officer. Record keeper (*hereditary*).	મજમુ-દાર.	majmu-dār.
Rule (*to*).	તાણવું.	tāṇ,vuṇ.
Rice (*small flowers of*).	કાંબ્રી.	kābrī.
Rice (*granule of*).	કણુકી.	kankī.
Rice-banks (*stones indicating the boundary marks*).	પાલિયા.	pāliyā.
Rice (*in husk*).	ભાત. ડાંગર.	bhāt. dāṇgar.
Rice (*boiled*). [*husk*).	ધાન. કૂર.	dhān. kūr.
Rice (*unboiled without*	ચોખા.	chokhā.
Rice-land.	કેયાડી.	keyārḍā.
Rice-beater.	રાણો. ગોલો.	rāno. golo.
Rice-fields.	ભાત ના કુઢવા.	bhāt nā kuḍhvā.
Rice-bits (*pounded*).	વાટલા. વાટલિયા.	vāṭlā. vāṭliyā.
Roots.	મૂળીયાં.	mūliyāṇ.
Roots shooting from the branches of *vad*, the Indian fig tree, adored by the Banians.	વડ-વાઇ.	vaḍ-vā,i.
Ribbon. Lace. Narrow	ફીત.	fīt.
Ruby. [tape.	માણેક. લાલ. યાકૂત.	mānek. lāl. yākūt.
Ruby (*small*).	ચુની.	chunī.
Reply.	જવાબ. ઉત્તર.	javāb. uttar.
Rejoinder.	રદ્દ-જવાબ. પ્રત્યુત્તર.	radd-javāb. prat,yuttar.
Retort.	સદ્દ-જવાબ.	sadd-javāb.
Receipt.	રસીદ. પાવતી.	rasīd. pāvtī.
Rags.	ચીથરાં. ચીંથરડી. ચુંથો.	chīthrāṇ. chīṇghayaḍī. chuṇtho.
Rug.	નમ્દો.	namdo.
Rhea fibre. China or Kangra grass fibre.	ચિનાઈ ઘાસ.	Chinā,i ghās.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Rent due on each *bigha*	વીઘોટી.	vīghoṭī.
Resin. [of land.	રાળ.	rāl.
Riggings.	વાહાણુ નાં દોરડાં.	vāhān nāṇ dordāṇ.
Roll descriptive of land boundaries.	ચક-નામું.	chak-nāmuṇ.
Raisins.	કિસ્મિસ. ખિસ્મિસ.	kismis. khismis.
Respondentia.	આવક-ચિઠ્ઠી.	āv,ak-chiṭṭhī.
Retail (*to sell by*).	પરચૂરણ (*or*, કિર્કુળ; *or*, ફુટકળ; *or*, છુટું) વેચવું.	parchūraṇ (*or*, kirkul ; *or*, phuṭkal ; *or*, chhuṭ,uṇ) vech,vuṇ.
Retail-dealer.	ફટકિયો (*or*, ફુટકળ) વેચનાર.	phaṭakiyo (*or*, phuṭkal) vech-nār.
Roll of silk.	કાફડી. [પણ.	kāfdī. [thāpaṇ.
Reserve fund.	ફાલતુ (*or*, રાખી મેલેલી) થા	phāltu (*or*, rākh,ī mel,elī)
Return. Profit.	નફો. પેદાશ. હાસલ.	nafo. pedāsh. hāsal.
Rivets.	વાળેલા ખીલા.	vāl,elā khīlā.
Rust.	કાટ. કિટ્ટ. જંગ.	kāṭ. kiṭṭ. jang.
Rust of iron or a medicinal preparation from it.	લોહ-મંડુર.	loh-maṇḍur.
Reduction.	ભાંજણી.	bhāṇj,ṇī.
Reduction (*descending*).	ઉતરતી ભાંજણી.	utar,tī bhāṇj,ṇī.
Rule-of-three.	ત્રૈ-રાશી.	trai-rāshī.
Rule-of-three (*double*).	પંચ-રાશી.	panch-rāshī.
Ropes.	દોરડાં.	dorḍāṇ. [tasbī.
Rosary.	બેહેર્ખો. જપ-માળા. તસ્બી.	beherkho. jap-mālā.
Row (*to*).	હલેસાં મારવાં.	halesāṇ mār,vāṇ.
Ridge cappings.	લોખંડ ના ઢાપા.	lokhaṇḍ nā dhāpā.
Salt-pan.	અગર. મીઠાગર. નિમક-સાર. લૂણાર.	agar. mīṭh-āgar. nimak-sār. lūṇ-ār.
Sycee silver.	ચાંદી.	chāndī. (*P.* sīm,i khālis. nuḳra,i hugīn).
Silver.	રૂપું.	rūpuṇ (*P.*sīm,i makhlūt).
Silver lametta.	રૂપેરી પેચક.	rūp,erī pech,ak.
Seeds. [*pida*).	કરિયાણું.	kariyāṇuṇ.
Seed of (*chironga so-*	ચારોળી.	chārolī.
Sandal-wood.	સુખડ. ચંદન.	sukhaḍ. chandaṇ.
Sandal-wood (*superior*).	મલિયાગરૂ.	maliyāgaruṇ.
Sandal-wood (*red*). Sapan wood.	રક્ત-ચંદન. રતાંજલી.	rakt-chandan. ratāṇjlī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Sandal-wood (*oil of*).	સુખડ નું તેલ.	sukhaḍ nuṇ tel.
Silk.	હીર. રેશમ.	hīr. resham.
Silken.	હીરા-ગળ. રેશ્મી.	hīrā-gal. reshmī.
Silk cloth for *dhotars*.	પિતાંબર.	pitāmbar.
Silk cloth, &c, (*inferior*).	પિતાંબ્રી.	pitāmbrī.
Separate seed from cotton (*to*).	પિળવું.	pil,vuṇ.
Smuggling.	દાણ-ચોરી.	dāṇ-chor,ī.
Setting in restraint at the door of a debtor by the creditor for payment.	અડંગો. ધર્ના.	aḍango. dharnā.
Scantling (*dimensions of a piece of timber, with regard to its breadth and thickness*).	પને. પનો.	pane. pano.
Scantlings.	લાકડાં ના રેજા (*or*, કકડા).	lākḍāṇ nā rejā (*or*, kakḍā).
Straight.	શિસ્ત.	shist.
Straight boundary.	પાંસરી હદ.	pāṇsrī had.
Shell.	શીપ. શંખ. કોડો. કોડી.	shīp. shankh. koḍo. koḍī.
Separate. Distinct.	નોખા-નોખ.	nokhā-nokh.
Share. Quota.	વાંટો. વરાડ.	vāṇṭo. varāḍ.
Sow. Plant. (*to*).	ઓરવું. રોપવું. વાવવું.	or,vuṇ. rop,vuṇ. vāv,vuṇ.
Sowing. Planting.	વાવેતર. વાવણી. રોપણી.	vāv,etar. vāv,ṇī. rop,nī.
Seed.	બી. બીજ. બીયું.	bī. bij. bīyuṇ.
Seedling.	રોપો.	rop,o.
Seed plot.	કયારો.	kyāro.
Seed time.	વાવણી ની મોસમ.	vāv,nī nī mosam.
Station(*a*). *Zilla*.	જીલ્લો. થાણું.	jillo. thāṇuṇ.
Shirtings (*grey*).	કોરો શિર્ટિન.	koro *shitin*.
Shirtings (*white*).	ધોયલો (*or*, નિખારેલો) શિ	dho,yalo (*or*, nikhār,elo)
Stack of corn.	અનાજ નો ઓઘલો.	anāj no oghlo.
Super-cargo.	કરાણી.	karānī.
Soap.	સાબુ	sābu.
Soap. (*bar*).	સાબુ ના લાથા.	sābu nā lāthā.
Soap earth. Soap stone.	શંખ-જીરું.	shankh-jīruṇ.
Spring (*the first season*).	વસંત-રૂતુ. બહાર. રબી.	vasant-rutu. bahār. rabī.
Summer (*the second season*).	ઉનાળો. ગ્રીષ્મ-રૂતુ. તાપિ સ્તાન.	un,ālo. grīshm-rutu. tāb,istān.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Single champion or warrior of rank in Maharashtra.	એકાંદિયંત-માનકરી.	ekāndiyant-mānkarī.
Sail.	સડ.	sad.
Sail (*jib*).	જીબી.	jībī.
Sail (*top*).	ગાળી.	gālī.
Sail (*top gallant*).	સબડ.	sabad.
Screens.	પદ્દા. અંતર્પટ.	pardā. antar-paṭ.
Salt.	મીઠું. નિમક. લુણ. (રાંધવાનું)	mīṭhuṇ. nimak. lūṇ.
Salt (*table*).	ખાવા નું નિમક. વિલાયતી મીઠું.	khāvā nuṇ nimak. vilāyatī mīṭhuṇ.
Silvered glasses.	પારો ચઢાવેલા કાચના તકતા.	pāro chaḍhāv,elā kāch nā taktā.
Safety fuse,	જામગી. જામગરી.	jāmgī. jāmgarī.
Starboard.	ઘોસ-બોરદુ.	ghos-bordu.
Ship.	વાહાણ. ગલબત.	vāhān. galbat.
Ship-owner. Mariner.	વાહાણ-વટી.	vahān-vaṭī.
Ship (*entry of*).	કોલ	kol.
Settlement for years successively of contracts, lease &c.	સાલ-બંદી.	sāl-band,ī.
Sheet lead.	સિસાં નાં પત્રાં. [ત્તો.	sisāṇ nāṇ patrāṇ. [kitto.
Sample. Specimen.	વાનગી. નમુનો. માસ્લો. કિ	vāngī. namuno. māslo.
Survey.	જરીફ. મોજણી. માપણી.	jarīf. moj,nī. māp,nī.
Surveyor.	કલાસર. મોજણી-દાર.	kalāsar. mojnī-dār.
Solder.	ડાંખ. ઝાલણ.	ḍāṅkh. jhālan.
Stationary.	લખ્યાનો સામાન.	lakh,vā no sāmān.
Sleepers.	સડકને ટેકો આપ-નારા ખુંટા.	sadak ne ṭeko āp-n,rā khuṇṭā.
Shrimp. Prawn.	સાણિયા.	sāniyā.
Spirits.	અરક. ભઠ્ઠીનો ગાળેલો દારૂ. જલ્લદ દારૂ.	arak. bhaṭṭhī no gāl,elo dārū. jallad dārū.
Secretary.	મુન્શી. મંત્રી. ચિટણીસ.	munshī. mantrī. chiṭnīs.
Shafts 12 cubits long.	બાહારિયા.	bāhāriyā.
Speculation (*in commerce*).	સટ્ટો. હેર-ફેર. ઉથલ-પાથલ.	saṭṭo. her-pher. uthal-pāthal.
Speculator.	સટ્ટા-બાજ. ઉથલ-પાથલ કનાર.	saṭṭā-bāj. uthal-pāthal kar-nār.
Sub-committee.	ઉપ-મંડળી.	up-mandal,ī.
Spear.	ભાલો. નેજો. બરછી.	bhālo. nejo. barchhī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Steel.	તીખું. ખરું લોઢું. ગજવેલ. ફોલાદ.	tīkhuṇ. kharuṇ loḍhuṇ. gajvel. folād.
Steel filings.	તીખાં નો ભુક્કો.	tīkhāṇ no bhuko.
Steel in faggots.	તીખાંની જુડી.	tīkhāṇ nī juḍī.
Small shot.	છરા. પારા.	chharā. pārā.
South.	દખણ. દક્ષિણ.	dakhan. dakshin.
South east.	અગ્નિ-કોણ.	agni-kon.
South-west.	નૈરિત-કોણ.	nairit-kon.
Southern wood.	ડમ્રો. દવનો.	ḍamro. davno.
Steatites.	સંગિ જરાહત. સંખ-જીરું.	sang,i jirāhat. sankh-jīruṇ.
Sulphur.	ગંધક.	gandhak.
Sulphur (*roll.*)	આમણુસારો ગંધક.	āmansāro gandhak.
Starch.	હાર. કાંજી. કલપ. ખળ. લાહી. (*P.* નિશાસ્ત:).	hār. kānjī. kalap. khal. lāhī. (*P.* nishāsta).
Spongel-seed.	ઊંટિયા-જીરું.	ūṇṭiyā-jīruṇ.
Spices.	મસાલો. તેજનો.	masālo. tejāno.
Saffron.	કેશર. જાફરાન.	keshar. jāfrān.
Subtraction (*in arith.*).	બાદ-બાકી.	bād-bākī.
Section (*division of a chapter*).	કલમ. ફસલ. કાંડ.	kalam. fasal. kānḍ.
Stone roller.	વરોટો.	varoṭo.
Sackcloth.	તાટ. બોરો.	tāṭ. boro.
Sack of cotton or wool.	ધોકડું.	dhokḍuṇ.
Spinage.	પાલક ની ભાજી.	pālak nī bhājī.
Sago.	સાગુ-ચોખા. સાગુ-દાણા.	sāgu-chokhā.sāgu- dānā.
Shawl.	શાલ.	shāl.
Shawl (*double*).	દો-શાલા.	do-shālā.
Spin (*to draw out into threads*).	કાંતવું.	kānt,vuṇ.
Spinning instrument.	કોટીલો.	koṭilo.
Sapphire.	નીલમ. સનિશ્ચર.	nīlam. sanishchar.
Sugar.	સાકર. ખાંડ. બૂરું.	sāker. khānḍ. būruṇ.
Sugar candy.	ખડી સાકર. મિસરી.	khaḍī sāker. misrī.
Stripe of cloth.	દોર્યો.	doryo.
Stripe (*mulls*).	મલમલ નો દોર્યો.	malmal no doryo.
Stripe (*gauze*).	ગાજ નો દોર્યો.	gāj no doryo.
Stripe (*Turkey red*).	કુસુમ્બી દોર્યો.	kusumbhī doryo.
Stripe (*Bengal*).	બંગાલી દોર્યો.	Bangāl,ī doryo.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Slippers.	સપાટ. હલ્કા જોડા.	sapāṭ. halkā joḍā.
Safe	લોઢાં ની તિજોરી.	loḍhāṇ nī tijorī.
Scales of balance.	તરાંજવાં. પલ્લાં.	tarājvāṇ. pallāṇ.
Sprout.	અંકુર. પીલો. ખુંટી.	ankur. pīlo. khuṇṭī.
Sprout (*to*).	પીલો ફુટવો. પાત્રાં ફુટવાં.	pīlo phuṭvo. pātrāṇ phuṭvāṇ.
Tax. Duty. Assessment. Toll. Impost.	વેરો. મેહસૂલ. પટ્ટી. છાપો. દાણ. કર. જગાત.	vero. mehsūl. paṭṭi. chhāpo. dān. kar. jagāt.
Tax levied per each well or bucket.	કોસ-વેરો.	kos-vero.
Tax (*capitation.*).	કરમ-વેરો. જજીયો.	karam-vero. jajiyo.
Tax on grain.	ચુંગી.	chuṇgī.
Tax on land.	સાંત.	sāṇt.
Tax or rent (*annual*).	વર્સોડી.	varsoḍī.
Tax levied on a special market for any one thing.	મંડી-માપુ.	maṇḍī-māpu.
Tax levied on alienated land.	ડિકા-વેરો.	ḍikā-vero.
Tax gatherer.	દાણી.	dāṇī.
Tax on wheel.	પટાર.	paṭār.
Tax collected to relieve the village from debt.	ખરી પટ્ટી.	kharī paṭṭī.
Tax upon cattle.	ઢોર-વેરો.	ḍhor-vero.
Town duty.	કસબ-વેરો.	kasab-vero.
Treasure. Bullion. Specie.	નગદી. ખજાનો.	nagdī. khajāno.
Treasurer. Keeper of the wardrobe.	જામદાર. ખજાનચી.	jām-dār. khajān-chī.
Tamarind (*the tree and its fruit*).	આમ્લી.	āmlī.
Tamarind (*dried*).	આંબોસી.	ambosī.
Turmeric.	હળદ. હળદર.	halad. haldar.
Turmeric (*zedoary*).	આંબા-હળદ.	āmbā-halad.
Tortoise shell.	કચકડું.	kachakḍuṇ.
Turkey red (*die of safflower*). [*ed*).	કુસુમ્બો. કુસુમ્બો.	kusummo. kusumbho.
Turkey-red (*red-colour-*	કુસુમ્બી. કુસુમ્બી.	kusummī. kusumbhī.
Turkey safflower.	કુસુમ્બ. કુસુમ્બ.	kusumm. kusumbh.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Turkey-red scarfs.	કુસુમ્ભી ડપોટા.	kusumbhī ḍapoṭā.
Twist. Cotton Yarn. Cotton thread.	ગોડિયું. સુતર. તાંતણા.	godiyuṇ. sutar. tāṇtnā.
Thread (*reel*).	કાટલાં નો દોરો.	kāṭlāṇ no doro.
Thread (*card*).	પાનાં નો દોરો.	pānāṇ no doro.
Toll-gatherer.	નાકે-દાર.	nāke-dār.
Turcois.	પિરોજો.	pirojo.
Topaz.	પોખરાજ.	pokhrāj.
Tallow. Fat.	ચરબી.	charb,ī.
Tar. Pitch.	રાળ. ડામર. તાર.	rāl. ḍāmar. tār.
Tack.	ચુંક. બરાર. ખીલી. નાની મેખ.	chuṇk. barār. khīlī. nānī mekh.
Tow-boat.	પાગર.	pāgar.
Tow (*to*).	પાગર બાંધવી.	pāgar bāndh,vī.
Turner's lathe.	ખરાદ. સંઘાડો. ચર્ખો.	kharād. saṇghāḍo. charkh. [garo.
Turner.	ખરાદી. કંતારી. ભમ-ગરો.	kharād,ī. kantār,ī. bham-
Thrash (*to*).	ખાંડવું. ઝાટકવું. ઝુડવું.	khāṇḍ,vuṇ. jhāṭak,vuṇ. jhuḍ,vuṇ.
Thrashing floor. Brandyard.	ખળી.	khalī.
Teak wood or tree.	સાગ. સાગ-વાન.	sāg. sāg-vān.
Teak-wood fence.	સાગ-વાની લાકડાં ની કૂડ. સાગલી કયારા.	sāg-vān,ī lākḍāṇ nī kūḍ. sāg,lī kyārā.
Tanjib (*p.* Tan-zīb).	હલકી જગન્નાથી. તંજીબ.	halkī *jagannathi*. tan-jīb.
Threads unwoven left at the end of a piece of cloth.	આંત્રી.	āntrī. [jardo.
Tobacco.	તંબાકુ. તમાખુ. જર્દો.	tambāku. tamākhu.
Tincal. Borax.	ટંકણ-ખાર. ખડિયો-ખાર.	ṭaṇkaṇ-khār. khaḍiyo-khār. [kalābatuṇ).
Tinsel.	ખોટો કસબ (*or*, કલાબતું).	khoṭo kasab (*or*,
Tarpaulin.	તાલ-પત્રી.	tāl-patrī.
Tin.	કલઈ. કથીર. કથીલ.	kalla,ī. kathīr. kathīl.
Tin plate.	પતુ.	patruṇ.
Tin foil.	બેગદ.	begad.
Tin block.	કલઈ (*or*, કથીલ) ના પાટલા.	kalla,ī (*or*, kathīl) nā pāṭlā.
Tough, *also*, adhesive.	ચિકટ.	chikaṭ.
Toys.	રમકડાં. ખિલોણાં.	ramakḍāṇ. khilonāṇ.
Travelling merchant.	વણજારો.	vanjār,o.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Texture. Web.	વણતર. વણાટ. કુમાશ. પોત. વળ.	van,tar. van,āṭ. kumāsh. pot. val.
Texture (*of fine*).	કુમાશ-દાર.	kumāsh-dār.
Things taken, on credit, for approval.	જાંગડ.	jāngaḍ.
Tiffin. Luncheon.	ફરાલ. ચવેણું. થોક. જલ-પાન. ટિફિન.	pharāl. chavenuṇ. thok. jal-pān. *tiffin.*
Tide. Flux and reflux.	પાણી ની ચઢ-ઉતર. ભરતી-ઓટ.	pānī nī chaḍh-utar. bhartī-oṭ.
Tide (*flood*).	ભરતી. વીલ.	bhartī. vīl.
Tide (*ebb*).	ઓટ.	oṭ.
Tide (*spring*).	ઉધાન.	udhān.
Tide (*neap*).	ભાંગ. ઓછી ભરતી.	bhāng. ochhī bhartī.
Tide-waiter.	ઘાટ-વાળો. જકાતી.	ghāṭ-vālo. jakāṭī.
Tile.	નળિયું. નેવું. કવેલુ.	naliyuṇ. nevuṇ. kavelu.
Tile (*large*).	ઢાપો.	ḍhāpo.
Tile (*galvanized iron ridge*).	વિજળિક લોઢાં નો ઢાપો.	vijlik loḍhāṇ no ḍhāpo.
Tacklers' benches.	ચિતારા ના બાંક (*or,* બાજટ).	chitārā nā bānk (*or,* bājaṭ).
To the right. (*nautical*).	ઘોસ.	ghos.
Umbrella.	છતરી.	chhatrī.
Vote. Proposal.	મત.	mat.
Vote (*seconding a*).	અનુ-મત.	anu-mat.
Vote (*to carry unanimously*).	સ્વિકાર્યું.	svīkār,yuṇ.
Village. (*in a*).	ગામ. મોજે.	gām. moje.
Village (*public space*)	ચોરો.	choro.
Village held in permanent farm by an *inām-dār.*	ઇજાફત-ગામ.	ijāfat-gām.
Village guard.	વર્તનિયો.	vartaniyo.
Village accountant (*in Gujarat*).	તલાટી.	talāṭī.
Village accountant (*in Maharashtra*).	કુલકરની.	kulkarnī.
Village watchman.	રામોસી. રાવણિયો.	rāmosī. rāvaniyo.
Village expenses.	ગામ-સાદડ.	gām-sādaḍ.
Virmillion.	હિંગળો.	hinglo.
Virmillion box.	હિંગળોકિયું.	hinglokiyuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Velvet.	મખ્મલ.	makhmal.
Varnish.	રોગાન.	rogān.
Veal.	વાછડા નું ગોસ્ત.	vāchhardā nuṇ gosht.
Vortex. Whirlpool.	વંટોલિયો.	vanṭoliyo.
Vitriol (*blue*). Sulphate of copper.	મોર-થુથુ. તૂતિયા.	mor-thuthu. tūtiyā.
Vitriol (*green*). Nitrate of copper.	હિરાકસી.	hirākasī.
Vitriol (*white*). Sulphate of zink.	સફેદ મોર-થુથુ. સફેદ તૂતિયા.	safed mor-thuthu. safed tūtiyā.
Virdigris.	જંગાર. જંગાળ. કળંક.	jangār. jangāl. kalank.
Weed and wild growing grass.	તણસ.	tanaś.
Weeds. Useless plant.	નીદણ. નીરજ.	nīdan. nīraj.
Weed (to).	નીદવું.	nīd,vuṇ.
Water place for cattle at a well.	એરો. હવાડો.	ero. havāḍo.
Wood *leder*.	લોધર.	lodhar.
Wax-candle.	મોમ-બત્તી. મીણ-બત્તી.	mom-battī. mīn-battī.
Wardrobe. Royal treasury.	જામ-દાર-ખાનું. પાદ-શાહી ખજાનો. ગાદી ની દોલત. જવાહિર-ખાનું.	jām-dār-khānuṇ. pād-shāh,ī khajāno. gādī nī dolat. javāhir-khānuṇ.
Wool.	ઊન.	ūn.
Warp.	તાણો. ઊભું સુતર.	tāno. ubhuṇ sutar.
Woof.	વાણો. આડું સુતર.	vāno. āḍuṇ sutar.
Will. Testament.	વસીયત-નામું. વારસ-નામું. મૃત્યુ-પત્ર.	vasīyat-nāmuṇ. vāras-nāmuṇ. mrityu-patr.
Well boring tackle.	કુવો ખોદવા ના કપ્પા.	kuvo khod,vā nā kappā.
Water twist.	સફેદ સુતર. ઉંચી જાત નું સુતર.	safed sutar. unchī jāt nuṇ sutar.
White gauze.	સફેદ ગાજ.	safed gāj.
White ground prints.	સફેદ ભોંય નું છાપેલું કાપડ.	safed bhoṇya nuṇ chhāp,eluṇ kāpaḍ.
Winter (*the fourth season*).	શિયાળો. થંડી ના દિવસ. ટાહાડ ની મોસમ. જમિસ્તાન.	shiyālo. thanḍī nā divas. ṭāhāḍ nī mosam. jamistān.
Weights.	જોખ. વજન.	jokh. vajan.
Weight (*light*).	હલકો માલ. ઉભાર બોજો.	halko māl. ubhār bojo

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Weight (*dead*).	સંગીન માલ. ભારી બોજો.	sangīn māl. bhārī bojo.
Wholesale (*to sell by*).	જથાબંધ (*or*, એકંદર; *or*, સામટું; *or*, ઉધડું; *or*, થોકબંધ) વેચવું.	jathā bandh (*or*, ek andar; *or*, sāmṭuṇ; *or*, udhḍuṇ; *or*, thok bandh) vech vuṇ.
Weave (*to intertwine*).	વણવું.	van vuṇ.
Weaver.	વણુ-કર.	van-kar.
Wire.	તાર. સળી.	tār. salī.
Wire to file papers.	માર્કુ.	mārkhu..
Wire-maker.	તાણિયો.	tāniyo. [jatarḍuṇ.
Wire-drawer.	જંતર-પટ્ટી. તાર-કશ. જતર્ડું.	jantar-paṭṭī. tār-kash.
Wheel.	ચર્ખ. ચાક. ચક્કી.	charkh. chāk. chakkī.
Wheel (*spinning*).	ચર્ખો.	charkh,o.
Wind mill.	ચરખી. પવન-ચક્કી.	charkh,ī. pavan-chakkī.
Wristlet. Bracelet.	પહોંચી. બાંગડી.	pahonchī. bāngḍī.
Wristlet of glass.	કાચ ની બાંગડી. ચીતર-ળ.	kāch nī bāngḍī. chītar-l.
Wristlet of ivory or wood.	ચુડી.	chuḍī.
Yarn (*in general*).	સગળી જાતનું સુતર. દોરો.	saglī jāt nuṇ sutar.doro.
Yarn (*bad or spoïlt*).	સુતર નો કચરો.	sutar no kachro.
Yard (3 *feet*).	વાર.	vār.
Yard ($\frac{3}{4}$ *of a*).	ગજ.	gaj.
Yellow metal sheathing.	પિત્તળ ની સીલીંગ.	pittal nī sīling.
Zink. Spelter.	જસત. જસદ.	jasat. jasad.
Zink sheets.	જસત નાં પત્રાં.	jasat nāṇ patrāṇ.
Zink sheets (*perforated.*)	જસત નાં આંધ્રાં પાડેલાં પત્રાં.	jasat nāṇ āndhrāṇ pāḍelāṇ patrāṇ.
Zink or spelter in slabs.	જસત ના પાટલા (*or*, તકતા).	jasat nā pāṭlā (*or*, taktā)

ADDITIONAL WORDS

COLLECTED WHILST THE FOREGOING VOCABULARY PASSED THRO' THE PRESS.

Antimony.	સુર્મો.	surmo.
Anchor.	લંગર. નાગર. લોથારી.	langar. nāgar. lothārī.
Aback.	બાક્સી.	bāksī.
Almond.	બદામ.	badām.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
AMARANTHUS POLYGAMUS.	ચોળાઈ ની ભાજી.	cholā,ī nī bhājī.
Barrel. Cask.	પીપ.	pīp.
Brick.	ઇંટ.	īnṭ.
Bundle of grass.	પુલી.	pulī.
Bundle of hay.	પુલો.	pulo.
Bill at sight.	તરત મુદ્દત ની હુંડી.	tarat muddat nī hundī.
Betel leaf.	પાન. તંબોલ.	pān. tambol.
Betel nut.	સોપારી.	sopārī.
Bowesprit. *(nautical)*.	સબદરો.	sabdaro.
Blood stone.	લીલો પથ્થર.	lilo patthar.
Boiler composition.	બાઇલર પર ની ગરમી ને સંભાળવા નો મુલમ્મો.	*boiler* par nī garm,ī ne sambhāl,vā no mul ammo.
Boiler tubes.	બાઇલર ની ધાતુ ની નળી.	*boiler* nī dhātu nī nalī.
Bolt.	ખીલી.	khīlī.
Brass button.	પિત્તલ નું બોરિયું.	pittal nuṇ boriyuṇ.
Cloth made of thick silk in China.	પાજ.	pāj.
Cloth made of thin silk in China.	ગાજ.	gāj.
Cloth made of silk in China; country dyed and spotted.	બાંધણી.	bāndhnī.
Cloth made of silk in China; country dyed, spotted, and embroidered.	બાંટ.	bāṇṭ.
Cloth made of silk in China with a brocaded border.	કાર-ચોબી.	kār-chobī.
Cloth made of silk in China with an embroidered border.	ગારો.	gāro.
Cloth made of silk in Surat.	ઘાટ.	ghāṭ.
Cloth made of inferior silk in China.	ઘાટ-પોત.	ghāṭ-pot.
Cardamum.	એલચી.	elchī.
Cork.	બુચ. દાટો. બંગ.	buch. dāṭo. bang.
Cinnamon. Cassia.	તજ. દાલ-ચીની.	taj. dāl-Chīn,ī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Crops (*the last & poor*).	ચીણા.	chīnā.
Cutlery.	ધાર-વાળાં હથ્યાર.છરી-કાંટા.	dhār-vālāṇ hathyār. chharī-kāṇṭā.
Carpet.	શેતરંજી. ગાલીચો. જાજમ.	shetranjī. gālīcho. jājam.
Carpet (*large*)	ચોફાલ.	chophāl.
Clay deposited by the flood of the river.	ચગુ.	chaguṇ.
Cloves.	લવંગ.	lavang.
Crystalware.	બિલોર-કામ.	bilor-kām.
Copper-foil.	ડાંખ-પાનાં.	ḍānkh-pānāṇ.
China tiles or bricks.	ચિનાઇ લાદી.	Chinā,ī lādī.
Capital. Principal fund.	ભંડોલ.	bhaṇḍol.
Capital of shareholders (*paid up*).	ભાગી-દારો (*or*, માલેકો) ની ભરાયલી થાપણ.	bhāg,ī-dār,o (*or*, mālek,o) nī bharā,yalī thāpan.
Capital paid up on the first issue of shares.	પેહેલી (*or*, નવી) થાપણ ખાતે ભરાયલાં નાણાં.	pehelī (*or*, navī) thāpan khāte bharā,yalāṇ nānāṇ.
Cash credits.	રોકડ અનામત.	rokaḍ anāmat.
Cash credit undrawn.	નહીં-ઉપાડેલી રોકડ અનામત.	nahīṇ-upāḍ,elī rokaḍ anāmat.
Current account.	ચાલુ ખાતું.	chālu khātuṇ.
Corrugated iron sheets.	નળિયાં ના આકાર માં વાળેલાં લોખંડ નાં પત્રાં.	naliyāṇ nā ākār māṇ vāl,elāṇ lokhanḍ nāṇ patrāṇ.
Crackers. (*see P. 66*).	ફટાકા. ફટાક્રા.	phaṭākā. phaṭākrā.
Chemical products.	રસાયની પદાર્થ (*or*, પેદાશ).	rasāyan,ī padārth (*or*, pedāsh).
Canvas.	કંતાન.	kantān.
Coppers (*white*).	કોપર-બરાસ.	coper-barās.
Confectionery.	મિઠાઈ. સુખ્ડી.	miṭhā,ī. sukhḍī.
Crates of crockery.	ચીની કામ ના કંડિયા.	Chīn,ī kām nā kanḍiyā.
Drugs oil.	વસાણાં નું તેલ.	vasānāṇ nuṇ tel.
Envelope.	પડ-બીડિયું. લીફાફો.	paḍ-bīḍiyuṇ. lifāfo.
Feather fans.	પીછ ના પંખા.	pīchh nā pankhā.
Flask.	સુરાહી.	surāhī.
Flask of leather.	કુપી. કુપ્પો.	kuppī. kuppo.
Flint.	ચકમક નો પત્થર.	chakmak no patthar.
Ginger (*green*).	આદુ. (*S.* આર્દ્રક).	ādu (*H.* adrak).
Ginger (*dry*). Zinziber.	સુંઠ.	sunṭh.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Ginger (*preserved*).	આદા નો મુરબ્બો.	ādā no murabbo.
Gall-nuts (*Indian*).	હડાં-બેરાં.	harḍāṇ-berāṇ.
Gall-nuts (*Persian*).	માયાં. માય-ફલ. માજુ.	māyāṇ. māya-phal. māju.
Gilt moulding.	સોનેરી ઢોળ ચઢાવેલી કિનારી.	soṇerī ḍhol chaḍhāvelī kinārī.
Glass balls.	કાચ ના દડા.	kāch nā daḍā.
Hatchway.	ફાલકું.	phālkuṇ.
Hoarhound leaves.	પાચ-પાન.	pāch-pān.
Iron buckets.	લોઢાં ની બાલ્દી (*or*, ડોલ; *or*, પોહોરો).	loḍhāṇ nī bāldī (*or* ḍol; *or*, pohoro).
Lac (*shell*).	લાખ.	lākh.
Lac (*button*).	ચાપડા-લાખ.	chāpḍā-lākh.
Lac (*dye*).	લાખ નો રંગ.	lākh no rang.
Lac (*seed*).	બોરડી ની લાખ.	bordī nī lākh.
Lac (*stick*).	ડાંખ્લી સાથ ની લાખ.	ḍānkhlī sāth nī lākh.
Lead ore.	ખોટો સુર્મો. હલ્કો સુર્મો.	khoṭo surmo. halko surmo.
Lock.	કળ.*	kal.*
Loomsand.	સાંચો સાફ કર્વા ની રેતી.	sāncho sāf karvā nī retī.
Looking glass.	આરસી. અર્સો. આઈનો.	ārsī. ārso. āīno. darpan.
Matches.	કાંડી. દિવા-સળી.	kāṇḍī. divā-salī.
Padlock (*a pendent or hanging lock*.	તાળું. કુલફ.	tāluṇ. kulf. [jins).
Perfumery.	સુ-ગંધી પદાર્થ (*or*, જીનસ)	su-gandhī padārth (*or*,
Pistachio-nuts.	પસ્તાં. પસ્તમ.	pastāṇ. pastam.
Sewing machine.	સીવ્વા નો સાંચો.	sīvvā no sāncho.

THE FOLLOWING IS A LIST OF WORDS DENOTING COVERT NUMBERS USED IN GUJARATI.

One.	કેળ. નવ્વાણું.	kel. navvānuṇ.
Two.	ધર. અઠ્ઠાણું.	dhar. aṭṭhānuṇ.
Three.	ઉધાન.	udhān.
Four.	ગોથ.	goth.
Five.	મુલ.	mul.
Six.	છેલી.	chhelī.
Seven.	સમર.	samar.

* The word *kal* is also applied to the *trigger of a musket*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Eight.	માંગ.	māng.
Nine.	જનસ.	janas.
Ten.	આંગલ	āngal.
Eleven.	કેળ-પડી.	kel-paḍī.
Twelve.	ધર-પડી. ગોદાવરી.	dhar-paḍī. godāvrī.
Thirteen.	ઉધાન-પડી.	udhān-paḍī.
Fourteen.	ગોથ-પડી.	goth-paḍī.
Fifteen.	મુલ-પડી.	mul-paḍī.
Sixteen.	છેલી-પડી.	chhelī-paḍī.
Seventeen.	સમર-પડી.	samar-paḍī.
Eighteen.	માંગ-પડી.	māng-paḍī.
Nineteen.	જનસ-પડી.	janas-paḍī.
Twenty.	કુંડી.	kuṇḍī.
Twenty-five.	સવા-કુંડી.	savā-kuṇḍī.
Thirty.	દોહોડ-કુંડી.	dohoḍ.kuṇḍī.
Thirty-five.	પોણા-બે-કુંડી.	ponā-be-kuṇḍī.
Forty.	બે-કુંડી.	be-kuṇḍī.
Forty-one.	બે-કુંડી-ને-કેળ.	be-kuṇḍī-ne-kel.
A quarter.	લીટી. સલી.	līṭī. salī.
A half.	વીલ.	vīl.
Three quarters.	ત્રણ-પાન.	tran-pān.

PART VI.

MEDICAL PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. What is the matter with you ?	૧. તમ ને શું થયું છે ?	tam ne shuṇ tha,yuṇ chhe ?
2. I have got a fever.	૨. મ ને તાવ (*or*, બોખા ર) આવે છે.	ma ne tāv (*or* bokhār) āv,e chhe.
3. When were you taken ill ?	૩. ક્યાર-થી તમે માંદા પ ડયા છો ? (*or*) તમે કયારે માંદા પડયા ?	kyār-thī tame māndā paḍ,yā chho ? (*or*) tame kyāre māndā paḍ,yā ?
4. Last night at bed time.	૪. કાલ રાતે સુવા જતી વેળા.	kāl rāt,e su,vā ja,tī velā.
5. What do you complain of ?	૫. તમને શું દુ:ખ (*or*, દર્દ) છે ?	tam ne shuṇ dukh (*or*, dard) chhe ?
6. I have great pain and giddiness in the head, my skin is very hot, and I have great thirst.	૬. મારૂં માથું ઘણું દુ:ખે છે, ભોળ (*or*, ફેર) આવે છે, શરીર બહુ ઉનું, અને તર સ ઘણી લાગે છે.	mā,ruṇ māthuṇ gha,nuṇ dukh,e chhe, bhol (*or*, pher) āv,e chhe, sharīr bahu unuṇ, ane taras ghanī lāg,e chhe.
7. Let me feel your pulse.	૭. તમારી નાડ જોવા દો. (*or*) તમારી નાડ દેખાડો.	tam,ārī nāḍ jo,vā do. (*or*) tam,ārī nāḍ dekh,āḍ,o.
[tongue. 8. Show me your	૮. તમારી જીભ દેખાડો.	tam,ārī jībh dekhāḍ,o.
9. Have you a bad taste in your mouth ?	૯. શું તમારાં મોહોડાં નો સ્વાદ બગડેલો લાગે છે ?	shuṇ tam,ārāṇ moho,ḍāṇ no svād bagḍ,elo lāg,e chhe ?
10. Yes, I have great clamminess and a very bitter taste in my mouth ; especially in the morning.	૧૦. હા, મારાં મોહોડાં માં ચિકાસ ઘણો, અને સ્વાદ બહુ કડવો,લાગેછે; ઘણું-કરી ને સવાર ની વેળા.	hā, mā,rāṇ mohoḍāṇ māṇ chikās ghano, ane svād bahu kaḍvo, lāg,e chhe ; ghanuṇ-kar,ine savār nī velā.
11. Have you any sickness at the stomach?	૧૧. શું તમારો જીવ કળ મળેછે ? (*or*) તમને ઉલટી આવે છે ?	shuṇ tam,āro jīv kal,mal,e chhe ? (*or*) tam ne ulṭī āv,e chhe ?
12. Yes, I have ; and last night I vomited once.	૧૨. હા, મારો જીવ મળ મળે છે; અને ગઈ રાતે એક વાર ઉલટી (પણ) આવી.	hā, mā,ro jīv malmal,e chhe ; ane ga,ī rāt,e ek vār ulṭī (paṇ) āv,ī.
13. Was the matter you vomited bitter ?	૧૩. એોક (*or*, ઉલટી) જે આવી તે કડવી હતી ?	ok (*or*, ulṭī) je āv,ī te kaḍvī ha,tī ?
14. Yes, very bitter indeed.	૧૪. હા, ઘણીજ કડવી હ તી.	hā, ghanīj kaḍvī ha,tī.
15. Have you any appetite ?	૧૫. તમ ને ભુખ લાગે છે ?	tam ne bhukh lāg,e chhe ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. tum ko kyā hūˌā hai ?	tu rā chi 'āriz shudˌa ?
2. mujh ko tap āˌtī hai.	tap kardaˌam.
3. kab-se tum bīmār hūˌe ho ? (*or*) tum kab bīmār hūˌe ?	chand gāh hast ki nā-khush shudˌaˌī ? (*or*) kai nā-khush shudˌī ?
4. kal rāt ko soˌne ke waḳt.	dī-shab waḳtˌi khāb.
5. tum ko kyā dukh (*or*, dard) hai ?	chi dard dārˌī ?
6. meˌrā sir bahut dukhˌtā hai, aur chakkar āˌtā hai, badan bahut garm, aur pyās bahut-sī lagˌtī hai.	dardˌi sar wa daurān dārˌam, wa badanˌi man bisyār garm, wa tishnaˌgī bisyār ghālibˌast.
7. tumˌhārī nabz to dekhˌūṇ. (*or*) tumˌhārī nāḍ dikhāˌo.	nabzˌi khudˌ rā ba man biˌnumā.
8. tumˌhārī jībh dikhāˌo.	zabānˌi khud rā biˌnumā.
9. kyā tumˌhāre muṇh kā maza kharāb hai ?	āyā dar zāˌiḳaˌi tū ta'mˌi bad maˌlūm mīˌshawˌad ?
10. hāṇ, meˌre muṇh meṇ bahut chikṭāwā (*or*, laslasāhaṭ), aur maza bahut kaḍwā hai ; khusūs fajar ke waḳt.	bali, dar dihānˌi man luzūjˌat bisyārˌast, wa ta'm bisyār talkh mīˌbāshˌad ; khusūsˌan ba waḳtˌi subˌḥ.
11. kyā tumˌhārā jī matlāˌtā hai ? (*or*) tum ko ulṭī āˌtī hai ?	āyā dilˌat bar-ham-mīˌkhurˌad ? (*or*) tahauwu' mīˌshawˌad ?
12. hāṇ, matlāˌtā hai ; aur kal rāt ko ek bār ḳai (bhī) hūˌī.	bali, dilˌam bar-ham-mīˌkhurˌad ; wa dī-shab yak dafˌa ḳai (nīz) kard am.
13. mawādd jo ḳai meṇ girˌā, so kaḍwā thā ? (*or*) ulṭī jo hūˌī, so kaḍwā thī ?	āyā mawāddˌī ki bā ḳai khār shud, talkh būdˌ ?
14. hāṇ, bahut hī kaḍwā thā.	bali, bisyār talkh būd.
15. tum ko bhūkh lagˌtī hai ?	āyā ishtihāˌi ta'ām dārˌī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
16. Very little.	૧૬. ઘણી થોડી.	ghanī thoḍī.
17. Are your bowels regular?	૧૭. આડો (*or*, પેટ) બરા બર આવે છે ?	jhāḍo (*or*, peṭ) barābar āv,e chhe ?
18. I am rather costive.	૧૮. મારૂં પેટ લગાર બંધ (*or*, કબજ) છે.	mā,run peṭ lagār bandh (*or*, kabaj) chhe.
19. When were your bowels opened?	૧૯. આડો ક્યારે આવ્યો હતો ?	jhāḍo kyāre āv,yo ha,to?
20. This morning.	૨૦. આજ સવારે.	āj savār,e.
21. Have you any pain in your limbs?	૨૧. તમારાં શરીર ના સાં ધાઓ માં કાંઈ દુઃખ છે ?	tam,ārāṇ sharīr nā sāndhā,o māṇ kāṇī dukh chhe ?
22. No, I have no pain except in my head.	૨૨. નહીં, માથાં નાં દુઃખ વિના,બીજું કાંઈ દુઃખ નથી.	nahīṇ, māthāṇ nāṇ dukh vinā, bījun kāṇī dukh na,thī.
23. What do you think is the cause of your illness?	૨૩. શા થી તમને આ પીડા થઈ, તેનું કારણ કાંઈ તમને માલુમ છે.	shā thī tam ne ā pīḍā tha,ī, te nun kāran kāṇī tam ne mālum chhe ?
24. Getting wet three or four days ago.	૨૪. ત્રણ યા ચાર દિવસ ઉપર હું વરસાદ માં ભિનાયો (*or*, ભિંજાયો) હતો.	tran yā chār divas upar huṇ varsād māṇ bhinā,yo (*or* bhinjā,yo) ha,to.
25. You must take an emetic.	૨૫. ઓકારી લાવે એવું ઔષધ (*or*,ઓસડ) તમને ખાવું (*or*, પીવું) જોઈયે.	okārī lā,ve evun aushadh (*or*, osaḍ) tam ne khā,vuṇ (*or*, pī,vuṇ) jo,īye.
26. Very well, I shall be very happy to take any thing you order.	૨૬. ઘણું સારૂં, તમે જે ફરમાવશો, તે હું ચોટા હરખ થી ખાઈશ (*or*, પીશ).	ghanuṇ sāruṇ, tame je farmāv,sho, te huṇ moṭā harakh thī khā,īsh (*or*, pī,sh).
27. Dissolve this powder in a cupful of cold water, and drink one half of it now, and the other half, fifteen minutes afterwards, if it does not make you vomit.	૨૭. આ ચૂરણ (*or*, ભુકી; *or*, ફાકી) એક પ્યાલાં ટાહાડાં પાણી માં મેળવી ને અર્ધું હમણા પીયો, અને પંદર પળ*માં જો ઓકારી નહીં આવે, તો બાકી નું પીજો.	ā chūran (*or*, bhukī ; *or*, phākī) ek pyālāṇ ṭāhāḍāṇ pānī māṇ melv, īne·ardhuṇ hamnā pī,yo, ane pandar pal* māṇ jo okārī nahīṇ āv,e, to bākī nuṇ pī,jo.
28. As soon as you	૨૮. જીવ કળમળવા (*or*,	jīv kalmal,vā (*or*,

* Strictly speaking, an Indian *pal* signifies a *moment*, the sixtieth part of a *ghadi* (two

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
16. bahut thoḍī.	bisyār kam.
17. jhāḍā (*or*, dast) barābar ho,tā hai ?	āyā itlāḳ muwāfiḳ,i ḳā,ida mī, shaw,ad ?
18. me,rā peṭ zarra ḳabz (*or*, band) hai.	ḳadr,ī yubūsat,ast.
19. peṭ kab ā,yā thā ? (*or*) dast kab hū,ā thā ?	kai itlāḳ shud,a ?
20. āj fajar ko.	im-rūz sub,ḥ.
21. tum,hāre badan ke sāndoṇ (*or*, a'zā) meṇ kuchh dard hai ?	dar a'zā,i tū dard,ī hast ?
22. nahīṇ, sir ke dard ke-siwā, *aur* kis,ī jagah par dard nahīṇ.	na, ba-juz dard,i sar, dīgar dard,ī (dar a'zā) nīst.
23. tum,heṇ kuchh ap nī bīmār,ī kā sabab ma'lūm hai ?	sabab,i nā-<u>kh</u>ushī,yi <u>kh</u>ud rā mī, dān,ī ?
24. tīn chār din hū,e maiṇ barsāt meṇ bhīg,ā thā.	si yā chahār rūz ḳabl ba wāsita,i bārish tar shud,am.
25. tum ko ḳai ā,ne kī dawā khā,yā (*or*, pī,yā) chāhiye.	tū bāyad dawā,ī ki ḳai bi,yār,ad, bi,<u>kh</u>ur,ī.
26. bahut achchhā, jo kuchh āp farmā,oge, so badī <u>kh</u>ushī se khā, ūṇgā (*or*, pī,ūṇgā).	bisyār <u>kh</u>ūb, har-chi farmā,id, man ba ashadd,i razā,i <u>kh</u>ud <u>kh</u>āh, am <u>kh</u>urd.
27. yih pudiyā (*or*, chūran) pyāla bhar ṭhanḍhe pānī meṇ milā,kar ādhā ab-hī pī,yo, aur pandra pal* ke-pīchhe agar ultī na ā,we, to bāḳī ādhā pī,jo.	īn safūf rā bā yak piyāla āb amī<u>kh</u>t,a nisf ṭalā tanāwul kun, wa agar tā pā,nz-dah daḳīḳa ḳai na yā,yad, nisf,i bāḳī mānda rā ham bi <u>kh</u>ur.
28. jī matlā,te hī do tīn pyāle	dar waḳt,ī ki tu rā tahauwu'

pals being equal to one *minute*).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
get sick at stomach, drink two or three cupsful of warm water to promote the vomiting.	ચુંથાવા) માંડતાંજ-વાર બે ત્રણ પ્યાલાં ઉનું પાણી પી જો, કે ઓકારી સારી-પેઠે આવે (*or*, ઉલટી સારી-પેરે થાય).	chunthā,vā) māṇḍ,tāṇj-vār be tran pyālāṇ unuṇ pāṇī pī,jo, ke okārī sārī-paṭhe āv,e (*or*, ulṭī sārī-pere thā,ya).
29. Do you understand what I have said to you ?	૨૯. જે-જે મેં તમ ને કહ્યું, તે તમે સમજ્યા ?	je-je meṇ tam ne kah,yuṇ, te tame samaj,yā ?
30. Yes, what must I eat ?	૩૦. હા, હું સમજ્યો;(પણ) ખાણું શું ખાઉં ?	hā, huṇ samaj,yo ; (paṇ) khāṇuṇ shuṇ khā,uṇ ?
31. You must eat nothing to-day but *kānjī*.	૩૧. આજ કાંજી (*or*, પેજ) વિના બીજું કાંઈ ખાવું નહીં.	āj kāṇjī (*or*, pej) vinā bījuṇ kāṇ,ī khā,vuṇ nahīṇ.
32. Do not cover yourself with too many clothes, but keep yourself as cool as you can.	૩૨. ઘણાં લુગડાં આંગ ઉપર રાખશો માં, બની-આવે ત્યાં-લગી શરીર ને ટાઢું રાખો.	ghaṇāṇ lugḍāṇ āng upar rākh,sho māṇ, ban,ī-āv,e tyāṇ-lagī sha,rīr ne ṭāḥḍuṇ rākh,o.
33. I shall see you again in the evening.	૩૩. હું ફરી સાંજે તમ ને જોવા આવીશ.	huṇ pharī sāṇjh,e tam ne jo,vā āv,īsh.
34. I am very much obliged to you for your kindness.	૩૪. તમારી કૃપા મા રા-ઉપર ઘણીછે, તેથી હુ તમારા ઉપકારી છું.	tam,ārī kripā mā,rā-upar ghanī chhe, te thī huṇ tam,āro upkār,ī chhuṇ.
35. How do you feel now ?	૩૫ હમણા તમે કેમ છો ?	hamnā tame kem chho ?
36. I feel a little better since morning.	૩૬. સવાર પડયા પછી હું જરા સારી-પેઠે છું.	savār paḍ,yā pachhī huṇ jarā sārī-paṭhe chhuṇ.
37. How often did the medicine make you vomit ?	૩૭. આ ઓસડ પીધા થી કેટલી વાર ઉલટી થઈ ?	ā osaḍ pī,dhā thī keṭlī vār ulṭī tha,ī.
38. Four times very copiously.	૩૮. ચાર વાર સારી-પેઠે ઉલટી થઈ.	chār vār sārī-paṭhe ulṭī tha,ī.
39. Has it purged you?	૩૯. તેથી કાંઈ પેટ આવ્યાં કે નહીં ? (*or*, ઝાડો થયો કે નહીં ?)	te thī kāṇ,ī peṭ āv,yāṇ ke nahīṇ ? (*or*, jhāḍo tha,yo ke nahīṇ) ?
40. No.	૪૦. નહીં.	nahīṇ.
41. Have you any	૪૧. હમણા તમારૂં માથું	hamnā tam,āruṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
garm pānī ke pījo, tā-ki ḳai farāghat se howe (*or*, ulṭī achchhī tarḥ howe).	shawad, dū si piyāla ābi garm bi, khur, tā mu'imdar ḳai shawad.
29. jo-jo maiṇ ne tum se kahā, so tum samjhe ?	ān-chi man ba tū guftam, fahmīdī ?
30. hāṇ, maiṇ samjhā ; (par) khānā kyā khāūṇ ?	bali, fahmīdam ; (ḥālā) ghizā chi bikhuram ?
31. āj pej (*or*, kānjī) pījiyo, *aur* kuchh nahīṇ ?	im-rūz ba-juz *kānji* chīzī dīgar na bāyad bikhurī.
32. bahut-se kapḍe mat oḍhio, jahāṇ-lag ho-sake badan ṭhanḍhā rakhio.	bālā-pūshi bisyār mapūsh, wa tā tawānī badan rā khunuk nigāh dār.
33. maiṇ phir shām ko tumheṇ dekhne āūṇgā.	man ba waḳti aṣr bāz ba dīdani tū khāham āmad.
34. tumhārī bahut mihr-bānī mujh par hai, is se maiṇ tumhārā iḥsān-mand hūṇ.	man mamnūni iḥsāni shumā mībāshiam.
35. ab tum kaise ho ?	ḥālā chi-gūnaī ? (*or*) aḥwāli shumā chi-gūna hast ?
36. āj fajar se thoḍā achchhā hūṇ.	ba'd az subḥ ḳadrī ifāḳa ma'lūm mīshawad.
37. is dawā se tum ko kitnī bār ḳai (*or*, ulṭi) hūī ?	az khurdani īn dawā chand daf'a ḳai shud ?
38. chār martabe achchhī tarḥ ḳai hūī.	chahār daf'a ba khūbī ḳai kardaa
39. kuchh us se jullāb hūā ki nahiṇ ? (*or*, jhāḍā hūā ki nahīṇ) ?	ba wāsitai ān fi'l ham shud yā na ?
40. nahīṇ.	khair.
41. ab kuchh tumhārā sir dukhtā	ḥālā sudā' dārī, [illegible]aurān dar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
headache or giddiness in the head now ?	દુ:ખે છે, અથવા ધુમરી (*or*, ચક્કર) આવે છે કે નહીં ?	māthuṇ dukh,e chhe, athvā ghumrī (*or*, chak, kar) āv,e chhe ke nahiṇ?
42. I have a little headache, but no giddiness.	૪૨. લગરીક માથું દુ:ખે છે, પણ ફેર આવતો નથી.	lagrīk māthuṇ dukh,e chhe, paṇ pher āv,to na,thī.
43. Send a man to my *bangalow* with a cup to get some medicine.	૪૩. એક માણસ ને પ્યાલું આપીને મારે બંગલે મોકલો, કે ઓસડ લાવે.	ek mānas ne pyāluṇ āp,ine mā,re bangle mokl,o, ke osaḍ lāv,e.
44. Give the patient these two pills at bed time, and the draught tomorrow morning at day light, and tell him also to put his feet in hot water for half an hour before going to bed.	૪૪. રોગી રાતે સુવા જાય તે વેળા તે ને આ બે ગોળી આપજો, અને આ કાવો (*or*, કાઢો; *or*, ઉકાળો; *or*, જોશિંદો) કાલ સવારે પાજો, અને તે ને કહો, કે સુવા જાય તે ની-આગમજ અરધી ઘડી લગી ઉનાં પાણી માં પગ મેલી-રાખે.	rog,ī rāt,e su,vā jā,ya te velā te ne ā be golī āp,jo, ane ā kāvo (*or*, kāḍho ; *or*, ukāl,o ; *or*, josh,indo) kāl savār,e pā, jo, ane te ne kah,o, ke su, vā jā,ya te nī-āgmaj ardhī ghaḍī lagī unāṇ pānī maṇ pag mel,ī-rākh,e.
45. What is the matter with you ?	૪૫. તમને શો રોગ છે ? (*or*, શું થયું છે) ?	tam ne sho rog chhe ? (*or*, shuṇ tha,yuṇ chhe) ?
46. I have a severe bowel complaint attended with good deal of straining, and a great deal of rumbling in my bowels.	૪૬. મને પેટ ઘણાં આવે છે, અને મરડો બહુ થાય છે (*or*, પેટ માં અંમળાય છે), અને પેટ માં ઘણું ગગડે છે (*or*, ગુર્ગુર થાય છે).	ma ne peṭ ghanān āv,e chhe, ane marḍo bahu thā,ya chhe (*or* peṭ mān amlā,ya chhe), ane peṭ mān ghanuṇ gagḍ,e chhe (*or*, gur-gur thā,ya chhe).
[sionally ?		
47. Is the pain of your bowels constant, or does it come on only occa-	૪૭. તમારાં પેટ માં જાથુ દુ:ખ્યા કરે છે, કે કોઈ-કોઈ વેળા ?	tam,ārāṇ peṭ māṇ jāthu dukh,yā kār,e chhe, ke koī-koī velā ?
48. It comes occasionally, and is principally felt before going to stool.	૪૮. કોઈ-કોઈ વેળા દુ:ખે છે, અને ઘણું-કરીને ઝાડો આવ્યા ની-અગમજ દુ:ખે છે.	koī-koī velā dukh,e chhe, ane ghanuṇ-karī, ne jhāḍo āv,yā nī-āgmaj dukh,e chhe.
49. What appearance have your stools ?	૪૯. તમારા ઝાડા નો રંગ કેવો છે ?	tam,ārā jhāḍā no rang kevo chhe ?
50. They consist prin-	૫૦. ઘણું કરીને બલખ્યા	ghanuṇ-karī,ne balkhā

Biraz ou more decent word than *gha-it.*

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
yā phir,tā hai ki nahīṇ ?	sar hast, yā na ?
42. thoḍā-sā sir dukh,tā haī, par chakkar nahīṇ ā,tā.	ḳadr,ī sudā' hast, wa-līkin duwār nīst.
43. ek ādmī ko pyāla de,kar dawā lā,ne ke-wāste me,re bangle par bhej,o.	ādam,i k̲hud rā bā yak piyāla dar manzal,i man bi,firist, ki dawā bi, yār,ad.
44. marīz (*or*, bīmār) ko so,ne ke wak̲t ye do goliyāṇ dī,jo (*or*, khilā, īyo),aur yih sharbat (*or*, kāḍ,hā; *or*, josh,ānd,a) kal fajar ko pilā,īyo, aur us,e kah,o, ki so,ne ke-āge ādhī ghaḍī tak ap,ne pāwṇ garm pānī meṇ rakh,e.	īn dū ḥabb rā dar wak̲t,i k̲hāb ba marīz bi,dih,wa īn jūsh,ānda rā ba wak̲t,i sub,ḥ, wa bi,gū, ki pīsh az-ān-ki ba k̲hāb raw,ad pā,i k̲hud rā dar āb,i garm tā nīm sā,at bi,guzār,ad.
45. tum ko kyā hū,ā hai ?	shumā rā chi mī,shaw,ad ?
46. me,rā peṭ bahut chal,tā hai, aur maḍoḍā aur pech,ish bahut-sī ho,tī hai, aur peṭ meṇ bahut guḍ, guḍā,tā hai.	is,hāl, wa pīch,ish, wa ḳarāḳar,i bisyār dār,am.
47. tum,hāre peṭ meṇ dard ḳā,im rah,tā hai, yā kab-hī kab-hī ho,tā hai ?	dard,i mi'da dā,im,īst, yā gāh-gāh 'āriz mī,shaw,ad ?
48. kab-hī kab-hī ho,tā hai, aur bahut-kar,kar jhāḍā ho,ne ke-āge dard ma'lūm ho,tā hai.	gāh-gāh,īst, wa-līkin pīsh az itlāḳ aksar dard mī,gīr,ad.
49. tum,hāre jhāḍe kā rang kaisā hai ?	rang,i g̲hā,it (*or*, birāz*) i tū gūna mī,bāsh,ad ?
50. aksar āṇv (*or*, kaf) zarra lahū	aksar bal g̲ham bā andak

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cipally of slime mixed with a little blood.	(*or*, આંવ) લગાર લોહી ભેગો પડે છે.	(*or*, āṇv) lagār lohī bhego paḍe chhe.
51. Are they copious or scanty?	૫૧. એ કફ (*or*, આંવ) ઘણો પડે છે, યા થોડો?	e kaf (*or*, āṇv) ghano paḍe chhe, yā thoḍo?
52. Very scanty.	૫૨. ઘણો થોડો.	ghano thoḍo.
53. How were you first taken ill?	૫૩. એ પીડા તમને પ્રથમ શી-રીતે આવી? (*or*) પેહેલાં તમે શી-રીતે માંદા પડયા?	e pīḍā tam ne pra,tham shi-rīt,e āv,ī? (*or*) pehelāṇ tame shī-rīt,e māndā paḍ,yā?
54. I was suddenly seized about ten days ago with great coldness and shivering which continued for about two hours; I then became very hot, was very thirsty, and had a good deal of headache: this was followed by a copious perspiration.	૫૪. દસ-એક દહાડા ઉપર મને એકા-એક ઘણી ટાહાડ વાગી, અને કંપ (*or*, કણ કણો) થયો, તે આસરે બે ઘડી સુધી રહ્યો; ત્યાર-પછી શરીર બહુ ઉનું થયું, અને તરસ ઘણી લાગી, અને માથું ઘણું દુઃખવા માંડયું: ત્યાર-પછી પસીનો (*or*, પરશેવો) ઘણો આવ્યો.	das-ek dahāḍā upar ma ne ek-ā-ek ghanī ṭāhāḍ vāg,ī, ane kamp (*or*, kan,kan,o) tha,yo, te āsre be ghaḍī sudhī rah,yo; tyār-pachhī sharīr bahu unuṇ tha,yuṇ, ane taras ghanī lāg,ī, ane māthuṇ gha,nuṇ dukh,vā māṇḍ,yuṇ, tyār-pachhī pasīno (*or*, parshevo) ghano āv,yo.
55. How often does the fever attack you?	૫૫. તાવ કેટલે દહાડે આવ્યા કરે છે?	tāv keṭ,le dahāḍe āv,yā kar,e chhe?
56. At first it attacked me every alternate day, but now it returns every day.	૫૬. પેહેલાં એક દિવસ છોડીને બીજે દિવસે (*or* એક દિવસ ને આંત્રે) આવતો હતો, પણ હમણા દર રોજ આવે છે.	pehelāṇ ek divas chh,oḍ,ine bīje dīvas,e (*or*, ek divas ne āntre) āv,to ha,to, pan hamnā dar roj āv,e chhe.
57. How long does the fever generally last?	૫૭. ઘણું-કરીને તાવ કેટલી વાર સુધી રહે છે?	ghanuṇ-kar,ine tāv keṭ,lī vār sudhī rah,e chhe?
58. Nearly three hours.	૫૮. ત્રણ-એક ઘડી લગી રહે છે.	tran-ek ghaḍī lagī rah,e chhe.
59. What is the matter with you?	૫૯. તમ ને શું દુઃખ છે?	tam ne shuṇ dukh chhe.
I have a sharp pain in my right side, which sometimes shooting up to the right shoulder, and is increased by pressure	૬૦. મારી જમણી પાંસળી માં કઠણ દુઃખ થાય છે, અને કોઈ કોઈ વેળા જમણા ખભા લગી પહોંચે છે, અને દાબ્યા થી તથા પુરો શ્વાસ	mā,rī jamnī pāṇsḷī māṇ kaṭhan dukh thā,ya chhe, ane ko,ī ko,ī velā jamnā khabhā lagī pahonch,e chhe, ane

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
se mil,ā hū,ā gir,tā hai.	āmīkht,a daf' mī,shaw,ad.
51. yih āṇv (*or*, kaf) bahut-sā gir,tā hai, yā thoḍā ?	īn balgham bisyār mī,ā,yad, yā kam ?
52. bahut thoḍā.	bisyār kam.
53. pahle tum par bīmār,ī kis-tar,ḥ ā,ī ? (*or*) pahle tum kis-tar,ḥ bīmār hū,e ?	dar ibtidā īn bīmār,ī ba chi wāsita 'āriz shud ?
54. das-ek din hū,e mujh,e yak-āyak baḍī ṭhand aur thar,thar,ī ā,ī, jo do-ek ghaḍī tak jārī rah,ī ; ba'd us ke badan bahut garm hū,ā, aur pyās bahut lag,ī, aur sir bahut dukh,ne lag,ā, tis pīchhe pasīnā bahut-sā ā,yā.	ḳarīb ba dah rūz ḳabl az īn daf,at,an sarmā wa irti'āsh bar man ghālib shud, wa tā dū sā,aṭ taḳrīb,an tūl kash,īd ; ba'd az ān badan,i man bisyār garm shud, wa tishna,gī ghālib gasht, wa dard,i sar shurū' shud, wa ba'd az ān aṛaḳ bisyār kard,am.
55. tap kab ā,yā kar,tī hai ?	tap chi-gūna nauba mī,kun,ad ?
56. pahle ek din chhoḍ,kar dūsre dīn (*or*, ek din āḍ) ā,yā kar,tī thī, par ab har roz ā,tī hai.	dar ibtidā har dū rūz yak bār mī,āmad, wa-līkin ḥālā har rūz mī,ā,yad.
57. aksar kitnī der tak tap rah,tī hai ?	aksar zamān,i tap chi-ḳadr tūl mī,kash,ad ?
58. tīn-ek ghaḍī tak rah,tī hai.	ḳarīb ba si sā,aṭ tūl mī,kash,ad.
59. tum,heṇ kyā dard hai ?	chi nā-khush,ī dār,ī ?
60. me,rī dahnī paslī meṇ baḍā dard ho,tā hai, aur kab-hī kab-hī me,re dahne kāndhe tak pahunch,tā hai, dāb,ne aur pūrā dam khainch,ne se ziyād,a ho,tā hai.	pahlū,yi rāst,i man ba shiddat dard mī,kun,ad, wa gāh-gāh,ī tā ba dūsh,i rāst,i man mī,ras,ad, wa az fashurd,an (yā māl,ish dād,an) wa nafas kash,īd,an ziyād mī,shaw,ad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
and by taking full inspiration.	લીધા થી વધારે થાય છે.	dāb,yā thī tathā puro shvās līdhā thī vadhāre thā,ya chhe.
61. Put your hand on the spot where the pain is.	૬૧. જે જગા તમને દુઃખ થાય છે તે જગા ઉપર હાથ મેલીને મને દેખાડો.	je jagā tam ne dukh thā,ya chhe te jagā upar hāth mel,īne ma ne dekhād,o.
62. Take two of these pills every night, and one every morning.	૬૨. દર રોજ આ ગોળિયો માં-થી બે ગોળી રાતે અને એક સવારે ખાજો.	dar roj ā goli,yo mān-thī be golī rāt,e ane ek savār,e khā,jo.
63. He caught a fever by exposing himself to the sun all day.	૬૩. આખો દહાડો તડકા માં ફર્યા ને-લીધે તેને તાવ લાગ્યો.	ākho dahād,o tadkā mān phar,yā ne-līdhe te ne tāv lāg,yo.
64. This disorder is at present very prevalent.	૬૪. હમણા આ રોગ ઘણાં જોર થી ચાલે છે.	hamnā ā rog gha, nān jor thī chāl,e chhe.
65. Abstinence is conducive to health.	૬૫. કરી કર્યા થી માણસ ને સુખ-કારી રહે છે.	karī kār,yā thī mānas ne sukh-ākārī rah,e chhe.
66. Heat a knife and apply it to the part, and then the bleeding will stop.	૬૬. એક છરી અગ્નિ માં તપાવીને તે જગા ઉપર મેલો, ત્યારે લોહી નિકળતું બંદ થશે.	ek chharī agni mān tapāv,īne te jagā upar mel,o, tyāre lohī nikal, tun band tha,she.
67. You were ill, certainly, but could you not have sent some one to tell me?	૬૭. તમે માંદા હતા તે ખરૂં, પણ કોઈ માણસ ને મોકલીને મને કહેવડાવી પી શકયા નહીં?	tame māndā ha,tā te kharun, pan ko,ī mānas ne mokl,īne kahevḍāv,ī bī shak,yā nahīn?
68. That man has been bitten by a mad dog, therefore if his leg be not cut off immediately, he will die.	૬૮. પેલા માણસ ને હડકા યા કુત્રાએ કરડયો છે, માટે જો તરત તેનો પગ કાપી નાખ્યા માં નહીં આવશે, તો તે મરી-જશે.	pelā mānas ne hadkā, yā kutrā,e karad,yo chhe, māṭe jo tarat te no pag kāp-ī-nākh,yā mān nahīn āv,she, to te mar,ī-ja,she.
69. If the boy had not gone out at midday, the sun would not have affected him.	૬૯. જો પેલો છોકરો બપોર ને સમે બાહાર નહીં ગયો હોત, તો તડકાની અસર તેને નહીં લાગી હોત.	jo pelo chhokro bapor ne same bāhār nahīn ga,yo ho,t, to tadkā nī asar te ne nahīn lāg,ī ho,t.
70. He told me that he was attacked by cholera.	૭૦. તેણે મને કહ્યું, કે મને ઓડચી નો રોગ થયો હતો.	te,ne ma ne kah,yun, ke ma ne modchī no rog tha,yo ha,to.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
61. jahāṇ dard ho,tā hai tahāṇ ap, nā hāth rakh,ke batā,o.	ān mauza' ki dard mī,kun,ad dast bar ān bi,nih.
62. har roz in goli,yoṇ meṇ-se do rāt ko aur ek fajar ko khā,iyo.	har rūz az īn ḥubūb dū dāna ba waḳt,i shab wa yak,ī ba waḳt,i sub,ḥ bi,k̲hur.
63. sārā din dhūp meṇ phir,ne ke sabab us,e tap ā,ī.	ba illat,i ān-ki ū tamām,i rūz dar āftāb gasht, tap kard.
64. in din,oṇ meṇ is bīmār,ī kā bahut zor hai.	dar īn auḳāt īn bīmār,ī bisyār g̲hālib,ast.
65. parhez tan-durust,ī kā sabab hai.	parhīz siḥḥat mī,bak̲hsh,ad. (*or*) parhīz bā,is,i tan-durustī,ast.
66. ek chhurī garm kar,kar us par rakh,o, to lahū band ho-jā,egā.	kārd,ī bar ātash tābīd,a bar ān zak̲hm guzār, tā k̲hūn band bi, yā,yad.
67. tum bīmār the so sahī, par kis,ī ko bhej,kar mujh,e is bāt kī k̲habar bhī na de sak,e ?	rāst,ast ki tū bīmār būd,ī, wa-līkin īn-ḳadr ham na tawān,ist,ī ki ādam,ī ba jihat,i ittilā,i man bi,firist,ī ?
68. us ādmī ko dīwāne kutte ne kāṭ,ā hai, is-liye agar us kā pāṇw turat na kāṭ,ā jā,we, to wuh mar-jā,	fulān kas rā sag,i dīwāna gazīd, a, li-hāzā agar aṇ-ḳarīb pā,i ū rā na burr,and, ū k̲hāh,ad murd.
69. agar wuh laḍkā din ko do-pahr ke waḳt bāhar na ga,yā ho,tā, to dhūp kā asar us,e nahīṇ ho,tā.	agar ān pisar ba waḳt,i zuhr bīrūn na mī,raft, ḥarārat,i aftāb bar ū asar na mī,kard.
70. us ne mujh,e kah,ā, ki haize (*or*, jarī-marī) kā āzār mujh ko hū,ā thā.	ū ba man guft, ki ma rā bīmārī, yi haiza 'āriz shud,a.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
71. Have you any pain in your head ?	૭૧. શું તમારૂં માથું દુએ: છે ?	shuṇ tam,āruṇ mā, thuṇ dukh,e chhe ?
72. In what part is the pain ?	૭૨. કઈ જગાએ દુ:એ છે?	kaī jagā,e dukh,e chhe ?
73. Is it constant or occasional ?	૭૩. જાથુ દુ:ખ્યા કરે છે, કે કોઈ કોઈ વેળા ?	jāthu dukh,yā kar,e chhe, ke koī koī velā ?
74. Is it a dull aching pain, or a sharp stabbing one ?	૭૪. તમારૂં માથું ભારી લાગે છે, કે તમારાં માથાં માં તડક (*or* ઠણક; *or* ધડક) મારે છે ?	tam,āruṇ māthuṇ bhārī lāg,e chhe, ke tam,ārāṇ māthāṇ māṇ tadak (*or*, ṭhanak ; *or*, dhaḍak) mār,e chhe ?
75. Do you feel a weight over your eyes ?	૭૫. તમારી આંખ ઉપર કાંઈ ભાર સર્ખું જણાય છે ?	tam,ārī ānkh upar kāṇī bhār sarkhuṇ janā,ya chhe ?
76. When did you get fever last ?	૭૬. કયાર-થી તમ ને તાવ આવતો નથી ?	kyār-thī tam ne tāv āv,to na,thī ?
77. Have you had any fever to-day ?	૭૭. આજ કાંઈ તાવ આ ૦યો હતો કે નહીં ?	āj kāṇī tāv āv,yo ha, to ke nahīṇ ?
78. Was the last attack slighter than the former one ?	૭૮. છેલ્લી વાર નો તાવ પેહે લા તાવ કર્તાં હલ્કો હતો ?	chhellī vār no tāv pehelā tāv kartāṇ hal, ko ha,to ?
79. How long did the cold fit last ?	૭૯. તાહાડ (*or*, ધુજરી) કેટલી વાર સુધી રહી ?	tāhāḍ (*or*, dhujrī) keṭlī vār sudhī rahī ?
80. Were you very hot after the shivering ?	૮૦. કણકણી (*or*, કંપ) આ૦યા પછી તમારૂં શરીર ઘણું તા૫્યું ?(*or*,ગર્મ થયું) ?	kaṇ,kaṇī (*or*, kamp) āv,yā pachhī tam,āruṇ sharīr ghanuṇ tāp,yuṇ ? (*or*, garm tha,yuṇ) ?
81. Did you perspire much after the hot stage ?	૮૧. ગરમી ગયા પછી ઘ ણો પરશેવો આ૦યો ?	garm,ī ga,yā pachhī ghano parshevo āv,yo ?
82. Is your urine highly coloured ?	૮૨. તમારી લઘવી (*or*, પેશાબ) ઘણી રંગત છે ?	tam,ārī laghhvī (*or*, pesh-āb) ghanī rang,at chhe ?
83. Does it appear hot whilst passing ?	૮૩. લઘવી થતી વેળા આ ગ (*or*, અગન) બળે છે ?	laghvī tha,tī velā āg (*or*, agan) bal,e chhe ?
84. What quantity do you pass at a time ?	૮૪. દર વેળા કેટલી પેશા બ નિકળે છે ?	dar velā keṭlī pesh-āb nikl,e chhe ?
85. Is it increasing or diminishing ?	૮૫. ઘણી નીકળે છે, કે થોડી ?	ghanī nikl,e chhe, ke thoḍī ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
71. kyā tum,hārā sir dukh,tā hai ?	āyā dard,i sar dār,ī ?
72. dard kahāṇ ho,tā hai ?	ku-jā (i sar,i shumā) dard mī kun,ad ?
73. hamesha dukh,tā hai, yā kabhī kab-hī ?	dard dā,im,īst, yā gāh-gāh,ī ?
74. tum,hārā sir bhārī hai, yā sir meṇ tirk (*or*, ṭīs ; *or*, ṭapak) mār,tī hai ?	āyā sar,i shumā sangīn,ast, yā jah,anda,gī dār,ad ?
75. tum,hārī ānkh par kuchh bojh sā ma'lūm ho,tā hai ?	āyā girānī,yi chashm iḥsās mī, kun,ī ?
76. kab-se tum ko tap nahīṇ ā,tī hai ?	chand gāh,ast ki tap na mī,ā,yad ?
77. āj kuchh tap ā,ī thī ki naḥīṇ ?	im-rūz tap kard,a būd,ī ?
78. ākhir,ī wakṭ kī tap pahle se kuchh kam thī ?	āyā tap,i ākhir,īn az rūz,hā,i dīgar kam,tar būda,ast ?
79. thar,thar,ī (*or*, kap,kap,ī) kab tak rah,ī ?	ḥālati ḳusharīra tā kai mānd ?
80. thar,thar,ī (*or*, larze) ke-pīchhe tum ko bahut garm,ī lag,ī ?	āyā ba'd,i lārz,a badan,i tū bisyār garm shud ?
81. garm,ī ke-ba'd tum ko pasīnā bahut ā,yā ?	āyā ba'd az-ān-ki ḥarārat raf' shud, araḳ bisyār kard,ī ?
82. tum,hārā pesh-āb bahut rang, īn hai ?	āyā baul,i tū bisyār rang,īn,ast ?
83. pesh-āb nikal,te wakṭ jal,an ho,tī hai ?	dar ḥīn,i baul kard,an sūz,ish mī, shaw,ad ?
84. har-ek wakṭ kitnā pesh-āb nikal,tā hai ?	har bār chi-ḳadr baul daf' mī, shaw,ad ?
85. bahut nikal,tā hai, yā kam ?	ba ifrāt mī,ā,yad, yā kam,tar ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
86. Have you any pain in your side, breast, bowels, back, or limbs ?	૮૬. તમારી પાંસળી માં, અથવા છાતી માં, અથવા પેટ માં, અથવા પીઠ માં, અથવા તમારાં શરીર ના સાંધા ઓ માં કાંઈ દુઃખ જણાય છે ?	tam,ārī pānslī mān, athvā chhātī mān, athvā peṭ mān, athvā pīṭh man, athvā tam,ārān sharīr nā sāndhā,o mān kāṇ,ī dukh janā,ya chhe ?
87. Do you feel thirsty ?	૮૭. તમ ને તરસ લાગે છે ?	tam ne taras lāg,e chhe ?
88. Do you appear to be puffed in the stomach after eating ?	૮૮. ખાધા પછી તમારૂં પેટ ફુલે છે ?	khā,dhā pachhī tam, ārun peṭ phul,e chhe ?
89. Have you vomited freely ?	૮૯. તમ ને ઉલટી સારી પ ઠે આવી ?	tam ne ulṭī sārī paṭhe āv,ī ?
90. Is there any pain in any part of your bowels ?	૯૦. તમારાં પેટ માં કેથે દુઃ ખે છે ?	tam,ārān peṭ mān kethe dukh,e chhe ?
91. Can you bear the pressure of my hand on every part without pain?	૯૧. મારો હાથ દાબ્યા થી તમારાં આખાં પેટ ઉપર કોઈ ઠેકાણે દુઃખ જણાય છે કે નહીં ?	mā,ro hāth dāb,yā thī tam,ārān ākhān peṭ upar ko,ī ṭhekāne dukh janā,ya chhe ke nahīn ?
92. Do you feel pain in your bowels, when you go to stool ?	૯૨. જ્યારે તમે ઝાડે જા ઓ છો, ત્યારે પેટ માં કાંઈ દુઃખે છે ?	jyāre tame jhāḍe jā,o chho, tyāre peṭ mān kāṇ,ī dukh,e chhe ?
93. Have you any straining at stool ?	૯૩. ઝાડો થતી વેળા કાંઈ કરાંઝવું, (*or*, કનસવું; *or*, કાંસવુ) પડેછે? (*or*) ઝાડો કુથી-કુથી ને આવે છે ? (*or*) ઝાડો કરતી વેળા કાંઈ ખુંચે છે ?	jhāḍo tha,tī velā kāṇ,ī karānjh,vun (*or*, kanas, vun ; *or*, kāns,vun) paḍ,e chhe ? (*or*) jhāḍo kuthī-kuthī,ne āv,e chhe ? (*or*) jhāḍo kar,tī velā kāṇ,ī khunch,e chhe ?
94. Do you pass any slime or blood ?	૯૪. ઝાડા ની-સાથે કાંઈ બળ્યા અથવા રગત પડે છે ?	jhāḍā nī-sāthe kāṇ,ī balkhā athvā ragat paḍ,e chhe ?
95. How often do you take the mixture ?	૯૫. તમે દહાડા માં કેટલી વેળા આ ઓસડ પીયો છો ?	tame dahāḍā mān keṭlī velā ā osaḍ pī,yo chhho ?
96. When did you take it last ?	૯૬. છેલ્લી વાર ઓસડ કયા રે પીધું ?	chhellī vār osaḍ kyāre pī,dhun ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
86. tum,hārī pasl̤ī meṇ, yā chhātī meṇ, yā mi'de meṇ, yā pīṭh meṇ, yā tum,hāre badan ke sāndhoṇ meṇ kuchh dard hai ?	dar pahlū, yā sīna, yā shikam, yā pusht,i tū, yā ba a'zā,i dīgar dard,ī hast ?
87. tum ko pyās lag,tī hai ?	āyā tishna,gī ghālib,ast ?
88. khā,ne ke-pīchhe tum,harā peṭ phūl,tā hai ?	āyā ba'd az khurd,an,i ghizā shikam,i tū nafkh mī,kun,ad ?
89. tum ko ulṭī achchhī tar,h hū,ī ?	tu rā ḳai ba ifrāt daf' shud ?
90. tum,hāre peṭ meṇ kahīṇ dukh,tā hai ?	dar shikam,i tū jā,ī dard,ī hast ?
91. me,rā hāth dabā,ne se tum,hāre sāre peṭ par kahīṇ dard ma'lūm ho,tā hai ki nahīṇ ?	az mālīd,an,i dast,i man bar tamām,i shikam,i tū dard,ī maḥsūs mī,shaw,ad yā na ?
92. jab tum jhāḍe ko jā,te ho, tab peṭ meṇ kuchh dard ma'lūm ho,tā hai ?	har-gāh barā,i raf,ḥājat mī,raw,ī, dard,ī dar mi'da iḥsās mī,kun,ī ?
93. pā-khāna phir,te waḳt kūnth,nā *or*) kinachh,na ; *or*, karānjh,nā ; *or*, karāh,nā) pad,tā hai ? (*or*) jhāḍā kar,te waḳt kuchh kānkhā ho,tā hai ?	āyā dar waḳt,i fi'l kard,an ba sakht,ī wa shiddat tu rā ghā,it mī, shaw,ad ?
94. jhāḍe ke-sāth kuchh balgham yā lahū nikal,tā hai ?	bā ghā,it balgham yā khūn bar mī,ā,yad ?
95. din meṇ ka,ī bār tum yih dawā pī,te ho ?	rūz,ī chand bār īn dawā rā mī, khur,ī ?
96. ākhir,ī waḳt dawā kis waḳt pī ?	dawā,i ākhir,ī waḳt rā ḳai khurd,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
97. How much do you take at a time?	૯૭. દર વેળા કેટલું ઓસડ પીયો છો?	dar velā keṭluṇ osaḍ pīyo chho?
98. Have the pills operated freely?	૯૮. ગોળિયો ખાધા થી પેટ સારી પઠે આવ્યાં?	goli,yo khā,dhā thī peṭ sārī paṭhe āv,yāṇ?
99. Did you take the castor oil on the morning after the pills?	૯૯. ગોળિયો ખાધા પછી (તે ઉપર) સવારે એરંડિયું પીધું હતું કે નહીં?	goli,yo khā,dhā pachhī (te upar) savār,e eraṇḍi, yuṇ pī,dhuṇ ha,tuṇ ke nahīṇ?
100. How is your cough to-day?	૧૦૦. આજ તમારી ખાંસી કેમ છે?	āj tam,ārī khāṇs,ī kem, chhe?
101. Have you any pain when you cough?	૧૦૧. ખાંસ્તી વેળા તમને કાંઈ દુઃખ જણાય છે?	khāṇs,tī velā tam ne kāṇ,ī dukh janā,ya chhe?
102. Do you spit much when you cough?	૧૦૨. ખાંસ્તી વેળા ઘણી થુક નિકળે છે?	khāṇs,tī velā ghanī thuk nikl,e chhe?
103. Is there any blood mixed with the spittle?	૧૦૩. થુક ની-સાથે કાંઈ રગત નિકળે છે?	thuk nī-sāthe kāṇ,ī ragat nikl,e chhe?
104. Can you breathe without pain?	૧૦૪. શ્વાસ લેતી વેળા કાંઈ દુઃખ થાય છે?	shvās le,tī velā kāṇ,ī dukh thā,ya chhe?
105. Does the pain increase when you draw your breath in?	૧૦૫. શ્વાસ ખેંચતી વેળા દુઃખ વધારે માલુમ પડે છે?	shvās khench,tī velā dukh vadhāre mālum paḍ,e chhe?
106. How long have you had a cough?	૧૦૬. કેટલા દહાડા થયા તમ ને ખાંસી થઈ છે?	keṭla dahāḍā tha,yā tam ne khāṇs,ī tha,ī chhe?
107. Is not the cough worse when you lie down?	૧૦૭. લેટતી વેળા વધારે ખાંસી થતી નથી શું?	leṭ,tī velā vadhāre khāṇs,ī tha,tī na,thī shuṇ?
108. Can you lie on the right or left side with most ease?	૧૦૮. તમે જમણી કોરે ઘણાં સુખ-ચેન થી લેટાશો, કે ડાબી કોરે?	tame jamnī kor,e ghanāṇ sukh-chen thī leṭ,o chho, ke ḍābi kor,e?
109. Do you find any relief from the medicine?	૧૦૯. આ ઓસડ પીધા થી તમને કાંઈ કળ પડે છે? (*or*, આરામ માલુમ પડે છે)?	ā osaḍ pī,dhā thī tam ne kāṇ,ī kal paḍ,e chhe? (*or*, ārām mālum paḍ,e chhe)?
110. Have you any pain between your shoulders?	૧૧૦. તમારા બેઉ ખભા ની વચ્ચે કાંઈ દુઃખે છે?	tam,ārā be,u khabhā nī vachche kāṇ,ī dukh,e chhe?
111. Do you feel easier after the bleeding?	૧૧૧. સીર કાઢયા (*or*, સંગ્રા મુક્યા) પછી તમને કાંઈ	sīr kāḍh,yā (*or*, sangrā muk,yā) pachhī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
97. har waḳt kitnī dawā le,te ho ?	har waḳt chi miḳdār dawā mī,khur,ī ?
98. goli,yāṇ khā,ne se peṭ achchhī tar,h ā,yā ?	az khurd,an,i ḥubūb fi'l ba ifrāt shud ?
99. goli,yāṇ khā,ne ke-pīchhe fajar ko arandī kā ṭel pī,yā thā ki nahīṇ ?	ba'd,i khurd,an,i ḥubūb waḳt,i subḥ raughan,i bid-anjīr mail namūd,ī yā na ?
100. āj tum,hārī khāṇs,ī kaisī hai ?	im-rūz surfa,i tū chi-gūna,ast ?
101. khāṇs,te waḳt tum ko kuchh dard ma'lūm ho,tā hāi ?	āyā waḳt,i surfa kard,an dard,ī ma'lūm mī,shaw,ad ?
102. khāṇs,te waḳt bahut thūk nikal,tā hai ?	āyā dar waḳt,i surfa kard,an āb,i dahan bisyār mī,ā,yad ?
103. thūk ke-sāth kuchh lahū nikal,tā hai ?	āyā ba āb,i dahan khūn ham daf' mī,shaw,ad ?
104. dam khaiṇch,ne ke waḳt kuchh dard ma'lūm ho,tā hai ?	dar waḳt,i kashīd,an,i nafas dard ma'lūm mī,shaw,ad ?
105. dam khaiṇch,ne ke waḳt dard ziyād,a ma'lūm ho,tā hai ?	hangām,i nafas kash,īd,an dard ba shiddat mī,shaw,ad ?
106. kab se tum ko khāṇs,ī hū,ī hai ?	chand waḳt,ast ki surfa mī,kun,ī ?
107. kyā leṭ,te waḳt khāṇs,ī ziyād,a nahīṇ ho,tī hai ?	āyā dar waḳt,i darāz shud,an surfa ba ifrāt na mī,shaw,ad ?
108. tum dahnī karwaṭ par bahut ārām se leṭ,te ho, yā bā,īṇ karwaṭ par ?	āyā bar pahlū,yi rāst ba ārām,i tamām darāz mī,shaw,ī, yā bar pahlū,yi chap ?
109. tum ko yih dawā khā,ne se kuchh ārām ma'lūm ho,tā hai ?	āyā az khurd,an,i īn dawā chīz,ī ifāḳa ma'lūm mī,shaw,ad ?
110. tum,hāre do,noṇ kāndhoṇ ke-dar-miyān kuchh dard hai ?	āyā miyān,i har dū shāna,i tū dard,ī hast ?
111. rag khol,ne (*or*, fasd le,ne) ke-pīchhe tum ko kuchh ārām ma'lūm	āyā ba'd az fasd kard,an rāḥat,ī yāft,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
	ફેર જણાયો ?	tam ne kāṇī pher janā,yo ?
112. Have you any pain in your shoulder joint ?	૧૧૨. તમારી ખાંધ ના સાંધા માં કાંઈ દુઃખ જણાય છે ?	tam,ārī khāndh nā sāndhā mān kāṇī dukh janā,ya chhe?
113. Is it swollen ?	૧૧૩. શું તે સુજેલી છે ?	shun te suj,elī chhe?
114. Have you ever suffered from rheumatism.	૧૧૪. તમ ને કોઈ વેળા સંધિ વા થયો હતો ?	tam ne koī velā sandhi vā tha,yo ha,to?
115. Have you pain in your knee joint ?	૧૧૫. તમારા ઘુટણ માં કાંઈ દુઃખ છે ?	tam,ārā ghuṭan mān kāṇī dukh chhe?
116. Have you pain in your ankle joint ?	૧૧૬. તમારી ઘુંટી ના સાંધા માં કાંઈ દુઃખ છે ?	tam,ārī ghuṇṭī nā sāndhā mān kāṇī dukh chhe ?
117. Have you pain in your toes and fingers ?	૧૧૭. તમારા અંગુઠા તથા આંગળિયો માં કાંઈ દુઃખ છે?	tam,ārā anguṭhā ta, thā āngli,yo mān kāṇī dukh chhe ?
118. Have you pain in your elbow joint ?	૧૧૮. તમારી કોણી (*or*, કોપરિયાં) માં કાંઈ દુઃખે છે ?	tam,ārī konī (*or*, kopar, iyān) mān kāṇī dukh, e chhe?
119. Have you pain in your loins ?	૧૧૯. તમારી કમર માં કાંઈ દુઃખે છે ?	tam,ārī kamar mān kāṇī dukh,e chhe?
120. Does the pain increase towards night ?	૧૨૦. રાત ને સમે દુઃખ વધારે થાય છે ?	rāt ne same dukh vadhāre thā,ya chhe?
121. Does the medicine you take, purge or gripe you ?	૧૨૧. ઓસડ જે તમે ખાઓ છો, તેથી પેટ આવે છે, કે મરડો (*or*, ચુંકો) થાય છે?	osad je tame khā,o chho, te thī peṭ āv,e chhe, ke marḍo (*or*, chunko) thā,ya chhe ?
122. Does your skin feel dry or moist ?	૧૨૨. તમારાં શરીર ની ચામડી સુકી યા ઓળી લાગે છે ?	tam,ārān sharīr nī chāmḍī sukī yā olī lāg,e chhe?
123. Does your heart beat much?	૧૨૩. તમારૂં હિત (*or*, હૈયું, *or*, હૃદય) ઘણું થર્કે છે ? (*or*, ધડકે છે ? *or*, ધગધગેછે ?)	tam,ārun dil (*or*, hai, yun ; *or*, hridya) ghanun thark,e chhe ? (*or*, dhaḍk,e chhe ? *or*, dhag, dhag,e chhe) ?
124. Have you ever suffered from a disease of the liver?	૧૨૪. તમ ને કોઈ વેળા કલેજાં નું દુઃખ થયું હતું ?	tam ne koī velā kalejān nun dukh tha, yun ha,tun?
125. The white of	૧૨૫. તમારી આંખો ની	tam,ārī ānkh,o nī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
hū,ā ?	
112. tum,hāre kāndhe ke sānde meṇ kuchh dard hai ?	āyā dar a'sāb,i shāna,i tū dard,ī maḥsūs mī,shaw,ad ?
113. kyā wuh sūj,ā hai ?	āyā ū waram karda,ast ?
114. tum ko kab-hī bā,ī (*or*, gaṭh, iyā bā,o) hū,ī thī ?	tu rā gāh,ī waja,ī mafāsil 'āriz shud,a būd ?
115. tum,hāre ghuṭne meṇ dard hai ?	āyā zānū,yi tū dard mī,kun,ad ?
116. tum,hāre ṭakhne meṇ dard hai ?	āyā dar shitālang,i tū dard,ī hast ?
117 tum,hāre hāth pāṇw kī ungli, yoṇ meṇ kuchh dard hai ?	āyā dar angusht,ān,i dast-o-pā,i tū dard,ī hast ?
118. tum,hārī kohnī meṇ kuchh dard hai ?	āyā dar mirfaḳ (*or*, mafsil,i bāzū)i tū dard,ī hast ?
119. tum,hārī kamar meṇ kuchh dard hai ?	āyā dard,ī dar kamar dār,ī ?
120. rāt ko dard ziyād,a ho,tā hai ?	āyā waḳt,i shab dard ziyād mī, shaw,ad ?
121. jo dawā kì tum khā,te ho, so us se jullāb ho,tā hai, yā maroḍā ?	īn dawā ki mī,khur,ī, az ū fi'l mī, shaw,ad, yā pīch,ish ?
122. tum,hāre badan kī chamḍī khushk (*or*, sūkhī) yā tar (*or*, gīlī) ma'lūm ho,tī hai ?	āyā pūst,i badan,i tū khushk,ast, yā tar ?
123. tum,hārā dil bahut dhaḍak,tā hai ?	āyā dil,i tū bisyār mī,tap,ad ?
124. tum ko kab-hī kaleje kī bīmār,ī hū,ī thī ?	āyā tu rā dard,i jigar gāh,ī 'āriz shud,a ?
125. tum,hārī ānkhoṇ kī sufaid,ī	safīdī,yi chashm,ān,i tū nisbat ba

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
your eyes is more yellow than usual.	ધોળાસ (*or*, સફેદી) આગળ કરતાં વધારે પિળી છે.	dholâs (*or*, safed,ī) āgal kartān vadhāre pilī chhe.
126. Are your gums sore?	૧૨૬. શું તમારા અવાળુ (*or*, દાંત ના પાળા) ઉપર ચાંદું (*or*, ચાઠું) પડયું છે?	126. shun tam,ārā avālu (*or*, dānt nā pālā) upar chāndun (*or*, chāṭhun) pad,yun chhe?
127. Have you applied the blister* to your chest?	૧૨૭. તમે તમારી છાતી ઉપર બ્લિસ્ટર* મેલ્યું છે, કે નહીં ?	127. tame tam,ārī chhātī upar *blister** mel,yun chhe, ke nahīn?
128. Has it risen well?	૧૨૮. બ્લિસ્ટર સારી પેઠે ઉઠયું, કે નહીં ?	128. *blister* sārī paṭhe uṭh,yun, ke nahīn ?
129. Has the discharge been great?	૧૨૯. તે માં-થી પાણી ઘણું નિકળ્યું ?	129. te mān-thī pānī gha,nun nikal,yun ?
130. How did that man meet with the accident to his leg† ?	૧૩૦. પેલા માણસ ના પગ† ઉપર ચોટ શી-રીતે આવી ?	130. pelā mānas nā pag† upar choṭ shī-rīt,e āv,ī ?
131. In what way did he fall?	૧૩૧. તે શી-રીતે પડી-ગયો ?	131. te shī-rīt,e paḍ,ī-ga,yo?
132. Is his leg broken?	૧૩૨. શું તે નો પગ ભાગ્યો છે ?	132. shun te no pag bhāg,o chhe ?
133. Bring bandages and splints.	૧૩૩. પાટા (*or*, પટ્ટી) તથા કામડાં (*or*, કામઠાં) લાવો.	133. pāṭā (*or*, paṭṭī) tathā kāmḍān (*or*, kāmṭhān) lāv,o.
134. Is he senseless?	૧૩૪. શું તે અ-સાવધ છે? (*or*) બે-હોશ છે ? (*or*) મૂર્છિત છે ?	134. shun te a-sāvadh chhe? (*or*) be-hosh chhe? (*or*) mūrchhit chhe ?
135. Let his head be shaved, and cold lotions‡ be constantly applied to it.	૧૩૫. તે નું માથું બોડાવી ને થંડા લોશન‡ ધોયા કરો.	135. te nun māthun boḍāv,ine thanḍā *lotion*,e‡ dho,yā kar,o.
136. Has he broken	૧૩૬. શું તેનો હાથ ભા	136. shun te no hāth bhāg,

* In Gujarati and Persian, there is no word for a *blister-plaster* which, in Hindi, is interpreted by *chitta* or *cheeta*. The English word, however, is better understood by natives of all creeds in this part of India.

† The words *pag* in Gujarati and *panw* in Hindu-stani, signify the *foot* as well as the *leg*; whereas, the word *tang* signifies simply the *leg* in both the languages.

‡ The word *lotion* is commonly understood in this part of India. It may, however, be interpreted in Gujarati by *dava nun pani*; in Hindu-stani, by *dawa ka pani*; and in Persian, by *ab-i dawa*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
āge se ziyād,a pīlī hai.	sabiḳ ziyād,a mā,il ba zardī,ast.
126. kyā tum,hāre masūḍe par zaḳhm paḍ,ā hai ?	āyā bar lisa (*or*, ārwāra) i tū jarāḥat,ī uftāda,ast ?
127. tum ne ap,nī chhātī par *blister** lagā,yā hai, yā nahīṇ ?	bar sīna,i ḳhud *blister** guzāshta,ī, yā na ?
128. *blister* achchhī tar,ḥ uṭh,ā, yā nahīṇ ?	*blister* ḳhūb ābila kard, yā na ?
129. us meṇ-se pānī bahut nikl,ā ?	az ān rutūb,at bisyār bar āmad ?
130. us ādmī ke pāṇw † par kis-tar,ḥ choṭ ā,ī ?	bar pā,i ū zarb chi-gūna ras,īd,a ?
131. wuh kis-tar,ḥ gir,ā ?	ū ba chi-taur uft,ād,a ?
132. kyā us kā pāṇw ṭūṭ-ga,yā hai ?	āyā pā,i ū shikasta,ast ?
133. paṭṭī aur kamān-che (*or*, kamṭhi,yāṇ) lā,o.	isāba wa kamān,cha,hā bi,yāwar, īd.
134. kyā wuh be-hosh hai ?	āyā ū bī-hūsh,ast ?
135. us kā sir muṇḍ,wā,o, aur ṭhaṇḍhe *lotion*‡ se hamesha dho,yā kar,o ?	sar,ash bi,tarāsh,īd, wa dā,im ba *lotion*,i‡ sard bi,shū,īd.
136. kyā us kā hāth ṭūṭ-ga,yā hai ?	āyā dast,ash shikasta,ast ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
his arm?	ગેા છે ?	o chhe ?
137. How did this happen to you?	૧૩૭. એ કેમ થયું ?	e kem tha,yuṇ ?
138. Have you the toothache?	૧૩૮. શું તમારા દાંત માં કાંઈ દુઃખ છે ?	shuṇ tam,ārā dānt māṇ kāṇ,ī dukh chhe ?
139. Shall I extract your tooth?	૧૩૯. હું તમારેા દાંત પાડી-નાખું ?	huṇ tam,āro dānt pāḍ,ī-nākh,uṇ ?
140. It is very much decayed, I see.	૧૪૦. હું જોઉં છું, કે તે બહુ સડી-ગયેા છે.	huṇ jo,uṇ chhuṇ, ke te bahu saḍ,ī-ga,yo chhe.
141. Your tongue is much coated.	૧૪૧. તમારી જીભ ઘણી મેલી છે.	tam,ārī jībh ghanī melī chhe.
142. You must take some opening medicine.	૧૪૨. તમ ને ઢાળ (*or*, રેચ) લેવેા જોઈયે.	tam ne ḍhāl (*or*, rech) le,vo jo,īye.
143. How long has that sore been on your skin?	૧૪૩. કેટલા દિવસ થયા તમારી ચામડી પર તે ચાંદું (*or*, ચાઠું) પડયું છે ?	ketlā divas tha,yā tamārī chāmḍī par te chāṇduṇ (*or*, chāṭhuṇ) paḍ,yuṇ chhe ?
144. Have you ever tried any remedies to heal it?	૧૪૪. તમે કદિ એ નેા કાંઈ ઉપાય કરી-જોયેા હતેા ?	tame kadi e no kāṇ,ī upāya kar,ī-jo,yo ha,to ? [chhe ?
145. Do you feel very weak?	૧૪૫. શું તમ ને ઘણી ન બળાઈ માલુમ પડે છે ?	shuṇ tam ne ghanī nablā,ī mālum paḍ,e
146. Have you a pain in the thigh?	૧૪૬. તમારી જાંગ (*or*, રાન) માં કાંઈ દુઃખ છે ?	tam,ārī jāng (*or*, rān) māṇ kāṇ,ī dukh chhe ?
147. Let two dozen leeches be applied on the place I mark.	૧૪૭. જે જગા હું તમ ને દેખાડું, તે ઉપર ચેાવીસ જળેા વળગાવેા.	je jagā huṇ tam ne dekhāḍ,uṇ, te upar cho-vīs jalo valgāv,o.
148. Take sixteen ounces* of blood from that man.	૧૪૮. સેાળ ઔંસ*(*or* બત્રીસ તેાળા)† લેાહી તે માણસ નાં શરીર માં-થી કાહાડેા.	sol *ounce** (*or*, batrīs tolā) † lohī te mānas nāṇ sharīr māṇ-thī kāhāḍ,o [chho ?
149. Do you feel faint?	૧૪૯. શું તમને બે-શુધી જણાય છે? (*or*) તમે મૂર્ચ્છા પામેા છેા ?	shuṇ tam ne be-shudh,ī janā,ya chhe? (*or*) tame mūrchhā pām,o chhe ?
150. Were you ever bled before?	૧૫૦. તમે આગળ કેાઈ વેળા લેાહી કઢાવ્યું હતું (*or*, ફસ ખેાલાવી હતી), કે નહીં ?	tame āgal koī velā lohī kaḍhāv,yuṇ ha,tuṇ (*or*, fas kholāv,ī ha,tī), ke nahīṇ ?

* Two ounces make one *chhatank*. † One ounce is equal to about two *tolas*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
137. yih kis tar,h hūā ?	īn chi-gūna wāk'i' shud ?
138. kyā tum ko dānt kā dard hai ?	āyā dard,i dandān dār,ī ?
139. maiṇ tum,hārā dānt nikāl,uṇ ?	man dandān,i shumā rā bi,kan,am ?
140. maiṇ dekh,tā hūṇ, ki wuh bahut saḍ-ga,yā hai.	man mī,bīn,am, ki ān bisyār pūsīd,a shuda,ast.
141. tum,hārī jībh bahut mailī hai ?	rang,i zabān,i tū bisyār tīra,ast.
142. tum kuchh jullāb lo. *(or)* tum ko jullāb liyā chāhiye.	mus,hil bi,gīr.
143. kitne din,oṇ se wuh zakhm tum,hārī chamḍī par hai ?	chand gāh,ast ki ān za'khm bar pūst,i tū hast ?
144. tum ne kab-hī us kā kuchh ilāj kiyā thā ?	gāh,ī tū ilāj,ash kard,a būd,ī ?
145. kyā tum ko bahut kam-zor,ī (*or*, kam-ḳūwat,ī) ma'lūm ho,tī hai ?	āyā dar badan,i tū naḳāhat bisyār ma'lūm mī,shaw,ad ?
146. tum,hārī jāngh (*or*, rān) meṇ kuchh dard hai ?	dar rān,i tū dard,ī hast ?
147. jo jagah maiṇ batā,ūṇ, us par chau-bīs jonk,eṇ lagā,o.	jā,ī ki man tu rā bi,numā,yam, ham-ān-jā bīst-o-chahār zalū bāyad chaspān,id.
148. sola *ounce* (*or*, āṭh chha,ṭāṅk)† lahū us ādmī ke badan se nikāl,o.	shānz-dah *ounce* (*or*, shash sad-o-chihl *diram*)‡ khūn az badan,ash bar-ār,id.
149. kyā tum ko be-hosh,ī ma'lūm ho,tī hai ?	āyā ghash mī,kun,ī ?
150. tum ne āge kab-hī fasd khul, wā,ī thī, ki nahīṇ ?	pīsh az īn fasd kard,a būd,ī, yā na?

‡ One ounce is equal to about 40 *dirams*. One *dirm-i shar'i* is equal to about 3 *mashas* and 4 grains. Among the Arabs, *ukiya* is a weight of 7 *miskals* or 1 ounce.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
151. Has this child ever been vaccinated?	૧૫૧. તમે આ બાળક ને કદિ શિતળા કઢાવી હતી ?	tame ā bālak ne kadi shitlā kaḍhāv,ī ha,tī ?
152. How old is it?	૧૫૨. એ ની વય શી છે ?	e nī vaya shī chhe ?
153. Is it a boy or a girl?	૧૫૩. એ છોકરો છે, કે છોકરી ?	e chhokro chhe, ke chhokrī ?
154. Have you applied the mustard poultice to the calves of his legs.	૧૫૪. તમે એ ના પગ નાં ટેરાં ઉપર રાઈ ની લેપડી લગાડી છે, કે નહીં ?	tame e nā pag nāṇ teṭāṇ upar rāī nī lepḍī lagāḍ,ī chhe, ke nahīṇ ?
155. What diet do you generally make use of?	૧૫૫. અકસર તમે શું ખાનું ખાઓ છો ?	aksar tame shuṇ khānuṇ khā,o chho ?
156. Is the part which I touch very sore?	૧૫૬. જ્યાં હું હાથ લગાડું છું, ત્યાં તમ ને ઘણું દુ:ખાય છે ?	jyāṇ huṇ hāth lagāḍ, uṇ chhuṇ, tyāṇ tam ne ghanuṇ dukhā,ya chhe ?
157. Put my hand on the part that pains you.	૧૫૭. જ્યાં તમને દુ:ખે છે, ત્યાં મારો હાથ મેલો.	jyāṇ tam ne dukh,e chhe, tyāṇ mā,ro hāth mel,o .
158. You must keep yourself well covered with the bed clothes.	૧૫૮. તમે સારીપેઠે બદન પર ગોદડી (*or*, સુજની) ઓઢો.	tame sārī paṭhe badan par god,ḍī (*or*, sujnī) oḍh,o.
159. You must not remain in that current of air?	૧૫૯. હવા આવતી જગા માં રહેશો માં. (*or*) જે ગમ થી વા ની લેહેર આવે છે, ત્યાં રહેશો નહીં.	havā āv,tī jagā māṇ rah,esho māṇ. (*or*) je gam thī vā nī leher āv,e chhe, tyāṇ rah,esho nahīṇ.
160. You must not wet your feet.	૧૬૦. તમે તમારા પગને સરદી લાગવા દેશો માં.	tame tam,ārā pag ne sard,ī lāg,vā de,sho māṇ.
161. When you are thirsty, you should drink *kānjī*.	૧૬૧. જ્યારે તમ ને તરસ લાગે, ત્યારે કાંજી પીજો.	jyāre tam ne taras lāg,e, tyāre kānjī pī,jo.
162. If you do not gain strength in a few days, come into hospital again.	૧૬૨. જો થોડા દહાડા માં તમારાં શરીર માં શકિત નહીં આવે, તો બીમાર-ખાનાં માં ફરી આવજો.	jo thoḍā dahāḍā māṇ tam,ārāṇ sharīr māṇ shakti nahīṇ āv,e, to bīmār-khānāṇ māṇphar,ī āv,jo.
163. Give that man some cholera mixture.	૧૬૩. તે આદમી ને થોડી-એક મોડચી ની દવા આપો.	te ādmī ne thoḍī-ek moḍchī nī davā āp,o.
164. For how long have you had vomiting and purging?	૧૬૪. કયાર-થી તમ ને ઉલટી અને ઝાડા આવે છે ?	kyār-thī tam ne ulṭī ane jhāḍo āv,e chhe ?
165. He appears to be	૧૬૫. તે મરે એવો દિસે	te mar,e evo dis,e

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
151. tum ne is bachche kī kab-hī sītlā nikalwā,ī thī ?	gāh,ī ābila bar bāzū,yi īn bachcha bar-āwarda,ī ?
152. us kī umr kyā hai ?	ū chand sāla,ast ?
153. yih chhokrā hai, ki chhokrī ?	pisar,ast, yā dukhtar ?
154. tum ne us kī pindli,yoṇ par rā,ī kā lep lagā,yā hai, yā nahīṇ ?	bar sāk,i pā,ī ū khardal zimād karda,ī yā na ?
155. aksar tum kyā ghizā (*or*, khānā) khā,te ho ?	dā,im chi ghizā mī,khur,ī ?
156. jahāṇ maiṇ hāth lagā,tā hūṇ, wahāṇ bahut dukh,tā hai ?	āyā jā,ī ki man dast mī,guzār,am, dard bisyār mī,kun,ad ?
157. jahāṇ tum ko dard hai, wahāṇ me,rā hāth rakh,o.	har jā,i tū ki dard mī,kun,ad, dast,i ma rā ham-ān-jā bi,guzār. (*or*, bugzār).
158. tum achchhī tar,ḥ badan par razā,ī oḍh,o.	liḥāf rā (ḍā,im) khūb bar badan bi,kash.
159. hawā ā,ne kī jagah par mat rah,o. (*or*) jis taraf se hawā ā,tī hai, wahāṇ mat rah,o.	dar rah-guzar,i hawā ma,bāsh.
160. tum ap ne pā,oṇ ko sard,ī mat lag,ne do.	pā,i khud rā az burūd,at nigah dār.
161. jab tum ko pyās lag,e, tab kānjī pī,jo.	har-gāh tishna shaw,ī, āb,i birinj bi,khur.
162. agar thoḍe din,oṇ meṇ tum, hāre badan meṇ zor na ā,we, to phir bīmār-khāne meṇ ā,iyo.	agar tā chand rūz kūwat na gīr,ī, bāz dar shifā-khāna bi,yā.
163. us ādmī ko thoḍī-sī jarī-marī kī dawā do.	ū rā ḳadr,ī az dawā,i haiza bi, dih,īd.
164. kab-se tum ko ḳai aur dast ho,te haiṇ ?	chand waḳt,ast ki tu rā ḳai wa fi'l mī,shaw,ad ?
165. wuh mar,e sarīkhā ma'lūm	chunān ba nazar mī,ā,yad, ki ū

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
sinking fast.	છે. (*or*) તે નો દમ નર્મ પ ડતો (*or*, બેસતો) જાય છે.	chhe. (*or*) te no dam narm pad,to (*or*, bes,to) jā,ya chhe.
166. Have you the cramp very bad ?	૧૬૬. તમ ને આંકડાં ઘણાં આવે છે ? (*or*) ગોટલાં ઘણાં ભરાય છે ?	tam ne ānkḍāṇ ghaṇ nāṇ āv,e chhe? (*or*) goṭlāṇ ghanāṇ bharā,yā chhe ?
167. Have you ever suffered from cholera?	૧૬૭. તમ ને આગળ કોઈ વેળા ઓડચા નો રોગ લાગ્યો હતો ?	tam ne āgal koī velā moḍchī no rog lāg,yo ha,to?
168. Give him forty drops of laudanum instantly.	૧૬૮. તે ને અત્તર-ઘડી ચાળીસ ટીપાં અફીણ ના અરક નાં આપો.	te ne attar-ghaḍī chāl'is ṭipāṇ aphīṇ nā arak nāṇ āp,o.
169. Is that man dying ?	૧૬૯. શું તે માણસ મરે છે ?	shuṇ te mānas mar,e chhe ?
170. He is recovering, I think.	૧૭૦. હું ધારૂંછું, કે તે સાજો થતો જાય છે.	huṇ dhār,uṇ chhuṇ, ke te sājo tha,to jā,ya chhe.
171. Do you feel stronger?	૧૭૧. તમારાં શરીર માં વ ધારે શક્તિ જણાય છે ?	tam,ārāṇ sharīr māṇ vadhāre shakt,i janā,ya chhe ?
172. You must be careful what you eat.	૧૭૨. ખાધા પીધા ની કરી કરજો.	khā,dhā pī,dhā nī karī kar,jo.
173. Do you feel pain in the muscles of the back ?	૧૭૩. તમારા વાંસા ના પુ ઠ્ઠા માં દુઃખે છે ? (*or*) તમારી પીઠ નાં માંસ ના તંતૂ માં દર્દ છે ?	tam,ārā vāṇsā nā puṭṭhā māṇ dukh,e chhe? (*or*) tam,ārī pīṭh nāṇ māṇs nā tantū māṇ dard chhe ?
174. Does not the artery in your right wrist beat very forcibly ?	૧૭૪. તમારા જમણા હા થ ની નાડી ઘણી દોડતી નથી ?	tam,ārā jamnā hāth nī nāḍī ghanī doḍ,tī na,thī?
175. The blood in the veins on your right hand appears very black.	૧૭૫. તમારા જમણા હાથ ની નસો માં રગત ઘણું કાળું દેખાય છે.	tam,ārā jamnā hāth nī nas,o māṇ ragat ghanuṇ kāluṇ dekhā,ya chhe.
176. Have you pain in the nerves of your face?	૧૭૬. શું તમારાં મોહોડાં ની નસો માં દુઃખ છે.	shuṇ tam,ārāṇ moho, ḍāṇ nī nas,o māṇ dukh chhe ?
177. Are the glands in that child's neck enlarged ?	૧૭૭. શું પેલાં બાળક નાં ગળા માં ગાંઠ વધી-ગયા છે ?	shuṇ pelāṇ bālak nāṇ galāṇ māṇ gāṇṭh vadhī-

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ho,tā hai. (*or*) us kā dam narm ho,tā jā,tā hai.	dar ḥālat,i marg,ast.
166. tum ko badī akaḍ-bā,ī hai ?	tu rā tamaddud (*or*, tashannuj) ba shiddat mī,shaw,ad ?
167. tum ko āge kab-hī mar,ī kī bīmār,ī hū,ī thī ?	gāh,ī bar tū sadma,i haiza ras,īd,a?
168. us ko jald chālīs būnd (*or*, ḳatre) afīm ke aṛaḳ ke do.	ū rā chihl ḳatra aṛaḳ,i afyūn ba zūd,ī bi,dih,īd.
169. kyā wuh shakhs mar,tā hāi ?	āyā ān kas mī,mīr,ad ?
170. maiṇ samajh,tā hūṇ, ki wuh durust ho,tā jā,tā hai ?	man tasawwur mī,kun,am, ki ū shifā mī,yāb,ad.
171. tum,hāre badan meṇ kuchh zor ā,tā hai ?	āyā dar badan,i tū ḳūwat ziyād ma'lūm mī,shaw,ad ?
172. khā,ne pī,ne kā parhez rakh,iyo.	dar akl wa shurb parhīz kun.
173. tum,hārī p:ṭh ke paṭṭhe meṇ dard hai ?	āyā dar rīsha,hā,i gūsht,i pusht,i tū dard,ī hast ?
174. tum,hāre sīdhe hāth kī nabz zor se nahīṇ chal,tī hai ?	nabz,i dast,i rāst,i tū ḳawī-ul-ḥarakat nī,st ?
175. tum,hāre dahne hāth kī rag,oṇ meṇ lahū bahut kālā ma'lūm ho,tā hai.	dar ṛūḳ,i dast,i rāst,i tū khūn bisyār siyāh ma'lūm mī,shaw,ad.
176. kyā tum,hāre muṇh kī rag, oṇ meṇ dard hai ?	āyā dar a'sāb,i rū,yi tū dard,ī hast ?
177. kyā us bachche ke gale meṇ gilṭi,yāṇ (*or*, girah,eṇ) baḍh-ga,ī	āyā dar gulū,yi ān tifl girah,i buzurg uftāda,ast ? (*or*) āyā gulū,ī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
larged ?		ga,yā chhe?
178. That tumour ought to be cut out.	૧૭૮. તે ગુમડું (*or*, ઢીમ ડું) ફોડી-નાખવું જોઇયે.	te gumḍuṇ (*or*, ḍhīm,ḍuṇ) phoḍ,ī-nākh,vuṇ jo īye.
179. The tendons of the foot appear to be injured.	૧૭૯. તમારા પગ ની નસો જોખમાયલી લાગે છે.	tam,ārā pag nī nas,o jokhmā,yalī lāg,e chhe?
180. Does your nose appear to be stopped up ?	૧૮૦. તમારૂં નાક બંદ જ ણાય છે ?	tam,ārun nāk band janā,ya chhe?
181. There is a good deal of running from it.	૧૮૧. નાક માં-થી પાણી ઘ ણું નિકળે છે.	nāk māṇ-thī pānī ghanuṇ nikl,e chhe.
182. You appear to have cought a violent cold.	૧૮૨. એવું જણાય છે, કે તમ ને કઠણ સલેખમા થયો છે.	evuṇ jamā,ya chhe, ke tam ne kaṭhan salekhmā tha,yo chhe.
183. You must put your feet in warm water to night at bed time.	૧૮૩. આજ રાતે સુતી વે ળા તમે તમારા પગ ઉનાં પાણી માં મુકજો.	āj rāt,e su,tī velā tame tam,ārā pag unāṇ pānī māṇ muk,jo.
184. You must not eat fruit or vegetables.	૧૮૪. તમે ફલ-ફલારી યા તર્કારી (*or*, શાક) ખાશો નહીં.	tame phal-phalārī yā tarkārī (*or*, shāk) khā,sho nahīṇ.
185. Are your eyes painful ?	૧૮૫. શું તમારી આંખો દુ:ખે છે ?	shuṇ tam,ārī ānkh,o dukh,e chhe?
186. Do you sleep well at night?	૧૮૬. રાતે ઉંઘ સારી પડે આવે છે?	rāt,e ungh sārī paṭhe āv,e chhe?
187. Have you injured your ribs ?	૧૮૭. તમારી પાંસળી માં ચોટ આવી છે ?	tam,ārī pānslī māṇ choṭ āv,ī chhe?
188. Have you broken your collar bone?	૧૮૮. તમારાં ગળાં આગ ળ નું હાડકું ભાંગી-ગયું છે ?	tam,āraṇ galāṇ āgal nuṇ hāḍkuṇ bhāṅg,ī-ga yuṇ chhe ?
189. Did you receive a blow on your breast bone?	૧૮૯. તમારી છાતી નાં હા ડકાં પર કાંઈ ચોટ લાગી હતી ?	tam,ārī chhātī nāṇ hāḍkāṇ par kāṇī choṭ lāg,ī hat,tī?
190. Your spine is crooked.	૧૯૦. તમારા વાંસા નો કાં ઠો વાંકો થયો છે. (*or*) બ ડીનું હાડકું વાંકું થયું છે. (*or*) તમારી કરોડ વાંકી થ ઈ છે.	tam,ārā vānsā no kāṇṭho vānko tha,yo chhe. (*or*) barḍā nuṇ hāḍkuṇ vānkuṇ tha,yuṇ chhe. (*or*) tam,ārī karoḍ vānkī tha,ī chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
haiṇ ?	ān tifl muhra,i buzurg karda,ast ? (*or*, dar-āwarda,ast) ?
178. us phoḍe (*or*, gūmḍe) ko kāṭ,ā chāhiye.	ān dummal rā nīshtar bāyad zad.
179. tum,hāre pāṇw kī nas,oṇ meṇ sadma ma'lūm ho,tā hai.	chunān ba nazar mī,ā,yad, ki dar a'sāb,i pā,ī tū sadma,ī ras,īda.
180. tum,hārī nāk band ma'lūm ho,tī hai ?	āyā dimāg̲h,i shumā band shud,a?
181. nāk se rez,ish bahut-sī ho,tī hai.	az bīnī āb bisyār mī,ā,yad.
182. ma'lūm ho,tā hai, ki tum ko sak̲ht zukām hū,ā hai.	ma'lūm mī,shaw,ad, ki tu rā zukām,i shadīd 'āriz shuda,ast.
183. ap ne pāṇw āj rāt ko so,te wak̲t garm pānī meṇ rakh,iyo.	pā,i k̲hud rā im-shab wak̲t,i k̲hāb dar āb,ī garm bāyad guzāsht.
184. tum mewa yā tārkārī mat khā,o.	mīwa yā buk̲ūl,āt ma,k̲hur.
185. kyā tum,hārī ankh,eṇ dukh,tī haiṇ ?	āyā chashm,ān,at dard mī,kun,ad?
186. rāt ko nīnd achchhī tar,ḥ se ā,tī hai ?	wak̲t,i shab k̲hūb k̲hāb mī,kun,ī ?
187. tum,hārī paslī (*or*, panjar) ko choṭ lag,ī hai ?	āyā dar pahlū,yi tū zarb,ī ras,īda ?
188. tum,hārī hanslī (*or*, hāṇs ; *or*, gale ke-pās kī haḍḍī) ṭūṭ-ga,ī hai ?	āyā turk̲uwa,i tū shikast,a ?
189. tum,hārī chhātī kī haḍḍī par kuchh choṭ ā,ī thī ?	āyā bar ustuk̲hān,i sīna,at zarb,ī ras,īd,a būd ?
190. tum,hārī pīṭh kī haḍḍī bānkī hai. (*or*) tum,hārī rīḍh bānkī hai. (*or*) tum,hārā kangroḍ bānkā hai.	muhra,i (*or*, ustuk̲hān,i) pusht,i tū k̲ham,īda,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
191. Have you much pain in your ear?	૧૯૧. તમારો કાન ઘણો દુઃખે છે ?	tam,āro kān ghano dukh,e chhe?
192. Is there much wax in it?	૧૯૨. શું તે માં મેલ ઘણો છે ?	shun te mān mel ghano chhe?
193. Are you salivated?	૧૯૩. તમારૂં મોહોડું આવ્યું છે શું ?	tam,ārun mohoḍun āv,yun chhe shun?
194. How long has your mouth been sore?	૧૯૪. કયાર-થી તમારૂં મોં આવ્યું છે ?	kyār-thī tam,ārun mon āv,yun chhe?
195. Are you deaf?	૧૯૫. શું તમે બેહેરા છો ?	shun tame beherā chho?
196. Can you see well at night?	૧૯૬. રાતે તમ ને સારી પ ેઠે સુઝેછે ? (*or*, દેખાય છે) ?	rāt,e tam ne sārī paṭhe sujh,e chhe? (*or*, dekhā,ya chhe)?
157. Is the sight of the eye improving?	૧૯૭. તમારી આંખ ની રોસ્ની (*or*, જોત) સુધરતી જાય છે ?	tam,ārī ānkh nī roshnī (*or*, jot) sudhar,tī jā,ya chhe?
198. Are you quite blind in that eye?	૧૯૮. શું તમ ને પેલી આંખે મૂળગું દિસ્તું નથી ?	shun tam ne pelī ānkh,e mūlgun dis,tun na,thī?
199. Have you had an operation performed on it?	૧૯૯. શું એ ના-ઉપર કાંઈ વાઢ-કાપ થયલી છે ?	shun e nā-upar kāṇ,ī vāḍh-kāp tha,yalī chhe?
200. Are you frightened that you tremble so much?	૨૦૦. શું તમે બિહેા છો, કે એટલા કાંપેા છેા ?	shun tame bih,o chho, ke eṭlā kāmp,o chho?
201. Have you any heart burn?	૨૦૧. શું તમારી છાતી માં દાહ (*or*, અગ્નિ) બળે છે ? (*or*) તમ ને અમલ-પિત્ત થ યેા છે ? (*or*) તમારી છાતી માં ગરમી માલુમ પડે છે ?	shun tam,ārī chhātī mān dāh (*or*, agni) bal,e chhe? (*or*) tam ne amal-pitt tha,yo chhe? (*or*) tam,ārī chhātī mān garm,ī mālum paḍ,e chhe?
202. Do you feel pain under the short ribs of the right side?	૨૦૨. તમારી જમણી ગમ ની નાની પાંસળી ની-હેઠલ દુઃખ જણાય છે ?	tam,ārī jamnī gam nī nānī pānslī nī-heṭhal dukh janā,ya chhe?
203. You must take mercury.	૨૦૩. તમ ને પારા ની દવા ખાવી જોઈયે. (*or*) પારા ની દવા ખાવી.	tam ne pārā nī davā khā,vī jo,īye. (*or*) pārā nī davā khā,vī.
204. Do you ever find	૨૦૪. તમારા ઝાડા માં ક	tam,ārā jhāḍā mān

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
191. tum,hārā kān bahut dukh,tā hai?	gūsh,i tū bisyār dard mī,kun,ad ?
192. kyā us meṇ bahut mail hai?	āyā andar,ūn,ash chirk bisyār,ast ?
193. kyā tum,hārā muṇh ā,yā hai?	āyā dahān,i tū jūsh,īda,ast ?
194. kab-se tum,hārā muṇh ā,yā hai ?	chand waḳt,ast ki dahān,i tū jūsh, ish ba-ham-ras,ān,īda ?
195. kyā tum bahre ho ?	āyā tū kar hast,ī ?
196. rāt ke waḳt tum ko khūb dikh,tā (*or*, dis,tā) hai ?	waḳt,i shab ba khūb,ī mī,bīn,ī ?
197. tum,hārī ānkh kī roshn,ī (*or*, jot) ziyād,a ho,tī hai ?	āyā bīnā,īyi chashm,i tū afzūn mī,shaw,ad ?
198. kyā tum ko us ānkh se mutlaḳ nahīṇ dis,tā ?	āyā tū az ān chashm mutlaḳ na mī,bīn,ī ?
199. kyā us par kuchh kāṭ-kūṭ hū,ī hai ? (*or*) kis,ī ne kab-hī us par nashtar lagā,yā hai ?	[i shumā zada,ast ? āyā sābiḳ bar īn kas,ī dar chashm, i shumā barā,i mu'ālaja dast dād,a ? (*or*) jarrāḥ gah,ī nishtar ba chashm,
200. kyā tum ḍar,te ho, ki itnā thar,tharā,te ho ? (*or*, kāmp,te ho) ?	āyā tars,īda,ī, ki īn-ḳadr mī,larz,ī ?
201. kyā tum,hārī chhātī meṇ agan (*or*, jal,an ; *or*, soz,ish) ho,tī hai ? (*or*) tum ko amal-pitt hū,ā hai ? (*or*) tum,hārī chhātī meṇ garm,ī ma'lūm ho,tī hai ?	sīna,i shumā mī,sūz,ad ? (*or*) ba shumā asar,i safrā,st ? (*or*) waja'ul-fu,ād dar,ī ? (*or*) tukhuma mī,shaw, ad shumā rā ?
202. tum,hārī dahnī (*or*, sīdhī) taraf kī chhoṭī paslī ke-nīche dard ma'lūm ho,tā hai ?	dar zīr,i ustukhān,i khurd,i pahlū, yi rāst,i tū dard,ī ma'lūm mī,shaw, ad ?
203. tum ko pāre kī dawā khā,nī paḍ,egī. (*or*) pāre kī dawā khā,nā.	bāyad dawā,i jīwa bi,khnr,ī.
204. tum,hāre jhāḍe meṇ kab-hī	dar birāz,i tū gāh,ī pāra,hā,i sakht

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
in your stools hard lumps like pieces of fat?	દિ કઠણ કકડા ચરબી સર્ખા પડે છે ?	kadi kaṭhan kakḍā char, bī sarkhā paḍe chhe ?
205. Have you passed any worms ?	૨૦૫. તમારા ઝાડા ની-સા થે કીડા (*or*, કરમ) પડયા છે ?	tam,ārā jhāḍā nī-sāthe kiḍā (*or*, karam) paḍ,yā chhe ?
206. Of what kind were they; long and round like earth worms, or broad like a piece of tape ?	૨૦૬. તે કેવા હતા; લાંબા અને ગોળ અળસિયાં જેવા, અથવા પોળા ફીત* સર્ખા ?	te kevā ha,tā ; lāmbā ane gol alasiyāṇ jevā, athvā polā phīt*sarkhā?
207. Were they small and white like little pieces of thread ?	૨૦૭. શું તે નાના અને ધોળા સુતર ના નાના તાર સર્ખા હતા ?	shuṇ te nānā ane dholā sutar nā nānā tār sarkhā ha,tā ?
208. You must now remain very quiet.	૨૦૮. હવે તમારે ચેન થી છાના-માના રહેવું.	have tam,āre chen thī chhānā-mānā rah,evun.
209. The doctor is gone to see his patients.	૨૦૯. ડાકટર સાહેબ પો તા ના બીમાર (*or*, આજા રી) ધરાકો ને જોવા ગયા છે.	*doctor* sāheb potā nā bīmār (*or*, ājār,ī) gharāk,o ne jo,vā ga,yā chhe.
210. I have caught a cold.	૨૧૦. મને સળેખમા થયો છે. (*or*) સરદી થઈ છે.	ma ne salekhmā tha,yo chhe. (*or*) sardī tha,ī chhe.
211. Is she married ?	૨૧૧. તે સોવાસણ છે ? (*or*) તે પર્ણેલી છે ? (*or*) તે સ્ત્રી નાં લગન થયલાં છે ?	te sovāsan chhe ? (*or*) te parn,elī chhe? (*or*) te strī nāṇ lagan tha,ya,lāṇ chhe?
212. We will have to examine your person.†	૨૧૨. તમારૂં આંગ† તપા સવું જોઈયે.	tam,āruṇ āng† tapās,vuṇ jo,īye.
213. Give him some rhubarb.	૨૧૩. તે ને થોડી રોઇબાગ (*or* રેવંચી) આપો.	te ne thoḍī ro,ībāg (*or*, revanchī) āp,o.
214. He suffers from rupture (*hernia*).	૨૧૪. તે ને અંતરીયળ (*or*, ગોલા નો મરજ) થયો છે. (*or*) તે નું પાણી ઉતરયું છે. (*or*) તે ની રગ ઉતરી છે. (*or*) તે નો નળ ઉતર્યો છે.	te ne antargal (*or*, golā no *maraj) tha,yo chhe. (*or*) te nuṇ pānī utar,yuṇ chhe. (*or*) te nī rag utr,ī chhe. (*or*) te no nal utar,yo chhe.

* *Fit* is a corruption of the Portuguese word *fita*.

† The words *ang* and *badan* literally mean the *b* *Chhupi jaga* in Gujarati, and

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ṭukḍe charb,ī ke-se nikal,te hain ?	mānand,i pīh daf' mī,shaw,ad ?
205. tum,hāre jhāḍe ke-sāth kīḍe (*or*, kirm) nikl,e hain ?	dar birāz,i tū kirm,hā daf' shuda ast ?
206. we kis tar,ḥ ke the ; lambe aur gol kechwe se, yā chauḍe fit* ke jaise ?	ān,hā chi-gūna būd,and ; āyā darāz wa gird mānand,i kharātīn, yā ar̤īz mānand,i niwār (*or*, bāft,a) ?
207. kyā we chhoṭe aur sufaid sūt ke chhoṭe ṭukḍe se the ?	āyā ān,hā khurd wa safīd misl,i tār,hā,i bārīk,i rishta būd,and ?
208. ab tum bahut ārām se rah,o.	ḥālā sākit wa ba ārām bāsh.
209. *doctor* sāḥib ap ne bīmār,oṇ (*or*, āzāri,yoṇ) ko dekh,ne ga,ye hain.	*doctor* sāḥib ba dīd,an,i bīmār,ān,i khud rafta,and. (*or*) az barā,i mudāwā,i bīmār,ān,i khud rafta,and.
210. mujh,e zukām hū,ā hai. (*or*) sard,ī hū,ī hai.	chā,īd,am. (*or*) nazl,a dar sar,am rīkhta,ast. (*or*) zukām karda,am.
211. wuh suhāgan hai ? (*or*) us aurat kī sh̤ād,ī hū,ī hai ? (*or*) byāh hū,ā hai ?	ān zan ar̤ūs,ī karda,ast yā khair ?
212. tum,hārā āng† dekh,ā chāhiye.	badan,i† shumā rā bāyad nigāh kard.
213. us ko thoḍī rewand,i Chīn,ī do.	ū rā ḳadr,ī rīwand,i Chīn,ī bi, dih,īd.
214. us,e fat̤k kī bīmār,ī hū,ī hai. (*or*) us kā pānī utr,ā hai. (*or*) us kī rag utr,ī hai. (*or*) us kā nal utr,ā hai.	ū rā bīmār,iyi fat̤k 'ārīz shuda,ast.

satr and *mahall-i makhsus* in Hindu-stani and Persian, are, however, polite words denoting *person*.

A VOCABULARY* OF MEDICAL WORDS IN THE GUJARATI AND HINDU-STANI LANGUAGES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Ague.	ટાહાડિયો તાવ. (*s.* શીત-જ્વર).	ṭāhāḍ,iyo tāv. (*s.* shīt-jvar).	jūḍī. (*s.* sīt-jvar. *p.* tap,i larz,a).
Arthritis	ઝણક-વા.	jhanak-vā.	jhanak-bā,ī.
Asthma.	દમ નો રોગ. દમ. હાંફરો. અમુજણ.સ.સ.	dam no rog. dam. hāmphro. amujan. sās.	dam,a. (*s.* kāsh-shvās. uddhak. sānk. *a.* zīḳ-un-nafas).
Anthony's fire. Erysipelas.	ઇસિપ. અગ્નિ-વાત	īsap. agni-vāt.	agan-bā,o. bimb. (*p.* surkh.bād,a. *a.* humrat. naml).
Atrophy. [*elbow*).	દુબલાઈ. ઝુરાપો.	dublā,ī. jhur,āpo.	dublā,ī. dublā,pā. sūkhā.
Arm (*from the shoulder to the*	બાજુ. બાંહી. ભુજ.	bājū. bānhī. bhuj.	bāzū. bhuj. (*Hindi,* ḍanḍ).
Arm (*from the elbow to the wrist*).	પહોંચો.	pahoncho.	pahunchā.
Arm-pit.	કાખ. બગલ. (*s.* kaksh).	kākh. bagal. (*s.* kaksh).	kānkh. (*p.* baghal).
Arm-pit (*abscess in the*).	કાખ-બિલાડી. બામલી.	kākh-bilāḍī. bāmlī.	baghal.gand.
Ankle.	ઘુંટી. [નસ.	ghunṭī.	ṭakhnā. gaṭṭā. ghūṭhī. (*a.* ka'b).
Artery.	ધમની. ધોરી	dhamnī. dhorī nas.	shiryān.
Artery (*cœliac.*)	આંબોઈ.	āmboī.	
Anatomist.	પિંડ-જ્ઞાની.	pīnḍ-gnānī.	tashrīḥ-dān.
Anatomy.	પિંડ-જ્ઞાન.	pīnḍ-gnān.	ilm,i tāshrīḥ.
Abdomen.	પેડુ.	peḍhu.	peḍū.
Accouchement.	પ્રસવ. પ્રસુતિ. સુવાવડ.	prasav. prasuti. suvāvaḍ.	jacha,gī.
Accouchement (*science of*).	પ્રસવ-કર્મ. ગર્ભ વિ આચન વિદ્યા.	pra[illegible]arm. garbh vi[illegible]n vidyā.	ilm,i taulīd.

* Several names of drugs are omitted from this vocabulary as they already appear in the Mercantile Glossary at page 208. The present vocabulary contains a good number of Sanskrit and Persi-Arabic words enclosed in parenthesis. The former may safely be used in Gujarati and Hindi, and the latter in Urdu, as well as in Persian.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Accouchement (*science relating to children after*).	બાળ રક્ષણ વીધી શાસ્ત્ર.	bāl rakshan vīdhī shāstr.	shīr-khār bachchoṇ ko sambhāl,ne kā ilm.
Accouchement (*one in a state of*).	સુવાવડી.	suvāvḍī.	jachā. alwāntī.
Accouchement (*pangs of*).	પ્રસવ વેદના.	prasav vednā.	pīr. (*p.* dard,i zih).
Accoucheur.	પ્રસવ કરાવનાર. પ્રસવ-કારી વૈદ્ય.	prasav karāv,nār. prasav-kārī vaidya.	janā,ne,wālā tabīb.
Abortion.	ગર્ભ-પાત. અકાળોત્પાત.	garbh-pāt. a,kāl-otpāt.	garbh-pāt. a,kāl-ot,pāt. peṭ gir,nā. (*p.* isḳāt,i ḥa,mal).
Antibilious.	પિત્ત-નાશક.	pitt-nāsh,ak.	pitt-nās,ik (*p.* safrā-shikan).
Antidote.	પાવ-જેહેર. જેહેર નો ઉતાર. જેહેર નું વારણ.	pāv-jeher. jeher no utār. jeher nuṇ vāran.	pā-zahr. zahr-muhra. tiryāḳ.
Anodyne.	દુઃખ-હરણ.	dukh-haran.	dukh-haran. (*p.* taskīn bakhsh. *a.* musakkin. musabbit).
Adult.	અધોડ. (*s.* તરૂણ.)	adhoḍ. (*s.* tarun).	tarun (*p.* jawān. ras,īda. *a.* bāligh).
Abscess.	ગુમડું. ફોલ્લો.	gumḍuṇ. phollo.	gūmḍā. phoḍā.
Abscess (*palmar*).	સાત-પુડો.	sāt-puḍo.	
Albugo. White speck in the eye.	ફુલું.	phuluṇ.	phūlī. phullī. (*p.* gul).
Amenorrhea (*absent, suppressed, or vicarious menstruation.*)	રતુ (*or*, દસ્તાન) નું બંદ થવું, અથવા થોડું નિકળવું, અથવા બીજે ઠેકાણે વહેવું.	ratu (*or*, dastān) nuṇ band tha,vuṇ, athvā thoḍuṇ nikal,vuṇ, athvā bīje ṭhekāne vah,evuṇ.	ḥaiz kā band ho,nā, yā kam ā,nā, yā dūsrī taraf jārī ho,nā.
Animal magnetism.	જનાવર નું લોહ-ચુંબક.	janāvar nuṇ loh-chumbak.	jazb,i ḥaiwānī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
AGROSTIS LINEARIS.* Sacrificial grass.	કુશ. દર્ભ. (*s.* દૂર્બ્બા.)*	kush. darbh. (*s.* dūrbbā).*	dūb. (*s.* dūrbbā.)*
Aconite. Wolfsbane. (*a vegetable poison*).	વચ્છ-નાગ.	vachh-nāg.	bachh-nāg.
Arsenic (*white*).† Ratsbane.	ફટકિયો- સોમલ. સોમલ-ખાર.	phaṭakiyo- somal. somal-khār.	phaṭakiyā somal. samm-ul-khār. (*a.* samm-ul-fār).
Arsenic (*red*)† Realgar.	મંસીલ. રક્ત-ધાતુ.	mansīl. rakt-dhātu.	mansīl. rakt-dhātu.
Arsenic (*yellow*).† Orpiment.	હડતાળ.	haḍtāl.	hartāl. (*p.* zarnīkh).
Arsenite of copper. Scheel's Green. Schweinfurth Green.†	હીરવા.	hīrvā.	hīrwā.
Acid. Essence.	તેજાબ. રસ. ૨ સ-કસ.	tej-āb. ras. ras-kas.	tej-āb. ras. ras-kas.

* A *mufassil* writer on Indian agriculture advises those who wish to secure an all but certain immunity from the dengue and other fevers that may visit their locality to plant *dub* grass around the *bangalow* and allow it to grow undisturbed, to be mown for hay in due season. It may be propagated by turfing, transplanting, or sowing, as utility may suggest. If sowing is determined upon, the seeds should be put in the ground about three to four inches apart, and the best time is just before the rains, putting the seeds into the ground about three or four inches below its level. Transplanting should be done about the middle of the rains, putting the young plant at eight or nine inches apart. Turfing, or sodding, can be done throughout the rains, the earlier the better. After the sods have been laid down, they require a little beating to make them lie compactly. The grass is the best that India produces for cattle feeding, being full of nourishment and of fine quality. The cost is trifling, as turfing can be done at something like an average of Rs. 2-4 per thousand square feet; transplanting for Rs. 1-8; and sowing from 12 ans. to R. 1. When cows graze on this description of grass land, they yield from 20 to 25 per cent. more milk than they do when feeding on other grasses. Another preventive is the common *tulsi* (OCYMUM SANCTUM) to be grown in flower pots, of which one or two should be kept during the day in each inhabited room. The rest should be placed in the *verandah* after sunset, to be left there all night, and taken inside the next morning. This apparently insignificant looking plant is a free producer of *ozone*, its leaves having a peculiarly agreeable fragrance. It is easily raised from seed, and requires no looking after beyond a bi-weekly watering.

† These are mineral poisons.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Aqua fortis. Nitrous acid.	સુરા-ખાર નો તેજાબ. આગ-પાણી.	surā-khār no tej-āb. āg-pānī.	shore kā tez-āb.
Ablution.	અંઘોલ. સ્નાન.	anghol. snān.	asnān. angohal. (*a. ghusl*).
Ache. Aching.	ઘેંકો. ઘટકો. દુઃખ. દુઃખ્યું. વેદના.	ghonko. ghaṭko. dukh. dukh,nuṇ. vednā.	dukh. dard. pīr. bedam.
Ache (*to*).	ઘેંકો મારવો. ઘટકો મારવો. દુઃખવું.	ghonko mār,vo. ghaṭko. mār,vo. dukh,vuṇ.	dukh,nā. dard kar,nā.
Acetic acid.	સર્કા નો ખાટો તેજાબ.	sarkā no khāṭo tej-āb.	sirke kā khaṭṭā tez-āb.
Bruise (*a*).	ચામ્ઠું. ચાઠું. સરેટો. ચોટ.	chāmṭhuṇ chāṭhuṇ. sareṭo. choṭ.	choṭ. kuchlā,ī.
Brand. Cautery.	ડામ.	ḍām.	dāgh.
Burn.	ચટકો. છાગ્રો.	chaṭko. chhāgro.	jal,ne kā zakhm.
Belly.	પેટ. ડોકું. (*s.* ઉદર).	peṭ ḍojhuṇ. (*s.* udar).	peṭ. (*p.* shikam).
Belly(*corpulent*).	થોળો. દુંદ.	tholo. dund.	moṭā peṭ. toṇd.
Breast. Bosom.	છાતી. (*s.* ઉર).	chhātī. (*s.* ur).	chhāti. (*p.* sīna. *s.* ur).
Breasts.*	થાન. ધાઈ. આંચળ. છાતી.* (*s.* સ્તન)	thān. dhāī. ānchal. chhātī.* (*s.* stan).	ānchal. asthān. (*p.* pistān).
Breast (*the heart or conscience*).	હૃદય. અંતઃકરણ. દિલ.	hridya. anta-karan. dil.	kalejā. man. dil. jigar. antā-karan.
Bone.	હાડકું. હાડકી. હાડ.	hāḍkuṇ. hāḍkī. hāḍ.	haḍḍī. hāḍ. haḍḍā.
Bone-setter.	હાડ બેસાડનાર (*or*, દુરસ્ત કરનાર; *or*, જોડનાર).	hāḍ besāḍ,nār (*or*, durust kar,nār; *or*, joḍ,nār).	haḍḍī biṭhā,ne,wālā (*or*, joḍ,ne,wālā).
Bile. Gall-bladder.	પિત્તો.	pitto.	pittā. (*p.* zahra).
Bilious.	પિત્તાળુ.	pittālu.	pittahā. (*p.* safrāwī. zahrāwī).

* In polite language, *chhati* is commonly used to denote the *mammary glands*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Bilious humour. Gall.	પિત્ત.	pitt.	pitt. (*p.* zard-āb. safrā).
Bilious complaint.	પિત્ત-રોગ.	pitt-rog.	pitt-rog.
Bilious (*to become*).	પિત્ત ચઢવું.	pitt chaḍh,vuṇ.	pitt chaḍh,nā.
Blotches on the skin.	ચાઠાં.	chāṭhāṇ.	dāgh. chakte.
Blind.	આંધળો.	āndhlo.	andhā. (*p.* kūr, *a.* a'mā).
Blind during the night. [pia.	રતાંધળો. રતાંજળો.	rat-āndhlo. rat-ānjlo.	rat-aundhiyā. (*p.* shab-kūr).
Blindness at night. Nyctalo-	રતાંધ.	rat-āndh.	rat-aundhā.
Blind of one eye.	કાણો. એક આંખ નો.	kāno. ek ānkh no.	kāna. (*p.* yak ċhashm kūr. *a.* a'war).
Blood.	લોહી. રગત. (*s.* રક્ત. રુધિર).	lohī. ragat. (*s.* rakt. rudhir).	lahū. (*s.* rakt. rudhir. *p.* khūn. *a.* dam).
Blood (*corruption of*).	રક્ત-વિકાર.	rakt-vikār.	
Blister. Pustule.	છાગલો. ફોફેયો. ફફોલો. ફોફસો.	chhāglo.phophaiyo. phapholo. pho, phso.	chhālā. phapholā.
Bronchitis.	ઉધરસ.	udhras	phephḍe kī nalī kā jal,an. (*p.* sūz, ish,i ḥalḳūm).
Bladder.	ફુગ્ગો.	phukko.	phuknā. (*a.* masāna).
Bladder (*stone in the*). Calculus.	પથ્રી.	pathrī.	pathrī. (*p.* sang,i masāna).
Bottom (*backside*).	કુલું.	kuluṇ.	chūtaḍ pūṭh. kūlā. (*p.* surīn).
Breath.	દમ. શ્વાસ.	dam. shvās.	dam. sāns.
Breathe (*to*).	દમ લેવો. શ્વાસ નાખ્વો.	dam le,vo. shvās nākh,vo.	dam le,nā.
Bandage.	પટો. પટ્ટી.	paṭo. paṭṭī.	paṭṭī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Bald-headed.	બોડકો. ટાળ-પડેલો. કેશ-હીન.	boḍko. ṭāl-paḍelo. kesh-hīn.	ganjā.
Black thorn apple.	કાળો ધંતુરો.	kālo dhanturo.	kālā dhatūrā.
Black basil. (See OCYMUM).	કાળી તુળસી.	kālī tulsī.	kālī tulsī.
Bubo.	બદ.	bad.	bad. bāghī narm)
Back.	પીઠ. વાંસો. બર્ડો.	pīṭh. vānso. barḍo.	pīṭh. (*p.* pusht. zahr).
Back-bone. Spine Vertebræ.	પીઠ નું હાડકું. બરડા નો કાંઠો. કરોડ. રીઢ.	pīṭh nuṇ hāḍkuṇ. barḍā no kāṇṭho. karoḍ. rīḍh.	pīṭh kī haḍḍī. rīḍh. kangroḍ.
Back (*ulcer on the*).	ગોટી.	goṭi.	
Basilica (*the artery so called*).	બાસલીક.	bāsalīk.	bāsalīk.
Cut (*a*).	ઘા. ચીરો. વાઢ. કાપ. ફટકો. ઉજરડો. જર્બ.	ghā. chīro. vāḍh. kāp. phaṭko. ujhardo. jarb.	ghā,o. chīr,a. (*p.* zakhm. *a.* zarb).
Cuticle.	ઝીલી. બારીક ચામડી.	jhīlī. bārīk chāmḍī.	jhillī. patlī chamḍī.
Cutaneous disease.	ચામડી નું દર્દ.	chāmḍī nuṇ dard.	chamḍī kā dard.
Calf of the leg.	ટેટું.	ṭeṭun.	pindlī. (*p.* sāk).
Croton nut.	જમાલ-ગોટો.	jamāl-goṭo.	jamāl-goṭā(*a.* ḥabb-ul-mulūk. ḥabb-us-salāt n).
Croton oil.	જમાલ-ગોટા નું તેલ.	jamāl-goṭā nuṇ tel.	jamāl-goṭe kā tel. (*p.* raughan,i ḥabb-ul-mulūk).
Castor oil plant.	એરંડી. એરંડો.	eranḍī. eranḍo.	aranḍ. vāt-ārī. vāt-vairī. (*p.* bīd-anjīr).
Castor oil.	એરંડિયું. દિવેલ.	eranḍiyuṇ. divel.	aranḍ kā tel. (*p.* raughan,i bīd-anjīr).
Colic.	ચુંકો. અમળાટ. શૂલ.	chunko. amlāṭ. shūl.	bā,o-sūl. (*p.* zulām. *a.* ḳulinj).
Colic with flatulence.	વા-સુલ. વાત-શૂલ	vā-sūl. vāt-shūl.	vāt-shūl.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Consumption. Phthisis.	ખઇ-રોગ. (*s.* ક્ષય).	khai-rog. (*s.* kshaya).	chhai-rog. gal,nī. (*a.* sill).
Consumptive.	ખઇ-રોગી.	khai-rog,ī.	chhai-rog,ī (*a.* mas, lūl. madkūk).
Consumptive	ખઇ-કાસ. (*s.* ક્ષય-કાસ).	khai-kās (*s.* kshaya-kās).	chhai-kās.
of the eye. (*tract*)	મોતિયો.	motiyo.	motiyā-bind. (*a.* sabal).
Cataract (*to extract*)	મોતિયો કાઢવો.	motiyo kāḍh,vo.	motiyā nikāl,nā.
Catarrh. Cold. Rheum. Defluxion.	સળેખમા. સર્કમ. જુકામ. સરદી.	salekhmā. sarkam. jukām. sard,ī.	zukām. sard,ī. jūḍā. (*p.* hawā-zada,gī. rīz,ish. *a.* nazl,a).
Change of air.	પાણી-ફેર હવા-ફેર.	pānī-pher. havā-pher.	hawā badal,nā.
Chilblain.	થંડી (*or*, સરદી) થી પડેલા ચીરા (*or*, કાત્રા).	thanḍī (*or*, surd,ī) thī paḍ,elā chīrā (*or*, kātrā).	biwā,ī.
Carbuncle. Anthrax.	ગરમી નો ફોલ્લો.	garm,ī no pholl,o.	muhāsā. garm,ī kā phoḍā.
Cancer.	પાકું.	pāṭhuṇ.	(*p.* hazār-chashm,a. *a.* saratān).
Cancerous.	સડો લાગેલું.	sado lāg,eluṇ.	saḍ,ā hū,ā.
Clavicle. Collar-bone. Shoulder-blade.	ખભા નું હાડકું. ગળા આગળ નું હાડકું. ફરા.	khabā nuṇ hāḍkuṇ. galāṇ āgal nuṇ hāḍkuṇ. pharā.	haṇslī. hāṇs. gale ke-pās kī haḍḍī.
Chicken-pox.	અછબડા.	achhabḍā.	motíyā-sītlī.
Cassia alata.*	દાદ-મર્દન*. (*s.* દદ્રુ-મર્દન).	dād-mardan.* (*s.* dadru-marddan).	dād-marddan.* [fulūs).
Cassia fistula.	ગરમાળો.	garmālo.	amaltās. (*p.* maghz,i
Chemical analyzer.	રસાયણી પૃથક્કરણ કનાર. મૂળ તત્વ શોધન કર્ત્તા. મૂળ તત્વ વિવેચન કર્ત્તા	rasāyan,ī prithak, karan kar,nār. mūl tatv shodh,an karttā. mūl tatv vivech,an karttā.	rasāyan,ī prithak kar,ne,wālā. (*a.* mufarrik-ul-ajzā).
Costiveness. Constipation.	બંધિજ. બધ-કોશ બંધ કૃષ્ટ. કબજ. કબજીયત. ખુશ કી.	bandh,ej. bandh-kosh. bandh-krisht. kabaj. kabj,īyat. khushk,ī.	bandh,ej. (*a.* ḳabz. ḳabz,īyat. in, ḳibāz.

* It is the name of a plant, used by the Natives of India to cure the ringworm.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Contagion. Infection.	ચેપ. રોગ નું ઉડવું (*or*, વળગવું).	chep. rog nuṇ uḍ,vuṇ (*or*, valag,vuṇ).	phailā,o. (*a.* sirā, yat. ta,assur).
Contagious disease.	ચેપી (*or*, આંચલિયો) રોગ. ઉડતો આજાર.	chep,ī (*or*, ānchaliyo) rog. uḍ,to ājār.	phailā,ū dārd. (*p.* maraz,i musrī. maraz,i mu'dī).
Cartilage.	કુમળું હાડકું.	kumluṇ hāḍkuṇ.	komal (*or*, narm) haddī.
Carbonate of soda. Alkali.	સચોરો. સાજી ખાર.	sachoro. sājī khār.	sajjā khār. sajjī miṭṭī. (*p.* ushnān. shakhār).
Carbonate of potash.	જવ-ખાર (*s.* યવ-ક્ષાર).	jav-khār. (*s.* yav-kshār).	javā-khār.
Cough.	ખાંસી. ઠાંસો. ખોખલો.	khāṇsī. ṭhonso. khokhlo.	khāṇsī. (*p.* surfa).
Caul.	આંતરડાં ઉપર ની પાતળી ચામડી. ચરબી ની ચાદર.	āntarḍāṇ upar nī pātlī chāmḍī. charb,ī nī chādar.	antḍī kī patlī chamḍī. charb,ī kī chaddar.
Caul (*omentum*).	પેટ નો પર્દો.	peṭ no pardo.	peṭ kā parda.
Coul (*of a child*)	ઝીલી.	jhīlī.	jhillī.
Chin (*or*, hooping) cough.	સસણી ઉઠાટિયો.	sasnī. unṭāṭiyo.	ḍābā. ḍabbā.
Chin.	હડપચી. થુથડી.	haḍapchī. thuthḍī.	ṭhuddī. (*p.* zanakh. sīb,i ghab,ghab. za,kan).
Cramps. Convulsions.	આંકડા. ગોટલાં. બેટકાં. પિળવાં. વંટ. વળ. તાણ. એંચ.	ānkḍāṇ. goṭlāṇ. beṭkāṇ. pilvāṇ. vanṭ. val. tān. kheṇch.	akaḍ-bā,ī. (*Dakh.* ankaḍ ankaḍāṭ. *Konk.* bal. wal. *a.* tamaddud. tash,annuj).
Cholera.	ઓડચી. જરી-મરી.	moḍchī. jari-marī.	marī. jarī-marī. muṇh-peṭ. olāuṭhā. (*a* haiza).
Cholera (*in Surat*).	હગ-ઓક.	hag-ok.	
Cholera (*in Ahmad-abad*).	કોગળિયું.	kogaliyuṇ.	
Cholera (*in Kathiyavad*).	ટુટિયું.	ṭuṭiyuṇ.	

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Cholera mixture.	ઓડચી ની દવા.	modchī nī davā.	jarī-marī kī dawā. (*p.* dawā,i haiza).
Clammy.	લચલચતું ચિકા સ-ભરેલું. ચિક ણું.	lach,lach,tuṇ. chik, ās-bhar,eluṇ. chik, nuṇ.	las,lasā. laj,lajā. chip,chipā. chipṭā. (*a.* lazij).
Corn on the foot.	આંટણ.	āṇṭan.	gaṭṭā. gokhrū.
Cup (*to*).	પોંત (*or*, રૂમડી) એંચવી. વેહેંતુ ર મુકવાં.	pont (*or*, rumḍī) kheṇch,vī. veh-entur muk,vāṇ.	sīngī lagā,nā. pachh,nā.
Cupping instrument.	પોંત. રૂમડી. તુમડી.વેહેંતુર નો કાચ. સીંગી.	pont. rumḍī. tum, ḍī. vehentur no kāch. sīngī.	sīngī. tombḍī. pa, chh,nī. (*s.* shringī. *p.* shīsha,i ḥajām, at. kūwa).
Cupper. Scarifier.	રૂમડી એંચનાર. વેહેંતુર મુકના ર.	rumḍī kheṇch,nār. vehentur muk,nār.	sīngī lagā,ne,wālā. (*a.* ḥajjām).
Catheter.	સળી. પેશાબ-સળી.	salī. pesh-āb-salī.	salā,ī. pesh-āb-salā,ī.
Courap.	ગજ-કર્ણ.	gaj-karn.	
Coriander seed.	ધાણા.	dhānā.	dhaniyā. sūkhī kothmīr. (*p.* kish, nīz,i khushk. syāh-dāna. siyāhwiya).
Coriander plant.	કોથમીર.	kothmīr.	kothmīr. gīlī koth, mīr. (*p.* kishnīz,i tar).
Cyanic acid.	કડવી બદામ નાં તેલ નો ઝેરી અ રક.	kaḍvī badām nāṇ tel no jher,ī arak.	kaḍwī bādām ke tel kā zahr,ī 'araḳ.
Cod liver oil.	માછલી નું તેલ. મગર નું તેલ.	māchhlī nuṇ tel. magar nuṇ tel.	machhlī kā tel. magar kā tel.
CANNABIS SATIVA. Hemp plant.*	ગાંજો.*(*s.* ગંજી કા).	gānjo.* (*s.* ganjikā).	gānja* (*s.* ganjikā).
COCCULUS INDICUS (*a vegetable poison*).	કાક-મારી. કાક-ફૂલ.	kāk-mārī. kāk-phūl.	kāk-mārī. kāk-phūl.

* The fructification, when nearly ripe, is bruised and smoked for intoxication. The leaves dried are ground in water and drunk for the same purpose. In this state it is called *bhang*, *bijaya*, and *sabzi*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Current of air.	પવન ની લેહેકી. હવા આવ્વા નો માર્ગ.	pavan nī lehekī. havā āv,vā no mārg.	hawā ā,ne kā rasta. (*p.* rah-guzar,i hawā).
Coldness.	ટાહાડ. થંડ.	ṭāhāḍ. thanḍ.	thanḍ. (*p.* sarmā).
Calomel.	મારેલો પારો. પારા નો કપૂર.	mār,elo pāro. pārā no kapūr.	pāre kā kusht,a. pāre kā kāfūr.
Cure (*remedy*).	ઇલાજ. ઉપાય. દવા-દારૂ.	ilāj. upāya. davā-dūru.	ilāj. upāya. (*a.* mu'ālaja).
Cure (*restoration of health*).	આરામ.	ārām.	ārām. (*a.* shifā. sihḥat).
Cure, to, (*the patient*).	સારૂં (*or*, ચંગુ; *or*, સાજું; *or*; નિરોગી) કર્વું.	sāruṇ (*or*, changuṇ; *or*, sājuṇ; *or*, ni, rog,ī) kar,vuṇ.	achchhā (*or*, bhalā; *or*, changā; *or*, tan-dūrust) kar,nā.
Cure, to, (*the disorder*).	દૂર કર્વું. દવા-દારૂ કરવી.	dūr kar,vuṇ. davā-dāru kar,vī.	dūr (*or*, daf'; *or*, raf') kar,nā. (*p.* mu'ālaja (*or*, ta, dāwī) kard,an.
Cure, to, (*the wound*).	રૂઝવું. અંગુર કર્વું.	rujhav,vuṇ. angur kar,vuṇ.	angūr kar,nā.
Cured, to be, (*the wound*).	રૂઝવું. રૂઝાવું. રૂઝ આવી. અંગુર આવ્વું.	rujh,vuṇ. rujhā,vun. rujh āv,vī. angur āv,vuṇ.	angūr ho,nā. angūr kar-lā,nā.
Deaf.	બેહેરો (*s.* બધિર).	behero. (*s.* badhir).	bahrā. (*p.* kar. *a.* asamm).
Dull of hearing.	ઊંચા કાન નો.	ūnchā kān no.	ūnchā kān,ī. (*v. a.* ūnchā sun,nā).
Dumb.	મુગો. વાચા વગર નો.	mugo. vāchā vagar no.	gungā. (*p.* gung. *a.* abkam).
Dose of medicine.	પરિમાણ.	parimān.	miḳdār. mu'tād.
Dysentery.	લોહી-આમ. લોહી-અતિસાર.	lohī-ām. lohī-ati,sār.	lahū-atisār. (*p.* is,hāl,i khūn. is,hāl,i damawī).
Diarrhœa.	સંગ્રહણી. હગામણ. અતિસાર. શીત-રસ.	sangrahanī. hagā,man. atisār. shīt-ras.	atisār. sangrahanī. sīt-ras (*p.* jiryān,i shikam. is,hāl).
Debility.	નબળાઈ. ના-તવાની.	nablā,ī. nā-tawān,ī.	nā-tawān,ī. nā-ḳū,wat,ī. kam-zor,ī. nir-bal,ī. (*a.* naḳā,hat. zu'f).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Dropsy (*hydropisy.*)	જલ-રોગ. પાણી ની બીમારી.	jal-rog. pānī nī bīmār,ī.	jal-rog. pānī kī bīmār,ī. pyās kī bīmār,ī. (*a.* is, tisḳā).
Dropsy pervading all the members of the body (*anasarca*).	નાળ-ગુળ. પિંડુર-રોગ.	nāl-gul. pinḍur-rog.	soth. (*p.* istisḳā,i laḥm,ī).
Dropsy of the abdomen from a collection of serous fluid (*ascites*).	ઉદર-રોગ. જલ દર. (*s.* જલ-ઉદર).	udar-rog. jal-andar. (*s.* jal-udar).	jal-andar. (*p.* istis, ḳā,i zaḳḳī).
Dropsy of the abdomen being a flatulent distention of the belly (*tympanites*).	કઠંદર (*s.* કાષ્ટ-ઉદર).	kaṭh-andar. (*s.* kāsht-udar).	kaṭh-andar. (*p.* is, tisḳā,i tabl,ī).
Delirium.	બે-હોશી. બે-શુદ્ધી મૂર્છા.	be-hosh,ī. be-shud, dh,ī. mūrchhā.	be-hosh,ī (*p.* sar, sām. hazayān).
Dyspepsia. Indigestion.	અજીર્ણ. બદ-હજમી. બાદી.	ajīrn. bad-hajm,ī. bād,ī.	ajīrn. bad-hazm,ī.
Dysmenorrhea (*difficult or painful menstruation*).	રતુ (*or*, દસ્તાન) નું કઠિણાઈ થી અથવા દર્દ સાથે વહેવું.	ratu (*or*, dastān) nuṇ kaṭhinā,ī thī athvā dard sāthe vah,evuṇ.	ḥaiz kā ā,nā mush, kil se yā dard kesāth. (*a.* ụsr-ul-ḥaiz).
Dysury.	મૂત્ર-કૃચ્છ. કર્કમૂત. પેશાબ નો અટકાવ તથા અગન.	mūtr-krichh. kark-mūt. pesh-āb no aṭkāv tathā agan.	kark-mūt. (*a.* ụsr-ul-baul. ḥabs-ul-baul).
Diabetes.	મૂત્રાતિસાર. મિઠો પર્મો.	mūtr-ātisār. miṭho parmo.	ghaḍī-ghaḍī peshāb kā ā,nā. (*p.* silsil,i baul).
Draught. Decoction of drugs.	કાવો. કાઢો. ઉકાળો. જોશિંદો.	kāvo. kāḍo. ukāl,o. josh,indo.	josh,ānd,a. kāḍhā. sharbat.
Dug of an inferior animal.	ચુંચી.	chunchī.	chūnchī. than.
Dulci-acid.	ખટ-મિઠું.	khaṭ-miṭhuṇ.	khaṭ-mīṭhā.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
			[ustukhān).
Dislocation.	મોચ.	moch.	moch. (*p.* fasḵh,i
Dislocated. Disjointed (*to be*).	મોચાવું. ઉતરી-જવું.	mochā,vuṇ. utrī-ja, vuṇ.	moch-jā,nā. utarjā,nā. haḍḍī sarakjā,nā.
Disease.	રોગ. દરદ. આજાર. બીમારી. કાહેલી. મુઝારો. આમય.	rog. dard. ājār. bīmār,ī. kāhel,ī. mujhāro. āmaya.	dard. āzār. rog. maraz. bīmār,ī.
Diseased.	રોગી. દરદી. આજારી. બીમાર. કાહેલ. માંદો.	rog,ī. dard,ī. ājār,ī. bīmār. kāhel. māndo.	dard-mand. āzār,ī. rog,ī. (*a.* marīz).
Disease (*venereal*).	રાંડ નો આજાર. મૈથુનની ગરમી.	rānḍ no ājār. mai, thun nī garm,i.	randī kā āzār. mai, thun kī garm,ī.
Disease (*epidemic*).	ફેલાયેલો રોગ. મરકી.	phelā,yelo rog. markī.	phailā hū,ā dard. mahā-marī. (*p.* maraz,i 'āmm. wa, bā).
[ive breath.			
Disease of the mouth. Offens-	આગરૂ.	āgrū.	muṇh saḍā. (*p.* ganda-dahan).
Disease (*endemic*).	દેસી રોગ. ખાસ દર્દ.	desī rog. khās dard.	desī rog. khāss dard. (*p.* maraz,i makhsūs).
Diagnosis.	રોગ ની પરીક્ષા.	rog nī parīkshā.	tashkhīs.
Diaphragm.	પેટ નો પર્દો.	peṭ no pardo.	peṭ kā parda (*p.* parda,i shikam).
Eye.	આંખ. ટીકડી. (*s.* નેત્ર. નયન. લોચન. ચક્ષુ).	ānkh. ṭīkḍī. (*s.* netr. nayan. lochan. chakshu).	ānkh. (*s.* netr. nayān. *p.* chashm. *a.* ain).
[*to lose*).			
Eye or sight	આંખ પુટવી.	ānkh phuṭ,vī.	ānkh phuṭ,nī.
Eye *pupil of the*).	આંખ ની પુળી (*or*, કીકી; *or* કાળી; *or* રત્ન).	ānkh nī putlī (*or*, kīkī ; *or*, kālī ; *or*, ratn).	putli. (*p.* mardum,ak. mardum,i chashm. siyāha,i chashm).*
Eye (*socket of the*).	આંખ નો ગોખો.	ānkh no gokhlo.	ānkh kā ghar. (*p.* chashm-khāna).
Eye-ball.	આંખ નો ડોળો. [આંખ.	ānkh no ḍolo.	ḍelā. ḍhelā (*a.* ḥadaḳa).
Eye (*bleared*).	સુજેલી આંખ. પાણી જરફતી	suj,elī ānkh. pānī jharaph,tī ānkh.	sūj,ī hū,ī ānkh. chipḍī ānkh.

* *Du khatun* is a metaphorical term for the *pupils of the eye* in Persian.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Eye (*throbbing pain in the*).	કાંક્રો ખરખર.	kānkro. khar,khar.	ānkh khaṭak,nī.
Eyebrow.	ભવાં. ભમર. (*P.* અબ્રૂ).	bhavāṇ. bhamar. (*p.* abrū).	bhauṇ. (*p.* abrū).
Eyesight.	નજર. નિગાહ. (*s.* દૃષ્ટિ. જોત).	najar. nigāh. (*s.* drishṭi. jot).	nazar. nigāh. (*p.* bīnā,ī. nūr,i dīd,a).
Eye (*mucus of the*).	ચિપડો.	chipḍo.	kichḍā.
Eyelash.	આંખ નાં પાંપણ.	ānkh nāṇ pāmpan.	papnī. (*p.* mizha).
Eye (*film over the*).	આંખ નો પર્દો.	ānkh no pardo.	ānkh kā parda. (*p.* parda,i chashm).
Eyelid.	પોપચું. ટોપું. ટોપચું. આંખ નું ઢાંકણ.	popchuṇ. ṭopuṇ. ṭopchuṇ. ānkh nuṇ ḍhānk,an.	papoṭā. poṭā. (*p.* palak. parda,i chashm).
Eyelid (*stye on the*).	આંજણી.	ānjnī.	ānkh anjanī.
Ear.	કાન. (*s.* કરણ).	kān. (*s.* karn).	kān. (*p.* gūsh *a.* uzn).
Ear ache.	કાન નું દરદ કાન-શુલ (*s.* કરણ શુલ).	kān nuṇ dard. kān-shūl. (*s.* karn-shūl).	kān kā dard. kan-kaṭī. kan-bichhī. kan-chaṭṭā. kan-pher.
Ear pick.	કાન કોતરણી.	kān kotar,nī.	[salā,ī. kān kutran. kan-
Ear trumpet.	સાંભળવા ની ભુંગળી. બાંકુ.	sāmbhal,vā nī bhunglī. bānkuṇ.	bhongal. bānkā.
Earless.	કાન વગર નો.	kān vagar no.	kan-kaṭā. būchā.
Ear (*lobe of*).	કાન નું ચાપકું. બુટ.	kān nuṇ chāpkuṇ. buṭ.	kuchiyā. kan-gūdī. (*p.* binā-gīsh. nar, ma,i gūsh).
Ear-wax.	કાન નો મેલ.	kān no mel.	kān kā mail. khūnd. gūḍā. (*p.* chirk-gūsh. zahr,i gūsh).
Elbow.	કોપરિયું.	kopariyuṇ.	kuhnī. (*p.* āranj. mafsil,ī bāzū. *a.* mirfaḳ).
[The bowels. Entrails, gut.	આંતરડાં.	āntarḍāṇ.	[rūda). antḍiyāṇ. ānteṇ. (*p.* ulṭī (*or*, ḳai) kī
Emetic (*an*).	ઉલટી ની દવા.	ulṭī nī davā.	dawā. (*p.* ḳai-āwar. *a.* muḳa,ī).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Embryo.	તરત નો રહેલો ગર્ભ (*or*, હમેલ). પિન્ડ.	tarat no rah,elo garbh (*or*, hamel). pind.	muzgha.
Emissio seminis.	ધાત નું જવું.	dhāt nuṇ ja,vuṇ.	dhāt kā jārī ho,nā. (*a.* inzāl).
Eruption upon the tongue and lips from heat.	આગ્રા. પોપડા.	āgrā. popḍā.	jazb.
Eruption on the skin. Scurvy.	ખર્જુવો.	kharjuvo.	kharoj. (*p.* kharāsh).
Epilepsy.	ફેફરાં નો રોગ. ફેફરું. વાઈ. (*s.* અપસ્માર. [૨.	phephrāṇ no rog. phephruṇ. vāī. (*s.* apa-smār).	phephadī. mirgī. (*a.* sar').
Electro-biology.	વિજળી ની અસર	vijli nī asar.	bijlī kī tāsīr.
Elephantiasis.	નજલો. વા-શુલ. રસ.	najlo. vā-shūl. ras.	fīl-pā. dā-ul-fīl.
Epsom salt.	જુલ્લાબ નું મીઠું.	jullāb nuṇ mīṭhuṇ.	jullāb kā namak.
Exercise of the body. Athletic feat. Fencing.	કસ્રત. તાલીમ. હથ્યાર-બાજી. પટે-બાજી. શમશેર-બાજી. મલ્લ-યુદ્ધ.	kasrat. tālīm. hath-yār-bāj,ī. paṭe-bāj,ī. shamsher-bāj,ī. mall-yuddh.	hath-yār-bāz,ī. paṭe-bāz,ī. lakḍī-bāz,ī. shamsher- baz,ī. mall-juddh.
Exercise (*to practise fencing*).	કસ્રત કરવી. પટા રમવા. પટે-બાજી કરવી. હથ્યાર-બાજી કરવી.	kasrat kar,vī. paṭā ram,vā. paṭe-bāj,ī kar,vī. hath-yār-bāj,ī kar,vī.	hath-yār-bāz,ī kar nā. paṭā jhāḍ,nā. lakḍī phenk,nā. shamsher-bāz,ī kar,nā.
Exercise without instruments, where the body is in a prostrate position with hands thrown forward, and feet stretched backward to their full extent.	જોર.	jor.	zor. (*Hindi.* ḍand).
Exercise with clubs.	જોડી.	joḍī.	joḍī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Exercise with a cylinder of wood with handles. Parallel bars.	નિખાલસ.	nikhālas.	nikhālas.
Exercise on a vertical pole.	મલ્ખમ.	malkham.	malkham.
Exercise resembling fencing and broadsword	લકડી-પટા.	lakḍī-paṭā.	lakḍī-paṭe.
Exerciser. Athlete (*an*).	હથ્યાર-બાજ. પટે-બાજ.શમશેર બાજ. તાલીમ-બાજ. કોલાટી. મલ્લ. ઉસ્તાદ.	hath-yār-bāj. paṭe-bāj. shamsher-bāj. tālīm-bāj. kolāṭī. mall. ustād.	hath-yār-bāz. paṭe-bāz. lakḍī-bāz. shamsher- bāz. mall. ustād. ḍanḍ-pel. [laḥm).
Flesh.	માંસ. ગોશ્ત.	māṇs. gosht.	māṇs. (*p.* gūsht. *a.*
Fleshy.	પીન. માંસ-પુષ્ટ. ગબગબીત. માતેલો. પરિ-પુષ્ટ.	pīn. māṇs-pushṭ. gab,gabīt. māt,elo. pari-pushṭ.	moṭā. (*p.* farbih. pur-gūsht. *a.* ja, sīm).
Forehead.	કપાળ. લલાટ. પેશાની.	kapāl. lalāṭ. peshānī.	peshānī. māthā. (*p.* jabīn. sīmā).
Foot.	પગ.	pag.	pāṇw. pair. (p. pā. *a.* rijl).
Foot (*sole of the*).	પગ નું તળિયું.	pag nuṇ taliyuṇ.	pāṇw kā talwā. (*p.* kaf,i pā. sāḳf,i pā).
Foot (*instep of the*).	પગ ની પાટલી.	pag nī pāṭlī.	pusht,i pā.
Finger.	આંગળું.	āngluṇ.	unglī. (*p.* angusht. *a.* anmila).
Forefinger.	તર્જની. હાથ ના અંગુઠાની-પાસે નું આંગળું.	tarjanī. hāth nā anguṭhā nī-pāse nuṇ āngluṇ.	kalme kī unglī. tar, junī. (*p.* shahāda. *a.* sabbāba).
Finger (*middle*).	મધ્યમા. વચ્ચલું આંગળું.	madhya,mā. vach, luṇ āngluṇ.	bīch kī (*or*, bichlī; *or*, manjhlī) unglī. (*p.* miyān,ī. *a.* wus, tā). [binsir).
Finger (*little*).	ટચલી (*or*, ના ની) આંગળી.	ṭachlī (*or*, nānī) āngli.	kān-unglī. chhin, gulī. (*p.* kalīch. *a.*
Finger (*ring*).	વિંટી પેહરવા ની આંગળી.	viṇṭī pehar,vā nī āngli.	chich-unglī. (*a.* khinsir).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Finger (*tip of the*).	આંગળા ની ટોચ (*or*, નોક).	ānglāṇ nī ṭonch (*or*, nok).	poṭā. tondī.
Fumigation.	ધુંધ. બાફ.	dhuṇ,ī. bāph.	dhūnī. bāph. (*p.* bukhār-kash,ī).
Fumigate (*to*).	ધુંધ આપવી. બા ફ આપવો.	dhuṇ,ī āpv,ī. bāph āp,vo.	dhūnī lagā,nā. baph ārā de,nā.
Farcy (*a scrofulous disease in horses*).	વર્સાદી.	varsād,ī.	barsāt,ī.
Freckle. Mole.	તલ.	tal.	til. (*p.* magas. *a.* khāl).
Fever).*	તાવ. તાપ. બો ખાર (*s.* જ્વર).	tāv. tāp. bokhār. (*s.* jvar).	tap. tāp. bukhār. (*s.* jar).
Fever (*remittent or irregular*).	વખત-બે- વખત આવતો તાવ. ઉતરતો અને ચઢતો તાવ.	vakhat-be-vakhat āv,to tāv. utar,to ane chaḍh,to tāv.	utar,tī aur chaḍh tī tap.

* The following are the Persian names of the various kinds of fevers. They may safely be used in Urdu :—

ENGLISH.	ANGLO-PERSIAN.
Fever.	tap. tab. ḥummā.
Fever (*remittent or irregular*).	ḥummā,i mukhtalif,a.
Fever (*intermittent*).	tab,i naubat.
Fever (*hectic*).	tap,i dikk.
Fever (*tertian*).	tap,i ghibb. ḥummā,i muslasa.
Fever (*ardent or burning*).	tap,i muḥrik. sūz. ḥarārat.
Fever (*quotidian*).	tap,i muwāzaba. ḥummā,i yaum,ī. ḥummā,i dā,ira.
Fever (*bilious*).	tab,i safrā,ī.
Fever (*inflammatory*).	tap,i ḥārr.
Fever (*quartan*).	ḥummā,i rib'ī.
Fever (*spotted*).	ḥasba.
Fever (*yellow*). Jaundice.	yarkān. zarīr.
Fever seated in the bones.	tab,i ustukhān.
Fever (*hot paroxysm of*).	ghalaba,i ḥarārat,i tap.
Fever (*typhus*).	hazayān,i maḥrūr.
Fever (*brain*).	tap,i sar. tap,i maghz,i sar.
Fever (*material*).	tab-i mādda.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Fever. (*intermittent*).	એકાંતરો. આંત રે નો (*or*, અંતરયો) તાવ. ચોકસ વખતે આવતો તાવ. રહી-રહીને આવતો તાવ.	ek-āntar,o. āntar,e no (*or*, antaryo) tāv. chokas va,khat,e āv,to tāv. rah,ī-rah,ī,ne āv,to tāv.	antriyā. antar,ā tap. bārī kī tap.
Fever (*hectic*).	ચાલુ તાવ. હમેશ નો તાવ. (*s.* ક્ષય-જ્વર).	chālu tāv. hamesh no tāv. (*s.* kshaya jvar).	hamesha kī tap.
Fever (*tertian*).	તિજારી. ત્રીજે દહાડે નો તાવ.	tijārī. trīje dahāḍe no tāv.	tijārī. tīsre din kī tap.
Fever (*ardent or burning*).	જલ્લદ તાવ. ચણુ ચણીત તાવ.	jallad tāv. chan,chanīt tāv.	jald tap.
Fever (*quotidian*).	દર રોજ નો તાવ.	dar roj no tāv.	har roz kī tap. gur,gurī.
Fever (*bilious.*)	પિત્ત-જ્વર. પિત્ત નો તાવ.	pitt-jvar. pitt no tāv.	piti-jar. pitt kī tap.
Fever (*inflammatory*).	દાહ-જ્વર. ગરમી નો તાવ.	dāh-jvar. garm,ī no tāv.	garm,ī kī tap.
Fever (*quartan*).	ચોથિયો તાવ. ચોથે દહાડે નો તાવ.	chothiyo tāv. chothe dahāḍe no tāv.	chauthiyā. chauthe roz kī tap.
Fever (*yellow*). Jaundice.	કમળો. કમળી. પંડુ.	kamlo. kamlī. pandū.	kaṇwal. kamal-bā,ī.
Fever seated in the bones.	હાડ-જ્વર. હાડ-ધગી તાવ. હાડમાં બેઠેલો તાવ.	hāḍ-jvar. hāḍ-dhagī tāv. hāḍ māṇ beṭh,elo tāv.	hāḍ-jar.
Fever (*hot paroxysm of*).	તાવ નું લખલખું. તાવ ની ઝાંઝ (*or*, હાલત).	tāv nuṇ lakh,la,khuṇ. tāv nī jhāṇjh (*or*, hāl,at).	tap kī jhānjh (*or*, dhun ; *or*, hāl,at). tap kā ghalaba.
Fever (*typhus*).	સન્નિપાત.	sannipāt.	sannipāt.
Fever attended with rheumatism.	વાત-પિત્ત.	vāt-pitt.	vāt-pitt.
Fever (*brain*).	ભેજાંનો તાવ. મગજ નો તાવ.	bhejāṇ no tāv. magaj no tāv.	maghz kī tap.
Fever (*gastric*).	હોજરી નો તાવ. જઠર નો તાવ.	hojrī no tāv. jaṭhar no tāv.	ojh (*or*, ojhrī) kī tap.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Fever (*dengue*).*	ઉતિયું- તુતિયું. કસળિયું.	utiyuṇ-tutiyuṇ. ka,saliyuṇ.	
Fever arising from vitiated wind.	વાત-જ્વર. તાપ ચઢવી.	vāt-jvar.	vāt-jvar.
Fever (*putrid*).	મધુરો.	madhuro.	
Fever (*to go off a*).	તાપ ઉતરવી.	tāp utar,vī.	tap utar,nā.
Fever (*to come on a*).	તાપ ચઢવી.	tāp chaḍh,vī.	tap chaḍh,nā.
Feverish.	લગાર તાવ ભરેલું અાંગ ગર્મ થયલું.	[yaluṇ. lagār tāv bhar,eluṇ. āng garm tha,yaluṇ.	garm. (*p.* tap girift, a. sūz,ān).
Fistula. Sinus. Ulcerous hole.	ભગંદર. ગોડ. ઊંડું અને અાડું-અવળું નાસૂર.	bhagandar. goḍ. unḍuṇ ane āḍuṇ-avluṇ nāsūr.	bhagandar. nāsūr.
Flatulence.	પિત્ત-વાયુ. (*s.* વાયુ-ગંદ. વાત-ગુલ્મ.	pitt-vāyu. (*s.* vāyu-gand vāt-gulm).	pitt-bā,ī. bā,o-golā. (*s.* vāyu-gand. vāt-gulm. *p.* bād).
Flatulent.	વાવડું. વાયડું. (*s.* વાયુ-ગ્રસ્ત).	vāv,ḍuṇ. vā,yaḍuṇ. (*s.* vāyu-grast).	phūl,ā. bād,ī. (*s.* vāyu-grast. *a.* naffākh).
Fomentation. [Warming.	શેક.	shek.	senk.

* A short history of the awkward *dengue fever* which but a short time ago extended its dreaded wings throughout the length and breadth of India, will not be without interest. This disease, when it first appeared in the British West India islands, was called the *dandy* fever, from the stiffness and constraint which it gave to the limbs and body. The Spaniards of the neighbouring islands mistook the term for their word *dengue*, denoting prudery, which might also well express stiffness, and hence the term *dengue* became, at last, the name of the disease. It made its first appearance in Rangoon in 1824, where large fairs are held every year. Thence it was imported to Calcutta, Benares, Vatna, Chunargadh, Gujarat, and into Madras. We then heard of its presence in the St. Thomas and the St. Cruz islands in America, after an absence of about three centuries. In Gujarat it is called *utiyun tutiyun*. From its *bone-breaking* tendency it derives this appellation. When it first appeared in Aden, it was called the *Aden-ague*.

Its attack is very sudden. It sometimes happens that its victim at once falls to the ground while walking, unconsciously. The body gets swollen, and the nerves ache as if about to break. Glands appear on the throat and under the arms, and the head aches as if about to split. Generally, fever accompanies all these symptoms. This state continues for two days, after which the patient perspires freely and the disease disappears, leaving the patient very weak. Sometimes the disease returns after an interval of about three days with the addition of vomiting and red spots on the body. Ignorant people sometimes mistake the disease for palsy or rheumatism. The fever attacks only once, but it may re-attack those on whom the red spots are not visible during the first attack. The disease is not dangerous, and the remedies that have hitherto been adopted are light purgatives.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Foment (*to*).	શેકવું.	shek,vuṇ.	senk,nā.
Fetus.	ગર્ભ. અધુરૂં ખ રચ્યું.	garbh. adhuruṇ bachchuṇ.	garbh. adhūrā. (*p.* ābista. *a.* janīn).
Fit (*paroxysm of a disease*).	દર્દ નો હમ્લો. મર જ નું જોર. રો ગ નો ઝટકો (*or*, જોશ).	dard no hamlo. maraj nuṇ jor. rog no jhaṭko (*or*, josh).	dard kā ghalaba.
Fit of a fever.	વખત. વારી. પા ળી.	vakhat. vārī. pālī.	naubat. waḳt. āmad. bārī.
Fit (*fainting*).	ફેર. ચક્કર. તંમ ર.	pher. chakkar. tammar.	chakkar. (*a.* zu'f. ghash).
Fit (*drunken*).	નિશા. દારૂ ની ખુ મારી. કેફ.	nishā. dārū nī khumārī. kef.	nasha. sar-mast,ī.
Fit (*cold*).	ટાહાડ. ધુજરી.	ṭāhāḍ. dhujrī.	thar,thar,ī. kap,kap,ī
Fruit.	ફલ. ફલ-ફલારી. મેવો.	phal. phal-phalārī. mevo.	phal. phal-phalārī. (*p.* mīwa).
Gout.	વાત-રોગ. નજ લો. સંધિ-વાયુ.	vāt-rog. najlo. sandhi-vāyu.	bāt-rog. (*a.* naḳris).
Gout (*acute*).	વાત-રકત.	vāt-rakt.	vāt-rakt.
Gastric heat. Digestive power.	વન્હી. જઠરાગ્નિ. પાચન-શક્તિ.	vanhī. jaṭhr,āgni. pāchan-shakt,i.	hāzim,a. ḳūwat,i mi'da.
Gums of the teeth.	ગળ-સુંડા. પારા. અવાળુ.	gal-sunḍā. pārā. avālu.	masūde. (*p.* ārwāra. *a.* lisa).
Grinders. Molar teeth.	દાઢ. પીઢીયાં.	dāḍh. pīḍhī,yāṇ.	dāḍh.
Groin.	કોશણ. જાંઘ નો સાંધો.	koshan. jāngh no sāndho.	jāngh kā sāndhā. janghāsā. chaḍḍā.
Glanders (*a contagious and destructive disease in horses*).	સેમો.	semo.	kanār. sembā.
Glands.	ગાંઠ.	gānṭh.	gānṭh. gilṭī. (*p.* muhra. girah. *a.* ghudūd).
Gourdiness.	રસ-વિકાર.	ras-vikār.	ras-bikār.
Giddiness. Vertigo. Swoon.	તંમર. ઘુમ્રી. ચ ક્કર. ફેર. ભો ળ. ભમર. ભ મ્રી. ચિત્રી.	tammar. ghumrī. chakkar. pher. bhol. bhamar. bhamrī. chitrī	ghumrī. chakkar. tewar. (*p.* daurān, i sar).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Giddy, to be, (*as the head*).	માથું ફરવું. ઘુમ્રી (*or*, ભમ્રી) આવી.	māthuṇ phar,vuṇ. ghumrī (*or*, bham,rī) āv,vī.	sir phir,nā. sir ghūm,nā.
Gonorrhea(*clap*)*	પર્મો. પરમી. પર મિયો.	parmo. parmī. par,miyo.	parme,o. (*s.* pra-meh. *Dakh.* par-mā).
Gleet (*to have a*).	ધાત ફુટવી.	dhāt phuṭ,vī.	dhāt bah,nā (*or*, jā,nā).
Goitre. Bronch-ocele.	કંઠ-માળા.	kaṇṭh-mālā.	kaṇṭh-mālā. ghe,ghā.
Griping.	અમળાટ. ચુંક. ચુંકો. મરડો. મરોડ. પેચીશ.	amlāṭ. chunk. chun,ko. marḍo. maroḍ. pech,ish.	maroḍā. (*p.* pīch,ish. *a.* zaḥīr).
Gripe (*to*).	અમળાવું. ચુંક નાખ્વી. ચુંકો થવો. મરડો થવો.	amlā,vuṇ. chunk nākh,vī. chunko tha,vo. marḍo tha,vo.	maroḍā ho,na. pech. ish ho,nā.
Glottis.	શ્વાસ-માર્ગ. દમ લેવા ની નળી.	shvās-mārg. dam le,vā nī nalī.	narkhaḍī. dam le,ne kī nalī.
Gall.	પિત્ત.	pitt.	pitt. (*p.* zard-āb. safrā).
Gall-bladder.	પિત્તો.	pitto.	pittā. (*p.* zahra. talkhā).
Gall-stone.	પિત્ત માં બંધાય લી પથ્રી.	pitt māṇ bandhā,yalī pathrī.	
Greens.	ભાજી.	bhājī.	bhājī. (*p.* sabzī).
Gargle (*to*).	કગળો (*or*, કોગળો) કરવો. ગગળાવું.	kaglo (*or*, koglo) kar,vo. gaglāv,vuṇ.	kullī kar,nā. ghalā,lā kar,nā. (*p.* maz,maza; *or*, ghar,ghara; *or*, taghar, ghur) kard,an.
Gymnasium.	કસ્રત- શાળા. અખાડો.	kasrat-shālā. akh,āḍo.	akhāḍā. kushtī-gāh.
Hand.	હાત. હાથ. (*s.* કર).	hāt. hāth. (*s.* kar).	hāth. (*p.* dast. *a.* yad).
Hand (*palm of the*).	હતેલી. હથેલી. [ગો.	hat,elī. hath,elī.	hath,elī. (*p.* kaf,i dast).
Handless.	લુલો. ટુંડો. બાં	lulo. ṭuṇḍo. bāngo.	lūlā. ṭuṇḍā.

In Persian, sūz,an,ak. kūft. kam-sūz,a. *In Arabic*, janābat.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Head.	માથું. ડોચકું. (*s.* મસ્તક).	māthuṇ. ḍochkuṇ (*s.* mastak).	sir. muṇḍ. (*p.* sar. *a.* raˌas).
Head-ache.	માથાં નું દુઃખ (*or*, દર્દ).	māthāṇ nuṇ dukh (*or*, dard).	sir kā dard. (*p.* dardˌi sar. *a.* sudā').
Hemicrania. Megrim.	અધા-શીશી.	adhā-shīshī.	adhā-sīsī. adhokhī. adh-kapārī.
Head (*crown of the*).	ટાલકું. ટાલક. તાલવું. (*s.* બ્રહ્માંડ).	ṭālkuṇ. ṭālak. tālˌvuṇ. (*s.* brahmāṇḍ).	tālū. (*s.* chāndī. *p.* tārak. *a.* mafraḳ).
Hair.	બાલ. વાળ. નીમાળા. મોવાળા. (*s.* કેશ).	bāl. vāl. nīmālā. movālā. (*s.* kesh).	bāl. (*p.* mū. *a.* sha'r). [ghubārˌi mūˌi).
Hair wax.	ઓડો.	khoḍo.	bāl kā mail. (*p.*
Heel.	એડી.	eḍī.	eḍī. (*p.* pāshna).
Hump-backed.	ખુંધો. કુબ્ડો. (*s.* કુબ્જ).	khuṇḍho. kubḍo. (*s.* kubj).	kubḍā. (*s.* kubjā. *p.* kūz-pusht).
Hysteria.	ચમક.સાંધાઓનું ખેંચાણ (*or*, આંકડી; *or*, તાણ).	chamak. sāṇdhāˌo nuṇ kheṇchān (*or*, ānkḍī ; *or*, tān).	jazbˌi ā'zā.
Hydrophobia.	હડકળા.	haḍkalā.	nafrīṇˌi āb. (*a.* kaˌlāb). [ulˌmāˌa).
Hydrocele.	અંતર્ગળ.	antar-gal.	aṇḍ-soth. (*p.* āb-nuzūl. *a.* nuzūlˌ
Hydrocele (*to have*).	પાણી ઉતરવું.	pānī utarˌvuṇ.	pānī utarˌnā.
Hydrocephalus (*to have*).	પાણી ચઢવું.	pānī chaḍhˌvuṇ.	pānī chaḍhˌnā.
Hydrochloric acid.	મીઠાં નો તેજાબ.	mīṭhāṇ no tej-āb.	namak kā tez-āb.
Hoarse.	ઓખરો સાદ. પડેલો (*or*, બેઠેલો; *or*, ભારી) આવાજ.	khokhro sād. padˌelo (*or*, beṭhˌelo ; *or*, bhārī) āvāj.	bhārī āwāz. (*p.* gulū girifˌta).
Hoarseness.	આવાજનું ઓખરા પણું. સાદનું બેસવું.	āvāj nuṇ khokhrā, panuṇ. sād nuṇ besˌvuṇ.	giriftagīˌyi āwāz (*or*, gulū).
Hoarse (*to become*).	ઘાંટો બેસવો.ગળું પડવું. આવાજ ઓખરો થવો.	ghāṇṭo besˌvo. gaˌluṇ padˌvuṇ. āvāj khokhro thaˌvo.	galā padˌnā. āwāz baiṭhˌnā. khurˌ khurāˌnā.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Hem (*to*).	ખંખાર્વું.	khankhār,vuṇ.	khaṅkhār,nā.
Heart-burn.	અમલ-પિત્ત. છાતી માં અગ્નિ (*or*, દાહ) નું બળવું.	amal-pitt. chhātī māṇ agni (*or*, dāh) nuṇ bal,vuṇ.	ạmal-pitt.
Hemorrhage.	લોહી નું વહેવું. (ઙ. રુધિર-પ્રવાહ).	lohī nun vah,evuṇ. (*s.* rudhir-prəvāh).	lahū kā bah,nā. (*p.* jiryān,ī khūn).
Hypochondriac complaints. Melancholy.	કુપીત્ત-વાયુ. વિષાદ. માલિખૂલ્યા.	ku,pitt-vāyu. vish,ād. mālikhūlyā.	saudā. khalal-di. māgh. mālikhūlyā. [Khurāsān,ī).
Henbane (*a vegetable poison*).	ખુરાસાની અજવાન.	Khurāsān,ī ajvān.	Khurāsān,ī ajwā,yan. (*p.* ajwāyin,i
HEDY SARUM ALHAGI.	ધમાસો.	dhamāso.	
Indigestion.	અજીર્ણ. અપચો. બદ-હજમી. કુનહ.	ajīrn. apcho. bad-hajm,ī. kunh.	bad-hazm,ī. ajīrn.
Inflammation.	થોથર. જલન. ગરમી નું નિકળી-આવું.	thothar. jal,an. garm,ī nuṇ nikl,ī-āv,vuṇ.	jal,an. (*p.* sūz,ish).
Inflammation in the throat. Quinsy.	ગળા ની ગરમી.	galāṇ ni garm,ī.	gale kī garm,ī. (*p.* zahr-bād. khunāk).
Inflammation in the eyes.	આંખ ની ગરમી. લાલી.	ānkh nī garm,ī. lāl,ī.	ānkh kī garm,ī. lāl,ī. (*p.* āshūb).
Inflammation in the eyes (*to have*).	આંખ આવી.	ānkh āv,vī.	ānkh ā,nī.
Inflammation of the lungs. Pneumonitis.	ફેફસાં ની ગરમી.	phephsāṇ nī garm,ī.	phephḍe kī garm,ī. (*p.* dard,i shush. *a.* zāt-ur-riya.)
Incubus. Nightmare.	કુસ્વપ્ન. ઓથાર સાણું. નઠારૂં (*or*, બિવાડતું) સપનું.	ku,svapn. othār. sāṇuṇ. naṭhāruṇ (*or*, bivāḍ,tuṇ) sapnuṇ.	dū,sapan. duh-sap,nā. jakrā. (*a.* kābūs).
Itch.	ખુજલી. ચેલ. વળાટ. કીડ. ખસ. ખરજ.	khujlī. chel. vavlāṭ. kīḍ. khas. kharaj.	khujlī. khāj. (*p.* khārish. *a.* jarab).
Intestine (*an*).	નળ.	nal.	ānt. antḍī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Imposthume.	બાલ-તોડો.	bāl-toḍ,o.	bāl-toḍ. bal-toḍ.
Inspiration.	ઉપર નો દમ.	upar no dam.	ūpar kā dam. (*p.* dam-kash,ī).
Joint.	સાંધો.	sāndho.	sāndhā. (*p.* band. *a.* mafsal).
Jaw-bone.	જડબું. ડાચું.	jaḍbuṇ. ḍāchuṇ.	jabḍā.
Jaws.	ચાવણિયાં.	chāv,aniyāṇ.	gal-phaḍā. jab,hā.
Kidney.	ગુર્દો. (*s.* મુત્ર-પિંડ).	gurdo. (s. mūtr-piṇḍ).	gurda.
Knee.	ઘુટણ. ઢીંચણ.	ghuṭaṇ. ḍhīnchan.	ghuṭnā. (*p.* zānū).
Knuckle.	ટોચકું. ટાંચું. વે ઢો. વેહેડ. આં ગળી નો સાંધો.	ṭochkuṇ. ṭāṇchuṇ. veḍho. veheḍ. āng,lī no sāndho.	unglī kī gāṇṭh. (*p.* band,i angusht).
Leprosy.	કોઢ. કુષ્ટ.	koḍh. (*s.* kushṭ).	koḍh. charak. su,faid,ī (*p.* pes. *a.* sū,a. baras).
Leprosy (*black*).	રગત-પિત્ત. (*s.* રક્ત-પીત્ત).	ragat-pitt. (*s.* rakt-pitt).	ragat-pittī. (*a.* ju,zām).
Leprosy (*Arabian*).	રગત-કોઢ.	ragat-koḍh.	ragat-koḍh. [i. *a.* mabrūs).
Leper.	કોઢિયો. કુષ્ટ-રોગી.	koḍh,iyo. kushṭ-rog,ī.	koḍh,ī. chark,ī. kushṭ,ī. (*p.* pes,
Lazaretto.	કોઢી-ખાનું. કુષ્ટી-ખાનું.	koḍh,ī-khānuṇ. ku,shṭ,ī-khānuṇ.	koḍh,ī-khāna. kusht,ī-khāna. (*p.* juz,ām-khāna).
Lip.	હોઠ. (*s.* ઓષ્ટ).	hoṭh. (*s.* osht).	hoṭh. hoṇṭh. (*p.* lab. *a.* shafa).
Lips (*corner of the*).	વાચો.	vācho.	
Lame. Cripple.	લંગડો. ખોડો. પાંગળો.	langḍo. khoḍo. pāṇglo.	langḍā. pangul.(*p.* lang. *a.* a'raj).
Lame - handed. Maimed.	લુલો.	lulo.	lūlā.
Limp (*to*).	લંગડાવું. ખોડા વું.	langḍā,vuṇ khoḍā,vuṇ.	langḍā,nā.
Lever complaint.	બલોહોર. કલેજાં નું દર્દ.	balohor. kalejāṇ nuṇ dard.	kaleje kā dard. (*p.* dard,i jigar).
Lumbago.	કમર નું દર્દ.	kamar nuṇ dard.	kamar kā dard. chik.
Lancet.	નશ્તર.	nashtar.	nashtar.(*p.*nishtar)

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ.	ANGLO-HINDI.
Locked-jaw.	દાંત-ખીલી. દાંતિયાં નું બેસી-જવું.	dānt-khīlī. dānt,iyāṇ nuṇ bes,ī-ja,vuṇ.	dant-gīr. jabḍī-band.
Lungs.	ફેફસાં.	phephsāṇ.	phephḍe. phepse.
Lunula or moon of the nails.	નખ-ચંદ.	nakh-chand.	
Lava.	પિગળેલા પત્થર નો રસ.	pigl,elā patthar no ras.	pighle hū,e patthar kā ras.
Licorice.	જેઠી-મધ. (*s.* રત-ગુંજ).	jeṭhī-madh. (*s.* ratn-gunj).	jeṭhī-madh. (*p.* bīkh,i mahk. rīsha,i mizha. *a.* asl-us-sūs).
Leech.	જળો.	jalo.	jonk. (*p.* zalū).
Laudanum.	અફીણ નો અરક.	aphīn no arak.	afīm kā gholā. afīm kā arak. (*p.* arak,i afyūn).
Liniment.	ચોપડવા નું ઓસડ. લગાડવા [ની દવા.	chopaḍ,vā nuṇ osaḍ lagāḍ,vā nī davā.	chupaḍ,ne kī dawā. lagā,ne kī dawā.
Lotion.	ઓસડ નું પાણી. દવા નું પાણી.	osaḍ nuṇ pānī. davā nuṇ pānī.	dawā kā pānī. dawā,ī pānī.
Lint.	ઘા નું કપડું.	ghā nuṇ kapḍuṇ.	narm katān. phā hā. (*a.* sūf).
Lymph.	રસ. પાણી.	ras. pānī.	ras. pānī. panchhā.
Mercury. Quick-silver.	પારો.	pāro.	pārā. (*p.* sīm-āb. *a.* zibak).
Meninges.	ભેજાં નો પર્દો.	bhejāṇ no pardo.	bheje kā parda.
Mouth.	મોં. મોહોડું. (*s.* મુખ).	moṇ. mohoḍuṇ. (*s.* mukh).	muṇh. (*p.* dahan. *a.* fam).
Menses (*the first appearing of*).	નહાન.	nahān.	nahān.
Menses (*among Hindus*).	અળ્યું. અટકાવ. (*s.* રતુ. પુષ્પ).	alguṇ.aṭkāv. (*s.* ratu. pushp).	kapḍe. nihān,ī. phūl.
Menses (*among Parsis*).	દસ્તાન. અટકાવ. અળ્યું.	dastān. aṭkāv. al, gun.	(*In Persian*, ḥaiz,ī khūn).
Menses (*among common people*).	લાલ પાણી. આભડ-છેટ.	lāl pānī. ābhaḍ-chheṭ.	(*In Arabic*, ḥaiz).
Menses (*one in regular*).	નહાતી-ધોતી.	nahā,ti-dho,tī.	
Menstrual.	દર મહિના નું. માસિક. દસ્તાન (*or*, રતુ) નેલગતું.	dar mahinā nuṇ. māsik. dastān (*or*, ratu) ne lag,tuṇ.	mahīnā wār,ī. māh-wār,ī. ḥaiz,ī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Menstruate (*to*).	અળખું બેસવું. દસ્તાન આવવું. અટકાવું. અડકાવું. અભડાવું. દૂર બેસવું. માથે આવવું.	algun bes,vun. das,tān āv,vun. aṭkā,vun. aḍkā,vun. abhḍā,vun. dūr bes,vun. mā,the āv,vun.	kapḍon se ho,nā. sir mailā ho,nā. sir mailī ā,nī. phūl se ho,nā. be-namāz,ī ho,nā. kot,wāl kā sir tūṭ,nā. nahā,nā ā,nā. dūr ho,nā.
Menstruous.	અડકાયલી. અળગી. દસ્તાન-વાળી. અભડાયલી. ના-પાક.	aḍkā,yalī. algī. das,tān-vālī. abhḍā,yalī. nā-pāk.	be-namāz,ī. nā-pāk.
Menorrhagia (*excessive menstruation*).	રતુ (*or*, દસ્તાન) નું ઘણું વહેવું.	ratu (*or*, dastān) nun ghanun vah,evun.	ḥaiz kā ziyād,a ā,nā.
Measles.	ગોવરું. ઓરી.	govrun. orī.	gobrā. khasrā. (*p.* surkh,ak. surkh-dāna. *a.* jadarī).
Midwife.	સોયાણી. દાઈ.	soyānī. dā,ī.	dā,ī-janā,ī. (*p.* mām,i nāf. māmā-chi,*a.* ḳābil,a).
Midwifery.	દાઈ-ગરી. સોયાણી નું કામ.	dā,ī-garī. soyānī nun kām.	dā,ī-gar,ī. (*p.* māmā,ī).
Matter. Puss.	પરૂ. ચેપ.	paru. chep.	pīb. rād. (*p.* rīm. chirk).
Miscarry (*to*).	અધુરૂં જવું. ગર્ભ ગળવો. છોકરૂં પડવું.	adhure ja,vun. garbh gal,vo. chhokrun. pad,vun.	adhūrā jā,nā. peṭ gir,nā. bach,cha ḍāl,nā.
Miscarriage.	ગર્ભ-પતન. ગર્ભ-સ્રાવ. કસુવાવડ.	garbh-patan. garbh-strāv. ka,suvāvad.	garbh-pāt (*p.* isḳāt,i ḥamal).
Mesmerism.	મસ્મરી હુનર.	Masmar,ī hunar.	Masmar,ī hunar.
Magnet. Loadstone.	લોહ-ચુંબક. ચમક પત્થર.	loh-chumbak. cham,ak-patthar.	chumbak. chamak-patthar. (*p.* āhan-rubā. *a.* miḳnātīs).
Magnetism. Magnetic attraction.	લોહ-ચુંબકનો ધર્મ. લોહ-ચુંબિતાકર્ષણ. લોહ-ચુંબન.	loh-chumbak no dharm. loh-chum,bit-ākarshan. loh-chumban.	jāzibīyat. ḳūwa,i jāzib,a.
Mesua ferrea.	નાગ-કેશર.	nāg-keshar.	nāg-kesar.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Mustard.	રાઈ.	rāī.	rāī. sarsoṇ. (*a.* khardal).
Mustard poultice	રાઈ નો લેપ. રાઈ ની લોપડી.	rāī no lep. rāī nī lopḍī.	rāī kā lep. (*p.* zim, ād,i khardal).
Muscles.	પુઠ્ઠા. માંસ ના તંતુ. માંસ ના લોચા.	puṭṭhā. māṇs nā tantu. māṇs nā lochā.	paṭṭhe. māṇs ke lo, che. māṇs ke lo, thre. (*p.* rīsha,hā,ī gūsht).
Mixture.	પીવા ની દવા.	pīvā nī davā.	pī,ne kī dawā.
Mother's milk.	ધાવણ. મા નું દુધ.	dhāv,an. mā nuṇ dudh.	mā kā dūdh. (*p.* shīr,i mādar).
Milch. Lactory.	દુધાળ. દુઝતી. દુઝણી.	dudh,āl. dujh,tī. dujh,nī.	dudh,ail. dūdh,ār.
Mint. MENTHA SATIVA.	ફુદનો.	phudno.	pūdīna. (*a.* na'nā').
Nose.	નાક. (*s.* નાસિકા. ઘ્રાણ).	nāk. (*s.* nāsikā. ghrān).	nāk. (*p.* bīnī. *a.* anf).
Nose (*bridge of*).	નાક ની દાંડી. નાક નો દાંડો.	nāk nī dāṇḍī. nāk no dāṇḍo.	bāṇsā. [īd,a).
Noseless. Nose-cut.	નકટો. નાક-કટો. (*s.* નાક રહિત).	nakṭo. nāk-kaṭo. (*s.* nāk-rah,it).	nakṭā. (*s.* nāk-rah,it. *p.* bīnī bur,
Nose (*mucus of*).	નીટ. (*s.* નાસિકા-મલ).	nīṭ. (*s.* nāsikā-mal).	reṇṭ.(*s.* nasikā-mal).
Nostril.	નસ્કોરું.	naskoruṇ.	nak-pūrī.
Nosology.	રોગ નિદાન શાસ્ત્ર.	rog nidān shāstr.	dard kā bayān. (*a.* khulāsat-ul-amrāz).
Nostrum.	જડી-બુટ્ટી.	jaḍī-buṭṭī.	jaḍī-būṭī.
Nail.	નખ.	nakh.	nakh. (*p.* nākhun).
Nape of the neck.	બોચી નો પાછલો સાંધો.	bochī no pāchhlo sāndho.	mankā.
Neck.	ડોક.ડોકી.ડોચકી. (*p.* ગર્દન).	ḍok. ḍokī. ḍochkī. (*p.* gardan).	gardan.
Neck (*back of the*). [*the*).	બોચી.	bochī.	
Neck (*disease of*	વસુડી.	varsuḍī.	gardan kā dard.
Navel.	ડુંટી. નાભિ.	duṇṭī. nābhi.	nābhī. (*p.* nāf).
Navel. (*ruptured*)	નાભિ-વર્દ્ધન.	nābhi-varddhan.	nābhi-golak.
Navel-string. Umbilical cord.	ગર્ભ-નાડી. ડુંટી ની નાળ. નાભિ-નાડી.	garbh-nāḍī. duṇṭī nī nāl. nābhi-nāḍī.	nābhi-nāḍī. nābhi-nālā.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Navel-string(*cutting of*).	નાળ-છેદન.	nāl chhed,an.	nābhi-chhed,an.
Nerve.	જ્ઞાન તંતુ. જ્ઞાન રજ્જુ.	gnān tantu. gnān rajju.	rag. nas. (*p.* 'asab).
Nitre.	સુરો ખાર.	suro khār.	shora. (*p.* shūra).
Nitric acid.	સુરા ખાર નો તેજાબ.	surā khār no tej-āb.	shore kā araḳ. (*p.* araḳī shūra).
Nux vomica (*a vegetable poison*).	જેરી કચુરો. કુચલો.	jher,ī kachuro. kuchlo.	kuchlā. (*p.* fulūs,ī māhī).
Nausea. Qualm.	મોળ. ઓકારી. ઉલાળો.	mol. okārī. ulālo.	matlā,ī. ubkā,ī. ub,kī.
Naptha.	નખ-તેલ.	nakh-tel.	nafta. raughan,i nafta.
Nurse (*dry*).	આયા.	āyā.	āyā. dā,ī-khelā,ī. angā. chhochho.
Nurse (*wet*).	ધવાડનારી. ધાવ.	dhavāḍ,nār,ī. dhāv.	dā,ī-pilā,ī. dūdh-pilā,i.
Ointment.	મલમ.	malam.	lep. (*p.* marham. *a.* tilā,a).
Ophthalmy.	આંખ નું દર્દ. (*s.* નેત્ર-રોગ).	ānkh nun dard. (*s.* netr-rog).	ānkh kā dard. (*p.* āshūb,i chashm).
Ophthalmy (*to have an*).	આંખ ઉઠવી.	ānkh uṭh,vī.	ānkh uṭh,nā.
Operation (*surgical*).	વાઢ-કાપ. નસ્તર માર્વું.	vāḍh-kāp. nash,tar mār,vun.	kāṭ-kūṭ. nashtar lagā,nā. (*p.* kat'-bur,īd. amal-yadd. nishtar zad,an).
Obstetric institution.	સુવાવડ-ખાનું. કષ્ટ-ભંજન-શાળા	suvāvaḍ-khānun. kashṭ - bhanj,an-shālā.	aurat,on ke fursat pā,ne kā makān.
Ocymum sanctum. Holy basil.	તુલસી.	tulsī.	tulsī. (see Agrostis Linearis). [nā).
Palate.	તાલુ. તાલક. તાલવું.	tālu. tālak. tālvun.	tālū. (*p.* kām *a.* mazāḳ. *s.* murdha,
Palsy.	શીતાંગ.	shīt-āng.	sīt-āng.
Palsy (*paralysis*)	કંપ-વાયુ. (*a.* લકવો.) [*a.* ફાલિજ).	kamp-vāyu. (*a.* lakvo). [ghāt. (*a.* fālij).	kamp-bā,ī. jholā. (*a.* laḳwa. ra'sha. shall). [fālij).
Palsy (*hemiplegia*).	અર્ધાંગ-વાયુ. પક્ષ-વાયુ. પક્ષ-ઘાત	ardh-āng-vāyu. pa,ksh-vāyu- paksh-	adh-āng. ardh-āng. pachhā-ghāt. (*a.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Pleurisy.	પડખાં નું દર્દ.	paḍkhāṇ nuṇ dard.	pakhe kā dard. kal, ej-bathā. pahlū kā dard. (*a.* zāt-us-sadr. zāt-ul-jinab. *p.* bar-sām. jir, sām).
Plethora.	રકતાતિશય. રક્ત-સંગ્રહ.	rakt-ātishya. rakt-sangrah.	ragat-sangrah. (*p.* ifrāt,i khūn. ifrāt, i akhlāt).
Plethoric.	રકત-સંગ્રહી.	rakt-sangrah,ī.	ragat-sangrah,ī. (*a.* damwī).
Plaster. Dressing.	આગળી. લેપ. મલમ-પટ્ટી.	āglī. lep. malam-paṭṭī.	lep. paṭṭī (*a.* mar, ham. zimād).
Piles. Hœmorrhoids. Emerods.	હરસ. આર્શ. (*a.* બવાસીર).	haras. ārsh. (*a.* bawāsīr).	bawāsīr.
Piles (*blind*).	બાદી બવાસીર.	bād,ī bawāsīr.	bawāsīr,i bādī.
Piles (*bleeding*).	ખૂની બવાસીર.	khūn,ī bawāsīr.	bawāsīr,i khūn,ī.
Pain. Aching.	દુઃખ. દર્દ. પીડા. શૂળ.	dukh. dard. pīḍā. shūl.	dukh. dard.
Pain (*burning*).	ચચરાટ.	chachrāṭ.	jalan. (*p.* sūz,ish).
Pain (*dull aching*).	ભારી દુઃખ. ભારી દર્દ.	bhārī dukh. bharī dard.	bhārī dard.
Pain (*smarting*).	તણખ. ચસક.	tanakh. chasak.	chasak.
Pain (*sharp-stabbing or throbbing*).	ઠણક. ધડક. તડક.	ṭhanak. dhaḍak. taḍak.	ṭīs. ṭapak. tirk.
Pain (*lancinating*).	કળ.	kal.	dhamak. kasak. dhaṭak.
Pain in joints. Rheumatism.	કળતર. સંધી-વા. સાંધા નું દર્દ.	kaltar. sandhi-vā. sāndhā nuṇ dard.	sāndhoṇ kā dard. bā,ī. gaṭhiyā-bā,o. (*p.* waja,i mafāsil).
Pains of child birth. (see Accouchement).	કષ્ટ. પ્રસુતિ વેદના.	kashṭ. prasuti ved, nā.	pīḍ. pīḍā. kūnth. (*p.* dard,i zih).
Pain (*to feel*).	દુઃખ પામવું. સાલવું. દુઃખવું.	dukh pām,vuṇ. sāl, vuṇ. dukh,vuṇ.	dukh,nā. pīrā,nā. dard kar,nā.
Pain. Scald, to, (*as urine*).	તણખ મારવી. [રા. (*s.* વિષ).	tanakh mār,vī. [vish).	chinang mārnā. chinak,nā. jal,nā.
Poison.	વિખ. જેહેર. સુ	vikh. jeher. surā. (*s.*	zahr. bis. (*a.* samm).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Poisoned.	ઝેહેર પાયલું. ઝે હેર ભરેલું.	jeher pā,yaluṇ. je, her bhar,eluṇ.	zahr-ālūd,a. zahr-nāk. bish,ī.
Poisonous.	ઝેહેરી. ઝેહેર-દાર.	jeher,ī. jeher-dār.	zahr,ī. zahr-dār. bi, kh-dhar.
Poison *(deadly)*.	હળાહળ.	halāhal.	zahr,i ḳātil. zahr,i halāhal. zahr-bā.
Poison of snakes.	ગર્લ.	garl.	garl.
Pant (*to*). [*tion*).	હાંફવું.	hāmph,vuṇ.	hāmph,nā.
Pneumonia (*difficult respira-*	હાંફણ. (*s.* ઊર્ધ્વ-સાંસ.	hāmphan. (*s.* ūrdh-sāns).	ūrdh-sāns. (*p.* tang nafas. tak nafas).
Pap.	ભિટણી.	bhiṭnī.	bhiṭnī. (*p.* sar,i pistān).
Palpitation.	ધગધગ. ધડક.	dhag,dhag. dha, ḍak.	dhaḍak dhuk, dhuk,ī. (*p.* tap,ish. *a.* khafḳān).
Palpitate (*to*).	ધગધગવું. ઉડવું. ધડકવું.	dhag,dhag,vuṇ. uḍ vuṇ. dhaḍak,vuṇ.	dhaḍak,nā dhak, dhakā,nā. tap,nā. uchhal,nā.
Panacea.	સગળાં દર્દ ઉપર લાગુ પડતું ઓ સડ.	saglāṇ dard upar lāg,u paḍ,tuṇ osaḍ,	dawā jo sab bīmārī, yoṇ par kām ā,tī hai. (*p.* dawā,i jamī, i amrāz. i.lāj,i mut, lak. aksīr,i a'zam).
Prickly heat.	અળાઈ. (*p.* ગર મી-દાના).	alā,ī. (*p.* garm,ī-dānā).	ghamorī. ambhaurī. (*p.* garm,ī-dāna).
Prickly heat on the head. Scald-head. Alopecy.	ઊંદરી.	ūndrī.	ganj. chā,īṇ-chū,īṇ. khaurā. (*p.* bād-khūrā. kachalī).
Pregnancy.	ગર્ભ. હમેલ. ગર્ભાધારણ.	garbh. hamel. garbh-ādhāran.	garbh. (*p.* bār-dār,ī. abistagī. ābistan,ī. (*a.* ḥamal).
Pregnant female	ગર્ભ-વંતી. ગર્ભાર. મહિના-વાળી. દહાડા-વાળી. હમેલ-વાળી. ભારે-વાઈ.	gārbh-vantī. garbh, ār. mahinā-vālī. dahāḍā-vālī. ha, mel-vālī. bhāre-vā,ī.	garbh,nī. peṭ-se. do-jī-se. ummed-se. (*p.* ābista. bār-dār. *a.* ḥāmil,a). [se ho,na.
Pregnant (*to be*).	ગર્ભ રહેવો. મહિના રહેવા.	garbh rah,evo. ma, hinā rah,evā.	peṭ-se ho,nā. do-ji-se ho,nā. ummed-nād. nāḍī. (*a.* nabz).
Pulse(ALSO, *pulse of an artery*).	નાડ. નાડી. નબ્જ.	nāḍ. nāḍ,ī. nabaj.	

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Phlegm.	કફ. બલ્ખા. બલ ગમ.	kaf. balkhā. bal, gam.	kāf. balgham.
Pharmacy.	દવા બનાવવા ની કળા. (p. દવા-સાજી).	davā banāv,vā nī kalā. (p. davā-sājī).	dawā-sāzī. dawā-shināsī.
Purgative. Cathartic.	રેચક	rech,ak.	jullābī. (a. mus,hil).
Purgative, a, (*in Gujarat*).	રેચ. જુલાબ.	rech. jullāb.	jullāb.
Purgative, a, (*in Kach and Dakhan*).	ઢાળ. (*In Marvad*, જરત). [હર્કત.	dhāl. (*In Marvad*, jast). [harkat.	
Pollutio nocturna.	ઊંઘ માં ધાત નું જવું. શૈતાની ગફલત. ગુસલ.	ūngh mān dhāt nun ja,vun. shai, tān,ī gaflat. gusl.	shaitān,ī ghaflat. (a. janābat. iḥtilām).
Phlebotomy. Venesection.	સંગ્રા. [કાઢવું.	sangrā.	rag-zan,ī. nashtar-zan,ī.
Phlebotomize (*to open the vein*).	ફસ ખોલવી. સંગ્રા મુકવી. સીરકાઢવી. લોહી	fas khol,vī. sangrā muk,vī. sīr kādh, vī. lohī kādh,vun.	fasd khol,nā. nash, tar lagā,nā.
Phlebotomist.	ફસ ખોલનાર. સંગ્રા મુકનાર.	fas khol,nār. sang, rā muk,nār.	rag-zan. nashtar-zan. (a. fassād).
Powder.	ચુરણ. ફાકી. ભુકી.	churan. phāk,ī. bhukī.	chūran. puḍyā. (a. safūf).
Patient.	રોગી. દર્દી બીમાર.	rogī. dard,ī. bīmar.	rog,ī. (p. bīmār. a. marīz).
Pill.	ગોળી.	golī.	golī. (a. ḥabb).
Perspiration. Sweat.	પર્શેવો. પસીનો. ઘામ.	parshevo. pasīno. ghām.	pasīnā. (a. ʻarak).
Pimple.	ફોલ્લી. ખીલ. ફોડી.	pholl,ī. khīl. phoḍ,ī.	phoḍiyā. phunsī. (p. dāna).
Phrenitis. Delirium.	સન્નિપાત નો તાવ સન્નિપાત-જ્વર. સન્નિપાત ની બેહોશી. સુનો સન્નિપાત.	sannipāt no tāv. sannipāt-jvar. san, nipāt nī be-hosh,ī. suno sannipāt.	sannipāt kī be-hosh,ī.
Quack. Medicaster.	ઊંટ-વૈદ. નાડી વૈદ. નીમ હકીમ.	ūnṭ-vaid. nāḍ,ī vaid. nīm hakīm.	kachchā tabīb. kaṭh-baid. nīm ḥakīm. khud fa, rosh.

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Quackery. Empiricism.	ઊંટ-વૈદું.	ūnṭ-vaiduṇ.	kaṭh-baidā,ī. dawā-bāz,ī. khud-farosh,ī.
Rib.	પાંસળી.	pānslī.	paslī.
Rib (*side*).	પડખું. પાસું.	paḍkhuṇ. pāsuṇ.	pakhā. (*p.* pahlū).
Rheumatism.	વા. સંધિ-વા. સાંધા નું દર્દ. ગંઠિયો-વા.	vā. sandhi-vā. sān,dhā nuṇ dard. ganṭhiyo-vā.	bā,ī. bāt. gaṭhiyā-bā,o. (*p.* bād. *a.* waja,i mafāsil).
Rheumatism (*chronic*).	આમ-વાયુ.	ām-vāyu.	ām-bāt.
Rheumatic affection.	ધાવરૂં.	dhāvruṇ.	bā,o jhamak.
Rheumatic. Gouty.	વાત-રોગી. વાત ક.	vāt-rog,ī. vāt,ak.	bāt-rog,ī. vāt,ak.
Respiration.	શ્વાસો-શ્વાસ.	shvâs-o-shvâs.	dam-zada,gī. (*a.* tanaffus).
Runnet.	ચુસદો.	chusdo.	chusta.
Rupture. Hernia.	આંતરડાં. ગોળા નો મરજ.	antār-gal. golā no maraj.	and-kos. (*p.* bād-khāya. *a.* fatk).
Rupture (*to have a*).	પાણી ઉતરવું. ર ગ ઉતરવી. ન ળ ઉતર્વો.	pānī utar,vuṇ. rag utar,vī. nal utar,vo.	pānī utar,nā. rag utar,nā. (*Konk.* nal utar,nā).
Rumbling or grumbling of the bowels.	ઘુઘુર. ગગડવું. ખળભળ.	ghurghur. gagaḍ,vuṇ. khalbhal.	kaḍkaḍā,nā. gudgu,ḍā,nā. gaḍbaḍā. (*p.* karākar).
RATAN-JOT.*	રત્ન-જ્યોત.* (*s.* રત્ન જ્યોતિ.).	ratn-jot.* (*s.* ratn-jyoti).	ratan-jot* (*s.* ratn-jyoti).
Rectum.	મળ નો કોઠો. ત્રીજું અને છેલ્લું આંતરડું. મલાશય.	mal no koṭho. trī,juṇ ane chhelluṇ āntarduṇ. mal-āshaya.	tīsrī aur ākhir,ī ānt.
Rectum (*to be afflicted with the coming down of the*).	આંત આવ્વું.	ānt āv,vuṇ.	ānt ā,onā.
Shoulder.	ખભો. ખાંધ.	khabo. khāndh.	kāndhā. (*Hindi.* mondhā),
Shoulder joint.	ખભા નો સાંધો.	khabā no sāndho.	kāndhe kā sāndhā.

* It is the name of an optic medicine, said to be good for the eyes.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Salt. Brackish.	ખારૂં.	khārun.	khārā. lon,ā. (*p.* shūr).
Sour.	ખાટું. આંબટ.	khāṭuṇ. āmbaṭ.	khaṭṭā. (*p.* tursh).
Sweet.	મિઠું. ગળ્યું. (*s.* મિષ્ટ).	miṭhuṇ. galyuṇ. (*s.* miṣhṭ).	mīṭhā. (*p.* shīrīn).
Sweetish.	ગળ-ચટું. થોડું ગળ્યું.	gal-chaṭuṇ. thoḍuṇ galyuṇ.	thoḍā mīṭhā.
Shin-bone. TIBIA.	નળો. ગુડો.	nalo. guḍo.	nalī. philī kī haḍḍī.
Sore.	ચાંદુ. ચાટું. ના સૂર. દુઃખાતી જગા. ઘા. જખમ.	chānduṇ. chāṭhuṇ. nāsūr. dukh,ātī jagā. ghā. jakham.	ghā,o. (*p.* zakhm. *a.* nāsūr).
Sore-throat.	ગળાં માં લાહાય.	galāṇ māṇ lāhāya.	gale meṇ soz,ish.
Scrofula(*struma*).	કંઠ-માળા. ઓધે ઉતરેલું રક્ત-પિત્ત.	kaṇṭh-mālā. odhe utr,eluṇ rakt-pitt.	kaṇṭh-mālā. ghur, ghurā.
Scrofula (*King's evil*).	ગંડ-માળા. સડેલી ગાંઠ.	gaṇḍ-mālā. saḍ,elī gāṇṭh.	gaṇḍ-mālā. gal-gaṇḍ. (*a.* khanāzīr).
Swelling.	સોજો. સૂજ.	sojo. sūj.	sūj. (*p.* āmās. *a.* waram).
Swell (*to*).	સૂજવું.	sūj,vuṇ.	sūj,nā. (*p.* āmās,īd, an. waram kard, an).
Sick at stomach (*to be*).	મોળ આવ્યા. ઓકારી આવવી ઉલાળો આવવો જીવ ચુથાવો.	mol āv,vā. ok,ārī āv,vī. ulālo āv,vo. jīv chunthā,vo.	jī matlā,nā. (*a.* ghisyān).
Sickly from birth.	પિંડ-રોગી. જન્મ રોગી.	piṇḍ-rog,ī. janm-rog,ī.	janam-rog,ī. janam kā bīmār. (*a.* dā, im-ul-marīz).
Somerset. Somersault.	ગોથીમડું. ગોથી મવું ગોલાંટ.	goṭhīmduṇ. goṭ, īmluṇ. golānṭ.	ghalt.
Stool.(see P.256. Sent. 49,Note.*)	ઝાડો. પેટ. દસ્ત.	jhāḍo. peṭ. dast.	jhāḍā. (*p.* dast. *a.* birāz. ghā,it).
Stool (*to have a scanty*).	ચિરકવું.	chirak,vuṇ.	chirak,nā. [kard,an).
Stool (*to go to*).	ઝાડે જવું.	jhāḍe ja,vuṇ.	jhāḍā phir,nā. pākhāna phir,nā. (*p.* raf,i ḥājat kard, an. kazā,i ḥājat

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Stool (*to be moved to*).	ઝાડો લાગવો. પેટ ચાલવાં.	jhāḍo lāg,vo. peṭ chāl,vāṇ.	jhāḍā lag,nā. peṭ chal,nā.
Skeleton.	હાડ-પિંજર. પાં જરૂં. પંજર.	hāḍ-pinjar. pānj, run. panjar.	pānjar. ṭhaṭhrī.
Sternum.	છાતી નું હાડકું. ઉરોસ્થિ.	chhātī nuṇ hāḍkuṇ. urosthi.	chhātī kī haḍḍī.
Stomach.	જઠર. ઓઝરી. પેટ. કોઠો. માદો.	jaṭhar. ojhrī. peṭ. koṭho. mādo.	ojhrī. pothā. peṭ. mi'da.
Small-pox, also, vaccination.	શીતળા. ગૌ-શીતળા. સહિયેડ. માતા. દેવી. કાકા-બળિયા.	shītlā. gau-shītlā. sahiyeḍ. mātā. devī. kākā-baliyā.	sitlā. mātā. goṭī. chhālā.(*p.*chīchak. ābila. sālīl. bād,i farang).
Splint.	કામઠું. કામઠી. કામડું.	kāmṭhuṇ. kāmṭhī. kāmḍuṇ.	kamṭhī. (*p.* kamān-cha).
Slime. Mucus.	શીમટ. કફ. બલ્ગમ. શરીર નો મળ.	shīmaṭ. kaf. balkhā. sharīr no mal.	āṇv. (*p.* kaf. *a.* balgham).
Sprain.	લચક.	lachak.	lachak. maroḍ.
Sprained (*to be*).	લચકાવું.	lachkā,vuṇ.	lachak jā,nā.
Straining at stools (*in Gujatat*).	ખુંચવું. કરાંઝવું. કનસ્વું. કાંસ્વું.	khunch,vuṇ. kaṛānjh,vuṇ. kanas,vuṇ. kāṇs,vuṇ.	(*In Upper India*). kānkh,nā. karāh,nā. kinachh,nā.
Straining (*in Dakhan*).	કુથવું.	kuth,vuṇ.	(*In Konkan and Dakhan*).kūnth,nā. karānjh,nā.
Sunstroke.	લુ. લુખ.	lu. lukh.	lūh. lūk. tamkā. (*p.* āftāb-zad,agī).
Sal ammoniac. Nitrate of pot-tash.	નોસાગર.	nau sāgar.	nausādar. (*Dakh. and Konk.* nausā gar).
Shivering.	કણકણી. કંપ. ધ્રુજરી. થર્થરી.	kan,kanī. kamp. dhujrī. thar,thar,ī.	thar,thar,ī (*p.* larz,a. *a.* irti'āsh).
Sinew. Blood-vessel.	સ્નાયુ.	snāyu.	paṭhā. (*p.* pai. rag,i khūn. sar,i rū).
Senna leaves.	સુના-મક્કી.	sunā-Makkī.	sanā. (*p.* sanā,i Makkī).
Sarsaparilla.	સાલસ.	sālas.	mako,e. (*a.* ushba).
Skull.	ખોપ્રી.	khoprī.	khoprī- (*p.* kāsa,i sar).
Spermatorrhœa.	ધાત. મની.	dhāt. manī.	dhāt. (*a.* manī).

ENGLISH.	GUJARATI	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Salep. EULOPHIA CAMPESTRIS).*	સાલમ. સાલમ-મિશ્રી.*	sālam. sālam-Mi,shrī.*	sa'lab,i Misr,ī).*
Syphilis (*pox*).	ટાંકી.‡ ચાંદી.‡	ṭānkī.‡ chāndī.‡	ṭānkī.† (*p.* ātish,ak. pūkak).
SARCOSTEMMA VIMINALIS. Moon plant.	સોમ-વલ્લિ. (*s.* સોમ:વલ્લિ).(*In the Vedas,* સોમ: લતા:).	som-valli. (*s.* soma valli). (*In the Vedas,* soma-lata).	(*In Dakhan,* rāna-sher. vela-nival).
Spleen.	તલ્લી. વરોળ.	tallī. varol.	tillī. (*p.* supurz. *a.* tiḥāl).
Spleen (*disorder of the*).	તપ-તલ્લી.	tap tallī.	tap tillī. (*a.* tuḥāl).
Squint-eyed. Cross-eyed. Purblind.	બાડો. એંચો. ચુંચો. (*s.* મંદ-દૃષ્ટિ.)	bāḍo. enchо. chun,cho. (*s.* mand-drishṭ,i).	ḍerā. bhengā. do-nazrā. (*p.* kaj-bīn. kaj-chashm. bād,rīsa-chashm. lūch. *a.* aḥwal).
Shortsighted.	ચુંખ્લો. એંચા તાણો. કોતા ન જર.	chunkhlo. enchā,tāno. kotā-najar.	kotāh-nazar. kam-nazar.
Syringe, *also,* Injection.	પિચકારી. પચુક ડી.	pichkārī. pachukḍī.	pichkārī. pachūkā. (*p.* āb-duzak *a.* ḥuḳna. miḥḳa na).
Sulphuret of antimony.	સુર્મો.	surmo.	surma.
Swaddling cloth.	વર્તલો. બલોતિયું.	vartalo. balotiyuṇ.	bālotā. (*p.* nihāl,cha. dawāj).
Salivate (*to*).	મોં લાવ્વું.મોં આપ્વુ. થુકાવ્વું.	moṇ lāv,vuṇ. moṇ āp,vuṇ. thukāv,vuṇ.	muṇh lā,nā. thukā,nā.
Salivated (*to be*).	મોં આવ્વું.	moṇ āv,vuṇ.	muṇh ā,nā. (*p.* jū,shīd,an,i dihān).

* Salep is the root of a species of orchis, considered, particularly in the East, to be a strong restorative and aphrodisiak.

‡ These words literally mean *chancre.*

† In Hindu-stani, *gul jawan-i* and *mansab* are cant words for the *pox*; hence, *mansab-*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
*S*aliva.	થુક. લબ. લાળ.	thuk. lab. lāl.	thūk. lāl. (*p.* āb,i-dihan. *a.* luʻāb).
Slaver. Slabber (*to*).	થુક પડવી. લાળ ગળવી.	thuk paḍ,vī. lāl gal,vī.	thūk gir,nā. lāl lag, nā.
Semen virile.	ધાત. બિંદ.	dhāt. bind.	dhāt.
Sulphuric acid.	ગંધક નો તેજાબ.	gandhak no tej-āb.	gandkak kā tez-āb.
Suck at the breast (*to*).	ધાવું.	dhāv,vun.	dūdh pī,nā. chūngh, nā.
Suckle (*to*).	ધવાડવું.	dhavāḍ,vuṇ.	dūdh pilā,nā. chūnghā,nā.
Suckling. Nursling. Brat.	ધાવણું. ધાવતું બાળક.	dhāv,nuṇ. dhāv,tuṇ bālak.	dūdh-piyā. shīr-khora.
Secundines. Placenta. After-birth.	ઓર. ઓળ.	or. ol.	nār-biwār.
Scab.	ખીપ્લો. પોપડો. પોડો.	khīplo. popḍo. poḍo.	paprī. khasrā.
Sting. Bite (a).	ડંખ. ચટકો.	ḍankh. chaṭko.	ḍank. (*p.* nīsh).
Saint Ignatius Bean (*a vegetable poison*).	પપીટો.	papīṭo.	papīṭā.
Surgery. Practical anatomy.	વાઢ-કાપ. શસ્ત્ર-વૈદું.	vāḍh-kāp. shastr-vaiduṇ.	jarrāḥī.
Surgeon.	વાઢ-કુટિયો. શસ્ત્ર-વૈદ્ય.	vāḍh-kuṭiyo. shastr-vaidya.	astar-baid. (*a.* jar, rāḥ).
Scybala. Hard lumps in the intestines produced by costiveness.	ગુબીલા.	gubhīlā.	gubhīlā.
Tympanum.	કાન નો પર્દો.	kān no pardo.	kān kā parda.
Thigh.	જાંગ. થાપો.	jāng. thāpo.	jāngh. (*p.* rān).
Tongue.	જીભ. જીભલી. જબાન. લુલી.	jībh. jibhlī. jabān. lulī.	jībh. (*p.* zabān).
Thumb.	હાત નો અંગુઠો.	hāt no anguṭho.	hāt kā angūṭhā. (*p.* shast. angusht,i nar. *a.* ib,hām).
Toe (*the great*).	પગ નો અંગુઠો.	pag no anguṭho.	pāṇw kā angūṭhā. (*p.* angusht,i pā).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Toe (*little*).	પગ ની આંગળી.	pag nī ānglī.	pāṇw kī unglī.
Throat.	ઘાંટી. ઘાંટો. ગળું. ટોટો. ગોતડી.	ghāṇṭī. ghāṇṭo. gaḷuṇ. ṭoṭo. gotḍī.	galā. (*Dakh.* nalḍā. nalḍī. *p.* gulū. *a.* ḥalk).
Tumour†.	ગુમડું. ધીમડું. રસોળી. ગોડ.	gumḍuṇ. dhīmḍuṇ. rasolī. goḍ.	phoḍā. gūmḍā.
Tendon.	સંધી-બંધન.	sandhī-bandhan.	nāshirat. [*a.* sinn).
Tooth.	દાંત. (*s.* દંત).	dānt. (*s.* dant).	dānt. (*p.* dandān.
Toothache.	દાંત નું કળવું. દાંત નું દર્દ. (*s.* દંત-શૂળ).	dānt nuṇ kaḷ,vuṇ. dānt nuṇ dard. (*s.* dant-shūl).	dānt kā dard. dant-pīr. (*a.* shīs).
Toothless.	બોખો. દાંત વગર નો.	bokho. dānt vagar no.	murlā. be-dānt. thothā. poplā. bothrā. baulā. (*p.* dandān rīk̲ht,a. uftād,a dandān.)
Tooth pick.	દાંત-કોતરણી.	dānt kotar,nī.	dant-khod. (*a.* k̲hilāl).
Tooth powder.	દાંત મશી. મંજન. દંત-ચૂર્ણ.	dānt mashī. man,jan. dant-chūrn.	manjan. (*a.* sanūn).
Teeth.	ગાંગા.	gānga.	dānt.
Teeth projecting over the lip.	દાંત્રો. દાંતવો. [ફુટવા).	dānt,ro. dānt,vo. [phuṭ,vā).	dant,erā. dant,ailā. [nā).
Teeth (*to*) *v. i.*	દાંત આવ્યા (*or*, રૂમક.	dānt āv,vā (*or*, rumak.	dānt ā,nā (*or*, nikal,
Teeth-bone.			
Teeth of infancy. Milk teeth.	દુધિયા-દાંત.	dudh,iyā-dānt.	dūdh kā dānt.
Tooth brush.	દાંતણ. દાતવણ.	dant,an. dāt,van.	datwan. (*a.* mis,wāk).
Temple of the head.	કાન-પટ્ટી. લમણું. (*s.* કર્ણ-પટ્ટિ	kān-paṭṭī. lamnuṇ. (*s.* karn-paṭṭikā).	kan-paṭī (*a.* sha,k̲īk̲a. sadag̲h).
Tube.	નળી. [કા).	nalī.	nalī. (*p.* kuwār).
Tubular vessel of the body.	સુષુમ્ના.	sushumnā.	
Tegument.	બાહાર ની ચામડી. [પુષ્ટ.	bāhār nī chāmḍī. [pushṭ.	bāhar kī chamḍī.
Tonic.	કુવત આપનાર. પુષ્ટી-કર્ત્તા. ધાતુ-	kuvat āp,nār. pushṭ,ī-karttā. dhātu-	pushṭ. (*a.* mukawwī. *p.* shifā bak̲hsh).

* *In Persian*, dummul. sūz,a. basūrāt. jūsh,ish.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Tenesmus.	હગાસ.	hagās.	hagās. sūr.
Tenesmus (*to be afflicted with a*).	હગાસ બેસવું.	hagās bes,vuṇ.	āṇv baiṭh,nā.
Thrush. Breaking out on the lips after a fever).	છારૂ.	chhārū.	chhārū. (*p.* tap-khāla).
Urine.	પેશાબ. (*s.* લઘ વી).	pesh,āb. (*s.* laghvī).	pesh,āb. (a. baul. idrār).
Vein.	રગ. નસ. સીર.	rag. nas. sīr.	nas. (*p.* rag. *a.* iṛk).
Vomit.	ઉલટી. ઓકારી. ઉલાળો. કૈ. વમ ન. ગચકડું.	ulṭī. ok,ārī. ūlālo. kai. vaman ga, chakḍuṇ.	ulṭī. ḍok. (*a.* ḳai. istifrāgh).
Vomit (*to*).	ઉલટી કર્વી. ઓ કવું. ઉલાળો કર્વો. કૈ કર્વી.	ulṭī karvī. ok,vuṇ. ulālo kar,vo. kai kar,vī.	ulṭī (*or*, chhāṇṭ; *or*, ḳai) kar,nā. ok,nā. ḍok,nā. (*Dakh.* ūkhāl,nā).
Vaccine matter. Cow-pox.	ગાય નો ચેપ. ગા ય ની રસી. ગૌ-થાન-શીતળા.	gāya no chep. gāya nī rasī. gau-thān-shītlā.	gau-thān-sītlā.
Vaccinate (*to*).	શીતળા કાઢવા. સૈયડ મુકવા.	shītlā kāḍh,vā. saiyaḍ muk,vā.	sītlā nikāl,nā. ṭīkā de,nā. goṭī khod,nā. chechak lagā,nā.
Vaccinator. Inoculator.	શીતળા કાઢનાર. સૈયડ મુકનાર. શીતળા કાઢુ.	shītlā kādh,nār. saiyaḍ muk,nār. shītlā kāḍhu.	sītlā nikāl,ne-walā. goṭī khod,wā. che, chak lagā,ne-wālā.
Vermicelli.	સેવ.	sev.	sewaiṇ. (*p.* māhī-cha. gandum,i Kirmān,ī).
Viscid. Viscous.	લબ-દાર. ચિકટ. ચિકણું.	lab-dār. chikaṭ. chiknuṇ.	lu'āb-dār. chikaṭ. lajlajā. chaspān
Viscidity.	ચિક. ચિકણાઈ.	chick. chiknā,ī.	lu'āb-dār,ī. chasp īda,gī.
Vegetables. Pot-herbs.	શાક-ભાજી. તર્કારી.	shāk-bhājī. tarkārī.	tarkārī. sāg. (*a.* buḳūlāt).
Venery.	સંભોગ. રતિ. મૈથુન. [મી નું.	sambhog. rati. maithun. [nuṇ.	rat. maithun. (*a.* suḥbat).
Venereal.	સંભોગ (*or*, મૈથુન; *or*, સોહબત) સંબંધી. ગ	sambhog (*or*, maith, un; *or*, sohbat) sambandhī. garm,ī	rat,ī. kām,ī. (*a.* mafs,ānī).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ:	ANGLO-HINDI.
Wound.	ઘા. જખમ.	ghā. jakham.	ghā,o. (*p.* zakhm. rīsh. *a.* jarāḥat).
Worm.	કીડો.	kīḍo.	kīḍā. (*p.* kirm).
Worms (*intestinal*).	કીડા. કરમ.	kīḍā. karam.	kīḍe. (*p.* kirm).
Worms (*intestinal, round*).	જંત. ગોલ કીડા.	jant. gol kīḍā.	gol kīḍe.
Worm (*ring*).	દાધર. ધાધર. દરાજ.	dādhar. dhādhar. darāj.	dād. bhainsiyā-dād. (*Konk.* darād. lūt. (*p.* khushk,ī. *a.* ḳūbā).
Worm (*guinea*).	નારૂ. વારો. વાળો. જલ-સૂત્ર.	nārū. vāro. vālo. jal-sūtr.	nārū. nahārū,ā. jal-sūt. (*p.* rishta).
Worm (*earth*).	અળસિયું.	alasiyuṇ.	kechū,ā. (*a.* kharā, tīn).
Waist.	કમર. કટિ.	kamar. kaṭi.	kamar. miyān.
Wrist.	પહોંચો. કાંડું.	pahoncho. kāṇḍuṇ.	pahunchā.
Womb. Matrix.	ગર્ભ-સ્થાન. ગર્ભાશય. કમળ. કૂખ.	garbh-sthān. garbh-āshaya. kamal. kūkh.	bacha,dān. andhi, yārā. kokh. gar, bha-sthān. kamal. (*p.* zih-dān. *a.* riḥm).
Wind-pipe. Air-pipe.	ગળચી. દમ લેવા ની નળી. શ્વાસ-માર્ગ.	galchī. dam le,vā nī nalī. shvās-mārg.	dam le,ne kī nalī. sāṇsī. (*a.* ḥalḳūm. iṛk-ur-riya).
Windy.	વાવડું. વાયડું.	vāvḍuṇ. vāyaḍun.	bād,ī. bayālā. (*p.* bād-angiz. *a.* naffākh).
Wart.	મસો.	maso.	masā. (*p.* gandama. zakh. bulūj. *a.* muhak).
Whitlow.	નખ્છર. નૈયાં નુ પાકવું. નખ નું દર્દ.	nakhchhar. naiyāṇ nuṇ pāk,vuṇ. nakh nuṇ dard.	nakh kā dard. ungal,hāḍā. (*p.* dard,i nākhun).
Wean (*to*).	ધાવણ મુકાવવું. દુધ છોડાવવું.	dhāv,an mukāv, vuṇ. dudh chhoḍ, āv,vuṇ.	dūdh chhuḍā,nā.

PART VII.

MISCELLANEOUS PHRASES.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. I think it is hardly possible to convey the meaning of this sentence properly into Hindūstān,ī so that the natives of India may understand it.	૧. મ ને વિચાર આવે છે, કે આ વાકય નું શુદ્ધ ભાષાંતર હિન્દુ-સ્તાની ભાષા માં હિન્દ ના દેશી લોક સમજે એવી રીતે કરું ઘણું-કરીને બન્વા જોગ નથી.	ma ne vichār āv,e chhe, ke ā vākya nun shuddh bhāshāntar Hindū-stān,ī bhāshā mān Hind nā desh,ī lok samj,e evī rīt,e kar,vun ghanun-kar,īne ban,vā jog ma,thī.
2. This business has been entrusted to you; if it should be spoiled, you must be answerable.	૨. આ કામ તમારા સ્વાધીન માં આપેલું છે; જો બગડી-જશે, તો તમ ને તે નો જવાબ દેવો પડશે.	ā kām tam,ārā svā,dhīn mān āp,elun chhe; jo bagd,ī-ja,she, to tam ne te no javāb de,vo pad,she.
3. He stole my pen-knife during my absence.	૩. જે વેળા હું હાજર નોહોતો, તે વેળા એણે મારી ચાકુ ચોરી.	je velā hun hājar no ho,to, te velā e,ne mā,rī chākū chor,ī.
4. I am not a child, that I should mind your threat.	૪. હું બાળક નથી, કે તમારી ધમકી થી બિહું.	hun bālak na,thī, ke tam,ārī dhamkī thī bi,hun.
5. If the purse should be found, inform me of it.	૫. જો કોથલી જડે, તો મ ને ચેતાવજો.	jo kothlī jad,e, to ma ne chetāv,jo.
6. If he had asked, I would have given it.	૬. જો તે માગત, તો હું આપત.	jo te māg,at, to hun āp,at.
7. It would have been better, if he had killed me.	૭. જો તે મ ને મારી-નાખત, તો સારૂં થાત.	jo te ma ne mār,ī-nākh,at, to sārun thā,t.
8. Last night his house caught fire.	૮. ગઈ રાતે તે નાં ઘર માં આગ લાગી.	ga,ī rāt,e te nān ghar mān āg lāg,ī.
9. He is the man who set your house on fire.	૯. આ તેજ આસામી છે, કે જેણે તમારાં ઘર ને આગ લગાડી.	ā tej āsāmī chhe, ke je,ne tam,ārān ghar ne āg lagād,ī.
10. He is not of my acquaintance, I have merely heard of him.	૧૦. મ ને તે ની-સાથે ઓળખાણ નથી, મેં માત્ર તે નું નામ સાંભળ્યું છે.	ma ne te nī-sāthe olkhān na,thī, men mātr te nun nām sāmbhal,yun chhe.
11. He comes to see me every day towards evening.	૧૧. તે દાઢી સાંજે મ ને મળવા આવે છે.	te dāḍh,ī sānj,e ma ne mal,vā āv,e chhe.
12. I was laid up with	૧૨. મ ને તાવ આવ્યો	ma ne tāv āv,yo ha,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. mujh,e bichār ā,tā hai, ki is jumle kā saḥīḥ tarjuma Hindūstān,ī zabān meṇ Hind ke des,i log, oṇ kī samajh meṇ ā,we waisā kar,nā bahut kar,kar mumkin nahīṇ.	man tasauwur mī,kun,am, ki tar, juma,i saḥīḥ,i īn ibārat ba zabān,i Hindū-stān,ī ba wajh,ī ki maf,hūm,i mardum,i Hind gard,ad agar-chi mumkin hast walī ba nihāyat,i sakht,ī.
2. yih kām tum,hāre ḥawāle kiyā ga,yā hai ; agar bigaḍ-jā,we, to tum ko jawāb de,nā ho,gā.	īn kār ba ikhtiyār,i tu,st ; agar zā,i' shaw,ad, albatta jawāb,i ān dar uhda,i khud,at mī,bāsh,ad.
3. me,re-pīchhe us ne me,rā chāḳū churā,yā.	dar ghaibat,i man ū chāḳū,yi ma rā duzd,īd,a.
4. maiṇ laḍkā nahīṇ, ki tum,hārī dhamkī se ḍar,ūṇ.	man tifl nīst,am, ki az tahdīd,i tū bi,tars,am.
5. agar thailī mil,e, to mujh ko khabar kī,jo.	har-gāh kīsa paidā shud, ittilā' ba man bi,dih.
6. agar wuh māng,tā, to maiṇ de,tā.	agar ū khāst,a būd, mī,dād,am.
7. agar wuh mujh,e mār-ḍāl,tā, to bih,tar ho,tā.	agar ū ma rā kusht,a būd, bih, tar mī,būd.
8. ga,ī rāt ko us ke ghar meṇ āg lag,ī.	dī-shab khāna,i ū ātish girift.
9. yih wuh,ī shakhs hai, jis ne tum,hāre ghar ko āg lagā,ī.	īn ham-ān kas,ast, ki khāna,i tu rā ātish zad.
10. mujh,e us se jān-pahchān nahīṇ, maiṇ ne sirf us kā nām sun,ā hai.	man ham-īn ism,i ū rā shanīda, am, bā ū āshnā,ī (*or*, salām-o-ḳalaik ; *or*, mulāḳāt) na dār,am.
11. har roz shām ko wuh me,rī mulāḳāt ko ā,tā hai.	ū har rūz waḳt,i shām barā,i dīd,an,i man mī,ā,yad.
12. maiṇ tap meṇ paḍ,ā thā, is-liye	tap kard,a būd,am, az ān sabab

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
a fever, and therefore was not able to attend upon you.	હતો, માટે તમારી સેવા માં મા રાથી અવાયું નહીં.	to, māṭe tam,ārī sevā mān mā,rā thī avā,yuṇ nahīṇ.
13. When he fell from his horse, was he hurt any where?	૧૩. જ્યારે તે ઘોડા ઉપર-થી પડયો, ત્યારે તે ને કોઈ જગા ઉપર વાગ્યું ?	jyāre te ghoḍā upar-thī paḍ,yo, tyāre te ne koī jagā upar vāg,yuṇ?
14. I have not seen him these five years.	૧૪. પાંચ વરસ થયાં મેં તે ને દીઠો નથી.	pānch varas tha,yāṇ men te ne dīṭh,o na, thī.
15. What did you say to him, when he brought my message to you?	૧૫. જ્યારે તે મારો સંદે શો તમારી-પાસે લાવ્યો, ત્યારે તમે તે ને શું કહ્યું. ?	jyāre te mā,ro sand, esho tam,ārī-pāse lāv,yo, tyāre tame te ne shuṇ kah,yuṇ?
16. He bears an excellent character in Bombay.	૧૬. મુંબઈ માં તે ની આબ રૂ ઘણી મોટી છે.	Mumba,ī mān te nī ābrū ghanī moṭī chhe.
17. I am in a hurry, let me go soon.	૧૭. મ ને ઉતાવલ છે, વેહે લો જવા દો.	ma ne utāval chhe, vehelo ja,vā do.
18. I should like to collect a few curiosities in this country to send to England.	૧૮. મ ને ગમે છે, કે આ દેશ ની કાંઈ ચમત્કરિક વસ્તુ વિલાયત મોકલવા સારૂ એક ઠી કરૂં.	ma ne gam,e chhe, ke ā desh nī kāṇ,ī chamat, kār,ik vastu vilāyat mok, al,vā sāru ekṭhī kar,uṇ.
19. Come to see me on your way home.	૧૯. ઘેર જતી વેળા મારી ભેટ લેજો.	gher ja,tī velā mā,rī bheṭ le,jo.
20. Do not force me to commit so wicked an act.	૨૦. એવું નર્સું કામ મારે હાથે કરાવો માં.	evuṇ narsuṇ kām mā, re hāth,e karāv,o mān.
21. He is a man of his word.	૨૧. તે પોતા ના વચન નો સાચો છે.	te potā nā vachan no sācho chhe.
22. It is too late now, I will postpone the matter till monday morning.	૨૨. હવે ઘણું અસુર થયું, માટે હું આ કામ સોમ-વાર લગી બંધ રાખીશ.	have ghanuṇ asur tha,yuṇ, māṭe huṇ ā kām som-vār lagī bandh rākh,īsh.
23. He is easy of belief.	૨૩. તે મન નો ભોળો છે.	te man no bholo chhe.
24. I am so poor that I cannot give you a thousand *pice* much less a thousand Rupees.	૨૪. હું એટલો કંગાળ છું, કે હજાર પૈસા તમ ને આપી શકતો નથી, તો હજાર રૂપિ યા કયાં-થી આપીશ.	huṇ eṭlo kangāl chhuṇ, ke hajār paisā tam ne āp,ī shak,to na, thī, to hajār rūpiyā kyān-thī āp,īsh.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
āp kī khidmat meṇ ḥāzir na ho	na tawān,ist,am ba khidmat bi,ras,am.
13. jab wuh ghoḍe par-se gir,ā, tab us,e kahīṇ choṭ lag,ī?	āyā waḳt,ī ki ū az asp uft,ād, āsīb,ī ba ū ras,id?
14. pānch baras hū,e ki maiṇ ne us ko naḥīṇ dekh,ā hai.	panj sāl,ast ki man ū rā na dīda,am.
15. jab wuh me,rā paighām tum, hāre-pās lā,yā, tab tum ne us,e kyā kah,ā?	waḳt,ī ki ū paighām,i man pīsh,i tū āward, tū jawāb chi guft,ī?
16. Mumba,ī meṇ us kī baḍī iẓzat hai.	dar Mumba,ī iẓzat,i ū bisyār,ast?
17. mujh,e utāwal hai, jald,ī jā,ne do.	ta'jīl dār,am, bugzār zūd bi,raw, am.
18. me,rī khush,ī yih hai, ki is mulk kā kuchh tuḥfa England ko bhej,ne ke-liye jam' kar,ūṇ.	mī,khāh,am, ḳadr,ī az tuḥfa,i nafīsa, i īn wilāyat rā jam' kun,am, ki ba samt,i England bi,firist,am.
19. ghar ko jā,te waḳt me,rī mulāḳāt kījo.	waḳt,i murāja,at ba khāna, ma rā mulāḳāt kun.
20. aisā burā kām me,re hāth se mat kar,wā,o.	ma rā bar īn ma,dār ki chunīn fi'l,i ḳabīḥ az man sādir shaw,ad.
21. wuh ap nī bāt kā sachchā hai.	ū dar ḳaul,i khud sādiḳ,ast.
22. ab bahut der hū,ī, maiṇ yih kām som-wār tak mauḳūf rakh, ūṇgā.	chūn ḥālā waḳt munḳazī shud,a, īn kār tā du-shamba bāyad ba ta'wīḳ uft,ad.
23. wuh bholā ādmī hai.	ū mard,īst sāda lauḥ.
24. maiṇ itnā gharīb hūṇ, ki hazār paise tum ko nahīṇ de-sak,tā, to hazār rūpiye kahāṇ-se dūṇ,gā.	man īn-ḳadr muflis,am, ki hazār dīnār na mī,tawān,am dād, tā chi ras,ad ki hazār rūpiya.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
25. What with his pay and other perquisites he makes three thousand Rupees a month.	૨૫. પગાર તથા દસ્તૂરી મળીને તે ને ત્રણ હજાર રૂપિયા નો મુશારો મળે છે.	pagār tathā dastūrī mal,īne te ne tran hajār rūpiyā no mushāro mal,e chhe.
26. Whilst passing on horseback through a narrow crooked lane, I overtook a woman walking in the same direction, and by accident I knocked her down.	૨૬. જ્યારે હું ઘોડા ઉપર બેસીને એક સાંકડી તથા વાંકી ગલી માં થઈને જતો હતો, ત્યારે એક બાઈડી તે રસ્તે ચાલી જતી હતી, તે ની-પાસે જઈ-પહોંચ્યો, અને તે ને ઓચીતી પાડી-નાખી.	jyāre hun ghoḍā upar bes,īne ek sānkḍī tathā vānkī galī mān tha,īne ja,to ha,to, tyāre ek bā, īḍī te raste chāl,ī ja,tī ha,tī, te nī-pāse ja,ī-pahonch,yo, ane te ne ochītī pāḍ,ī-nākh,ī.
27. Ought he or ought he not to have called upon such an one before he called upon you?	૨૭. તમારી ભેટ લીધા-ની-આગાઉ ફલાણા ની ભેટ લેવી તે ને ઘટારત હતી કે નહીં?	tam,ārī bheṭ lidhā nī-agā,u falānā nī bheṭ le,vī te ne ghaṭārat ha,tī ke nahīn ?
28. Since leaving Bombay, how long have you been at Thānā ?	૨૮. મુંબઈ થી ગયા પછી તમે થાણા માં કેટલા દિવસ રહ્યા ?	Mumba,ī thī ga,yā pachhī tame Thānā mān keṭlā divas rah,yā ?
29. What is the nature of your duties in your master's service ?	૨૯. તમે તમારા શેઠ ને-ત્યાં શી ચાકરી પર છો ?	tame tam,ārā sheṭh ne-tyān shī chākrī par chho ?
30. I believe you are an unfortunate man.	૩૦. મારા વિચાર માં આવે છે, કે તું અભાગિયો છે.	mā,rā vichār mān āv, e chhe, ke tun a,bhāg, iyo chhe.
31.. This book is now nearly finished.	૩૧. હવે આ પુસ્તક પુરૂ થવા આવ્યું છે.	have ā pustak purun tha,vā āv,yun chhe.
32. I would not for the world that he heard of my illness, as it would make him very uneasy.	૩૨. જો સઘળી પૃથ્વી ની વસ્તુ મ ને મળે, તોય-પણ હું એમ નહીં ઇચ્છું, કે મારી માંદવાડ ની ખબર તે ને થાય, કાં-જે એ થી તે ઘણો ચિંતા તુર થશે.	jo saghlī prithvī nī vastu ma ne mal,e, toya-pan hun em nahīn ichchhun, ke mā,rī mand, vāḍ nī khabar te ne thā,ya, kān-je e thī te ghano chintā,tur tha she.
33. I heard that he arrived yesterday, but I now find that I was misinformed.	૩૩. મેં સાંભળ્યું કે તે ગ ઇ-કાલે આવ્યો, પણ હમણા મને માલુમ પડે છે, કે કોઈ એ મને બેહેકાવ્યો.	men sāmbhal,yun ke te gaī-kāle āv,yo, pan hamnā ma ne mālum pad,e chhe, ke ko,ī e ma ne behekāv,yo.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
25. dar-māh.ā aur dastūr.ī mil.kar wuh tīn hazār rūpiye kī talab pā.tā hai.	ān shakhs az mawājib wa madā' khil.i khārij.ī tamām.ī māh.ī si hazār rūpiya 'ā.id.ash mī.shaw.ad.
26. jab maiṇ ghoḍe par baiṭh ek tang aur bānkī galī meṇ se ho.kar jā.tā thā, ek aurat, jo us.ī rāh se chal.ī jā.tī thī, us pās jā-pahunch.ā, aur ittifāk.an us.e girā-diyā.	man sawār.a dar kūcha.i tang.ī wa pīch.īda (*or*, pīch-o-kham) mī.guzasht.am, bā zan.ī, ki az ham-ān samt mī.raft, bar-khurd.am, wa az kazā asp tana zad.a ū rā andākht.
27. tum.hāre-pās ā.ne ke-āge, fu.lāne ke-pās jā.nā us ko lāzim thā ki nahīṇ?	kabl az āmad.an.i fulān kas pīsh.i tū, āyā na mī.bāyast ki ū fulān kas.rā mulākāt kun.ad?
28. Mumba.ī chhoḍ.kar Thāne meṇ tum ka.ī muddat tak rah.e?	ba'd az ān-ki az Mumba.ī rawān.a shud.ī, chand gāh dar Thāna sākin būd.ī?
29. tum ap ne khāwind ke-yahāṇ kyā naukar.ī kar.te ho?	tū dar khāna.i ākā.i khud mash ghūl ba chi khidmat.ī?
30. me.re bichār meṇ ā.tā hai, ki tū bad-nasīb shakhs hai.	man tasauwur mī.kun.am, ki tū mard.ī kam-tāli' hast.ī.
31. ab yih kitāb tamām ho.ne par ā.ī hai.	ḥālā īn kitāb karīb ba itmām ras.īda.ast.
32. agar dunyā kī tamām ni'mat mujh.e mil.e, to-bhī maiṇ na chāh.ūṇ, ki me.rī bīmār.ī ki khabar us.e ho, kyūṇ-ki is se wuh nihāyat be-karār (aur be-kal) ho-jā.egā.	agar kas.ī tamām.i ni'mat.i dunyā rā ba man bakhsh.ad, na khāh.am, khabar.i bīmārī.yi ma rā ū bi.shnaw.ad, zīrā-ki bā.is.i tashwīsh.i ū mī.shaw.ad. (*or*) agar tamām.i ni'mat.i dunyā az man bāsh.ad, wa az dast.i man bi.raw.ad, ma rā khush.tar.ast, az ān-ki khabar.i nā-khushī.yi ma rā ū bi.shnaw.ad.
33. maiṇ ne sun.ā ki wuh kal ā-pahunch.ā, par ab dekh.tā hūṇ, ki kis.ī ne mujh.e bahkā.yā.	shanīd.am ū dī-rūz āmad.a, wa-lākin ḥālā ma'lūm shud, ki kas.ī ki īn khabar ba man ras.ānīd, ja'l kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
34. The rehearsal of so long a story would occupy two hours.	૩૪. એવી લાંબી કથા બી જી વાર કહેતાં બે ઘડી લાગશે.	evī lāmbī kathā bījī vār kah,etāṇ be ghaḍī lāg,she.
35. Do you think he would have done so, had I been present?	૩૫. તમે ધારો છો, કે જો હું હાજર હોત, તો તે એમ કરત?	tame dhār,o chho, ke jo huṇ hājar ho,t, to te em kar,at?
36. Were there as many people present as you expected?	૩૬. જેટલા માણસ તમે ધાર્તા હતા, તેટલા ત્યાં હાજર હતા?	jeṭlā mānas tame dhār,tā ha,tā, teṭlā tyāṇ hājar ha,tā?
37. He went away in a great rage, and probably threw himself into the sea.	૩૭. તે ઘણોજ રીસ ચ ઢાવીને જતો રહ્યો, અને સંભવિત છે કે તે દર્યા માં પ ડયો હશે.	te ghano,j rīs cha, dhāv,īne ja,to rah,yo, ane sambhav,it chhe ke te daryā māṇ paḍ,yo ha, she.
38. If you do not pay the money, he will not let you alone.	૩૮. જો તમે (તેનાં) નાણાં નહીં આપશો, તો તે તમારી પછવાડે લાગશે.	jo tame (te nāṇ) nā, nāṇ nahīṇ āl,sho, to te tam,ārī pachhvāḍe lāg, she.
39. If you neglect your duty, you will have every one of them about your ears.	૩૯. જો તમે તમારૂં કામ બજાવવા માં ગફલત કરશો, તો સઘળા તમ ને તોડી-ખાશે.	jo tame tam,āruṇ kām bajāv,vā māṇ gaflat kar,sho, to saghlā tam ne toḍ,ī-khā,she.
40. I give you a fair warning, therefore do not expect any more consideration from me.	૪૦. હું ત ને ઉઘાડું કહું છું, માટે હવે-પછી તું મારા ભરોસા ઉપર રહીશ નહીં.	huṇ ta ne ughāḍ,uṇ kah,uṇ chhuṇ, māṭe have-pachhī tuṇ mā,rā bharosā upar rah,īsh nahīṇ.
41. I see no use in being thus particular in trifles.	૪૧. એવી હલકી વાત ઉપર આટલી-બધી ચોકસાઈ કરવી ન-કામી છે.	evī halkī vāt upar āṭ, lī-badhī choksā,ī kar,vī na-kām,ī chhe.
42. He is a regular skinflint.	૪૨. તે ઘણો કંજુસ છે.	te ghano kanjus chhe.
43. I wish I could impress my advice better upon his mind.	૪૩. હું ચાહું છું, કે મારી સલાહ તેનાં મન માં સારી પેઠે ઉતારી શકયો હોત.	huṇ chāh,uṇ chhuṇ, ke mā,rī salāh te nāṇ man māṇ sārī paṭhe utār,ī shak,yo ho,t.
44. He remains at home doing nothing.	૪૪. તે ઘર માં બેઠો માખ મારે છે.	te ghar māṇ beṭho mākh mār,e chhe.
45. The tree is continually growing; be-	૪૫. આ ઝાડ વધતું જાય છે, કાં-જે માલી તે ને વધારે	ā jhāḍ vadh,tuṇ jā,ya chhe, kāṇ-je mālī te ne

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
34. aisī lambī naḳl ke phir bayān kar,ne meṇ do ghaḍī lag,eṇgīṇ.	dar takrār kard,an,i chunīn ḥi, hāyat,ī tūlān,ī dū sā,aṭ,i dīgar tūl kẖāh,ad kash,īd.
35. tum,hāre kẖayāl meṇ ā,tā hai, ki agar maiṇ ḥāzir ho,tā, to wuh yūṇ kar,tā ?	ba kẖayāl,i tū mī,ras,ad, ki agar man ḥāzir būd,am, ū chunīn kār,ī mī,kard ?
36. jitne log,oṇ par tum,hārā kẖayāl thā, utne log wahāṇ ḥāzir the ?	ān-ḳadr mardum,ān ki pīsh gumān mī,kard,ī, āyā dar ān jā ḥāzir būd, and ?
37. wuh ġhusse kī āg meṇ chal,ā-ga,yā, aur aġhlab hai ki us ne ap ne-ta,īṇ daryā meṇ ḍāl-diyā ho,gā.	chūn ū dar kamāl,i taġhaiyur az īn jā raft, zāhir īn,ast ki kẖud rā dar daryā andākẖt,a bāsh,ad.
38. agar tum (us ke) paise adā na kar,oge, to wuh tum,hārā pīchhā na chhoḍ,egā.	agar tū pūl (i ū) rā na dih,ī, hargiz ū dast az dāman,i tū rah,ā na kẖāh,ad kard.
39. agar tum ap ne kām meṇ ġhaflat kar,oge, to sab-koī tum,hārī nāl,ish kar,eṇge.	agar dar kār,ī ki ba uhda,i tū hast, ihmāl wa kūtāh,ī kun,ī, malāmat,i hama rā ba gūsh,i kẖud mī,shanaw,ī.
40. maiṇ tujh,e sāf kah-de,tā hūṇ, is-liye tū yih ummed mat rakh, ki ab āge kuchh te,re kām kī fikr kar,ūn.	man ba tū rāst mī,gū,yam, ki ziyād,a az īn tawaḳḳu,ī iltifāt az man na dāsht,a bāsh,ī.
41. aisī halkī bāt meṇ itnī chaukas,ī kar,nī be-fā,ida hai.	dar kẖusūs,i īn amr,i juz,ī īn-ḳadr pā fashurd,an kẖāsīyat,ī az wai na mī,bīn,am.
42. wuh baḍā makkhī-chūs hai.	ū bisyār mumsik,ast.
43. kāsh-ki me,rī salāḥ us ke dil par ziyād,a asar kar,tī.	kāsh nasīḥat,i man dar dil,i ū bih az īn asar mī,kard.
44. wuh ghar meṇ bāiṭh,ā maḳkhiyāṇ mār,tā hai.	ū dar kẖāna,i kẖud bī-kār nishasta,ast.
45. yih jhāḍ baḍh,tā jā,tā hai, kyūṇ-ki mālī us ke baḍhā,ne ke-numā mī,kun,ad, ba ilat,i ān ki	īn dirakẖt rūz ba rūz nashw-o-

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
cause the gardner, to promote its growth, waters it every day.	સારૂ દર રોજ પાણી સીચે છે.	vadhār,vā sārū dar roj pānī sīch,e chhe.
46. That man has run away, perhaps you have caused him to run away.	૪૬. પેલો માણસ નાસી-ગયો, કદાચિત તમે તેને ન સાડી-મેલ્યો.	pelo mānas nās,ī-ga,yo, kadāch,it tame te ne nasāḍ,ī-mel,yo.
47. He is so clever, there is nothing like him.	૪૭. તે એવો ચતુર છે, કે તે ના જેવો બીજો કોઈ નથી.	te evo chatur chhe, ke te nā jevo bījo ko,ī na,thī.
48. I am doing this to make him more jealous, because he is very jealous of me.	૪૮. હું આ કામ જે કરૂંછું, તે તે ને વધારે બાળવા સારૂ કરૂંછું; કાં-જે તે મારા-ઉપર ઘણો બળે છે.	huṇ ā kām je kar,uṇ chhuṇ, te te ne vadhāre bāl,vā sārū kar,uṇ chhuṇ, kāṇ-je te mā,rā-upar ghano bal,e chhe.
49. At first he would not do this business, but I forced him to do it.	૪૯. પ્રથમ તે આ કામ કર્વા ઇચ્છતો ન હતો, પણ મેં જોરાવરી થી કરાવ્યું.	pratham te ā kām kar,vā ichchh,to na ha,to, pan meṇ joṙāvar,ī thī karāv,yuṇ.
50. I tried much to persuade him, but he disregarded what I said; I therefore forbade him my house.	૫૦. મેં તે ને ઘણો સમજા વ્યો, પણ તેણે મારી વાત ધ્યાન માં આણી નહીં; માટે મેં તે ને મારે ઘેર આવ્વા ને મના કર્યો.	meṇ te ne ghano samjāv,yo, pan te,ne mā,rī vāt dhyān māṇ āṇ,ī nahīṇ; māṭe meṇ te ne mā,re gher āv,vā ne manā kar,yo.
51. Can you drive? does that horse go quietly in harness?	૫૧. તમ ને ગાડી હાંકતાં આવડે છે? (અને) તે ઘોડો ગાડી માં છાનો-માનો ચા લે છે?	tam ne gāḍī hānk,tāṇ āvḍ.e chhe?(ane)te ghoḍo gāḍī māṇ chhāno-māno chāl,e chhe?
52. Being convicted of peculation, he was dismissed the Government service, and transported for seven years.	૫૨. તે ની-ઉપર ચોરી નો વાંક સાબિત થયો, માટે સ રકાર ની ચાકરી થી દૂર થયો, અને સાત વરસ લગી દેશ-નિકાળ પામ્યો.	te nī-upar chor,ī no vāṅk sābit tha,yo, māṭe sar-kār nī chākrī thī dūr tha,yo, ane sāt varas lagī desh-nikāl pām,yo.
53. They all thought that he was being drowned, but he was only diving.	૫૩. સઘળા એમ સમજ્યા કે તે ડુબે છે, પણ તે તો માત્ર ડુબકી મારતો હતો.	saghlā em samaj,yā ke te ḍub,e chhe, pan te to mātr ḍubkī mār,to ha,to.
54. The water here is shallow, but further on,	૫૪. અહીં પાણી થોડું છે, પણ આગળ જતાં ઘણું	ahīṇ pānī thoḍuṇ chhe, pan āgal ja,tāṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
liye har roz pānī sīch,tā hai.	bāgh-bān har rūz āb,ash mī,dih,ad.
46. wuh shakhs bhāg,ā, shāyad tum ne us,e bhagā,yā.	ān shakhs gurikht,a, shāyad ki tū ū rā gurīzān,īda bāsh,ī.
47. wuh aisā kābil hai, ki bas.	ū kābil,īst bī-nazīr.
48. us ko jalā,ne ke-liye main yih kar,tā hūn ; kyūn-ki wuh mujh par bahut jal,tā hai.	chūn-ki ū bā man bughz dār,ad, man īn ḥarakat rā ba raghm,i ū mī,kun,am, tā bīsh-tar bughz,i ū mushta,il shaw,ad. (See P. 34, Note*).
49. pahle wuh yih kām nahīn kiyā chāh,tā thā, par main ne zabar-dast,ī se kar,wā,yā.	dar ibtidā ū mā,il na būd īn kār rā bi,kun,ad, wa-līkin man ū rā bar īn kār dāsht,am.
50. main ne us,e bahut samjhā,yā, par wuh me,rī bāt khātir men na lā,yā ; is-liye main ne us,e man' kiyā ki me,re ghar men na ā,we.	man dar targhīb wa tahrīs,i ū bisyār sa'ī kard,am, wa-līkin ū ba sukhan,ān,i man iltifāt,ī na kard ; az ān sabab man' kard,am ki dīgar dar khāna,i man na yā,yad.
51. tum ko gādī hānk,nā ā,tā hai? (aur) wuh ghoḍā gāḍī men gharīb,ī se chal,tā hai ?	mī,tawān,ī ki dar ḥālat,ī ki dar kālaska nishast,a bāsh,ī, asp bi,rān,ī? (wa) ān asp kālaska rā ba āsān,ī mī,bar,ad yā na ?
52. us par chor,ī kī taksīr sābit hū,ī, is-liye sar-kār kī naukar,ī men-se bar-taraf hū,ā, aur sāt baras tak des nikāl,ā ga,yā.	taksīr,i duzd,ī bar ū sābit shud, banā-bar-ān az khidmat,i sar-kār ma'zūl gasht, wa tā haft sāl ū rā ikhrāj,i balad namūd,and.
53. sab ne samjh,ā ki wuh dūb,tā hai, par wuh to sirf ghota mār,tā thā.	har kas tasauwur namūd ki ū gharḳ mī,shaw,ad, wa-līkin ū dar āb ghūta mī,khurd.
54. yahān pānī thoḍā hai, par āge bahut gahrā hai.	(agar-chi) īn jā āb kam,ast, wa-līkin bālā-tar az īn bisyār ʿamīḳ,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
it is very deep.	ઊંડું છે.	ghanuṇ ūnḍuṇ chhe.
55. He is generally grave and sedate, but his brother is very lively.	૫૫. તે અકસર ગંભીર અને શાંત છે, પણ તે નો ભાઈ ઘણો હસ-મુખો (તથા બોલકણો) છે.	te aksar gambhīr ane shānt chhe, pan te no bhā,ī ghano has-mukh,o (tathā bol,akno) chhe.
56. Had any one reminded me of you, I would have recollected.	૫૬. જો કોઈ મ ને તમારી યાદ દેવડાવત, તો હું (તમને) યાદ કરત.	jo ko,ī ma ne tam,ārī yād devḍāv,at, to huṇ (tam ne) yād kar,at.
57. The banks of the river are very steep, but they do not rise to any great height.	૫૭. નદી નો કાંઠો ઘણો ઢળતો છે, પણ ઘણો ઊંચો નથી.	nadī no kāṇṭho ghano ḍhal,to chhe, pan ghano ūncho na,thī.
58. You can more easily ford the river, than go in the boat.	૫૮. હોડી માં બેસીને જશો, તે કરતાં પગ વાટે નદી પાર વેહેલા જશો.	hoḍī māṇ bes,īne ja, sho, te kartāṇ pag vāṭ,e nadī pār vehelā ja,sho.
59. He did not return from his native country till the latter end of June.	૫૯. જૂન મહિનો ઉતરે ત્યાં-લગી તે પોતા ના દેશ થી પાછો આવ્યો નોહોતો.	June mahino utr,e tyāṇ-lagī te potā nā desh thī pāchho āv,yo no ho,to.
60. It is of no use for you to stand here crying and making a noise.	૬૦. તમે અહીં ઉભા રહી ને રડો અને બુમ પાડો છો, તે ફોકટ છે.	tame ahīṇ ubhā rah, īne raḍ,o ane bum pāḍ,o chho, te phokaṭ chhe.
61. This child was weaned when he was a year and a half old.	૬૧. આ બાળક દોહોડ વરસ નું હતું ત્યાર-થી તે ને દુધ થી છોડાવ્યું.	ā bāl,ak dohoḍ varas nuṇ ha,tuṇ tyār-thī te ne dudh thī chhoḍav, yuṇ.
62. He would go through thick and thin for you. (*or*) He would go through fire and water for you.	૬૨. તે તમારે-સારૂ સર્પ નાં મોહોડાં માં પણ હાથ ઘાલશે. (*or*) તે તમારી ખાતર પોતા ના જીવ નો પણ ભોગ આપશે.	te tam,āre-sārū sarp nāṇ mohoḍāṇ māṇ pan hāth ghāl,she. (*or*) te tam,ārī khātar potā nā jīv no pan bhog āp,she.
63. It is twenty to one* that he arrives to night.	૬૩. વીસ વસા* તે આજ રાતે આવી પહોંચશે.	vīs vasā* te āj rāt,e āv,ī-pahonch,she.
64. Now-a-days is such an one's levee much crowded or thinly attended ?	૬૪. હમણા તે ની કચેરી માં ઘણા લોક ભેગા થાયછે, કે થોડા ?	hamnā te nī kacherī māṇ ghanā lok bhegā thā,ya chhe, ke thoḍā ?

* The phrases *so-vasa* in Gujarati, and *sau-hisse* in Hindu-stani, are also used to

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
55. wuh aksar gambhīr aur kam-sukhan hai, par bhā,ī us kā bahut zinda-dil (aur chulbulā) hai.	ū paiwasta muwakkir wa ba ārām,ast, wa-līkin birādar,ash jalf (wa khush-tab') mī,bāsh,ad.
56. agar ko,ī mujh,e tum,hārī yād dilā,tā, to maiṇ (tum ko) yād kar,tā.	agar kas,ī ba khātir,i man mī, āward, man (tu rā) yād mī,kard,am.
57. naddī kā kināra bahut-sā ḍhālū hai, par bahut ūnchā nahīṇ.	kināra,i rūd-khāna (agar chi) bis, yār sar-āshīb,ast, wa-līkin bisyār buland nīst.
58. nāw meṇ baiṭh,kar jā,ne se pāṇw raste tum āsān,ī se naddī pār jā-sak,oge.	az pā ba āsān-tar az īn rūd mī, tawān ubūr kard, az ān ki bā kashtī ubūr kun,ī.
59. June mahīne ke ākhir tak wuh ap ne watan se phir na ā,yā thā.	tā awākhir,i māh,i June ū az watan,i khud bar na gasht,a būd.
60. yahāṇ tum,hārā ro,nā pukār, nā ạbas hai.	dar īn jā dād-o-bī-dād,ī ki mī, kun,ī, barā,i tū sarfa,ī na dār,ad (*or*, bī-ḥāsil,ast barā,i tū).
61. yih bachcha jab ḍeḍh baras kā thā tab-se us kā dūdh chhuḍā,yā.	dar wakt,ī ki īn tifl yak sāl-o-nīm,a shud, az shīr,ash bur,īd,and.
62. wuh tum,hāre liye āg aur pānī meṇ kūd-paḍ,egā. (*or*) wuh tum,hārī khātir ap nī jān bhī nisār kar,egā.	ū az barā,i khātir,i shumā khud rā dar āb wa ātish khāh,ad zad. (*or*) ū az barā,i khātir,i shumā jān,i khūd rā ham nisār khāh ad kard.
63. bīs ḥisse* wuh āj rāt ko ā-pahunch,egā.	bīst dafa i'tikād,i man az dīgar, ān ziyāda,ast ki ū im-shab khāh, ad ras,īd.
64. in din,oṇ us ke dar-bār meṇ log bahut-se jam' ho,te haiṇ, ki thoḍe?	dar īn rūz,hā dar dar-bār,i ū mard,um bisyār jam' mī,shaw,and, yā kam?

*denote *most probably* or *in all likelihood*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
65. We all are liable to death. (*or*) We must die. (*or*) It is our lot to die.	૬૫. મૃત્યુ સહુ ને માથે ઐા ટેલુ છે. (*or*) મર્વું હક છે.	mṛityu sahu ne mā,the choṭ,eluṇ chhe. (*or*) mar,vuṇ hak chhe.
66. There is something in the wind.	૬૬. આ વાત માં કાંઈ પણ જીવ છે.	ā vāt māṇ kāṇ,ī paṇ jīv chhe.
67. Do as you used to do.	૬૭. કરો, જેમ આગળ કર્યા કર્તા હતા.	kar,o, jem āgal kar,yā kar,tā ha,tā.
68. Last night there was a great deal of thunder and lightning, but no rain.	૬૮. ગઈ રાત્રે ગાજ વીજ ઘણી થઈ, પણ વર્સાદ વર સ્યો નહીં.	ga,ī rātre gāj vīj ghanī tha,ī, paṇ varsād varas,yo nahīṇ.
69. Yesterday evening there was a rainbow.	૬૯. કાલ સાંજે ઈન્દ્ર-ધનુ ષ્ય (*or*, સુર-ધનુ) હતુ.	kāl sānjh,e īndr-dha,nushya (*or*, sur-dhanu) ha,tuṇ.
70. This island was destroyed by a storm and an earthquake.	૭૦. તૂફાન તથા ધરતી-કંપ થી આ ટાપુ (*or*, બેટ) ઉજડ થઈ-ગયેા.	tūfān tathā dhartī-kaṃp thī ā ṭāpu (*or*, beṭ) ujaḍ tha,ī-ga,yo.
71. If a man bets he will walk six miles an hour, he must walk a mile in every ten minutes.(See p. 46, Note†).	૭૧. જો કેાઈ શર્ત મારે, કે હું એક ઘડી માં ત્રણ ગાઉ ચાલીશ, તેા દસ પળ માં તે ને અર્ધેા ગાઉ ચાલવું પડે.	jo ko,ī shart mār,e, ke huṇ ek ghaḍī māṇ tran gā,u chāl,ish, to das pal māṇ te ne ardho gā,u chāl,vuṇ paḍ,e.
72. You say you would give it to me if you could; but you would have been nearer the truth, had you said that you could give it, if you would.	૭૨. તમે કહેા છેા, કે જો હું આપી-શકત, તેા આપત; પણ જો ખરૂં બેાલ્યા હેાત, તેા એમ બેાલત, કે જો હું આપવા ઇચ્છત, તેા આપત.	tame kah,o chho, ke jo huṇ āp,ī-shak,at, to āp,at; paṇ jo kharuṇ bol,yā ho,t, to em bol,at, ke jo huṇ āp,vā ichchh,at, to āp,at.
73. Have you done looking at me?	૭૩. તમે પેટ ભરીને મ ને જોયેા, કે નહીં?	tame peṭ bhar,īne ma ne jo,yo, ke nahīṇ?
74. The prisoner escaped by the connivance of the watchman.	૭૪. ચેાકી-દાર ની આંખ-મીચામણી (*or*, આનાકાની) થી બંદેવા નાસી-ગયેા.	chokī-dār ni ānkh-mīchāmnī (*or*, ānākānī) thī bandh,vo nās,ī-ga,yo.

† hargiz sar-am zi *kasa*-i zanu na shud buland, shayad ba *zir*-i *kasa* buwad *nim kasa-i*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
65. ham sab maût ke hâth meṇ majbûr haiṇ. (*or*) mar,nā ḥaḳḳ hai.	mā hama ẓulūfa,i marg hast,īm. (*or*) murd,an ḥaḳḳast. (*or*) marg lāzim,i zāt,i har nafs,ast.
66. is meṇ kuchh îṭ hai.	zīr,i īn kāsa nīm kāsa,ī hast.†
67. kar,o, jaisā āge kiyā kar,te the.	mī,kun,‡ chunān-ki sābiḳ mī, kard,ī. (*or*) hamīsha bi,kun,īd, (*or*, kard,a bāsh,īd) chunān-ki pish-tar mī,kard,īd.
68. ga,ī rāt ko bahut-sā bâdal garj,ā aur bijlī hū,ī, par barsât nahīṇ bars,ī.	dī-shab barḳ wa ra'd bisyār būd, wa-lîkin bārān na bār,īd.
69. kal shām ko barsât kī kamān (*or*, rām-dhanuk) thī.	dī-rūz ba waḳt,i shām ḳaus,i ḳazaḥ paidā shud,a būd.
0. yih ja zalzale se wairân ho-ga,yā.	īn jazīra ba sabab,i tūfān wa zalzala wîrān gard,īd.
71. agar ko,ī shart mân,e, ki maiṇ ek ghaḍī meṇ tîn kos chal,ūṇgā, to châhiye ki wuh das pal meṇ âdhā kos chal,e.	agar kas,ī girau band,ad, ki man dar muddat,i yak sā,at shash mîl râh <u>kh</u>āh,am raft, bāyad ki ū dar dah daḳīḳa yak mîl bi,raw,ad.
72. tum kah,te ho, ki agar maiṇ de-sak,tā, to de,tā ; par agar sach bol,te, to yūṇ bol,te, ki maiṇ de,tā, agar chāh,tā.	mī,gū,ī, agar mī,tawān,ist,am, mī, dād,am ; wa-lîkin agar râst guft,a būd,ī, chunîn mī,guft,ī, ki agar mī,<u>kh</u>āst,am, mī,dād,am. (*or*) mī,gū,ī, agar mī,tawān,ist,am, mī,dād,am, i'tiḳād na dār,am ; râst,ī ān,ast, ki bi,gū,ī, agar mī,<u>kh</u>āst,am, mī,dād,am.
73. tum ne peṭ bhar,kar mujh ko dekh,ā, ki nahīṇ ?	āyā ma rā sîr dīd,ī, yā na ?
74. chaukī-dâr kī ânākânī se ḳaid,ī bhāg-ga,yā.	ba sabab,i i<u>gh</u>māz kard,an,i pās-bān ḳaid,ī farār kard.

‡ zari-i *mi-kun*, ki shir andak dihad, madar-i mushfik ba farzand-i khamush.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
75. He says it is hollow, but I maintain that the whole is solid.	૭૫. તે કહે છે, કે આ વસ્તુ પોળી (*or*, પોકળ) છે; પણ હું કહું છું, કે એ સઘળી નક્કર (*or*, બટ) છે.	te kah,e chhe, ke ā vastu polī (*or* pokal) chhe, pan huṇ kah,uṇ chhuṇ, ke e saghlī nak, kar (*or*, bat) chhe.
76. Where was the capital of Gujarāt at the time of the Mughul* government.	૭૬. મુઘુલાઈ* રાજ માં ગુજરાત ની રાજ-ધાની ક્યાં હતી ?	Mugulā,ī* rāj māṇ Gujarāt nī rāj-dhānī kyāṇ ha,tī ?
77. Does the climate of Bombay agree with you ?	૭૭. મુંબઈ ની આબો-હવા તમ ને સદે છે, કે નહીં ?	Mumba,ī nī āb-o-havā tam ne sad,e chhe, ke nahīṇ ?
78. If a wall falls and a tenant is living in the house ; who then repairs it, the landlord or the tenant ?	૭૮. જો કોઈ ભાડુત ઘર માં રહેતો હોય, અને તે ઘર ની ભીત પડી-જાય; તો તે ને સમાર્વા નો ખર્ચ કોણ આપે છે, ઘર-ધણી કે ભાડુત?	[bhāḍut ? jo ko,ī bhāḍut ghar māṇ rah,eto ho,ya, ane te ghar nī bhīt paḍ,ī-jā,ya; to te ne samār, vā no kharch kon āp,e chhe, ghar-dhanī ke ghanuṇ-kar,īne ā desh
79. Generally speaking, the people of this country are litigious.	૭૯. ધણું-કરીને આ દેશ ના લોકો કજીયા-ખોર છે.	nā lok,o kajiyā-khor, chhe.
80. If you had done as I directed you, I would have secured myself; nay, I would have been a gainer by the speculation ; but by your mismanagement, I became a loser.	૮૦. જો તમે મારા કહ્યા પ્રમાણે કામ કર્યું હોત, તો હું બચી-જાત; તે ઉપ્રાંત, એ મનસૂબા થી મને લાભ પ્રાપ્ત થાત; પણ તમારા માઠા વહીવટ ને-લીધે હું નુકસાન માં આવી-પડયો.	jo tame mā,rā kah, yā pramāne kām kar yuṇ ho,t, to huṇ bach, ī-jā,t ; te-uprānt, e mansūbā thī ma ne lābh prāpt thā,t ; pan tam, ārā māṭhā vahīvaṭ ne-līdhe huṇ nuksān māṇ āvī-paḍ,yo.

* *Mughul* is a corruption of the word *Mongol* which is one of the four great tribes dwelling in Tartary. In the year 1205, Temujin, alias Jangiz Khan, invaded Kharizm, and took Bukhara and Samarkand, from whence his armies overran Persia and Asia Minor. Altho' Persia was overrun by the armies of Jangiz Khan, it was not permanently conquered till the time of his grandson Hulaku in 1258. It was during these invasions that the *Mongols*, who formed part of the Tartar armies, had settled themselves on the borders of the Caspian. The distracted state of Persia offered a favorable opportunity to another Tartar chief, the *amir* of the Turks—Timur-i-lang, or the lame Timur—to invade the kingdom. In his first invasion in 1341, he destroyed Sultania, and took Isfahan. In his second he took Baghdad, and drove out Ahmad, the last of the descendants of Hulaku, grandson of Jangiz Khan. A good long time had now elapsed to allow these Tartars to be naturalized and merged into the general body of the Persians.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
75. wuh kah,tā hai, ki yih kho, khlā hai ; par maiṇ kah,tā hūṇ, ki sab kā sab ṭhos hai.	ū mī,gū,yad, ki īn chīz mujauwaf, ast, ammā man mī,gū,yam, ki tamāmī,yi ān musmat,ast.
76. Mughulā,ī* amal meṇ Gujarāt kā pā,i-takht kahāṇ thā ?	dar aiyām,i saltanat,i Mughulī,ya* dār-ul-mulk,i Gujarāt ku-jā būd ?
77. Mumba,ī kī āb-o-hawā tum ko muwāfiḳ ā,tī hai, ki nahīṇ ?	āb-o-hawā,i Mumba,ī bā mizāj,i tū sāz-gār,ast, yā na ?
78. agar dīwār gir-pad,e, aur ko,ī kirāya-dār ghar meṇ rah,tā ho ; to us kī marammat kaun kar,tā hai, mālik yā kirāya-dār ?	har-gāh shakhs,ī ba kirāya dar khāna,ī sukunā dāsht,a bāsh,ad, wa dīwār,i ān khāna bi,yuft,ad ; mar, ammat,i ān bar ṿhda,i sāḥib,i khāna mī,bāsh,ad, yā musta,jir ?
79. aksar is mulk ke log ṭanṭe-bāz haiṇ.	aksar mard,um,i īn wilāyat lajūj wa jang-jū mī,bāsh,and.
80. agar tum ne me,re kah,e muwāfiḳ kām kiyā ho,tā, to maiṇ bach-jā,tā ; bal-ki, is mansūbe ke-sabab fā,ida pā,tā, par tum,hārī be-tadbīr,ī ke-sabab maiṇ nuḳsān meṇ ā-ga,yā.	agar tū mutābiḳ,i gufta,i man amal kard,a būd,ī, man khasārat na mī,kash,īd,am ; bal-ki, az īn fikr,ī ki kard,a būd,īm naf'ī 'ā,id mī,shud, wa-līkin ba sabab,ī sū,i tadbīr,i tū, man khasārat kash,īd,am.

Hence, in course of time, the Persians were commonly, tho' improperly, called Mughuls from the circumstance of the Mongols having been the early settlers on the confines, and subsequently, in the heart, of Persia. In the reign of Mahmud Tughlak, Timur invaded India. Mahmud fled to Gujarat. On the retreat of Timur, Mahmud returned to the ruins of his capital. In 1526 Babir, the fifth in descent from Timur, took India. *Thus, the family and followers of Timur are also commonly tho' improperly spoken of as Mughuls from the circumstance of his armies being composed partly of the real Mongols and Turks and partly of those miscalled Mughuls, the native Persians. Timur was hereditary chief of Kesh near Samarkand, which is within the territories of the Turk tribes. These original Tartars and subsequently naturalized Persians here underwent a further transformation by being naturalized and merged into the general community of the Indians.*

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
81. Does that man owe you any thing ?	૮૧. તે શખ્સ ઉપર તમારૂં કાંઈ લેણું છે ? (*or*) તે પર તમારૂં કાંઈ નિકળે છે ?	te shakhs upar tam ārun kāṇ,ī le-nuṇ chhe ? (*or*) te par tam,ārun kāṇ,ī nikl,e chhe ?
82. I owe him ten Rupees.	૮૨. તે ના દસ રૂપિયા મારા-ઉપર નિકળે છે.	te nā das rūpiyā mā rā-upar nikl,e chhe ?
83. My servant owes a great deal of money to the *bazar* people.	૮૩. બજાર ના લોક ના ઘણા રૂપિયા મારા ચાકર ઉપર નિકળે છે.	bajār nā lok nā ghanā rūpiyā mā,rā chākar upar nikl,e chhe.
84. He dunned him very much, but could not get the money.	૮૪. તેણે તે ના-ઉપર ઘણો તકાદો કર્યો, પણ નાણાં હા થ આવ્યાં નહીં.	te,ne te nā-upar ghano takādo kar,yo, pan nā, nāṇ hāth āv,yāṇ na, hīṇ.
85. You are a dunning fellow.	૮૫. તમે મોટા તકાદા- ખો ર છો.	tame moṭā takādā-khor chho.
86. It is of no consequence. (See P. 10, Sent. 81).	૮૬. એ વાત ની કાંઈ ચિ ન્તા નહીં.	e vāt nī kāṇ,ī chintā nahīṇ.
87. Seeing him in this distress, we made a subscription among ourselves, and gave him the amount.	૮૭. જ્યારે અમે તે ને એ વી આપદા માં પડેલો દીઠો, ત્યારે આપસ-આપસ માં ઉ ઘરાણું કરીને તે ને નાણાં આપ્યાં.	jyāre ame te ne evī āpdā māṇ pad,elo diṭho, tyāre āpas-āpas māṇ ughrāṇuṇ kar,īne te ne nāṇāṇ āp,yāṇ.
88. Bring me from the *bazar*, a PICE worth of oil, two PICE worth of wood, and two PIES worth of flour. (See PICE, P. 232).	૮૮. બજાર માં જઈને એક પૈસા (*or*, સવાકા) નું તેલ, બે પૈસા (*or*, હડીકા) નાં લાકડાં, અને બે પૈ (*or*, એક દુકાની) નો આટો, મારે-સારૂ વેચાતો લેઈ-આવો.	bajār māṇ ja,īne ek paisā (*or*, savākā) nuṇ tel, be paisā (*or*, haḍikā) nāṇ lākḍāṇ, ane be pai (*or* ek dukānī) no āṭo, mā,re-sārū vechā,to le,ī-āv,o.
89. I prefer telling him myself to your doing so.	૮૯. તમે કહો તે કર્તાં હું પોતે તે ને કહું, તે મારી ન જર માં સારૂં દિસે છે.	tame kah,o te kartāṇ huṇ pote te ne kah,uṇ, te mā,rī najar māṇ sāruṇ dis,e chhe.
90. Where does this road lead to ?	૯૦. આ રસ્તો ક્યાં જવા નો છે ?	ā rasto kyāṇ ja,vā no chhe ?
91. Why do you always trouble me for these little matters ?	૯૧. એવી હલકી વાત ને-સારૂ તમે ઘડી-ઘડી મ ને શા-માટે કાયર કરો છો ?	evī halkī vāt ne-sārū tame ghaḍī-ghaḍī ma ne shā-māṭe kāyar kar,o chho ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
81. us shakhs par tum,hārā kuchh nikal,tā hai ? (*or*) us par tum,hārā kuchh ḳarz hai ?	ū chīz,ī ba tū bi,dih dār,ad ? (*or*) ān kas maḳrūz,ī tū hast ?
82. us ke das rūpiye mujh par nikal,te haiṇ.	dah rūpiya man ba ū bi,dih dār,am.
83. me,re naukar par bāzār ke log,oṇ kā bahut paisā nikal,tā hai.	naukar,ī man mablaġh,ī ḵhatīr ba mard,um,ī bāzār bi,dih dār,ad.
84. us ne us par bahut taḳāzā kiyā, par paise na le-sak,ā.	har-chand ū taḳāzā,ī shadīd namūd, talab,ī ḵhud rā az ū wusūl na tawān,ist kard.
85. tum baḍe taḳāzā kar,ne-wāle ho.	tū bisyār mard,ī mutaḳāzī hast,ī.
86. kuchh muzāyaḳa nahīṇ.	chi muzāyaḳa (*or*) muzāyaḳa,ī īn ma'nī nīst. (*or*) naḳl,ī nīst. (*or*) ḥikāyat,ī nīst.
87. ham ne us,e is shikast,a-ḥāl,ī meṇ dekh,kar āp,as-meṇ bihrī (*or*, chandā) kar,ke us,e paisā diyā.	chūn mā ū rā dar chunīn shikast,a-ḥāl,ī dīd,īm, dar miyān,ī ḵhud pūl,ī taḳsīm kard,a ū rā dād,īm.
88. bāzār se ek paise kā tel, do paison kī lakḍī, aur do pai kā āṭā, me,re-liye mol-le ā,o.	bi,rau dar bāzār, yak *paisa* raugḥan, wa dū *paisa* hīzam, wa dū *pai* ārd, az barā,ī man bi,ḵhar wa bi,yār.
89. maiṇ yih bih,tar jān,tā hūṇ, ki tum,hāre badle maiṇ āp us,e yih bāt kah,ūṇ.	dar ḵhayāl,ī man pasand,īda-tar īn,ast, ki ba ,iwaz,ī tū man ḵhud ū rā bi,gū,yam.
90. yih rasta kahāṇ jā,tā hai ?	īn rāh ba ku-jā mī,raw,ad ?
91. kyūṇ tum aisī halkī bāt par mujh,e ghaḍī-ghaḍī azīyat de,te ho ?	barā,ī chunīn amr,ī juz,ī chi-rā dā,im zaḥmat ba man mī,dih,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
92. How long were you on the road?	૯૨. માર્ગ માં તમ ને કેટલા દહાડા લાગ્યા ?	mārg mān tam ne keṭlā dahāḍā lāg,yā ?
93. By what route did you come?	૯૩. તમે કયે રસ્તે થઈ ને આવ્યા ?	tame ka,ye raste tha, īne āv,yā ?
94. I came by Khedā, Broach, and the Konkan.	૯૪. હું ખેડા, ભરૂચ, કોકણ થઈ ને આવ્યો.	huṇ Kheḍā, Bharūch, Kokan tha,īne āv,yo.
95. I saw him to-day, and told him to come tomorrow morning at 8 o'clock.	૯૫. આજ મેં તે ને દીઠો, અને કહ્યું, કે કાલ સવારે આઠ વાગે આવજો.	āj men te ne dīṭho, ane kah,yuṇ, ke kāl savār,e āṭh vāg,e āv,jo.
96. I will take my lesson every other day.	૯૬. હું એક દિવસ ને આંતરે મારો પાઠ પઢીશ.	huṇ ek divas ne āntre mā,ro pāṭh paḍh,īsh.
97. Desire the man to come every day at sunrise.	૯૭. તે ને કહો, કે દર રોજ સૂરજ ઉગતાં આવ્યા કરે.	te ne kah,o, ke dar roj sūraj ug,tāṇ āv,yā kar,e.
98. At what hour does the morning dawn now?	૯૮. હમણા કેટલે વાગતે પરોઢિયું ફાટે છે ?	hamnā keṭle vāg,te parodhiyuṇ phāṭ,e chhe ?
99. They bring a great deal of grass to Bombay from Salsett, and it sells very well.	૯૯. પેલા લોક પુષ્કળ ઘાસ શાસ્ટી થી મુંબઈ લાવે છે, ને તે નો ભાવ સારો આવે છે.	pelā lok pushkal ghās Shāsṭī thī Mumba,ī lāv,e chhe, ne te no bhāv sāro āv,e chhe.
100. Why is grass profitable to the farmers?	૧૦૦. કુણબી લોકો ને ઘાસ માં ઘણો નફો શા-થી થાય છે ?	kunbī lok,o ne ghās māṇ ghano nafo shā-thī thā,ya chhe ?
101. Because it requires no labor or expense in cultivation.	૧૦૧. કાં-જે તે ને વાવવા માં કાંઈ ખર્ચ અથવા મેહનત પડતી નથી.	kāṇ-je te ne vāv,vā. māṇ kāṇ,ī kharch athvā mehnat paḍ,tī na,thī.
102. Last season there was abundance of rain, grain is therefore so cheap.	૧૦૨. ગયે વર્ષ વર્સાદ ઘણો પડયો, માટે અનાજ એટલો સસ્તો છે.	ga,ye varsh varsād ghano paḍ,yo, māṭe anāj eṭlo sasto chhe.
103. How many people are waiting to speak to me?	૧૦૩. કેટલા લોક મને અર્જ કર્વા ને-વાસ્તે ખોટી છે ?	keṭlā lok ma ne arj kar,vā ne-vāste khoṭī chhe ?
104. Bring them in one by one.	૧૦૪. તેઓ ને એક-એક કરીને મારી-પાસે લાવો.	te,o ne ek-ek kar,īne mā,rī-pāse lāv,o.
105. He is a washerman, who has lost his cow; and as he thinks a neighbour took it to	૧૦૫. તે ધોબી છે, તે ની ગાય ખોવાઈ છે; અને તે ધારે છે, કે કોઈ પડોસી તે ને બીજાં ગામ માં લેઈ-ગયો	te dho,bī chhe, te nī gā,ya khovā,ī chhe; ane te dhār,e chhe, ke ko,ī paḍosī te ne bījāṇ

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
92. raste meṇ tum,heṇ ka,ī din lag,e ?	safar,i shumā dar rāh chand rūz tūl kash,īd ?
93. tum kis raste se ā,ye ?	az kudām rāh āmad,ī ?
94. maiṇ Kheḍā, Bharoch, Kokan ho,kar ā,yā.	man az rāh,i Kheḍa, wa Bharūch, wa Kūkan āmad,am.
95. āj maiṇ ne us,e dekh,ā, aur kah,ā, ki kal fajar āṭh baj,e ā,iyo.	im-rūz man ū rā dīd,am, wa guft, am, ki fardā subḥ ba sā,aṭ,i hasht bi,yā,yad.
96. maiṇ ek din āḍ ap nā sabaḳ li,yā kar,ūṇ,gā.	man yak rūz dar-miyān dars,i khud khāh,am khānd.
97. us,e kah,o, ki har roz sūraj nikal,te hī ā,yā kar,e.	ū rā bi,gū, ki har rūz waḳt,i tulū,i āftāb bi,yā,yad.
98. in din,oṇ kis ghaḍī pau phaṭ, tī hai ?	dar īn rūz,hā dar chi sā,aṭ subḥ tāli' mī,shaw,ad ?
99. we log Shāsṭī se bahut-sī ghās Mumba,ī ko lā,te haiṇ, aur us kī achchhī ḳīmat ā,tī hai.	ān mard,um bisyār kāh az Shāsṭī ba Mumba,ī mī,āwar,and, wa ān khūb ba farūsh mī,ras,ad.
100. kumbī log,oṇ ko ghās meṇ baḍā naf' kyūṇ-kar mil,tā hai ?	ba chi sabab zāri'īn rā dar dād-o-sitad,i kāh naf,i bisyār 'ā,id mī, shaw,ad ?
101. kyūṇ-ki us ke bo,ne meṇ kuchh kharch yā miḥnat nahīṇ paḍ,tī.	ba jihat,i ān-ki dar zirā,aṭ kard, an bar īshān zaḥmat,ī yā makhārij,ī wāḳi' na mī,shaw,ad.
102. ga,ye baras barsāt bahut hū,ī, is-liye anāj itnā sastā hai.	pār-sāl bārān bisyār bār,īd, az īn jihat ghalla īn-ḳadr arzān,ast.
103. kitne log mujh,e ạrz kar,ne ke-liye ḥāzir haiṇ ?	chand kas muntazir,i man mī,bāsh, and, ki matālib,i khud rā ba man guft,a bāsh,and ?
104. un ko ek-ek kar me,re-pās lā,o.	ān jamā,aṭ rā yak,ī-yak,ī pīsh,i man bi,yāwar,īd.
105. wuh dhobī hai, jis kī gā,e jā,tī rah,ī hai ; aur wuh gumān kar, tā hai, ki us,e ko,ī paḍos,ī dūsre gaṇw ko le-ga,yā, is-liye chāh,tā	ān shakhs gāzar,ast, wa māda gāw,i ū gum shud,a ; wa gumān mī,kun,ad, ki yak,ī az ham-sāya,gān ān gāw rā dar dih,ī dīgar burd,a,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
another village, he wants you to make enquiry.	(હશે), માટે ઇચ્છે છે, કે ત મે એ વાત ની ચોકસી કરો.	gām mān leī-ga,yo (ha, she), māṭe ichchhe chhe, ke tame e vāt nī choksī kar,o.
106. Does the scarcity of water continue?	૧૦૬. શું હજુ પાણી ની ખુટ (*or*, ઉપણી) ચાલે છે?	106. shun haju pānī nī khuṭ (*or*, ṭipnī) chāl,e chhe?
107. No, the wells are beginning to fill fast; three or four days' rain more will be sufficient for the present.	૧૦૭. નહીં, હવે કુવા પા ણીએ ભરાવા માંડ્યા છે; જો બીજા ત્રણ ચાર દિવસ વ રસાદ આવશે, તો હાલ કામ ચાલશે.	107. nahīn, have kuvā pānī e bharā,vā māndyā chhe; jo bījā tran chār divas varsād āv,she, to hāl kām chāl,she.
108. What grain do they sow first?	૧૦૮. પ્રથમ તેઓ કઈ જા ત નો અનાજ વાવે છે?	108. pratham te,o kaī jāt no anāj vāv,e chhe?
109. What holiday is this?	૧૦૯. આજ કયો તેહેવાર છે?	109. āj ka,yo tehevār chhe?
110. I cannot allow the people to go until mid-day.	૧૧૦. હું બ-પોર ની-આગ મજ લોકો ને ઘર જવા ની રજા આપી શકતો નથી.	110. huṇ ba-por ni-āgmaj lok,o ne ghar ja,vā nī rajā āp,ī shak,to na,thī.
111. Send my tent to such a village and have it pitched, I shall go there the day after to-morrow to see some land measured.	૧૧૧. મારો તંબુ ફલાણાં ગામ માં મોકલો, અને ત્યાં ઉભો કરાવો; પરમ દહાડે હું ત્યાં જઈને જમીન જે મા પ્યામાં આવશે તે જોઈશ.	111. mā,ro tambu falānān gām mān mokl,o, ane tyān ubho karāv,o; param dahāḍe huṇ tyān ja,īne jamīn je māp,yā mān āv,she te jo,īsh.
112. There are a great many large stones on the road and several steep hills, and the *nālā* (rivulet) near Sirūr is very difficult to pass.	૧૧૨. ત્યાં માર્ગ માં ઘણા-એક મોટા પત્થર અને કેટ લા-એક ઢળાઉ પર્વત છે, અ ને સિરૂર ની પડોસ માં એક નાળુ છે, તે ઉપર-થી પાર-જવુ ઘણું કઠિણ છે.	112. tyān mārg mān gha, nā-ek moṭā patthar ane keṭlā-ek ḍhalā,u parvat chhe, ane Sirūr nī paḍos mān ek nāluṇ chhe, te upar-thī pār-ja,vuṇ ghanuṇ kaṭhin chhe.
113. Is there a boat on the Kore-gām river?	૧૧૩. કોરેગામ ની નદી પર કોઈ તર છે?	113. Kore-gām nī nadī par ko,ī tar chhe?
114. Yes, a Government ferry boat; you will have to pay nothing.	૧૧૪. હા, સર-કારી તર છે; તમ ને કાંઈ આપવું પડશે નહીં.	114. hā, sar-kār,ī tar chhe; tam ne kāṇ,ī āp,vuṇ pad,she nahīn.
115. Who told you	૧૧૫. તમ ને કોણે કહ્યું,	115. tam ne kon,e kah,yuṇ,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
hai, ki āp is bāt kī tajwīz kar,o.	mī,khāh,ad, shumā taftīsh,i īn mu,ḳaddama rā kard,a bāsh,id.
106. kyā ab-tak pānī kā ṭoṭā chal,ā-jā,tā hai? (*or*) pānī kī kam-ābī (*or*, ḳillat) chal,ī-jā,tī hai?	āyā hanūz kam-āb,ī bāḳī,st.
107. nahīṇ, ab kūe pānī se bhar,ne lag,e; agar tīn chār din achchhī barsāt paḍ,e, to bi,l-fi'l kifāyat kar,egā.	na, ḥalā chāh,hā shurū' dar pur shud,an kard,a; agar dū si rūz,i dīgar bārān bi,bār,ad ḥāl kifāyat ḵhāh,ad kard.
108. pahle we kaun-sā dāna bo,te hain?	dar ibtidā īshān chi ḳism zirā,at,i ghalla mī,kun,and?
109. āj kaun-sā baḍā din hai? (*or*, te,ohār hai)?	im-rūz kudām 'īd,ast?
110. maiṇ do-pahr tak log,oṇ ko jā,ne nahīṇ dūṇ,gā.	tā zuhr mard,um,ān rā ruḵhsat,i raft,an ba ḵhāna na mī,tawān,am dād.
111. me,rā tambū fulāne gānw meṇ bhej,o, aur wahān khaḍā kar,wā,o; maiṇ parsoṇ wahāṇ jā,kar zamīn jo nāp,ī jā,egī so dekh,ūṇ,gā.	ḵhaima,i ma rā dar fulān dih bi,firist, wa bi,gū dar ān jā bi,zan, and; man pas-fardā ān-jā ba jihat,i dīd,an,i zamīn,ī ki bāyad masāḥat kard,a shaw,ad, mī raw,am.
112. wahāṇ raste meṇ baḍe baḍe paṭ,thar bahut-se hain, aur ka,ī ḍhālū pahāḍ, aur Sirūr ke-nazdīk ek nālā hai, jis meṇ-se pār-utar,nā bahut dushwār hai.	dar ān-jā sang,hā,i aẓīm dar rāh hast, wa ba'zī kūh,hā,i sar-ā-shīb, wa ḳarīb ba Sirūr rūd-ḵhāna,īst, ki ubūr az ān ḵhaili dushwār,ast.
113. Kore-ganw kī naddī par ko,ī hoḍī hai?	āyā dar rūd-ḵhāna,i Kore-gām kashtī hast, yā na?
114. hāṇ, sar-kār,ī nāw hai; tum, heṇ kuchh de,nā nahīṇ paḍ,egā.	bali, kashti,yi sar-kār,ast; ujratī na mī,bāyast bi,dih,ī.
115. kis ne tum ko kah,ā, ki	ki ba tū guft, ki ān chi tū dī-

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
that I had told him what you told me last night ?	કે જે કાંઈ તમે ગઈ રાતે મ ને કહ્યું હતું, તે મેં પેલા ને કહ્યું ?	ke je kāṇ,ī tame ga,ī rāt,e ma ne kah,yuṇ ha,tuṇ, te meṇ pelā ne kah,yuṇ ?
116. He first asked ten Rupees for the book, but I brought him down to two.	૧૧૬. પ્રથમ તેણે તે પુસ્ત ક ના દસ રૂપિયા માગ્યા, પણ હું તે ને ઉતારીને બે રૂપિયા ઉપર લાવ્યો.	pratham te,ne te pustak nā das **rūpiyā** māg,yā, pan huṇ te ne utār,ī,ne be **rūpiyā upar** lāv,yo.
117. Do not tell him what I told you about his conduct.	૧૧૭. મેં તે ની ચાલ-ચલણ વિષે જે કાંઈ તમ ને કહ્યું, તે તે ને કહેશો માં.	meṇ te nī chāl-chalan vishe je kāṇ,ī tam ne kah,yuṇ, te te **ne kah,** esho māṇ.
118. If you cannot give me this thing, give me something in exchange.	૧૧૮. જો તમે આ વસ્તુ મ ને આપી શકતા નથી, તો એ ને-બદલે બીજું કાંઈ આપો.	jo tame ā vastu ma ne āp,ī shak,tā na,thī, to e ne-badle bījuṇ kāṇ,ī āp,o.
119. Although I cannot speak the Hindūstān,ī language well, yet the natives understand me.	૧૧૯. હું હિન્દૂસ્તાની ભાષા સારી પેઠે બોલી શકતો નથી, તોય-પણ આ દેશ ના લોક મારૂં બોલેલું સમજે છે.	huṇ **Hindū-stān,ī** bhāshā sarī paṭhe bol,ī shak,to na,thī, **toya-pan** ā desh nā **lok** mā,ruṇ bol,eluṇ samj,e **chhe.**
120. She leads her husband by the nose.	૧૨૦. તે બાઈની ના ભર્તા ની લગામ તે ના હાત માં છે. (*or*) તે ભાયડા નો ઇચ્છિત યાર તે ની ભાર્જા ના હાથ માં છે.	te ba,īrī nā **bharttā** nī lagām te **nā** hāt māṇ chhe. (*or*) **te bhā,** yaḍā no ikhtiyār **te nī** bhārjā nā hāth māṇ chhe.
121. Wax will melt by fire.	૧૨૧. મીણ વસ્તેવ થી ઓગળે છે.	mīn vastev thī ogl,e chhe.
122. If you do not water this tree, it will die.	૧૨૨. જો તમે આ ઝાડને પાણી નહીં સીંચશો, તો એ મરી-જશે.	jo tame ā jhāḍ ne pānī nahīṇ sīnch,sho, to e mar,ī-ja,she.
123. This flower is withered.	૧૨૩. આ ફૂલ કુમલાઈ-ગયું છે.	ā phūl kumlā,ī-ga,yuṇ chhe.
124. Go to your house, eat your dinner, and return quickly.	૧૨૪. ઘેર જઈને, જમી ને, વેહેલા પાછા આવજો.	gher ja,ī,ne, jam,ī,ne, vehelā pāchhā āv,jo.
125. He has dissipated all his property.	૧૨૫. તે પોતા નું સઘળું દ્રવ્ય ખાઈ-ગયો. (*or*) તેણે	te potā nuṇ saghluṇ dravya khā,ī-ga,yo. (*or*)

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
jo kuchh tum ne mujh,e ga,ī rāt ko kah,ā thā, so maiṇ ne us se kah,ā ?	shab ba man guft,a būd,ī, man ba fulān kas izhār kard,am ?
116. pahle us ne us kitāb ke das rūpiye māng,e, par maiṇ us ko do rūpiyoṇ par lā,yā. (*or*, maiṇ ne us ko do rūpiyoṇ par rāzī kiyā).	dar ibtidā ū az barā,i ān kitāb dah rūpiya khāst, wa-līkin man ū rā bar ān dāsht,am ki ba dū rūpiya rāzī shud.
117. us kī chāl-ḍhāl kī-bābat jo maiṇ ne tum se kah,ā, so us ko mat kah,nā.	az bad-raftāri,yi ān kas ki man ba tū guft,am, zīnhār ba ū bāz-gū na kun,ī.
118. agar tum yih chīz mujh,e nahīṇ de sak,te, to us ke-ẓwaz meṇ AUR kuchh do.	agar tū īn chīz rā ba man na mī,tawān,ī bi,dih,ī, dar ẓwaz,i ān chīz,i dīgar bi,dih.
119. agar-chi maiṇ Hindū-stān,ī zabān achchhī tarḥ nahīṇ bol sak, tā, par des,ī log me,rī bāt samajh,te haiṇ.	agar-chi man zabān,i Hindū-stān,ī rā ba khūb,ī takallum na mī,tawān, am kard, wa-līkin īn-ḳadr hast, ki mard,um,i īn wilāyat mudda'ā,i ma rā mī,fahm,and.
120. us ạurat ke khāwind kī bāg us ke hāth meṇ hai. (*or*) us mard kā ikhtiyār us kī ạurat ke hāth meṇ hai.	lagām,i shauhar,i ān zan dar dast,i ..ud,i ān zan mī,bāsh,ad. (*or*) ikhtiyār,i ān mard ba dast,i zan,ash mī,bāsh,ad.
121. mom āg se gal-jā,tā hai.	mūm az ātash gudākht,a mī, shaw,ad.
122. agar tum is jhāḍ ko pānī na sīch,oge, to wuh sūkh-jā,egā.	agar īn dirakht rā āb na dih,ī, khushk khāh,ad shud.
123. yih phūl kumlā-gayā (*or*, murjhā-ga,yā) hai.	īn gul pazhmurda shuda,ast.
124. ghar ko jā,kar, khānā khā, kar, jald phir ā,iyo.	bi,rau dar khāna, wa ghizā khurd, a, ba zūd,ī murāja,ạt kun.
125. wuh ap nā sārā māl khā-ga, yā. (*or*) us ne ap nī sārī daulat	ū hama,i amwāl,i khud rā khurd wa talaf kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
	પોતા ની સગળી દોલત ઉડાવી-દીધી.	te,ne potā nī saglī dolat uḍāv,ī-dīdhī.
126. When you have read this word once or twice, you will understand the meaning.	૧૨૬. આ શબ્દ એક અથવા બે વાર તમારા વાંચ્યા માં આવશે, ત્યારે તમે તેનો અર્થ સમજશો.	ā shabd ek athvā be vār tam,ārā vānch,yā māṇ āv,she, tyāre tame te no arth samaj,sho.
127. He is too familiar with his servants.	૧૨૭. તે પોતા ના ચાકરો ને ઘણું માં લગાડે છે.	te potā nā chākar,o ne ghanuṇ moṇ lagāḍ,e chhe.
128. Get out of the light.	૧૨૮. ઓળો મેલો. (*or*) અંધારૂં મેલો.	olo mel,o. (*or*) andhā, ruṇ mel,o.
129. He doubts if two and two be four.	૧૨૯. તેને સંદેહ છે,કે બે અને બે ચાર છે, યા નહીં.	te ne sandeh chhe, ke be ane be chār chhe, yā nahiṇ.
130. What! are all those Rupees I gave you, spent?	૧૩૦. જે રૂપિયા મેં તમ ને આપ્યા, તે સઘળા ખર્ચ માં આવ્યા શું?	je rūpiyā meṇ tam ne āp,yā, te saghlā kharch māṇ āv,yā shuṇ?
131. I went by Pūnā to Satārā.	૧૩૧. હું પૂણે થઈને સતારે ગયો.	huṇ Pūne tha,ī,ne Satāre ga,yo.
132. He disengaged him from the quarrel and led him away.	૧૩૨. તેણે તેને ટંટા માંથી છોડાવ્યો, અને પોતા ની-સાથે ત્યાં-થી લેઈ-ગયો.	te,ne te ne ṭanṭā māṇ-thī chhoḍav,yo, ane potā nī-sāthe tyāṇ-thī le,ī-ga,yo.
133. Your servant has pledged your sword and sash to him for fifteen Rupees.	૧૩૩. તમારા ચાકરે તમારી તર્વાર તથા કમર-બંદ (*or*, પટકો) પંદર રૂપિયા માં તે ની-પાસે ધરેણે મેલ્યો છે.	tam,ārā chākar,e tam, ārī tarvār tathā kamar-band (*or*, paṭko) pandar rūpiyā māṇ te nī-pāse gharene mel,yo chhe.
134. He was quite sensible after the first blow; but on receiving the second, he became senseless.	૧૩૪. પેહેલી ચોટ ખાધા પછી તે પોતા ની પૂરતી શુદ્ધી માં હતો, પણ જ્યારે બીજી ખાધી, ત્યારે બેશુદ્ધ થઈ-ગયો.	pehelī choṭ khā,dhā pachhī te potā nī pūrtī shuddhī maṇ ha,to, pan jyāre bijī khā,dhī, tyāre be-shuddh tha,ī-ga,yo.
135. They all rushed into the house.	૧૩૫. તેઓ સઘળા ધસી ને ઘર માં પેઠા.	te,o saghlā dhas,ī,ne ghar māṇ peṭhā.
136. I will make an example of you.	૧૩૬. હું તમ ને શિક્ષા કરીશ, કે બીજાઓ ને ધાસ્તી (*or*, ચાનક) લાગે.	huṇ tam ne shikshā kar,ish, ke bījā,o ne dhāstī (*or*, chāṇak) lāg,e.
137. If he comes to me in the evening,	૧૩૭. જો તે સાંઝે મારી-પાસે આવશે, તો તે માગે	jo te sānjh,e mā,rī-pāse āv,she, to te māg,e

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
udā-dī.	
126. jab tum yih lafz ek bār yā do bār paḍh-chuk,oge, tab us kī mā'nī ko samjh,oge.	har-gāh īn kalima rā yak martaba yā dū martaba khānd,a bāsh,ī, ān wakt ma'nī,yi ān rā khāh,ī fahm,īd.
127. wuh ap ne naukar,oṇ ko bahut muṇh lagā,tā hai.	ū bisyār naukar,hā,i khud rā rū mī,dih,ad.
128. raushan,ī chhoḍ,o. (*or*) andhe, rā chhoḍ,o.	az muḳābil,i raushanā,ī dūr shau, wa tārīk,ī ma,kun.
129. wuh shakk rakh,tā hai, ki do aur do chār hai, yā nahīṇ.	ū shakk dār,ad, ki dū wa dū chahār,ast, yā na.
130. kyā wuh paisā jo maiṇ ne tum,heṇ diyā, so sab kharch hū,ā ?	āyā pūl,ī ki ba tū dād,am, kull,an kharj shud ?
131. maiṇ Pūne ho,kar Satāre ko	dar wakt,i raft,an ba samt,i Satāra, az rāh,i Pūna raft,am.
132. wuh us,e us bakhede se chhuḍā wahāṇ-se ap ne-sāth lega,yā.	ū fulān kas rā az ān nizā' bāz-dāshta ham-rāh,i khud az ān jā bi,burd.
133. tum,hāre naukar ne tum,hārī talwār aur kamar-band (*or*, paṭkā) pandra rūpayoṇ par us ke-pās girau rakh,ā hai.	naukar,i tū shamshīr wa kamar-band,i tu rā nazd,i fulān kas ba pānz-dah rūpiya girau nihād,ast.
134. pahlī choṭ khā,ne ke-pīchhe wuh khūb ap ne hosh meṇ thā, par jab dūsrī khā,ī, tab be-hosh ho-ga,yā.	dar zarb,at,i ūlā ū ba hūsh,i khud būd, wa-likin dar zarb,at,i sānī bī-hūsh gasht.
135. we sab dhas,kar ghar ke-andar ghus,e.	jamī,i īshān ba shitāb dākhil,i andar,ūn,i khāna shud,and.
136. maiṇ tum,heṇ sazā dūṇ,gā, tā-ki AUR,oṇ ko ibrat ho.	man tu rā sazā dih,am, tā dīgar, ān ibrat gīr,and.
137. agar wuh shām ko me,re-pās ā,wegā, khāh māng,e yā na	agar ū ba wakt,i shām nazd,i man bi,yā,yad, khāh az man bi,khāh,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
whether he is willing or not, I shall give him something or other.	અથવા ન માગે, તોય-પણ હું તે ને કાંઈક આપીશ.	athvā na māg,e, toya-pan hun te ne kāṇ,īk āp,īsh.
138. Tell him, if he travels with me, I will give him *bhātā* besides his regular pay.	૧૩૮. તે ને કહો, કે જો તું મારી-સાથે દેશાંતર આવશે, તો હું ત ને પગાર ઉપ્રાંત ભાતું પણ આલીશ.	138. te ne kah,o, ke jo tun mā,rī-sāthe desh, āntar āv,she, to hun ta ne pagār uprānt bhā tun pan āl,īsh.
139. Tell him, to tell that wicked boy that if he again laughs when his master orders him to do any thing, I will take every bit of skin off his body.	૧૩૯. તમે તે ને કહો, કે પેલા ચંડાળ છોકરા ને કહે, કે જ્યારે સાહેબ ત ને કાંઈ કામ કર્વાને કહે છે, ત્યારે તું હસે છે, માટે જો ફરી-થી એમ કરશે, તો તારા શરીર ની ચામડી ખેંચી-કાહાડીશ.	139. tame te ne kah,o, ke pelā chaṇḍāl chhokrā ne kah,e, ke jyāre sāheb ta ne kāṇ,ī kām kar,vā ne kah,e chhe, tyāre tun has,e chhe, māṭe jo pharī-thī em kar,she, to tā,rā sharīr nī chāmḍī kheṇch,ī-kāhāḍ,īsh.
140. There appears to have some wrong work been going against me.	૧૪૦. એવું જણાય છે, કે મારે-વિષે કાંઈ કઠણ ખરા બી ની વાત ત્યાં થતી હતી.	140. evun janā,ya chhe, ke mā,re-vishe kāṇ,ī kaṭhan kharāb,ī nī vāt tyān tha,tī ha,tī.
141. Ought he or ought he not to have walked slowly instead of running so fast?	૧૪૧. એટલો જલદી દોડ યા કર્તાં ધીમે ચાલ્વું તે ને ઘટતું હતું, કે નહીં?	141. eṭlo jald,ī dod,yā kartāṇ dhīme chāl,vun te ne ghaṭ,tun ha,tun, ke nahīṇ?
142. Although the *raja* offered three *lakhs* of Rupees and his two sons as hostages; yet His Excellency the Governor General of India encouraged the proceeding of hostility.	૧૪૨. રાજાએ ત્રણ લાખ રૂપિયા અને પોતા ના બે દિકરા ઓલ માં આપ્વા કહ્યું, તોય-પણ હિન્દ ના નામદાર ગવર્નર જનરલ સાહેબ લડા ઈની તૈયારી કર્તા રહ્યા.	142. rājā,e tran lākh rūpiyā ane potā nā be dikrā ol māṇ āp,vā kah,yun, toya-pan Hind nā nām-dār *Governor General* sāheb laḍā,ī nī taiyār,ī kar,tā rah,yā.
143. Divide these Rupees into three equal shares.	૧૪૩. આ રૂપિયા ના ત્રણ સર્ખા ભાગ કરો.	ā rūpiyā nā tran sarkhā bhāg kar,o.
144. The fruit you brought me the time before last, was the best; this is not fit to	૧૪૪. ગયા વખત ની-આ ગાઉ જે ફલ તમે મારે-સારૂ લાવ્યા હતા, તે સૌથી સારૂં હતું; આ ખાવા જોગ નથી,	144. gayā vakhat nī-agāu je phal tame mā,re-sārū lāv,yā ha,tā, te sau thī sāruṇ ha,tun; ā khā,vā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
māng,e, par maiṉ us,e kuchh na kuchh dūṇ,gā.	ad yā na khāh,ad, albatta man chīz,ī ba ū mī,dih,am.
138. us,e kah,o, ki agar tū me,re-sāth musāfir,ī meṇ ā,wegā, to maiṇ pagār ke-siwā bhātā bhī tujh,e dūṇ,gā.	bi,gū ū rā, ki agar bā man musāfarat kun,ī, ạlāwa bar mawājíb khurd-o-khūrāk ham ba tū khāh, am dād.
139. us,e kah,o, ki us bad-zāt chhokre se kah,e, ki jab sāḥib kuchh kām farmā,tā hai, to tū haṇs,tā hai, agar phir aisā kar,egā, to te,re badan kī khāl khaiṇch,ī jā,egī.	bi,gū ū rā, ki ba ān khāna-shāgird,i bad-zāt bi,gū,yad, ki har-gāh āḳā,i tū tu rā kār,ī mī,farmā, yad, tū khanda mī,kun,ī, agar bār,i dīgar chunīn amr az tū sādir shud, pūst az badan,i tū khāh,am kand.
140. ma'lūm ho,tā hai, ki me,re ḥaḳḳ meṇ kuchh kharābī kā kaṭhin kām wahāṇ chal,tā thā.	chunān ma'lūm mī,shaw,ad, ki az-barā,i mutazarrar sākht,an,i man kār,ī dushwār dar-miyān dāsht,and.
141. itnā jald daud,ne ke-badle āste chal,nā us ko lāzim thā, ki nahīṇ?	āyā na mī,bāyast ki ū dar ịwaz,i chunīn tund dawīd,an āhista bi, raw,ad?
142. agar-chi rājā ne tīn lākh rūyiye aur ap ne do beṭe zāmin,ī meṇ de,ne chāh,ā, tau-bhī Hind ke nām-dār *Governor General* sāḥib laḍā,ī kī taiyār,ī kar,te rah,e.	bā-wujūd,i ān-ki rājā rāzī shud, ki si *lakh* rūpiya bi,dih,ad, wa dū pisar,i khud rā ham girau bi,dih,ad, ma' zālik janāb,i ḳamar rikāb *Governor General*,i Hind dar tahīya, i lashkar jasārat namūd,and.
143. in rūpiyoṇ ke tīn barābar ḥisse kar,o.	īn tankhāh rā taḳsīm ba si ḳismat,i musāwī kun.
144. wuh mewa jo tum ga,ye waḳt ke-age lā,ye the, so sab se achchhā thā; yih khā,ne ke-lā,iḳ nahīṇ, dūsre waḳt achchhā lā,iyo.	mīwa,hā,ī ki pīsh az īn ba hamīn nazdīkī,hā barā,i man āward,a būd,ī, bih-tar būd, īn lā,iḳ,i khurd,an nīst, bāyad bār,i dīgar bih az īn bi,yāwar,ī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
be eaten, bring better next time.	બીજી વાર સારૂં લાવજો.	jog na,thī, bījī vār sāruṇ lāv,jo.
145. I missed him on the road.	૧૪૫. માર્ગ માં તે ઉપર મારી દૃષ્ટિ નહીં પડી.	145. mārg māṇ te upar mā,rī drishṭi nahīṇ paḍ,ī.
146. I took you for another person.	૧૪૬. હું તમ ને બીજો કોઈ સમજ્યો.	146. huṇ tam ne bījo ko,ī samaj,yo.
147. If you should pass this way tomorrow, call on me if not out of your way.	૧૪૭. જો કાલે આ રસ્તે થઈને જશો, તો મારી ભેટ લેજો, નહીં-તો નહીં.	147. jo kāl,e ā raste tha,ī, ne ja,sho, to mā,rī bheṭ le,jo, nahīṇ-to nahīṇ.
148. I cannot afford so much.	૧૪૮. હું આટલું આપ્વા ને સામર્થ્ય-વાન નથી.	148. huṇ āṭluṇ āp,vā ne sāmarthya-vān na,thī.
149. It is better to die in the field of battle like a man, than fly like a coward.	૧૪૯. લડાઈ માં શૂરા લોકો ની-પેરે મર્વું ભલું છે, નહીં-કે હિચકારાઓ ની-પેરે નાસી-જવું.	149. laḍā,ī māṇ shūrā lok,o nī-pere mar,vuṇ bhaluṇ chhe, nahīṇ-ke hichkā,rā,o nī-pere nās,ī-ja,vuṇ.
150. Did not I warn you at the time of your departure?	૧૫૦. તમારી રવાનગી ની વખતે શું મેં તમ ને ચેતાવ્યા નો હોતા?	150. tam,ārī ravāna,gī nī vakhat,e shuṇ meṇ tam ne chetāv,yā no ho,tā?
151. Do you personate the king, and I shall represent his prime minister.	૧૫૧. તમે રાજા નો વેષ લાવો, હું વજીર નો સુવાંગ લાવીશ.	151. tame rājā no vesh lāv,o, huṇ vajīr no suvāṇg lāv,īsh.
152. I conjure you by God not to mention this business to any one.	૧૫૨. હું તમ ને પરમેશ્વર ના સમ આપીને કહું છું, કે આ બિના કોઈ ની-આગળ બોલશો માં.	152. huṇ tam ne param-eshwar nā sam āp,īne kah,uṇ chhuṇ, ke ā binā ko,ī nī-āgal bol,sho māṇ.
153. He is so situated, that he must agree to what I propose.	૧૫૩. તે એવી અવસ્થા માં છે, કે હું જે કાંઈ કહીશ, તે બે-શક કબુલ કરશે.	153. te evī avasthā māṇ chhe, ke huṇ je kāṇ,ī kah,īsh, te be-shak kabul kar,she.
154. You may propose it, but I am certain that they will not agree to take it on such terms.	૧૫૪. તમે એ વાત તેઓ ને કહેવા માગો છો. તો સુખે કહો; પણ મ ને નીશ્ચય છે, કે તેઓ એ શર્ત કબુલ કરશે નહીં.	154. tame e vāt te,o ne kah,evā māg,o chho, to sukh,e kah,o ; pan ma ne nishchaya chhe, ke te,o e shart kabul kar,she nahīṇ.
155. It is a difficult matter, but I will do it	૧૫૫. એ કઠણ કામ છે, પણ હું કોઈ રીતે પણ	155. e kaṭhan kām chhe, pan huṇ koī rit,e pan

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
145. raste meṇ us par me,rī nigāh na paḍ,ī.	man dar rāh az ū ghāfil shud,am, wa ū rā na dīd,am.
146. maiṇ ne tum ko ghair shakhs samjh,ā.	man tu rā shakhs,i dīgar tasauwur kard,am.
147. kal agar is raste se ho,kar jā,o, to me,re-pās ā,iyo, nahīṇ-to nahīṇ.	agar fardā az īn samt,hā ṿbūr kun,ī, ma rā mulāḳāt kun, wa-illā fa lā.
148. itnī dast-ras mujh ko nahīṇ.	dar ḳūwa,i man nīst ki īn-ḳadr pūl bi,dih,am.
149. laḍā,ī ke maidān meṇ mard,oṇ kī-mānind mar,nā bhalā hai, na ki nā-mard,oṇ kī-tarḥ bhāg-jā,nā.	dar maidān,i jang dilīr,āna jān dād,an bih ki ham-chu nā-mard,ān hazīmat namūd,an.
150. kyā tum,hārī rawāna,gī ke waḳt maiṇ ne tum,heṇ nahīṇ jatā, yā thā ?	āyā dar waḳt,i rawān,a shud,an,i tū, man tu rā ittilā' na dād,a būd,am ?
151. tum bād-shāh kā bhes lā,o, maiṇ wazīr kā sawāng lā,ūṇ,gā.	tū taḳlīd,i ān shāh rā kun, wa man mutaḳallid,i wazīr,ash mī,shaw,am.
152. maiṇ tum,heṇ ḳhudā kā wāsita de,tā hūn, ki yih bāt kis,ī se na kah,nā.	man tu rā ba ḳhudā ḳasam mī,dih,am, ki īn sukhan rā ba hīch kas bāz-gū ma,kun.
153. wuh aisī ḥāl,at meṇ hai, ki jo kuchh maiṇ kah,ūn, so wuh be-shakk ḳabūl kar,egā.	ū bā man dar muḳām,īst, ki ān-chi man az ū bi,khāh,am, lā-muḥāl,a bāyad ba-jā āwar,ad.
154. chāh,o tum yih shart un se izhār kar,o, par mujh,e yaḳīn hai, ki we is shart par rāzī na hoṇ,ge.	agar khāst,a būsh,ī īn amr rā ba īshān izhār kun, wa-līkin yaḳīn,i man,ast, ki īshān (hargiz) ba,dīn shart rāzi na khāh,and shud.
155. yih kām mushkil hai, par maiṇ ba har sūrat kar,ūṇ,gā.	īn kār,īst mushkil, ammā ba har sūrat man ba-jā khāh,am āward.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
at any rate.	કરીશ.	kar,īsh.
156. Were you a decent man, there would be no necessity for my telling you so often to do your duty.	૧૫૬. જો તું ભલો માણસ હોત, તો મ ને ઘડી-ઘડી ત ને કહેવા ની અગત્ય નહીં પડત, કે તારૂં કામ કર.	jo tuṇ bhalo mānas ho,t, to ma ne ghaḍī-ghaḍī ta ne kah,evā nī agatya nahiṇ pad,at, ke tā,ruṇ kām kar.
157. At this rate his fortune will soon go.	૧૫૭. એ રીતે તો તે પો તા ની પુંજી ઓઈ-બેસશે.	e rit,e to te potā nī punjī kho,ī-bes,she.
158. My advice is that you be more cautious in future.	૧૫૮. મારી સલાહ એ છે, કે હવે-પછી તમે વધારે ચોકસ રહો.	mā,rī salāh e chhe, ke have-pachhī tame va,dhāre chokas rah,o.
159. At this rate you make me out a fool.	૧૫૯. જો એમ છે, તો તુ મ ને મૂર્ખ બનાવશે.	jo em chhe, to tuṇ ma ne mūrkh banāv,she.
160. I would have repaired the house had I cash enough.	૧૬૦. જો મારી-પાસે એટ લું નાણું હોત, તો હું તે ઘર ને સમારત.	jo mā,rī-pāse eṭlun nānuṇ ho,t, to huṇ te ghar ne samār,at.
161. You may learn Hindū-stān,ī grammatically if you choose, but I have hitherto picked it up the best way I could.	૧૬૧. તમે હિન્દૂ-સ્તાની ભાષા વ્યાકરણ થી શિખ્વા મા ગોછો ; તો સુખે શિખો; પણ હું તો આજ લગી જેમ બની-આવ્યું તેમ લોકો થી સાંભળીને શિખ્યો.	tame Hindū-stān,ī bhāshā vyākaran thī shikh,vā māg,o chho, to sukh,e shikh,o ; pan huṇ to āj lagī jem ban,ī-āv, yuṇ tem lok,o thī sāmbhl,īne shikh,yo.
162. This white cow and that black horse are of much more value than the tame elephant which you sent me yesterday.	૧૬૨. પેલો ગરીબ હાથી જે તમે મારે-સારૂ ગઈ કાલે મોકલ્યો, તે કરતાં આ ધોળી ગાય તથા પેલો કાળો ઘોડો વધારે કીમત નો છે.	pelo garīb hāthī je tame mā,re-sārū ga,ī kāl,e mokal,yo, te kartāṇ ā dholī gāya tathā pelo kālo ghoḍo vadhāre kīmat no chhe.
163. In the Dakhan, as well as in most other parts of India, horses are very little used for agricultural purposes.	૧૬૩. દખ્ણ તથા હિન્દૂ-સ્તાન નાં બીજાં ઘણાં-ખરાં શેહેરો માં ઘોડાઓ ને ખેતી-વાડી નાં કામ માં ઝાઝા લગાડતા નથી.	Dakhan tathā Hindū-stān nāṇ bījāṇ ghanāṇ-kharāṇ sheher,o māṇ ghoḍā,o ne khet,ī-vāḍī nāṇ kām māṇ jhājhā lagāḍ,tā na,thī.
164. If you heard this news yesterday, why did not you come instantly to inform me of it?	૧૬૪. આ ખબર ગઈ કાલે તમે સાંભળી હતી, ત્યારે શા-સારૂ તરત આવી ને મ ને ખબર આપી નહીં ?	ā khabar ga,ī kāl,e tame sāmbhl,ī ha,tī, tyāre shā-sārū tarat āv,īne ma ne khabar āp,ī nahiṇ ?

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
156. agar tū shāyista ādmī ho,tā, to mujh,e ghaḍī-ghaḍī kah,nā na paḍ,tā, ki tū ap nā kām kar.	agar tū mard,i nīk mī,būd,ī, iḥtiyāj ba farmā,yish,i chunīn wa chunān kard,an na dāsht,ī.
157. is sūrat se wuh ap nī daulat kho-baiṭh,e,gā.	dar īn sūrat ū daulat,i khud rā bar-bād khāh,ad dād.
158. me,rī salāḥ yih hai, ki ā, yanda tum ziyād,a hūsh,yār rah,o.	rā,i man īn,ast ki mim-ba'd bisyār iḥtiyāt kun,ī.
159. is rawish meṇ tū mujh,e aḥmaḳ banā,we,gā.	dar īn sūrat tū ma rā nā-dān khāh,ī sākht.
160. agar me,re-pās is ḳadr paisā ho,tā, to maiṇ us ghar kī marammat kar,tā.	agar man ba ḳadr,i kifāyat pūl mī,dāsht,am, marammat,i ān khāna rā mī,kard,am.
161. tum' Hindū-stān,ī zabān bā ḳā,iḍa sīkh,ā chāh,te ho, to sīkh,o ; par maiṇ to ab tak maḳdūr bhar idhar udhar se sun sun ke sīkh,ā.	agar tū zabān,i Hindū-stān,ī rā bā ḳā,iḍa,i saf-o-naḥw mī,khāh,ī yād gīr,ī, mukhtār,ī ; ammā man tā im-rūz ba ḳadr,i maḳdūr ba wāsita,i takallum kard,an bā har kas yād girift,am.
162. wuh gharīb hāthī jo kal tum ne me,re-wāste bhej,ā, us se yih sufaid gā,e aur wuh kālā ghoḍā ziyād,a ḳīmat kā hai.	īn māda gāw,i safīd wa ān asp,i siyāh dar ḳīmat afzūn az ān fil,i unsī,st ki tū dī-rūz barā,i man firist, ād,ī.
163. Dakhan aur Hindū-stān ke aksar shahr,oṇ meṇ ghoḍe zirā,at ke kām meṇ kam lagā,te haiṇ.	dar Dakhan wa dar aksar az shahr,hā,i Hindū-stān bā asp zirā,at kam-tar mī,kun,and.
164. agar kal tum ne yih khabar sun,ī thī, to kyūṇ turat ā,kar mujh,e khabar ṇa dī ?	chūn īn khabar dī-rūz ba tū ras, īd,a būd, cha-rā ham-ān dam ma rā ittilā' na dād,ī ?

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
165. The *patel* says that he can give neither butter, milk, eggs, grass, nor fowls; in fact that his village contains nothing at all, but he only wants a good beating to make him produce every thing you want.	૧૬૫. પટેલ કહેછે, કે હું માખણ, દુધ, ઈંડાં, ઘાસ, મરઘી આપી શકતો નથી; અને મારાં ગામ માં કાંઈજ નથી, પણ એ ને સારી પેઠે મારશો, તો જે કાંઈ તમે માગશો તે સગળું લાવી-આપશે.	patel kah,e chhe, ke hun mākhan, dudh, īndāṇ, ghās, marghī āp,ī shak,to na,thī; ane mā, rāṇ gām māṇ kāṇ,ī,j na, thī, pan e ne sārī pathe mār,sho, to je kāṇ,ī tame māg,sho te saglun lāv,ī-āp,she.
166. He is afraid to say so to my face, and therefore does so behind my back.	૧૬૬. તે મારાં મોં ઉપર એમ બોલ્વા ને બિહે છે, માટે મારી પિઠ પછવાડે બોલે છે.	te mā,rāṇ moṇ upar em bol,vā ne bih,e chhe, māṭe mā,rī piṭh pachh vāḍe bol,e chhe.
167. The Honorable the Governor told me that this order was to have had a retrospective effect from the beginning of the year; had it not been for the Right Honorable the Secretary of State for India, who prevented its having effect before the date of its issue.	૧૬૭. નામ-દાર ગવર્નર સાહેબે મ ને કહ્યું, કે આ હુકમ જે તારીખે નિકલ્યો તે ની-અગાઉ વરસ બેસતાં ચાલુ થ-નાર હતો; પણ હિન્દૂ-સ્તાન ના નામ-દાર વજીરે ના પાડી, કે એ હુકમ જે તારીખે નિકળ્યો તે ની-આગમ જ ચાલુ થવા દેવો નહીં. (*or*) નામ-દાર ગવર્નર સાહેબે મ ને કહ્યું, કે આ હુકમ જે તારીખે સાદર થયો તે ની-અગાઉ વરસ ની શરૂઆત થી અમલ માં આવત; પરંતુ હિન્દૂ-સ્તાન ના નામ-દાર વજીરે ફર્માવ્યું, કે જે તારીખે એ હુકમ જાહેર થયો તેજ તારીખ થી લોકો પર એ નો અમલ ચાલે.	nām-dār *Governor* sāheb,e ma ne kah,yuṇ, ke ā hukm je tārīkh,e nikal,yo te nī-āgā,u varas bes,tāṇ chāl,u tha-nār ha,to; pan Hindū-stān nā nām-dār vajīr,e nā pāḍ,ī, ke e hukm je tārīkh,e nikal,yo te nī-āgmaj chāl,u tha,vā de, vo nahīṇ. (*or*) nām-dār *Governor* sāheb,e ma ne kah,yuṇ, ke ā hukm je tārīkh,e sādar tha,yo te nī-agā,u varas nī sharū, āt thī amal māṇ āv,at; parantu Hindū-stān nā nām-dār vajīr,e farmāv, yuṇ, ke je tārīkh,e e hukm jāher tha,yo tej tārīkh thī lok,o par e no amal chāl,e.
168. When he chooses to set to work, he does the work of four days in as many hours.	૧૬૮. જ્યારે તે પોતાનાં કામ ઉપર મન લગાડે છે, ત્યારે ચાર દિવસ નું કામ ચાર ઘડી માં કરે છે.	jyāre te potā nāṇ kām upar man lagāḍ,e chhe, tyāre chār diyas nuṇ kām chār ghaḍī māṇ kar,e chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
165. paṭel kah,tā hai, ki maiṇ na maska de sak,tā hūṇ, na dūdhī, na baide (*or*, baize), na ghās, na murgh,ī, gharaz me,re gāṇw meṇ kuchh nahīṇ; lekin us,e khūb-sā mār,ā chāhiye, tab jo kuchh māng, o,ge so sab ḥāzir kar,e,gā.	agar-chi kad-khudā mī,gū,yad, ki dar dih,i man hīch nīst az ḳabīl,i maska, wa shīr, wa tukhm,i murgh, wa kāh, wa murgh; wa-līkin ū rā bāyad bisyār zad, tā hama chīz ḥāzir kun,ad.
166. wuh me,re muṇh par yūṇ bol,ne dar,tā hai, is liye me,rī pīṭh pīchhe bol,tā hai.	ū jur,at na dār,ad ki dar huzūr,i man chunīn sukhan,ī bi,gū,yad, az īn sabab dar ghayāb,i man mī, gū,yad.
167. nām-dār *Governor* sāḥib ne mujh se kah,ā, ki yih ḥukm jis tārīkh ko nikl,ā us se āge baras ke shurū' se jārī ho,ne kā thā; par Hindū-stān ke nām-dār wazīr ne man' kiyā, ki yih ḥukm us ke nikal, ne kī tārīkh ke-āge jārī na ho,ne pā,we. (*or*) nām-dār *Governor* sāḥib ne mujh,e kah,ā, ki yih ḥukm jis tārīkh ko sādir hū,ā us se āge baras ke shurū' se ạmal meṇ ā,tā; lekin Hindū-stān ke nām-dār wazīr ne farmā,yā, ki jis tārīkh ko yih ḥukm zāhir hū,ā usī tārīkh se log,oṇ par us kā ạmal chal,e.	nauwāb,i mustatāb *Governor* sāḥib ba man guft,and, ki mumkin būd ki īn ḥukm rā az ibtidā,i sāl ḳabl az tārīkh,i sudūr,i ān jārī sāz,and, agar janāb,i majd,at wa najd,at iktināh wazīr,i umūr,i Hindū-stān mānī' na mī,shud,and, ki ḳabl az tārīkh,i sudūr jārī na shaw,ad. (*or*) nauwāb,i mu,allā alḳāb *Governor* sāḥib ba man guft,and, ki banā būd ki īn ḥukm az ibtidā,i sāl ḳabl az tārīkh,i sudūr,i ān ba ạmal bi,yā,yad; wa-līkin janāb,i ub,hat wa jalāl,at ham-rāh wazīr,i umūr,i Hindū-stān farmūd,and, ki ạmal,i īn ḥukm az tārīkh,i sudūr,i ān bar mard,um,ān jārī shaw,ad.
168. jab wuh ap ne kām par dil lagā,tā hai, to chār din kā kām chār ghaḍī meṇ kar,tā hai.	har-gāh ū dil ba kār,i khud mī, band,ad, kār,i chahār rūz rā dar chahār sā,ạt ba itmām mī,rasān,ad.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
169. He hung him on the branch of a tree.	૧૬૯. તેણે તે ને એક ઝાડ ની ડાળ સાથે ટાંગીને ફાંસી દીધો.	te,ne te ne ek jhāḍ nī ḍāl sāthe ṭāng,ī,ne phāṇs, ī dīdho.
170. They had no difficulty in finding excuses for quarreling.	૧૭૦. તેઓ તરત વઢી-પ ડ્યા. (*or*) તેઓ ને લડતાં ક ઈ વાર લાગી નહીં.	te,o tarat vaḍh,ī-paḍ, yā. (*or*) te,o ne laḍ,tāṇ kāṇ,ī vār lāg,ī nahīṇ.
171. You will only hurt yourself by doing so.	૧૭૧. એવું કર્યા થી તમે પોતાનીજ ખરાબી કરશો.	evuṇ kar,yā thī tame potā nīj kharāb,ī kar, sho.
172. The less you have to do with a man of that sort, the better.	૧૭૨. એવા માણસ સાથે થોડું કામ પાડવું સારૂં છે.	evā mānas sāthe thoḍuṇ kām pāḍ,vuṇ sāruṇ chhe.
173. As I was going to Pūnā, I was passed by a man traveling the contrary way.	૧૭૩. જયારે હું પૂણે જ તો હતો, ત્યારે એક પુરૂષ રસ્તા માં મ ને મળ્યો, જે પૂણે થી આવતો હતો.	jyāre huṇ Pūne ja,to ha,to, tyāre ek purush rastā māṇ ma ne mal,yo, je Pūne thī āv,to ha,to.
174. I supposed so at first, and experience has shewn me that I was right.	૧૭૪. અગાઉ-થીજ મે એમ ધાર્યું હતું, અને હમણા અ નુભવ થી માલુમ પડી-આવ્યું, કે મારો વિચાર ખરો હતો.	agāu-thīj meṇ em dhār,yuṇ ha,tuṇ, ane hamnā anubhav thī mālum paḍ,ī-āv,yuṇ, ke māro vichār kharo ha,to.
175. Stretching forth his neck, he looked out afar.	૧૭૫. તેણે ડોક કાહાડીને દૂર નજર કરી જોયું.	te,ne ḍok kāhāḍ,ī,ne dūr najar kar,ī jo,yuṇ.
176. The corn sown in that field produced ten fold.	૧૭૬. જેટલો દાણો પેલાં ખેતર માં વાવ્યો હતો, તેથી દસ ગણો ઉતપન્ન થયો.	jeṭlo dāno pelāṇ khetar māṇ vāv,yo ha, to, te thī das gano ut, pann tha,yo.
177. He bought a high priced horse.	૧૭૭. તેણે એક મૂલ-દાર ઘોડો વેચાતો લીધો.	te,ne ek mūl-dār ghoḍo vech,āto līdho.
178. This is the cloth *(fabric of wool)* which I bought the other day.	૧૭૮. આ તેજ બનાત છે જે મેં આગળ વેચાતી લીધી હતી.	ā te,j banāt chhe je meṇ āgal vech,ātī lidhī ha,tī.
179. If you wish to remain in my service, you ought to do every thing as well as you can.	૧૭૯. જો તું મારી ચાક રી માં રહેવા માગે છે, તો મારૂં સઘળું કામ બની-આ વે ત્યાં-સુધી સારી પેઠે કર્યું જોઇશે.	jo tuṇ mā,rī chākrī māṇ rah,evā māg,e chhe, to mā,ruṇ saghluṇ kām ban,ī-āv,e tyāṇ-sudhī sārī paṭhe kar,vuṇ jo,īshe.
180. From thy speech, it would appear that	૧૮૦. તારા બોલ્યા પર-થી એવું જણાય છે, કે તેં તારા	tā,rā bol,yā par-thī evuṇ janā,ya chhe, ke

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
169. us ne us ko ek jhāḍ kī ḍālī se laṭkā kar phāṇsī dī.	ū fulān rā bar shākh i darakht ī maslūb kard.
170. we bi-lā ta ammul laḍ-paḍe.	ān hā dar nihāyat i āsān ī dar bahāna-jū ī yi munāza a būd and.
171. agar tum aisā kar oge, to tum hārī hī kharāb ī ho gī.	dar irtikāb i īn amr khud rā tabāh khāh ī kard.
172. aise ādmī ke-sāth thoḍā kām pāḍnā bih-tar hai.	bā chunīn ashkhās har chand mu'āmala kam-tar bāsh ad bih-tar ast.
173. jab maiṇ Pūne ko jā tā thā, ek mard raste meṇ mil ā, jo Pūne se ā tā thā.	dar wakt ī ki man ba Pūna mī raft am, bā mard ī dar rāh mulāqāt kard am, ki az samt i Pūna mī āmad.
174. pahle-hī maiṇ ne aisā khayāl kiyā thā, aur ab tajribe se ma'lūm kiyā, ki ḥaqq ba jānib me re thā.	dar ibtidā man chunīn tasauwur kard a būd am, wa 'ākibat-ul-amr ba tajriba ma'lūm shud, ki tasauwur i man sahīḥ būd a.
175. us ne gardan uṭhā kar dūr nazar kī.	ū sar rāst kard a ba dūr nigāh kard.
176. jitnā anāj us khet meṇ bo yā ga yā, us se das ḥisse ziyād a paidā hū ā.	ān-chi zar' shud a būd, az karār i tukhm ī dah tukhm ba amal āmad.
177. us ne ek besh-qīmat ghoḍā mol-liyā.	ū asp ī girān-bahā kharīd a.
178. yih wuh ī bānāt hai jo maiṇ ne thoḍe din par kharīd kī thī.	īn ham-ān māhūt īst ki pīsh-tar kharīd a būd am.
179. agar tū ham ārī naukar ī meṇ rah ā chāh tā hai, to har-ek kām maqdūr bhar achchhī tarḥ kar nā ho gā. (See P. 2, Note*).	agar tū mī khāh ī naukar i man bāsh ī, kār i khud rā ḥatt-al-maqdūr ba khūb ī bāyad bi kun ī.
180. te rī guft-gū se ma'lūm ho tā hai, ki tū ne ap ne bāp ko wāqif	az qaul i tū chunān ma'lūm mī shaw ad, ki tū padar i khud rā az īn

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
thou hast informed thy father.	પિતા ને ચેતાવ્યો છે.	teṇ tā,rā pitā ne chetāv, yo chhe.
181. Your language is so difficult, that I cannot understand a word.	૧૮૧. તમારી ભાષા એવી તો કઠણ છે, કે હું એક બોલ ખી સમજી શકતો નથી.	tam,ārī bhāshā evī to kaṭhan chhe, ke huṇ ek bol bī samj,ī shak,to na,thī.
182. I thought the Hindī dialect was easy, but now I find it very hard.	૧૮૨. હું હિન્દી બોલી સે હેલી સમજતો હતો, પણ હમણા માલુમ પડ્યું, કે ઘણી કઠણ છે.	huṇ Hind,ī bol,ī sehelī samaj,to ha,to, pan hamnā mālum pad,yuṇ, ke ghanī kaṭhan chhe.
183. My son goes to school every day, and gets his lesson by heart, and when he comes home, he does nothing, but plays with his brothers.	૧૮૩. મારો દિકરો દાદી નિશાળે જાય છે, અને પોતા નો ધડો મોહોડે (*or*, પાઠે) કરે છે; પણ જ્યારે ઘેર (*or*, ઘર માં) આવે છે, ત્યારે પોતાના ભાઈયો ની-સાથે રમ્યા વિના બીજું કાંઈ કરતો નથી.	mā,ro dikro dādhī nishāl,e jā,ya chhe, ane potā no dhaḍo mohoḍe (*or*, pāṭh,e) kar,e chhe, pan jyāre gher (*or*, ghar mān) āv,e chhe, tyāre potā nā bhā,ī,yo nī-sāthe ram,yā vinā bījuṇ kāṇ,ī kar,to na,thī.
184. If my servant comes here to-day or to-morrow, tell him I do not wish to see his face, because he was impudent.	૧૮૪. જો મારો ચાકર આજ અથવા કાલ અહીં આવે, તો તે ને કહેવું, કે તા રો સાહેબ તારૂં મોં જોવા ને ચાહતો નથી, કાં-જે તું નફટ છે.	jo mā,ro chākar āj athvā kāl ahīṇ āv,e, to te ne kah,evuṇ, ke tā,ro sāheb tā,ruṇ moṇ jo,vā ne chāh,to na,thī, kāṇ-je tuṇ nafaṭ chhe.
185. Before, I had a great desire to see him, but not now.	૧૮૫. અગાઉ મ ને તે ને મળવા ની ઘણી ઇચ્છા હતી, પણ હમણા નથી.	agā,u ma ne te ne mal,vā nī ghanī ichchhā ha,tī, pan hamnā na,thī.
186. If you had come before, I would have engaged you.	૧૮૬. જો તમે અગાઉ આવ્યા હોત, તો હું તમ ને મારી ચાકરી માં રાખ્યત.	jo tame agā,u āv,yā ho,t, to huṇ tam ne mā,rī chākrī māṇ rākh,at.
187. If you wish to take it, take it, or else go away.	૧૮૭. લેતો હોય, તો લે, નહીં-તો ચાલ્યો જા.	le,to ho,ya, to le, nahiṇ-to chāl,yo jā.
188. If you do such an action, I will turn you away.	૧૮૮. જો તમે એવું કામ કરશો, તો હું તમ ને ચાકરી માં-થી કાહાડી-મેલીશ.	jo tame evuṇ kām kar,sho, to huṇ tam ne chākrī māṇ-thī kāhāḍī-mel,īsh.
189. He concealed his grief from the world.	૧૮૯. તેણે પોતાનાં દુઃખ ની વાત લોકો થી છુપાવી-	[rākh,ī. te,ne potā nāṇ dukh nī vāt lok,o thī chhupāv,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
kiyā hai.	amr āgāh kardaī.
181. tum,hārī bol,ī aisī mushkil hai, ki maiṇ ek lafz bhī nahīṇ samajh sak,tā.	zabān,i tū chunān sa'b,ast, ki yak kalimah ḥālī,yi man na mī,shaw,ad.
182. maiṇ ne samjh,ā, ki Hindī bol,ī āsān hai, par ab ma'lūm hu,ā, ki bahut mushkil hai.	man tasauwur kard,am, ki guft,ār,i Hind,i āsān,ast, wa-līkin ḥāl ma'lūm shud, ki bisyār mushkil,ast.
183. me,rā bet,ā har roz maktab meṇ jā,tā hai, aur ap nā sabak zabān par yād kar,tā hai, par jab ghar ko ā,tā hai, to ap ne ...on ke-sāth khel,ne ke-siwā aur kuchh nahīn kar,tā hai.	pisar,i man dar maktab mī,raw,ad, wa dars,i khud rā ḥifz mī,kun,ad, wa-līkin chūn ba khāna mī,ā,yad, ba juz bāzī bā birādar,ān,i khud kār,ī dīgar na dār,ad.
184. āj kal agar me,rā naukar yahāṇ ā,we, to us,e kah,nā, ki te,rā sāhib te,rā munh dekh,ne chāh,tā nahīṇ, kyūṇ-ki tū ne gustākh,ī kī hai.	agar naukar,i man im-rūz yā fardā īn-jā biyā,yad, ū rā bi,gū, ki āk,ā,i tū na mī,khāh,ad dīgar rū,i tu rā bi,bīn,ad, zīrā-ki tū bī-adab,ī (wa shūkh,ī) mī,kun,ī.
185. āge us ke dekh,ne kā mujh,e baḍā shauk thā, par ab nahīṇ.	pīsh az īn man bisyār shā,ik,i dīd,an,i ū būd,am, wa-līkin ḥāl mā,il nīst,am.
186. agar tum āge ā,ye ho,te, to maiṇ tum ko ap nī naukar,ī meṇ rakh,tā.	agar pīsh-tar āmad,a būd,īd, man shumā rā dar khidmat,i khud nigah mī,dāsht,am.
187. le,tā hai, to le, nahīṇ-to chal,ā-jā.	agar mī,khāh,ī, īn rā bar-dār, wa-illā bi,rau.
188. agar tum aisā kām kar,o,ge, to maiṇ tum,heṇ naukar,ī meṇ-se nikāl-dūṇ,gā.	agar chunīn kār,ī bi,kun,īd, man shumā rā az khidmat ikhrāj khāh,am kard.
189. us ne ap nā gham log,oṇ se chhipā,yā.	ū gham (wa andūh) i khud rā az mard,um nihān dāsht.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
190. If he had marched one day sooner, he would have met his master.	૧૯૦. જો તેણે એક દિવસ અગાઉ કૂચ કરી હોત, તો પોતા ના શેઠ ને જઈ-મળત.	jo te,ṇe ek divas agā,u kūch kar,ī ho,t, to potā nā sheṭh ne ja,ī-mal,at.
191. I found a purse on the bridge.	૧૯૧. તે પુલ પર મ ને એક કોથલી જડી.	te pul par ma ne ek kothlī jaḍ,ī.
192. Instead of being content, they began to quarrel.	૧૯૨. સંતોષ રાખ્યા ને-બદલે તેઓ વઢવા લાગ્યા.	santosh rākh,yā ne-badle te,o vaḍh,vā lāg,yā.
193. How much is his income a year?	૧૯૩. વરસ-દહાડે તે ની આયપત (*or*, આવક) કેટલી છે?	varas-dahāḍ,e te nī āyapat (*or*, āv,ak) keṭlī chhe?
194. Tell the horse-keeper, that if he does not return quickly, he shall be well beaten, and half his pay shall be cut besides.	૧૯૪. ઘોડા-વાળા ને કહે, કે જો તું વેહેલો પાછો આવશે નહીં, તો તું સારી પેઠે માર-ખાશે; તે ઉપ્રાંત તારો અર્ધો મુશારો (પણ) કાપ્યા માં આવશે.	ghoḍā-vālā ne kah,o, ke jo tuṇ vehelo pāchho āv,she nahīṇ, to tuṇ sārī paṭhe mār-khā,she; te uprānt tā,ro ardho mushāro (pan) kāp,yā māṇ āv,she.
195. I wished to go out to-day, but on account of a head-ache, I cannot.	૧૯૫. હું આજ બાહર જવાની ઇચ્છા રાખ્તો હતો, પણ માથું દુઃખ્યા ને-લીધે જવાતું નથી,	huṇ aj bāhar ja,vā nī ichchhā rākh,to ha,to, pan māthuṇ dukh,yā ne-līdhe ja,vā,tuṇ na,thī.
196. My horse has given so violent a kick to my horse-keeper, that he has become lame.	૧૯૬. મારા ઘોડાએ ઘોડા-વાળા ને એવી તો જોર થી લાત મારી, કે તે લંગડો થઈ-ગયો.	mā,rā ghoḍā,e ghoḍā-vālā ne evī to jor thī lāt mār,ī, ke te langḍo tha,ī-ga,yo.
197. Had I been there, I would not have allowed him to leave the house.	૧૯૭. જો હું ત્યાં હોત, તો તે ને ઘર માં-થી બાહર નહીં જવા દેત.	jo huṇ tyāṇ ho,t, to te ne ghar māṇ-thī bāhar nahīṇ ja,vā de,t.
198. I cannot overlook this unbecoming conduct, and a recurrence of it will certainly be visited by my severest displeasure.	૧૯૮. હું આ નઠારી ચાલ ની ગઈ (*or*, દર-ગુજર) કરી શકતો નથી, અને જો ફરી-થી એવું બનશે, તો નિશ્ચય તે મારા મોટા ક્રોધ માં પડશે.	huṇ ā naṭhārī chāl nī ga,ī (*or*, dar-gujar) kar,ī shak,to na,thī, ane jo pharī-thī evuṇ ban,she, to nishchaya te mā,rā moṭā krodh māṇ paḍ,she.
199. Unless you give	૧૯૯. જ્યાં-સુધી તમે મ ને	jyāṇ-sudhī tame ma

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
190. agar wuh ek roz āge kūch kar,tā, to ap ne sāḥib se jā-mil,tā.	agar ū yak rūz pīsh-tar kūch kard,a būd, ba āḳā,i khud mulḥaḳ mī,shud.
191. maiṇ ne us pul par ek thailī pā,ī.	dar rū,i ān pul kīsa,ī paidā kard,am.
192. rāzī rah,ne ke-badle we ṭanṭā kar,ne lag,e.	īshān ḳanā,at rā ba munāza,a badal namūd,and.
193. baras bhar meṇ us kī kitnī āmad hai ?	ū sāl,ī chi-ḳadr madākhil dār,ad?
194. ghoḍe-wāle se kah,o, ki agar tū jald phir na ā,we,gā, to khūb mār-khā,e,gā ; aur siwā is ke te,rā ādhā pagār (bhī) kāṭ,ā-jā,e,gā.	sā,īs rā bi,gū, ki agar zūd murā, ja,at na kunī, tu rā ba shiddat khāh, am zad ; ʿalāwa bar ān ki nisf,i mawājib,i tu rā (ham) ḳat' khāh, am kard.
195. maiṇ chāh,tā thā ki āj bāhar jā,ūṇ, par dard,i sar ke-sabab nahīṇ jā sak,tā.	khāst,am im-rūz bīrūn bi,raw,am, wa-likin ba sabab,i sudā' ki dār,am, na mī,tawān,am raft.
196. me,re ghoḍe ne sā,īs ko aisī sakht lāt mār,ī, ki wuh langḍā ho-ga,yā.	asp,i man sā,īs,i khud,am rā chunān lagad,ī sakht zad, ki pā,i ū lang shud.
197. agar maiṇ wahāṇ ho,tā, to us,e ghar meṇ-se bāhar na jā,ne de,tā.	agar man dar ān jā mī,būd,am, na mī,guzāsht,am ki ū az khāna bīrūn raw,ad.
198. is nā-lā,iḳ chāl kī maiṇ dar-guzar nahīṇ kar sak,tā, aur agar phir aisī bāt hū,ī, to albatta wuh me,re ghazab meṇ paḍ,e,gā.	man ighmāz az chunīn raft,ār,i nā-shāyista na mī,tawān,am kard, wa agar bāz chunīn ḥarakat,ī sādir shaw,ad, yaḳīn,ast ki bā,is,i nihāyat, i takaddurī,yi man khāh,ad būd.
199. jab-tak tum mujh,e ap ne phir	tā tū ma rā dar bāb,i murāja,at

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
your positive assurance that you will return immediately, I cannot think of suffering you to go.	તરત પાછા આવ્યા નો પક્કો ભરોસો નહીં આપો, ત્યાં-સુધી હું તમ ને જવા દેવાનો નહીં.	ne tarat pāchhā āv,vā no pakko bharoso nahiṇ āp,o, tyāṇ-sudhī huṇ tam ne ja,vā de,vā no nahīṇ.
200. If the famine be so severe that the rich die of hunger, how can the poor escape.	૨૦૦. જો એવો કઠણ દુકાળ છે, કે ધન-વાન લોક ભુખે મરે છે, તો કંગાળ લોક નો બચાવ કેમ થશે.	jo evo kaṭhan du-kāl chhe, ke dhan-vān lok bhukh,e mar,e chhe, to kangāl lok no bach,āv kem tha,she.
201. It is not likely that he would act with such reserve and concealment as to transact such a business without consulting some of his friends.	૨૦૧. સંભવિત નથી કે તે પોતા ના કોઈ મિત્ર ની સલાહ લીધા વિના પોતા નું કામ એટલી ચોકસાઈ થી તથા ગુપ્ત રીતે કરે.	sambhav,it na,thī ke te potā nā ko,ī mitr nī salāh līdhā vinā potā nuṇ kām eṭlī choksā,ī thī tathā gupt rīt,e kar,e.
202. Had I known before that my cow was such a prodigy of excellence, I should not have offered her for sale in the *bazār*.	૨૦૨. જો મ ને અગાઉ-થી માલુમ હોત, કે મારી ગાય એવી ગુણ-વંત છે, તો તે ને બજાર માં વેચવા કાઢાડત નહીં.	jo ma ne agā,u-thī mālum ho,t, ke mā,rī gāya evī gun-vant chhe, to te ne bajār māṇ vech,vā kāhāḍ,at nahīṇ.
203. If assistance had arrived immediately after the accident, his life might have been saved.	૨૦૩. આ ઘાત થતી વાર,જ જો મદદ પહોંચી હોત, તો તે નો પ્રાણ બચત.	ā ghāt tha,tī vār,aj jo madad pahonch,ī ho,t, to te no prāṇ bach,at.
204. By the timely assistance of the fire-engine, the premises have suffered no material damage.	૨૦૪. બંબા ની તરત મદદ પહોંચ્યા ને-લીધે લોકો ના ઘર,ો ની કાંઈ મોટી હાની થઈ નહીં.	bambā nī tarat madad pahonch,yā ne-līdhe lok,o nā ghar,o nī kāṇ,ī moṭī hānī tha,ī nahīṇ.
205. Can you take it without his seeing you?	૨૦૫. તે ન દેખે તેમ તમે આ વસ્તુ લેઈ શકો છો ?	te na dekh,e tem tame ā vastu le,ī shak,o chho ?
206. The poison that was administered, did not operate for two hours.	૨૦૬. વિખ (*or*, વિષ) જે ખવાડ્યું હતું, તે ની અસર બે ઘડી સુધી નહીં થઈ.	vikh (*or*, vish) je khavāḍ,yuṇ ha,tuṇ, te nī asar be ghaḍī sudhī nahīṇ tha,ī.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ā,ne kā pakkā bharosā na do, tab-tak maiṇ tum,heṇ jā,ne de,ne kā nahīn.	kard,an i khud khātir-jam' na kun,ī, na mī,guzār,am ki bi,raw,ī.
200. agar du-kāl aisā sakht hai, ki tawangar log bhūkh,e mar,te hain, to gharīb log kis tarḥ bach,eṇ,ge.	agar ḳaḥt ba īn shiddat,ast, ki sāḥib,ān,i daulat az gurasna,gī mī, mīr,and, pas mard,um,ān,i faḳīr chi-gūna zinda khāh,and mānd.
201. hon,hār nahīṇ ki wuh ap ne kisī dost kī salāḥ liye baghair kām itnī iḥtiyāt se aur chup-chāp kar,e.	mumkin nīst ki ū amr,i khud rā bidūn,i mashwarat,i ba'zī az dūst,ān,i khud bā chand,īn iḥtiyāt dar khufya ba ʿamal āwar,ad.
202. agar maiṇ āge jān,tā, ki me,rī ga,e aisī khūbī rakh,tī hai, to us,e bāzār meṇ na bech,tā.	agar pīsh az īn dān,ist,a būd,am, ki māda gāw,i man badīn khūbī,st, ū rā dar bāzār na mī,farūkht,am.
203. jab yih ittifāḳ hūā, agar turat madad pahunch,tī, to us kī jān bach,tī.	ba mujarrad,i wuḳū,i īn wāḳiʿa, agar madad rasīd,a būd, ū jān,i khud ba salām,at mī,burd.
204. bambe kī bar-wakt madad pahunch,ne se ghar,oṇ kā kuchh baḍā ṇuḳsān na hūā.	ba sabab,i ān-ki *bamba* ba mauḳa' rasīd, nuḳsān,ī fāḥish ba khāna,hā,i mard,um na rasīd. (See P. 197, Sent. 66).
205. tum us kī ānkh bachā,kar yih uṭhā-le sak,te ho ?	bī ān-ki ū tu rā bīn,ad, mī, tawān,ī īn chīz rā bi,gīr,ī.
206. zahr jo khilā,yā ga,yā thā, us ne do ghaḍī tak kuchh asar na kiyā.	zahr,ī ki ū dād,a būd, tā dū sāʿat asar na kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
207. Send mea written, not a verbal, message. [my purpose.	૨૦૭. લખેલો સંદેશો મોકલજો, મુખ-જુબાની નહીં.	lakh,elo sandesho mokal,jo, mukh-jubān,ī nahīṇ.
208. Had it not been for his assistance, I would have failed in	૨૦૮. જો મ ને તે ની મદદ નહીં મળત, તો મારૂં કામ પાર નહીં પડત.	jo ma ne te nī madad nahīṇ mal,at, to mā,ruṇ kām pār nahīṇ paḍ,at.
209. You must shift for yourself, I should like to remain neuter.	૨૦૯. તમે જાણો તમારૂં કામ જાણે, હું વચ માં પડ તો નથી.	tame jān,o tam,āruṇ kām jān,e, huṇ vach māṇ paḍ,to na,thī.
210. One son has taken after the father, and the other after the mother.	૨૧૦. એક છોકરો બાપ ઉપર પડયો છે, અને બીજો મા ઉપર.	ek chhokro bāp upar paḍ,yo chhe, ane bījo mā upar.
211. Turn your back towards him and your face towards me.	૨૧૧. તે ની ગમ પીઠ કરો, અને મારી ગમ મોહોડું.	te nī gam pīṭh kar,o, ane mā,rī gam mohoḍuṇ.
212. Did I walk home, or was I carried?	૨૧૨. હું પગે ચાલીને ઘે ર આવ્યો, કે કોઈ મ ને ઊંચકી લાવ્યો ?	huṇ pag,e chāl,ī,ne gher āv,yo, ke koī ma ne ūnchk,ī lāv,yo ?
213. When you left the *bandar*, you were supported by another man.	૨૧૩. જ્યારે તમે બંદર પર-થી નિકળ્યા, ત્યારે કોઈ મા ણસ તમ ને ટેકો આપી ઘેર લાવ્યો.	jyāre tame bandar par-thī nikal,yā, tyāre koī mānas tam ne ṭeko āp,ī gher lāv,yo.
214. I cannot do this in his absence.	૨૧૪. તે મારી-પાસે ર હ્યા વિના આ કામ મારા થી થતુ નથી.	te mā,rī-pāse rah,yā vinā ā kām mā,rā thī tha,tuṇ na,thī.
215. Go to my son quickly and tell him that if he does not support me immediately, I must perish.	૨૧૫. મારા દિકરા પાસે વેહેલા જઈને તે ને કહો, કે જો તમે તરત મારી કુમકે નહીં આવશો, તો નિશ્ચય હું માર્યો જઈશ.	mā,rā dikrā pāse vehelā ja,ī,ne te ne kah,o, ke jo tame tarat mā,rī kumak,e nahīṇ āv,sho, to nishchaya huṇ mār,yo ja,īsh.
216. I not only overtook him, but passed him.	૨૧૬ હું તે ની-બરાબર જ ઈ-પહોંચ્યો, એટલું જ નહીં, પણ તે થી આગળ વધી-ગયો.	huṇ te nī-barābar ja,ī-pahonch,yo, eṭluṇ j nahīṇ, pan te thī āgal vadh,ī-ga,yo.
217. Three men fought four men.	૨૧૭. ત્રણ જણ ચાર જ ણ ની-સાથે લડયા.	tran jan chār jan nī-sāthe laḍ,yā.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
207. likh,ā hū,ā paighām bhej,iyo, na zabān,ī.	paighām,i maktūb,ī ba man bi, firist, na zabān,ī.
208. agar us kī madad na pahunch, tī, to me,rā maksad hāth na ā,tā.	agar ū imdād,ī na mī,namūd, man dar husūl,i muddā'ā,i khud mahrūm mī,mānd,am.
209. tum jān,o tum,hārā kām, main to alag rah,ā chāh,tā hūn.	[am. tū khud dān,ī kār,i khud rā, man mī,khāh,am ba hāl,i khud bāsh,am, wa taraf-dār,i hīch kudām na bāsh,
210. ek laḍkā bāp par paḍ,ā hai, aur ek mā par.	yak pisar ba sūrat,i mādar hast, wa dūyam,i ba shabāhat,i padar.*
211. us kī taraf pīṭh kar,o, aur me,rī taraf muṇh.	pusht ba ū kun, wa rū,i ba man.
212. main pāṇw chal,kar ghar ko ā,yā, yā ko,ī mujh,e uṭhā lā,yā ?	āyā man piyāda ba khāna āmad, am, yā kas,i ma rā ba khāna āward?
213. jab tum bandar se nikle, tab tum ko ek ādmī suhārā de,kar ghar ko lā,yā.	chūn tū az bandar judā shud,ī, shakhs,ī zīr,i baghal tu rā girift,a, āward.
214. us ke ḥāzir na ho,ne ke wakt mujh se yih kām nahīn ho sak,tā.	dar ghībat,i ū man īn kār na mī,tawān,am kard.
215. me,re beṭe ke-pās jald jā,kar khabar kar,o, ki agar tum shitāb me,rī madad ko na ā,o,ge, to yakīn hai ki main mār,ā jā,ūn,gā.	nazd,i pisar,i man ba ta'jīl,i tamām bi,rau, wa bi,gū, ki agar tū zūd-tar ba kumak,i man na yā,ī, yakīn bi,dān ki man halāk khā,h,am shud.
216. na sirf main us lag jā-pahunch,ā, bal-ki us se āge nikal-ga,yā.	na ham-īn man ba ū rasīd,am, bal-ki az ū dar guzasht,am.
217. tīn ādmī chār ādmī se laḍ,e.	si kas bā chahār kas jang kard, and.

* In Hindu-stani, *pidar*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
218. Did you hear clearly the direction from which the noise came ?	૨૧૮. જે ગમથી સાદ આવ્યો, તે સારી પેઠે તમારા સાંભળ્યા માં આવ્યો ?	je gam thī sād āv,yo, te sārī paṭhe tam,ārā sāmbhal,yā mān āv,yo?
219. I wish to employ a servant, because I dislike my present one.	૨૧૯. હું એક (બીજો) ચાકર રાખ્વા માગું છું, કાંજે જે ચાકર હમણા મારી-પાસે છે તે મ ને ગમતો નથી.	huṇ ek (bījo) chākar rākh,vā māg,uṇ chhuṇ, kāṇ-je je chākar hamnā mā,rī-pāse chhe, te ma ne gam,to na,thī.
220. It is a great pity that he will not look more after his children.	૨૨૦. મોટો અફસોસ છે, કે તે પોતા નાં છોકરાંઓ ની વધારે ખબર રાખ્તો નથી.	moṭo afsos chhe, ke te potā nāṇ chhok,rāṇ,o nī vadhāre khabar rākh,to na,thī.
221. I will go in day or two.	૨૨૧. હું એક અથવા બે દિવસ માં જઈશ	huṇ ek athvā be divas māṇ ja,īsh.
222. He beat him brutally.	૨૨૨. તેણે તે ને ઘાતકી-પણું થી માર્યો.	te,ne te ne ghātkī-paṇāṇ thī mār,yo.
223. The shallowness of the water would not allow the boat to sail.	૨૨૩. પાણી થોડું છે, મા ટે હોડી તેમાં તરે નહીં.	pānī thoḍuṇ chhe, māṭe hoḍī te māṇ tar, she nahiṇ.
224. The waves beat against the rock.	૨૨૪. દર્યા ની છોળ ખડ ક ઉપર અથડે છે.	daryā nī chhol kha, ḍak upar athḍ,e chhe.
225. I paid him in proportion to his service.	૨૨૫. મેં તે ની ચાકરી પ્રમા ણે તે ને મુશારો આપ્યો.	meṇ te nī chākrī pramāṇe te ne mushāro āl,yo.
226. The river is so deep that we cannot cross it without a boat.	૨૨૬. નદી નું પાણી એટલું ઊંડું છે, કે હોડી વિના પા ર જવાશે નહીં.	nadī nuṇ pānī eṭluṇ ūnḍuṇ chhe, ke hoḍi vinā pār ja,vā,she nahiṇ.
227. He went without my advice.	૨૨૭. તે મારી સલાહ લીધા વિના ગયો.	te mā,rī salāh līdhā vinā ga,yo.
228. I would pay a hundred Rupees rather than go away.	૨૨૮. કોઈ સો રૂપિયા મા ગે તો આપું, પણ અહીં થી નહીં જઉં.	koī so rūpiyā māg,e to āp,uṇ, pan ahiṇ thī nahiṇ jā,uṇ.
229. He and I remained looking at one another for some time.	૨૨૯. અમે કેટલી-એક વા ર લગી એક બીજા ને જો તા રહ્યા.	ame keṭlī-ek vār lagī ek bījā ne jo,tā rah,yā.
230. I had nearly reached the summit of	૨૩૦. હું લગભગ પર્વત ની શિખર પર પેહાંચ્યો, એ	huṇ lagbhag parvat nī shikhar par pahonch,yo,

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
218. jis taraf se āwāz āī, so sāf tum,hāre sun,ne meṇ ā,ī ?	az samt,ī ki āwāz ba gūsh,i tū khurd, ba khūb,ī shanīd,ī ?
219. maiṇ ek (dūsrā) naukar rakh,ā chāh,tā hūṇ, kyūṇ-ki jo naukar ab-hī me,re-pās hai, so mujh,e pasand nahīṇ.	man mī,khāh,am (dīgar) naukar,ī nigah dār,am, zīrā-ki naukar,ī ki ḥāl dār,am, khush,am na mī,ā,yad.
220. baḍā afsos hai, ki wuh ap ne bachchoṇ kī ziyād,a khabar-gīr,ī nahīṇ kar,tā.	ḥaif ki ū ziyād,a az īn mutawajjih,i aḥwāl,i atfāl,i khud na mī,shaw,ad.
221. maiṇ ek yā do din meṇ jā, ūṇ,gā.	man dar yak rūz yā dū rūz khāh am raft.
222. us ne us ko be-raḥm,ī se mār,ā.	ū fulān rā ba bī-raḥm,ī zad.
223. pānī itnā thoḍā hai, ki hoḍī us meṇ na tir,e,gī.	kamī,yi āb na mī,guzār,ad ki kashtī† bugzar,ad.
224. mauj,eṇ chaṛh,oṇ par lahrā,tī haiṇ.	mauj,i daryā ba sang mī,khur,ad.
225. jaisī us ne naukar,ī kī, waisī maiṇ ne us ko tankhāh dī.	muwāfiḳ,i khidmat,i ū, man ū rā dar·māh,a dād,am.
226. naddī kā pānī itnā gahrā hai, ki ham binā kishtī† ke pār na jā sak,eṇ,ge.	āb dar rūd-khāna ba ḥaddīst, ki bidūn,i kashtī† ụbūr mumkin nīst.
227. wuh me,rī salāḥ liye ba-ghair chal,ā-ga,yā.	ū bī ān-ki az man salāḥ kun,ad, rawān,a shud.
228. yahāṇ se na jā,ne ke-badle sau rūpiye de,ne par rāzī hūṇ.	man mash'ūf,am, ki sad rūpiya bi,dih,am, wa az īn jā bar na khīz,am.
229. ham ek dūsre ko kitnī-ek der tak dekh,te rah,e.	tā dir-waḳt mā yak dīgar rā mī,nigrīst,īm.
230. maiṇ lagbhag pahāḍ kī chotī par pahunch,ā thā, ki itne-meṇ	man ḳarīb ba ḳulla,i kūh rasīd,a būd,am, ki shīr,ī bar man ḥamla

† In Hindu-stani, *kishti*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
the mountain, when the tiger attacked me.	ટેકરા-માં વાઘે મારી-ઉપર ધસારો કર્યો.	eṭlā-mān vāgh,e mā,rī-upar dhasāro kar,yo.
231. He tumbled down stairs.	૨૩૧. તે દાદર ઉપર-થી હેઠલ પડી-ગયો.	te dādar upar-thī heṭhal paḍ,ī-ga,yo.
232. Ever since I have been in this house, I have been sick.	૨૩૨. જ્યાર-થી હું આ ઘર માં આવી વસ્યો છું, ત્યાર-થી માંદો ચાલ્યો જાઉં છું.	jyār-thī huṇ ā ghar māṇ āv,ī vas,yo chhuṇ, tyār-thī māndo chāl,yo jā,uṇ chhuṇ.
233. Which *ghāt* is the steepest?	૨૩૩. કયો ઘાટ સૌ થી વધારે ઢળતો છે?	kayo ghāṭ sau thī vadhāre ḍhaḷ,to chhe?
234. Fill the vessel with water and see how much it will hold.	૨૩૪. આ વાસણ પાણી એ-કરી ભરો, અને જુવો, કેટલું પાણી એ માં માશે.	ā vāsaṇ pāṇī e-kar,ī bhar,o, ane ju,vo, keṭluṇ pāṇī e māṇ mā,she.
235. What were you studying six months ago?	૨૩૫. છ મહિના પર તમે શું શિખ્તા હતા?	chha mahinā par tame shuṇ shikh,tā ha,tā?
236. They make up for their deficiency in number by their great size.	૨૩૬. જેમ તેઓ ગણતરી માં ઓછા છે, તેમ મોટાં કદે કરી બરાબર ઉતરે છે.	jem te,o gaṇ,tarī māṇ ochhā chhe, tem moṭāṇ kad,e kar,ī barābar utr,e chhe.
237. This is the long and short of the matter. (See P. 30, sent. 31).	૨૩૭. આ વાત નું તત્વ એજ છે.	ā vāt nuṇ tatv e,j chhe.
238. You may go further and fare worse.	૨૩૮. જેમ-જેમ આગળ વધશો, તેમ-તેમ વધારે સંકટ માં પડશો.	jem-jem āgal vadh,sho, tem-tem vadhāre saṅkaṭ māṇ paḍ,sho.
239. It is all nonsense going round about.	૨૩૯. લંબાણ કર્વું ફોકટ છે.	lambāṇ kar,vuṇ pho,kaṭ chhe.
240. The drawer sticks tight on account of the damp weather.	૨૪૦. હવા ને-લીધે પેટી નું ખાનું તાટ (*or*, ચપટ) બેસે છે.	havā ne-līdhe peṭī nuṇ khānuṇ tāṭ (*or*, chapaṭ) bes,e chhe.
241. The wafer sticks tight to the paper.	૨૪૧. વેફર કાગલ ઉપર ખૂબ વળગી-જાય છે.	*wafer* kāgal upar khūb valg,ī-jā,ya chhe.
242. The leech sticks tight to the skin.	૨૪૨. જળો ચામડી પર સારી પેઠે વળગે છે.	jalo chāmḍī par sārī paṭhe valg,e chhe.
243. He sticks tight to his horse.	૨૪૩. તે પોતા ના ઘોડા ઉપર સારી પેઠે ચપટ બેસે છે.	te potā nā ghoḍā upar sārī paṭhe chapaṭ bes,e chhe.
244. You have put me to a great deal of	૨૪૪. તમે તમારો મનસૂબો મ ને તરત કહ્યો નહીં,	tame tam,āro mansūbo ma ne tarat kah,yo

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
sher ne mujh par ḥamla kiyā.	āward.
231. wuh sīḍhī par-se nīche gir,ā.	ū az palla ba zīr uft,ād.
232. jab-se maiṇ is ghar meṇ ā-rah,ā hūṇ, tab-se bīmār chal,ā-jā,tā hūṇ.	az rūz,ī ki man dar īn <u>kh</u>āna sukná karda,am, tā ḥāl bīmār,am.
233. kaun-sā ghāṭ sab se ziyād,a dhāl,ū hai?	kudām guzar-gāh az hama sar-āshīb-tar,ast ?
234. yih bāsan pānī se bhar,kar dekh,o, is meṇ kitnā samā,e,gā.	īn zarf rā az āb pur kun, wa bi,bīn, chi-ḳadr āb dar ān mī,gunj,ad.
235. chha mahīne par tum kyā sīkh,te the ?	shash māh pīsh az īn chi chīz mī,āmū<u>kh</u>t,ī ?
236. jaise we gin,tī meṇ kam haiṇ, waise ḍil-ḍaul meṇ baḍe haiṇ.	īn,hā agar-chi dar ḍadad kam,and, ammā banā bar buzurgī,yi jussa,i <u>kh</u>ud barābar wa musāwī mī,ā,yand.
237. is bāt kā <u>kh</u>ulāsa yih,ī hai.	<u>kh</u>ulāsa,i matlab ham-īn,ast.
238. jitnā āge baḍh,o,ge, utnā ziyād,a <u>kh</u>arāb,ī meṇ paḍ,o,ge.	har-chand pīsh-tar mī,raw,ī, bad-tar mī,shaw,ī.
239. tūl-tawīl kar,ne meṇ kuchh ḥāsil nahīṇ.	tūl dād,an,i īn amr bī-masraf,ast.
240. hawā,i martūb ke-sabab peṭī kā <u>kh</u>āna chipaṭ jā,tā hai.	ba sabab,i hawā,i martūb, <u>kh</u>āna,i sandūḳ dar ān muḥkam mī,shaw,ad.
241. ṭikiyā kāghaz par <u>kh</u>ūb bilag,tī hai.	*wafer* bar kāghaz <u>kh</u>ūb mī,chasp,ad.
242. jonk chamḍe par <u>kh</u>ūb bilag,tī hai.	zalū bar pūst <u>kh</u>ūb mī,chasp,ad.
243. wuh ap ne ghoḍe par <u>kh</u>ūb jam,kar baiṭh,tā hai.	ū bar asp,i <u>kh</u>ud mazbūt mī,chasp,ad.
244. tum ne ap nā irāda turat zāhir na kar,ne se me,re kām meṇ	ba sabab,i ān-ki irāda,i <u>kh</u>ud rā zūd-tar ba man izhār na kard,ī, ḍar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
inconvenience by not declaring your intentions sooner.	તે થી હું મોટી અડચણ માં પડ્યો.	nahīṇ, te thī huṇ moṭī aḍchan māṇ paḍ,yo.
245. I have a great mind to turn you away.	૨૪૫. મારાં મન માં આવ્યા કરે છે, કે ત ને ચાકરી માં-થી કાહાડી-મેલું.	245. mā,rāṇ man māṇ āv, yā kar,e chhe, ke ta ne chākrī māṇ-thī kūhāḍ,ī-mel,uṇ.
246. Had you not sense enough to perceive that?	૨૪૬. શું એ વાત ને સમજવા ની બુદ્ધી તારા માં નો હોતી?	246. shuṇ e vāt ne samaj,vā nī buddhī tā,rā māṇ no ho,tī?
247. He has twice as many horses as I have.	૨૪૭. તે ની-પાસે મારા-કર્તાં બમણા ઘોડા છે.	247. te nī-pāse mā,rā-kartāṇ bamnā ghoḍā chhe.
248. His income is treble mine.	૨૪૮. તે ની આયપત મા રા-કર્તાં ત્રમણી (*or*, ત્રણ-ગણી) છે.	248. te nī āyapat mā,rā-kartāṇ tramnī (*or*, traṇ-ganī) chhe.
249. Make a quilted cover for the cap to prevent the sun from penetrating it.	૨૪૯. ટોપી ને-સારૂ સુજ ની ની એક ખોલ બનાવો, કે તડકા ની ઝાળ તે માં આવે નહીં.	249. ṭopī ne-sārū sujnī nī ek khol banāv,o, ke taḍkā nī jhāl te māṇ āv,e nahīṇ.
250. I have told you at least three times.	૨૫૦. ઓછાં-માં-ઓછું ત્રણ વાર મેં તમ ને કહ્યું.	250. ochhāṇ-māṇ-ochhuṇ tran vār meṇ tam ne kah,yuṇ.
251. I have a competency of riches.	૨૫૧. જેટલું જોઈયે તેટલું દ્રવ્ય મારી-પાસે છે.	251. jeṭlun joīye teṭluṇ dravya mā,rī-pāse chhe.
252. As I was going to Sūrat, I called at his house.	૨૫૨. હું સૂરત જનાર હતો, માટે એ ને મળવા સારૂ એ ને ઘેર ગયો હતો.	252. huṇ Sūrat ja-nār ha,to, māṭe e ne mal,vā sārū e ne gher ga,yo ha,to.
253. His house adjoins mine.	૨૫૩. તે નું ઘર મારાં ઘર ની જોડે છે (*or*, પડોસ માં છે).	253. te nuṇ ghar mā,rāṇ ghar nī joḍe chhe (*or*, paḍos māṇ chhe).
254. The manner of that speeh indicated much disrespect towards me.	૨૫૪. તે વાત-ચીત ની રીત-ભાત એવી હતી, કે જે થી મારૂં બહુ અપ-માન જણાઈ આવ્યું.	254. te vāt-chīt nī rīt-bhāt evī ha,tī, ke je thī mā, ruṇ bahu ap-māṇ janā,ī-āv,yuṇ.
255. I had fever during the whole of my	૨૫૫. જેટલા દહાડા ની મ ને રજા મળી હતી, તેટલા	255. jeṭlā dahāḍā nī ma ne rajā mal,ī ha,tī, teṭlā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
bahut-sā khalal ḍāl,ā.	kār,i man khalal andākht,ī.
245. me,re jī meṇ ā,yā kar,tā hai, ki tujh,e naukar,ī se nikāl-dūṇ.	dar dil,i man hast, ki tu rā az naukarī,yi khud ikhrāj kun,am.
246. kyā tujh,e itnī aḳl na thī, ki is bāt ko dar-yāft kar,e ?	īn ḳadr ham aḳl,at na mī,ras,īd, ki īn ma'nī rā dar-yāft kun,ī ?
247. us ke-pās mujh se do-chand (*or*, do,ne) ghoḍe haiṇ.	ū dū musāwī,yi man asp,hā dār, ad.
248. us kī āmad me,rī āmad se ti,gunī hai.	madākhil,i ū si barābar,i madā, khil,i man,ast.
249. ṭopī-ke-wāste soznī kā ghilāf banā,o, tā-ki dhūp us meṇ-se na chhan,e.	ghilāf,ī az liṇāf barā,i kulāh,i man bi,sāz, tā ḥarārat,i āftāb dar ān nufūz na kun,ad. (*or*) rū-kash,ī (*or*, rū-pūsh,ī) pamba-dār ba jihat,i kulāh,i man bi,dūz, tā &c.
250. kam-meṇ-kam maiṇ ne tum, heṇ tīn bār kah,ā.	aḳall,an si daf,a man ba tū guft, am.
251. jitnī chāhiye utnī daulat me,re-pās hai. (*or*) ba ḳadr,i iḥtiyāj me,re-pās daulat hai.	man daulat,i kāfī rā dār,am.
252. maiṇ Sūrat ko jā,ne-wālā thā, is-liye us,e mil,ne ko us ke ghar ko ga,yā thā.	chūn-ki man irāda,i Sūrat rā dāsht,am, banā bar ān barā,i mulāḳāt,i ū ba khāna,i ū raft,a būd,am.
253. us kā ghar me,re ghar ke muttasil hai (*or*, paḍos meṇ hai).	khāna,i ū muttasil,i khāna,i man, ast.
254. us guft-gū ke taur se me,rī baḍī be-ḥurmat,ī nikl,ī.	taur,i ān guft-gū dāll bar bī-izzatī, yi man būd.
255. jitne din,oṇ kī mujh,e razā mil,ī thī, utne din,oṇ tak maiṇ tap	tā muddat,ī ki az khidmat rukhsat,i ghā,ib shud,an rā dāsht,

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
leave of absence, therefore I could not come.	દહાડા લગી હું તાવ થી માં દેા રહ્યેા, માટે મારા થી અવાયું નહીં.	dahāḍā lagī huṇ tāv thī māndo rah,yo, māṭe mā, rā thī avā,yuṇ nahīṇ.
256. This observation appears to be unfounded.	૨૫૬. એવું માલુમ પડે છે, કે આ વાત ખરી નથી. (*or*) એ વાત નું કાંઈ ઠેકાણું નથી.	evuṇ mālum paḍ,e chhe, ke ā vāt kharī na,thī. (*or*) e vāt nuṇ kāṇ,ī ṭhekāṇuṇ na,thī.
257. If he had not escaped through the drain, he would have been caught, and most likely starved to death.	૨૫૭. જો તે મોરી ને મા ર્ગે થઈને નાસી ન ગયેા હેાત, તેા પકડાયેા જાત, અને સંભવિત છે, કે ભુખે મરી-જાત.	jo te morī ne mārg,e tha,ī,ne nāsī na ga,yo ho,t, to pakḍā,yo jā,t, ane sambhav,it chhe, ke bhukh,e mar,ī-jā,t.
258. My going depends upon your permission.	૨૫૮. મારૂં જવા નું તમા રી રજા ઉપર અટકેલું છે.	mā,ruṇ ja,vā nuṇ tam, ārī rajā upar aṭk,eluṇ chhe.
259. His house is next but one to mine.	૨૫૯. તે નું ઘર મારાં ઘર થી એક ઘર મેલી ને છે.	te nuṇ ghar mā,rāṇ ghar thī ek ghar mel,ī,ne chhe.
260. He pretends to speak Hindū-stān,ī.	૨૬૦. તે હીન્દૂ-સ્તાની ભા ષા બેાલવા ની ડીંગ મારે છે.	te Hindū-stān,ī bhā, shā bol,vā nī ḍing mār,e chhe.
261. How long was he absent from Bombay?	૨૬૧. કેટલું થયું તે મુંબઈ માં આવ્યેા નથી ?	keṭluṇ tha,yuṇ te Mumba,ī māṇ āv,yo na, thī ?
262. In such circumstances, what would you do?	૨૬૨. જો તમે એવી અ વસ્થા માં આવી પડેા, તેા શું કરેા ?	jo tame evī avasthā māṇ āv,ī-paḍ,o, to shuṇ kar,o ?
263. It ought to have been done yesterday, and not have been left until today.	૨૬૩. આ કામ કાલ-નું-કાલ કર્યું ઘટતું હતું, આજ ઉપર રાખ્યું નહીં જોઈતું હતું	ā kām kāl-nuṇ-kāl kar,vuṇ ghaṭ,tuṇ ha,tuṇ, āj upar rākh,vuṇ nahīṇ joī,tuṇ ha,tuṇ.
264. The influence he had over me induced me to do this.	૨૬૪. તે ની તાબે-દારી ને-લીધે મ ને એમ કર્યું પડ્યું.	te nī tābe-dārī ne-līdhe ma ne em kar,vuṇ paḍ,yuṇ.
265. All at once they came upon me.	૨૬૫. તેઓ એક-દમ મા રા-ઉપર આવી-પડ્યા.	te,o ek-dam mā,rā-upar āv,ī-paḍ,yā.
266. Suddenly all the people of the village assembled together in a	૨૬૬. ગામ ના સઘળા લેાક એકા-એક બલવા-ખેારા ની-પેઠે ભેગા થઈ-ગયા.	gām nā saghlā lok ek-ā-ek balvā-khor,o nī-paṭhe bhegā tha,ī-ga,yā.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
se bīmār rah,ā, is liye ā na sak,ā.	am, dar tamāmī,yi ān muddat tab-dār būd,am, az ān sabab na tawān, ist,am ba khidmat ras,īd.
256. ma'lūm ho,tā hai, ki yih bāt pakkī nahīṇ. (*or*) is bāt kā ḳuchh ṭhikānā nahīṇ.	zāhir,an īn ḳaul asl,ī na dār,ad.
257. agar wuh morī kī rāh se na bhāg-ga,yā ho,tā, to pakḍ,ā jā,tā, aur aghlab ki māre bhūkh ke mar-jā,tā.	agar ū az rāh,i āb-guzar na gurīkht,a būd, girift,ār shud,a būd, ʿalāwa mazinna ān ki az gurasna,gī halāk mī,shud.
258. me,rā jā,nā tum,hārī razā par mauḳūf hai.	raft,an,i man bar rukhsat,i tū mauḳū,fast.
259. us kā ghar me,re ghar se ek ghar chhoḍ,kar hai.	khāna,i ū az khāna,i man dū khāna fāsil,a dār,ad.
260. wuh Hindū-stān,ī zabān bol, ne kā dam mār,tā hai.	ū iddi'ā,i takallum,i zabān,i Hindū-stān,ī rā mī,kun,ad.
261. kab-se wuh Mumba,ī meṇ nahīṇ ā,yā ?	chand gāh hast ki ū dar Mumba,ī na yāmad,a ?
262. agar tum,hārī aisī ḥāl,at ho, to tum kyā kar,o ?	agar tū dar chunīn ḥāl,at bāsh,ī, chi kun,ī ?
263. yih kām kal-hī kar,nā thā, āj par rakh,nā lāzim na thā.	īn kār rā dī-rūz mī,bāyist bi,kun,ī, wa na bāyist tā im-rūz mauḳūf dār,ī.
264. us kī tābi'-dār,ī ke-sabab mujh,e yūṇ kar,nā paḍ,ā.	itā,at,i farmān,i ū ma rā bar ān dāsht ki īn kār rā bi,kun,am.
265. yak-bār-gī we mujh par ā-ṭūṭ,e.	ān,hā ba yak-bār-gī bar man ḥamla āward,and.
266. mufsid,oṇ kī-tarḥ gāṇw ke sab log yak-ā-yak jam' ho-ga,ye.	daf,at,an jamī,i mard,um,i dih mānand,i shūrish-talab,ān ijtimā' namūd,and.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
mutinous manner.		
267. He said this concerning him merely from hearsay.	૨૬૭. તેણે તે વિષે આ વાત જે કહી, તે માત્ર સાંભળેલી કહી.	te,ne te vishe ā vāt je kah,ī, te mātr sāmbhl,elī kah,ī.
268. He did this thro' spite and revenge.	૨૬૮. તેણે આ કામ જે કર્યું, તે મીના તથા કપટ થી (વેર લેવા સારૂ) કર્યું.	te,ne ā kām je kar,yuṇ, te kīnā tathā kapaṭ thī (ver le,vā sārū) kar,yuṇ.
269. He presumes upon my goodness.	૨૬૯. તે મારા નર્મ સ્વભાવ ને-લીધે ઉદ્ધત થઈ-ગયો છે.	te mā,rā narm svabhāv ne-līdhe uddhat tha,ī-ga,yo chhe.
270. Almost the whole of the city was consumed.	૨૭૦. સઘળું શ્હેર બળી-ગયું, થોડુંક બાકી રહ્યું. (*or*) લગભગ આખું શ્હેર બળી-ગયું.	saghluṇ sheher bal,ī-ga,yuṇ, thoḍuṇk bākī rah,yuṇ. (*or*) lagbhag ākhuṇ sheher bal,ī-ga,yuṇ.
271. Pray tell your father I wish to see him tomorrow.	૨૭૧. કૃપા કરી તમારા પિતા ને કહેજો, કે કાલે હું તમારી ભેટ લેવા ઇચ્છું છું.	kripā kar,ī tam,ārā pitā ne kah,ejo, ke kāl,e huṇ tam,ārī bheṭ le,vā ichchh,uṇ chhun.
272. The house which is building has cost me more than I expected.	૨૭૨. જેલું ઘર જે બંધાય છે, તે ઉપર જેટલો ખર્ચ હું ધારતો હતો, તે કરતાં વધારે લાગ્યો.	peluṇ ghar je bandhā,ya chhe, te upar jeṭlo kharch huṇ dhār,to ha,to, te kartāṇ vadhāre lāg,yo.
273. I have much pleasure in sending you my buggy horse to go to Thānā.	૨૭૩. મેં મોટી ખુશી થી મારી બગી ના ઘોડો થાણે જવા સારૂ તમારી પાસે (*or* તમારી સેવા માં) મોકલ્યો છે.	men moṭī khush,ī thī mā,rī bagī no ghoḍo Thāne ja,vā sārū tam,ārī-pāse (*or*, ṭam,ārī sevā māṇ) mokal,yo chhe.
274. If he had come here at the time I ordered him, all would have gone in accordance with my wishes.	૨૭૪. જે સમે મેં તે ને આજ્ઞા આપી હતી, તે સમે જો તે અહીં આવ્યો હોત, તો સઘળું કામ મારી ઇચ્છા પ્રમાણે ચાલત.	je same men te ne āgnyā āp,ī ha,tī, te same jo te ahīṇ āv,yo ho,t, to saghluṇ kām mā,rī ichchhā pramāne chāl,at.
275. During our stay in Bombay these three men boarded with me	૨૭૫. જ્યાં-સુધી અમે મુંબઈ માં રહ્યા, ત્યાં-સુધી આ ત્રણ જણ દર મહિને ત્રણ-	jyāṇ-sudhī ame Mum,ba,ī māṇ rah,yā, tyāṇ-sudhī ā tran jan dar

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
267. us ne us ke ḥaḳḳ meṇ yih bāt jo kahi, so suni-sunāi kahi.	ū dar bābi fulān, sukhani ki guft, maḥz ḳauli dīgarān guft.
268. us ne yih kām jo kiyā, so ạdāwat aur kīne ke rū se kiyā.	ū īn kāri rā ki kard, inādan wa ạdāwatan būd.
269. wuh mei rī narm-mizāji ke sabab gustākh ho-gayā hai.	ū mim bābi maḥjūbīyi man gustākh shudast.
270. sārā shahr jal-gayā, thoḍā bāḳī rahā. (*or*) ḳarīb tamām shahr jal-gayā.	ḳarīb tamāmi shahr dar ātish sūkht.
271. mihr-bānī kar kar ap ne bāp se kahiyo, ki kal maiṇ tumhārī mulāḳāt chāhtā hūṇ.	shafaḳat farmūda ba padari khud bigūi, ki man fardā mīkhāham mulāḳāti īshān karda bāsham.
272. wuh ghar jo banta hai, us par jitnā ki maiṇ āge ḳiyās kartā thā, us se ziyāda kharch lagā.	dar ta'mīri ān khāna ziyāda az ān chi man gumān mīkardam, pūl kharj shud.
273. maiṇ ne badī khushī se ap nī bagī kā ghoḍā Thāne ko jāne keliye tumhāre-pās (*or*, tumhārī khidmat meṇ) bhejā hai.	man ba ashadd i razā aspi *bagt*yi khud rā ba jihati rawānagīyi Thāna nazdi shumā firistāda am.
274. mere ḥukm dene ke waḳt par agar wuh idhar āyā hotā, to sab kām merī marzī ke-muwāfiḳ chaltā.	dar waḳti ki man ḥukm ba ū dāda būdam, agar ū ham-ān waḳt dar īn jā ḥāzir shuda būd, jamīi umūr muwāfiḳi khāhishi man ba ạmal mīāmad.
275. jitnī muddat ham Mumbaī meṇ rahe, utnī muddat tak ye tīn jane mere-yahāṇ har mahīne tīn-	tā mā dar Mumbaī būdīm, īn har si nafar ba ḳarāri māhī si rūpiya dar khānai man ghizā mī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI. [ha,tā.
at three Rupees per month.	ત્રણ રૂપિયા આપી મારાં ઘર માં રહેતા તથા ખાતા હતા.	mahine tran-tran rūpiyā āp,ī mā,rāṇ ghar māṇ rah,etā tathā khā,tā
276. What may your brother be doing now ?	૨૭૬. હમણાં તમારો ભાઈ શું કરતો હશે ?	hamnāṇ tam,āro bhā,ī shuṇ kar,to ha,she ?
277. I have known him since his infancy.	૨૭૭. જ્યાર-થી હું તે બાળક હતો, ત્યાર-થી હું તે ને ઓળખું છું. (*or*) હું તે ને બાળ-પણ થી ઓળખું છું.	jyār-thī te bālak ha, to, tyār-thī huṇ te ne olkh,uṇ chhuṇ. (*or*) huṇ te ne bāl-pan thī olkh, uṇ chhuṇ.
278. How many days were you on your way from Pūnā to Bombay ?	૨૭૮. પૂણે થી મુંબઈ આવતાં તમ ને માર્ગ માં કેટલા દિવસ લાગ્યા ?	Pūne thī Mumba,ī āv,tāṇ tam ne mārg māṇ keṭlā divas lāg,yā ?
279. I shall think of you when a vacancy occurs in my department.	૨૭૯. જ્યારે મારાં કાર-ખાનાં માં કોઈ જગા ખાલી પડશે, ત્યારે તમ ને યાદ કરીશ.	jyāre mā,rāṇ kār-khā, nāṇ māṇ ko,ī jagā khā, lī pad,she, tyāre tam ne yād kar,īsh.
280. About this time to-morrow I shall have arrived at Pūnā.	૨૮૦. કાલે આ વેળા હું પૂણા માં પહોંચી-ચુકીશ.	kāl,e ā velā huṇ Pūnā māṇ pahonch,ī-chuk,īsh.
281. After a fortnight I shall have finished this book. (See P. 78, Note*).	૨૮૧. બે સત-વાડિયાં પછી આ પુસ્તક હું પુરૂં કરી-ચુકીશ.	be sat-vādiyāṇ pachhī ā pustak huṇ puruṇ kar,ī-chuk,īsh.
282. Come at one o'clock, and by that time, I shall have finished my dinner.*	૨૮૨. એક વાગતે (મારી-પાસે) આવજો, તે વેળા હું મારૂં ખાવું* ખાઈ-ચુકીશ.	ek vāg,te (mā,rī pāse) āv,jo, te velā huṇ mā, ruṇ khā,nuṇ* khā,ī-chuk īsh.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. Dawn.*	૧. પરોઢિયું.પ્રભાત. પ્રાત: કાળ. બામ-દાદ. સકાલ. વાહ્યું.	parodhiyuṇ. prabhāt. prāta-kāl. bām-dād. sakāl. vānuṇ.
2. Morning.	૨. સવાર.	savār.
3. The first or false dawn.	૩. પેહેલી સવાર. ખોટી સવાર.	pehelī savār. moṭī savār.
4. The last or true dawn.	૪. પાછળી સવાર.	pāchhlī savār.
5. Forenoon.	૫. આગળો પોહોર. બ-પોર નો આગમજ નો વખત.	āglo pohor. ba-por nī-āgmaj no vakhat.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
tīn rūpiye de,ke rah,te aur khā,te the.	khurd,and wa sukhnā mi,kard,and.
276. ab-hī tum,hārā bhā,ī kyā kar,tā ho,gā ?	dar īn wakt birādar,i shumā dar chi kār mashghūl būd,a bāsh,ad ?
277. jab-se wuh bachcha thā, tab-se maiṇ us,e pahchān,tā hūn. (*or*) maiṇ us,e bach-pan se pahchān, tā hūṇ.	man az zamān,i tufūliyat,i ū ū rā mī,shināsi,am.
278. Pūne se Mumba,ī ko ā,te tum,heṇ ka,ī din lag,e ?	az Pūna tā wurūd,i Mumba,ī chand rūz tūl kash,īd ?
279. jab me,re kār-khāne meṇ ko,ī jaga khālī ho,gī, tab maiṇ tum ko yād kar,ūṇ,gā.	har-gāh dar kār-khāna,i man mansab,ī khālī shud, man tu rā manzūr khāh,am dāsht.
280. kal is wakt maiṇ Pūne meṇ pahunch-chuk,ūṇ,gā.	fardā īn wakt man ba Pūna khāh am ras,īd.
281. do haft,e pīchhe maiṇ yih kitāb tamām kar-chuk,ūṇ,gā.	ba'd az dū haft,a īn kitāb ba itmām khāh,ad ras,īd.
282. ek baj,e (me,re-pās) ā,iyo, us wakt maiṇ ap nā khānā* khā-chuk, ūṇ,gā.	ba sā,at,i yak bi,yā, dar ān wakt man az chāsht,i* khud fārigh,am.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. pau. tadkā. bhor. bām-dād.	sahar. bām-dād.
2. fajar. subh.	subh.
3. badī fajar. munh andherā.	subh,i auwal,īn. subh,i nukhust. subh,i kāzib. subh,i durūgh.
4. pichhlī fajar.	subh,i pas,īn. subh,i sādik.
5. do-pahr se pahle. auwal,i do-pahr.	chāsht.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
283. If it had not been for you, I would have dismissed him long ago.	૨૮૩. જો તમારી ખાતર ન હોત, તો ક્યાર-નો મેં તે ને (ચાકરી માં-થી)કાહાડી-મેલ્યો હોત.	jo tam,ārī khātar na ho,t, to kyār-no men te ne (chākrī mān-thī) kā, hāḍ,ī-mel,yo ho,t.
284. I might have gone there, if I had liked.	૨૮૪. જો હું ઇચ્છત, તો ત્યાં જાત.	jo huṇ ichchh,at, to tyāṇ jā,t.
285. I have lost all my confidence in you.	૨૮૫. મારો સઘળો વિશ્વાસ તારા-ઉપર થી ઉઠી-ગયો છે.	mā,ro saghlo vishvās tā,rā-upar thī uṭh,ī-ga,yo chhe.
286. I shall revenge myself on you for the murder of my father.	૨૮૬. હું મારા બાપનાં ખુન નું વેર તમારી-પાસે થી લેઇશ.	huṇ mā,rā bāp nāṇ khun nuṇ ver tam,ārī-pāse thī le,ish.
287. This road is more frequented than the others.	૨૮૭. બીજા સગળા માર્ગ કરતાં આ માર્ગે લોક વધારે આવ-જાવ કરે છે.	bījā saglā mārg kar tāṇ ā mārg,e lok vadhā,re āv-jāv kar,e chhe.
288. He was nearly off his horse.	૨૮૮. તે ઘોડા પર થી પડતો બચી-ગયો.	te ghoḍā par thī paḍ,to bach,ī-ga,yo.
289. The chandelier which hung from the ceiling fell down, by	૨૮૯. તે ઝુમ્મર જે છત (*or*, છાજલી) થી ટાંગેલું હતું, તે તુટી-પડયું, તે થી તે	te jhummar je chhat (*or*, chhājlī) thī ṭāng,eluṇ ha,tuṇ, te tuṭ,ī-paḍ,yuṇ,

6. Noon. Mid-day.	૬. બ-પોર. મધ્યા-હ્ન.	ba-por. madhyāṇh.
7. After-noon.	૭. પાછળો પોહોર. ત્રીજો પોહોર.	pāchhlo pohor. trījo pohor.
8. Evening.	૮. સાંઝ. સંધ્યા-કાળ.	sānjh. sandhyā-kāl.
9. Night.	૯. રાત. રાત્ર.	rāt. rātr.
10. Mid-night.	૧૦. મધ્ય-રાત. મધ્ય-રાત્રી. અર્ધી રાત.	madh-rāt. madhya-rātrī. ardhī rāt.
11. After mid-night.	૧૧. પાછળી રાત.	pāchhlī rāt.
12. Breakfast.	૧૨. નાસ્તો. હાજરી. સીરા ણ. સીરામણ.	nāshto. hājrī. sīrāṇ. sīrāman.
13. Dinner.	૧૩. ખાણું. ભોજન.	khā,nuṇ. bhojan.
14. Luncheon. *Tiffin.* (See P. 8, Note*).	૧૪. ચવેણું. ફરાળ. જલ-પાન. ઉપ-હાર. થોક. ટિફિન.	chavenuṇ. farāl. jal-pān. up-hār. thok. *tiffin.*
15. Supper.	૧૫. રાત નું ખાણું. વાળું. વ્યાળું.	rāt nuṇ khā,nuṇ. vālū. vyālū.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
283. agar tum,hārī khātir ạzīz na ho,tī, to kab-se maiṇ us,e bar-taraf kar-chuk,ā ho,tā.	agar pā,i shumā dar-miyān na būd, ḥāl muddat,ī būd ki man ū rā ikhrāj kard,a būd,am.
284. agar maiṇ chāh,tā, to udhar jā,tā.	agar khāst,a būd,am, dar ān jā raft,a būd,am.
285. me,rā sab i'tibār tujh par-se jā,tā-rah,ā hai.	i'tibār,i tū ba kull,ī dar nazd,i man sāḳit shuda,ast.
286. maiṇ ap ne bāp ke khūn kā badlā tum se lūṇ,gā.	man intiḳām,i khūn,i padar,i khud rā az tū khāh,ām kash,īd.
287. sab dūsre rastoṇ kī-ba-nisbat is raste se log,oṇ kī āmad-o-raft ziyād,a hai.	az īn rāh az sā,ir,i rāh,hā,i dīgar mard,um bīsh-tar taraddud mī,kun, and.
288. wuh ghoḍe par-se gir,te-gir, te bach-ga,yā.	nazdīk būd ki ū az asp bar zamīn uft,ad.
289. wuh jhāḍ billaur kā jo chhat se laṭk,ā hū,ā thā, so gir-paḍ,ā, jis ke bā,is sāre lolak aur fānūs us ke	ān dirakht,i bulūr ki ba saḳf awīkht,a būd, ba zīr uft,ād, az ān jihat tamām,i āwīz,hā wa lāla,hā,i ū

6. do-pahr. din do-pahr. madhi, yān. bāra ghanṭā.	zuhr. nīm rūz. nisf-un-nihār.
7. tīsrā pahr. si pahr. ākhir,i roz. din ḍhal,e.	ạsr.
8. shām. sānjh. sandhiyā. auwal,i shab	maghrab. shām.
9. rāt. rain.	shab. lail.
10. ādhī rāt. madh rain.	nīm-shab. nisf-ul-lail.
11. pichhle pahr rāt. ākhir shab.	shab,i pas,īn.
12. nāshtā. ḥāzirī. nihār,ī.	nāshtā. nahār. nahār,a. [chāsht,ī.
13. khā,nā. din kā khā,nā.	chāsht. chāsht-gāh. chāsht,a.
14. kalewā. ṭukrā. jal-pān. tafan, nun. *tiffin.*	ạsr,āna.
15. rāt kā khā,nā. biyāri. byālū. ta'ām,i shab.	ạshā. shām. ta'ām,i shab.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
which all the drops and shades were broken.	ના સઘળા લોલક તથા ફા નસ ભાંગી-ગયાં.	te thī te nā saghlā lolak tathā fānas bhāng,ī-ga,yāṇ.
290. I retreated and attempted to run away by the front door, but she seized me by the hair and prevented me.	૨૯૦. હું પાછો ફર્યો, અને ચાહતો હતો, કે આગળે બા ર્ણે થઈને નાસી-જાઉં; પણ પેલી બાઈડીએ મારા કેશ ઝાલ્યા, અને જતો અટકા વ્યો.	huṇ pāchho phar,yo, ane chāh,to ha,to, ke āgle bārne tha,ī,ne nās,ī-jā,uṇ; pan pelī bā,īḍī,e mā,rā kesh jhāl,yā, ane ja,to aṭkāv,yo.
291. The practice of self-immolation has been prevented by Government.	૨૯૧. સતી થવા ની ચાલ સર-કારે બંધ કરી છે.	satī tha,vā nī chāl sar-kār,e bandh kar,ī chhe.
292. I was to be here yesterday, but having something to do, I did not come.	૨૯૨. કાલે હું અહીં આ વ-નાર હતો; પણ કાંઈ કામ આવી પડ્યું, માટે નહીં આ વ્યો.	kāl,e huṇ ahīṇ av-nār ha,to; pan kāṇ,ī kām āv,ī-pad,yuṇ, māṭe nahīṇ āv,yo.
293. Whenever I want those things, I shall send for them.	૨૯૩. જ્યારે મ ને તે વસ્તુઓ ની અગત્ય પડશે, ત્યારે મગાવી-લેઈશ.	jyāre ma ne te vastu,o nī agatya pad,she, tyāre magāv,ī le,īsh.
294. I asked him for the book, but he did not lend it to me.	૨૯૪. મેં પેલું પુસ્તક તે ની-પાસે ઉછીનું માગ્યું, પણ તેણે મ ને આપ્યું નહીં.	men peluṇ pustak te nī-pāse uchhīnuṇ māg,yuṇ, pan te,ne ma ne āp,yuṇ nahīṇ.
295. If the *Jamā-dār* had not, through the temptation of gain, murdered his wife, he would not have been hanged.	૨૯૫. જો પેલો જમા-દાર લાભ મળ્યા ની લાલચ થી પોતા ની બાયડી ને મારી નહીં નાખ્યત, તો ફાંસી નહીં જાત.	jo pelo jamā-dār lābh mal,vā nī lālach thī potā nī bāyaḍī ne mār,ī nahīṇ nākh,at, to phāns,ī nahīṇ jā,t.
296. He deferred this business till to-morrow.	૨૯૬. તેણે આ કામ આ વતી કાલ ઉપર રાખ્યું. (*or*) આવતી કાલ લગી બંધ રાખ્યું.	te,ne ā kām āv,tī kāl ūpar rākh,yuṇ. (*or*) āv,tī kāl lagī bandh rākh,yuṇ.
297. I am sure he was not himself that day.	૨૯૭. હું સારી પેઠે જાણું છું, કે તે દિવસે પેલો પોતા ની શુદ્ધ માં નો હોતો.	huṇ sārī paṭhe jān,uṇ chhuṇ, ke te divas,e pelo potā nī shuddh māṇ no ho,to.
[sent me word. 298. Though you did not come yourself, at least you might have	૨૯૮. જો-કે તમે પોતે નહીં આવ્યા (તો ભલું), પણ કહેવાડવું તો હતું.	jo-ke tame poṭe nahīṇ āv,yā (to bhaluṇ), pan kah,evāḍ,vuṇ to ha,tun.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ṭūṭ-ga,ye.	shikast.
290. maiṇ pīchhā phir,ā, aur chāh, tā thā, ki agle darwāze se bhāg-jā, ūṇ; par us ạurat ne me,re bāl pakaḍ-liye, aur na jā,ne di,yā.	man bar-gasẖt,am, wa khāst,am, ki az dar,i pish,īn farār kun,am; dar īn bain ān zan mū,i ma rā girift, wa na guzāsht. (See P. 5, Sent. 32-33).
291. satī ho,ne kī chāl sar-kār ke ḥukm se mauḳūf hū,ī hai.	rasm,i khud-kush,ī (yi zan,ān,i Hindū) az sar-kār mamnū' shud,a.
292. kal maiṇ yahāṇ ā,ne-wālā thā; par kuchh kām dar-pesh hū,ā, is-liye nahīṇ ā,yā.	dī-rūz irāda,i āmad,an,i īn jā rā dāsht,am; wa-liḵin ba sabab,i shughl,ī ki pī,h āmad, na yāmad, am.
293. jab mujh,e un chīz,oṇ kī darkār paḍ,e,gī, tab mang,wā-lūṇ,gā.	har-gāh ān chīz,hā rā iḥtiyāj dāshta bāsh,am, man az tū talab khāh,am kard.
294. maiṇ ne wuh kitāb us se 'āriyat,an māng,ī, par us ne na dī.	man ān kitāb rā 'āriyat,an az ū khāst,am, na dād.
295. agar wuh jam'dār paisoṇ ke lālach ke-mār,e ap nī jorū kā khūn na kar,tā, to phāns,ī na jā,tā.	agar *Jam'dar* ba ịllat,i jarr,i naf' zan,i khud rā na mī,kusht, ū rā ba tanāb na mī,kash,īd,and.
296. us ne yih kām kal par mauḳūf rakh,ā.	ū īn kār rā tā fardā dar ta'wīḳ andākht.
297. maiṇ khūb jān,tā hūṇ, ki wūh us roz ap ne hosh meṇ na thā.	man ba yaḳīn mī,dān,am, ki ū ān rūz bī-khud būd.
298. agar-chī tum āp na ā,ye (to khair), par kahlā-bhej,nā to thā.	[rā ba jihat,i ittilā,i man bi,firist,īd. agar-chi shumā khud na yāmad, īd (muzāyaḳa na būd), wa-liḵin īn-ḳadr ham na tawān,ist,īd ki ādam,ī

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
299. Ask any man in this assembly, if the circumstance with which you charge me, is possible.	૨૯૯. આ સભા ના કોઈ માણસ ને (પણ) પુછો, કે જે બાબત નો તમે મારા-ઉપર દોષ મેલો છો, તે બન-વા-જોગ છે, કે નહીં.	ā sabhā nā koī mā,nas ne (pan) puchh,o, ke je bābat no tame mā,rā-upar dosh mel,o chho, te ban,vā-jog chhe, ke nahīn.
300. He behaves himself very well.	૩૦૦. તે ઘણી સારી ચાલ ચાલે છે.	te ghanī sārī chāl chāl,e chhe.
301. It does not belong to you to treat with him.	૩૦૧. તે ની-સાથે જવાબ-સવાલ કર્વા નો તમારો હક નથી.	te ni-sāthe javāb-sa,vāl kar,vā no tam,āro hak na,thī.
302. Come, if you mean to come, or else I shall shut the door.	૩૦૨. આવતો હોય, તો આવ, નહીં-તો હું બારણું ઢાંકીશ.	āv,to ho,ya, to āv, nahīn-to huṇ bārnuṇ ḍhānk,īsh.
303. I have before sworn to the acquaintance of this woman.	૩૦૩. આ બાયડી ને ઓળખ્વા વિષે મેં અગાઉ શપત લીધા છે.	ā bāyaḍī ne olakh,vā vishe meṇ agā,u shapat līdhā chhe.
304. I neither said nor did any thing to him.	૩૦૪. મેં તે ને કાંઈ કહ્યું બી નથી, અને તે નું કાંઈ બિગાડ્યું પણ નથી.	meṇ te ne kāṇ,ī kah,yuṇ bī na,thī, ane te nuṇ kāṇ,ī bigāḍ,yuṇ pan na,thī.
305. He no sooner called than I appeared.	૩૦૫. તે નાં બોલાવતાં વાર હું હાજર થયો.	te nāṇ bolāv,tāṇ-vār huṇ hājar tha,yo.
306. I no sooner said so than he ran away.	૩૦૬. હું એમ બોલું બોલું એટલા-માં તે નાસી-ગયો.	huṇ em bol,uṇ bol,uṇ eṭlā-māṇ te nās,ī-ga,yo.
307. God forbid that the ship should spring a leak at sea.	૩૦૭. રબ્બે આ વાહાણ ને દર્યા માં ધામત થાય.	rakhe ā vāhāṇ ne daryā māṇ ghāmat thā,ya.
308. A tyrant's life is every hour at stake.	૩૦૮. જુલમ-ગાર નો જીવ સદા સૂળી પર છે.	julam-gār no jīv sadā sūlī par chhe.
309. It is ten to one that he will come. (See P. 334, Sent. 63).	૩૦૯. દસ વસા તે આવશે.	das vasā te āv,she.
310. The more he receives the more he wants.	૩૧૦. જેમ-જેમ તે ને વધારે મળતું જાયછે, તેમ-તેમ તે ને વધારે લોભ થાય છે.	jem-jem te ne vadhāre mal,tuṇ jā,ya chhe, tem,tem te ne vadhāre lobh thā,ya chhe.
311. I will do it in spite of thy teeth.	૩૧૧. તમારી હઠ ને-લીધે હું એમજ કરીશ.	tam,ārī haṭh ne-līdhe huṇ em,aj kar-īsh.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
299. is majlis kĕ kisī ādmī se (bhī) pūchh,o, ki jis bāt kī tuhmat tum mujh par lagā,te ho, so ho sak,tī hai, yā nahīṇ.	az yak nafar az īn jamā,at bi,purs, ki dar bāb,ī amr,ī ki tū bar man tuhmat mī,zaṇ,ī, mumkin-ul-wuḳū' hast, yā na.
300. wuh ap nī chāl-ḍhāl meṇ bahut achchhā hai.	ū <u>kh</u>ud rā ba raft,ār,i <u>kh</u>ūb nigah mī,dār,ad.
301. tum us se jawāb-su,āl kar ne ke mustaḥikk nahīṇ ho. (*or*) us se jawāb-su,āl kar,nā tum ko pa, hunch,tā nahīṇ.	ba tū na mī,ras,ad, ki bā ū jawāb-o-su,āl bi,kun,ī.
302. ā,tā hai, to ā, nahīṇ-to darwāza band kar,ūṇ,gā.	agar mī,<u>kh</u>āh,ī bi,yā,ī, ki bi,yā, wa-illā man dar rā mī,band,am. (See P. 5, Sent. 32-33).
303. maiṇ ne āge ḳasam khā,kar kah,ā hai, ki maiṇ is ạurat ko pahchān,tā hūṇ.	man pīsh-tar ḳasam <u>kh</u>urd,a gufta am, ki īn zan rā mī,shināṣ,am.
304. na maiṇ ne us,e kuchh kah,ā, na us kā kuchh bigāḍ,ā.	na man chīz,ī ba ū gufta,am, na kār,ī ba ū karda,am.
305. us ke bulā,te-hī maiṇ ḥāzir hū,ā.	ba mujarrad,ī ki ū ma rā <u>kh</u>ānd, ḥāzir shud,am.
306. me,re bol,te hī wuh bhāg,ā.	ba mujarrad,ī ki man īn su<u>kh</u>an guft,am, ū gurī<u>kh</u>t.
307. <u>kh</u>udā na kar,e ki is jahāz ke-andar daryā meṇ ghāmat ho,we.	ma,bād,ā ki īn jahāz dar daryā āb bar-ār,ad.
308. zālim kī jān har ghaḍī sūlī par hai.	jān,i zālim dā,im bar sar,i dār,ast.
309. das ḥisse wuh ā,we,gā.	dah martaba yaḳīn,i man az dīgar,ān bīsh-tar,ast ki ū <u>kh</u>āh,ad āmad.
310. joṇ-joṇ us ko ziyād,a mil,tā hai, toṇ-toṇ ziyād,a lālach kar,tā hai.	har-chand ū rā māl ziyād mī, shaw,ad, ḥirs,ash ziyād-tar mī,gard, ad.
311. te,rī zidd se maiṇ yūṇ-hī kar,ūṇ,gā.	ba ra<u>gh</u>m,i anf,i tū man chunīn <u>kh</u>āh,am kard.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
312. Under the veil of friendship, we often find an enemy.	૩૧૨. મિત્રાઈ ને રૂપે ઘણું-કરીને શત્રુ નજર આવે છે.	mitrā-ī ne rup,e gha,nuṇ-kar,ī,ne shatru najar āv,e chhe.
313. It is easier to come down a hill than to go up.	૩૧૩. પર્વત ઉપર ચઢવા કરતાં ઉતરવું સેહેલું છે.	parvat upar chaḍh,vā kartāṇ utar,vuṇ sehelu ṇ chhe.
314. I told him that if he would satisfy me that he did not charge me more than the market price for the grain, I would give him the money he asked.	૩૧૪. મેં તે ને કહ્યું, કે જો તમે મારી ખાત્રી કરી-આપો, કે અનાજ નો ભાવ બજાર ના નિર્ખે કરતાં વધારે નથી લીધો, તો જે ભાવ તમે માગો છો, તે હું તમ ને આપીશ.	meṇ te ne kah,yuṇ, ke jo tame mā,rī khātrī kar,ī-āp,o, ke anāj no bhāv bajār nā nirkh kartāṇ vadhāre na,thī līdho, to je bhāv tame māg,o chho, te huṇ tam ne āp,īsh.
315. I wrote to Mr. Watson this morning, and told him that I would send him the book in a day or two, if he did not want it sooner.	૩૧૫. મેં આજ સવારે વાટસન સાહેબ ઉપર લખી-મોકલ્યું, કે જો તમ ને આ પુસ્તક ની તરત અગત્ય ન હોય, તો એક બે દિવસ રા ખીને પાછું મોકલીશ.	meṇ āj savār,e Watson sāheb upar lakh,ī-mokal, yuṇ, ke jo tam ne ā pustak nī tarat agatya na ho,ya, to ek be divas rākh,ī,ne pāchhuṇ mokl, īsh.
316. He told me that he has suffered great hardships on his journey, that he had been robbed of a part of his property, and obliged to sell the rest to pay his expenses.	૩૧૬. તેણે મ ને કહ્યું, કે દેશાંતર જતાં માર્ગ માં મેં ઘણું દુઃખ ખમ્યું, મારો થોડો માલ લુટાઈ-ગયો, અ ને બાકી નો રસ્તા ના ખર્ચ ને-સારૂ વેચી-નાખ્યો પડ્યો.	te,ne ma ne kah,yuṇ, ke desh,āntar ja,tāṇ mārg māṇ meṇ ghanuṇ dukh kham,yuṇ, mā,ro thoḍo māl luṭā,ī-gayo, ane bākī no rastā nā kharch ne-sārū vech,ī-nākh,vo paḍ,yo.
317. Whatever be the consequence I will go.	૩૧૭. જે થવા નું હોય, તે થાય, (પણ) હું તો જઈશ.	je tha,vā nuṇ ho,ya, te thā,ya, (pan) huṇ to ja,īsh.
318. I don't know which is which.	૩૧૮. હું જાણતો નથી, કે આ કયું, અને પેલું કયું.	huṇ jāṇ,to na,thī, ke ā kayuṇ, ane peluṇ kayuṇ.
[bet.		[jīt,yo ho,t.
319. If I had laid two more horses on the road, I would have won my	૩૧૯. જો મેં માર્ગ માં બે ઘોડા વધારે રાખ્યા હોત, તો હું આ શર્ત જીત્યો હોત.	jo meṇ mārg māṇ be ghoḍā vadhāre rākh,yā ho,t, to huṇ ā shart

* The Hindu-stani word *aur* is a conjunction signifying *and* or *also*, but it is often used

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
312. dost,ī ke libās meṇ aksar dushman pā,ye jā,te haiṇ.	aghlab ān,ast ki mā dushman rā dar libās,i dūst,ī mī,bīn,īm.
313. pahāḍ par chaḍh,ne se utar,nā āsān hai.	zīr āmad,an az kūh āsān-tar,ast az bālā shud,an bar ān.
314. maiṇ ne us,e kah,ā, ki agar me,rī khātir-nishān kar-do, ki tum ne mujh se anāj kā bhā,o bāzār ke nirkh se ziyād,a nahīṇ liyā, to jo kuchh paisā tum māng,te ho, so maiṇ dūṇgā.	man ū rā guft,am, ki agar tū khātir-nishān,i man kun,ī, ki ḳīmat,i ghallā rā ziyād,a az nirkh,i bāzār na girifta,ī, har chi mī,khāh,ī ba tū mī,dih,am.
315. maiṇ ne āj fajar ko Watson sāḥib ko likh,ā, ki agar tum ko turat kitāb kī dar-kār na ho, to maiṇ ek do din rakh,kar bhej-dūṇgā.	man im-rūz subḥ ba Watson sāḥib nawisht,am, ki agar kitāb rā iḥtiyāj dar īn waḳt na dāsht,a bāsh,īd, man dar ·arsa,i dū si rūz pas khāh,am firist,ād.
316. us ne mujh,e kah,ā, ki maiṇ ne safar meṇ bahut sakhti,yāṇ khainch,īṇ, thoḍā māl me,rā lūṭ,ā-ga,yā, aur bāḳī jo rah,ā so rāh,i kharch ke-liye bench-ḍāl,nā paḍ,ā.	ū guft, ki man dar safar bisyār zaḥmat kash,īd,am, pāra,ī az māl,i man ba ghārat raft, wa ān chi bāḳī mānd,a būd ba jihat,i kharj,i rāh ba zarūr,at farūkht,am.
317. jo ho, so ho, maiṇ jā,ūṇ,gā.	har chi bād,ā, bād, man khāh,am raft.
318. maiṇ nahīṇ jān,tā, ki yih kaun-sā hai, aur wuh kaun-sā hai.	man na mī,dān,am, ki īn kudām, ast, wa ān kudām.
319. agar maiṇ AUR* do ghoḍe raste par rakh,tā, to yih shart jīt,tā.	agar man dū asp,i dīgar rā dar rāh guzāsht,a būd,am, shart rā mī,burd,am.

adjectively in the sense of *more* or *other*. The word is used in both the senses throughout this book.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
320. He stopped my breath.	૩૨૦. તેણે મારો શ્વાસ બંધ કર્યો.	te,ne mā,ro shvās bandh kar,yo.
321. He suffocated me.	૩૨૧. તેણે મારૂં ગળું ચું ગળાવ્યું.	te,ne mā,run galun gunglāv,yun.
322. He aimed a blow at him with a stone.	૩૨૨. તેણે તે ના-ઉપર પથ્થર ઉગામ્યો.	te,ne te nā-upar patthar ugām,yo.
323. He came an hour too late.	૩૨૩. તે એક ઘડી મોડો આવ્યો.	te ek ghadī modo āv,yo.
324. He is very jealous of him.	૩૨૪. તે તે ના-ઉપર ઘણો બળે છે.	te te nā-upar ghano bal,e chhe.
325. He did it premeditatedly.	૩૨૫. તેણે અગાઉ થી ધારી ને આ કામ કર્યું.	te,ne agā,u thī dhār,ī,ne ā kām kar,yun.
326. He gave me these things one by one.	૩૨૬. તેણે મ ને આ વસ્તુ એક-એક કરીને આપી.	te,ne ma ne ā vastu ek-ek kar,ī,ne āpī.
327. I have given him about ten Rupees.	૩૨૭. મેં તે ને દસ-એક રૂપિયા આપ્યા છે.	men te ne das-ek rūpiyā āl,yā chhe.
328. I have come about some business.	૩૨૮. હું કાંઈ કામ ને-સારૂ આવ્યો છું.	hun kāṇ,ī kām ne-sārū āv,yo chhun.
329. What business is your master about?	૩૨૯. તમારો શેઠ શા કામ માં છે?	tam,āro sheṭh shā kām māṇ chhe?
330. If he had informed me on this subject a week before, I would have acted in conformity with his wishes. (See P. 78, Note*).	૩૩૦. જો તેણે એક સત-વાડિયાં આગમજ મ ને આ વાત ની ખબર આપી હોત, તો મેં તે ની મરજી પ્રમાણે સઘળું કામ કર્યું હોત.	jo te,ne ek sat-vāḍiyāṇ āgmaj ma ne ā vāt nī khabar āp,ī ho,t, to men te nī marjī pramāne saghlun kām kar,yun h,ot.
331. If I were to lend him money to-day, he would require more to-morrow.	૩૩૧. જો હું આજ તે ને પૈસા ઉછીના આલું, તો કાલ બીજા માગશે.	jo hun āj te ne paisā uchhīnā āl,un, to kāl bījā māg,she.
332. I have endeavored by every means in my power to accomplish your wishes; not only because I wish to oblige you, but also for my own interests.	૩૩૨. મેં તમારી ઇચ્છા પૂર્ણ કર્વા વિષે જ્યાં-લગી મારા થી બની-આવ્યું ત્યાં-લગી પ્રયત્ન કર્યો, તે કાંઈ તમારા-ઉપર આભાર મેલ્વા સારૂજ નહીં, પણ મારા પો તા ના સ્વાર્થ ને-સારૂ બી કર્યું છે.	[kar,yun chhe. men tam,ārī ichchhā pūrn kar,vā vishe jyāṇ-lagī mā,rā thī banī-āv,yun tyāṇ-lagī prayatn kar,yo, te kāṇī tam,ārā-upar ābhār mel,vā sārū,j nahīṇ, pan mā,rā potā nā svārth ne-sārū bī

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
320. us ne me,rā dam band kiyā.	ū nafas,i ma rā ḥabs kard.
321. us ne me,rā galā ghūnṭ,ā.	ū ma rā k<u>h</u>afa kard.
322. us ne us par patthar uṭhā,yā.	ū k<u>h</u>āst sang,ī bar ū andāz,ad.
323. wuh ek ghaḍī der kar,ke ā,yā.	ū az wakt,i mu,aiyan yak sā,at dīr kard.
324. wuh us par bahut jal,tā hai.	ū rā bā ū bu<u>gh</u>z wa ḥasad,ast.
325. us ne pesh-band,ī se yih kām kiyā.	ū az rū,i pīsh-band,ī īn kār rā kard.
326. us ne ye chīz,eṇ ek-ek kar,ke mujh,e dīṇ.	ū īn chīz,hā rā yak,ī-yak,ī ba man dād.
327. maiṇ ne us,e das-ek rūpiye diye haiṇ.	man ū rā ta<u>kh</u>mīn,an dah rūpiya dāda,am.
328. maiṇ kuchh kām ko ā,yā hūṇ.	man bābat,i kār,ī āmada,am.
329. tum,hārā sāḥib kis kām meṇ hai ?	ā<u>k</u>ā,i shumā dar chi shu<u>gh</u>l,ast ?
330 agar us ne ek hafte ke-āge mujh,e is bāt kī <u>kh</u>abar dī ho,tī, to us kī marzī ke-muwāfi<u>k</u> maiṇ ne ạmal kiyā ho,tā.	agar ū dar bāb,i īn amr yak haft,a ḳabl ittila'ī ba man dād,a būd, muwāfi<u>k</u>,i marzi,yi ū ạmal mī,kard,am.
331. āj agar maiṇ us,e paisā udhār dūṇ, to kal AUR māng,e,gā.	agar im-rūz ū rā pūl ḳarz dih,am, fardā dīgar talab <u>kh</u>āh,ad kard.
332. maiṇ ne har tarḥ se ap ne ma<u>k</u>dūr*-bhar tum,hārā matlab bar-lā,ne meṇ koshish jo kī, so na sirf tum ko ap nā iḥsān-mand kar,ne ke-liye, bal-ki ap ne fā,ide ke-liye bhī.	man dar ḥusūl,i matlab,i tū ba ḳadr,i ma<u>k</u>dūr sa'ī wa kūshish,ī ki ba-jā āward,am, na tanhā barā,i ān būd, ki tu rā mamnūn,i minnat,i <u>kh</u>ud sāz,am, bal-ki barā,i fā,ida,i <u>kh</u>ud ham būd.

* In the Dakhan, the word *makdur*, is used in the feminine gender.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
333. After all you have succeeded but badly; I wish, now that it is too late, I had not asked you to assist me in this affair, but relied upon my own resources.	૩૩૩. અંતે તમે આ કામ માં ફાવ્યા ખરા, પણ સારી પેઠે નહીં; હવે તે સમો ગયો, આ કામ માં મેં તમારી મદદ નહીં માગી હોત, અને હું મારા પોતા ના જ વિચાર પર વિશ્વાસ રાખત, તો સારૂં થાત.	ante tame ā kām mān phāv,yā kharā, pan sārī paṭhe nahīn; have te samo gayo, ā kām mān men tam,ārī madad nahīn māg,ī ho,t, ane hun mā,rā potā nā,j vichār par vishvās rākh,at, to sārun thā,t.
334. It cannot be helped, we have gone so far that retreat is impossible; so we must now leave it to fate, and hope all may turn out for the best.	૩૩૪. હવે કસો ઉપાય ૨ હ્યો નથી, પણ જ્યારે આપણે એટલા આગળ પડ્યા, ત્યારે પાછું હઠવું અશક્ય છે, માટે હવેતો આ કામ પ્રાલબ્ધ ને સોંપ્વું જોઇયે, અને આશા છે, કે સઘળું સમાધાન થાય.	have kaso upāya rah,yo na,thī, pan jyāre āpne eṭlā āgal pad,yā, tyāre pāchhun haṭh,vun a,shakya chhe, māṭe have to ā kām prālabdh ne somp,vun jo,īye, ane āshā chhe, ke saghlun samādhān thā,ya.
335. Make three copies of this letter, and write it in as legible a hand as possible.	૩૩૫. આ પત્ર ની ત્રણ નકલ ઉતારો, અને બને ત્યાં-સુધી એવા અક્ષર લખો કે કોઈ વાંચી શકે.	ā patr nī tran nakal utār,o, ane ban,e tyān-sudhī evā akshar lakh,o ke koī vānch,ī shak,e.
336. Remind me of this without fail when he comes to-morrow.	૩૩૬. કાલે જ્યારે તે આવે, ત્યારે મ ને યાદ દેવડાવ્જો, ભુલશો નહીં.	kāl,e jyāre te āv,e, tyāre ma ne yād devḍāv,jo, bhul,sho nahīn.
337. Do not forget this as you formerly did.	૩૩૭. આ વાત જેમ આ ગળ તમે વિસ્રી-ગયા હતા, તેમ વિસરશો નહીં.	ā vāt jem āgal tame visr,ī-ga,yā ha,tā, tem visar,sho nahīn.
338. Go there and inquire whether they be arrived yet or not.	૩૩૮. ત્યાં જાઓ, અને પુછો, કે તેઓ હજુ-સુધી આવી-પુગ્યા છે, કે નહીં.	tyān jā,o, ane puchh,o, ke te,o haju-sudhī āv,ī-pug,yā chhe, ke nahīn.
339. How many have arrived, and how many are still expected.	૩૩૯. કેટલા આવ્યા, અને કેટલા આવ્વા ના છે?	keṭlā āv,yā, ane keṭlā āv,vā nā chhe?
340. Real and durable happiness is not attainable on earth.	૩૪૦. આ પૃથ્વી પર સાચું અને નિરંતર સુખ મળ્વું નથી.	ā prithvī par sāchun ane nir-antar sukh mal,tun na,thī.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
333. ākhir yih bāt tum se ban-āī sahī, par achchhī tarḥ na ban-paḍī; aur ab fursat faut hūī, kāsh-ki maiṇ ne tum se madad na māngī hoṭī, aur ap nī hī tadbīr par bharosā kar ke kām karṭā.	gharaz īn amr az tū ba sar-anjām rasīd, wa-līkin ba bad-tarīn,i waj,h; wa ḥālā fursat faut shud, kāsh man imdād wa i'ānat az tū na khāst,a būd,am, wa bar rā,i wa tadbīr,i khud i'timād mī,kard,am.
334. ab kuchh ilāj nahīṇ, aur yahāṇ-tak pahunch,ke pīchhe haṭ, nā muḥāl hai, is-liye ab yih kām taḳdīr ke ḥawāle kiyā chāhiye, aur ummed hai, ki sab ba khūb,ī anjām pā,we.	ḥāl chāra,ī nīst, wa-līkin chūn dar īn amr ba,dīn ghāyat pīsh uft,ād,īm, bar-gasht,an az ān muḥāl,ast, banā bar ān bāyad ḥawāla ba taḳdīr kun, īm, wa umīd-wār bāsh,īm ki kull,an ba khūb-tar,īn,i waj,h anjām yāb,ad.
335. is khatt kī tīn naḳl,eṇ kar,o, aur maḳdūr-bhar aisa sāf likh,o ki har koī paḍh sak,e.	az īn kāghaz si naḳl bar-dār, wa ba ḳadr,i maḳdūr ham-chunān bi, nawīs, ki har kas bi,tawān,ad bi, khān,ad.
336. kal jab wuh ā,we, mujh,e yād dilā,iyo, bhūl,iyo* mat.	fardā chūn ū bi,yā,yad, ba yād,i man bi,dih, wa farāmūsh ma,kun.
337. yih bāt bhūl,iyo* mat, jaisā āge bhūl-ga,ye the.	īn rā farāmūsh na kunī, chunān-ki pīsh az īn kard,a būd,ī.
338. wahāṇ jā,o, aur pūchh,o, ki we ab-tak ā-pahunch,e haiṇ, ki nahīṇ.	bi,rau ān jā, wa bi,purs, ki ān,hā tā ḥāl rasīda,and, yā na.
339. kitne ā-pahunch,e, aur kitne ā,ne-wāle (*or*, ā,ne-hāre) haiṇ?	chand nafar rasīd,and, wa chand nafar,i dīgar rā intizār dār,and?
340. sa'ādat,i abad,ī aur rāḥat,i dā,im,ī is dunyā meṇ muyassar nahīṇ.	sa'ādat,i ḥaḳīḳī wa rāḥat,i abad,ī dar 'ālam,i sufl,ī muyassar nīst.

* *bisar-na* is another word for *bhul-na*, to forget.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
341. which of you two is the elder.	૩૪૧. તમે બંધે જણ માં વધતી વય નો કોણ છે.	tame bandhe jan mān vadh,tī vaya no kon [chhe ?
342. You ought to have applied to me for it.	૩૪૨. આ કામ વિષે તમ ને મારી-પાસે આવ્વું જોઈતું હતું.	ā kām vishe tam ne mā,rī-pāse āv,vuṇ jo,ituṇ ha,tuṇ.
343. Had it not been for the timely assistance of the fire-engines, the row of huts in the lines would have been consumed.	૩૪૩. જો બંબાની વેહેલી મદદ નહીં પહોંચી હોત, તો સિપાહિયો ની *line* ની જ્હુપડિયો ની સઘળી ચાલી બળી-ગઈ હોત.	jo bambā nī veheḷī madad nahīṇ pahonch,ī ho,t, to sipāhi,yo nī *line* nī jhupḍi,yo nī saghlī chālī bal,ī-ga,ī ho,t.
344. Will you drive me to-morrow to the Masjid Bandar?	૩૪૪. આવ્તી કાલે તમે મ ને તમારી ગાડી માં લેઈ ને મસ્જીદ બંદરે પહોં ચાડશો?	āv,tī kāl,e tame ma ne tam,ārī gāḍī māṇ le,ī,ne masjid bandar,e pahonchāḍ,sho ?
345. He took him aside to tell him something, but I don't know what it was.	૩૪૫. તે તે ને કાંઈ કહેવા ને-સારૂ એકાંત લેઈ-ગયો, પણ શું કહ્યું, તે હું જાણુ તો નથી.	te te ne kāṇ,ī kah,evā ne-sārū ek-ānt le,ī-ga,yo, pan shuṇ kah,yuṇ, te huṇ jāṇ,to na,thī.
346. He comes to me now and then only, so I am not well acquainted with him.	૩૪૬. તે કોઈ-કોઈ વેળા માત્ર મારી-પાસે આવેછે, માટે મ ને તે ની-સાથે ઓત્રો ઓલખાણ નથી.	te ko,ī-ko,ī velā mātr mā,rī-pāse āv,e chhe, māṭe ma ne te nī-sāthe jhājhī olkh,āṇ na,thī.
347. Remind me of this tomorrow morning at ten or half past.	૩૪૭. કાલે દસ અથવા સાડા દસ વાગતે મ ને આ વાત યાદ દેવડાવજો.	kāl,e das athvā sāḍā das vāg,te ma ne ā vāt yād devḍāv,jo.
348. This horse has been twice ridden this morning, and therefore I don't like to ride him again.	૩૪૮. આજ સવારે મેં બે વાર આ ઘોડા પર સવારી કરીછે, માટે ફરી સવારી લેવા ચાહતો નથી.	aj savār,e meṇ be vār ā ghoḍā par savār,ī kar,ī chhe, māṭe pharī savār,ī le,vā chāh,to na,thī.
349. If he had not absented himself so often, I would not have parted with him.	૩૪૯. જો તે વાર-વાર ગે ર-હાજર ન થયો હોત, તો હું તે ને (આકરી માં-થી) કાહાડત નહીં.	jo te vār-am-vār ger-hājar na tha,yo ho,t, to huṇ te ne (chākrī māṇ-thī) kāhāḍ,at nahīṇ.
350. I owed him a sum of money last year, but I have since paid it off.	૩૫૦. ગયે વર્ષ તે ના કેટ લા-ક* રૂપિયા મારા-ઉપર નીકળતા હતા, પણ તે હું ત્યાર-થીજ આપી ચુકયો છુ.	ga,ye varsh te nā keṭlā-k* rūpiyā mā,rā-upar nikal,tā ha,tā, pan te huṇ tyār-thīj āp,ī chuk,yo chhuṇ.

ketla-k is a contraction of *ketla-ek*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
341. tum do,noṇ meṇ-se ụmr meṇ baḍā kaun hai ?	az shumā dū nafar kudām yak,ī dar sinn buzurg-tar,ast ?
342. is kām ke-liye tum ko me,re-pās ā,nā lāzim thā.	tū mī,bāyast ba jihat,i īn amr nazd,i man bi,yā,ī.
343. agar bambe kī bar-wakt madad na pahunch,tī, to *line* kī jhompḍi,yoṇ kī sārī ḳatār ki ḳatār jal-jā,tī.	agar ba mauḳa' imdād,i *bamba* na ras,īd,a būd, k̲hāna,hā,i sipāhi,yān dar *line* ba kull,ī sūk̲ht,a būd.
344. kal tum mujh,e ap nī gāḍī meṇ masjid bandar ko le-jā,o,ge ?	fardā dar kālaska,i k̲hud ma rā tā masjid bandar k̲hāh,ī burd ?
345. wuh us,e kuchh bol,ne kī-k̲hātir ek taraf ko le-ga,yā, par kyā bol,ā, so mụjh,e ma'lūm nahīṇ.	ū barā,i guft,an,i chīz,ī ū rā ba yak gūsha,ī burd, wa-līkin na mī, dān,am, chi guft.
346. wuh kab-hī kab-hī me,re-pās ā,tā hai, is wāste maiṇ us ko k̲hūb pahchān,tā nahīṇ.	ū gāh-gāh,i nazd,i man mī,ā,yad, banā bar ān man bisyār āshnā,ī ba ū na dār,am.
347. kal das yā sāḍhe das ghanṭe ke wakṭ mujh,e is bāt kī yād dilā,iyo.	īn rā fardā dar sā,aṭ,i dah yā dah-o-nīm ba k̲hātir,i man bi,yāwar.
348. āj fajar ko is ghoḍe par maiṇ ne do wakṭ sawār,ī kī, is liye maiṇ phir us par sawār nahīṇ hū,ā chāh,tā.	im-rūz sub,h dū daf,a īn asp rā sawār shud,am, li-hāzā na mī,k̲hāh,am dīgar sawār shaw,am.
349. agar wuh bār-bār g̲hair-ḥāzir na ho,tā, to maiṇ us,e na chhoḍ-de,tā.	agar ū ba karrāt (az k̲hidmat,i man) g̲hā,ib na mī,shud, man (hargiz) ū rā az k̲hīdmat k̲hārij na mī,kard,am.
350. ga,ye baras kuchh paisā us kā mujh par nikal,tā thā, par tab-hī se maiṇ ạdā-kar chuk,ā hūṇ.	pār-sāl man mablag̲h,ī ba ū bi,dih dāsht,am, wa-līkin ān rā dar ham-ān wakṭ adā karda,am.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
351. If your horse had not stumbled against the heap of dirt, he would not have been hurt.	૩૫૧. જો તમારો ઘોડો કાદવ ના ઢગલા ઉપર ઠોકર નહીં ખાત, તો તે ને ચોટ લાગત નહીં.	jo tam,āro ghoḍo kādav nā ḍhaglā upar ṭhokar nahīṇ khā,t, to te ne choṭ lāg,at nahīṇ.
352. Did you hear the report of a gun this morning at about seven* O'clock ?	૩૫૨. આજ સવારે સાત-એક* વાગતે તમે તોપ નો સાદ સાંભળ્યો હતો ?	āj savār,e sāt-ek* vāg, te tame top no sād sāmbhal,yo ha,to ?
353. Have you seen those domestic cocks fighting together.	૩૫૩. તમે પેલા મર્ઘાઓ ને આપ-આપ માં લડતા દીઠા છે, કે નહીં ?	tame pelā marghā,o ne āp-āp māṇ laḍ,tā dīṭhā chhe, ke nahīṇ ?
354. Her husband is dead, and she has become a widow.	૩૫૪. આ બાઈડી નો માડી મરી-ગયો, અને તે રાંડી-રાંડ થઈ છે.	ā bā,īḍī no māṭī mar,ī-ga,yo, ane te rāṇḍ,ī-rāṇḍ tha,ī chhe.
355. He divorced his wife on account of her committing adultery. (See P. 142, Sent. 23).	૩૫૫. તેણે પોતા ની બાઈડી ને છિનાળું કર્વા ના વાંક ઉપર-થી તલાક આપી.	te,ne potā nī bā,īḍī ne chhināl,uṇ kar,vā nā vāṅk upar-thī talāk āp,ī.
356. It became mouldy by reason of the damp weather.	૩૫૬. હવા લાગ્યા ને-લીધે આ વસ્તુ ઉપર ફુગ આવી.	havā lāg,yā ne-līdhe ā vastu upar phug āv,ī.
357. You did not salt this fish in time, it therefore became rotten.	૩૫૭. માછલી ને મીઠું દે તાં વાર લાગ્યો, માટે તે કોહી-ગઈ.	māchhlī ne mīṭhuṇ de,tāṇ vār lāg,yo, māṭe te koh,ī-ga,ī.
358. He was in the habit of coming to my house at ten o'clock.	૩૫૮. તે દસ વાગતે મારે ઘેર (*or*, મારાં ઘર માં) આવ્યા કરતો હતો.	te das vāg,te mā,re gher (*or*, mā,rāṇ ghar māṇ) āv,yā kar,to ha,to.
359. Had he been at home, when the thieves came, he would have saved his property.	૩૫૯. જો ચોળા ચોર આવ્યા, તે ચોળા જો તે ઘર માં હોત, તો પોતા નો માલ બચાવત.	je velā chor āv,yā, te velā jo te ghar māṇ ho,t, to potā no māl bachāv, at.
360. He takes the greatest trouble about every thing in which	૩૬૦. જે કામ ઉપર તે સારી પેઠે ચિત્ત લગાડે છે, તે કામ ઉપર ઘણી મેહનત	je kām upar te sārī paṭhe chitt lagāḍ,e chhe, te kām upar ghanī

* In Gujarāt,ī and Hindū-stān,ī, the number *one*, when united with another number, signifies *guess or conjecture*, as—

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJ :	ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. Seven.	૧. સાત.	1. sāt.	1. sāt.	1. haft.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
351. agar tum,hārā ghoḍā kīchaḍ ke ḍher par ṭhokar na khā,tā, to us,e choṭ na lag,tī.	agar pā,i asp,i tū bar tūda,i khāk na mī,khurd, āsīb,ī ba ū na mī,ras,id.
352. tum ne āj fajar ko sāt-ek* baj,e top kī āwāz sun,ī thī ?	āyā im-rūz sub,ḥ takhmīn,an* ba sā,aṭ,i haft sadā,i tūp rā shanīd,ī ?
353. tum ne un murgh,oṇ ko āpas meṇ laḍ,te dekh,ā hai, ki nahīn ?	tū ān khurūs,hā rā bā ham dar ḥāl,i jang dīda,ī, yā na ?
354. is aurat kā khasam mar-ga,yā, aur wuh rānḍ ho-ga,ī hai.	shauhar,i īn zan murd, wa ū (ḥāl) bīwa shud,a.
355. us kī jorū ne zinā-kār,ī kī, is wāste us'ne us,e talāk dī.	ū zan,i khūd rā ba illat,i zinā talāk dād.
356. martūb hawā ke lag,ne se us par phaphūnd ā,ī.	ba sabab,i hawā,i martūb īn chīz purmak bar-āward.
357. tū ne bar-waḳt namak de,ne meṇ der lagā,ī, is liye yih machchhī	māhī rā ba mauḳa' namak na dād, ī, az ān sabab pūs,īd,a shud.
358. wuh das baj,e me,re ghar ko ā,yā kar,tā thā.	ū dā,im ba sā,aṭ,i dah dar khāna,i man mī,āmad.
359. jis waḳt chor ā,ye, us waḳt agar wuh ghar meṇ ho,tā, to ap nā māl bachā,tā.	dar waḳt,ī ki duzd,ān ras,īd,and, agar ū dar khāna,i khud mī,būd, māl,i khud rā muḥāfazat mī,namūd.
360. jis kām par wuh khūb dil lagā,tā hai, us meṇ baḍ,ī miḥnat,eṇ kar,tā hai, aur agar dhun bāndh,e	ba har kār,ī ki ū durust dil mī, dih,ad, dar insirām,i ān sa'ī wa kūshish,i bisyār ba jā mī,āwar,ad,

2. About seven. ૨. સાત-એક. 2. sāt-ek. shu, mār,e sāt. 2. sāt-ek. shu, mār se sāt. 2. takhmīn,an haft. [haft.
3. Nearly seven. ૩.લગભગ સાત. નજદીક સાત. 3. lagbhag sāt. najdīk sāt. 3. ḳarīb sāt. 3. taḳrīb,an haft. ḳarīb

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
he really takes an interest; and, if perseverance will insure success, he is the person above all others to whom you should intrust this business.	લે છે, અને જો ઉદ્યોગ થી કામ બની-આવશે એવો ભરોસો મો તમ ને હોય, તો સઘળા ને મેલી દેઈને આ કામ તે ન્જ સ્વાધીન માં આપ્વું યોગ્ય છે.	mehenat le chhe, ane jo udyog thī kām banī-āv,she evo bharoso tam ne ho,ya, to saghlā ne mel,ī-de,ine ā kām te nā,j svādhīn mān āp, vun yogya chhe.
361. I perfectly agree with you so far as perseverance goes; but this is a complicated affair, and requires great neatness of hand and decision as well as perseverance.	૩૬૧. ઉદ્યોગ ની બાબત માં જે તમે કહો છો, તે ત મારાં મત સાથે હું બિલ-કુલ્લ મળતો છું; પણ આ એ ક અવઘડ કામ છે, એ માં જેમ ઉદ્યોગ ની જરૂર છે, તેમ કુશળ-બુદ્ધિ તથા હિમ્મત પણ જોઈયે.	udyog nī bābat mān je tame kah,o chho, te tam,ārān mat sāthe hun bi,l-kull mal,to chhun; pan ā ek avghaḍ kām chhe, e mān jem udyog nī jarūr chhe, tem kushal-buddhī tathā himmat pan jo,īye.
362. Well, at any rate as you cannot do better, you had better employ him.	૩૬૨ વારૂ, જ્યારે તમે કોઈ રીતે એ થી વધારે સર સ કામ કરી શકતા નથી, ત્યારે તો તે નેજ આ કામ સોંપ્વું સારૂં છે.	vārū, jyāre tame ko,ī rīt,e e thī vadhāre saras kām kar,ī shak,tā na,thī, tyāre to te ne,j ā kām somp,vun sārun chhe.
363. Very well, I will take your advice; but remember, should he be unsuccessful, it will entail much useless expense upon me; so consider well and do not be led away in giving your advice by any feeling of pity for his helpless state.	૩૬૩. ઘણું સારૂં, હું ત મારી સલાહ પ્રમાણે ચાલી શ, પણ યાદ રાખો, કે કદા ચિત તે આ કામ માં પા ર પડયો નહીં, તો ફોકટ નો ખર્ચ મારે માથે પડશે, મા ટે સારી પેઠે વિચારીને કા મ કર્જો, અને તે ની ગરી બી ઉપર નજર રાખીને સ લાહ આપ્વા માં ભુલાવો ખાશો નહીં.	ghanun sārun, hun tam,ārī salāh pramāne chāl,ish, pan yād rākh,o, ke kadāch,it te ā kām mān pār paḍ,yo nahīn, to phokaṭ no kharch mā,re māthe paḍ,she, māṭe sārī paṭhe vichār, īne kām kar,jo, ane te nī garīb,ī upar najar rākh,īne salāh āp,vā mān bhul,āvo khā,sho nahīn.
364. You may certainly rely upon my advice, but even should he fail (of which I have no fear), I will be answerable for the conse-	૩૬૪. તમે ખચિત મા રી સલાહ ઉપર ભરોસો રાખો, એ વાત ની ચીન્તા નથી, એમ કર્તાં જો તે થી આ કામ નહીં બની-આવ શે, તો તે નો જોખમ મા	tame khachit mā,rī salāh upar bharoso rākh,o, e vāt nī chintā na,thī, em kartān jo te thī ā kām nahīn ban,ī-āv,she, to te no jokham

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
rah,ne se kām-yāb ho,ne kī tum ko ummed hai, to sab ko chhoḍ,kar lāzim hai ki yih kām us,ī ke sipurd kar,o.	wa agar istimrār wa istiḳlāl mūjib,i kām-yābī,st, u az dīgar,ān lā,iḳ-tar, ast ki tū īn kār rā ba ū wā-guzār,ī.
361. maiṇ dhun kī bābat meṇ bi,l-kull tum,hārī rā,e ke shāmil hūṇ, par yih ek pech-dār kām hai, jis meṇ jaisī dhun chāhiye, waisī-hī chābuk-dast,ī aur istiḳlāl bhī dar-kār hai.	dar bābat,i istimrār wa muwā, zabat ki mīgūī, rā,i man ba kull,ī bā rā,i tū muttafiḳ,ast, wa-līkin chūn īn amr,īst pīch-dar-pīch, wa chunān-chi mudāwamat wa muwāza, bat dar ān dar-kār,ast, mū-shigāf,ī wa tash<u>kh</u>īs ham mī,bāyad.
362. bhal<u>ā</u>, jab kis,ī sūrat se tum is se bih-tar nahīṇ kar sak,te, to us,ī ko yih kām somp,nā achchhā hai.	<u>kh</u>ūb, chūn ba hīch waj,h bih-tar az īn na mī,bīn,ī, munāsib ān,ast, ki īn kār rā ba dast,i ū wā-guzār,ī.
363. bahut <u>kh</u>ūb, maiṇ tum,hārī salāḥ le,tā hūṇ, par yād rakh,o, agar wuh is kām meṇ ụhda-bar-ā na ho sak,ā, to bahut-sā ni,kammā <u>kh</u>arch me,re sir par pad,e,gā, is liye <u>kh</u>ūb soch bichār kar,o, aur salāḥ de,ne meṇ us kī lā-chār,ī par tum ap nī raḥm-dil,ī ke sabab dhokhā mat khā,iyo.	bisyār <u>kh</u>ūb, man muwāfiḳ,i salāḥ-dīd,i tū ma'mūl <u>kh</u>āh,am dāsht, wa-līkin dar nazar,at bāsh,ad, ki agar ū az ụhda,i īn amr bar na yā, yad, <u>kh</u>arj,i bi-jā bar gardan,i man <u>kh</u>āh,ad mānd, pas fikr,i ma'ḳūl,ī kun,wa ba sabab,i taraḥḥum,ī ki ba ḥāl,i tabāh,i ū dār,ī, dar salāḥ dād,an,i man farīft,a ma,shau, wa <u>gh</u>āfil ma,bāsh.
364. tum albatta me,rī bāt par bharosā rakh,o, agar-chi mujh,e kuchh andesha to nahīṇ, par agar wuh is kām meṇ ḳāsir nikl,ā, to us kā ẓimma me,re sir par hai, aur jo kuchh tum,hārā nuḳsān	yaḳīn,an bar ḳaul,i man i'timād kun, wa bā ān ki man chunīn gumān,ī na dār,am, agar ū az ụhda bar na yāmad, zamānat,i ān chi tū ziyān kun,ī, bar man,ast.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
quences, and make up to you for any pecuniary loss you may sustain.	રા ઉપર છે, અને જે કાંઈ તમ ને પૈસા નું નુકસાન થશે, તે હું ભરી-આપીશ.	mā,rā-upar chhe, ane je kāṇī tam ne paisā nuṇ nuksān tha,she, te huṇ bhar,ī-āp,īsh.
365. I am very sorry for the scrape he has got into, it will be such a blow to his father; besides materially injuring his interests with the Hon. the Governor.	૩૬૫. હું ઘણો ખેદ કરૂં છું, કે તે એવી આપદા માં પડયો, એ વાત થી એ ના બાપ ને મોટો ધોક્કો લાગ શે; તે ઉપ્રાંત, નામ-દાર ગવ નર સાહેબ સાથે તે ને જે વગ છે તે માં પણ મોટી અ ડચણ પડશે.	huṇ ghano khed kar,uṇ chhuṇ, ke te evī āpdā māṇ pad,yo, e vāt thī e nā bāp ne moṭo dhokko lāg,she; te uprānt, nām-dār *Governor* sāheb sāthe te ne je vag chhe te māṇ pan moṭī aḍchan pad,she.
366. It is a pity you did not know of his intention before he took such a serious step, as I have no doubt your good advice would have had great effect upon him.	૩૬૬. અફસોસ છે! કે એ ણે એવો। જોખમ-ભરેલો। માર્ગ પકડયો તે ની-આગમ જ તમ ને એની ધાર્ણા ની ખબર પડી નહીં; નહીં-તો સંદેહ નથી કે તમારી સારી સલાહ એ નાં મન માં સારી પેઠે ઉત્રી હોત.	afsos chhe! ke e,ne evo jokham-bhar,elo mārg pakad,yo te nī-āgmaj tam ne e nī dhārnā nī khabar pad,ī nahīṇ; nahīṇ-to sandeh na,thī ke tam,ārī sārī salāh e nāṇ man māṇ sārī paṭhe utr,ī ho,t.
367. Well, it cannot be helped, and all that is left for me now to do on his account, is to explain away as much as possible his misconduct by giving the Hon. the Governor some insight into the harassing situation in which he was placed.	૩૬૭ વારૂ, જે થવા નું હતું તે થયું; હવે મ ને એ ને-વિષે એટલું જ કામ કર્વા નું રહ્યું, કે નામ-દાર ગવર્નર સાહેબ પાસે જઈને જયાં-સુધી બ ની-આવે ત્યાં-સુધી એ ની માઠી ચાલ નો ખુલાસો કરી ને જે આપદા માં એ ફસી-ગયો હતો તે વાત ગવર્નર સાહેબ નાં મન માં ઉતારૂં.	vārū, je tha,vā nuṇ ha,tuṇ te tha,yuṇ; have ma ne e ne-vishe eṭluṇ,j kām kar,vā nuṇ rah,yuṇ, ke nām-dār *Governor* sāheb pāse ja,īne jyāṇ-sudhī ban,ī-āv,e tyāṇ-sudhī e nī māṭhī chāl no khulāso kar,ī,ne je āpdā māṇ e phas,ī-ga,yo ha,to te vāt *Governor* sāheb nāṇ man māṇ utār,uṇ.
368. Well, they say a friend in need is a friend indeed; and I trust you will be such to him in this difficulty.	૩૬૮. વારૂ, કહેવત છે, કે મિત્ર તે ને જાણિયે જે આ પદા ની વેળા કામ આવે, માટે મ ને આશા છે, કે તમે પણ આ સમ કાંઇ	vārū, kah,evat chhe, ke mitr te ne jāṇ,iye je āpdā nī velā kām āv,e; māṭe ma ne āshā chhe, ke tame pan ā

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ho,gā, so maiṇ bhar-dūṇ,gā.	
365. maiṇ nihāyat dil-gīr hūṇ, ki wuh is kash-ma-kash meṇ girift,ār hū,ā, is se us ke bāp ko baḍā sadma pahunch,e,gā; siwā is ke, nām-dār *Governor* sāḥib kā wasīla jo wuh rakh,tā hai so us meṇ bhī baḍā khalal paḍ,e,gā.	man bisyār dil-gīr,am, ki ū dar chunīn sakht,ī girift,ār shud, wa az īn sadma,i āzīm ba padar,i ū khāh,ad ras,īd; ālāwa, khalal,i kull,ī dar rābita,ī ki ū bā janāb,i *Governor* sāḥib dār,ad, khāh,ad ras,īd. (See P. 367, Note*).
366. afsos hai! ki aise khatar-nāk kām meṇ ḳadam rakh,ne ke-āge tum us ke irāde se wāḳif na the; nahīṇ-to yaḳīn hai, ki tum,hārī nek salāḥ-salāḥ us ke dil par khūb asar kar,tī.	afsūs! ki pīsh az ān ki ū ḳadam dar chunīn amr,i khatīr guzāsht, tū az irāda,i ū muttala' na būd,ī; zīrā-ki yaḳīn,i man,ast, ki salāḥ-dīd,ī tū bar dil,i ū khūb asar mī, kard.
367. bhalā, jo hū,ā so hū,ā; ab us ke-liye itnā hī kām kar,nā bāḳī rah, ā hai, ki *Governor* sāḥib bahādur ke-pās jā,kar jahāṇ-lag ho-sak,e us kī bad chāl kā ụzr dar-miyān lā,kar us kī shikast,a-ḥāl,ī aur kharābī se nām-dār *Governor* sāḥib ko āgāh kar,ūṇ.	khūb, ḥāl,ā chāra,ī nīst; illā kār,ī ki man ba jihat,i ū kun,am ham-īn,ast, ki nazd,i janāb,i *Governor* sāḥib raft,a tā maḳdūr ụzr,i bad-raft,ārī,yi ū dar-miyān āward,a az lā-chār,ī wa parīshān-ḥāl,iyi ū *Governor* sāḥib bahādur rā āgāh kun,am.
368. bhalā, yih kah,āwat hai, ki dost us ko kah,nā jo musībat meṇ kām ā,we; is liye maiṇ ummed rakh,tā hūṇ, ki tum bhī is sakht,ī meṇ us,e kām ā,o,ge.	khūb, gū,yand, dūst ān,ast ki dar waḳt,i musībat ba kār ā,yad; banā bar ān umīd-wār,am, ki tū nīz dar īn sakht,ī ham-chunān ba kār,i ū bi,yā,ī.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
	એ ની-સાથે તેમજ કરીશ.	sankaṭ mān e nī-sāthe tem,aj kar,sho.
[would be forfeited.		
369. Under these circumstances, his claim	૩૬૯. જો એમ હશે, તો તે નો દાવો રદ થશે.	jo em ha,she, to te no dāvo rad tha,she.
370. If I had not assisted him, he would have been drowned.	૩૭૦. જો હું તે ને સાહ્ય ન થયો હોત, તો તે ડુબી-જાત.	jo huṇ te ne sāhya na tha,yo ho,t, to te ḍubī-jā,t.
371. In that case by what weapons could we be defended?	૩૭૧. જો એવી ગતિ હશે, તો આપણે કયાં હથ-યારે કરી પોતા નો બચાવ કરી શકશું?	jo evī gati ha,she, to āp,ne kayāṇ hath-yār,e karī potā no bach,āv kar,ī shak,shuṇ.
372. Happy is the man who fears God and looks up to Him as his father and his friend.	૩૭૨. ધન છે તે પુરૂષ ને, જે પરમેશ્વર થી બિહે, અને તે ને પોતા નો બાપ તથા મિત્ર કરી જાણી (સદા) તે ની-તરફ જોતો રહે.	dhan chhe te purush ne, je parm-eshvar thī bih,e, ane te ne potā no bāp tathā mitr kar,ī jān,ī, (sadā) te nī-taraf jo,to rah,e.
373. Somehow or other the dog got loose.	૩૭૩. કોઈ-પણ રીતે તે કુત્રો છુટી-ગયો.	ko,ī-pan rīt,e te ḳutro chhuṭ,ī-ga,yo.
374. You must have it about you somewhere or other.	૩૭૪. કયાં-પણ તે વસ્તુ તમારીજ પાસે હશે.	kyāṇ-pan te vastu tam,ārī,j pāse ha,she.
375. I can't find it anywhere. [there.	૩૭૫. તે વસ્તુ મ ને કેથે મળતી નથી.	te vastu ma ne ketlie mal,tī na,thī.
376. He is always running about here and	૩૭૬. તે નિત્ય જ્યાં-ત્યાં દોડતો ફરે છે.	te nitya jyāṇ-tyāṇ dod,to phar,e chhe.
377. Such as it was, it proved of service.	૩૭૭. તે વસ્તુ ગમે તેવી હતી, પણ કામે લાગી.	te vastu gam,e tevī ha,tī, pan kām,e lāgī.
378. If I do not wind up my watch at night, it will stop before the morning.	૩૭૮. જો હું રાતે મારાં ઘડિયાલ ને કુંચી આપતો નથી, તો તે સવાર પડયા ની-આગમજ બંધ થાય છે.	jo huṇ rāt,e mā,rāṇ ghaḍi,yāl ne kunchī āp, to na,thī, to te savār paḍ,yā nī-āgmaj bandh thā,ya chhe.
[drowned.		
379. The boy tumbled into the water, luckily for him there was a plank floating to which he clung and saved himself, or else he would have been	૩૭૯. પેલો છોકરો પાણી માં પડયો, પણ તે નું ભાગ્ય સારૂં કે એક પાટિયું પાણી પર વહેતું હતું, તે ને વળગી ને પોતા નો પ્રાણ બચા વ્યો, નહીં-તો ડુબી-જાત.	pelo chhokro pānī māṇ paḍ,yo, pan te nuṇ bhāgya sāruṇ ke ek pāṭiyuṇ pānī par vah, etuṇ ha,tuṇ, te ne valg,ī, ne potā no prān bachāv, yo, nahīṇ-to ḍubī-jā,t.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
369. is ḥāl,at meṇ us kā da'wā radd ho,gā.	dar īn sūrat iddi'ā,i ū radd <u>kh</u>āh,ad shud.
370. agar maiṇ us,e madad na de,tā, to wuh ḍūb-jā,tā.	agar man ū rā imdād,ī na kard,a būd,am, ū <u>gh</u>arḳ mī,shud.
371. agar yih sūrat ho, to ham kis hath-yār se ap ne-ta,īṇ bachā sak,eṇ,ge.	agar chunīn bāsh,ad, ba chi āla ḥifāzat,i <u>kh</u>ud rā <u>kh</u>āh,īm kard ?
372. nek-ba<u>kh</u>t wuh sha<u>kh</u>s hai, jo <u>kh</u>udā se ḍar,e, aur us,e ap nā bāp aur rafīḳ jān,kar (sadā) us kī-taraf dekh,tā rah,e.	nīk-ba<u>kh</u>t ān kas,ast, ki az <u>kh</u>udā bi,tars,ad, wa ū rā mānand,i padar wa dūst,i <u>kh</u>ud bi,dān,ad, wa (hamīsha) ba sū,i ū nigar,ān bāsh, ad.
373. kis,ī-na-kis,ī sūrat se wuh kuttā chhūṭ-ga,yā.	ba har taur,ī ki būd, sag rah,ā shud.
374. chāhiye ki wuh chīz kahīṇ-na-kahīṇ tum,hāre hī pās ho,we.	ān chīz jā,ī ki bāsh,ad, nazd,i tū bā,yad bāsh,ad.
375. wuh chīz mujh,e kahīṇ nahīṇ mil,tī.	ān chīz ba hīch jā yāft na mī, shaw,ad.
376. wuh hamesha jidhar-tidhar daud,tā phir,tā hai.	ū hamīsha īn jā wa ān jā mī,daw, ad.
377. wuh kaisā bhī thā, par kām meṇ ā,yā.	ān chīz ba har taur,ī ki būd, ba kār,i man <u>kh</u>urd.
378. agar rāt ko maiṇ ap ne ghaḍi,yāl kī chābī nahīṇ phirā,tā hūṇ, to fajar ho,ne ke-āge wuh band ho-jā,tā hai.	agar man dar wa<u>kh</u>t,i shab sā,at,i <u>kh</u>ud rā kilūd na dih,am (*or*, kūk na kun,am), pīsh az tulū,i sub,ḥ band mī,shaw,ad.
379. wuh laḍkā pānī meṇ gir-paḍ,ā, par us ke baḍe nasīb ki ek ta<u>kh</u>t,a pānī par tir,tā thā, us,e lipaṭ-ga,yā, aur ap nī jān bachā,ī, nahīṇ-to ḍūb-ga,yā ho,tā.	ān tifl dar āb uft,ād, <u>kh</u>ūb shud barā,i ū ki ta<u>kh</u>ta,i bar āb raw,ān dīd, wa ba,dān chang zad,a, jān,i <u>kh</u>ud rā az miyān burd, wa-illā <u>gh</u>arḳ mī,shud.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
380. He wants to make a great deal of money in a short time, and with as little trouble as possible.	૩૮૦. તે એવી ઇચ્છા રા ખે છે, કે થોડા દિવસ માં, અને બને ત્યાં-સુધી થોડી મેહેનત થી, ઘણા પૈસા મેળવે.	te evī ichchhā rākh,e chhe, ke thoḍā divas mān, ane ban,e tyān-sudhī thoḍī mehenat thī, ghanā paisā melv,e.
381. He is quite at a loss how to act, being newly arrived, and unacquainted with the manners of the people.	૩૮૧. તે ઘણેા ગભરાય છે કે કામ શી રીતે ચલાવે, કાં-જે નવેા આવેલેા છે, અને લેાકેા ની રીત-ભાત (તથા ચાલ-ચલણ) થી અ-જાણેા છે.	te ghano ghabhrā,ya chhe ke kām shī rīt,e chalāv,e, kāṇ-je navo āv, elo chhe, ane lok,o nī rīt-bhāt (tathā chāl-chalan) thī a-jān,o chhe.
382. We must determine upon something or other.	૩૮૨. આપણ ને કાંઈ-પ ણ ઠરાવ્વું જોઈયે.	āpan ne kāṇī-pan ṭharāv,vuṇ joīye.
383. Take both his advice and his assistance as he offered them.	૩૮૩. જ્યારે તે તમ ને સલાહ તથા મદદ આપ્વા ઇચ્છે છે, ત્યારે બેઉ કબુલ કરેા.	jyāre te tam ne salāh tathā madad āp,vā ichchh,e chhe, tyāre be,u kabul kar,o.
384. Mend your manners in time, my friend! or you are a ruined man, and you shall have no mercy.	૩૮૪. અરે મારા મિત્ર! હવે તમે તમારી ચાલ સુ ધારેા, નહીં-તેા આપદા માં પડશેા, અને કેાઈ તમારી ઉપર કાંઈ દયા કરશે નહીં.	are mā,rā mitr! have tame tam,ārī chāl su, dhār,o, nahīṇ-to āpdā mān paḍsho, ane ko,ī tam,ārī-upar kāṇī dayā kar,she nahīṇ.
385. At what hour does the tide serve to go up the river* today?	૩૮૫. આજ દર્યા* માં જવાને કઈ વેળા ભર્તી સુત રે પડશે?	āj daryā* mān ja,vā ne ka,ī velā bhar,tī sutar paḍ,she?
386. It is a pity that he did not come sooner, as the murder might have then been prevented.	૩૮૬. આ:હા તે વેહેલેા આવ્યેા નહીં; જો આવ્યેા હેાત, તેા ખુન થવા દેત નહીં.	ā,hā! te vehelo āv,yo nahīṇ; jo āv,yo ho,t, to khun tha,vā de,t nahīṇ.
387. The house tumbled down and buried the inhabitants in its ruins.	૩૮૭. પેલું ઘર પડી-ગયું, અને વસ્નારા લેાક તે માં દ બાઈ મુઆ.	peluṇ ghar paḍī-ga,yuṇ, ane vas-nār,ā lok te māṇ dabā,ī mu,ā.
388. I am so lazy that I am sure I shall never be able to learn Hindū-	૩૮૮. હું એવેા આળસુ છું, કે હિન્દૂ-સ્તાની ભાષા સારી પેઠે પરીક્ષા આપ્વા	huṇ evo ālsu chhuṇ, ke Hindū-stān,ī bhāshā sārī paṭhe parīkshā āp,

* By *darya* is meant a *sea* or an *ocean* as well as a *river*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
380. wuh chāh,tā hai, kī thoḍī muddat meṇ, aur jahāṇ-lag ho-sak,e, thoḍī miḥnat se, bahut-sā paisā jam' kar,e.	ū mī,khāh,ad, ki ba andak zamān,ī, ḥatt-al-imkān ba mashaḳḳat,i ḳalīl, pūl,i bisyār,ī jam' kun,ad.
381. wuh tāza-wārid hai, aur log,on kī rasm-o-rāh se wāḳif nahīṇ, is liye kām kar,ne meṇ bi,l-kull ḥairān hai.	ū bi,l-marra ḥairān,ast, ki kār rā chi-gūna ijrā kun,ad, ba ,illat,i ān ki tāza-wārid,ast, wa az rasm wa ā,īn,i mard,um,i īn wilāyat wāḳif na mī,bāsh,ad.
382. ham ko kuchh-na-kuchh muḳarrar kiyā chāhiye. [de,tā hai.	ākhir mā bāyad ki yak,ī az īn dū chīz rā muḳarrar kun,īm.
383. jab-ki wuh tum ko salāḥ diyā chāh,tā hai aur madad bhī, to do,noṇ ḳabūl kar,o. (*or*) us kī salāḥ aur madad do,noṇ lo, jab-ki wuh	chūn ū mī,khāh,ad, ki ham salāḥ tū dih,ad wa ham imdād, pas har dū rā ḳabūl kun.
384. ai dost! ab tum ap nī chāl sudhār,o, nahīṇ-to kharāb ho-jā,o,ge, aur ko,ī tum par kuchh raḥm na kar,e,gā.	ai dūst! raft,ār,i khud rā ba mauḳa' islāḥ kun, wa-illā zā,i' mī, shawī, wa hīch kas bar tū taraḥḥum,ī na khāh,ad kard.
385. daryā* par jā,ne ko āj kis waḳt bhar,tī muwāfiḳ paḍ,e,gī?	im-rūz ba jihat,i raft,an ba daryā* kudām waḳt munāsib-tar,ast?
386. afsos hai! ki wuh jald,ī nahīṇ ā,yā; agar ā,tā, to khūn na ho,ne pā,tā.	ḥaif! ki ū zūd-tar na rasīd; zīrā-ki agar rasīd,a būd, na mī,guzāsht khūn bi,shaw,ad.
387. wuh ghar gir-paḍ,ā, aur rah,ne-wāle dab,kar mar-ga,ye.	ān khāna kharāb shud, wa ahl,i khāna dar kharābī,yi ān halāk shud,and.
388. maiṇ aisā sust hūṇ, ki mujh ko yaḳīn ho,tā hai, ki Hindū-stān,ī zabān jo ki imtiḥān meṇ pasand	man chunān tambal hast,am, ki yaḳīn,i man hast, ki zabān,i Hindū-stān,ī rā ba ān khūb,ī ki dar-

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
stān,ī well enough to pass.	જોગ કદિ શિખ્નાર નહીં, એ મા કાંઈ સંદેહ નંથી.	vā jog kadi shikh-nār nahīn, e mān kān,ī sandeh na,thī.
389. If you had minded my advice in the first instance, you would not have fallen into these difficulties.	૩૮૯. જો તમે પ્રથમજ મારી સલાહ માની હોત, તો આ સંકટ માં નહીં પડ યા હોત.	jo tame pratham,aj mā,rī salāh mān,ī ho,t, to ā sankat mān nahīn pad,yā ho,t.
390. He sometimes does right, and sometimes wrong.	૩૯૦. તે કોઈ વેળા સારૂં અને કોઈ વેળા નર્સું કામ કરે છે.	te ko,ī velā sārun ane ko,ī velā narsun kām kar,e chhe.
391. He is full of sense and understanding.	૩૯૧. તે જ્ઞાન તથા બુદ્ધી થી ભર-પૂર છે.	te gnān tathā buddhī thī bhar-pur chhe.
392. Do you pay the money, I will give you the difference.	૩૯૨. એ નાણું તમે આ પો, કસર જે હશે, તે હું તમ ને આપીશ (*or*, આલીશ).	e nānun tame āp,o, kasar je ha,she, te hun tam ne āp,īsh (*or*, āl,īsh).
393. Had I not been very swift, I should have been run through and through by the horns of a bull.	૩૯૩. જો મેં ઘણી ઉતાવળ ન કરી હોત, તો આખ્લા નાં શિંગડાં મારાં શરી ર માં આર-પાર થઈ જાત.	jo men ghanī utāval na kar,ī ho,t, to ākhlā nān shingdān mā,rān sharīr mān ār-pār tha,ī-jā,t.
394. If my horse had kicked instead of rearing*, he would have done a great deal of injury.	૩૯૪. જો મારો ઘોડો પા છળા પગ ઉપર ઉભો રહ્યા* ને-બદલે લાત મારત, તો ઘણી ખરાબી કરત.	jo mā,ro ghodo pā, chhlā pag upar ubho rah,yā* ne-badle lāt mār,at, to ghanī kharāb, ī kar,at.
395. This man is convicted of smothering his mother.	૩૯૫. આ શખ્સ ઉપર એ વો વાંક સાબિત થયો, કે તે ણે પોતા ની મા નો શ્વાસ બં ધ કરી તે ને મારી-નાખી.†	ā shakhs upar evo vānk sābit tha,yo, ke te,ne potā nī mā no shvās bandh kar,ī te ne mārī-nākh,ī†.
396. How long is it since you left college?	૩૯૬. પાઠ-શાળા મુકયા ને તમ ને કેટલા દિવસ થયા ?	pāth-shālā muk,yā ne tam ne ketlā divas tha,yā ?
397. About one year and a half.	૩૯૭. આસરે દોહોડ વર્ષ થયું.	āsre dohod varsh tha, yun.

* In Gujarati, *jhal mar-vi* is another phrase denoting *to rear, to leap.*

† In Gujarati and Hindu-stani, a compound verb denotes a *finished action.* Hence, the

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ho,ne ke ḳābil hō, kab-hī na sīkh, ūṇgā.	imtiḥān pasand shaw,am, hargiz taḥṣīl na k̲hāh,am kard.
389. agar tum ne pahle-hī se me,rī salāḥ lī ho,tī, to is musībat meṇ na paḍ,te.	daf,a,i auwal agar tū salāḥ-dīd,i ma rā dar dil,i k̲hud jā,i dād,a būd,ī, dar chunīn su'ūbat girift,ār na mī, shud,ī.
390. wuh kab-hī nek,ī par hai, aur kab-hī bad,ī par.	ū ba'z,ī auḳāt bar manhaj,i sawāb,ast, wa gāh,ī bar k̲hatā wa g̲halat-kār,ī.
391. wuh ạkl aur fahm se bhar,ā hū,ā hai.	ū dar fahm wa idrāk kāmil mī, bāsh,ad.
392. tum yih paisā adā kar,o, jo kuchh kasar ho,gī, so maiṇ tum ko dūṇgā.	tū īn pūl rā bi-dih, ān chi tafāwut,i ān bāsh,ad, man ba tū k̲hāh,am dād.
393. agar maiṇ bahut utāwal na kar,tā, to bail ke sīng me,re badan ke wār-pār ho-jā,te.	agar man bisyār chust,ī wa chālāk,ī na karda būd,am, shāk̲h hā, gāw az badan,i man dar mī, guzasht.
394. agar me,rā ghoḍā sīk̲h-pā ho,ne ke-badle lāt mār,tā, to baḍī k̲harāb,ī kar,tā.	agar asp,i man ba ịwaz,i charāg̲h-pā shud,an lagad zad,a būd, āsīb,i ạzīm,ī mī,rasāṇ,id.
395. us par yih taḳsīr sābit hū,ī, ki us ne ap nī mā kā dam band kar,ke us,e mār-ḍāl,ā.†	taḳsīr,i k̲hafa kard,an,i mādar bar ū sābit shud.
396. kab-se tum ne madrasa chhoḍ,ā?	chand gāh hast ki az madrasa bar-āmad,ī?
397. ḳarīb ḍeḍh baras ke hū,ā.	ḳarīb yak sāl-o-nīm.

words *mar-ṉun* and *mar-na* respectively signify *to beat* as well as *to kill* or *shoot*; whereas, *mari-nakh-ṉun* and *mar-dal-na* unequivocally mean *to kill outright*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
398. How long did you remain there ?	૩૬૮. કેટલા દહાડા તમે ત્યાં રહ્યા ?	ketlā dahāḍā tame tyāṇ rah,yā ?
399. One year.	૩૬૯. એક વર્ષ.	ek varsh.
400. When you were in college, how many students were there ?	૪૦૦. જ્યારે તમે પાઠ-શાળા માં હતા, ત્યારે કેટલા વિદ્યાર્થી ત્યાં હતા ?	jyāre tame pāṭh-shālā māṇ ha,tā, tyāre ketlā vidyā,rthī tyāṇ ha,tā ?
401. I think about forty or fifty.	૪૦૧. આસરે ચાળીસ અથવા પચાસ હતા.	āsre chālīs athvā pachās ha,tā.
402. What different branches of study had you, and which did you most approve of ?	૪૦૨. કઈ વિદ્યા તમે શિખ્યા, અને કઈ વિદ્યા તમ ને વધારે પસંદ પડી ?	ka,ī vidyā tame shikh,yā, ane ka,ī vidyā tam ne vadhāre pasand paḍ,ī ?
403. Were the teachers who were in college, satisfied with your two years' study ?	૪૦૩. શિક્ષક જે વિદ્યા-લયમાં હતા, તેઓ તમારા બે વરસ ના વિદ્યા-ભ્યાસ ઉપર રાજી હતા ?	shikshak je vidyā-laya māṇ ha,tā, te,o tam,ārā be varas nā vidyā-bhyās upar rājī ha,tā ?
404. When did you leave Europe, in what month, and in what ship did you come ?	૪૦૪. યુરપ ખંડ કયારે છોડયો, કયા મહિના માં, અને કયાં વાહાણ માં તમે આવ્યા ?	Europe khaṇḍ kyāre chhoḍ,yo, kayā mahinā māṇ, ane kayāṇ vāhān māṇ tame āv,yā ?
405. Was your voyage good, and how many days did it occupy ?	૪૦૫. તમારી દર્યાઈ સફર સુખ-દાયક હતી, અને કેટલા દિવસ લાગ્યા ?	tam,ārī daryā,ī safar sukh-dāyak ha,tī, ane ketlā divas lāg,yā ?
406. When you arrived at the Cape, how was the weather ?	૪૦૬. જ્યારે તમે કેપ માં પહોંચ્યા, ત્યારે હવા કેવી હતી ?	jyāre tame Cape māṇ pahonch,yā, tyāre havā kevī ha,tī ?
407. How long have you remained in Bombay ?	૪૦૭. મુંબઈ માં કેટલા દિવસ લગી રહ્યા ?	Mumba,ī māṇ ketlā divas lagī rah,yā ?
408. Does the climate of this country agree with you ?	૪૦૮. આ દેશ ની આબો હવા તમ ને માફક આવે છે (*or*, સદે છે) ?	ā desh nī āb-o-havā tam ne māfak āv,e chhe (*or*, sad,e chhe) ?
409. When you go up the country, what kind of employment will you prefer, the judicial or revenue line.	૪૦૯. જ્યારે તમે મુંબઈ માં-થી બાહરના દેશ માં જશો, ત્યારે કયું કામ પસંદ કરશો, અદાલત નું કે મેહસૂલ ખાતાં નું ?	jyāre tame Mumba,ī māṇ-thī bāhar nā desh māṇ ja,sho, tyāre kayuṇ kām pasand kar,sho, adālat nuṇ ke mehsūl khātāṇ nuṇ.
410. Before I came away from England, the	૪૧૦. ઈંગલંડ થી હું નિકળ્યો તે ની-અગમજ રાજા	England thī huṇ nikal,yo te nī-āgmaj

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
398. kitne din tum wahāṇ rah,e ?	tā chand muddat dar ān jā mānd,ī ?
399. ek baras tak.	yak sāl.
400. jab tum madrase meṇ the, tab kitne tālib-ul-ilm wahāṇ the ?	dar wakt,ī ki tū dar madrasa būd,ī, chand nafar tālib-ul-ilm dar ān jā būd,and ?
401. karīb chālīs yā pachās ke.	mazinna chihl nafar yā panjāh būd,and.
402. kaun-sā ilm tum ne tahṣīl kiyā, aur kaun-se ilm ko ziyād,a pasand kiyā ?	az ulūm,i mutadāwal,a kudām rā dar ān jā āmūkht,ī, wa kudām yak az ān tu rā pasand,īda-tar āmad ?
403. mudarris jo madrase meṇ the, tum,hārī do baras kī mihnat par rāzī the ?	mu,allim,ān,ī ki dar madrasa būd, and, bar tahṣīl,i dū sāl az tū rāzī būd,and ?
404. Farang-astān ko kab chhod,ā, kis mahīne meṇ, aur kis jahāz meṇ tum ā,ye ? (See P. 202, Note †).	az Farang-astān kai bar-āmad,ī, dar chi māh, wa dar kudām jahāz dar īn jā āmad,ī ?
405. tum,hārā daryā,ī safar ach, chhā thā, aur ā,ne meṇ kitne din lag,e ?	āyā safar,i daryā,i tū khush guzasht, wa chand rūz tūl kash,īd ?
406. jab tum Cape meṇ pahunch,e, hawā kaisī thī ?	dar wakt,ī ki ba Cape wārid shud,ī, hawā chi-gūna būd ?
407. Mumba,ī meṇ ka,ī din rah,e ?	tā chand gāh dar Mumba,ī mānd,ī ?
408. is mulk kī āb-o-hawā tum ko muwāfik ā,tī hai ?	āb-o-hawā,i īn wilāyat bā mizāj,i tū sāz-gār,ast ?
409. jab tum Mumba,ī se bāhar jā,o,ge, to kaun-sā kām pasand kar, o,ge, adālat kā yā mahṣūl kā ?	har-gāh az Mumba,ī bīrūn mī, raw,ī, chi shughl rā bih-tar mī,dān,ī, shughl,i adālat yā mahṣūl.
410. England se nikal,ne ke-āge bād-shāh ne sir par tāj rakh,ā thā;	kabl az ān ki man az England bar-āmad,am shāh tāj bar sar

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
King was crowned; I did not see the coronation, but saw the representation of it at both theatres.	એ; માથાં ઉપર તાજ મેલ્યું હતું; તે નો તમાશો મારા દિઠા માં આવ્યો નહીં, પણ બંધે તમાશા નાં ઘર માં મેં તે નો સુવાંગ જોયો.	rājā,e māthāṇ upar tāj mel,yuṇ ha,tuṇ; te no tamāsho mā,rā diṭhā māṇ āv,yo nahīṇ, pan bandhe tamāshā nāṇ ghar māṇ meṇ te no suvāṅg jo,yo.
411. The people of this country are generally litigious and at enmity with each other, and by making false charges harass one another.	૪૧૧. આ દેશ ના લોક ઘણું-કરીને કજીઆ-ખોર છે, અને ખોટા દાવા ઉઠાવીને અંટસ ને-લીધે એક બીજા ને દુઃખ દે છે.	411. ā desh nā lok ghanuṇ-kar,īne kajiyā-khor chhe, ane khoṭā dāvā uṭhāv,īne aṇṭas ne-līdhe ek bījā ne dukh de chhe.
412. In your country are earthquakes common?	૪૧૨. તમારા દેશ માં ધર તી-કંપ ઘણો થાય છે?	412. tam,ārā desh māṇ dharṭī-kamp ghano thā,ya chhe?
413. Has the Government any demand upon him?	૪૧૩. તે ના-ઉપર સર-કાર નો કાંઈ દાવો છે?	413. te nā-upar sar-kār no kāṇ,ī dāvo chhe?
414. If you solve the question, you are more learned than I thought you were.	૪૧૪. જો તમે આ વાત નો ભેદ ખોલી આપો, તો હું તમ ને અગાઉ કર્તાં વધારે ડાહ્યો જાણીશ.	414. jo tame ā vāt no bhed khol,ī-āp,o, to huṇ tam ne agā,u kartāṇ vadhāre ḍāhyo jāṇ,īsh.
415. Yes sir, if you mean me to go there, I must express the whole of my opinion.	૪૧૫. હા જી, જો તમે મ ને ત્યાં મોકલ્વા ઇચ્છો છો, (તો જ઼ઇશ), પણ મ ને મારૂં સઘળું મત ત્યાં કહેવું પડશે.	415. hā jī, jo tame ma ne tyāṇ mokal,vā ichchh,o chho, (to ja,īsh), pan ma ne mā,ruṇ saghluṇ mat tyāṇ kah,evuṇ pad,she.
416. Do you suppose me capable of such a mean action as that?	૪૧૬. શું તમે મ ને એવું નઠારૂં કામ કર્વા જોગ ધારો છો? (*or*) શું તમે ધારો છો, કે હું એવો માણસ છું, કે એવું માઠું કામ કરૂં?	416. shuṇ tame ma ne evuṇ naṭhāruṇ kām kar,vā jog dhār,o chho? (*or*) shuṇ tame dhār,o chho, ke huṇ evo mānas chhuṇ, ke evuṇ māṭhuṇ kām kar,uṇ.
417. Nothing sooner puts me in a rage than	૪૧૭. ઘણું-કરીને મ ને કોઈ વાતે રીસ આવ્તી નથી,	417. ghanuṇ-kar,īne ma ne koī vāt,e rīs āv,tī na,thī,

* In Arabic, the word *sahib* signifies a *friend* or a *companion*. In Persian, Hindu-

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
maiṇ ne wuh' tamāshā dekh,ā nahīṇ, par do,noṇ tamāshā-kẖānoṇ meṇ us kā suwāng me,re dekh,ne meṇ ā,yā.(See P. 22, Note*).	guzāsht,a būd ; agar-chi tamāshā,i ān jashn rā na kard,am, wa-likin taḳlīd,i ān rā dar har dū tamāshā-kẖāna,hā,i ān jā dida,am.
411. is mulk ke aksar log ṭanṭe-bāz haiṇ, aur adāwat se jhūṭhe da'we uṭhā,kar ek dūsre ko azīyat de,te haiṇ.	mard,um,i īn wilāyat ba nizā' dūst-and, wa ba sabab,i adāwat wa bugẖz ki bā yak dīgar dār,and, buḥtān,hā bar yak dīgar mī,band, and, wa āzār mī,rasān,and.
412. tum,hāre mulk meṇ zalzala aksar ho,tā hai ?	āyā dar wilāyat,i shumā zalzala bisyār wāḳi' mī,shaw,ad ?
413. sar-kār kā kuchh da'wā us par hai ?	āyā sar-kār az ū mutālabat,ī dār,ad ?
414. agar tum yih ụḳda khol,o, to maiṇ tum ko āge ziyād,a aḳl-mand jān,ūṇ,gā.	agar ḥall,i īn ụḳda kun,ī, man tu rā 'āḳil-tar az sābiḳ bi,dān,am.
415. hāṇ sāḥib,* agar tum mujh ko wahāṇ bhej,ā chāh,te ho, (to jā, ūṇ,gā), lekin ap nī rā,e ke muwāfiḳ zarur bol,ūṇ,gā.	bali sāḥib,* agar mī,kẖāh,īd ān jā raw,am,bāyad ki jamī,i mā-fi,z-zamīr, i kẖud rā izhār kun,am.
416. kyā tum mujh ko aise fi'l,i bad ke ḳābil samajh,te ho ? (*or*) kyā tum samajh,te ho, ki maiṇ aisā shakẖs hūṇ, ki waisā burā kām kar,ūṇ ?	āyā tū tasauwur mī,kun,ī, ki man chunīn kas hast,am, ki ān chunān fi'l,i rakīk az man sādir shaw,ad ?
417. shokẖī aur sar-kash,ī kī bāt se maiṇ jald ghusse ho,tā hūṇ.	man az hīch ḥarakat,ī zūd kẖashm-nāk na mī,shaw,am illā az sukẖan,

stani, it is also used to denote a *lord* or a *master*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
insolent language.	પણ જારે કોઈ અ-મર્યાદા થી બોલે છે, તારે તરત મ ને રીસ ચઢે છે.	pan jāre koī a-maryādā thī bole chhe, tāre tarat ma ne rīs chaḍhe chhe.
418. It is extremely surprising that men will act in such a manner, but it cannot be helped.	૪૧૮. આ બહુ આશ્ચર્ય-કારક છે, કે માણસ એવું કામ કરે, પણ તે નો કાંઈ ઉપાય નથી.	418. ā bahu āshcharya-kārak chhe, ke mānas evun kām kare, pan te no kāṇī upāya nathī.
419. Could they have done that without its being noticed ?	૪૧૯. શું તેઓએ એ આ કામ કોઈ ન જાણે તેમ કરવું હશે ?	419. shun te,oe ā kām koī na jāne tem karvun hashe ?
420. I took no notice of the shameful conduct.	૪૨૦. હું આ માઠી ચાલ વિષે મારાં મન માં કાંઈ લાવ્યો નહીં.	420. huṇ ā māṭhī chāl vishe mārāṇ man māṇ kāṇī lāvyo nahīṇ.
421. If such actions are permitted, what will be the end of it ?	૪૨૧. જો એવાં કામ થવા દેઈશું, તો એ નું પરિણામ શું થશે ?	421. jo evāṇ kām thavā deīshun, to e nun parinām shun thashe ?
422. For whom are you in mourning ?	૪૨૨. તમ ને કો નો * શોક છે?	422. tam ne ko no* shok chhe ?
423. I told him to see the cow milked in his own presence.	૪૨૩. મેં તે ને કહ્યું હતું, કે પોતા ની આંખે ગાય ને દોહતાં જોય.	423. meṇ te ne kahvun hatun, ke potā nī āṅkhe gāya ne doh,tāṇ joya.
424. They thought that I was expressing contempt for their king.	૪૨૪. તેઓ સમજ્યા કે હું તેઓ ના રાજા નો તિરસ્કાર કરૂં છું.	424. te,o samajyā, ke huṇ te,o nā rājā no tiraskār karun chhun.
425. When you are on boardship, are you ever troubled with sea sickness ?	૪૨૫. જ્યારે તમે વાહાણ માં બેસો છો, ત્યારે કદિ તમ ને ભોળ આવે છે ?	425. jyāre tame vāhāṇ māṇ beso chho, tyāre kadi tam ne bhol āve chhe ?
426. I do not know the sum exactly, but by guess it is about twenty Rupees. (See P. 394, Note*).	૪૨૬. હું ચોકસ જાણતો નથી કે કેટલા, પણ શુમાર થી કહું છું, કે વીસ-એક રૂપિયા હશે.	426. huṇ chokas jāṇto nathī ke keṭlā, pan shumār thī kahun chhun, ke vīs-ek rūpiyā hashe.
427. You were mistaken in what you told me yesterday.	૪૨૭. ગઈ કાલે તમે મ ને જે કાંઈ કહ્યું, તે માં તમારી ભુલ હતી.	427. gaī kāle tame ma ne je kāṇī kahyun, te māṇ tamārī bhul hatī.
428. He did so thinking that he would find	૪૨૮. તેણે આ કામ જે કર્યું, તે એમ સમજી ને કર્યું,	428. te,ne ā kām je kar, yun, te em samjī,ne kar,

* The Gujarati phrase *ko no* is a contraction of *kon no*, whose, of whom.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
	ân,i bī-adab,ān,a.
418. yih badī ta,ajjub kī bāt hai, ki insān is tarh kā kām kar,e, par is kā kuchh ilāj bāḳī nahīn rah,ā.	īn bisyār ajīb,ast, ki az insān chunīn amr,ī sādir shaw,ad, wa-likin chāra,i nīst.
419. kyā un,hoṇ ne yih kām kiyā ho,gā, aur kis,ī ko ma'lūm na hu,ā ho,gā ?	āyā bidūn,i ittilā,i aḥad,ī, īshān chunīn kār,ī kard,a bāsh,and ?
420. maiṇ ne is burī chāl par kuchh khayāl na kiyā.	man raftār,i nā-sawāb,i ū rā hargiz ba khātir na yāward,am.
421. agar aise kām ho,ne deṇge, to is kā anjām kyā ho,gā?	agar chunīn af'āl jā,iz bāsh,ad, natīja,i ān chi khāh,ad būd ?
422. tum 'kis kā mātam rakh,te ho ?	azā,i ki rā dār,ī ?
423. maiṇ ne us ko kah,ā thā, ki wuh ap nī ānkh,oṇ se gā,e ko doh,te dekh,e.	man ba ū guft,a būd,am, ki gāw rā ba nazar,ash bi,dūsh,and.
424. we samjh,e, ki maiṇ un ke bād-shāh kī ihānat kar,tā hūṇ. (See P. 22, Note*).	īshān tasauwur namūd,and, ki man ihānat wa taḥḳīr,i bād-shāh,i īshān mī,kard,am.
425. jab tum jahāz meṇ rah,te ho, tab tum,heṇ kab-hī ulṭī ā,tī hai ?	har-gāh tū bar jahāz sawār mī, shaw,ī, ḳai mī,kun,ī?
426. maiṇ taḥḳīḳ nahīṇ jāṇ,tā ki kitne, lekin shumār se kah,tā hūṇ, ki bīs-ek rūpiye ho,ṇge.	ba taḥḳīḳ na mī,dān,am chand rūpiya, wa-līkin ba ḳiyās mī,gū,yam, ḳarīb bīst rūpiya hast.
427. kal jo tum ne mujh,e kah,ā, us meṇ tum,hārī chūk thī.	dī-rūz sukhan ān,ī ki tū ba man guft,ī, khatā būd.
428. us ne yih samajh,kar aisā kām kiyā, ki us meṇ kuchh fā,ida	ba khayāl,i ān ki naf'ī ba ū ras, ad u chunīn kār,ī kard, wa-līkin

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
some benefit from it, but he found himself mistaken.	કે એ માં કાંઈ નફો થશે; પ ણ હવે તે પોતા ની ચુક ને સમજયો.	yuṇ, ke e māṇ kāṇī nafo tha,she ; pan have te potā nī chuk ne samaj,yo.
429. I think that if he had not been there, I might have done so; but his presence prevented me.	૪૨૯. હું ધારું છું, કે જો તે ત્યાં આવ્યો ન હો ત, તો મેં એમ કર્યું હોત; પણ તે ના આવ્યા થી હું અટકી-ગયો.	huṇ dhār,uṇ chhuṇ, ke jo te tyāṇ āv,yo na ho,t, to'meṇ em kar,yuṇ ho,t; pan te nā āv,yā thī huṇ aṭkī-ga,yo.
430. I am come to know your determination on this subject.	૪૩૦. આ બાબત માં ત મારો વિચાર શો છે તે જા ણવા સારૂ આવ્યો છું.	ā bābat māṇ tam,āro vichār sho chhe te jāṇ, vā sārū āv,yo chhuṇ.
431. All this is very well; and I have no doubt, it will be of essential use to the boys before they go up to the examination.	૪૩૧. એ સગળું ઠીક છે, અને એ છોકરાઓ ને પ રીક્ષા માં જવા ની-આગમ જ કામ આવશે એ માં સં દેહ નથી.	e sagluṇ ṭhīk chhe, ane e chhokrā,o ne parīkshā māṇ ja,vā nī-āgmaj kām āv,she e māṇ sandeh na,thī.
432. What a cheat that fellow is, I had no idea that he was such a knave.	૪૩૨. તે કેવો ઠગારો છે! હું એ ને એવો લુચ્ચો ધાર્તો નો હોતો.	te kevo ṭhag,āro chhe! huṇ e ne evo luchcho dhār,to no ho,to.
433. If you will allow me, sir, I will take your son up to Pūnā.	૪૩૩. સાહેબ, જો તમે લેઈ-જવા દો, તો હું તમા રા દિકરા ને પૂને લેઈ-જાઉં.	[jā,uṇ. sāheb, jo tame le,ī-ja,vā do, to huṇ tam, ārā dikrā ne Pūne le,ī-
434. I could not prevail upon him to remain here longer.	૪૩૪. મેં તે ને વધારે વા ર અહીં રાખ્વા ઈચ્છયું, પણ રાખી શકયો નહીં.	meṇ te ne vadhāre vār ahīṇ rākh,vā ichchh, yuṇ, pan rākh,ī shk,yo nahīṇ.
435. If there be any mistakes, rectify them attentively.	૪૩૫. જો એ માં કાંઈ ભુલ-ચુક હોય, તો ધ્યાન લગાડીને તે ને સુધારો.	jo e māṇ kāṇī bhul-chuk ho,ya, to dhyān lagāḍ,īne te ne sudhār,o.
436. I had fallen into the river but for him?	૪૩૬. જો તે ન હોત, તો હું નદી માં પડી-જાત,	jo te na ho,t, to huṇ nadī māṇ paḍ,ī-jā,t.
437. Had it not been for his assistance, I should have failed in my purpose.	૪૩૭. જો તે ની મદદ ન મળી હોત, તો મારૂં કામ સિદ્ધ ન થાત.	jo te nī madad na mal,ī ho,t, to mā,ruṇ kām siddh na thā,t.

* *ba din* is compounded of the Persian words *ba in;* the letter *d* being an interloper. In like manner *ba dan* is compounded of *ba an ;* and *ba du*, of *ba u*.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
ho,gā ; par ab wuh ap nī chūk samjh,ā.	ḥālā khatā,i khud rā mī,dān,ad.
429. maiṇ samajh,tā hūṇ, ki agar wuh wahāṇ na â,yā ho,tā, to maiṇ yūṇ kar,tā ; par us ke ā,ne se maiṇ ruk-ga,yā.	tasauwur,i man īn,ast, ki agar ū dar ān jā na āmad,a būd, man mī, tawān,ist,am chunīn kār,ī kard, wa-līkin ba sabab,i āmad,an,i ū baz mānd,am.
430. is bāb meṇ āp ko kyā manzūr hai so maiṇ ma'lūm kar,ne ko ā,yā hūṇ.	man āmada,am, tā dar īn bāb rā,i tu rā ma'lūm kun,am.
431. yih sab ṭhīk hai, aur be-shakk is se chhokroṇ ko imtiḥān meṇ jā,ne ke-āge fā,ida ho,gā.	īn hama durust,ast, wa shakk,ī nīst, ki atfāl rā pīsh az raft,an ba imtihān ba kār ā,yad.
432. wuh mard,ak kyā da,gha-bāz hai ! maiṇ us,e aisā bad-zāt nahīṇ jān,tā thā.	ān mard,ak chi farīb-dih,anda, ast ! man khayāl na dāsht,am ki ū ba,dīn* ghāyat ḥīla-gar wa sharīr mī,bāsh,ad.
433. sāḥib, agar tum le-jā,ne do, to tum,hāre beṭe ko Pūne le-jā,ūṇ.	makhdūm,ā,† agar ijāzat bi,dih,īd, man pisar,i shumā rā tā ba Pūna ham-rāh,i khud bi,bar,am.
434. maiṇ ne chāh,ā ki us,e thoḍī der yahāṇ rakh,ūṇ, par na rakh sak,ā.	har-chand khāst,am ū rā bar ān bi,dār,am ki ziyād,a dar īn jā tawaḳḳuf kun,ad, na tawān,ist,am.
435. agar is meṇ kuchh ghalat,ī ho, to dil lagā,ke sudhār,o.	agar dar īn sahw,ī bāsh,ad, khūb mutawajjih shaw, wa islāḥ kun. [būd,am.
436. agar wuh na ho,tā, to maiṇ naddī meṇ gir-paḍ,tā.	agar ū ma rā imdād,ī na mī, namūd, man dar rūd-khāna uft,ād,a
437. agar us kī madad na ho,tī, to maiṇ ap ne matlab ko na pahunch, tā.	agar i'ānat,i ū na būd, az ḥusūl,i mudda'ā,i khud maḥrūm mī,shud,am.

† In Persian, the word *makhdum*, as well as *muta*,' is used in addressing an equal; and *mushfik*, in addressing a superior.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
438. It is not material whether you go or not.	૪૩૮. તમે ત્યાં જાઓ અ થવા ન જાઓ એ બેઉ સ ર્ખું છે.	tame tyāṇ jā,o athvā na jā,o e be,u sarkhuṇ chhe.
439. This man is a fool in comparison with him.	૪૩૯. આ શખ્સ પેલા સાથે મેળવી-જોતાં મૂર્ખ છે.	ā shakhs pelā sāthe melvī-jo,tāṇ mūrkh chhe.
440. Woman is weak in comparison with man.	૪૪૦. સ્ત્રી ને પુરૂષ ની-સાથે મેળવી-જોશો, તો તે નબળી ઠરશે.	strī ne purush nī-sāthe melvī-jo,sho, to te na,blī ṭhar,she.
441. He called me a liar, but I made him eat his word.	૪૪૧. તેણે મ ને કહ્યું, કે તું જુઠો છે, પણ મેં તે ને ખોટો પાડયો.	te,ne ma ne kah,yuṇ, ke tuṇ juṭho chhe, paṇ meṇ te ne khoṭo pāḍ,yo.
442. What would you do with these articles?	૪૪૨. આ જીન્સ તમ ને શું કામ આવશે?	ā jins tam ne shuṇ kām āv,she?
443. Send me some ready made pens.	૪૪૩. કેટલી-એક ઘડેલી લેખણ મારે-સારૂ મોકલો. (See P. 392, Note*).	keṭlī-ek ghaḍ,elī lekh,aṇ mā,re-sārū mokl,o.
444. At this time I generally find myself indisposed.* (*disinclined*).	૪૪૪. ઘણું-કરીને આ વે ળા મારૂં મન કોઈ વસ્તુ ઉપર લાગતું નથી.	ghanuṇ-kar,īne ā velā mā,ruṇ man koī vastu upar lāg,tuṇ na,thī.
445. I found this chain on the road.	૪૪૫. આ સાંકળી મ ને માર્ગ માં જડી.	ā sāṇklī ma ne mārg mān jaḍī.
446. I have little chance of succeeding in so difficult an enterprise.	૪૪૬. મ ને એવાં કઠણ કામ માં પાર પડવા ની થો ડી આશા છે.	ma ne evāṇ kaṭhaṇ kām māṇ pār paḍ,vā nī thoḍī āshā chhe.
447. I made inquiries, but found no doctor within the range of a mile from the spot where he fell. (See P. 46, Note †).	૪૪૭. મેં શોધ કરી, પણ જે જગા ઉપર તે પડયો હ તો ત્યાં-થી અર્ધા કોસ ની-અંદર કોઈ વૈદ્ય મળી-આ વ્યો નહીં.	meṇ shodh kar,ī, paṇ je jagā upar te paḍ,yo ha,to, tyāṇ-thī ardhā kos nī-andar koī vaidya mal,ī-āv,yo nahīṇ.
448. I speak candidly when I tell you that you will never pass unless you listen to my advice in improving	૪૪૮. હું ખરે-ખરૂં તમ ને કહું છું, કે જ્યાં-સુધી તમે મારી સલાહ નહીં મા નશો, અને પોતા નો ઉચ્ચા ર નહીં સુધારશો, ત્યાં-સુધી	huṇ khare-kharuṇ tam ne kah,uṇ chhuṇ, ke jyāṇ-sudhī tame mā,rī salāh nahīṇ mān,sho, ane potā no uchchār

* The word "indisposed," in point of health, is expressed, in Gujarati, by *bimar* or

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
438. tum,hārā jā,nā aur na ,jā,nā do,noṇ barābar haiṇ.	raft,an wa na raft,an,i tū dar ān jā musāwī,st.
439. yih shakhs us kī-ba-nisbat aḥmaḳ hai.	īn kas nisbat ba ū aḥmaḳ,ast.
440. aurat mard ki-ba-nisbat kam-zor hai.	zan nisbat ba mard kam-zūr (wa za'īf) mī,bāsh,ad.
441. us ne mujh,e kah,ā, ki tū jhūṭhā hai, par maiṇ ne us,e jhuṭlā, yā.	ū ma rā kāzib khānd, wa-līkin man takzīb,i kalām,i ū kard,am.
442. ye jins tum,hāre kis kām ā, weṇ,gīṇ?	īn ajnās ba chi kār,i tū khāh,ad āmad?
443. ḳa,ī tarāsh,e hū,e ḳalam me,re-liye bhej,o.	chand ḳalam,i tarāsh,īd,a barā,i man bi,firist.
444. is waḳt bahut-kar,kar me,rā dil kis,ī chīz par lag,tā nahīṇ.	dā,im dar īn waḳt khātir,am mā,il ba chīz,ī na mī,bāsh,ad.
445. yih zanjīr mujh,e raste par mil,i.	man īn zanjīr rā dar rāh paidā kard,am.
446. mujh,e aise mushkil kām meṇ kām-yāb ho,ne kī thoḍī ummed hai.	umīd,i ḥusūl,i matlab dar chunīn amr,i dushwār kam mī,bīn,am.
447. maiṇ ne just-jo kī, par jahāṇ wuh gir,ā thā, wahāṇ se āḍhe kos ke-andar ko,ī ḥakīm na mil,ā.	man taftīsh kard,am, ammā az jā,ī ki ū uft,ād,a būd, tā masāfat,i yak mīl tabīb,ī rā na yāft,am.
448. maiṇ tum ko dil khol,ke kah, tā hūṇ, ki jab-tak me,rī salāḥ na sun,o,ge, aur ap nā talaffuz durust na kar,o,ge, tab-tak tum imtiḥān meṇ pasand na ho,ge.	man ba tū ba rāst,ī mī,gū,yam, ki tā dar islāḥ,i talaffuz,i khud muwāfiḳ,i salāḥ-dīd,i man amal na kun,ī, dar imtiḥān pasand na khāh,ī shud.

na-khush, and in Hindu-stani and Persian, by *bimar*, *na-khush*, or *na-saz*.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
your pronunciation.	પરીક્ષા માં પાર પડશો નહીં.	nahīṇ sudhār,sho, tyān-sudhī parīkshā māṇ pār pad,sho nahīṇ.
449. I take the liberty of informing you that you hurry your speaking and translating; therefore I wish you would speak every word with meditation in future.	૪૪૯. હું માફ માગીને કહું છું, કે તમે બોલતી વેળા તથા ભાષાંતર કર્તી વેળા ઉતાવળ ઘણી કરો છો, માટે હું આશા રાખું છું, કે હવે-પછી તમે હરેક શબ્દ વિચારીને બોલો.	૪૪૯. huṇ māf māg,īne kah,uṇ chhuṇ, ke tame bol,tī velā tathā bhāshāntar kar,tī velā utāval ghanī kar,o chho, māṭe huṇ āshā rākh,uṇ chhuṇ, ke have-pachhī tame har-ek shabd vichār,īne bol,o.
450. The people in that district were living on such bad food that I cannot conceive how they digested it.	૪૫૦. પેલાં પ્રગણાં ના લોકો એવો નર્સો ખોરાક ખાઈને ગુજરાન કર્તા હતા, કે હું અચરત પામું છું, કે શી રીતે પાચન થતો હતો.	૪૫૦. pelāṇ praganāṇ nā lok,o evo narso khorāk khā,īne gujrān kar,tā ha,tā, ke huṇ achrat pā,m,uṇ chhuṇ, ke shī rīt,e pāchan tha,to ha,to.
451. I saw many common people in the camp bazar at Satārā eating and giving to their infants raw carrots and many other nasty things.	૪૫૧. મેં સતારા ની છાવણી ના બજાર માં ઘણા-એક હલકે વાંધે ના લોકો ને કાચાં ગાજર તથા બીજી ન નઠારી વસ્તુ ખાતાં તથા પોતા ના બાળકો ને ખવડાવતાં દિઠા.	૪૫૧. meṇ Satārā nī chhāv,nī nāṇ bajār māṇ ghanā-ek halke vāṅghe nā lok,o ne kāchāṇ gājar tathā bījī naṭhārī vastu khā,tāṇ tathā potā nā bālak,o ne khavḍāv,tāṇ diṭhā.
452. Does your glass increase or decrease?	૪૫૨. તમારી દૂર-બીન માં વસ્તુ મોટી દિસે છે, કે નાની?	૪૫૨. tam,ārī dūr-bīn māṇ vastu moṭī dis,e chhe, ke nānī?
453. Does your watch go fast or slow?	૪૫૩. તમારું ઘડીયાળ વધ્‌તું ચાલે છે, કે ઓછું?	૪૫૩. tam,āruṇ ghaḍiyāl vadh,tuṇ chāl,e chhe, ke ochhuṇ?
454. This is my picture. (*my property*).	૪૫૪. આ ચિત્ર મારો માલ છે.	ā chitr mā,ro māl chhe.
455. This is my picture. (*a likeness of me*).	૪૫૫. આ મારાં મોં ની શબી છે.	ā mā,rāṇ moṇ nī shabī chhe.
456. This is my picture. (*painted by me*).	૪૫૬. આ મારા હાથ ની છબી છે.	ā mā,rā hāth nī chhabī chhe.
457. Run, run, for God's sake run.	૪૫૭. દોડો, દોડો, ખુદા ને-વાસ્તે દોડો.	doḍ,o, doḍ,o, khudā ne-vāste doḍ,o.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
449. gustākhī mu'āf, maiṇ tum se kahtā hūṇ, ki tum guft-gū meṇ aur tarjuma karne meṇ bahut utāwal karte ho, is liye maiṇ ummed-wār hūṇ, ki āyandā tum har-ek lafz sochkar bolo.	agar-chi gustākhīst, ba tū izhār mīkunam, ki tū dar ḥarf zadan wa tarjuma namūdan ta'jīlī bisyār dārī, li-hāzā umīd-wāram, ki ba'd az īn har sukhanī rā ba taannī wa taammul bigūī.
450. us pargane ke log aisī burī ghizā khākar guzrān karte the, ki maiṇ ḥairān hūṇ, ki kis tarḥ hazm hotī thī.	mardumānī ān khitta chunān ghizāhāī bad sarf mīkardand, ki ḥairānam, chi-gūna hazm mīshud.
451. maiṇ ne Satāre kī chhāonī ke bāzār meṇ bahut-se 'ām logoṇ ko kachche gājar aur dūsrī burī ghizā khāte aur ap ne bachchoṇ ko khilāte dekhā.	man dar urdū-bāzārī Satāra mardumī 'āmī rā dīdam, ki gazar, hāī nā-pukhta wa chīzhāī bad mīkhurand, wa ba khurdī atfālī khud mīdihand.
452. tumhārī dūr-bīn meṇ chīz badī yā chhoṭī nazar ātī hai?	dūr-bīnī tū chīzhā rā buzurg mībīnad ya kūchak?
453. tumhārī ghaḍī ziyāda chalatī hai, yā kam?	sāatī tū tund mīrawad, yā kund?
454. yih taswīr merā māl hai.	īn taswīr az mālī manast.
455. yih mere muṇh kī taswīr hai.	īn taswīr shabīhī rūī manast.
456. yih mere hāth kī taswīr hai.	īn taswīr sanatī manast.
457. dauḍo, dauḍo, khudā ke wāste dauḍo.	bidawīd, bidawīd, az barāī khudā bidawīd.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
458. He beat him to mummy.	૪૫૮. તેણે તે ની કુંદી કરી.	te,ne te nī kundī kar,ī.
459. The dog barks.	૪૫૯. કુત્રો ભસે છે (*or*, ભુકે છે).	kutro bhas,e chhe (*or*, bhuk,e chhe).
460. The cat purrs.	૪૬૦. બિલાડી ઘુરે છે (*or*, ઘુર્કે છે; *or*, મિયાઉં-મિયાઉં કરે છે).	bilāḍī ghur,e chhe (*or*, ghurk,e chhe ; *or*, miyā,uṇ-miyā,uṇ kar,e chhe).
461. The sheep bleats.	૪૬૧. મેંઢું (*or*, ઘેટું) બરાડે છે (*or*, બેં-બેં કરે છે).	mendhuṇ (*or*, ghetuṇ) barāḍ,e chhe (*or*, beṇ-beṇ kar,e chhe).
462. The cow lows.	૪૬૨. ગાય હુંકારે છે (*or*, આર્ડે છે).	gāya hunkār,e chhe (*or*, ārḍ,e chhe).
463. The hog grunts.	૪૬૩. ડુક્કર ચિચાડી પાડે છે.	ḍukkar chichāḍī pāḍ,e chhe.
464. The horse neighs.	૪૬૪. ઘોડો ખોંખારે છે (*or*, સસણે છે; *or*, હણુ હણે છે).	ghoḍo khonkhār,e chhe (*or*, sâsn,e chhe ; *or*, hanhan,e chhe).
465. The ass brays.	૪૬૫. ગધેડો ભુકે છે.	gadheḍo bhunk,e chhe.
466. The mouse squeaks.	૪૬૬. ઊંદર ચૂં-ચૂં (*or*, ચીં-ચીં) કરે છે.	ūndar chūṇ-chūṇ (*or*, chīṇ-chīṇ) kar,e chhe.
467. The lion roars.	૪૬૭. સિંહ ગર્જના કરે છે (*or*, ગાજે છે; *or*, પોકારે છે).	sinh garjnā kar,e chhe (*or*, gāj,e chhe ; *or*, pokār,e chhe).
468. The bear growls.	૪૬૮. રીંછ ગુર્ગુરે છે (*or*, ઘુરે છે).	rīnchh gurgur,e chhe (*or*, ghur,e chhe).
469. The cock crows.	૪૬૯. મર્ઘો વાસે છે.	margho vās,e chhe.
470. The owl hoots.	૪૭૦. ઘુવડ હૂ-હૂ કરે છે (*or*, ગુરર કરે છે).	ghuvaḍ hū-hū kar,e chhe (*or*, gurur kar,e chhe).
471. The sparrow chirps.	૪૭૧. ચકલી (*or*, ચકલી) ચીં-ચીં (*or*, ચિક-ચિક) કરે છે.	challī (*or*, chaklī) chīṇ-chīṇ (*or*, chik-chik) kar,e chhe.
472. The snake hisses.	૪૭૨. સાંપ (*or*, સર્પ) ફુંકારે છે (*or*, ફુફાડા મારે છે; *or*, સિસિ કરે છે).	sāmp (*or*, sarp) phun, kār,e chhe (*or*, phuphā, ḍā mār,e chhe; *or*, sisi kar,e chhe).
473. The frog croaks.	૪૭૩. દેડકો ક્રક-ક્રક કરે છે.	deḍko krak-krak kar,e chhe.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
458. us ne us,e mār,kar uttū baṇā, yā. (*or*) us ne us kī kundī kī.	ū ū rā zarb,i bī-muḥābā zad. (*or*) ū fulān kas rā ba nihāyat,i zarb zad.
459. kuttā bhaunk,tā hai.	sag ghū-ghū mī,kun,ad (*or*, aṣ-aṣ mī,kun,ad ; *or*, wak-wak mī,kun,ad ; *or*, hap-hap mī,kūn,ad).
460. billī ghurghurā,tī hai (*or*, mau-mau kar,tī hai).	gurba mā'ū-mā'ū mī,kun,ad (*or*, lūka mī,zan,ad).
461. bheḍ mimiyā,tī hai.	mīsh bar-o-bar mī,kun,ad (*or*, khawār mī,kun,ad).
462. gā,e ramā,tī hai (*or*, hūnkār, tī hai).	māda-gāw ban-ban mī,kun,ad.
463. su,ar kānkh,tā hai.	gurāz fika mī,zan,ad.
464. ghoḍā hinhinā,tā hai.	asp suhāl mī,kun,ad (*or*, shahna mī,kun,ad ; *or*, shīha mī,zan,ad).
465. gadhā reng,tā hai.	khar aṛ-aṛ mī,kun,ad.
466. chūhā chūn-chūn kar,tā hai.	mūsh chū-chū mī,kun,ad.
467. sher,i babr guraj,tā hai (*or*, gūnj,tā hai).	shīr,i babr mī,ghurr,ad.
468. rīchh ghurrā,tā hai. [de,tā hai.	khirs pin-o-pin mī,kun,ad. [khān,ad ; *or*, ḳarḳ mī,kun,ad).
469. murgh (*or*, murghā) bāng	khurūs bāng mī,zan,ad (*or* mī, būm jīgh mī,kash,ad.
470. ullū hū-hū kar,tā hai.	
471. chidiyā chīṇ-chīṇ kar,tī hai (*or*, chahchahe mār,tī hai).	kunjashk jik-jik mī,kun,ad.
472. sāmp phunkār,tā hai (*or*, suskār,tā hai).	mār pīn mī,zan,ad (*or*, būp-būp mī,kun,ad).
473. menḍak ṭurm-ṭurm kar,tā hai.	wazagh (*or*, ghūk ; *or*, ghūrbāgha) ḳar-ḳar mī,kun,ad (*or*, ghūr-ghūr mī,kun,ad).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
474. The bee hums.	૪૭૪. મધ-માખ ગુંગે છે (*or*, ગુંજે છે; *or*, ભણુભણે છે; *or*, બણુબણે છે; *or*, ગણુગણે છે; *or*, ગુણ-ગુણ કરે છે).	madh-mākh gung,e chhe (*or*, gunj,e chhe; *or*, bhanbhan,e chhe; *or*, banban,e chhe; *or*, gangan,e chhe; *or*, gun-gun kar,e chhe).
475. The ox bellows.	૪૭૫. બલદ તડુકે છે (*or*, ભેંકે છે).	balad taduk,e chhe (*or*, bhenk,e chhe).
476. The crow caws.	૪૭૬. કાગડો કાં-કાં (*or*, કાઉ-કાઉ) કરે છે.	kāgḍo kāṇ-kāṇ (*or*, kā,u-kā,u) kar,e chhe.
477. The jackal howls.	૪૭૭. શિયાલ (*or*, કોહોલો) ભુંકે છે.	shiyāl (*or* koholo) bhunk,e chhe.
478. Who OPENED this door? it was not OPEN this morning.	૪૭૮. આ બારણું કોણે ઉઘાડ્યું? આજ સવારે ઉઘાડેલું નો હોતું.	ā bārnuṇ kon,e ughāḍ un? āj savār,e ughāḍ elun no ho,tun.
479. Who CUT this cheese? it was not CUT the day before yesterday when I saw it.	૪૭૯. આ પનીર કોણે કાપ્યું? પરમ દહાડે જારે મેં એ ને દીઠું હતું, તારે કાપેલું ન હોતું.	ā panīr kon,e kāp, yun? param dahāḍe jāre men e ne dīṭh,un ha,tun, tāre kāp,elun na ho,tun.
480. Tie this in a bow, not in a knot.	૪૮૦. એની સર-ગાંઠ બાંધો, ગાંઠ બાંધો માં (*or*, વાળો માં).	e nī sar-gāṇṭh bāndh,o, gāṇṭh bāndh,o māṇ (*or*, vāl,o māṇ).
481. I have a tingling sensation in my foot. (*or*) My foot is asleep. (*or*) I have pins and needles.	૪૮૧. મારા પગ માં ઝણઝણી આવી છે.	mā,rā pag māṇ jhajh, nī āv,ī chhe.
482. He is an ultra-conservative.*	૪૮૨. તે જુના વિચાર નો માણસ છે, અને હરેક કાર-ભાર માં ફેર-ફાર કર્યો તે ને પસંદ નથી.	te junā vichār no mānas chhe, ane har-ek kār-bhār māṇp her-phār kar,vo te ne pasand na, thī.

* It may not be altogether superfluous to offer, in this place, a brief explanation of the meaning of the various British political parties, compiled from several sources—

"The Conservatives are those who aim to preserve the country from ruin, innovation, injury, or radical change; they are those who wish to maintain an institution in its present state.

"The Tories are adherents to the ancient constitution. They form a party which is charged with supporting more arbitrary principles than the Whigs their opponents. In modern times, however, the Conservatives and the Tories row in the same boat and advocate the same principles.

"The Whigs form a party which advocates the rights and privileges of the people.

"The Radicals are those who advocate a radical change or extreme measures in reformation.

"The Chartists belong to a political party which desires universal suffrage, the vote by ballot, annual

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
474. shahd-makkhī phanphanā, tī hai.	zambūr,i aṣal wiz-wiz mī,kun,ad (*or*, ghun-ghun mī,kun,ad).
475. bail ḍakār,tā hai.	nar-gāw ban-ban mī,kun,ad.
476. kauwā kāṇ-kāṇ kar,tā hai.	[ad ; *or*, kāgh-kāgh mī,kun,ad). zāgh ghar-ghar mī,kun,ad (*or*, kār-kār mī,kun,ad ; *or*, na'b mī,zan,
477. gīdaḍ bhaunk,tā hai.	shaghāl 'ū mī,kash,ad (*or*, shagh, shagha mī,kun,ad).
478. yih darwāza kis ne khol,ā? āj fajar ko khul,ā na thā.	īn dar rā ki gushā,d? im-rūz sub,ḥ gushā,da (*or*, wāz) na būd.
479. yih panīr kis ne kāṭ,ā? parsoṇ jab maiṇ ne is,e dekh,ā thā, tab kaṭ,ā na thā.	īn panīr rā ki burīd ? parī-rūz waḳtī ki man īn rā dīd,a būd,am, burīd,a na būd.
480. is kī sarak-gāṇṭh bāndh,o, gāṇṭh mat bāndh,o.	īn rā nīm girah (*or*, gira,i gushā,da) bi band, gira,i kūr ma,band.
481. me,re pāṇw meṇ jhinjhinī ā,ī hai. (*or*) me,rā pāṇw so-ga,yā hai.	pā,i man ba khāb rafta,ast (*or*, girān shuda,ast).
482. wuh ḳadīm rā,e kā ādmī hai, aur har-ek kār-o-bār meṇ tagh,īr-o-tabdīl kar,nā us,e pasand nahīṇ.	ū rāh-o-rasm,i ḳadīm dar dast dār,ad, wa dar har amr tagh,īr-o-tabdīl pasand na mī,kun,ad.

parliaments, and other radical reforms, as set forth in a document called the 'People's Charter.' "

The above divisions are, in the present day, for the sake of simplicity, collated into two parties, the Conservatives and the Liberals, the former include the Tories, and the latter embrace generally the most of the views held by the remaining parties.

The following discourse on modern politics furnished me by an Elector of the city of Birmingham will, I trust, be found useful—

"The Conservatives and Tories are synonymous. They are of the old school, and are supporters of the landed interest, opposed to free trade principles, to an extension of the franchise, or anything that may be injurious to the agricultural interests.

"The Peelites are those who formerly sailed under the Conservative flag; but who, during SIR ROBERT

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
483. He is a liberal conservative.	૪૮૩. તે જુના વિચાર નો માણસ છે, પણ હરેક કારો-બાર સંભાળ અને ચોકસાઈ થી તથા ધામે-સાંસ્તે ફેર-ફાર કર્યો તે ને પસંદ છે.	te jūnā vichār no mānas chhe, pan har-ek kār-o-bār sambhāl ane choksāī thī tathā dhīme-sānste pher-phār kar,vo te ne pasand chhe.
484. He is a radical.	૪૮૪. તે નવા વિચાર નો માણસ છે, અને હરેક બા બત માં વગર વિચારે અને વારંવાર ફેર-ફાર કર્યો તે ને પસંદ છે.	te navā vichār no mānas chhe, ane har-ek bābat mān vagar vichār,e ane vāram-vār pher-phār kar,vo te ne pasand chhe.

PEEL's administration, supported his measures of free trade. They do not go so far as the Whigs, but may be said to possess some of the views and opinions of both the Whigs and Conservatives.

"The Whigs are generally opposed to conservatism. They are supporters of free trade principles, in favor of a more extended franchise, and may be considered the representatives of the manufacturing classes.

"The Radicals are men of enlarged views, democrats, republicans, royalists, they are like the chameleon changeable in color, or like a bubble on the ocean. You look at them, and they are there; you look again, and they have disappeared. Their motto is—"sworn to no master, of no sect am I." Indeed, they are beings of every shape political; useful in their place, but dangerous to follow too closely, more of the theorists than practical, not always agreeing with themselves, but oftner disagreeing with others. They are like, and unlike; sometimes they will all march under the same banner, again you may see them contending with each other, as sometimes you behold "wind and wave." The friends of the people, true patriots, philanthropists;—that is why they are called men of enlarged views. They listen to the public voice, and its demands they advocate. They would place tools into the hands of those who know not how to use them; so that this question presents itself—(although they are men of expansive hearts and enlightened or enlarged views)—Would they be the greatest benefactors of the human race by making concessions such as the public might demand? A Radical is a difficult character to define unless you take one as a specimen, for it may be said of them as a body *tot homines tot opiniones.*"

Another writer says—

"The real difference between a Conservative and a Liberal, both in theory and practice, is this: the former avows, as the guide of his policy, the desire to preserve things as they are, and deliberately puts a drag on the wheels of progress; the latter declares his intentions to remedy defects and reform abuses, and regulates the steam and machinery with a determination to go forward. This is bringing matters fairly to an issue. A government, to hold its own in the present day, must be a government of progress. But many think that there is as much of the real spirit of progress in the one as in the other. At all events this remains to be seen."

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
483. wuh purāne bichār kā ādmī hai, lekin har-ek amr meṇ sambhāl kar aur chaukasā,ī se aur haule-haule pher-phār kar,nā us,e pasand hai.	ū tarīḳat,i ḳadīm dar dast dārad, wa-līkin dar har amr ba iḥtiyāt wa ḵhabar-dār,ī wa āhista,gī tagh,īr-o-tabdīl pasand mī,kun,ad.
484. wuh na,ī rasm kā ādmī hai, aur har-ek bābat meṇ bin soch,e bichār,e aur utā,olī se tagh,īr-o-tabdīl kar,nā us,e pasand hai.	ū rāh-o-rasm,i jadīd dar dast dār,ad, wa dar har amr bī-ghaur-o-ta,ammul wa ba shitābi,yi har chi tamām-tar tagh,īr-o-tabdīl pasand mī,kun,ad.

From the foregoing definiton of these terms in modern politics, it will be seen that *liberal conservatism* is the only measure which tends to ensure "the greatest happiness of the greatest number."

Of American politics, a modern writer says:

"At the close of the last century, when after achieving independence, the several States in America first established a Federal Congress, the two great political parties were designated respectively, Federalists, headed by Washington and the elder Adams; and Anti-Federalists, headed by Jefferson and Madison. The former were in favor of a strong centralized Government, while the latter held to the sovereignty and rights of the Independent states. And this difference represents to some extent the distinction between the two parties at the present day: those who are now called Democrats, being the true political successors of the Anti-Federalists, while the Republicans contend as strongly for a centralized Government as did the Federalists of Washington's time. Since the termination of the war, the chief points of difference between the two parties are these: the Democrats are disposed to favor the states which seceded. They insist upon a strict limitation of the powers of the central Government, and earnestly contend for the independent rights of the different states. They advocate the principles of free trade in commerce. They are, to some extent, favorable to the South. The Republican party, on the other hand, are in favor of strengthening the authority of the Federal Government: they profess protectionist principles, and are not disposed to be so lenient towards the South. But there has recently been a split in this party, the Seceders, including such men as Sumner and Carl Schurz, calling themselves Liberal Republicans; while the supporters of General Grant and the present administration are now known as the Orthodox Republicans. The Liberals effected a coalition with the Democrats with the late Horace Greeley as a candidate. It is their cue to represent that there is now no real difference of opinion between the two great parties. Democracy is not henceforth to stand for one thing, and Republicanism for another, but those terms are to mean in politics, as they have always meant in the dictionary, substantially one and the same thing—viz: equal rights, regardless of creed, clime, or color. The day is not far off when there will be but little of an old Republican camp to go from, and but little of the old Democratic camp to go to."

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
485. He is a necromancer, and pretends to destroy people by witchcraft*. The people should be warned against his imposture.	૪૮૫. તે જાદૂ-ગર છે, અને જાદૂ*થી લોક ને હલાક કર્વા નો ખોટો દાવો કરે છે. તે ની ઠગાઈ થી સંભાળ રાખ્વા ને-સારૂ લોક ને ચેતવણી આપ્વી જોઈયે.	485. te jādū-gar chhe, ane jādū* thī lok ne halāk kar,vā no khoṭo dāvo kar,e chhe. te nī ṭhagā,ī thī sambhāl rākh,vā ne-sārū lok ne chetav,nī āp,vī jo,iye.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
1. Witchcraft*.	૧. જાદૂ. જાદૂ-ગરી. ચેટક. ૪૬મ. વીર-મત્ર. ભૂત-પ્રેત ની વિદ્યા. ટોણું. ધંતર-મંત્ર. તંત્ર-જંત્ર. જારણ-મારણ. ઉચ્ચાટ ન. વશી-કરણ. તંત્ર-તાવીજ. તાઇત. બંધન-ધાન. જોતિષ. રમલ. નજર-બંદી. નજર-બાજી. સામુદ્રિક. આસુરી માયા. ત્રાગો. મૂઠ. સિદ્ધિ. સિદ્ધ-સાધન. ઝોડ-ઝપટ. ઉતાર. ફાલ. ગન. અપ-શગન.	jādū. jādū-garī. cheṭak. ilm. vīr-mantr. bhūt-pret nī vidyā. ṭonuṇ. dhantar-mantr. tantr-jantr. jār,an-mār,an. uchchāṭ,an. vashī-kar,an. tantr-tāvīj. tā,it. bandh,an-dhān. jotish. ramal. najar-band,ī. najar-bāj,ī. sāmudrik. āsurī māyā. trāgo. mūṭh. siddhi. siddh-sādh,an. jhoḍ-jhapaṭ. utār. fāl.shagan. ap-shagan.
2. Wizard.	૨. જાદૂ-ગર.ચેટકી. ૪૬મી. ૪૬મ-બાજ. વીર-મંત્રી. ધંતર-મંત્ર કર્નાર. ગારૂડી. મદારી. ભુઓ.	jādū-gar.cheṭk,ī. ilm,ī. ilm-bāj. vīr-mantr,ī. dhantar-mantr kar-nār. gārudī. madārī. bhu,o.
3. Witch.†	૩. જાદૂ-ગર્ણી. જાદૂ કર્નારી. ડાકેણ. ચુડેલ. વંત્રી. ઠગણી. ભુત્ની.†	jādū-gar,nī. jādū kar-nār,ī. ḍāken. chuḍel. vantrī. ṭhag,nī. bhut,nī.†

† These words are of wide signification. The different senses in which they are used in eastern demonology, are as follows—

jadu—magic, enchantment. *jadu chalav-vun (H. jadu chalu-na)*—to practise incantations.

chetak—sorcery, witchcraft.

ilm (VULG. *illam*)—LITERALLY, science, knowledge; CONVENTIONALLY, the occult sciences, the black arts.

vir-mantr—charm, spell, incantation, fascination.

bhut, bhutaval—a demon, a goblin, a ghost. *pret*—a corpse, a goblin or spirit. *bhut-pret ni vidya*—the art of revealing future events by means of a pretended communication with the dead.

tonun (H. tona)—jugglery, enchantment, fascination.

dhantar-mantr—hocus pocus, jugglery, bamboozling.

tantr-jantr—an amulet, juggling, conjuring, enchanting by figures and incantations.

jaran-maran—the incantation of killing.

uchchatan—the magic process of vexing or rendering sorrowful and melancholy.

vashi—subdued. 2 a sage with subdued passions.

ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
485. wuh jādū-gar hai, aur jādū* se log,oṇ ko halāk kar,ne kā khoṭā da'wā kar,tā hai. us kī dagẖā-bāz,ī se sambhāl rakh,ne ke-liye log,oṇ ko jatā,yā chāhiye.	ū jādū-gar,ast, wa az siḥr* iddi'ā,i fāsid,i halāk kard,an,i mard,um rā mī,kun,ad. mard,um,ān rā bāyad mutanabbih kard, ki az tazwīr,i ū kẖud rā maḥfūz dār,and.
ANGLO-HINDI.	ANGLO-PERSIAN.
1. jādū. jādū-gar,ī. ṭonā. dhantar-mantar. tantar-jantar. masān. ishṭ-bal. ojhā,ī. ṭoṭkā. jhāḍ-phunk. ṭāmar. chhūchhā. samudrik. chaṭak-bāz,ī. nazar-band,ī. nazar-bāz,ī. āsurī māyā. bā,o-baṭās. ta'bīr. fāl. shu,gūn. siḥr-bāz,ī. siḥr-sāz,ī.	jādū. siḥr. siḥr-kār,ī. siḥr-sāz,ī sāḥir,ī. tas<u>kẖ</u>īr. musa<u>kẖkẖ</u>ir,āt. nīrang. āsīb. āsīb-zad,a,gī. afsūn. ḥāzir,āt. shu'bada. dast-shinās,ī. ta'bīr. fāl. shugūn.
[shugūn,ī.	
2. jādū-gar. ṭonhā. ḥāzir,āt,ī. da'wat,ī. nāmit. ojhā. banhā. jantr,ī. mantr,ī. jān. gun,ī. masān,ī. ishṭ-bal,ī. dānk. siyānā. bhokas. madārī.	sāḥir. siḥr-sāz. siḥr-kār. jādū-gar. kāhin. afsūn-gar. shu'bada-bāz. azīm,at-<u>kẖ</u>ān. nīrang-sāz. musa<u>kẖkẖ</u>ir. mu,abbir. ta'bīr-gū. shugūn,iyā.
3. jādū-gar,nī. ṭonahī. jogahī. ḍākin,ī. ḍāyan. kaljībhī. kāriwāṇ. ḍanka~~r~~. kichan. chuḍail. marḍāyan. ṭhag,nī. ṭarkhal. pichhal-pā,ī. bhut,ni.†	sāḥir,a. char<u>kẖ</u>a.†

vashi karan—the incantation of subduing a person; enchantment (by drugs, charms, &c). *vashi bhut*—subjugated to another's will. *vashi krit*—fascinated, subjected.
tantr-tavij, ta-it—magic charms, amulets. *chhu-mantr*—legerdemain, conjuration.
bandhan-dhan—tying, fastening. 2 the incanta tion of rendering a person unconscious.
jotish—astronomy. 2 astrology.
ramal—geomancy, foretelling by figures.
najar-bandi—glamour, optic illusion.
najar-bajī—ogling.
bao-batas—calamity such as is believed to result from the evil influence of a demon.
samudrik—palmistay. *samudrik vidya*—the art of palmistry.
asuri maya—deception of demons.
trago—inflicting injury by magic.
muth—witchcraft. *muth mar-vi* (*h. muth mar-na*)—to practise magic.
siddhi—magic power. *shiddh-sadhan*—the performance of a magic process.

jhod—an evil spirit. 2 bore.
jhapat—a snatch, a spring, a swoop. *jhod-jhapat*—the attack of an evil spirit.
utar—the process of removing the influence of evil eyes or evil spirits.
shagan, shakan—an omen, a prognostic. *ap-shagan*—an ill omen. *shuguni, shuguniya*—a diviner, an interpreter [of omens.
muabbir, ta'bir-gu—an interpreter of dreams. *fal*—an omen, augury, prosage. 3 enchantment. *fal-nama (Guj. fal-namun)*—a book containing the interpretation of omens.
totka—a charm, an amulet, a philter.
masan—a place where a dead body is burnt. 2 an evil spirit, a demon.
jhad-phunk—juggling, conjuring, hocus pocus (particularly to cure the bite of a snake or a disease).
chhuchha—conjuration.
sihr, sihr-kari, sihr-sazi, sihr-bazi—enchantment, magic. *sihr-baz, sihr-saz, sihr-kar, sahir*—a magician.
kahin—an administrator, an agent, a factor. 2 a prophet, a priest. 3 a soothsayer, augur, conjurer, an astrologer.
taskhir—captivating, subjugation. 2 subduing or charming of spirits.
nirang—incantation, magic, deception.
asib (h. aseb)—a misfortune, trouble, calamity. 2 misfortunes as are the consequence of the shadow of a demon having fallen on one.
afsun—incantations, spells, enchantments, sorcery.
hazirat—commanding or imprisoning demons, the power of raising the devil.
shu'bada—juggling, conjuration.
garudi—a snake-charmer, a conjuror.
madari—a juggler, a tumbler, a snake-charmer.
bhuo—a worshiper. 2 a demon exorcisor, a devil-dealer.
tunha—a sorcerer. *tonha-i*—a sorceress.
da'wati—a pretender. 2 a wizard.
banka—a conjurer.
jan—knowing, wise. 2. a conjurer, an astrologer.
guni—skilful, virtuous, possessed of any quality or art. 2 a snake-charmer, a sorcerer.
masani—one in communication with demons and evil spirits. See *masan*.
dank—a wizard.
siyana (S. *sa-gnan*)—clever, cunning, artful. 2 a sorcerer.
bhokas—a magician, a sorcerer, a wizard.
chudel (H. *chudail*)—the ghost of a woman who died while pregnant, a female goblin, a hag. METAPHORICALLY, a dirty woman, slut, slattern.
daken, dakini, dayan, dankani—a witch, whose evil eye causes children to pine and die; she is said to consume their liver. METAPHORICALLY, a termagant. See *dank*.
vantri—a female monster, a hag, a witch.
thagni—wife of a *thag*. a female robber or cheat.
bhutni—wife of an imp, a female devil. See *bhut*.
tarkhal—a contemptuous epithet for a woman.
pichhal-pa-i—an ugly or frightful woman, one who is a satire upon the sex, an ogress.

ADDITIONAL VOCABULARY OF MERCANTILE WORDS COLLECTED WHILST THE FOREGOING SHEETS PASSED THRO' THE PRESS.

(See P. 208).

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Button of a coat.	બોરિયું. બુટાઉ. (*Hind.* ઘુ-ડી).	boriyuṇ. buṭā,uṇ. (*Hind.* ghuṇḍī).
Button hole.	બરવરૂ. છેદ. (*h. p.* હલ્ક:).	baravruṇ. chhed. (*h.p.* halka).
Cloth of coarse cotton or silk.	ગજી.	gajī.
Cloth of coarse red cotton.	ખારૂ.	khārvuṇ.

ENGLISH.	GUJARATI.	ANGLO-GUJARATI.
Cloth (*chequered*).	ચાર-ખાનું.	chār-khānuṇ.
Cloth (*coarse printed*).	છાયલ.	chhā,yal.
Corundum.*	સમાડા.	samāḍā.
Castor seed.	એરંડિયાં. એરંડી નાં બીજ.	eraṇḍiyāṇ. eraṇḍī nāṇ bīj.
Coarse myrrh.	ભેંસા-બોળ.	bheṇsā-bol.
Colombo roots.	કોલમ કાચરી.	kolam kāchrī.
Dye.	રંગ.	rang.
Gallingal.	કોલિંજન.	kolinjan.
Gum ammonia.	અસતરક.	astarak.
Glass marbles.	કાચ ની લખોટી.	kāch nī lakhoṭī.
Hinges.	મિજાગરાં. બડવાં. નર-માદા.	mijāgrāṇ. baḍvāṇ. nar-mādā.
Manifest of a cargo of goods.	દાખ્લો.	dākhlo.
Musk.	કસ્તુરી. (*p.* મુશક).	kasturī. (*p.* mushk).
Match. Lucifer. Tinder.	દિવા-સળી.	divā-salī.
Orchilla weed.	જંગબારી ઘાસ.	Jangbār,ī ghās.
Playing cards.	રમ્વા નાં પાનાં.	ram,vā nāṇ pānāṇ.
Peel. The skin or rind of any thing.	છાલ.	chhāl.
Powder (*farinaceous red*).	ગુલાલ.	gulāl.
Pitch, as a ship, (*to*).	માથું માર્વું.	māthuṇ mār,vuṇ.
Pellitory.	અક્કલગરો. (*p.* કુબલ).	akkalgaro. (*p.* kūbal).
Pirate. Sea robber.	ચાંચિયો. દર્યાઈ ચોર.	chānchiyo. daryā,ī chor.
Ratan. Cane. Willow.	નેતર. (*p.* બેદ.)	netar. (*p.* bed).
Ratans. (*one who works on*).	નેતર-વાળો. (*p.* બેદ-બાફ.)	netar-vālo. (*p.* bed-bāf).
Sail (*top*).	ગાવી.	gāvī.
Sail (*top mast*).	ગાવ-ડોલ.	gāv-ḍol.
Steel-spindle.	તીખાં ની યાતી (*or*, ચાતી).	tīkhāṇ nī yātī (*or*, chātī).
Throw overboard (*to*).	વામ્વું.	vām,vuṇ.
Wool waste.	ઊન નો કચરો.	ūn no kachro.
Wooden mouldings.	લાકડાં ની ફ્રેમ (*or*, મોલિ ન). લાકડાં નાં ચોકઠાં.	lākḍāṇ nī *frame* (*or*, molin). lākḍāṇ nāṇ chokṭhāṇ.

* It is sometimes called *adamantine spar*.

Hindustani	Persian
484 وہ نئی رسم کا آدمی ہے	او راہ و رسم جدید در
اور ہر ایک بات مین بن	دست دارد و در ہر امری
سوچے بچارے اور اتاولی سے	غور و تامل و شتابی ہرچہ
تغیر و تبدیل کرنا اُسے	تمامتر تغیر و تبدیل
پسند ہے	پسند میکند
485 وہ جادوگر ہے اور جادو سے	او جادو کر است و از سحر
لوگون کو ہلاک کرنے کا کھوتا دعوی	ادّعای قاتل ہلاک
کرتا ہے اُسکی دغابازی سے	کردن مردم را میکند
سنبھال رکھنے کے لئے لوگون	مردمان را باید متنبہ کرد
کو جتایا چاہیے	کہ از مزورِ او خود را
	محفوظ دارند

یہ فارسی اور ہندی رسالہ خاکسار فصیح رسول کریم محمد حسین ولد منشی محمد سلیم کے مطبع محمدی سلیمی مین چھپکر تیار

Hinduytani	Persian
472 مینڈک ٹرٹم ٹرٹم کرتا ہی	وَزَغ (غوک) غوربا غہ قرقر میکند غور غور میکند
473 شہد مکھی بھنبھناتی ہی	غُنغُنا زنبور عسل وزوز میکند غن غن میکند
474 بیل ڈکارتا ہی	نرکاو بَن بَن میکند
475 گوا کان بکان کرتا ہی	زاغ غژ غژ میکند قار قار میکند
	لغب میزند کاغ کاغ میکند
476 گیدڑ بھونکتا ہی	شغال عو میکشد شغشغہ میکند
477 یہہ دروازہ کس نے کھولا ؟ آج فجر کو کھلا نہ تھا	این دررا کہ کشاد ؟ امروز صبح کشاد (وا باز) نہ بود
478 یہہ پنیر کس نے کاٹا ؟ پرسون جب مین نے اسے دیکھا تھا تب کٹا نہ تھا	این پنیر را کہ برید ؟ پریروز وقتی کہ من این را دیدم بود م بریدہ نہ بود

Hindustanio

480 اِس کی سَرک گانٹھ باندھو
گانٹھ مت باندھو

481 میرے پانوں مین جھنجھنی آئی ہے
or میرا پانو سو گیا ہے

482 وہ قدیم رائے کا آدمی ہے
اور ہر ایک کاروبار مین تغیر و تبدیل
کرنا اُسے پسند نہین

483 وہ پُرانے بچار کا آدمی ہے
لیکن ہر ایک امر مین سنبھالکر اور
چوکسائی سے اور ہولے ہولے
پھیر پھار کرنا اُسے پسند
ہے

Persian

این را اینم کرہ (or کرکشاد)
بہ بند کرہ کور مبند

پای من بخواب رفتہ است
or کران شدہ است

او راہ و رسم قدیم در
دست دارد و در ہر امر تغییر و
تبدیل پسند نمیکند

او طریقت قدیم در دست
دارد ولیکن در ہر امر باحتیاط
و خبرداری و آہستگی
تغییر و تبدیل پسند
میکند

Hindustani	Persian
456 دوڑو دوڑو دوڑو خدا کے واسطے	بدوید بدوید از برای خدا بدوید
دوڑو	
457 اُس نے اُسے مار کر اُتو بنایا	او او را ضرب بے محابی زد
〃 اُسنے اُسکی کُندی کی	〃 او فلان کس را بنہایت ضرب زد
458 کُتا بھونکتا ہی	سگ غوغو میکند 〃 عَفْ
	عَفْ میکند 〃 وُقْوُق میکند
	〃 ہَپْ ہَپ میکند
〃 بلی غُرغُراتی ہی	〃 مَوْمَو کرتی ہی کُربہ ماغو ماغو میکند 〃 لوکہ میزند
〃 شیر دہیاتی ہی	میش بر و بر میکند 〃
	خوار میکند
〃 گائے رماتی ہی	〃 ہونکار مادہ گاو بَن بَن میکند
〃 بکرا مِمیاتا ہی	کُرا ز فیکہ میزند

Hindustani	Persian
463 گھوڑا ہنہناتا ہی	اسپ شہال میکند or شہنہ میکند or شیہہ میزند
464 گدھا رینگتا ہی	خر عرعر میکند
465 چوہا چونچوں کرتا ہی	موش چوچو میکند
466 شیر ببر گرجتا ہی or گونجتا ہی	شیر ببر می غرد
467 ریچھ غراتا ہی	خرس پن وپن میکند
468 مرغ (مرغا) بانگ دیتا ہی	خروس بانگ میزند or میخواند or قرقر میکند
469 الو ہو ہو کرتا ہی	بوم جیغ میکشد
470 چڑیا چین چین کرتی ہی or چہچہے مارتی ہی	گنجشک چک چک میکند
471 سانپ پھنکارتا ہی or سسکارتا ہی	مار پین میزند or بوپ بوپ میکند

Hindustani

کے اندر کوئی حکیم نہ ملا

448 مین تمکو دل کھول کے کہتا ہون
کہ جبتک میری صلاح نہ سنوگے
اور اپنا تلفظ درست نہ کروگے تب
تک تم امتحان مین پسند نہ ہوگے

449 گستاخی معاف مین تم سے
کہتا ہون کہ تم گفتگو مین اور ترجمہ
کرنے مین بہت اتاول کرتے ہو
اسلیئے مین امیدوار ہون کہ آیندہ
تم ہر ایک لفظ سوچکر بولو

450 اس پرگنے کے لوگ
دی پر ہی غذا کھاکر گذران
کرتے تھے کہ مین حیران ہون کہ

Persian

میل طبیبی را نیافتم

من تو برا ستی می گویم که تا در
اصلاح تلفظ خود موافق صلاح
دیدمن عمل نکنی در امتحان پسند
نخواهی شد

اگرچه گستاخی است تو اظهار
می کنم که تو در حرف زدن و
ترجمه نمودن تعجیل بسیار داری
لهذا امید وارم که بعد ازین هرسخنی
را بتأنی و تأمل بگوئی

مردمان آن خطه چنان غذا
های بد صرف میکردند که حیرانم
چگونه هضم می شد

کل

Hindustani	Persian
کس طرح ہضم ہوتی تھی	
451 مین نے ستارے کی چھاونی کے بازار مین بہت سے عام لوگون کو کچے گاجر اور دوسری بُری غذا کھاتے اور اپنے بچّون کو کھلاتے دیکھا	من در اُردو بازارِ ستارہ مردم عامی را دیدم کہ گزرہای ناپختہ وچیزہای بد می خورند و بخوردِ اَطفالِ خود می دہند
452 تمھاری دوربین مین چیز بڑی یا چھوٹی نظر آتی ہی ؟	دوربین تو چیزہا را بزرگ می بیند یا کوچک ؟
453 تمھاری گھڑی زیادہ چلتی ہی یا کم ؟	ساعتِ تو تندمی رود یا کند
454 یہہ تصویر میرا مال ہی	این تصویر از مالِ من است
455 یہہ میرے منہہ کی تصویر ہی	این تصویر شبیہ رو است
456 یہہ میرے ہاتھ کی تصویر ہی	این تصویر صنعت است

Hindustani	Persian
تمھارے بیٹے کو پونے لیجاؤن	شمارا تا به پونه همراه خود ببرم
434 مین نے چاہا کہ اُسے تھوڑی دیر یہان رکھون پر نہ رکھہ سکا	هر چند خواستم او را ایران بدارم که زیاده درینجا توقف کند نتوانستم
435 اگر اسمین کچھہ غلطی ہو تو دل لگا کے سُدھارو	اگر درین سهوی باشد خوب متوجه شود اصلاح کن
436 اگر وہ نہ ہوتا تو مین ندی مین گر پڑتا	اگر او مرا امدادی نمی نمود من در رود خانه افتاده بودم
437 اگر اسکی مدد نہ ہوتی تو مین اپنے مطلب کو نہ پہنچتا	اگر اعانت او نبود از حصول مدعا خود محروم می شدم
438 تمھارا جانا اور نہ جانا دونون برابر ہین	رفتن و نرفتن تو در انجا مساوی است
439 یہہ شخص اسکی بہ نسبت احمق ہے	این کس نسبت باو احمق است
440 عورت مرد کی بہ نسبت کمزور ہے	زن نسبت بمرد کمزور (و ضعیف) میباشد

Kimeugtani

441 اُس نے مجھے کہا کہ تو جھوٹا ہے پر مین نے اُسے جھٹلایا

Persian

او مرا کاذب خواند ولیکن من تکذیب کلام او کردم

442 یہ جنس تمھارے کس کام آوینگین ؟

این اجناس بچہ کار تو خواہد آمد ؟

443 کئی تراشے ہوے قلم میرے لیئے بھیجو

چند قلم تراشیدہ برای من بفرست

444 اِس وقت بہت کر کر میرا دل کسی چیز پر لگتا نہین

دائم درین وقت خاطر مائل بہ چیزی نمی باشد

445 یہہ زنجیر مجھے رستے پر ملی

من این زنجیر را در راہ پیدا کردم

446 مجھے ایسے مشکل کام مین کامیاب ہونے کی تھوڑی اُمید ہے

امید حصول مطلب درچنین امر دشوار کم می بینم

447 مین نے جستجو کی پر جہان وہ گرا تھا وہان سے آدھے کوس

من تفتیش کردم اما از جائی کہ افتادہ بود تا مسافت

Hindyostani	Persian
آنکھون سے گائے کو دوہتے دیکھے	بدوشند
424 وے سمجھے کہ مین اُنکے بادشاہ کی اہانت کرتا ہون	ایشان تصور نمودند کہ من اہانت وتحقیر بادشاہ ایشان می کردم
425 جب تم جہاز مین رہتے ہو تب تمھین کبھی اُلٹی آتی ہی	ہرگاہ تو بر جہاز سوار می شوی قی میکنی ؟
426 مین تحقیق نہین جانتا کہ کتنے لیکن شمارسے کہتا ہون کہ بیس ایک روپے ہونگے	بتحقیق نمیدانم چند روپیہ ولیکن بقیاس میکویم قریب بیست روپیہ هست
427 کل جو تم نے مجھے کہا اُسمین تمھاری چوک تھی	دیروز سخنانی کہ تو بمن گفتی خطا بود
428 اُسنے یہہ سمجھکر ایسا کام کیا کہ اُس مین کچھہ فائدہ ہوگا پر اب وہ اپنی چوک سمجھا	بخیال آنکہ نفعی باو رسد او چنین کاری کرد ولیکن حالا خطا ہی خود را میداند

۱۰ اُسمین تمھاری چوک تھی

Hindustani	Persian
429 مین سمجھتا ہون کہ اگر وہ وہان نہ آیا ہوتا تو مین یون کرتا پر اُس کے آنیسے مین رُک گیا	تصوّر مِن اینست کہ اگر او در انجا نہ آمدہ بود من می توانستم چنین کاری کرد ولیکن بسبب آمدنِ او باز ماندم
430 اِس باب مین آپ کو کیا منظور ہی سو مین معلوم کرنے کو آیا ہون	من آمدہ ام تا درین باب رای ترا معلوم کنم
431 یہہ سب ٹھیک ہی اور بیشک اِسسے چھوکرون کو اِمتحان مین جانے کے آگے فائدہ ہوگا	این ہمہ درست است و نیکی نیست کہ اَطفال را پیش از رفتن بامتحان بکار آید
432 وہ مردک کیا دغاباز ہی مین اُسے ایسا بدذات نہین جانتا تھا	آن مردک چہ فریب دہندہ است من خیال نداشتم کہ او بدین غایت حیلہ کرد شریر می باشد
433 صاحب اگر تم لیجانے دو تو	مخدوما اگر اجازت بدہید من ببر

Hindustani	Persian.
اُٹھاکر ایک دوسرے کو اذیت دیتے ہین	یکدیگر دارند بہتاہا بر یکدیگر می بندند وآزاری رسانند
۴۱۲ تمھارے مُلک مین زلزلہ اکثر ہوتا ہے ؟	آیا در ولایت شما زلزلہ بسیار واقع میشود ؟
۴۱۳ سرکار کا کچھ دعویٰ اُسپر ہے ؟	آیا سرکار را دعوی مطالبتی دارد ؟
۴۱۴ اگر تم یہہ عُقدہ کھولو تو مین تمکو آگے سے زیادہ عقلمند جانونگا	اگر حلِ این عُقدہ کنی من ترا عاقل تر از سابق بدانم
۴۱۵ ہان صاحب اگر تم مُجھہ کو وہان بھیجا چاہتے ہو (تو جاونگا) لیکن اپنی راے کے مُوافق ضرور بولونگا	بلی صاحب اگر میخواہید آنجا روم بایدکہ جمیعِ مافی الضمیرِ خود را اظہار کنم
۴۱۶ کیا تم مُجھکو ایسے فعلِ بد کے قابل سمجھتے ہو ؟	آیا تو تصوّر می کنی کہ من چنین کس ہستم کہ آنچنان فعلِ رکیک از من صادر شود ؟
۴۱۷ کیا تم سمجھتے ہو کہ مین ایسا شخص ہون کہ ویسا بُرا کام کرون ؟	

لوٹنی

Hindustani

417 شوخی اور سرکشی کی بات سے مین جلد غصّے ہوتا ہون

418 یہہ بڑی تعجّب کی بات ہی کہ اِنسان اِسطرحکا کام کرے پر اُسکا کچھہ علاج باقی نہین رہا

419 کیا اُنھون نے یہہ کام کیا ہوگا اور کِسیکو معلوم نہ ہُوا ہوگا

420 مین نے اِس بڑی چالپر خیال نہ کیا

421 اگر ایسے کام ہونے دینگے تو اِسکا انجام کیا ہوگا ؟

422 تُم کِسکا ماتم رکھتے ہو ؟

423 مین نے اُس کو کہا تھا کہ وُہ اپنی

Persian

من از ہیچ حرکتی زود خشمناک نمی شوم اِلّا از سخنانِ بی ادبانہ

این بسیار عجیب است کہ از اِنسان چنین امری صادر شود ولیکن چارۂ نیست

آیا بدونِ اطّلاعِ احدی ایشان چنین کاری کردہ باشند

من رفتارِ ناصوابِ اورا کز بخاطر نیاوردم

اگر چنین اَفعال جائز باشد نتیجۂ آن چہ خواہد بود ؟

عزای کِرا داری ؟

من باو گفتہ بودم کہ کار انتظارش

Hindustani	Persian
400 جب تم مدرسے مین تھے تب کتنے طالب العلم وہان تھے ؟	وز وقتی کہ تو در مدرسہ بودی چند نفر طالب العلم دران جا بودند؟
401 قریب چالیس یا پچاس کے	منطنہ جہل نفر یا پنجاہ بودند
402 کون سا علم تم نے تحصیل کیا اور کون سے علم کو زیادہ پسند کیا؟	از علوم متداولہ کدام را در انجا آموختی و کدام یک ازان ترا پسندین تر آمد؟
403 مدرس جو مدرسے مین تھے تمھاری دو برسکی محنت پر راضی تھے؟	معلمانی کہ در مدرسہ بودند بر تحصیل دو سال از تو راضی بودند؟
404 فرنگستان کو کب چھوڑا کس مہینے مین اور کس جہاز مین تم آئے؟	از فرنگستان کی برآمدی در چہ ماہ و در کدام جہاز در ینجا آمدی؟
405 تمھارا دریائی سفر اچھا تھا اور آنے مین کتنے دن لگے؟	آیا سفر دریای تو خوش گذشت و چند روز طول کشید؟
406 جب تم کیپ مین پہنچے ہوا کیسی تھی؟	در وقتی کہ بکیپ وارد شدی ہوا چگونہ بود؟

Hindustani	Persian
407 مُنبئی مین کئی دِن رہے ؟	تا چند گاہ در مُنبئی ماندی ؟
408 اِس مُلک کی آب وہوا تم کو موافق آتی ہی ؟	آب وہوای این ولایت با مزاج تو سازگار است ؟
409 جب تم مُنبئی سے باہر جاوگے تو کونسا کام پسند کروگے عدالت کا یا محصول کا ؟	ہرگاہ از مُنبئی بیرون می روی چہ شغل را بہتر میدانی شغلِ عدالت یا محصول
410 اِنگلنڈ سے نکلنے کے آگے بادشاہ نے سر پر تاج رکھا تھا مین نے وُہ تماشا دیکھا نہین پر دو تو تماشا خانون مین اُسکا سوانگ میرے دیکھنے مین آیا	قبل ازانکہ من از انگلند برآمدم شاہ تاج بر سر گذاشتہ بود اگرچہ تماشای آن چنین رانکردم ولیکن بتقلید آنرا در ہر دو تماشا خانہای انجا دیدہ ام
411 اِس مُلک کے اکثر لوگ تُنتے باز ہین اور عداوت سے جھوٹھے دعوے	مردم این ولایت بنزاع و دست اندو بسبب عداوت و بغض کہ با

Hendustanu	Persian
388 مین ایسا سُست ہون کہ مجھکو یقین ہوتا ہی کہ ہندوستانی زبان جوکہ اِمتحان مین پسند ہونے کے قابل ہو کبھی نہ سیکھونگا	من چنان تنبل ہستم کہ یقین من ست کہ زبانِ ہندوستانی را بآن خوبی کہ در امتحان پسند شوم ہرگز بتحصیل نخواہم کرد
389 اگر تُمنے پہلے ہی سے میری صلاح لی ہوتی تو اِس مُصیبت مین نہ پڑتے	دفعۂ اوّل اگر تو صلاح دیدِ مرادر دلِ خود جای دادہ بودی در چنین صعوبت گرفتار نمی شدی
390 وُہ کبھی نیکی پر ہی اور کبھی بدی پر	او بعضی اوقات بر منہجِ صواب است و گاہی بر خطا و غلط کاری
391 وُہ عقل اور فہم سے بھرا ہوا ہی	او در فہم و ادراک کامل می باشد
392 تُم پہہ پیسا ادا کرو جو کچھ کسر ہوگی سو مین تُمکو دونگا	تو این پول را بدہ آنچہ تفاوتِ آن باشد من بتو خواہم داد
393 اگر مین بہت اُتاول نہ کرتا تو بیل	اگر من بسیار جستی و چالاکی نکردہ

Hindustani	Persian
کے سینگ میرے بدن کے وار پار ہو جاتے	بودم شاخ ہای کاو از بدنِ من درمی گذشت
394 اگر میرا گھوڑا سیخ پا ہونے کے بدلے لات مارتا تو بڑی خرابی کرتا	اگر اسپ من بعوضِ چراغیدن لگد زدہ بود آسیبِ عظیمی می رسانید
395 اُس پر یہہ تقصیر ثابت ہوئی کہ اُسنے اپنی ماکا دم بند کرکے اُسے مار ڈالا	تقصیر خفہ کردنِ مادر بر او ثابت شد
396 کب سے تُم نے مدرسہ چھوڑا ؟	چند گاہ ہست کہ از مدرسہ بر آمدی ؟
397 قریب دو برس کے ہُوا	قریب یک سال و نیم
398 کتنے دِن تُم وہاں رہے ؟	تا چند مدت در انجا ماندی ؟
399 ایک برس تک	یک سال

Hindústani

378 اگر راتکو مین اپنے گھر پال کی چابی نہین پھراتا ہون تو فجر ہونے کے آگے وُہ بند ہو جاتا ہی

379 وُہ لڑکا پانین گر پڑا اُس کے بڑے نصیب کہ ایک تختہ پانی پر تیرتا تھا اُسے لپٹ گیا اور اپنی جان بچائی نہین تو ڈوب گیا ہوتا

380 وُہ چاہتا ہی کہ تھوڑی مُدت مین اور جہان لگ ہو سکے تھوڑی محنت سے بہت سا پیسا جمع کرے

381 وُہ تازہ وارد ہی اور لوگون کی رسم و راہ سے واقف نہین اِسلیے کام کرنے مین بِالکُل حیران ہی

Persian

اگر من در وقتِ شب ساعتِ خود را کلید ندہم (م کوک نہ کنم) پیش از طلوعِ صُبح بند میشود

آن طفل در آب افتاد خوب شد برای او کہ تختۂ بر آب روان دید و بدان چنگ زدہ جانِ خود را از میان بُرد والّا غرق می شد

او میخواہد کہ باندک زمانی حتی الامکان بمشقّتِ قلیل پولِ بسیاری جمع کند

او بالمرّہ حیران است کہ کار را چگونہ اجرا کند بعلّتِ آنکہ تازہ وارد است و از رسم و آئینِ مردمِ این

Hindustani	Persian
	ولایت واقف نمی باشد
382 ہمکو کچھ نہ کچھ مقرر کیا چاہیے	آخر ما باید که یکی ازین دو چیز را مقرر کنیم
383 جبکہ وہ تمکو صلاح دیا چاہتا ہی	چون او می خواهد که هم صلاح بتو دهد
اور مدد بھی تو دونون قبول کرو اسکی	و هم امداد پس هر دو را قبول کن
صلاح اور مدد دونون لو جبکہ وہ دیتا ہی	
384 اے دوست اب تم اپنی چال	ای دوست رفتار خود را بموقع
سدھارو نہین تو خراب ہو جاؤ گے	اصلاح کن والا ضایع میشوی
اور کوئی تمپر کچھ رحم نہ کریگا	هیچ کس بر تو ترحمی نخواهد کرد
385 دریا پر جانے کو آج کسوقت بھرتی	امروز بجهت رفتن بدریا کدام وقت
موافق پڑیگی؟	مناسب تر است؟
386 افسوس ہی کہ وہ جلدی نہین آیا اگر	حیف که او زودتر نرسید زیرا که
آتا تو خون نہ ہونے پاتا	اگر رسیده بود نمی گذاشت خون بشود
387 وہ گھر گر پڑا اور رہنیوالے دبکر مر گئے	آنخانه خراب شد و اهل خانه در خرابی آن هلاک شدند

Hindustani	Persian
صاحب بہادر کے پاس جاکر جہان	کہ نزدِ جنابِ گورنر صاحب رفتہ
اُنکے ہوسکے اُس کی بدچال کا عُذر	تا مقدور عُذرِ بدرفتاری او درمیان
درمیان لاکر اُسکی شکستہ حالی اور	آوردہ از لاچاری و پریشان
خرابی سے نامدار گورنر صاحب کو آگاہ	حالی او گورنر صاحب بہادر را آگاہ
کرون	کنم
368. بھلا یہہ کہاوت ہی کہ دوست	خوب گویند دوست آنست کہ
اُسکو کہنا جو مُصیبت مین کام آوے	در وقتِ مصیبت بکار آید بنا
اِس لیئے مین اُمّید رکھتا ہون کہ تُم	بران امّید وارم کہ تو نیز درین
بھی اِس سختی مین اُسے کام آوگے	سختی ہمچنان بکار او بیائی
369. اِس حالت میں اُسکا دعوی	درین صورت اِدّعای او
ردّ ہوگا	ردّ خواہد شد
370. اگر مین اُسے مدد نہ دیتا تو وُہ	اگر من او را امدادی نکردہ بودم
ڈوب جاتا	او غرق می شد

Hindoostanee	Persian
۳۷۳ اگر یہہ صورت ہو تو ہم کس تھیا سے اپنے تئیں بچا سکینگے ؟	اگر چنین باشد بچہ آلہ حفاظت خود را خواہیم کرد ؟
۳۷۴ نیک بخت وُہ شخص ہی جو خُدا سے ڈرے اُور اُسے اپنا باپ اُور رفیق جان کر (سدا) اُسکی طرف دیکھتا رہے	نیکبخت آنکس است کہ از خدا بترسد و او را مانند پدر و دوست خود داند و (ہمیشہ) بسوی او نگران باشد
۳۷۵ کسی نہ کسی صورت سے وُہ کُتا چھوٹ گیا	بہر طوریکہ بود سگ رہا شد
۳۷۶ چاہیئے کہ وُہ چیز کہین نہ کہین ہمارے ہی پاس ہووے	آن چیز جائی کہ باشد نزدِ تو باید باشد
۳۷۷ وُہ چیز مُجھے کہین نہین ملتی	آن چیز ہیچ جا یافت نمیشود
۳۷۸ وُہ ہمیشہ جدھر تدھر دوڑتا پھرتا ہی	او ہمیشہ اینجا و آنجا می دود
۳۷۹ وُہ کیسا بھی تھا پر کام مین آیا	آن چیز بہر طوریکہ بود بکار من خورد

Hindustane	Persian
تو اُسی کو یہہ کام سونپنا اچھا ہی	کار را بدستِ او واگذاری
363 بہُت خوب مین تُمھاری صلاح	بسیار خوب من موافقِ صلاح
لیتا ہون پر یاد رکھو اگر وُہ اِس کام	دیدِ تو معمول خواہم داشت
مین عہُدہ برآنہ ہوسکا تو بہُت سا	ولیکن در نظرت باشد کہ اگر
یکمّا خرچ میرے سر پر پڑیگا اِس	او از عہدۂ این امر بر نیاید خرچ
لیئے خوب سوچ بچار کر دو اور صلاح	بیجا بر گردنِ من خواہد ماند پس
دینے مین اُسکی لاچاری پر تُم اپنی	فکرِ معقولی کن و بسبب ترحّمی کہ
رحم دِلی کے سبب دھوکھا مت	بحالِ تباہِ او داری در صلاح دادن
کھایو	من فریفتہ مشو و غافل مباش
364 تم البتّہ میری بات پر بھروسا	یقیناً بر قولِ من اعتماد کن و با
رکھو اگرچہ مجھے کچھ اندیشہ تو نہین	آنکہ من چنین گمانی ندارم اگر او از
پر اگر وُہ اِسکام مین قاصر نکلا تو اُسکا	عہدہ بر نیاید ضمانتِ آنچہ تو
ذِمّہ میرے سر پر ہی اور جو کچھ تُمھارا	زیان کنی بر من است

نقصان

Hindustani	Persian
نقصان ہوگا سو مین بھر دونگا	
365 مین نہایت دلگیر ہون کہ وہ اس کشمکش مین گرفتار ہوا اس سے اسکے باپ کو بڑا صدمہ پہنچیگا سوا اسکے نامدار گورنر صاحب کا وسیلہ جو وہ رکھتا ہی سو اسمین بھی بڑا خلل پڑیگا	من بسیار دلگیرم کہ او در چنین سختی گرفتار شد و ازین صدمۂ عظیم بہ پدر او خواہد رسید علاوہ خللِ کلّی در رابطۂ کہ او با جنابِ گورنر صاحب دارد خواہد رسید
366 افسوس ہی کہ ایسے خطرناک کام مین قدم رکھنے کے آگے تم اُس کے ارادے سے واقف نہ تھے نہین تو یقین ہی کہ تمھاری نیک صلاح اسکے دل پر خوب اثر کرتی	افسوس کہ پیش ازانکہ او قدم در چنین امرِ خطیر گذاشت تو از ارادۂ او مطلع نبودی زیرا کہ یقین من است کہ صلاح دید تو بر دلِ او خوب اثر می کرد
367 بھلا جو ہوا سو ہوا اب اسکے لیئے اتنا ہی کام کرنا باقی رہا ہی کہ گورنر	خوب حالا چارۂ منیست الّا کاری کہ من بجہتِ او کنم ہمین است

Hindustani	Persian
واسطے اُسنے اُسے طلاق دی	
356 مرطوب ہوا کے لگنے سے اُس پر پھپھوند آئی	بسبب ہوای مرطوب این چیز پرُمک برآورد
357 تو نے بروقت نمک دینے مین دیر لگائی اِس لیئے یہہ مچھی سڑ گئی	ماہی را بموقع نمک ندادی ازان سبب پوسیدہ شد
358 وُہ دس بجے میرے گھر کو آیا کرتا تھا	او دائم بساعتِ دہ در خانۂ من می آمد
359 جس وقت چور آئے اُس وقت اگر وُہ گھر مین ہوتا تو اپنا مال بچاتا	در وقتی کہ دُزدان رسیدند اگر او در خانہ خود می بود مالِ خود را محافظت می نمود
360 جسکام پر وُہ خوب دِل لگاتا ہی اُسمین ترقی محنتین کرتا ہی اور اگر	بہر کاری کہ او درست دِل می دہد در انصرامِ آن سعی و کوششِ

Hindustani	Persian
دُھن باندھے رہنے سے کامیاب	بسیار بجامی آورد واکرار استمرار
ہونے کی تُم کو اُمّید ہی تو سبکو	واستقلال موجبِ کامیابی
چھوڑ کر لازم ہی کہ یہہ کام اُسی کے	است اواز دیگران لائق تر است
سپرد کرو	کہ تو این کار را باو واگذاری
361 مین دُھن کی بابت مین بالکل	در بابتِ استمرار و مواظبت کہ
تُمھاری راے کے شامل ہون پر	می کوئی راہی من بکلی بارای تو
یہہ ایک پیچدار کام ہی جس مین جیسی	مُتّفق است ولیکن چون این
دُھن چاہیے ویسی ہی چابک	امر لیست پیچ در پیچ وچنانچہ
دستی اور استقلال بھی درکار ہی	مداومت و مواظبت دران
	درکار است موشکافی وتشخیص
	ہم می باید
362 بھلا جب کسی صورت سے	خوب چون بہیچوجہ بہتر ازین
تُم اِس سے بہتر نہین کر سکتے	نمی بینی مناسب آنست کہ این

Hindustani	Persian
بندر کو لیجاؤ گے؟	بندر خواہی برد؟
345 وُہ اُسے کچھ بولنے کی خاطر ایک طرفکو لیگیا پر کیا بولا سو مجھے معلوم نہین	او برای گفتن چیزی او را بیک گوشۂ بُرد ولیکن نمیدانم چہ گفت
346 وُہ کبھی کبھی میرے پاس آتا ہی اِسواسطے مین اُسکو خوب پہچانتا نہین	او گاہ گاہی نزدِ من می آید بنا بر آن من بسیار آشنائی باو ندارم
347 کل دس یا ساڑھے دس گھنٹے کے وقت مجھے اِسبات کی یاد دِلائیو	این را فردا در ساعتِ دہ یا دہ ونیم بخاطرِ من بیاور
348 آج فجر کو اِس گھوڑے پر مین نے دو وقت سواری کی اِس لیئے مین پھر اُسپر سوار نہین ہُوا چاہتا	اِمروز صُبح دو دفعہ این اسپ را سوار شدم لہذا نمی خواہم دیگر سوار شوم
349 اگر وُہ بار بار غیر حاضر ہوتا تو مین اُسے نہ چھوڑ دیتا	اگر او بکرّات (از خدمتِ من) غائب نمی شد من ہرگز او را از خدمت خارج

Hindustani	Persian
	نمی کردم
350 گیے برس کچھ پیشیا اُسکا مجھ پر نکلتا تھا پر تب ہی سے مین ادا کر چکا ہون	پارسال من مبلغی باو بدہ داشتم ولیکن آنرا در ہما نوقت ادا کردہ ام
351 اگر تمھارا گھوڑا کیچڑ کے ڈھیر پر تھوکر نہ کھاتا تو اُسے چوٹ نہ لگتی	اگر پای اسپ تو بر تودۂ خاک نمی خورد آسیبی باو نمی رسید
352 تمنے آج فجر کو سات ایک بجے توپ کی آواز سُنی تھی؟	آیا امروز صبح تخمیناً باعت ہفت صدای توپ راشنیدی؟
353 تم نے اُن مرغون کو آپس مین لڑتے دیکھا ہی کہ نہین؟	تو آن خروسہا را باہم در حال جنگ دیدۂ یا نہ؟
354 اِس عورت کا خصم مرگیا اور وہ رانڈ ہوگئی ہی	شوہر این زن مرد واو (حال) بیوہ شد
355 اُسکی جورو نے زنا کاری کی اِس	او زن خود را بعلت زنا طلاق داد

Hindustani	Parsian
تک پہنچکے پیچھے ہٹنا محال ہی اِس لیئے اب یہہ کام تقدیر کے حوالے کیا چاہیئے اور اُمّید ہی کہ سب بخوبی انجام پاوے	درین امر بدین غایت پیش افتادیم برگشتن ازان محال است بنا بران باید حوالہ بتقدیر کنیم و اُمّید وار باشیم کہ کلّاً بخوبترین وجہ انجام یابد
335 اِس خط کی تین نقلین کرو اور مقدور بھر ایسا صاف لکھو کہ ہر کوئی پڑھ سکے	ازین کاغذ سہ نقل بردار و بقدرِ مقدور ہمچنان بنویس کہ ہر کس بتواند بخواند
336 کل جب وُہ آوے مُجھے یاد دلانا بھولیو مت	فردا چون او بیاید بیادِ من بده و فراموش مکن
337 یہہ بات بھولیو مت جیا آگے بھول گئے تھے	این را فراموش نکنی چنانکہ پیش ازین کرده بودی
338 وہاں جاؤ اور پوچھو کہ وے	برو آنجا و بپرس کہ آنہا تا حال

Hindustani	Persian
ابتک آ پہنچے ہین کہ نہین ؟	رسیدہ اند یا نہ ؟
339 کتنے آ پہنچے اور کتنے آنے والے ہین ؟	چند نفر رسیدند و چند نفرِ دیگر را انتظار دارند ؟
340 سعادتِ اَبدی اور راحتِ دائمی اِس دُنیا مین مَیسّر نہین	سعادتِ حقیقی و راحتِ اَبدی در عالمِ سُفلی مَیسّر نیست
341 تُم دونون مین سے عُمر مین بڑا کَون ہی ؟	از شما دو نفر کدام یکی در سنّ بزرگ تر است
342 اِس کام کے لِئے تُمکو میرے پاس آنا لازم تھا	تو می بایست بجہتِ این امر نزدِ من بیائی
343 اگر بمبے کی بروقت مدد نہ پہُنچتی تو لین کی جھونپڑیون کی ساری قطار کی قطار جل جاتی	اگر بموقع اِمدادِ بمبہ نرسیدہ بود خانہای سپاہیان در لین بکلّی سوختہ بود
344 کل تُم مُجھے اپنی گاڑی مین مسجد	فردا در کالسکۂ خود مرا تا مسجد

Hindoostani	Persian
324 وُہ اُسپر بہت جلتا ہی	اورا با او بغض وحسد است
325 اُس نے پیش بندی سے یہہ کام کیا	او از روی پیش بندی این کار را کرد
326 اُس نے یہہ چیزیں ایک ایک کرکے مجھے دیں	او این چیزہا را یکی یکی بمن داد
327 مین نے اُسے دس ایک روپیے دیے ہین	من اورا تخمیناً دہ روپیہ دادہ ام
328 مین کچھ کام کو آیا ہون	من بابتِ کاری آمدہ ام
329 تمھارا صاحب کس کام مین ہی ؟	آقای شما در چہ شغل است ؟
330 اگر اُسنے ایک ہفتے کے آگے مجھے اِس بات کی خبر دی ہوتی تو اُس کی مرضی کے موافق مین نے عمل کیا ہوتا	اگر او در بابِ این امر یک ہفتہ قبل اطلاعی بمن دادہ بود موافقِ مرضیِ او عمل میکردم .

Hindustani	Persian
331. آج اگر مین اُسے پیسا اُدھار دون تو کل اُور مانگیگا	اگر امروز او را پول قرض دہم فردا دیگر طلب خواہد کرد
332. مین نے ہر طرح سے اپنے مقدور بھر تمہارا مطلب بر لانے مین کوشش جو کی سو نہ صرف تم کو اپنا احسان مند کرنیکے لیئے بلکہ اپنے فائدہ کے لیئے بھی	من در حصول مطلب تو بقدر مقدور سعی و کوششی کہ بجا آوردم نہ تنہا برای آن بود کہ ترا ممنون منت خود سازم بلکہ برای فائدہ خود ہم بود
333. آخر یہہ بات تم سے بن آئی سہی پر اچھی طرح نہ بن پڑی اُور اَب فرصت فوت ہوئی کاش کہ مین نے تمسے مدد نہ مانگی ہوتی اُور اپنی ہی تدبیر پر بھروسا کر کے کام کرتا	غرض این امر از تو بسر انجام رسید ولیکن بہ بدترین وجہ و حالا فرصت فوت شد کاش من امداد و اعانت از تو نخواستہ بودم و برای خود تدبیر اعتماد میکردم
334. اب کچھ علاج نہین اُور یہان	حال چارہ نیست ولیکن چون

Hindustani	Persian
312 دوستی کے لباس مین اکثر دشمن پائے جاتے ہین	اغلب آنست کہ ما دشمن را در لباس دوستی می بینیم
313 پہاڑ پر چڑھنے سے اُترنا آسان ہے	زیر آمدن از کوہ آسان تر است از بالا شدن بر آن
314 مین نے اُسے کہا کہ اگر میری خاطر نشان کردو کہ تم نے مجھسے اناج کا بھاؤ بازار کے نرخ سے زیادہ نہین لیا تو جو کچھ پیسا تم مانگتے ہو سو مین دونگا	من او را گفتم کہ اگر تو خاطر نشان من کنی کہ قیمت غلّہ را زیادہ از نرخ بازار نگرفتہ ہر چہ می خواہی بتو میدہم
315 مین نے آج فجر کو واٹسن صاحب کو لکھا کہ اگر تمکو ترت کتاب کی درکار نہ ہو تو مین ایک دو دن رکھکر بھیجدونگا	من امروز صبح بواٹسن صاحب نوشتم کہ اگر کتاب را احتیاج درین وقت نداشتہ باشید من در عرصہ دو سہ روز پس خواہم فرستاد

Hindustani	Persian
316 اُس نے مجھے کہا کہ مین نے	او گفت کہ من در سفر بسیار
سفر مین بہت سختیان کھینچین تھوڑا	زحمت کشیدم پارۂ از مالِ من بغارت
مال میرا لوٹا گیا اور باقی جو رہا سو راہ	رفت و آنچہ باقی ماندہ بود بجہت
خرچ کے لیئے بیچ ڈالنا پڑا	خرجِ راہ بضرورت فروختم
317 جو ہو سو ہو مین جاونگا	ہرچہ باد اباد من خواہم رفت
318 مین نہین جانتا کہ یہہ کون ساہی	من نمیدانم کہ این کدام است
اور وہ کونسا ہی	و آن کدام
319 اگر مین اور دو گھوڑے رستے	اگر من دو اسپ دیگر را در راہ
پر رکھتا تو یہہ شرط جیتتا	گذاشتہ بودم شرط را می بردم
320 اُسنے میرا دم بند کیا	او نفسِ مرا حبس کرد
321 اُسنے میرا گلا گھونٹا	او مرا خفہ کرد
322 اُس نے اُسپر پتھر اُٹھایا	او خواست سنگی بر و اندازد
323 وہ ایک گھڑی دیر کرکے آیا	او از وقتِ معین یکساعت دیر کرد

Hindustani	Persian
	بفرمائید
299 اِس مجلس کے کسی آدمی سے (بھی) پوچھو کہ جس بات کی تہمت تم مجھ پر لگاتے ہو سو ہو سکتی ہے یا نہین	از یک نفر ازین جماعت بپرس کہ در باب امری کہ تو بر من تہمت می زنی ممکن الوقوع ہست یا نہ
300 وہ اپنی چال ڈھال مین بہت اچھا ہے	او خود را بر فتار خوب نگہ می دارد
301 تم اُس سے جواب سوال کرنیکے مستحق نہین ہو or اُس سے جواب سوال کرنا تمکو پہنچتا نہین	بتو نمی رسد کہ با او جواب و سوال بکنی
302 آتا ہے تو آنہین تو دروازہ بند کرونگا	اگر میخواہی بیائی کہ بیا والا من در را می بندم
303 مین نے آگے قسم کھا کر کہا ہے کہ مین اِس عورت کو پہچانتا ہون	من پیشتر قسم خورده گفته ام کہ این زن را می شناسم

Hindustani	Persian
304 نہ مین نے اُسے کچھ کہا نہ اُسکا کچھ بگاڑا	نہ من چیزی باو گفتہ ام نہ کاری باو کردہ ام
305 اُسکے بُلاتے ہی مین حاضر ہُوا	بمجرّدی کہ او مرا خواند حاضر شدم
306 میرے بولتے ہی وُہ بھاگا	بمجرّدی کہ من این سخن گفتم او گریخت
307 خُدا نہ کرے کہ اِس جہاز کے اندر دریا مین گھامت ہووے	مبادا کہ این جہاز در دریا آب برآرد
308 ظالِم کی جان ہر گھڑی سولی پر ہی	جانِ ظالِم دائم بر سرِ دار است
309 دس حصّے وُہ آویگا	دہ مرتبہ یقین من از دیگران بیشتر است کہ او خواہد آمد
310 جون جون اُسکو زیادہ مِلتا ہی تون تون زیادہ لالچ کرتا ہی	ہر چند او را مال زیاد می شود حرصش زیادتر می کردد
311 تیری ضِدّ سے مین یونہین کرونگا	برغم اَلف تو من چنین خواہم کرد

Hindustani	Persian
لشکا ہوا تھا سو کہر پڑا جس کے باعث سارے لولک اور فانوس اُس کے توت گئے	برزیر افتاد ازان جہت تمام آویزہا و لالہ ہای او شکست
290 مین پیچھا پھرا اور چاہتا تھا کہ اگلے دروازے سے بھاگ جاؤن پر اُس عورت نے میرے بال پکڑ لیئے اور نہ جانے دیا	من برگشتم و خواستم کہ از در پیشین فرار کنم درین بین آن زن موی مرا گرفت و نگذاشت
291 ستی ہونے کی چال سرکار کے حکم سے موقوف ہوئی ہی	رسم خود کشی زنان ہندوان سرکار ممنوع شدہ
292 کل مین یہان آنے والا تھا پر کچھ کام درپیش ہوا اسلیئے نہین آیا	دیروز ارادہ آمدن اینجا را داشتم ولیکن بسبب شغلی کہ پیش آمد نیامدم
293 جب مجھے اُن چیزون کی درکار	ہرگاہ آن چیزہا را احتیاج

Hindustani	Persian
پڑیگی تب منگوالونگا	داشتہ باشم من از تو طلب خواہم کرد
294 مین نے وُہ کِتاب اُس سے عارِیتاً مانگی پر اُسنے نہ دی	من آن کتاب را عاریتاً ازو خواستم نداد
295 اگر وُہ جمعدار پیشیون کے لالچ کے مارے اپنی جورو کا خون نہ کرتا تو پھانسی نہ جاتا	اگر جمعدار بعلّتِ جرِّ نفع زنِ خود را نمی کشت او را بطناب نمی کشیدند
296 اُسنے یہہ کام کل پر موقوف رکھّا	او این کار را تا فردا در تعویق انداخت
297 مین خوب جانتا ہون کہ وُہ اُس روز اپنے ہوش مین نہ تھا	من بیقین می دانم کہ او آن روز بخود نبود
298 اگرچہ تُم آپ نہ آئے (تو خیر) پر کہلا بھیجنا تو تھا	اگرچہ شما خود نیامدید (مضایقہ نبود) ولیکن اینقدر ہم نتوانستید کہ آدمی را بجہتِ اِطّلاعِ من

Hindustani	Persian
بچپن سے پہچانتا ہون	
278 پونے سے بمبئی کو آتے تمھین کئی دِن لگے؟	از پونہ تا ورودِ بمبئی چندر وز طول کشید؟
279 جب میرے کارخانے مین کوئی جگہہ خالی ہوگی تب مین تم کو یاد کرونگا	ہر گاہ در کارخانۂ من منصبی خالی شد من ترا منظور خواہم داشت
280 کل اِسوقت مین پونے مین پہنچ چکونگا	فردا این وقت من بہ پونہ خواہم رسید
281 دو ہفتے پیچھے مین یہہ کتاب تمام کرچکونگا	بعد از دو ہفتہ این کتاب باتمام خواہد رسید
282 ایک بجے (میرے پاس آیو) اُسوقت مین اپنا کھانا کھاچکونگا	بساعتِ یک بیاد ران وقت من از چاشتِ خود فارغم
283 اگر تمھاری خاطر عزیز نہوتی	اگر پاسی شما در میان نبود

Hindustáni	Persian
توکب سے مین اُسے بر طرف کر چکا ہوتا	حال مدّتی بود کہ من او را اخراج کردہ بودم
284 اگر مین چاہتا تو اُدھر جاتا	اگر خواستہ بودم در انجا رفتہ بودم
285 میرا سب اعتبار تجھ پر سے جاتا رہا ہی	اعتبار تو بکلّی در نزد من ساقط شدہ است
286 مین اپنے باپ کے خون کا بدلا تم سے لونگا	من انتقام خون پدر خود را از تو خواہم کشید
287 سب دوسرے رستون کی بہ نسبت اس رستے سے لوگون کی آمد و رفت زیادہ ہی	ازین راہ از سایر راہہای دیگر مردم بیشتر تردّد می کنند
288 وہ گھوڑے پر سے گرتے گرتے بچ گیا	نزدیک بود کہ او از اسپ بر زمین افتد
289 وہ جھاڑ بلّور کا جو چھت سے	آن درخت بلّور کہ بسقف آویختہ بود

Hindustani	Persian
269 وُہ میری نرم مزاجی کے سبب گستاخ ہو گیا ہی	او من باب محجوبی من گستاخ شدہ است
270 سارا شہر جل گیا تھوڑا باقی رہا ۔ or قریب تمام شہر جل گیا	قریب تمام شہر در آتش سوخت
271 مہربانی کر کر اپنے باپ سے کہیو کہ کل مین تمھاری ملاقات چاہتا ہون	شفقت فرمودہ بہ پدر خود بگوی کہ من فردا میخواہم ملاقات ایشان کردہ باشم
272 وُہ گھر جو بنتا ہی اُس پر جتنا کہ مین آگے قیاس کرتا تھا اُس سے زیادہ خرچ لگا	در تعمیر آن خانہ زیادہ از انچہ من گمان می کردم پول خرچ شد
273 مین نے بڑی خوشی سے اپنی بگی بگی کا گھوڑا تھانے کو جانیکے لیئے تمھارے پاس (or تمھاری خدمت	من باشد رضا اسپ بگی بگی خود را بجہت روانگی تھانہ نزد شما فرستادہ ام

Hindustani	Persian
مین) بھیجا ہی	
274 میرے حکم دینے کے وقت پر اگر وہ اِدھر آیا ہوتا تو سب کام میری مرضی کے موافق چلتا	در وقتی کہ من حکم باو دادہ بودم اگر او ہمان وقت درینجا حاضر شدہ بود جمیع اُمور موافقِ خواہشِ من بعمل می آمد
275 جتنی مُدّت ہم مُنبئی مین رہے اُتنی مُدّت تک ہمیے تین جنے میرے یہان ہر مہینے تین تمن روپے دیکے رہتے اور کھاتے تھے	تا ما در مُنبئی بودیم این ہر سہ نفر بقرار ماہی سہ روپیہ در خانۂ من غذا می خوردند و شکنی می کردند
276 ابھی تمھارا بھائی کیا کرتا ہوگا؟	درین وقت برادرِ شما در چہ کار مشغول بودہ باشد
277 جب سے وہ بچہ تھا تب سے مین اُسے پہچانتا ہون مین اُسے	من از زمانِ طفولیت او او را می شناسم

Hendustane	Persian
بڑی بے حرمتی نکلی	من بود
255 جتنے دنونکی مجھے رضا ملی تھی اُتنے	تا مدّتی کہ از خدمت رخصت
دنون تک مین تپ سے بیمار رہا	غائب شدن را داشتم در تمامی
اِسلئے آنہ سکا	آن مدّت تب دار بودم ازان
	سبب نتوانستم بخدمت رسید
256 معلوم ہوتا ہی کہ یہہ بات پکّی	ظاہرًا این قول اصلی نہ دارد
نہین 257 اِس باتکا کچھہ ٹھکانا نہین	
258 اگر وُہ موری کی راہ سے نہ بھاگ	اگر او از راہ آبکذر نگریختہ بود گرفتار
گیا ہوتا تو پکڑا جاتا اور اغلب کہ مارے	شدہ بود علاوہ مظنّہ آنکہ از گرسنگی
بھوکھہ کے مر جاتا	ہلاک می گشت
258 میرا جانا تمھاری رضا پر موقوف ہی	رفتن من بر رخصت تو موقوف است
259 اُسکا گھر میرے گھر سے ایک گھر چھوڑ کر ہی	خانہ او از خانہ من دو خانہ فاصلہ دارد
260 وُہ ہندوستانی زبان بولنے کا دم مارتا ہی	ادّعای تکلّم زبان ہندوستانی میکند

Hindustani	Persian
261 کب سے وہ مُنبئی مین نہین آیا ؟	چند گاہ ہست کہ او در مُنبئی نیامدہ ؟
262 اگر تُمھاری ایسی حالت ہو تو تُم کیا کرو ؟	اگر تو درچنین حالت باشی چہ کنی ؟
263 یہہ کام کل ہی کرنا تھا آج پر رکھنا لازم نہ تھا	این کار را دیروز می بایست بکنی ونہ بایست تا امروز موقوف دارے
264 اُسکی تابعداری کے سبب مُجھے یون کرنا پڑا	اطاعت فرمانِ او مرا بران داشت کہ این کار را بکنم
265 یک بارگی وے مجھ پر آ توٹے	آنہا بیک بار گی بر من حملہ آوردند
266 مُفسِدون کی طرح ٹگانو کے سب لوگ یکایک جمع ہو گئے	دفعتاً جمیع مردم دہ مانند شورش طلبان اجتماع نمودند
267 اُسنے اُسکے حقمین یہہ بات جو کہی سو سُنی سُنائی کہی	او در باب فلان سخنی کہ گفت محض قول دیگران گفت
268 اُسنے یہہ کام جو کیا سو عداوت اور کینے کے رو سے کیا	او این کاری را کہ کرد عناداً وعداوتاً بود

Hindustani	Persian
243 وُہ اپنے گھوڑے پر خوب جمکر بیٹھتا ہی	او بر اسپ خود مضبوط میچسپد
244 تُمنے اپنا اِرادہ ترت ظاہر نہ کرنے سے میرے کام مین بہت سا خلل ڈالا	بسبب آنکہ ارادہ خود را زود تر بمن اظہار نہ کردی در کار من خلل انداختی
245 میرے جی مین آیا کرتا ہی کہ تجھے نوکر پیسے نکال دونَ	در دل من ہست کہ ترا از نوکری خود اخراج کنم
246 کیا تجھے اتنی عقل نہ تھی کہ اِسبات کو دریافت کرے	اینقدر ہم عقلت نمی رسید کہ ہمینی را دریافت کنی
247 اُسکے پاس مجھ سے دوچند (یعنی دونے) گھوڑے ہین	او دو مادی من اسپہا دارد
248 اُسکی آمد میری آمد سے تگنی ہی	مداخل او سہ برابر مداخل من است
249 ٹوپی کے واسطے سوزنی کا غلاف	غلافی از لحاف برای کاہ من بساز

Hindustani	Persian
بنا و تاکہ دھوپ اُنمین سے نہ چھنے	تا حرارتِ آفتاب دران نفوذ نکند یعنی روکشی (یعنی روپوشی) پنبہ دار بجہتِ کلاہِ من بدوز تا یعنی
250 کم مین کم مین نے تمھین تین بار کہا	اقلاً سہ دفعہ من بتو گفتم
251 جتنی چاہیے اُتنی دولت میرے پاس ہی یعنی بقدرِ احتیاج میرے پاس دولت ہی	من دولتِ کافی را دارم.
252 مین سورت کو جانے والا تھا اسلیئے اُسے ملنے کو اُسکے گھر کو گیا تھا	چون کہ من ارادۂ سورت را داشتم بنا بران برائے ملاقاتِ او بخانۂ او رفتہ بودم
253 اُس کا گھر میرے گھر کے متّصل ہی یعنی پڑوس مین ہی	خانۂ او متّصلِ خانۂ من است
254 اُس گفتگو کے طور سے میری	طورِ آن گفتگو دالّ بر بی عزتی

Hindustani	Persian
بنا کشتی کے پار نہ جا سکینگے	بدون کشتی عبور ممکن نیست
227 وُہ میری صلاح لیئے بغیر چلا گیا	او بی آنکہ از من صلاح کند روانہ شد
228 پہانسے نہ جانے کے بدلے سو	من مشغوفم کہ صد روپیہ بدہم و اینجا
روپیئے دینے پر راضی ہون	برنہ خیزم
229 ہم ایک دوسرے کو کتنی ایک	تا دیر وقت ما یک دیگر را
دیر تک دیکھتے رہے	می نگریستیم
230 مین لگ بھگ پہاڑ کی چوٹی	من قریب بقلۂ کوہ رسیدہ
پر پہنچا تھا کہ اتنے مین شیر نے	بودم کہ شیری بر من حملہ آورد
مجھ پر حملہ کیا	
231 وُہ سیڑھی پر سے نیچے گرا	او از پلّہ بزیر افتاد
232 جب سے مین اس گھر مین آیا	از روزی کہ من در ینخانہ سکنی
ہون تب سے بیمار چلا جاتا ہون	کردہ ام تا حال بیمارم
233 کونسا گھاٹ سب سے زیادہ اچھا ہے	کدام گذرگاہ از ہمہ سراشیب تر است؟

* الجہاز

Hindustani	Persian
234 یہہ باسن پانی سے بھر کر دیکھو اسمین کتنا سمائیگا	این ظرف را از آب پر کن و ببین چہ قدر آب دران می گنجد
235 چھ مہینے پر تم کیا سیکھتے تھے ؟	شش ماہ پیش ازین چہ چیز می آموختی ؟
236 جیسے وے گنتی مین کم ہین ویسے ڈیل ڈول مین بڑے ہین	اینہا اگرچہ در عدد کم اند اما بنا بر بزرگی جثہ خود برابر مساوی می آیند
237 اس باتکا خلاصہ یہی ہی	خلاصۂ مطلب ہمین است
238 جتنا آگے بڑھوگے اُتنا زیادہ خرابی مین پڑوگے	ہر چند پیش تر میروی بدتر میشوی
239 طول طویل کرنیمین کچھ حاصل نہین	طول دادن این امر بی مصرف است
240 ہوای مرطوب کے سبب پیتی کا خانہ چپٹ جاتا ہی	بسبب ہوای مرطوب خانۂ صندوق دران محکم میشود
241 تکیا کا غذ پر خوب بلگتی ہی	وَیفر بر کاغذ خوب می چسپد
242 جونک چمڑے پر خوب بلگتی ہی	زلو بر پوست خوب می چسپد

Hindustani	Persian
213 جب تم بندر سے نکلے تب تم کو ایک آدمی سُہارا دیکر گھر کو لایا	چون تو از بندر جدا شدی شخصی زیرِ بغل ترا گرفتہ آورد
214 اُس کے حاضر نہ ہونے کے وقت مجھ سے یہہ کام نہین ہوسکتا	در غیبتِ او من این کار نمی توانم کرد
215 میرے بیٹے کے پاس جلد جاکر خبر کرو کہ اگر تم شتاب میری مدد کو نہ آؤ گے تو یقین ہی کہ مین مارا جاؤنگا	نزدِ پسرِ من بتعجیل تمام برو وبگو کہ اگر تو زود تر بہ کمکِ من نیائی یقین بدان کہ من ہلاک خواہم شد
216 نہ صرف مین اُس لگ جا پہنچا بلکہ اُس سے آگے نکل گیا	نہ ہمین من باو رسیدم بلکہ از و در گذشتم
217 تین آدمی چار آدمی سے لڑے	سہ کس با چہار کس جنگ کردند
218 جس طرف سے آواز آئی سو صاف تمھارے سُننے مین آئی ؟	از سمتی کہ آواز بگوشِ تو خورد بخوبی شنیدی ؟

Hindustani	Persian
219 مین ایک (دوسرا) نوکر رکھا چاہتا ہون کیونکہ جو نوکر ابھی میرے پاس ہی سو مجھے پسند نہین	من میخواہم (دیگر) نوکری نگہدارم زیراکہ نوکری کہ حال دارم خوشم نمی آید
220 بڑا افسوس ہی کہ وہ اپنے بچون کی زیادہ خبر گیری نہین کرتا	حیف کہ او زیادہ ازین متوجہ احوال طفال خود نمیشود
221 مین ایک یا دو دن مین جاونگا	من در یک روز یا دو روز خواہم رفت
222 اُسنے اُسکو بیرحمی سے مارا	او فلانرا بہ بی رحمی زد
223 پانی اتنا تھوڑا ہی کہ ہوڑی اُسمین نہ تر یگی	کمی آب نمیگذارد کہ کشتی بگذرد
224 موجین چٹانون پر لہراتی ہین	موج دریا بسنگ میخورد
225 جبسے اُسنے نوکری کی ویسی مین نے اُسکو تنخواہ دی	موافق خدمت او من اورا در ماہہ دادم
226 ندی کا پانی اتنا گہرا ہی کہ ہم	آب در رود خانہ بحدیست کہ

Hindustani	Persian
	خفیہ بعمل آورد
202 اگر مَیں آگے جانتا کہ میری گائے ایسی خوبی رکھتی ہے تو اُسے بازار مین نہ بیچتا	اگر پیش ازین دانستہ بودم کہ مادہ گاو مَن بدین خوبی است اورا در بازار نمی فروختم
203 جب یہہ اتّفاق ہُوا اگر تُرت مدد پُہنچتی تو اُسکی جان بچتی	بمجرّد وُقوعِ این واقعہ اگر مدد رسیدہ بود او جانِ خود بسلامت می برد
204 بمبے کی بروقت مدد پُہنچنے سے گھر وٗنکا کُچھ تر انُقصان نہ ہُوا	بسببِ آنکہ بمبہ بموقع رسید نقصانی فاحش بخانہای مردم نرسید
205 تُم اُسکی آنکھ بچا کر یہہ اُٹھالے سکتے ہو؟	بی آنکہ او ترا بیند می توانی این چیز را بگیری؟
206 زہر جو کھلایا گیا تھا اُسنے	زہری کہ او دادہ بود تا دو

Hindustani	Persian
دو گھڑی تک کچھ اثر نہ کیا	ساعت اثر نکرد
207 لکھا ہوا پیغام بھیجیو نہ زبانی	پیغام مکتوبی بمن بفرست نہ زبانی
208 اگر اسکی مدد نہ پہنچتی تو میرا مقصد ہاتھ نہ آتا	اگر او امدادی نمی نمود من در حصولِ مدّعای خود محروم می ماندم
209 تم جانو تمھارا کام میں تو الگ رہا چاہتا ہوں	تو خود دانی کار خود را من میخواہم بحالِ خود باشم و طرفدار ہیچ کدام نباشم
210 ایک لڑکا باپ پر پڑا ہی اور ایک ماں پر	یک پسر بصورتِ مادر ست و دوئمی بشباہتِ پدر
211 اسکی طرف پیٹھ کرو اور میری طرف منہ	پشت باو کن و روی بمن
212 میں یا تو چلکر گھر کو آیا یا کوئی مجھے اٹھا لایا	آیا من پیادہ بخانہ آمدم یا کسی مرا بخانہ آورد

Hindustani

اگر تو جلد پھر نہ آویگا تو خوب مار کھائیگا | مراجعت نکنی ترا بشدت خواہم زد

ورسوا اسکے تیرا آدھا بگار (بھی) | علاوہ برآنکہ نصف مواجب ترا (ہم) قطع خواہم

کاٹا جائیگا

195 مین چاہتا تھا کہ آج باہر جاؤن | خواستم امروز بیرون بروم

پر دردِ سر کے سبب نہین جا سکتا | ولیکن بسببِ صداع کہ دارم نمی توانم رفت

196 میرے گھوڑے نے سائیس | سیس من سائیسِ خودم را

کو ایسی سخت لات ماری کہ وہ لنگڑا | چنان لگدی سخت زد کہ

ہو گیا | پای او لنگ شد

197 اگر مین وہان ہوتا تو | اگر من درآنجا می بودم نمی گذاشتم

گھر مین سے باہر نہ جانے دیتا | کہ او از خانہ بیرون رود

198 اس نالائق چال کی مین در | سن اعماض از چنین رفتارِ

گذر نہین کر سکتا اور اگر پھر ایسی | ناشایستہ نمی توانم کرد و اگر

بار

Hindustani	Persian
بات ہوئی تو البتہ وُہ میرے غضب مین پڑیگا	باز چنین حرکتی صادر شود یقین است کہ باعثِ نہایت تکدّری من خواہد بود
199 جب تک تُم مُجھے اپنے پھر آنیکا پکّا بھروسا نہ دو تب تک مَین تُمھین جانے دینے کا نہین	تا تو مرا در بابِ مراجعت کردن خود خاطر جمع نکنی نمی گذارم کہ بروی
200 اگر دُکال ایسا سخت ہی کہ تونگر لوگ بھوکھے مرتے ہین تو غریب لوگ کسطرح بچینگے	اگر قحط باین شدّت است کہ صاحبانِ دولت از گرسنگی می میرند پس مردمانِ فقیر چہ کونہ زندہ خواہند ماند
201 ہونہار نہین کہ وُہ اپنے کسی دوست کی صلاح لیئے بغیر کام اِتنی احتیاط سے اور چُپ چاپ کرے	ممکن نیست کہ او امرِ خود را بدون مشورتِ بعضی از دوستان خود با چندین اِحتیاط در

Hindustani	Persian
	اگر ببیار مشکل است
183 میرا بیٹا ہر روز مکتب مین جاتا ہے	پسرِ من در مکتب میرود و درسِ
اور اپنا سبق زبان پر یاد کرتا ہے پر	خود را حفظ میکند ولیکن چون
جب گھر کو آتا ہے تو اپنے بھائیونکے	بخانه می آید بجز بازی با برادران
ساتھ کھیلنے کے سوا اور کچھ نہین کرتا ہے	خود کاری دیگر ندارد
184 آج کل اگر میرا نوکر یہان آوے	اگر نوکرِ من امروز یا فردا اینجا
تو اُسے کہنا کہ تیرا صاحب تیرا مُنہہ	بیاید او را بگو که آقای تو نمی خواهد
دیکھنے چاہتا نہین کیون کہ تو نے	دیگر روی ترا ببیند زیرا که تو
گستاخی کی ہے	بی ادبی (وشوخی) میکنی
185 آگے اُسکے دیکھنے کا مجھے بڑا	پیش ازین من بسیار رشائق
شوق تھا پر اب نہین	دیدنِ او بودم ولیکن حال مائل نیستم
186 اگر تم آگے آئیے	پر بیشتر آمده بودید من شما را در
مین تمکو اپنی نوکری مین رکھتا	خدمتِ خود

	Hindustani	Persian
۱۸۷	لیتا ہی تو لے نہین تو چلا جا	اگر میخواہی این را بر دار والّا برو
۱۸۸	اگر تم ایسا کام کروگے تو مین	اگر چنین کاری بکنید من شمارا
	تمھین نوکری مین سے نکال دونگا	از خدمت اخراج خواہم کرد
۱۸۹	اُسنے اپنا غم لوگونسے چھپایا	او غم (واندوہ) خودرا از مردم نہان داشت
۱۹۰	اگر وُہ ایک روز آگے کوچ کرتا	اگر او یک روز پیشتر کوچ کردہ
	تو اپنے صاحب سے جا ملتا	بود با آقای خود ملحق می شد
۱۹۱	مین نے اُس پُل پر ایک تھیلی	در روی آن پُل کیسہ پیدا
	پائی	کردم
۱۹۲	راضی رہنے کے بدلے وے	پشان قناعت را بمنا زعہ بدل
	تمنّا کرنے لگے	نمودند
۱۹۳	برس بھر مین اُسکی کتنی آمدہی	او سالی چقدر مداخل وارد دہ
۱۹۴	گھوڑے والے سے کہو کہ	سائیس را بگو کہ اگر زود

Hindustani	Persian
۷۷۱ اگر تم ایسا کروگے تو تمھاری ہی خرابی ہوگی	در ارتکاب این امر خود را تباہ خواہی کرد
۷۷۲ ایسے آدمی کے ساتھ تھوڑا کام پڑنا بہتر ہے	با چنین اشخاص ہر چند معاملہ کمتر باشد بہتر است
۷۷۳ جب مین پونے کو جاتا تھا ایک مرد رستے مین ملا جو پونے سے آتا تھا	در وقتی کہ من بہ پونہ می رفتم با مردی در راہ ملاقات کردم کہ از سمت پونہ می آمد
۷۷۴ پہلے ہی مین نے ایسا خیال کیا تھا اور اب تجربے سے معلوم کیا کہ حق بجانب میرے تھا	در ابتدا من چنین تصور کردہ بودم و عاقبت الامر بتجربہ معلوم شد کہ تصور من صحیح بودہ
۷۷۵ اسنے گردن اٹھا کر دور نظر کی	او سر راست کردہ بدور نگاہ کرد
۷۷۶ جتنا اناج اس کھیت مین بویا گیا اس سے دس حصے زیادہ پیدا ہوا	آنچہ زرع شدہ بود از قرار تخمی دہ تخم بعمل آمد

Hindustani	Persian
۷۶۷ اُس نے ایک بیش قیمت گھوڑا مول لیا	او اسپی گران بہا خریدہ
۷۶۸ یہہ وہی بات ہی جو مین نے تھوڑے دِن پر خریدی تھی	این ہمان ماہوتی است کہ پیشتر خریدہ بودم
۷۶۹ اگر تو میرا نوکری مین رہا چاہتا ہی تو ہر ایک کام مقدور بھر خود را حتّی المقدور بخوبی باید بکنی اچھی طرح کرنا ہوگا	اگر تو میخواہی نوکرِ من باشی کارِ
۷۸۰ تیری گفتگو سے معلوم ہوتا ہی کہ تو نے اپنے باپکو واقف کیا ہی	از قولِ تو چنان معلوم میشود کہ تو پدرِ خود را ازین امر آگاہ کردہ
۷۸۱ تمھاری بولی ایسی مشکل ہی کہ مین ایک لفظ بھی نہین سمجھ سکتا	زبانِ تو چنان صعب است کہ یک کلمہ حالی من نمیشود
۷۸۲ مین نے سمجھا کہ ہندی بولی آسان ہی پر اب معلوم ہوا کہ بہت مشکل ہی	من تصور کردم کہ گفتارِ ہندی آسان ہست ولیکن حال معلوم شد

Hindustani	Persian
166 وُہ میرے مُنہہ پر یون بولنے ڈرتا ہی اِس لِئے میری پیٹھہ پیچھے بولتا ہی	او جُرأت ندارد کہ در حُضورِ من چنین سخنی بگوید ازین سبب درغیابِ من میگوید
167 نامدار گورنر صاحِب نے مُجھہ سے کہا کہ یہہ حُکم جس تاریخکو نِکلا اُس سے آگے برس کے شُروع سے جاری ہونے کا تھا پر ہِندوستان کے نامدار وزیر نے منع کیا کہ یہہ حُکم اُسکے نِکلنے کی تاریخ کے آگے جاری نہ ہونے پاوے or نامدار گورنر صاحِب نے مُجھے کہا کہ یہہ حُکم جس تاریخکو صادِر ہوا اُسسے آگے برس کے شُروع سے عمل مین آتا لیکن	نوّاب مُستطاب گورنر صاحب بمن گفتند کہ مُمکن بود کہ این حکم را از ابتدای سال قبل از تاریخِ صُدورِ آن جاری سازند اگر جنابِ مجدت ونجدت اِکتناہ وزیرِ امورِ ہندوستان مانع نمیشدند کہ قبل از تاریخِ صدور جاری نشود or نوابِ مُعلّی القاب گورنر صاحب بمن گفتند کہ بنا بود کہ این حکم از

Hindoostani

ہندوستان کے نامدار وزیر نے
فرمایا کہ جس تاریخکو یہہ حکم ظاہر ہُوا
اُسی تاریخ سے لوگون پر اُسکا
عمل چلے

168 جب وُہ اپنے کام پر دِل
لگاتا ہی تو چار دِن کا کام چار گھڑی
مین کرتا ہی

169 اُس نے اُسکو ایک جھاڑی
ڈالی سے لٹکا کر پھانسی دِئی

170 وے بِلا تأمل لڑ پڑے

Persian

ابتدای سال قبل از تاریخ
صُدور آن بعمل بیاید ولیکن
جناب ابہت وجلالت ہمراہ
وزیر اُمور ہندوستان فرمودند
کہ عملِ این حکم از تاریخ صدورِ آن
بر مردمان جاری شود

ہر گاہ او دل بکار خود می بندد
کارِ چہار روز را در چہار ساعت
باتمام میرساند

او فلان را بر شاخِ درختی
مصلوب کرد

آنہا در نہایتِ آسانی در بہانہ
جوئی منازعہ بودند

Hindustani	Persian
158 میری صلاح یہہ ہی کہ آیندہ تُم زیادہ ہوشیار رہو	برای من اینست کہ من بعد بسیار احتیاط کنی
159 اِس روِش مین تو مُجھے احمق بناویگا	دریصورت تو مرا نادان خواہی ساخت
160 اگر میرے پاس اِسقدر پیسا ہوتا تو مَین اُس گھر کی مرمّت کرتا	اگر من بقدرِ کفایت پول می داشتم مرمّتِ آن خانہ را میکردم
161 تُم ہندوستانی زبان باقاعدہ سیکھا چاہتے ہو تو سیکھو پر مَین تو ابتک مقدور بھر اِدھر اُدھر سے سُن سُن کے سیکھا	اگر تو زبانِ ہندوستانی را باقاعدہ صرف ونحو می خواہی یاد کیری مُختاری امّا من تا امروز بقدرِ مقدور بواسطہ تکلّم کردن باہرکس یاد گرفتم
162 وُہ غریب ہاتھی جو کل تُم نے میرے واسطے بھیجا اُس یہہ سفید	این مادہ کاوِ سفید وآن اسپِ سیاہ در قیمت افزون

Hindyatani

گائے اور وہ کالا گھوڑا زیادہ قیمت کا ہے

163 دکھن اور ہندوستان کے اکثر شہرون مین گھوڑے زراعت کے کام مین کم لگاتے ہین

164 اگر کل تم نے یہہ خبر سُنی تھی تو کیون تُرت آکر مجھے خبر نہ دیئی

165 پتیل کہتا ہے کہ مین نہ مکہ دے سکتا ہون نہ دودھ نہ بیضے نہ گھاس نہ مُرغی غرض میرے گانو مین کچھ نہین لیکن اُسے خوب سا مارا چاہیئے تب جو کچھ مانگو گے سو سب حاضر کریگا

Persian

ازان فیلِ اُنسی است کہ تو دیروز برای من فرستادی

در دکھن و در اکثر از شہرہای ہندوستان با اسپ زراعت کمتر میکنند

چون این خبر دیروز بتو رسیدہ بود چرا ہمانذم مرا اطّلاع ندادی

اگرچہ کد خدا میگوید کہ در دہِ من ہیچ نیست از قبیلِ مکہ و شیر و تخمِ مُرغ و کاہ و مُرغ ولیکن او را باید بسیار زد تا ہمہ چیز حاضر کند

Hindustani	Persian
جاؤ تو میرے پاس آیو نہین تو نہین	مرا ملاقات کن والّا فلا
148 اتنی دسترس مجھکو نہین	در قوّۂ من نیست کہ این قدر پول بدہم
149 لڑائی کے میدان مین مردون کی مانند مرنا بھلا ہی نہ کہ نامردون کی طرح بھاگ جانا	در میدانِ جنگ دلیرانہ جان دادن بہ کہ ہمچو نامردان ہزیمت نمودن
150 کیا تمھاری روانگی کے وقت مین نے تمھین نہین جتایا تھا؟	آیا در وقتِ روانہ شدنِ تو من ترا اطّلاع نہ دادہ بودم؟
151 تم بادشاہ کا بھیس لاؤ مین وزیر کا سوانگ لاؤنگا	تو تقلیدِ آن شاہ را کن و من متقلّدِ وزیرش میشوم
152 مین تمھین خدا کا واسطہ دیتا ہون کہ یہہ بات کسی سے نہ کہنا	من ترا بخدا قسم می دہم کہ این سخن را ہیچکس باز گو مکن
153 وہ ایسی حالت مین ہی کہ	او با من در مقامی است کہ

Hindustani	Persian
جو کچھ تین کہون سو وہ بیشک قبول کریگا	آنچہ من ازو بخواہم لا محالہ باید بجا آورد
154 چاہو تم پہہ شرط اُن سے اظہار کرو پر مجھے یقین ہی کہ وے اِس شرط پر راضی نہ ہونگے	اگر خواستہ باشی این امر را بایشان اظہار کن ولیکن یقین من است کہ ایشان ہرگز بدین شرط راضی نخواہند شد
155 یہہ کام مشکل ہی پر مین بہرصورت کرونگا	این کاری ست مشکل امّا بہر صورت من بجا خواہم آورد
156 اگر تو شایستہ آدمی ہوتا تو مجھے گھڑی گھڑی کہنا نہ پڑتا کہ تو اپنا کام کر	اگر تو مردِ نیک می بودی اِحتیاج بفرمایشِ چنین وچنان کردن نداشتی
157 اِس صورت سے وہ اپنی دولت کھو بیٹھیگا	درینصورت او دولتِ خود را برباد خواہد داد

Hindustani	Persian
پگار کے سوا بھاتا بھی تجھے دونگا	هم تو خواهم داد
۱۳۹ اُسے کہو کہ اُس بد ذات چھوکرے سے کہے کہ جب صاحب کچھ کام فرماتا ہی تو تو ہنستا ہی اگر پھر ایسا کریگا تو تیرے بدن کی کھال کھینچی جائیگی	بگو او را که بآن خانه شاگرد بد ذات بگوید که هرگاه آقای تو ترا کاری میفرماید تو خنده میکنی اگر بار دیگر چنین امراز تو صادر شد پوست ازبدنِ تو خواهم کند.
۱۴۰ معلوم ہوتا ہی کہ میرے حضمین کچھ خرابی کا کٹھن کام وہان چلتا تھا	چنان معلوم میشود که از برای متضرّر ساختنِ من کاری دشوار درمیان داشتند
۱۴۱ اِتنا جلد دوڑنے کے بدلے آہستے چلنا اُسکو لازم تھا کہ نہین	آیا نمی بایست که او در عوضِ چنین تُند دویدن آهسته برود
۱۴۲ اگرچہ راجا نے تین لاکھ روپئے	باوجودِ آنکه راجا راضی شد

Hindustani	Persian
اور اپنے دو بیٹے ضامنی مین دینے چاہا تو بھی ہند کے نامدار گورنر جنرل صاحب لڑائی کی تیاری کرتے رہے	که سه لکهه روپیه بدهه و دو پسر خود را هم کرو بدهه مع ذالک جناب قمر رکاب کورنر جنرل هند در تهیّهٔ لشکر حسبارت نمودند
143 اِن روپیون کے تین برابر حصّے کرو	این تنخواه را تقسیم سه قسمت مساوے کن
144 وُہ میوہ جو تُم گئے وقت کے آگے لائے تھے سو سب سے اچھا تھا یہہ کھانے کے لائق نہین دوسرے وقت اچھا لائیو	میوهائی که پیش ازین بهمین نزدیکیها برائے من آورده بودی بهتر بود این لائق خوردن نیست باید بار دیگر به ازین بیاوری
145 رستے مین اُسپر میری نگاہ نہ پڑی	من در راه از و غافل شدم و او را نه دیدم
146 مَین نے تُمکو غیر شخص سمجھا	مَن ترا شخص دیگر تصوّر کردم
147 کل اگر اِس رستے سے ہو کر	اگر فردا ازین سمتها عبور کنی

Hindustani	Persian
مُنہہ لگاتا ہی	رو میدہد
28 روشنی چھوڑ دہ اندھیرا چھوڑ دو	از مقابل روشنائی دور شو و تاریکی مکن
29 وُہ شک رکھتا ہی کہ دو اور دو چار ہی یا نہین	او شک دارد کہ دو و دو چہار است یا نہ
30 کیا وُہ پیسا جو مین نے تمھین دیا سو سب خرچ ہُوا؟	آیا پولی کہ بتو دادم کلاً خرج شد؟
31 مین پونے ہو کر ستارے کو گیا	در وقت رفتن بسمت ستارہ از راہ پونہ رفتم
32 وُہ اُسے اُس بکھیرے سے چھُڑا وہان سے اپنے ساتھ لیگیا	او فلان کس را ازان نزاع باز داشتہ ہمراہ خود ازان جا ببرد
33 تمھارے نوکر نے تمھاری تلوار اور کمر بند (مہ پٹکا) چند روپیون	نوکر تو شمشیر و کمر بند ترا نزد فلان کس بپانزدہ روپیہ گرو نہادہ

Hindustani	Persian
پر اُس کے پاس گرو رکھا ہی	است
134 پہلی چوٹ کھانے کے پیچھے	در ضربتِ اولی او بہوشِ خود
وُہ خوب اپنے ہوشمین تھا پر جب	بود ولیکن در ضربتِ ثانی بیہوش
دوسری کھائی تب بے ہوش ہوگیا	گشت
135 روے سب دھسکر گھر کے	جمیع ایشان بشتاب داخلِ
اندر گھسے	اندرونِ خانہ شدند
136 مین تمھین سزا دونگا تاکہ اورونکو	من ترا سزا دہم تا دیگران
عبرت ہو	عبرت گیرند
137 اگر وُہ شام کو میرے پاس	اگر او بوقتِ شام نزدِ من بیاید
آویگا خواہ مانگے یا نہ مانگے پر مین	خواہ از من بخواہد یا نہ خواہد البتہ
اُسے کچھ نہ کچھ دونگا	من چیزی باو میدہم
138 اُسے کہو کہ اگر تو میرے	بگو او را کہ اگر با من مسافرت
ساتھ مسافری مین آویگا تو مین	کنی علاوہ بر مواجب خورد و خوراک

Hindustani	Persian
پر لایا ہے مین نے اُسکو دو روپیون پر راضی کیا	من اورا بران داشتم کہ بدو روپیہ راضی شد
۱۱۷ اُسکی چال ڈھال کی بابت جو مین نے تم سے کہا سو اُسکو مت کہنا	از بدرفتاری آنکس کہ من بتو گفتم زنہار با دیگران نکنی
۱۱۸ اگر تم یہہ چیز مجھے نہین دے سکتے تو اُسکے عوض مین اور کچھہ دو	اگر تو این چیز را بمن نمی توانی بدہی در عوض آن چیز دیگر بدہ
۱۱۹ اگرچہ مین ہندوستانی زبان اچھی طرح نہین بول سکتا پر دیسی لوگ میری بات سمجھتے ہین	اگرچہ من زبان ہندوستانی را بخوبی تکلم نمی توانم کرد ولیکن اینقدر ہست کہ مردم این ولایت مدعای مرا می فہمند
۱۲۰ اُس عورت کے خاوند کی باگ اُسکے ہاتھ مین ہے اُس مرد کا	لگام شوہر آن زن در دست خود آن زن میباشد اختیار

اجتہاد

Hindustani	Persian
اِختیار اُسکی عورت کے ہاتھ مین ہی	آن مرد بدستِ زنش میباشد
121 موم آگ سے گل جاتا ہی	موم از آتش گداختہ میشود
122 اگر تُم اِس جھاڑ کو پانی نہ سیچوگے تو وُہ سوکھہ جائیگا	اگر این درخت را آب ندہی خشک خواہد شد
123 یہہ پھول کملا گیا (یہ مُرجھا گیا) ہی	این گل پژمُردہ شدہ است
124 گھر کو جاکر کھانا کھاکر جلد پھر آئیو	برو در خانہ و غذا خوردہ بزودی مُراجعت کن
125 وُہ اپنا سارا مال کھا گیا	او ہمہ اموالِ خود را خورد و تلف کرد
او اُسنے اپنی ساری دولت اُڑا دی	
126 جب تُم یہہ لفظ ایک بار یا دو بار پڑھہ چُکوگے تب اُسکی معنی کو سمجھوگے	ہر گاہ این کلمہ را یک مرتبہ یا دو مرتبہ خواندہ باشی آنوقت معنی آنرا خواہی فہمید
127 وُہ اپنے نوکرون کو بہت	او بسیار نوکرہای خود را

Hindustani.	Persian.
بھرنے لگے اگر تین چار دن اور برسات پڑے تو بالفعل کفایت کریگا	بشدن کردہ اگر دو سہ روز دیگر باران ببارد حال کفایت خواہد کرد
108 پہلے وے کونسا دانہ بوتے ہین ؟	در ابتدا ایشان چہ قسم زراعت غلہ می کنند ؟
109 آج کونسا بڑا دن ہی ؟ تہوار ہی ؟	امروز کدام عید است ؟
110 مین دو پہر تک لوگون کو جانے نہین دونگا	تا ظہر مردمانرا رخصت رفتن بخانہ نمی توانم داد
111 میرا تنبو فلانے گانو مین بھیجو اور وہان کھڑا کرو اومین پرسون وہان جاکر زمین جو ناپی جائیگی سو دیکھونگا	خیمۂ مرا در فلان دہ بفرست وبگو در انجا بزنند من پس فردا آنجا بجہت دیدن زمینی کہ باید مساحت کردہ شود میروم
112 وہان رستے مین بڑے	در انجا سنگہای عظیم در راہ

Hindustani	Persian
پتھر بہت سے ہیں اور کہیں ڈھالو ہے	هست و بعضی کوهها ے
پہاڑ اور سرور کے نزدیک	سرشیب و قریب بسرور رود
ایک نالا ہی جنمیں سے پار اُترنا	خانه ایست که عبور ازان
بہت دشوار ہی	خیلی دشوار است
113 کورے گانو کی ندی پر کوئی	آیا در رودخانهٔ کوریگام کشتی هست
ہوڑی ہی ؟	یا نه ؟
114 ہاں سرکاری ناو ہی تمھیں	بلی کشتی سرکار است اُجرتی
کچھ دینا نہیں پڑیگا	نمی باید بدهی
115 کس نے تمکو کہا کہ جو کچھ تم نے	که ترا گفت که آنچه تو دیشب
مجھے گئی رات کو کہا تھا سو میں نے	بمن گفته بودی من بفلان کس
اُس سے کہا ؟	اظهار کردم ؟
116 پہلے اُسنے اُس کتاب کے دس	در ابتدا او از برای آن کتاب
روپئے مانگے پر میں اُسکو دو روپیہ	ده ۱۰ دو پیه خواست ولیکن

Hindustani	Persian
	بمیشود ؟
99 وے لوگ شاشتی سے بہت سی گھاس مُنبئی کو لاتے ہیں اور اُسکی اچھی قیمت آتی ہے	آن مردم بسیار کاه از شاشتی بمُنبئی می آورند و آن خوب بفروش می رسد
100 کُنبی لوگون کو گھاس مین بڑا نفع کیون کر ملتا ہے ؟	بچه سبب زارعین را در دادو ستدِ کاه نفع بسیار عائد میشود ؟
101 کیونکہ اُسکے بونے مین کچھ خرچ یا محنت نہین پڑتی	بجهتِ آنکه در زراعت کردن برایشان زحمتی یا فخارِ جی واقع نمی شود
102 گئے برس برسات بہت ہوئی اِسلئے اناج اِتنا سستا ہے	پارسال باران بسیار بارید ازین جهت غلّه این قدر ارزان است
103 کِتنے لوگ مجھے عرض کرنیکے	چند کس منتظرِ من می باشند

Hindustani	Persian
لیئے حاضر ہیں ؟	کہ مطالب خود را بمن گفتہ باشند ؟
104 انکو ایک ایک کر میرے پاس لاؤ	آن جماعت را یکی یکی پیش من بیا ورید
105 وُہ دھوبی ہے جس کی گاے جاتی رہی ہے اور وُہ گمان کرتا ہے کہ اُسے کوئی پڑوسی دوسرے گانو کو لے گیا اِسلیئے چاہتا ہے کہ آپ اِس بات کی تجویز کرو	آنشخص کاذر است و مادہ کاو او گم شدہ و گمان می کند کہ یکی از ہمسایگان آن کاو را او ردہی دیگر بُردہ میخواہد شما تفتیش این مُقدّمہ را کردہ باشید
106 کیا ابتک پانی کا توتا چلا جاتا ہے ؟ یعنی پانی کی کم آبی (یعنی قِلّت) چلی جاتی ہے ؟	آیا ہنوز کم آبی باقی است ؟
107 نہیں۔ اب کوئے پانی سے	نہ حالا چاہ ہا شروع در پُر

Hindustani	Persian
پر پہنچے نہ لے سکا	طلب خود را از و وصول نتوانست کرد
85 تم بڑے تقاضا کرنے والے ہو	تو بسیار مرد متقاضی ہستی or مرد بد طلبی
86 کچھ مضایقہ نہین	چہ مضایقہ or مضایقہ این معنی نیست or نقلی نیست or حکایتی نیست
87 ہمنے اُسے اِس شکستہ حالی مین دیکھکر آپس مین بہری (or چندا) کرکے اُسے پہنچا دیا	چون ما او را در چنین شکستہ حالی دیدیم درمیان خود پولی تقسیم کردہ او را دادیم
88 بازار سے ایک پیسے کا تیل دو پیسون کی لکڑی اور دو پیسے کا آٹا میرے لیئے مول لے آؤ	بر و در بازار یک پیسہ روغن و دو پیسہ ہیزم و دو پیسہ آرد از برای من بخر و بیار
89 مین یہہ بہتر جانتا ہون کہ تمھارے بدلے مین آپ سے یہہ بات کہون	در خیال من پسندیدہ تر اینست کہ بعوض تو من خود او را بگویم

بلم ۲۷

Hindustany	Persian
۹۰ یہہ رستہ کہان جاتا ہی ؟	این راہ بکجا میرود ؟
۹۱ کیون تُم ایسی ہلکی بات پر مُجھے گھڑی گھڑی اذیّت دیتے ہو ؟	برای چنین امرِ جزئی چرا دائم زحمت بمن میدہی ؟
۹۲ رستے مین تُمھین کئی دِن لگے ؟	سفرِ شما در راہ چند روز طول کشید ؟
۹۳ تُم کِس رستے سے آئے ؟	از کدام راہ آمدی ؟
۹۴ مین کھیرا بھروچ کو کن ہو کر آیا	من از راہ کھیرہ و بھروچ و کوکن آمدم
۹۵ آج مین نے اُسے دیکھا اور کہا کہ کل فجر آٹھ بجے آیئو	امروز من او را دیدم و گفتم کہ فردا صبح بساعتِ ہشت بیاید
۹۶ مین ایک دِن آڑ اپنا سبق لیا کرونگا	من یک روز درمیان درس خود خواہم خواند
۹۷ اُسے کہو کہ ہر روز سورج نکلتے ہی آیا کرے	او را بگو کہ ہر روز وقتِ طلوعِ آفتاب بیاید
۹۸ اِن دِنون کِس گھڑی پوچھتی ہی ؟	درین روزہا در چہ ساعت صبح طالع

Hindustani	Persian
۳۳ تمنے میت بھر کر مجھکو دیکھا کہ نہین ؟	آیا مرا سیر دیدی یا نہ ؟
۳۴ چوکیدار کی آنا کانی سے قیدی بھاگ گیا	بسبب اغماض کردن پاسبان قیدی فرار کرد
۳۵ وہ کہتا ہی کہ یہہ کھوکھلا ہی پر مین کہتا ہون کہ سب کا سب ٹھوس ہی	او می گوید این چیز مجوف است اما من میگویم که تمامی آن مصمت است
۳۶ مغلائی عمل مین گجرات کا پاے تخت کہان تھا ؟	در ایام سلطنت مغلیه دار الملک گجرات کجا بود ؟
۳۷ منبئی کی آب وہوا تمکو موافق آتی ہی کہ نہین ؟	آب وہوای منبئی با مزاج تو ساز کار است یا نه ؟
۳۸ اگر دیوار گر پڑے اور کوئی کرایہ دار گھر مین رہتا ہو تو اسکی مرمت کون کرتا ہی مالک یا کرایہ دار ؟	هرگاه شخصی بکرایه در خانهٔ سکنی داشته باشد و دیوار آن خانه بیفتد مرمت آن بر عهدهٔ صاحب خانه می باشد یا مستأجر ؟

Hindustani	Persian
۷۹ اکثر اِس مُلک کے لوگ تُنتے باز ہَین	اکثر مردمِ این ولایت لجوج و جنگ جو می باشند
۸۰ اگر تُمنے میرے کہے مُوافق کام کیا ہوتا تو مَین بچ جاتا بلکہ اِس منصوبے کے سبب فائدہ پاتا پر تُمھاری بے تدبیری کے سبب مَین نقصان مین آگیا	اگر تو مطابقِ گفتۂ مَن عمل کردہ بودی من خسارت نمی کشیدم بلکہ ازین فکری کہ کردہ بودیم نفعی عائد می شد ولیکن بسببِ سوء تدبیرِ تو من خسارت کشیدم
۸۱ اُس شخص پر تُمھارا کُچھ نکلتا ہی ؟	او چیزی بتو بدہ دارد ؟
or اُسپر تُمھارا کُچھ قرض ہی ؟	or آنکس مقروضِ تو ہست ؟
۸۲ اُسکے دس رُوپَے مُجھپر نکلتے ہَین	دہ روپیہ من باو بدہ دارم
۸۳ میرے نوکر پر بازار کے لوگونکا بہُت پیسا نکلتا ہی	نوکرِ من مبلغی خطیر بمردمِ بازار بدہ دارد
۸۴ اُس نے اُسپر بہُت تقاضا کیا	هرچند او تقاضای شدید نمود

Hindustani	*Persian*
63 بیس حصّے وُہ آج راتکو آپہنچیگا	بیست دفعہ اعتقادِ من از دیگران زیادہ است کہ او امشب خواہد رسید
64 اِن دِنون اُسکے دربار مین لوگ بہُت سے جمع ہوتے ہین کہ تھوڑتے؟	درین روزہا دربارِ او مردم بسیار جمع میشوند یا کم؟
65 ہم سب موت کے ہاتھ مین مجبور ہین or مرنا حق ہے	ما ہمہ عُلوفۂ مرگ ہستیم or مُردن حق است or مرگ لازمِ ذاتِ ہر نفس است
66 اِسمین کچھ فی ہے	زیرا این کاسہ نیم کاسۂ *ہست
67 کروجیسا آگے کیا کرتے تھے	میکن † چنانکہ سابق منیکردی or ہمیشہ بکنید (or کردہ باشید) چنانکہ پیشتر می کردید
68 گئی رات کو بہُت سا بادل گرجا اور بجلی ہوئی پر برسات نہین برسی	دیشب برق ورعد بسیار بود ولیکن باران نبارید

* ہرگز سرم زکاسۂ زانو نشد بلند : شاید بزیر کاسہ بود نیم کاسۂ :
† زاری میکن کہ شیر اندک دہد : مادر مشفق بفرزند خموش :

Hindustani	Persian
۶۹ کل شام کو برساتکی کمان (or) رام دھنک تھی	دیروز بوقتِ شام قوسِ قزح پیدا شدہ بود
۷۰ یہہ جزیرہ طوفان اور زلزلے سے ویران ہوگیا	این جزیرہ بسببِ طوفان وزلزلہ ویران گردید
۷۱ اگر کوئی شرط مارے کہ مین ایک گھڑی مین تین کوس چلونگا تو چاہیئے کہ وہ دس پل مین آدھا کوس چلے	اگر کسی گرو بندد کہ من در مدتِ یکساعت شش میل راہ خواہم رفت باید کہ او در دہ دقیقہ یکمیل برود
۷۲ تم کہتے ہو کہ اگر مین دیسکتا تو دیتا پر اگر سچ بولتے تو یون بولتے کہ مین دیتا اگر چاہتا	میگوئی اگر میتوانستم میدادم ولیکن اگر راست گفتہ بودی چنین می گفتی کہ اگر میخواستم می دادم (or) میگوئی اگر میتوانستم میدادم اعتقاد ندارم راستی آنست کہ بگوئی اگر میخواستم میدادم

Hindustani	Persian
52 اُس پر چوری کی تقصیر ثابت ہوئی اِس لِئے سرکار کی نوکری مین سے برطرف ہُوا اور سات برس تک دیس نِکالا گیا	تقصیرِ دُزدی بر او ثابت شد بنا بر آن از خدمتِ سرکار معزول گشت و تا ہفت سال او را اِخراجِ بلد نمودند
53 سب نے سمجھا کہ وُہ ڈوبتا ہی پر وُہ تو صِرف غوطہ مارتا تھا	ہر کس تصوّر نمود کہ او غرق می شود ولیکن او در آب غوطہ میخورد
54 یہان پانی تھوڑا ہی پر آگے بہُت گہرا ہی	(اگرچہ) اینجا آب کم است ولیکن بالاتر ازین بسیار عمیق است
55 وُہ اکثر گمبھیر اور کم سخُن ہی پر بھائی اُسکا بہُت زِندہ دِل (اور چُلبُلا) ہی	او پیوستہ موقّر و بآرام است ولیکن برادرش جلف (و خوش طبع) می باشد
56 اگر کوئی مُجھے تُمھاری یاد دِلا تا تو مَیں اُسکو یاد کرتا	اگر کسے بخاطرِ من می آورد من (ترا) یاد می کردم

Hindustani	Persian
57 ندی کا کنارہ بہت سادھا لوہی پر بہت اونچا نہین	کنارۂ رودخانہ (اگرچہ) بسیار سر آشیب است ولیکن بسیار بلند نیست
58 ناومین بیٹھکر جا ئینسے پانوُر سکتے تم آسانی سے ندی پار جاسکوگے	ازپا بآسان تر ازین رودمی توان عبور کرد ازانکہ باکشتی عبور کنی
59 جون مہینے کے آخر تک وُہ اپنے وطن سے پھر نہ آیا تھا	تا او آخر ماہ جون او از وطن خود برنگشتہ بود
60 یہان تمھارا رونا پکارنا عبث ہے	دریغا داد و بیدادی کہ میکنی برای تو صرفہ ندارد و بیحاصل است برای تو
61 یہ بچہ جب ڈیڑھ برس کا تھا تب سے اُسکا دُودھ چھڑایا	در وقتی کہ این طفل یکسال و نیمہ شد از شیرش بریدند
62 وُہ تمھارے لیئے آگ اور پانی مین کود پڑیگا وُہ تمھاری خاطر اپنی جان بھی نثار کریگا	او از برای خاطر شما خود را در آب و آتش خواہد زد و او از برای خاطر شما جان خود را هم نثار خواہد کرد

Hindustani	Persian
اِس لِیئے تو یہہ اُمیدمت رکھہ کہ اب آگے کُچھہ تیرے کام کی فِکر کرون	ازین توقّعِ التفات ازمن نداشتہ باشی
۴۱ ایسی ہلکی بات مین اِتنی خوشی کرنی بیفایدہ ہی	درخصوصِ اینِ امرِ جزئی این قدر یافشردن خاصیتی ازوی نمی بینم
۴۲ وُہ بڑا مکھّی چوس ہی	او بسیار مُسِک است
۴۳ کاش کہ میری صلاح اُسکے دِل پر زیادہ اثر کرتی	کاش نصیحتِ من دردلِ او بہ ازین اثر می کرد
۴۴ وُہ گھر مین بیٹھا مکھیان مارتا ہی	او درخانۂ خود بیکار نشستہ است
۴۵ یہہ جھاڑ بڑھتا جاتا ہی کیونکہ مالی اُسکے بڑھانے کے لِیئے ہر روز پانی سیچتا ہی	این درخت روز بروز نشو ونما میکند بعلّتِ آنکہ باغبان ہر روز آبش می دہد
۴۶ وُہ شخص بھاگا شاید تُم نے اُسے بھگایا	آنشخص گریختہ شاید کہ تو او را گریزانیدہ باشی

بل ۲۶ وہ بل

Hindoostani	Persian
47 وُہ ایسا قابِل ہی کہ بس	او قابلی است بے نظیر
48 اُسکو جلانیکے لِیئے مَین یہہ کرتا ہون کیون کہ وُہ مجھہ پر بہُت جلتا ہی	چون کہ او با من بُغض دارد من این حرکت را برغم او میکنم تا بیشتر بُغضِ او مُشتعَل شود
49 پہلے وُہ یہہ کام نہین کیا چاہتا تھا پر مَین نے زبردستی سے کروایا	در ابتدا او مائل نبود این کار را بکند ولیکن من او را برین کار داشتم
50 مَین نے اُسے بہُت سمجھایا پر وُہ میری بات خاطِر مین نہ لایا اِس لِیئے مَین نے اُسے منع کیا کہ میرے گھر مین نہ آوے	من در ترغیب و تحریص او بسیار سعی کردم ولیکن او بسخنانِ من اِلتفاتی نکرد ازان سبب منع کردم کہ دیگر در خانہ من نیاید
51 تُمکو گاڑی ہانکنا آتا ہی؟ (اَور) وُہ گھوڑا گاڑی مین غریبی سے چلتا ہی؟	می توانی کہ در حالتی کہ در کالسکہ نشستہ باشی اسپ برانی؟ (و) آن اسپ کالسکہ را بآسانی می برد یا نہ؟

Hindustani	Persian
نصیب شخص ہے	بستی
31 اب یہہ کتاب تمام ہونے پر آئی ہی	حالا این کتاب قریب باتمام رسیدہ است
32 اگر دُنیا کی تمام نعمت مجھے ملے تو بھی مین نہ چاہون کہ میری بیماری کی خبر اُسے ہو کیونکہ اِسسے وُہ نہایت بیقرار (اوربیکل) ہو جائیگا	اگر کسے تمام نعمتِ دنیا را بمن بخشد نخواہم خبر بیماری مرا او بشنود زیرا کہ باعث تشویش او میشود اگر تمام نعمتِ دنیا از من باشد و از دستِ من برود مرا خوشتر است از انکہ خبرِ ناخوشیِ مرا او بشنود
33 مین نے سُنا کہ وُہ کل آپہنچا پر اب دیکھتا ہون کہ کسی نے مجھے بہکایا	شنیدم او دیروز آمدہ ولیکن حالا معلوم شد کہ کسی کہ این خبر بمن رسانید جعل کرد
34 ایسی لمبی نقل کے پھر بیان کرنے مین دو گھڑی لگینگین	در تکرار کردنِ چنین حکایتی طولانی دو ساعتِ دیگر طول خواہد کشید

Hindustani	Persian
35 تمھارے خیال مین آتا ہے کہ اگر مین حاضر ہوتا تو وہ یون کرتا ؟	آیا بخیال تو میرسد کہ اگر من حاضر بودم او چنین کاری میکرد ؟
36 جتنے لوگون پر تمھارا خیال تھا اُتنے لوگ وہان حاضر تھے ؟	آنقدر مردمان کہ پیش خود گمان می کردی آیا دران جا حاضر بودند ؟
37 وہ غصّے کی آگ مین چلا گیا اور اغلب ہی کہ اُسنے اپنے تئین دریا مین ڈال دیا ہوگا ؟	چون او در حال تغیر از نجا رفت ظاہر اینست کہ خود را در دریا انداختہ باشد ؟
38 اگر تم (اُس کے) پیسے ادا نہ کروگے تو وہ تمھارا پیچھا نہ چھوڑیگا	اگر تو پول او را ندہی ہرگز او دست از دامن تو رہا نخواہد کرد
39 اگر تم اپنے کام مین غفلت کروگے تو سب کوئی تمھاری نالش کرینگے	اگر در کاری کہ بعہدۂ تو ہست اہمال کنی ہمہ را بکوش ملامت تو ہی کنند
40 مین تجھے صاف کہہ دیتا ہون	حوذ میشنوی من بتو راست میگویم کہ زیادہ

Hindustani	Persian
20 ایسا بُرا کام میرے ہاتھ سے مت کرواو	مرا بر ین مدار کہ چنین فعلِ قبیح از من صادر شود
21 وُہ اپنی بات کا سچا ہی	او در قولِ خود صادِق است
22 اب بہُت دیر ہوئی مَین یہہ کام سو موا ونگا مَوقوف رکھونگا	چون حالا وقت مُنقضی شدہ این کار تا دو شنبہ باید بتعویق اُفتد
23 وُہ بھولا آدمی ہی	اُو مردیست سادہ لوح
24 مَین اِتنا غریب ہوں کہ ہزار پیسے تُمکو نہین دے سکتا تو ہزار روپئے کہان سے دونگا	من اینقدر مفلس ام کہ ہزار دینار* نمی توانم داد تا چہ رسد کہ ہزار روپیہ
25 درماما اور دستوری مِلکر وُہ تین ہزار روپئے کی طلب پاتا ہی	آن شخص از مواجب و مداخلِ خارجی تمامی ماہی ۲ ہزار روپیہ عائد میشود

* مُراد از دینار دریجا دینار فارسی است و ہزار دینار فارسی نیم روپیہ سکہ نمی میباشد

Hindustani	Persian
26 جب مین گھوڑے پر بیٹھا ایک تنگ اور بانکی گلی مین سے ہوکر جاتا تھا ایک عورت جو اُسی راہ سے چلی جاتی تھی اُس پاس جا پہنچا اور اتفاقاً اُسے گرا دیا	من سوارہ در کوچہ تنگی و پیچیدہ (او پیچ و خم) می گذشتم بازنی کہ ازہمان سمت می رفت برخوردم واز قضا اسپ تنہ زدہ اورا انداخت
27 تمھارے پاس آنیکے آگے فلانے کے پاس جانا اُسکو لازم تھا کہ نہین؟	قبل از آمدن فلان کس پیش تو آیا تمنی بایست کہ او فلان کس را ملاقات کند؟
28 مُنبئی چھوڑ کر تھانے مین تُم کئی مُدّت تک رہے؟	بعد از آنکہ از منبئی روانہ شدی چند گاہ در تھانہ ساکن بودی؟
29 تُم اپنے خاوند کے یہان کیا نوکری کرتے ہو؟	تو در خانۂ آقای خود مشغول بچہ خدمتی؟
30 میرے بچار مین آتا ہی کہ تو بد	من تصور میکنم کہ تو مردی کم طالع

Hindustanee	Persian
5 اگر تھیلی ملے تو مجھ کو خبر کیجو	هرگاه کیسه پیدا شد اطلاع من بده
6 اگر وہ مانگتا تو مین دیتا	اگر او خواسته بودمی دادم
7 اگر وہ مجھے مار ڈالتا تو بہتر ہوتا	اگر او مرا کشته بود بهتر می بود
8 گئی رات کو اُسکے گھر مین آگ لگی	دیشب خانهٔ او آتش گرفت
9 یہہ وہی شخص ہے جس نے تمھارے گھر کو آگ لگائی	این همان کس است که خانهٔ ترا آتش زد
10 مجھے اُس سے جان پہچان نہین مین نے صرف اُسکا نام سُنا ہے	من هیچ اسم او را شنیده ام با او آشنائی (or سلام علیک or ملاقات) ندارم
11 ہر روز شام کو وہ میری ملاقات کو آتا ہے	او هر روز وقت شام برای دیدن من می آید
12 مین تپ مین پڑا تھا اِس لیئے آپکی خدمت مین حاضر نہو سکا	تپ کرده بودم ازان سبب نتوانستم بخدمت برسم

Hindustany	Persian
13 جب وُہ گھوڑے پر سے گرا تب اُسے کہین چوٹ لگی؟	آیا وقتی کہ او از اسپ اُفتاد آسیبی باو رسید؟
14 پانچ برس ہوئے کہ مین نے اُسکو نہین دیکھا ہی	پنج سال است کہ من او را ندیدہ ام
15 جب وُہ میرا پیغام تُمھارے پاس لایا تب تُمنے اُسے کیا کہا؟	وقتی کہ او پیغام من پیش تو آورد تو جواب چہ گفتی؟
16 مُنبئی مین اُسکی بڑی عزّت ہی	در منبئی عزّت او بسیار است
17 مُجھے اُناول ہی جلدی جانا ہی	تعجیل دارم بگذار زود بروم
18 میری خوشی یہہ ہی کہ اِس مُلک کا کُچھ تحفہ انگلند کو بھیجنے کے لیئے جمع کرون	میخواہم قدری از تحفۂ نفیسۂ این ولایت را جمع کنم کہ بسمت انگلند بفرستم
19 گھر کو جاتے وقت میری مُلاقات کیجو	وقت مراجعت بخانہ مرا مُلاقات کن

Hindustani	Persian
209 ڈاکٹر صاحب اپنے بیمارون (or) آزاریون) کو دیکھنے گئے ہین ؟	ڈاکتر صاحب بدیدنِ بیماران خود رفتہ اند or از برای مُداوای بیماران خود رفتہ اند
210 مُجھے زُکام ہُوا ہی or سردی ہوئی ہی	چائیدم or نزلہ در سرم ریختہ است or زُکام کردہ ام
211 وُہ سُہاگن ہی or اُس عورت کی شادی ہوئی ہی ؟ or بیاہ ہُوا ہی ؟	آن زن عروسی کردہ است یا خیر ؟
212 تُمھارا آنگ دیکھا چاہئے	بدنِ شما را باید نگاہ کرد
213 اُسکو تھوڑی ریوندچینی دو	اورا قدرے ریوندچینی بدہید
214 اُسے فتق کی بیماری ہوئی ہی or اُسکا پانی اُترا ہی or اُسکی رگ اُترتی ہی or اُسکا نل اُترا ہی ؟	اورا بیماری فتق عارض شدہ است ؟

Miscellaneous Phrases.
باب ہفتم در فقرات متفرقات

Hindustani	Persian
۱ مجھے بچار آتا ہی کہ اِس جُملے کا صحیح ترجمہ ہندوستانی زبان مین ہندکے دیسی لوگون کی سمجھ مین آوے ویسا کرنا بہت کر کر ممکن نہین	من تصور میکنم کہ ترجمۂ صحیح این عبارت بزبانِ ہندوستانی بوجہی کہ مفہوم مردم ہند کردد اگرچہ ممکن ہست ولی بنہایتِ سختی
۲ یہہ کام تمھارے حوالے کیا گیا ہی اگر بگڑ جاوے تو تم کو جواب دینا ہوگا	این کار را بختیارِ تست اگر ضایع شود البتہ جوابِ آن در عہدۂ خودت می باشد
۳ میرے پیچھے اُس نے میرا چاقو چُرایا	در غیبتِ من او چاقوی مرا دُزدید
۴ مَین لڑکا نہین کہ تمھاری دھمکی سے ڈرون	من طفل نیستم کہ از تہدیدِ تو بترسم

Hindustani	Persian
زیادہ ہوتی ہی	
198 کیا تمکو اُس آنکھ سے مطلق نہین دِکھتا ہی؟	آیا تو ازان چشم مطلق نمی بینی؟
199 کیا اُسپر کچھ کاٹ کوٹ ہوئی ہی؟	آیا سابق برین کسے در چشم شما برای
or کسی نے کبھی اُسپر نشتر لگایا ہی؟	معالجہ دست دادہ or جراح
	کاہی نشتر بچشم شما زدہ است؟
200 کیا تم ڈرتے ہو کہ اِتنا تھر تھراتے	آیا ترسیدہ کہ اینقدر می لرزی؟
ہو؟ or کانپتے ہو؟	
201 کیا تمھاری چھاتی مین اگن (or	سینۂ شما میسوزد؟ or بشما اثرِ
جلن or سوزش) ہوتی ہی؟ or تمکو	صفراست؟ or وجع الفؤاد داری؟
عمل پیت ہوا ہی؟ or تمھاری چھاتی	or تخمہ میشود شمارا؟
مین گرمی معلوم ہوتی ہی؟	
202 تمھاری دہنی (or سیدھی)	در زیرِ استخوانِ خوردِ پہلوی
طرف کی چھوٹی پسلی کے نیچے	راستِ تو دردی معلوم میشود؟

Hindustani	Persian
درد معلوم ہوتا ہی ؟	
203 تمکو پارے کی دوا کھانی پڑیگی	باید دوای جیوہ بخوری
a پارے کی دوا کھانا	
204 تمھارے جھاڑے مین کبھی	در براز تو کاہی پارہای سخت مانند
سخت ٹکڑے چربی کے سے نکلتے ہین ؟	بیہ دفع میشود ؟
205 تمھارے جھاڑے کے ساتھ	در براز تو گرمہا دفع شدہ ہست ؟
کیڑے (m کرم) نکلے ہین ؟	
206 وے کیطرح کے تھے لمبے اور گول	آنہا چگونہ بودند آیا دراز و کرد
کیچوے سے یا چوڑے فیت کے جیسے ؟	مانند خراطین یا عریض مانند
	نوار m بافتہ ؟
207 کیا وے چھوٹے اور سفید سوت	آیا آنہا خرد و سفید مثل تار ہای
کے چھوٹے ٹکڑے سے تھے ؟	باریک رشتہ بودند ؟
208 اب تم بہت آرام سے رہو	حالا ساکت و بآرام باش

Hindustani	Persian
181 ناک سے ریزش بہت سی ہوتی ہی	از بینی آب بسیار می آید
182 معلوم ہوتا ہی کہ تم کو سخت زکام ہوا ہی	معلوم میشود کہ ترا زکام شدید عارض شدہ است
183 اپنے پانو آج راتکو سوتے وقت گرم پانی مین رکھیو	پای خود را امشب وقت خواب در آب گرم باید گذاشت
184 تم میوہ یا ترکاری مت کھاؤ	میوہ یا بقولات مخور
185 کیا تمھاری آنکھین دکھتی ہین ؟	آیا چشمانت درد میکند ؟
186 رات کو نیند اچھی طرح سے آتی ہی ؟	وقت شب خوب خواب میکنی ؟
187 تمھاری پسلی (یہ پنجر) کو چوٹ لگی ہی ؟	آیا در پہلوی تو ضربی رسیدہ ؟
188 تمھاری ہنسلی (یہ ہانس گلے کے پاس کی ہڈی) ٹوٹ گئی ہی ؟	آیا ترقوہ تو شکستہ ؟
189 تمھاری چھاتی کی ہڈی پر کچھ چوٹ	آیا بر استخوان سینہ ات ضربی رسیدہ

Hindustani	Persian
آئی تھی ؟	بود ؟
190 تمھاری پیٹھ کی ہڈی بانکی ہی	مُہرۂ (or اُستخوانِ) پُشتِ تو خمیدہ است
or تمھاری ریڑھ بانکی ہی or تمھارا کنگرو بانکا ہی	
191 تمھارا کان بہت دُکھتا ہی ؟	گوشِ تو بسیار درد میکند ؟
192 کیا اُمین بہت میل ہی ؟	آیا اندرونش چرک بسیار است ؟
193 کیا تمھارا مُنہہ آیا ہی ؟	آیا دہانِ تو جوشیدہ است ؟
194 کب سے تمھارا مُنہہ آیا ہی ؟	چند وقت است کہ دہانِ تو جوشش بہم ساینید ؟
195 کیا تم بہرے ہو ؟	آیا تو کر ہستی ؟
196 رات کے وقت تمکو خوب دکھتا (or دِستا) ہی ؟	وقتِ شب بخوبی می بینی ؟
197 تمھاری آنکھ کی روشنی (or جوت)	آیا بینائی چشم تو افزون میشود ؟

Hendustani	Persian
166 تمکو بڑی اکثر ماہی ہے ؟	تا تمدد (یا تشنج) لبتدت میشود ؟
167 تمکو آگے کبھی مری کی بیماری ہوئی تھی ؟	کاہی بر تو صدمۂ ہیضہ رسیدہ ؟
168 اُسکو جلد چالیس بوند (یا قطرے) افیم کے عَرق کے دو	اورا چہل قطرہ عرقِ افیون بزودی بدہید
169 کیا وُہ شخص مرتا ہے ؟	آیا آنکس می میرد ؟
170 مین سمجھتا ہون کہ وُہ دُرست ہوتا جاتا ہے	من تصوّر میکنم کہ او شفا می یابد
171 تمھارے بدن مین کچھ زور آتا ہے ؟	آیا در بدنِ تو قوّت زیاد معلوم میشود ؟
172 کھانے پینے کا پرہیز رکھیو	در اکل و شُرب پرہیز کن
173 تمھاری پیٹھ کے پٹھے مین درد ہے ؟	آیا در ریشہای کوشتِ پُشتِ تو درد ہست ؟
174 تمھارے سیدھے ہاتھ کی نبض	نبضِ دستِ راستِ تو قوی

Hindustani	Persian
زور سے نہین چلتی ہی ؟	الحرکت نیست ؟
175 تمھارے دہنے ہاتھ کی رگون	در عروقِ دستِ راستِ تو خون
مین لہو بہت کالا معلوم ہوتا ہی	بسیار سیاہ معلوم میشود
176 کیا تمھارے مُنہہ کی رگون مین	آیا در اعصابِ روی تو دردی
درد ہی ؟	ہست ؟
177 کیا اُس بچے کے گلے مین گلٹیان	آیا در کلوی آن طفل کرۂ بزرک افتادہ
(یعنی گرہین) بڑھ گئی ہین ؟	است ؟ یعنی آیا کلوی آن طفل مہرۂ
	بزرک کردہ ست ؟ یعنی در آوردہ است ؟
178 اُس پھوڑے (یعنی گومڑے) کو کاٹنا	آن دُمّل را نیشتر باید زد
چاہیے	
179 تمھارے پانو کی نسون مین صدمہ	چنان بنظر می آید کہ در اعصابِ
معلوم ہوتا ہی	پای تو صدمہ رسیدہ
180 تمھاری ناک بند معلوم ہوتی ہی ؟	آیا دماغِ شما بند شدہ ؟

Hindustani	Persian
۱۴۹ کیا تمکو بیہوشی معلوم ہوتی ہے ؟	آیا غش می کنی ؟
۱۵۰ تمنے آگے کبھی فصد کھلوائی تھی کہ نہین ؟	پیش ازین فصد کردہ بودی یا نہ ؟
۱۵۱ تمنے اس بچے کی کبھی سیتلا نکلوائی تھی ؟	کاہی آبلہ بر بارزوی این بچہ بر آوردہ ؟
۱۵۲ اسکی عمر کیا ہی ؟	او چند سالہ است ؟
۱۵۳ یہہ چھوکرا ہی کہ چھوکری ؟	پسر است یا دختر ؟
۱۵۴ تمنے اسکی پنڈلیون پر رائی کا لیپ لگایا ہی یا نہین ؟	بر ساق پای او خردل ضماد کردہ یا نہ ؟
۱۵۵ اکثر تم کیا غذا (یا کھانا) کھاتے ہو ؟	دائم چہ غذا می خوری ؟
۱۵۶ جہان مین ہاتھ لگاتا ہون وہان بہت دکھتا ہی ؟	آیا جائیکہ من دست میگذارم درد بسیار می کند ؟
۱۵۷ جہان تمکو درد ہی وہان میرا ہاتھ رکھو	ہر جای تو کہ درد میکند دست مرا بجا بگذار
۱۵۸ تم اچھی طرح بدن پر رضائی اوڑھو	لحاف را (دائم) خوب بر بدن بکش
۱۵۹ ہوا آنیکی جگہہ پر مت رہو جطرف	در رہگذر ہوا مباش

بلز ۲۴ بر

Hindustani	Persian
سے ہوا آتی ہے وہان مت رہیو	
160 تم اپنے پاؤن کو سردی مت لگنے دو	پای خود را از برودت نگہدار
161 جب تمکو پیاس لگے تب کانچی پیجو	ہرگاہ تشنہ شوی آب برنج بخور
162 اگر تھوڑے دِنون مین تمھارے بدن مین زور نہ آوے تو پھر بیمار خانے مین آئیو	اگر تا چند روز قوت نگیری باز در شفا خانہ بیا
163 اُس آدمی کو تھوڑی سی جری مری کی دوا دو	او را قدری از دوای ہیضہ بدہید
164 کب سے تمکو قے اور دست ہوتے ہین؟	چند وقت است کہ ترا قی وفغل می شود؟
165 وہ مرے سر یکا معلوم ہوتا ہے اُسکا دم نرم ہوتا جاتا ہے	چنان بنظر می آید کہ او در حالت مرگ است

Hindustani	Persian
29 اُسمین سے پانی بہت نکلا ؟	ازان رطوبت بسیار برآمد ؟
30 اُس آدمی کے پانو پر کِطرح چوٹ آئی ؟	برپای او ضرب چگونہ رسیدہ ؟
31 وُہ کِس طرح گِرا ؟	او بچہ طور اُفتادہ ؟
32 کیا اُسکا پانو توٹ گیا ہی ؟	آیا پای او شکستہ ہست ؟
33 پٹّی اور کمانچے (یا کمچیان) لاؤ	عصابہ و کمانچہا بیاورید
34 کیا وُہ بیہوش ہی ؟	آیا او بیہوش است ؟
35 اُسکا سر مُنڈواؤ اور ٹھنڈے	سرش بتراشید و دائم بلوشن
لوشن سے ہمیشہ دھویا کرو	سر د بشویید
36 کیا اُسکا ہاتھ توٹ گیا ہی ؟	آیا دستش شکستہ است ؟
37 یہہ کِس طرح ہُوا ؟	این چگونہ واقع شد ؟
38 کیا تمکو دانت کا درد ہی ؟	آیا درد دندان داری ؟
39 مین تُمھارا دانت نکالون ؟	من دندان شمارا بکنم ؟
40 مین دیکھتا ہون کہ وُہ بہت سڑ گیا ہی	من می بینم کہ آن بسیار پوسیدہ شدہ است

تمھاری

Hindustani	Persian
141 تمھاری جیبھ بہت میلی ہی ؟	زنگِ زبانِ تو بسیار تیرہ است
142 تم کچھ جلاب لوگے تمکو جلاب لیا چاہیے	مسہل بگیر
143 کتنے دنون سے وہ زخم تمھاری چمڑی پر ہی ؟	چند گاہ است کہ آن زخم بر پوستِ تو ہست ؟
144 تمنے کبھی اسکا کچھ علاج کیا تھا ؟	گاہی توعلاجش کردہ بودی ؟
145 کیا تمکو بہت کمزوری (ہر کم قوتی) معلوم ہوتی ہی ؟	آیا در بدنِ تو نقاہت بسیار معلوم می شود ؟
146 تمھاری جانگھہ (ہر ران) مین کچھ درد ہی ؟	در رانِ تو دردی ہست ؟
147 جو جگہہ مین بتاؤن اس پر چوبیس جونکین لگاؤ	جائیکہ من ترا بنمایم ہما نجا بیست و چہار زلو باید چسپانید
148 سولہ اونس (ہر آٹھہ چھٹانک) لہو اس آدمی کے بدنسے نکالو	شانزدہ اونس (ہر شش صد و چہل درم) خون از بدنش بر آرید

Hindustani	Persian
پیچھے تم کو کچھ آرام معلوم ہُوا	
112 تمھارے کاندھے کے ساندہ مین کچھ دردہی ؟	آیا در اعضاب شانۂ تو دردی محسوس میشود ؟
113 کیا وُہ سوجا ہی ؟	آیا او وَرم کردہ است ؟
114 تمکو کبھی بائی (یا گٹھیا باد) ہوئی تھی ؟	تراکاہی وَجَعِ مَفاصِل عارِض شدہ بود ؟
115 تمھارے گھٹنے مین درد ہی ؟	آیا زانوی تو درد می کند ؟
116 تمھارے تخنے مین درد ہی ؟	آیا درشتالنگ تو دردی ہست ؟
117 تمھارے ہاتھ پانو کی اُنگلیون مین کچھ درد ہی ؟	آیا در انگشتانِ دست و پای تو دردی ہست ؟
118 تمھاری کہنی مین کچھ درد ہی ؟	آیا در مِرفق (یا مَفصِلِ بازوی) تو دردی ہست ؟
119 تمھاری کمر مین کچھ درد ہی ؟	آیا دردی در کمر داری ؟
120 رات کو درد زیادہ ہوتا ہی ؟	آیا وقتِ شب درد زیاد میشود ؟

Hindustanee	Persian
121 جو دوا کہ تم کھاتے ہو سو اُس سے جُلاب ہوتا ہی یا مروڑا ؟	این دوا کہ میخوری از و فعل میشود یا پیچش ؟
122 تمھارے بدن کی چمڑی خُشک (یا سوکھی) یا تر (یا گیلی) معلوم ہوتی ہی ؟	آیا پوستِ بدنِ تو خُشک است یا تر ؟
123 تمھارا دِل بہُت دھڑکتا ہی ؟	آیا دلِ تو بسیار می طپد ؟
124 تُمکو کبھی کلیجے کی بیماری ہوئی تھی ؟	آیا ترا دردِ جگر کاہی عارض شدہ ؟
125 تمھاری آنکھونکی سُفیدی آگے سے زیادہ پیلی ہی ؟	سفیدی چشمانِ تو نسبت بہ سابق زیادہ مائل بزردی است ؟
126 کیا تمھارے مسوڑے پر زخم پڑا ہی (یا آوارہ) تو جراحتی افتادہ است ؟	آیا برلثہ (یا آوارہ) تو جراحتی
127 تُمنے اپنی چھاتی پر بلستر لگایا ہی یا نہین ؟	بر سینۂ خود بلستر گذاشتۂ یا نہ ؟
128 بلستر اچھی طرح اُٹھایا نہین ؟	بلستر خوب آبلہ کرد یا نہ ؟

Hindustani	Persian
95 دن میں کتنی بار تم یہہ دوا پیتے ہو؟	روزی چند بار ایں دوا را می خوری؟
96 آخری وقت دوا کس وقت پی؟	دوای آخری وقت را کی خوردی؟
97 ہر وقت کتنی دوا لیتے ہو؟	ہر وقت چہ مقدار دوا می خوری؟
98 گولیاں کھانیسے پیٹ اچھی طرح آیا؟	از خوردن حبوب فعل باضراط شد؟
99 گولیاں کھانے کے پیچھے فجر کو ارنڈ کا تیل پیا تھا کہ نہیں؟	بعد خوردن حبوب وقت صبح روغن بید انجیر میل نمودی یا نہ؟
100 آج تمھاری کھانسی کیسی ہی؟	امروز سرفہ تو چہ گونہ است؟
101 کھانستے وقت تمکو کچھ درد معلوم ہوتا ہی؟	آیا وقت سرفہ کردن دردی معلوم میشود؟
102 کھانستے وقت بہت تھوک نکلتا ہی؟	آیا در وقت سرفہ کردن آب دہن بسیار می آید؟
103 تھوک کے ساتھ کچھ لہو نکلتا ہی؟	آیا با آب دہن خون ہم دفع می شود؟
104 دم کھینچنے کے وقت کچھ درد	در وقت کشیدن نفس درد

معلوم

Hendustani.	Persian
معلوم ہوتا ہی ؟	معلوم می شود ؟
105 دم کھینچنے کے وقت درد زیادہ معلوم ہوتا ہی ؟	ہنگام نفس کشیدن درد بشدت می شود ؟
106 کب سے تمکو کھانسی ہوئی ہی ؟	چند وقت است کہ سرفہ میکنی ؟
107 کیا لیٹتے وقت کھانسی زیادہ نہین ہوتی ہی ؟	آیا در وقت دراز شدن سرفہ بافراط نمیشود ؟
108 تم دہنی کروٹ پر بہت آرام سے لیٹتے ہو یا بائین کروٹ پر ؟	آیا بر پہلوی راست بآرام تمام دراز میشوی یا بر پہلوی چپ ؟
109 تمکو یہہ دوا کھانے سے کچھ آرام معلوم ہوتا ہی ؟	آیا از خوردن این دوا چیزی افاقہ معلوم میشود ؟
110 تمھارے دونون کاندھون کے درمیان کچھ درد ہی ؟	آیا میان ہر دو شانہ تو دردی ہست ؟
111 رگ کھولنے (یہ فصد لینے) کے	آیا بعد از فصد کردن راحتی یافتی ؟

Hindustani	Persian
79 تھرتھری (یعنی کپکپی) کب تک رہی؟	حالتِ قشعریرہ تا کی ماند؟
80 تھرتھری (یعنی لرزے) کے پیچھے تم کو بہت گرمی لگی؟	آیا بعدِ لرزہ بدنِ تو بسیار گرم شد؟
81 گرمی کے بعد تمکو پسینا بہت آیا؟	آیا بعد از انکہ حرارت رفع شد عرق بسیار کردی؟
82 تمھارا پیشاب بہت رنگین ہی؟	آیا بولِ تو بسیار رنگین است؟
83 پیشاب نکلتے وقت جلن ہوتی ہی؟	در حینِ بول کردن سوزش میشود؟
84 ہر ایک وقت کتنا پیشاب نکلتا ہی؟	ہر بار چہ قدر بول دفع میشود؟
85 بہت نکلتا ہی یا کم؟	با فراط می آید یا کمتر؟
86 تمھاری پسلی میں یا چھاتی مین یا معدے مین یا پیٹھ مین یا تمھارے بدن کے سانڈھون مین کچھ درد ہی؟	در پہلو یا سینہ یا شکم یا پشت تو یا با عضای دیگر دردی ہست؟
87 تمکو پیاس لگتی ہی؟	آیا تشنکی غالب است؟

۱۲ نمبر کھینچا

Hindustani	Persian
88 کھانے کے پیچھے تمھارا پیٹ پھولتا ہی ؟	آیا بعد از خوردنِ غذا شکم تو نفخ می کند ؟
89 تمکو اُلٹی اچھی طرح ہوئی ؟	تُراقی با فراط دفع شد ؟
90 تمھارے پیٹ مین کہان دُکھتا ہی ؟	در شکم تو جائی دردی ہست ؟
91 میرا ہاتھ دبانے سے تمھارے سارے پیٹ پر کہین درد معلوم ہوتا ہی کہ نہین ؟	از مالیدنِ دستِ من بر تمام شکم تو دردی محسوس میشود یا نہ ؟
92 جب تم جھاڑا کو جاتے ہو تب پیٹ مین کچھ درد معلوم ہوتا ہی ؟	ہر گاہ برای رفعِ حاجت می روی دردی در معدہ احساس میکنی ؟
93 پاخانہ پھرتے وقت کونتھنا (ں) کنچھنا ں کرانچھنا ں کراہنا) پڑتا ہی ؟	آیا در وقتِ فعلِ کردن بسختی و شدّت تراغائط می شود ؟
ں جھاڑا کرتے وقت کچھ کانکھا ہوتا ہی ؟	
94 جھاڑے کے ساتھ کچھ بلغم یا لہو نکلتا ہی ؟	با غائط بلغم یا خون بر می آید ؟

Hindustani	Persian
65 پرہیز تندرستی کا سبب ہے	پرہیز صحت می بخشد و پرہیز باعث تندرستی است
66 ایک چھری گرم کرکر اُس پر رکھو تو لہو بند ہو جائیگا	کاردی بر آتش تابیده بر آن زخم گذار تا خون بند بیاید
67 تُم بیمار تھے سو سہی پر کسی کو بھیجکر مُجھے اِسبات کی خبر بھی نہ دے سکے	راست است که تو بیمار بودی ولیکن اینقدر هم نتوانستی که آدمی بجهت اِطّلاعِ من بفرستی ؟
68 اُس آدمی کو دیوانے کُتّے نے کاٹا ہے اِسلئے اگر اُسکا پانو تُرت نہ کاٹا جاوے تو وُہ مر جائیگا	فلان کس را سگِ دیوانه گزیده لهٰذا اگر عنقریب پای اورا نه بُرند او خواهد مُرد
69 اگر وُہ لڑکا دِنکو دوپہر کے وقت باہر نہ گیا ہوتا تو دھوپ کا اثر اُسے نہین ہوتا	اگر آن پسر بوقتِ ظُهر بیرون نمی رفت حرارتِ آفتاب براو اثر نمی کرد

Hindustani	Persian
۷۰ اُس نے مجھے کہا کہ ہیضے (یا جری مری) کا آزار مجھکو ہُوا تھا	او بمن گفت کہ مرا بیماری ہیضہ عارض شدہ
۷۱ کیا تمھارا سر دُکھتا ہی ؟	آیا دردِ سر داری ؟
۷۲ درد کہان ہوتا ہی ؟	کجا (ی سرِ شما) دردمی کند ؟
۷۳ ہمیشہ دُکھتا ہی یا کبھی کبھی ؟	درد دائمی است یا گاہ گاہی ؟
۷۴ تمھارا سر بھاری ہی یا سر مین ترک (یا تیس یا تپک) مارتی ہی ؟	آیا سرِ شما سنگین است یا چند کی دارد ؟
۷۵ تمھاری آنکھ پر کچھ بوجھ سا معلوم ہوتا ہی ؟	آیا کرانیِ چشم احساس میکنی ؟
۷۶ کب سے تمکو تپ رہنین آتی ہی ؟	چند گاہ است کہ تپ نمی آید
۷۷ آج کچھ تپ آئی تھی کہ نہین ؟	امروز تپ کردہ بودی ؟
۷۸ آخری وقت کی تپ پہلے سے کچھ کم تھی ؟	آیا تپِ آخرین از روزہای دیگر کمتر بودہ است ؟

Hindustani	Persian
پہلے تُم کِسطرح بیمار ہوئے ؟	عارض شد ؟
54 دس ایک دِن ہوئے مُجھے	قریب بدہ روز قبل ازین دفعتاً سرما
یکایک بڑی ٹھنڈ اور تھرتھری آئی	وارتعاش برمن غالب شد و تا
جو دو ایک گھڑی تک جاری رہی بعد	دو ساعت تقریباً طول کشید بعد
اُسکے بدن بہت گرم ہوا اور پیاس	ازان بدنِ من بسیار گرم شد و تشنگی
بہت لگی اور سر بہت دُکھنے لگا	غالب گشت و درد سر شروع
تِس پیچھے پسینا بہت سا آیا	شد و بعد ازان عرق بسیار کردم
55 تپ کب آیا کرتی ہی ؟	تپ چگونہ نوبہ می کند ؟
56 پہلے ایک دِن چھوڑ کر دوسرے دِن	در ابتدا ہر دو روز یکبار می آمد و لیکن
(یا) ایک دِن آ آیا کرتی تھی پر اب ہر روز	حالا ہر روز می آید
آتی ہی ؟	
57 اکثر کِتنی دیر تک تپ رہتی ہی ؟	اکثر زمان تپ چہ قدر طول می کشد
58 تین ایک گھڑی تک رہتی ہی	قریب بسہ ساعت طول میکشد

Hindustani	Persian
59 تمھین کیا درد ہی ؟	چہ ناخوشی داری ؟
60 میری دہنی پسلی مین بڑا درد ہوتا ہی اور کبھی کبھی میرے دہنے کاندھے تک پہنچتا ہی دابنے اور پورا دم کھینچنے سے زیادہ ہوتا ہی	پہلوی راستِ من بشدّت درد می کند و گاہ گاہی تا بدوشِ راست من میرسد و از فشردن (یا مالش دادن) و نفس کشیدن زیاد میشود
61 جہان درد ہوتا ہی تہان اپنا ہاتھہ رکھکے بتاؤ	آن موضع کہ درد می کند دست بر آن بنہ
62 ہر روز اِن گولیون مین سے دو رات کو اور ایک فجر کو کھایئو	ہر روز ازین حبوب دو دانہ بوقتِ شب و یکی بوقتِ صبح بخور
63 سارا دن دھوپ مین پھرنے کے سبب اُسے تپ آئی	بعلّتِ آنکہ او تمامِ روز در آفتاب گشت تپ کرد
64 اِن دِنون مین اِس بیماریکا بہت زور ہی	درین اوقات این بیماری بسیار غالب است

Hindustani	Persian
کہ نہین ؟	
40 نہین	خیر
41 اب کچھ تمھارا سر دکھتا یا پھرتا ہی کہ نہین ؟	حالا صداع داری یا دوران در سر ہست یا نہ ؟
42 تھوڑا سا سر دکھتا ہی پر چکر نہین آتا	قدری صداع ہست ولیکن دوار نیست
43 ایک آدمی کو پیالہ دیکر دوالانے کے واسطے میرے بنگلے پر بھیجو	آدم خود را با یک پیالہ در منزل من بفرست کہ دوا بیارد
44 مریض (م بیمار) کو سونے کے وقت ایک دو گولیان دیجو (م کھلائیو) اور یہہ شربت (م کاڑھا م جوشاندہ) کل فجر کو پلائیو اور اُسے کہو کہ سونے کے آگے آدھی گھڑی تک اپنے پانو گرم پانی مین رکھے	این دو حب را در وقت خواب بمریض بدہ واین جوشاندہ را بوقت صبح دہ کہ پیش از انکہ بخواب رود پای خود را در آب گرم تا نیم ساعت بگذارد
45 تمکو کیا ہوا ہی ؟	شما را چہ می شود ؟

Hindustani	Persian
46 میرا پیٹ بہت چلتا ہی اور مروڑا اور پیچش بہت سی ہوتی ہی اور پیٹ مین بہت گڑگڑاتا ہی	اسہال و پیچش و قراقر بسیار دارم
47 تمھارے پیٹ مین درد قائم رہتا ہی یا کبھی کبھی ہوتا ہی ؟	در معدہ دائمی است یا گاہ گاہ عارض می شود ؟
48 کبھی کبھی ہوتا ہی اور بہت کر کر جھاڑا ہونے کے آگے درد معلوم ہوتا ہی	گاہ گاہی است ولیکن پیش از اطلاق اکثر درد می کیرد
49 تمھارے جھاڑے کا رنگ کیسا ہی ؟	رنگ غائط (ہ پرازں) چگونہ می باشد ؟
50 اکثر آنو (ہ کف) ورہ لہو سے ملا ہوا گرتا ہی	اکثر بلغم با اندکی خون آمیختہ دفع مینماید
51 یہہ آنو (ہ کف) بہت سا گرتا ہی یا تھوڑا ؟	این بلغم بسیار می آید یا کم ؟
52 بہت تھوڑا	بسیار کم
53 پہلے تم پر بیماری کسطرح آئی ؟	در ابتدا این بیماری بچہ واسطہ

Hindustani	Persian
مین بھیگا تھا	بارش تر شدم
25 تمکو قئ آنیکی دوا کھایا (ہے پیا) چاہیے	تو باید دوائی کہ قی بیارد بخوری
26 بہت اچھا جو کچھ آپ فرماوگے سو بڑی خوشی سے کھاونگا پیونگا	بسیار خوب ہرچہ فرمائید من باشد رضای خود خواہم خورد
27 ایک پیالہ (چورن) پیالہ بھر ٹھنڈے پانی مین ملاکر آدھا ابھی پیو اور پندرہ پل کے پیچھے اگر الٹی نہ آوے تو باقی آدھا پیجو	این سفوف را با یک پیالہ آب آمیختہ نصف حالا تناول کن واگر تا پانزدہ دقیقہ قی نیاید نصف باقی ماندہ را ہم بخور
28 جی متلاتے ہی دو تین پیالے گرم پانی کے پیجو تاکہ قی فراغت سے ہووے الٹی اچھی طرح ہووے	در وقتی کہ ترا تہوع شود دو سہ پیالہ آب گرم بخور تا معین در قی شود
29 جو مین نے تمسے کہا سو تم سمجھے؟	آنچہ من بتو گفتم فہمیدی؟

ہان مین
بم ۲۲

Hindustani	Persian
30 مان مین سمجھا (پر) کھانا کیا کھاؤن؟	بلی فہمیدم (حالا) غذا چہ بخورم؟
31 آج پنیج (ہے) کانجی) پیجیو اور کچھ نہین	امروز بجز کانجی* چیزی دیگر نباید بخورد
32 بہت سے کپڑے مت اوڑھو	بالا پوش بسیار پوشش و تا توانی بدنرا
جہان لگ ہو سکے بدن ٹھنڈا رکھو	خنک نگاہ دار
33 مین پھر شام کو تمھین دیکھنے آؤنگا	من بوقت عصر بازبدین تو خواہم آمد
34 تمھاری بہت مہربانی مجھپر ہے	من ممنونِ احسانِ شما می باشم
اسسے مین تمھارا احسانمند ہون	
35 اب تم کیسے ہو؟	حالا چگونہ (ہے) احوالِ شما چگونہ ہست؟
36 آج فجر سے تھوڑا اچھا ہون	بعد از صبح قدری افاقہ معلوم میشود
37 اس دوا سے تمکو کتنی بار قے (ہوائی) ہوئی؟	از خوردنِ این دوا چند دفعہ قی شد؟
38 چار مرتبے اچھی طرح قے ہوئی	چہار دفعہ بخوبی قی کردم
39 کچھ اسسے جلاب ہوا کہ نہین (ہے) جھاڑا ہوا	بواسطۂ آن فعل ہم شد یا نہ؟

* آب برنج جوشانیدہ

Hindustani	Persian
8 تمھاری جیبھہ دِکھاؤ	زبانِ خود را بنما
9 کیا تمھارے مُنہہ کا مزہ خراب ہے؟	آیا در ذائقۂ تو طعم بد معلوم میشود؟
10 ہان میرے مُنہہ مین بہُت چکتا ہے (یعنی لُعاب) اور مزہ بہُت کڑوا ہی خصوص فجر کے وقت	بلی در دہانِ من لُزوجت بسیار است وطعم بسیار تلخ می باشد خصوصاً بوقتِ صُبح
11 کیا تمھارا جی مُتلاتا ہی؟ تمکو اُلٹی آتی ہی؟	آیا دِلت برہم می خورد؟ تہوّع میشود؟
12 ہان مُتلاتا ہی اور کل رات کو ایک بار قی (بھی) ہوئی	بلی دلم برہم می خورد و دیشب یکدفعہ قی (نیز) کردم
13 مواد جو قی مین گرا سو کڑوا تھا؟ اُلٹی جو ہوئی سو کڑوی تھی؟	آیا موادی کہ باقی خارج شد تلخ بود؟
14 ہان بہُت ہی کڑوا تھا	بلی بسیار تلخ بود
15 تمکو بھوکھ لگتی ہی؟	آیا اِشتہای طعام دارنی؟

نالش

Hindeestani	Persian
16 بہت تھوڑی	بسیار کم
17 جھاڑا (دوست) برابر ہوتا ہی؟	آیا اطلاق موافق قاعدہ می شود؟
18 میرا پیٹ ڈرہ قبض (رہتا) ہی	قدری یبوست است
19 پیٹ کب آیا تھا؟ دوست کب ہوا تھا؟	کی اطلاق شدہ؟
20 آج فجر کو	امروز صبح
21 تمھارے بدن کے ساندون (اعضا) مین کچھ درد ہی؟	در اعضای تو دردی ہست؟
22 نہین سر کے درد کے سوا اور کسی جگہہ پر درد نہین	نہ بجز درد سر دیگر دردی (در اعضا) نیست
23 تمھین کچھہ اپنی بیماری کا سبب معلوم ہی؟	سبب ناخوشی خود را میدانی؟
24 تین یا چار دن ہوے مین برسات	سہ یا چار روز قبل بواسطہ

Hindustani	Persian
۱۱۰ اگر تمکو دوسری آفسون مین سے تاریخ کی بابت کچھ مجرا ملتا ہی تو تمکو زیادہ بھاؤ دینا پڑتا ہی	اگر در آفسهای دیگر در بابت تاریخ چیزی بشما مجرا میدهند در آن صورت شما را می نبایست که قیمت زیاده بدهید اگر در آفسهای دیگر چیزی بشما تخفیف دادند قیمت زیاده از شما گرفته اند
۱۱۱ تمهاری جوتی کا کھونتا اُتارو / جوتی کی ایڑی اُتارو	پاشنهٔ کفش ترا بجوابان / بینداز
۱۱۲ تمهاری جوتی کا کھونتا چڑھاؤ / جوتی کی ایڑی چڑھاؤ	پاشنهٔ کفش ترا بالا بکش / ور بکش

Medical Phrases.

باب ششم در سخنانِ متداولهٔ در طبابت

Hindustani	Persian
۱ تمکو کیا ہُوا ہی ؟	ترا چہ عارض شدہ ؟
2 مُجھ کو تپ آتی ہی	تپ کردہ ام
3 کب سے تم بیمار ہوے ہو؟	چند گاہ ہست کہ ناخوش شدہ ؟
or تم کب بیمار ہوے ؟	or کی ناخوش شدی ؟
4 کل رات کو سونیکے وقت	دیشب وقتِ خواب
5 تُم کو کیا دُکھ (or درد) ہی ؟	چہ درد داری ؟
6 میرا سر بہُت دُکھتا ہی اور چکر آتا ہی بدن بہُت گرم اور پیاس بہُت سی لگتی ہی	درد سر دوران دارم و بدن من بسیار گرم و تشنگی بسیار غالب است ،
7 تُمھاری نبض تو دیکھوں تُمھاری نادِ دکھاؤ	نبضِ خود را من بنما

Hindustani	Persian
99 کِتنے بیگھے زمین تم نے مول لی ہی اور برس برس اُسکا حاصِل کِتنا ہی ؟	چند جریب زمین خریدۂ و ہر سال حاصِلِ آن چند است ؟
100 اِن گٹھریون پر تُمھارا کُچھ نِشان ہی کہ نہین ؟	آیا بر این بستہا نشانِ تو ہست یا نہ ؟
101 ہر قسم کی جِنس اچھے بھاو سے بِکتی ہی	ہر قسم اَجناس بقیمتِ اعلیٰ بمصرفِ فروش می رسد
102 آخری جہاز جو چین سے آیا سو کیا مال لایا ؟	جہازِ آخرین کہ از چین وارد شد چہ جِنس آورد ؟
103 روپئی کا جاری (معمولی) بھاو کیا ہی ؟	قیمتِ مُتعارفِ پنبہ چہ چیز است ؟
104 اِس بیپار مین بُہت سے لوگون نے نُقصان اُٹھایا ہی بُہت لوگ تین تیرہ ہو گئے ہین	ازین داد و ستد بسیار کسان خسارت کشیده اند

Hindustani	Persian
105 روئی کے بیپار مین نفع بہت ہی یا افیم کے بیپار مین ؟	در معاملۂ افیون نفع بسیار عاید می شود یا در معاملۂ پنبہ ؟
106 دو روز بعد پیسا دیا ہوگا دیا جائیگا	بعد از دو روز وجہ کار سازی خواہد شد و پول داده خواہد شد
107 اُس ملک کی تمام زمین پادشاہ سے تعلّق رکھتی ہی خواہ بلا واسطہ خواہ بواسطہ	تمام زمین آن ملک تعلّق بپادشاہ دارد خواہ بلا واسطہ خواہ بالواسطہ
108 یہہ ناو کتنے پانی کی ہی و یہہ ناو کتنے پانی مین جا سکتی ہی ؟	این زورق در جائیکہ چقدر آب باشد میتواند برود و عبور بکند
109 مین نے بکاؤ (بیچین) کی تاریخ کی بابت کچھ مجرا نہین دونگا و چھوت نہین رکھونگا	من در بابت تاریخ فروش هیچ مجرا نخواہم داد و من دران قیمت کہ بیش فروخته ام چیزی تخفیف نخواہم داد

Hindustani	Persian
کھولا چاہتی ہی اس سے دولتمندونکو فائدہ ہوگا کہ نہین ؟	واکند صاحبانِ پول را از آن نفع خواہد شد یا نہ ؟
90 وے دولتمند جو بیپار نہین کرتے اور اپنے پیسون کے بیاج پر گذران چلاتے ہین اُنکو نفع ہوگا پر بیپاریونکو بڑا نقصان ہوگا	دولتمندانی کہ معاملہ نمی کنند و مدارِ زندگی ایشان بر سودِ پولِ خود است ایشانرا فایدہ عاید خواہد شد ولیکن تجار را نقصانِ عظیم خواہد رسید
91 سب سے اچھی روئی کہان سے آتی ہی سورت سے یا بھاونگر سے ؟	آیا پنبہ اعلی از سورت می آید یا از بھاونگر ؟
92 اگرچہ سورت کی روئی بہت اچھی ہوتی ہی پر بھاونگر کی روئی کو نہین پہنچتی	اگرچہ پنبہ سورت بسیار نفیس است ولیکن بنفاستِ پنبہ بھاونگر نمی رسد
93 گئے برس روئی بہت تھوڑی آئی تھی	پارسال پنبہ بسیار کم آمدہ بود
94 ابھی چین مین افیم کا کھپ	درین وقت در چین طالبِ تریاق

نمبر ۲۱

Hindustani	Persian
بہُت تھوڑا ہی ،، ضرورت بہُت تھوڑی ہی	کمتر است
95 تُم نے اپنے مال کا بیمہ کیا ہی کہ نہین ؟	مالِ خود را بیمہ کردۂ یا نہ ؟
96 یہہ جہاز خاص تُمھارا ہی یا اِس مین کوئی بھاگی (حصّہ دار) ہی ؟	این جہاز مالِ خودت میباشد یا کسانِ دیگر دران شریک می باشند
97 اِس جہاز مین تین بھاگی ہین آدھا بھاگ (حصّہ) میرا ہی اور آدھے بھاگ مین دو شریک ہین	درین جہاز سہ شریک می باشند نصف مالِ خودم ہست و در نصفِ دیگر دو شریکِ دیگر ہستند
98 ایک بیپاری نے دیوالا نکالا اور روپوش ہو گیا ہی ،، ایک سوداگر نادار (خستہ حال) ہُوا اور بھاگ گیا ہی	تاجری ورشکست و پنہان شده

Hindustani	Persian
81 یہہ جنس دوسرے بازار مین پرچون بکتی ہی	این جنس را در بازار دیگر خورده می فروشند
82 آو۔ اِس تھان کے لِئے ایک روپیہ بیعانہ لو اور قیمت جو تُم مانگتے ہو سو میرا نوکر لاویگا اور تھان یہان سے لیجاویگا	بیا۔ از برای این طاقه یک روپیه بیعانه بگیر و نوکر من قیمت آنرا که تو می خواهی خواهد آورد و طاقه را ازینجا خواهد بُرد
83 ایک بات بولو تُم کم مین کم (اکا) کیا لوگے ؟	یک حرف بگو که مُنتهای قیمت این جنس) چند است ؟
84 تم کو ابھی اپنے پیسونکا بیاج سیکڑے کِتنا ملتا ہی ؟	حالا سود پول خود (صدی) چند عاید تو می شود ؟
85 میرے خیال مین آتا ہی کہ کئی بیپاری اپنے اپنے منصوبے (اور تدبیر) سے ہمیشہ دولت مند ہوجاتے ہین اور کئی خرابی مین (بھی) پڑتے ہین	مظنّه آنکه بعضی از تجّار از تدابیر خود در معامله همیشه صاحب پول می شوند و برخی در خساره می افتند

Hindustani	Persian
86 جب مین فرنگستان مین تھا وہان کے سارے بیپاری اپنی خرابی کی شکایت کر رہے تھے اور اُس بات کو صرف تو مہینے ہوئے	86 در حینی کہ من در فرنگستان بودم تجار آنجا کلاً شکایت خرابی خود را می کردند و این تا بحال مدت نہ ماہ گذشتہ
87 ان دنون سود اگر لوگ کیون تھوڑا بیاج دیتے ہین ؟	87 چرا تجار درین وقت سود کمتر (از معمول) می دہند ؟
88 جب سے بیپار گھٹ گیا تب سے بیپاریونکو پیسونکی درکار تھوڑی ہی اور اسواسطے وے بیاج تھوڑا دیتے ہین	88 از وقتی کہ کار تجارت کساد شد تجار احتیاج بہ پول کمتر دارند بنابر آن سود کمتر می دہند
89 لوگ کہتے ہین کہ سرکار نیا لون	89 می گویند سرکار می خواہد کہ لون تازہ*

* لون کاغذی است مانند مشک کہ کسی پولی بسرکار داد سرکار کاغذی نوشتہ باو میدہد و آن مشک است در وقت وی و موعد مقرر آن کاغذ را نشان داده سود و پول خود را اخذ مینماید لیکن اصل پول را سرکار بصاحبش نمیکند مگر بمدت مقرره و اگر صاحب پول وجہ خود را نخواہد کاغذ مشکی مذکوره را بکسی دیگر بقیمت عادلہ وقت مفروشد و پول خود را میگیرد و این را نوٹ سرکار میگویند کہ عبارت از کاغذ اسکناس باشد برخلاف نوٹ بنک یا نوٹ گرنشی کہ آن بمنزلہ پولی ہست رایج و در میان مردم داد و ستد میشود فقط ۱۲

Hondustani	Persian
۶۴ پرسون سَہر چارلس فارَبس نام ایک جہاز جو چین سے آیا سو ستائیس روز مین مُنبئی کو آپہنچا	جہاز مسمّیٰ بہ سَہر چارلس فارَبس کہ پریروز از چیں آمدہ در مُدّت بیست و ہفت یوم در مُنبئی رسیدہ
۶۵ مین نے سُنا کہ اِس برس بیپارِیون کو افیم مین بڑا تَوتا آیا ہی کیونکہ پہلے مال (اب کے سال) وہان حد سے زیادہ گیا	شنیدم کہ درین سال تُجّار در تجارت تریاق نُقصانی فاحش کردہ اند زیرا کہ مالِ فراوان (درین موسم) آنجا رفت
۶۶ لوگ کہتے ہین کہ بیپارِیون کو روئی کا بھاؤ اچھا آیا ہی کیونکہ ایک جہاز جو روئی بھر کر اِس بندر سے ہنکارا (پر روانہ ہُوا تھا سو طوفان کے مارے ڈوب گیا اِس سبب سے چین مین بھاؤ چڑھ گیا	می گویند تُجّار در داد و ستد پنبہ منافع بسیار نمودہ اند زیرا کہ جہازی کہ ازین بندر بار پنبہ برداشتہ روانہ بود بسبب طوفان در دریا غرق شد ازین جہت پنبہ در چین ترقی کرد

Hindustani	Persian
۷۷ تم کو معلوم ہی کہ جہاز جو ڈوبا	میدانی جہازی کہ غرق شد
اُسکا مالک کون تھا اور اُس جہاز کا	مالکش کہ بود و نام آن جہاز چہ و
اور اُسکے کپتا نکا نام کیا تھا ؟	کپتانش کہ بوده ؟
۷۸ مجھے معلوم نہین پر مین نے سُنا	معلوم من نیست ولیکن شنیدم
کہ مالک اُسکا ایک پارسی بیپاری ہی	کہ مالک آن جہاز تاجرے فارسی
اور اُس جہاز کا نام قادرِ بخش	است و نام جہاز قادر بخش بوده است
۷۹ پچاس کوس کے اندر اِس سے	آیا بہتر ازین جنس بفاصلهٔ پنجاه
بہتر چیز مِلیگی کہ نہین جو مِلے تو بہتر ہی	فرسنخ ازین جا ممکن الحصول است
کہ مین منگوالون نہین تو جو یہان مِلتی	اگر هست بهتر آنست که طلب
ہی اُسی پر راضی رہا چاہیئے	کنم والّا آنچه دریں جا میسّر می شود
	بر همان قناعت نمایم
۸۰ اِس مُلک مین اَناج ایک	درین مُلک غلّه یکجا کجا می
مُشت کہان بِکتا ہی ؟	فروشند ؟

Hindustani	Persian
حساب سے اُسنے اُسکے پاس سے دو سو روپئے قرض لیئے	از قرارِ سود صدی یک روپیہ دماہی
66 اِس جہاز مین اِتنا گھامت ہوتا ہی (یعنی یہہ جہاز اِتنا پانی لیتا ہی) کہ دِنمین دوبار بینے سے پانی اُلیچنا لازم ہی	این جہاز بحدّی آب برمی آورد کہ روزی دوبار آب آنرا از بنبہ (کہ عبارت از آلتِ آبکش باشد) باید خالی کرد
67 مین نے ایک ہُنڈی پچاس روپئے کی تُمھارے جوگ کی ہنیرل وُڈّ صاحب کے اوپر لکھہ بھیجی ہی وُہ نکاری نہ جائیگی	برات پنجاہ روپیہ را بنام تو بر فلان کس نوشتام و برات برگشت نخواہد کرد
68 اُس مُلک مین بہُت بڑی جنس تِجارت کی کونسی ہی اور کون چیز بہُتایت سے پیدا ہوتی ہی ؟	در آن ولایت کدام جنس را بیشتر تجارت می کنند و کدام جنس بافراط پیدا می شود ؟
69 مین نے ایک ہُنڈی فُلانے	من برائی فلان کس کردہ بودم

بشخص پر

Hindustani	Persian
شخص پر لکھی تھی سو اُس نے سکاری نہیں	او آنرا واژد
۷۰ کئی روز ہوئے کہ مَیں نے اُسے تھوڑے دِن کے وعدے سے دس روپئے قرض دِئے پر اب تک اُسنے ادا نہیں کیئے	چند یوم قبل من او را ده روپیه بوعدهٔ چند یوم قرض دادم واو تا حال نداده
۷۱ اگر تُم وُہ تھان (ہ طاقہ) مول (ہ اصل) بھاؤ سے مُجھے دلاؤ تو مَیں لونگا	اگر آن طاقه (ہ توب) بقیمت خرید بمعرفت تو میسّر شود من خواهم خرید
۷۲ اگر یہہ خبر دو دِن آگے آتی تو بیشک اَفیم کا بھاؤ پھیر پھار ہو جاتا	اگر این خبر دو روز پیشتر می رسید لامحاله در قیمت افیون تغییر و تبدیل میشد
۷۳ جاوا ور دریافت کرو کہ یہہ جنس ظاہر نیلام مین بکیگی یا باہر ہی باہر کسی کی معرفت سے	برود دریافت کن که این جنس را در هر آج خواهند فروخت یا غیر هر آج

Hindustanee	Persian
55 گئے برس اُس پرگنے مین کِتنا اَناج پیدا ہُوا تھا ؟	بسالِ گذشتہ در فلان خطّہ چہ قدر غلّہ پیدا شدہ بود
56 اِس تمسّک کے پیٹ مین کتنے روپئے تم نے ادا کیے or دیے ؟	از جملۂ مبلغِ این تمسّک چہ قدر روکردہ or از بابتِ وجہِ این تمسّک چقدر کارسازی نمودہ
57 اُسنے کیا مال تمھارے پاس امانت رکھا تھا ؟	او نزدِ تو چہ جنس بطریقِ امانت سپردہ بود
58 سب پیسا بھر دینے کو تمھین کئی دِن لگینگے ؟	ادا کردنِ این ہمہ تنخواہ چند روز طول خواہد کشید ؟
59 بہرصورت میرا حساب چکا دو ؟	بہر قسمی کہ می توانی حسابِ مرا مفروغ کن
60 وہ جہاز اپنی منزلِ مقصود کو پہنچا کہ نہین ؟	آن جہاز بمقصدِ خود رسید یا نہ ؟

Hindustani	Persian
61 جو سامان کہ اُس کے حوالے کیا گیا تھا اُسکے بیجا خرچ کرنیکا اُس نے کچھ احوال تمکو بتایا کہ نہین ؟	اشیائی کہ محوّل باو شدہ بود کیفیت بیجا استعمال کردنِ آنہارا بتو گفت یا نہ ؟
62 جس چیز کی بابت کہ اُس نے آگے تمھین کہا تھا اُسکا نمونہ تمھارے پاس لایا تھا کہ نہین ؟	نمونۂ آن چیز را کہ او قبل ازین بتو گفتہ بود آوردہ بود یا نہ ؟
63 بیعانے کے روپئے جو مین نے اُسے چند روز آگے دیئے تھے سو ملاکے مین نے تین سو روپئے اُسکو ادا کئے	بابتِ مبلغِ پول بیعانہ کہ باو پیشتر دادہ بودم کلاً سیصد روپیہ میشود کہ باو دادم
64 اِس گھر کے بنانے مین کِتنا خرچ لگا ؟	در تعمیرِ این خانہ چہ قدر پول خرچ شدہ (باشد) ؟
65 ہر مہینے سیکڑے ایک تنکا بیاج کے	او ازو دو صد روپیہ قرض گرفت

Hindustanee	Persian
43 تمھارے جہاز مین اکثر کیا مال آتا ہی؟	در جہاز ہائے شما اکثر اوقات چہ جنس می آید؟
44 جب تم نے یہہ جنس مول لی تب اُسمین اِس شخص کی شراکت تھی کہ نہین؟	در وقتی کہ این اجناس را خریدہ بودی قرار شراکت با این شخص دادہ بودی یا نہ؟
45 گئے برس روئی تھوڑی آئی تھی	سالِ گذشتہ پنبہ کمتر آمدہ بود
46 چین مین افیم کا بازار بہت ٹھنڈا ہی پر روئی کا بہت گرم	در چین بازارِ تریاق بسیار کساد می باشد ولیکن بازارِ پنبہ بسیار رواج است
47 تم جانتے ہو کہ گئے برس روئی کس بھاؤ سے بکی تھی؟	میدانی سالِ گذشتہ پنبہ بچہ قیمت بفروش رسید؟
48 کیا سبب تھا کہ گئے برس روئی اتنی مھنگی تھی؟	سالِ گذشتہ چرا پنبہ این قدر گران شدہ بود؟
49 کھیتی بگڑ جانے کے سبب یون ہوا یا کہ مال جو سدا آتا ہی اُس سے	آیا سبب ضایع شدنِ زراعت بود یا آنکہ مال کمتر آوردہ بودند؟

Hindustani	Persian
تھوڑا آیا تھا؟	
50 اِس مُلک مین بیپاری لوگ کواۃ کی بہُت سی چوری کرتے ہین کہ نہین؟	آیا تجارِ این ولایت در گمرک خانہ در ادای محصول دُزدی میکنند؟
51 مُنبئی اَور چین کے درمیان کِس جِنس کا بڑا بیپار چلتا ہی؟	در تجارتِ چین یا مُنبئی کدام جنس عمدۂ تجارت است؟
52 چین مین روئی کا کھپ (؎ درکار) (؎ خرچ) زیادہ ہی یا اِنگلنڈ مین؟	در چین پیشتر پنبہ را طالب اند یا در اِنگلنڈ؟
53 شنگہے مین وابنے کے آگے روئی کو بکھار (؎ کوٹھی) مین کِس طرح بھرتے ہین اَور ایسی موتی بھاری جسیم سوزنہ جِنس کو ہَوا سے کِسطرح سنبھال رکھتے ہین؟	پیشتر از آنکہ پنبہ را شکنجہ کنند در انبار چہ کونہ می گذارند و چنین جنسِ جسیم تو فالِ آتشکیہ (؎ جنسِ عظیم الجثہ سُبک وزنِ پوک) را از آسیبِ ہَوا چگونہ نگہدارند؟
54 ایک سِکّہ روپئے کا بھاؤ کِتنا تھا؟	قیمتِ یک سکّہ روپیہ چند بود؟

Hindustani	Persian
جنس تین تین سو روپئے پر پڑی ہی	هر یکی از اجناس بسیصد روپیه می افتد
۶۵ اُس نے مجھ پر ایک دَرَسنی ہُنڈی لکھی اور دوسری دس دِنکی مُدّت کی	او یک برات بی مُدّت بر من نوشت و دیگر مدّت ده روزه
۶۶ تھوڑے دِن سے ایک بیپاری نے آٹھ لاکھ روپئے کا دیوالا نکالا اور اغلب ہی کہ روپئے مین چار آنے دیگا	چند یوم قبل تاجری هشت لکهه روپیه ورشکست و مظنّه آنکه بصاحبان طلب روپیه چهار آنه عاید شود
۶۷ وہ شخص مجھسے پانسو روپئے بیاجو پونے تکے کا بیاج اور ساتھ روپئے مندآوی دیا چاہتا ہی اِس اقرار سے کہ (ہر مہینے) سیکڑے بمن بدهد از قرار انکه صد روپیه را ماهی سه ربع روپیه سود دیگر دو شصت روپیه مندآوی*	فلانکس میخواهد یا پنصد روپیه بطریق قرض بمن بدهد از قرار انکه صد روپیه را ماهی سه ربع روپیه سود دیگر دو شصت روپیه مندآوی*

* واضح باد که مندآوی لفظ هندی است و معنی آن پولی است که بطریق تعارف بقرض خواه میدهند مثلاً صد روپیه از کسی قرض کرده سود مقرره آنرا میدهند و وجهی مخصوص نیز بران مزید کنند علاوه بر سود و موسوم است آن وجه مخصوص را باصطلاح هندمندآوی گویند فقط

Hindustani	Persian
(مد بخشش) لیوے اور قرض ہفتہ بندی سے ادا کیا جاوے	وتنخواہ خود را از قرار قسط باز یافت کُند
39 اِس ہُنڈی کے پیسے مُجھے ادا کرنے پڑینگے کیونکہ اِسکی ضمانت میرے سر پر ہی	وجہ این برات را من باید ادا کنم زیرا کہ ضامن شدہ ام
40 وُہ بنات جو آگے مین نے تُم سے مول لی تھی سو اِس بنات سے جو مین نے اُس سے لی دُگنی چوڑی ہی	ماہوتی کہ من پیش ازین از تو خریدہ بودم عرضش دو برابر این ماہوت بیاشد کہ از وخریدم
41 اِس سِکّے مین خالص سونا (مد کُندن) کیتا ہی اور آمیزش (مد ملونی) کیتی ہی ؟	درین سِکّہ چہ قدر زر خالص ہست ومغشوش چہ قدر می باشد ؟
42 اِس مُبلغ مین سے اِتنا وضع کرنیکے بعد کِتنا باقی رہتا ہی ؟	ازین وجہ اینقدر وضع کن وبین مابقی چہ قدر میماند ؟

Hindustani	Persian
میرے پاس ہی	قلعہ دارم
26 یہہ چھہ مہینے کی مدّت کی ہُنڈی ہی	این براتی است بوعدہ شش ماہ
27 اُسنے اپنے قرض کا حوالہ جون صاحب پر دیا	اوبدہِ خود را حوالہ بفلانی کرد
28 ممبئی مین سب سے روئی کا بڑا بیپار چلتا ہی ‹ روئی بیپار کی اصل جنس ہی	درمُنبئی داد وستدِ پنبہ ازہمہ چیز زیاد تر است ‹ محلوج جنسِ عُمدۂ تجارت است
29 اُس نے اپنی ساری روئی مول بھاؤ (‹ اصل خرید ‹ خرید کے مول) سے بیچ ڈالی	اوتمامی پنبہ ہاے خود را بمایہ کاری فروخت
30 لیئے ہزار روپیئے ہین سو تُم میرے کھاتے جمع کرو	این ہزار روپیہ را بگیرو در جمعِ من بیاور

Hindustani	Persian
۳۱ نامدار جان اِسمتھ صاحب کو	یک ہزار روپیہ بجناب جلالت
ایک ہزار روپئے دیکر میرے	مآب جان اِسمتھ صاحب بدہ
کھاتے اُدھار لکھو	ودر مخارج من حساب کن
۳۲ وُہ آدمی آپہنچا اور تمھارے	آن شخص رسیدہ وپول شمارا
روپئے لایا ہی	آوردہ
۳۳ اگر ابھی تمھارے پاس بس	اگر بالفعل پول بقدر احتیاج موجود
پیسا نہین تو ان چیزون کو اُدھار مول لیا	مداری این اسباب را باید بنسیہ بگیری
چاہیئے	
۳۴ وُہ چاہتا ہی کہ اپنے جہاز پر	آدمی خواہد در جہاز خود چہل ہزار
چالیس ہزار روپئے کا بیمہ اُتارے	روپیہ را بیمہ کند ولیکن ارباب بیمہ می
پر بیمے والے سیکڑے بہت پیسا	خواہند زیادتر از متعارف حق
مانگتے ہین	السعی بگیرند
۳۵ سہ اسری حساب سے ہر ایک	علی السویت (بعد از آنکہ سویت کردم)

Hindyslani	Persian
15 دس گز بانات میرے لیئے مول	ده زرع ماهوت برای من بخر فردا
لو اُسکا پیسا کل مین تمھین دونگا پر تم	قیمتش را بتو خواهم داد ضرور بامدن
آپ مانگنے کو مت آیو	تو نیست
16 جو دن جاتا ہی سو کیو جہاز کے	مردم منتظر اند که جهازی امروز و
آنے مین ہم لوگ منتظر ہین کہ ایک	فردا برسد
جہاز آج کل آ پہنچے	
17 تمھارا سو روپئے کا دعوی ہی چین	ادعای صد روپیهٔ ترا به پنجاه و پنج
روپیون پر فیصلہ ہُوا ہی (ہم مانڈوالا ہی)	روپیه کذرانیدم
18 جب کوئی جہاز چین کو جاوے	هرگاه جهازی بسمت چین روانه
مجھے تُرت خبر کیجو	شود مرا بزودی خبر کن
19 یہہ بات کب تک یونہین	این امر تا کی برهمین منوال خواهد ماند
رہیگی	
20 مین ہر قسم کی جنس کا پشکر (ہم پرچون)	من هر قسم جنس را خورده می فروشم

۱۹۴۰

Hindustani	Persian
بیچنے والا ہون	من پیلہ ورم مالِ جنسی می فروشم
	ہر من خوردہ فروشم
21 وُہ ایک رقم ہر (یک مُشت) بیچنے والا ہی	او تاجری است کہ مالِ کلی می فروشد
	ہر او جملہ فروش است
22 اِس چا کا مزہ تُمھاری دانِست مین کیسا ہی ؟	این چای در مذاقِ تو چہ طعم دارد ؟
23 مین نے اپنا گھر مہینے کے تین سَو روپئے مُقرّر کرکے جون صاحب کو کِرائے سے دِیا ہی	من خانۂ خود را بفلانی از قرارِ ماہی سیصد روپیہ بکرایہ دادہ ام
24 برس کے دو سَو روپئے مُقرّر کرکے مین نے ایک گھر اُس کے پاس سے کِرائے لیا ہی	من خانۂ اورا از قرارِ سالی دویست روپیہ کرایہ کردہ ام
25 قلعے مین ایک خالی زمین کا ٹکڑا	یک قطعہ زمینِ مخروبہ درونِ

Hindustani	Persian
۴ (کل) اڑھائی سو کہیں اور آج ڈیڑھ سو جائینگین	(دیروز) دوصد وپنجاہ بستہ بار شد وامروز صد وپنجاہ بار خواہد شد
۵ اِس بندر مین کیا کیا مال آتا جاتا ہی اور یہان کونسا پیسا چلتا ہی ؟	چہ قسم از متاع ذرین بندر می آورند ومی برند وپول رائج این ولایت چیست
۶ تم نے اِس مال کی زکواۃ قرضے مین دئی ہی کہ نہین ؟	عشور این مال را در گمرک داده یا نه ؟
۷ تم نے اِس ہُنڈی کا ہُنڈاون (ہُنڈیان) کیا دیا تم نے یہہ ہُنڈی کِس بھاوسے لی ؟	این برات را بچه قیمت خریده ؟
۸ تم نے اُس کے ساتھہ کچھہ قول وقرار کیا ہی کہ نہین ؟	با او قرار مداری داده
۹ نقد پیسا ملے تو سیکڑے پانچ روپئے چھوڑ دینے پر وہ راضی ہی	اگر پول نقد بدہی او راضی است که صد روپیه را پنج روپیه تنزیل کند

بارہ

Hindustani	Persian
۵ ۷ ایک ہُنڈی نامدار اسمت صاحب	براتی بود کہ برادرِ من بنامِ جناب
کے جوگ کی چھہ مہینے کی مُدّت کی میرے	والا انصاب اسمت صاحب
بھائی نے مُجھہ پر لکھہ بھیجی تھی	بموعدِش ماہ حوالۂ من کردہ بود
۶ ۷ میرے ہاتھہ مین اُسکا پیسا جتنا کہ	چون کہ تنخواہِ او بقدرِ براتِ او در
ہُنڈی مین لکھا تھا اُتنا نہ تھا اِس لیئے	پیشِ من نبود براتِ او را واذدم
مین نے اُسکی ہُنڈی سکاری نہین	
7 ۷ تم بولتے ہو کہ صرّاف نے کل	پولی کہ میکوئی دیروز صرّاف بتو
تُمھین پیسا دیا اُسکے گِروی مین تُم نے	داد تو در عوضِ آن نزدِ صرّاف
اُسے کیا دیا ؟	چہ چیز گرو گذاشتی ؟
۸ ۷ مین نے اپنا گھر جوبن صاحب کے	من خانۂ خودم را پیش جوبن
پاس گِروی رکھا	صاحب رہن گذاردم
۹ ۷ میرا کھاتا مُجھے بتاؤ تاکہ مین دیکھون	محاسبۂ من بمن بنماتا ببینم کہ تتمّۂ
اُسمین کُچھہ میری باقی نِکلتی ہی کہ نہین ؟	طلبِ من چہ چیز است

Hindustani	Persian
کل جب مَیں نے اِسے دیکھا تھا	دیروز وقتی کہ من این را دیدہ
تب پچّانہ تھا	بودم ذریدہ نہ بود

Mercantile Phrases.

باب پنجم در محاورات تجارت

Hindustani	Persian
۱ اِس مُلک کے صرّاف سیکڑے کِتنے ٹکے بیاج دیتے ہیں ؟	تجّارِ این ولایت صد روپیه راچه قدر سود می دهند ؟
۲ اگر پیسا بیاجو لوگے تو سیکڑے پونا ٹکا (هر مهینے) دینا پڑیگا پر اگر بیاجو دوگے تو آدهے ٹکے سے زیادہ نهین مِلیگا	اگر قرض بگیری صد روپیه را (ماهی) * سه ربع روپیه می گیرند امّا اگر قرض بدهی بیشتر از نیم روپیه نمی دهند
۳ کل روئی کی کِتنی گٹھریان جهاز پر گئین ؟	دیروز چند بسته پنبه * بر جهاز بار شد

* واضح باد که معمول تجار فرنگ است که حساب سود و پول را سال بسال و اهل هند ماه بماه میکنند باین طریق که یکصد روپیه بقاعدهٔ اهل فرنگ در سال یکصد روپیه سود آنرا منسوب باهل هند ماهی سه ربع روپیه گیرند نهم در سالے نه روپیه میشود طریق دیگر موافق حساب اهل فرنگ یکصد روپیه در سالے شش روپیه سود آن میشود و بموجب حساب هندوستانی ماهی نیم روپیه فقط

* پنبه که در پوست باشد آنرا کلوزه و جوز غنه گویند و پنبه که از پوست در آمده باشد آنرا وش گویند و پنبه که از تخم بیرون آمده باشد آنرا املوح و حلیج و پنبه وقطن گویند

Hindustani	Persian
154 اُس نے اُس پر اِس لیئے فریاد کی ہے کہ اُسکی آبرو مین بٹّا لاوے	او محض برائے رُسوائی او اِفتضاح او براو نالش نمود
155 اگر تُم گھر کے بھیتر گئے ہوتے تو کیا بیشک اُسے دیکھ پاتے ؟	آیا اگر تو اندرونِ خانہ می رفتی یقیناً او را می دیدی ؟
156 کیا یون نہین ہُوا ہوگا کہ قیدی گھر مین رہا ہو اور تُم نے اُسے نہین دیکھا ہو ؟	آیا ممکن نہ بُود کہ قیدی در اندرون خانہ باشد و تو او را نہ بینی ؟
157 اُس نے اُسے طمانچہ مارا یا گھونسا ؟	او فلان را طپانچہ زد یا مشت ؟
158 جب تُم قیدی کے گھر مین گئے وہ نشے کی حالت مین تھا کہ نہین ؟	در وقتی کہ تو اندرونِ خانہ اِین قیدی رفتی او را در حالتِ مستی و سُکر دیدی یا نہ ؟
159 جسوقت تُم نے قیدی کو دانسے آدھا چکّر پھرنے کا حکم دیا اُس نے	در وقتی کہ تو قیدی را بطرفِ رَیت ابوت رفتن امر نمودی او اِمتناع

نالش

Hindustani	Persian
ناکہا (ہہ انکار کیا) کہ نہین ؟	نمودیانہ ؟
160 ایلچی کو زوال نہین ہہ ایلچی واجب الاِحترام ہی ہہ ایلچی کو اذیت روا نہین	ایلچی مامون است ہہ ایلچی در امان است ہہ ایلچی واجب الاحترام است ہہ ایلچی راکشت واذیت روانیست
161 اُتاولا سو باولا ہہ دھیرا کام رحمانی شتاب کام شیطانی	تعجیل کار شیطانست ہہ صبوری درحقیقت رحمانی است شتابی بدرستی کہ شیطانی است*
162 یہہ کاچ کس نے توڑا ؟ کل رات کو جب مین نے اِسے دیکھا تھا تب توٹا نہ تھا	این شیشہ راکہ شکست دوش وقتی کہ من این را دیدہ بودم شکستہ نہ بود
163 اُس کِتاب کا ورق کِس نے پھاڑا ؟	ورقِ آن کتاب راکہ درید ؟

* صبوری یعنی کہ ترا دین بود : کہ تعجیل کار شیاطین بود :

Hindustani	Persian
145 تم کہہ سکتے ہو کہ تمکو مارنے کے پیچھے وُہ کہان گیا ؟	می توانی گفت کہ بعد از آن کہ او ترا زد بکجا رفت ؟
146 وُہ سیدھا اپنے گھر کی طرف گیا اور مین چُپ چاپ اُسکے پیچھے ہو لیا ایسا کہ اُس نے مجھے نہین دیکھا	او راست طرف خانۂ خود رفت و من باہستگی تمام عقب او رفتم چنانکہ او مرا ندید .
147 جب تُم نے اُسکا پیچھا کیا وُہ دایم تمھاری نظر مین تھا یا کوئی دم تمھاری نظر سے غایب ہوا سچ کہو ؟	در وقتی کہ تو بعقب او تا بخانۂ او رفتی او دایم در نظر تو بود یا بایدک زمانی از نظر تو غایب شد؟ راست بگو
148 مین یقیناً کہہ نہین سکتا کہ وُہ میری نظر سے کبھی نہین چُھپتا کیون کہ کبھی کبھی ہمارے درمیان بڑا فاصلہ پڑ جاتا تھا کیونکہ کاہی پر تھوڑی دیر نظر سے چُھپ جانیکے	من اقرار این امر نمی توانم کرد کہ او ہرگز از نظر من غایب نگشت زیرا کہ کاہی در میان ما فاصلہ بغایت بعید بود امّا بعد از آن کہ

بلم ۱۴ لحم ۱۰

Hinduostani	Persian
بعد تُرت وُہ میری نظر تِرا	زمانی غائب شد او باز بزودی در نظرِ من افتاد
149 تُمکو کاہے سے اُسنے مارا ؟	اُورا با چہ چیز زد ؟
150 رات اندھیری تھی اور مین برابر دیکھ سکا نہین پر مین سمجھتا ہون کہ ایک موٹی سی لکڑی تھی	شب تاریک بود و یقیناً معلوم من نشد مظنہ آنکہ چوبی ضخیمی بود
151 جب اُس نے تُمکو مارا تب تُم پکارے کہ نہین ؟	چون او ترا زد ہای ہوی کردی یا نہ
152 مین بار بار پکارا پر کوئی میری مدد کو نہین آیا	من چند بار ہای ہوی کردم ولیکن ہیچ کس بامداد من نرسید
153 اگر قیدی اپنے بھائی کی پیروی کرکے اپنی جورو کو نہین مارتا تو جوانی کے بہار مین پھانسی نہ پاتا	اگر آن شخص قیدی در کشتن زن خود پیروی بفعل برادر خود نمی کرد در عنفوان جوانی مصلوب و بحلق آویختہ نمی شد

Hindustani	Persian
سوداگر ہین اور اُنکے نام تمھارے دفتر مین لکھے ہوئے ہین کہ نہین ؟	ہستند و نامہای ایشان در دفتر توثبت است یا نہ ؟
134 وہ کچھ کہتا ہی اور تم کچھ کہتے ہو	او چیزی میگوید و تو چیز دیگر میگوئی
135 مین اُسکی فریاد سُننے کا نہین	من متحمل شکایت انخواہم شد
136 اُن کی بات چیت کا مضمون کیا تھا ؟	مضمون گفتگوی ایشان چہ بود ؟
137 اوّل سے آخر تک جو کچھ ہُوا سو مین نے تُمسے کہہ سُنایا	آنچہ واقع شدہ من البدایہ الی النہایہ ہمہ را اظہار کردم .
138 اُسنے بہت سی دھینگا مشتی (دھاندھل) کرکے اُسے دھکی دی	او بحرکات تند و تیز او را تہدید کرد
139 تم کس طرح جانتے ہو کہ یہہ وہی آدمی ہی جسنے تُمکو مارا ؟	تو چگونہ میدانی کہ این ہمان کس است کہ ترا زد ؟
140 جب وہ اپنے ساتھیون کے	در وقتی کہ او با رفقای خویش گفتگو

Hindustani	Persian
بات چیت کرتا تھا مین نے اُسکی آواز پہچانی	می کردم من صدای اورا شناختم
۱۴۱ اس سے آگے کب سے تم اُسے پہچانتے تھے ؟	پیش ازآن چند گاہ می شد کہ اورا می شناختی ؟
۱۴۲ مین اُسے بچپن سے پہچانتا ہون وُہ بہت برس تک میرے پڑوس مین رہتا تھا ؟	من ازعہدِ طفولیت اورا می شناسم وسالہای بسیار در ہمسایگی من ساکن بود
۱۴۳ اُسکا ساتھی کون تھا اور جب تم نے انکو بات چیت کرتے سُنا تم اُنسے کتنی دور کھڑے تھے ؟	رفیقِ اوکہ بود و در وقتی کہ گفتگوی ایشان شنیدی بچند قدم فاصلہ ایستادہ بودی ؟
۱۴۴ مین اُسکے ساتھی کو پہچانتا نہین پر وے مجھ سے ایک یا دو قدم دور کھڑے تھے	نمیدانم رفیقِ اوکہ بود ولیکن فاصلۂ ایشان ازمن یک دو قدم بیش نہ بود

Hindustani	Persian
آبرو والا شخص میری نوکری مین آنے سے رُک جائیگا اِس لِئے چاہیئے کہ تُم اُسے تاکید کرو کہ اِس بات سے ہاتھہ اُٹھاوے نہین تو مُجھے اُس پر فریاد کرنا پڑیگا	بسببِ آنکہ مردمِ معتبر از نوکری من امتناع مینمایند بنا برین باید تو او را جبر کنی کہ دست ازین حرکت بردارد والّا لابُد من بجہتِ او نالش خواہم کرد
125 جب وُہ تُمھارے نزدیک آپہُنچا تب اگر اُس کی توپی نہین گر پڑتی تو کیا وُہ تُمکو مارتا؟	آیا چون او بتو نزدیک شد اگر کُلاہِ او بر زمین نیُفتادہ بود ترا زدہ بود؟
126 تُمھارے پہُنچنے آگے اگر وُہ وہان سے نِکل گیا ہو تو اُس کے بھاگنے کی بابت مین خوب پوچھہ پاچھہ کیجو کہ کِس صورت سے بھاگا	اگر پیش از آنکہ تو آنجا برسی او رفتہ باشد حقیقتِ گریختنِ او را خوب تحقیق کن
127 (اِس مُلک مین) کیا قبالہ لِکھہ	آیا قبالہ نوشتن (درین ولایت)

Hindustani	Persian
لینے دینے کی چال ہی اور اُس پر	معمول است و شہادت دَر
شاہدی اور صحیح (بھی) ضرور ہی کہ نہین؟	(ہم) بران لازم است یا نہ؟
28 / تم اپنی زمین گرو رکھکر پیسا جو	تو زمین خود را کرو گذاشتہ وجہی
لیتے ہو سو اُسے کیا کرتے ہو؟	کہ می ستانی آنرا چہ می کنی؟
29 / گرو نامے کے قرار موجب تمھاری	بموجب قرار داد (این) کرو نامہ مدّت
مدّت پوری ہوئی	منقضی گشتہ
30 / ایسی جھوٹی تہمت لگانے کے	از برای چنین بہتان جعلی کہ کردی
سبب سے تم کو سزا دیا چاہیے	ترا سیاست باید کرد
31 / جب اُس نے تمکو مارا کیون تم نے	چون او ترا زد چرا نالش نکردی؟
فریاد نہین کی؟	
32 / جب سے پٹیل مرگیا تب سے	از وقتی کہ پٹیل (یعنے رئیس دہ)
اُسکا کام کون چلاتا ہی؟	مُرد منصب او را بکہ دادند؟
33 / اِس پرگنے مین کوئی بڑے	آیا درین تعلقہ تاجران معتبر

Hindustani

آگے کبھی تمھارے سُننے مین آیا تھا
کہ اُسنے اپنی جورو سے بدسلوکی کی ہے

۱۲۱ اچھا اُسے کہو کہ تم کو سزا نہ دی
جائیگی لیکن اگر پھر ایسی تقصیر کروگے تو
نہ بچوگے اور ابھی تم محض اپنی (اگلی)
نیک چال کے سبب سے بچتے ہو

۱۲۲ میرے جی مین آتا ہی کہ اِس
شخص کو معاف کرون کیون کہ اگرچہ
صاف معلوم ہوا کہ مقرّر اِس گناہ کا
کرنیوالا تو وہی ہی پر مجھے یقین ہی
کہ جس شخص کو اُسکام کے کروانے کی
غرض تھی اُسکے ورغلانے سے

Persian

ہرگز شنیدہ کہ او با زن خود بدرفتاری
کردہ (باشد) ؟

بلی بگو او را کہ سزا نخواہی یافت
ولیکن اگر بار دیگر مرتکب چنین
فعل شوی خلاصی ممکن نیست
زیرا کہ محض نیکو رفتاری (سابق)
تو ترا درین وقت رہائی دادہ

ارادہ دارم کہ تقصیر این شخص را
معاف کنم باوجود آنکہ بر من خوب
معلوم است کہ مقصر است ولیکن
از آنجا کہ بر من یقین است کہ صاحب
غرضی او را درین باب تحریص کردہ
لہذا او را عفو میکنم

Hindustani.	Persian.
اُس نے کیا ہی۔	
23 ر تمکو یاد ہی جو تم نے کہا تھا کہ گئے	بخاطر داری آنچہ تو گفتہ بودی
مہینے کی پچیسوین تاریخ کی رات کو چورون	کہ بتاریخ بیست و پنجم ماہِ گذشتہ
نے گھات کرکے پنویل اور پونے کے	بوقتِ شب شخصی را در راہی کہ
درمیان رستے پر ایک آدمی کو لوٹا	مابین پنویل و پونہ می باشد دزدان
اور یون معلوم ہوتا تھا کہ یہہ کام پولیس	کمین کردہ غارت نمودند وظاہراً
کے سپاہیون نے کیا	چنان تصوّر می رفت کہ البتّہ
	سپاہیانِ پولیس مرتکبِ این
	فعل شدہ باشند
24 ر وہ بازار مین جھوٹھ موٹھ بولتا پھر	او در بازار می گردد و جعل می کند
تا ہی کہ مین نے اُسکے بیٹے کو جو میرا	کہ من پسرِ او را کہ سائیسِ من می باشد
سائیس ہی مارا اور بدسلوکی کی اور یہہ بات	زدم و آزارش نمودم و چون
میرے حق مین زبون ہی کیونکہ کوئی	این شہرہ برای من بسیار مضر زوار

Hindustani	Persian
اپنے تئیں گرا دینے پر تھا اُس وقت اُسکے ساتھ جو شخص بات چیت کرتا تھا سو مین نہین ؟	می خواست خود را از دیوار مجلس بر زمین اندازد کسی کہ با او تکلم میکرد من نبودم ؟
۱۱۵ جب تم نے قیدی کو گودی بندر پر ہوڑی مین چڑھتے پکڑ لیا اُسوقت اُس کے ہاتھ مین کوئی ہتھکڑی تھی کہ نہین ؟	چون تو آن قیدی را در بندر کشتی ساز خانہ در حالتی کہ او میخواست در بغلہ سوار شود گرفتارش کردی دست بندی در دست او بود یا نہ ؟
۱۱۶ جب چوری ہوئی تب وہ شخص جو گھر مین سوتا تھا سو چورون کے غُل مچانے سے جاگا تہا ہوگا ؟ سچ کہو اور کسی بات کا ڈر مت رکھو	در حین وقوع دزدی شخصی کہ در اندرون خانہ خوابیدہ بود آیا او از صدای دزدان بیدار نشدہ باشد ؟ راست بگو و ہیچ مترس
۱۱۷ ایک شاہد قسم کھا کر کہتا ہی کہ رات	یکی از گواہان قسم می خورد و میگوید

Hindustani	Persian
ایسی اندھیری تھی کہ دس پانچ ہاتھ کے فاصلے سے	کہ شب بحدی تاریک بود کہ زیادہ از دہ
آگے کچھ نظر نہیں آتا تھا اور دوسرا گواہ قسم کھا کر	یا پانزدہ کز در مقابل ہیچ چیز مرئی نمی شد
بولتا ہی کہ چمکتی چاندنی پڑتی تھی اسلئے تم کسطرح	و دیگری قسم یاد می کند و میگوید کہ ماہتاب
اسکی یا اُسکی گواہی پر بھروسا کر سکتے ہو؟	درخشان بود پس تو شہادت آنہا را چہ گونہ
	باور توانی کرد؟
118 میری نظر میں نہیں آتا کہ کسلئے تم دونوں کی	نمیدانم چرا شہادت ہر دو را باور نکنی (زیرا کہ)
گواہی پر بھروسا نہیں لاؤ گے (کیونکہ) پہلا گواہ اگر	گواہ اول آدمی معتبر می باشد (ہر گز) گواہی دروغ
والا شخص ہی وہ جھوٹی شاہدی نہ دیگا اور دوسرا	نمیدہد و گواہ ثانی در شرارت و بدنہادی
مشہور بدنیت اور بدخصلت ہی	مشہور می باشد
119 یہہ بات سچ ہی سہی پر عدالت کے صاحبونکو	اینکہ میگوئی راست و درست است لیکن صاحبان
چاہئے کہ باہر کی باتوں کو انکے کانمیں پر اُسپر دھوکھا	عدالت *آنشاید کہ آنچہ از خارج بشنوند بر آن
نہ کھاوین بلکہ جو گواہی ظاہراً عدالتمین انکے	وقیعہ ننہند بلکہ از شہادتی کہ ظاہراً در عدالت
سامنے گذرے اُسپر سے انصاف کرین	پیش ایشان آید بر آن عمل کنند
120 یہہ بات جو تم بولتے ہو اسکے	قبل از وقوع این امر کہ تو میگوئی

* There is in the Anglo-Persian column an oversight. Nedris kara required.

Hindustani	Persian
اور اُسے بغور دیکھ رہا تھا اور یہہ بھی دیکھا کہ اُسکی پیشانی پر ایک داغ ہی اور قسم کھا کر کہہ سکتا ہون کہ قیدی وہی شخص ہی	واورا تیز نگاہ میکردم علاوہ بر پیشانی او داغی معائنہ دیدم ومی توانم قسم بخورم کہ این قیدی ہمان است
108 کیا قیدی اِتنا نزدیک تھا کہ جو کُچھ تُمنے اُس بھیرُنگا کے آدمی (یہ بھیر والے) سے کہا سوائکے سُنّے مین آتا ؟	آیا این قیدی بمرتبۂ بتو نزدیک بود کہ آنچہ تو گفتی بآن شخصی کہ از رجالۂ لشکر بود تواند شنید ؟
109 مین نے قیدی کو اپنی جورو کے بال پکڑ کر کھینچتے اور اُسے مارتے دیکھا ؟	من قیدی را دیدم کہ موی سر زن خود را می کشید واورا می زد
110 تم کِس طرح جانتے ہو کہ یہہ وہی شخص ہی جِسنے چھو کریو مارا ؟	تواز کجا دانستی کہ این ہمان کس است کہ طفل را زد ؟
111 جب چوری ہوئی تُم کہان تھے	تو در حینِ وقوع دزدی در کجا بودی

اور جب

Hindustani

اور جب تم نے ان چورون کو لوٹ کا اسباب لیجاتے اور بھاگتے ہوئے دیکھا تو کیون تم نے تُرت شور نہ کیا تا کہ لوگ تمھاری مدد کو آوین ؟

112 جب کبھی چوری ہوتی ہی تو اکثر یون اِتّفاق ہوتا ہی کہ سرکار کے پیادے (جو پہنچے والے) اُس سے اِغماض (جو آنا کانی) کرتے ہین

113 کیا قیدی اُس مرنے والی کے ساتھ اُس کے مرنے کے آگے کچھ عشقبازی رکھتا تھا ؟

114 تم بیدھڑک اِنکار کر سکتے ہو کہ جس وقت قیدی قید خانیکی دیوار پر

Persian

وچون دزدانرا باغارت گریزان دیدی چرا ہمان دم بانگ بلند نہ زدی کہ مردم بگیرید تو بر سند!

ہر وقت کہ دزدی می شود اکثر آنست کہ سپاہیانِ سرکار ازان چشم پوشی (جو اِغماض) می کنند

آیا این قیدی پیش از مردن آن زن با او تعشّقی داشت ؟

بدونِ تشکیک می توانی اِنکار کنی وبجوئی کہ در وقتی کہ آن قیدی

Hindustani

پس پیچھے تم نے اُس پر فریاد کس واسطے کی ؟

97 کب سے تم قیدی کو پہچانتے ہو ؟

98 قیدی تمہارا کون لگتا ہے ؟

99 وہ بولا کہ اُس عورت نے تینتیس روپئے نقد اور دس روپئے کا خورد مجھ سے اُدھار لیکر وعدہ کیا تھا کہ مَیں ایک ہفتے کے اندر ادا کرونگی

100 جب مَیں نے لوگوں کی بھیڑ دیکھی تب بھاگا

101 مجھے (خوب) یاد ہے کہ اُسنے مدعی پر دونالی بندوق چھوڑی تھی

102 کیا بغیر تمہارے دیکھے قیدی

Persian

پس بعد ازاں چرا نالش بر و نمودی ؟

چندگاہ ست کہ تو این قیدی را می شناسی ؟

این قیدی با تو چہ خویشی دارد ؟

او گفت کہ فلان زن سی و سہ روپیہ سپید و دہ روپیہ پول سیاہ از من قرض گرفت و وعدہ کرد کہ در عرصۂ یک ہفتہ پس دہد

چون من جمعیتِ مردم را دیدم از میانہ گریختم

در خصوصِ آنکہ او بر مدعی تفنگ دولولہ را خالی کرد مرا (بخوبی) یاد است

این قیدی ممکن است کہ بگریزد

بھاگا

Hindustani	Persian
بھاگ سکا ہوگا (ہے) قیدی بھاگا اور تم نے اُسے نہ دیکھا ہوگا ؟	و تو او را نہ بینی ؟
103 مُنبئی مین آنیکے بعد کب سے تم نے اُسے نہین دیکھا ؟	از زمانی کہ تو وارد مُنبئی شدی تا حال چند وقت ست کہ او را ندیدہ
104 ہم نے رستے مین ایک شخص سر کٹا ہُوا دیکھا پر اُسکا قاتل معلوم نہین	در راہ شخصی سر بریدہ را دیدیم امّا نمیدانیم کشندہ او کیست
105 شرع کے رو سے باپ کا مال ملک بیٹے کو پہنچتا ہے	از روی شرع مال و ملک پدر بہ پسر می رسد
106 تم کہتے ہو کہ گئی رات کو یہہ قیدی مُفدون کا سر گروہ تھا تو ایسے اندھیرے مین تم نے اُسے کِس طرح پہچانا ؟	تو میگوئی کہ دیشب این قیدی پیشرو مُفسدان بود دران تاریکی چگونہ تو او را شناختی ؟
107 مین قیدی کے نزدیک کھڑا ہوا تھا	من بہ پہلوی قیدی ایستادہ بودم

Hindustani	Persian
89 اِس گواہ کے اوپر تمھارا کچھ پیتسا نکلتا ہی یہ یہہ شاہد تمھارا اوتھنڈا ہی ؟	آیا این شاہد مدیونِ تو ہست ؟
90 اِس مُلک مین آنے کے بعد تُرت مین نے داروغے سے کہا کہ قیدی لوگ جو قید خانے مین ہین اُنکے نام کی فرد ہر ہفتے مین بھیجا کرے	بمجرّدی کہ من واردِ این ولایت شدم بداروغہ گفتم کہ قیدیانی کہ درحبس خانہ می باشند فہرستِ نامہای ایشانرا ہر ہفتہ نزدِ من بفرستند
91 تمھاری وانست مین اِتنا اُجالا تھا کہ قیدی پہچانا جاوے اور قیدی ایسی وضع مین تھا کہ بڑھیا نے اُسکو چور کر کے پہچانا ہوگا جیسا کہ آگے اُسنے اُسے گھر کے اندر دیکھا تھا	آیا در نظرِ تو روشنائی باندازۂ بود کہ پیرہ زنی کہ سابق قیدی را در اندرونِ خانہ دیدہ بود اورا تواند شناخت واز احوالِ قیدی معلوم میشد کہ خیالِ دزدی دارد ؟

Hindustani	Persian
92 تُم نے بارہ بجے کے عمل مین قیدی کی بدلی کروائی تھی جیسا مُقدّمے (یعنی فریادنامے) مین لِکھا گیا ؟	آیا در ساعتِ دوازدہ تو این قیدی را (از کشیک) تبدیل کردہ بودی چنانکہ در مقدّمہ (یعنی فریادنامہ) مذکور است ؟
93 تُم نے وُہ نقد و جِنس قیدی کے پاس دیکھی تھی ؟	تو آن وجہ و حُلیہ آلاتِ مذکورہ را در برِ قیدی دیدہ بودی ؟
94 اُسنے اِنکار کیا کہ مین نے قیدی کو کبھی نہین دیکھا	او اِنکار کرد کہ من قیدی را ابدًا ندیدہ ام
95 اُسنے مُجھے دَرایا کہ تیرے گھر کو آگ لگا دونگا	او مرا تہدید کرد کہ خانۂ ترا آتش خواہم زد
96 جب کہ تُم نے (آگے) کہا کہ قیدی اڑھائی روپئے ماہ بماہ ہفتہ بندی سے دیتا تھا اور تُم لینے پر راضی تھے	چنانچہ (سابقًا) گفتی کہ این قیدی خواست از قرارِ ماہی دو روپیہ و نیم قسط بتو بدہد و تو ہم راضی شدی

Hindustani	Persian
78 قیدی پر تم کو کچھ شک آتا ہی ؟	در خصوصِ این قیدی گمانِ بدی داری ؟
79 جب مین قیدی کے آنگ کا جھاڑا لیتا تھا تب گھر پھوڑنے کے ہتھیار اُس کے جیب مین سے ملے	در وقتی کہ من این قیدی را کاوش می کردم آلاتِ خانہ کنی را در جیبِ او یافتم
80 جب تم قیدی کو قید خانے مین لیجاتے تھے تب اُس نے تمھارے ساتھ کچھ روک توک (یا تکرار) کی کہ نہین ؟	در حینی کہ تو این قیدی را محبس می بردی او در راہ با تو سرکشی کرد یا نہ ؟
81 اِس ملک کا قانون ایسا اچھا ہی کہ لوگون کو داد ملتی ہی	قانونِ این ولایت بسیار خوب است کہ انصاف درمیانِ مردم می شود
82 عدالت مین آتے ہی وہ گھبرا گیا	بمجرّدِ آنکہ او در بارِ عدالت رسید خوف و ہراس بر او مستولی شد

Persian

84 میاں سمجھتے ہو لہ اگر تم اسجگہہ پر سے ہو کر جاتے تو وہ تمھین دیکھتا	آیا تو میپنداری کہ اگر از آن راہ عبور می کردی او ترا می دید ؟
84 اُسے کہو کہ اگر تمنے ایسی بدزبانی (بے ادبی) نہ کی ہوتی تو تنتا ہرگز نہ ہوتا	او را بگو کہ اگر تو چنین بدزبانی (بے ادبی) نکردہ بودی ہرگز (چنین) نزاعی واقع نمیشد
85 سچ ہی کہ مدعیٰ علیہا مدعی کی سگی بیٹی لگتی ہی	یقیناً مدعیٰ علیہا دختر حقیقی مدعی می باشد
86 مین نے اِس کاغذ پر دو شخصون کے حضور صحیح کی	من در حضور دو کس این کاغذ را صحیح کردم
87 مدعی کا نام بدستور تین بار پکارا گیا بعد اُسکے مقدمہ ردّ و باطل ہوا	مطابق معمول نام مدعی را سہ بار در آوردند و دعوی او ساقط شد
88 چھ برس سے مین مدعی کو پہچانتا ہون	شش سال است کہ من مدعی را می شناسم

Hindustani	Persian
سومین بصیر دلہونگا	واگر نقصانی بتو عائد شود من از عہدہ برخواہم آمد
۶۶ کیا ہر ایک نے اقرار کیا کہ مین آپ جو اکھیلنے مین ہارا یا طرفین کے لوگون نے ایک دوسرے کو کہا کہ تو ہارا جو یون ہو تو کہو کتنا ہارا	آیا ہر یکی از آنہا اقرار کردند کہ من خود در قمار باختم یا طرفین اسناد باختن ہیچ دیگر دادند اگر چنین است بگوئید قمار چہ قدر میشود ؟
۶۷ گئے مہینے کی ساتوین تاریخ کو قیدی نے اقرار کیا کہ مین (بھی) جو اکھیلنے مین شامل تھا تو تمکو اس بات کی کچھ خبر ہی ؟	در خصوص اینکہ بتاریخ ہفتم ماہ گذشتہ این قیدی اقرار کرد کہ من (ہم) در قماربازی شامل بودم تو چیزی درین باب میدانی یا نہ ؟
۶۸ مین نے تمکو اسکے بال پکڑتے اور اسے مارتے دیکھا اور اب تم اس باتکا انکار کرتے ہو	من ترا در حالت زدن و موی کشیدن او دیدم و تو حالا انکار این امر را میکنی

Hindustani	Persian
۷۲ اگر دروازہ بند نہ ہوتا تو کمپنی کا مال چورلیجاتے	اگر در را مسدود نکردہ بودند دزدان مالِ کمپنی را بُردہ بودند
۷۳ جو بولو سو سمجھ بوجھکر بولیو کیون کہ تُم قسم کھاکر بولتے ہو	ہرچہ بگوئی باحتیاط بگو زیرا کہ تو قسم خوردہ
۷۴ مین نے تُمسے کہا تھا کہ اگر تُم ضِدّ سے ایسا کام کیا کروگے تو مُصیبت مین پڑوگے	من ترا گفتہ بودم کہ اگر در ارتکابِ چنین امر اصرار کنی آزار میکشی
۷۵ کیا تُمھارے جی مین کچھ گُمان نہین آیا کہ ایسا حادثہ ہونے پر ہی ؟	آیا این حادثہ کہ قریب بوقوع بود تو ازان ہیچ اطّلاع نداشتی ؟
۷۶ یہہ ماجرا جو وُہ کہتا ہی سو کچھ بھی بے معلوم ہوے اُسکے مُوا ہوگا ؟	آیا این واقعہ کہ او ذکر می کند ممکن است کہ بی اطّلاع او وقوع یابد ؟
۷۷ کیون تُم نے یہہ کیفیت مُجھ سے چھپانے کا قصد کیا ؟	چرا این امر را خواستی از من پنہان دارد ؟

Hindustani	Persian
اور آدسیو دوسری طرف آخر ہم نے	و نصفی بسمتِ دیگر رفتند آخر
اُن سب کو پکڑ لیا	کلاً ایشانرا گرفتار نمودند
61 تم نے قیدی کے آنگ کا جھاڑا	آیا تو کا ویدی آن قیدی را یافتہ ؟
لیا کہ نہین ؟	
62 جب اُس کے آنگ کا جھاڑا لیا	(بلے) چون من کا ویدم اورا
تب مین نے اُسکے جیب مین ایک گنج	از جیب او دستہ کلیدے و چقماق دانی
جابیونکا اور ایک چکمک دان اور چکمک کا	و چقماقی و فتیلہ یافتم
پتھر اور فتیلہ پایا	
63 کسی نے تمھاری قید مین سے قیدی	آیا کسی خواست کہ قیدی را
کے چھڑانے کا قصد کیا کہ نہین ؟	از دستِ تو رہائی دہد ؟
64 ایسی ادنابات کے لیئے اُس پر	از برای چنین امرِ جزئی نالش
فریاد کرنی لاحاصل ہی	نمودن بر او خاصیتی ندارد
65 مین نے سمجھا کہ کل جوری پر بیٹھنے کی	من تصوّر نمودم کہ در مجلسِ جوری

Hindustane	Persian
اُس کی باری ہوئی ہوگی پر معلوم	نوبۂ نشستنِ او دیر از بود ولیکن
ہوتا ہی کہ اُن کے پاس برابر حساب	چنان معلوم می شود کہ ایشان
رہتا نہیں ہر ایک کا نام چٹھی سے نکالتے	فہرستِ درست در دست ندارند
ہین جس کا نام پہلے آوے وہ پہلے	اسمِ ہر کس را از قرعہ در می آرند بنام
بیٹھے جیسا نصیب	کسی کہ اوّل در آید او اوّل نشیند موافقِ
	نصیبِ ہر کس
66 کیا پیسا اُٹھانیکے وقت تُم نے قیدی کا	آیا در ہمان وقت کہ قیدی پول را
ہاتھہ پکڑا تھا؟	بر می داشت تو دستِ او را گرفتی؟
67 کیون تُمنے اِس عورتکو بگاڑا؟	چرا پردۂ عصمتِ این زن را دریدی؟
68 اگر کوئی تُمھاری مُختاری مین	ہر گاہ کسی در آزادگی و مختاری
دخل کرے تو ہمیشہ تُمھاری حمایت کرونگا	تو دخلی نماید من دائم حمایتِ ترا
اگر کوئی تُمھاری آبرو لیوے تو مین اُسکا	خواہم کرد و اگر کسی با تو شوخی و بیجا
بدلا لونگا اور جو کچھہ تُمھارا نقصان ہووے	کند من انتقام از او خواہم گرفت

Hindustani	Persian
ہوئے سوتا پایا	
۵۲. جب تم پہلے قیدی کے پاس گئے اُس وقت وہ کچھ نشے کی حالت مین نظر آیا ؟	دفعهٔ اوّل که تو نزدِ قیدی رفتی او را در حالتِ سکر یافتی یا نه ؟
۵۳. تم قسم کھاؤ گے کہ یہہ وہی شخص ہے جس نے گئی (رات کل) رات کو تمھیں لوٹا ؟	تو می توانی قسم یاد بکنی که این همان کس است که دی شب اسبابِ ترا غارت کرد ؟
۵۴. جب قضیہ (یہہ رگڑا) ہوا تم اُن لوگون سے کتنی دور تھے ؟	در وقتی که نزاع در میانِ ایشان شد تو چه قدر فاصله از آنها داشتی ؟
۵۵. کیا تم آپ اُسے دیکھنے گئے تھے اور تم نے اُسکو کس حالت مین پایا ؟	آیا تو خود برای دیدنِ او رفته بودی و او را در چه حال دیدی ؟
۵۶. کیا مدّعی علیہ نے مدّعی کو تمھارے حضور مارا ہوگا اور تمنے نہین دیکھا ہوگا ؟	آیا ممکن است که مدّعی علیه مدّعی را در حضورِ تو بزند و تو نه بینی ؟

Hindustani	Persian
57 اُس نے مجھے خبر دی کہ اُس چور نے چار عورتونکو مار ڈالا اور تس پیچھے گانو کے دروازے مین ایک سپاہی کے ہاتھ سے پکڑا گیا	او اِطلاع بمن داد کہ آن دزد چہار زن را کشت و بعد از آن بدروازۂ شہر بدست شحنۂ گرفتار شد
58 تُم سرکشی کے کام کرکے اپنے تئین سرکار کی خفگی مین ڈالتے ہو اور نوکری سے برطرف ہونے کے لائق بنتے ہو	از ارتکاب چنین طغیان و بغی خود را مورد غضب سرکار میسازی و سزاوار معزولی از منصب میگردی
59 کیا تُم قیدی کے اِتنے نزدیک کھڑے تھے کہ اگر وہ ایسے باتین بولا ہوتا تو تُم البتہ سُنتے	آیا تو با قیدی بمرتبہ نزدیک ایستادہ بودی کہ اگر او چنین سخنان می گفت تو لا محالہ می شنیدی ؟
60 جب چورون نے ہمکو آتے دیکھا تب بھاگے پر ہماری تعیناتی نے اُنکا پیچھا کیا آدھے لوگ ایک طرف کو گئے	چون دزدان ما را دیدند گریختند لیکن سربازان دستۂ ما تعاقب ایشان نمودند نصفی از آنہا بیک سمت

Hindustani	Persian
44 پولیس کے سپاہیون نے قیدی کے پکڑنے کا قصد کیا کہ نہین	آیا سپاہیانِ کوتوال درگرفتنِ این قیدی سعی کردند یا نہ ؟
45 پولیس کے سپاہیوں کے پکارنے کے آگے قیدی ٹھہرا رہا گیا یا پیچھے ؟	آن قیدی پیش از بانگ زدن شحنہا ایستاد یا بعد ازآن ؟
46 جیسا کہ مین لیتا ہوا یا بیٹھا ہوا ہونگا کیا ویسا جھکا ہوا نہ ہونگا ؟	در آن حالت کہ مرا استراحت کردہ یا نشستہ دیدی آیا من خمیدہ نبودہ باشم ؟
47 تمھاری ایک بات دوسری بات کو جھوٹھا کرتی ہی	اقوال تو ہریک مکذب دیگر است
48 اُس شخص کے حقمیں ایسا سخت حکم ہوا ہی کہ کسی صورت سے کچھ رعایت نہیں کی جاتی	در بابِ فلان کس سخت کیری باندازہ ایست کہ من بہیچوجہ رعایت او را نمی توانم کرد

بلحاظ ۱۵

Hindustani	Persian
49 تمھارے اور صوبہ دار کے درمیان تین روپئے کی بابت پر جو بات چیت ہوئی اُس سے تم کیا سمجھے کہ اُسنے اُس باتکا اپنے اوپر اِشارہ کیا کہ نہین ؟	قال وقیلی کہ فیمابین تو وصوبہ دار در خُصوصِ سہ روپیہ بود آیا مافی الضمیرِ او بر تو معلوم شد کہ بجہتِ خود خواست یا نہ ؟
50 کیا تم کنایتاً (پردے مین) بولا چاہتے ہو کہ پیسون کے لین دین مین اُس نے تمھیں ٹھگ لینے کا اِرادہ کیا یا صِرف سودے مین اُسنے اپنا نفع کیا ؟	آنچہ در پردہ بخصوصِ داد و ستد گہ می گوئی آیا منظورِ فلان کس فریب دادنِ تو بود یا آنکہ فقط صرفہ جوئی خود را کرد ؟
51 وُہ مُجھے وہان سے دو گھر چھوڑ کر تیسرے گھر مین لیگیا وہان مین نے قیدی کو ایک گٹھری سرہانے دھرے	او مرا از آنجا باندرونِ خانۂ سیومین برد و در آنجا من قیدی را دیدم خوابیدہ و بقچہ زیر بالین او بود

Hindustani.	Persian.
عرض کردن ؛	
35 اِس شخص نے کیا گناہ کیا ہی؟	این شخص چہ تقصیر کردہ است؟
36 اُس نے ایک عورت کو مارا اور اُسکی نتھ بالی اور ایک جوڑ چاندی کی پہنچی چُرائی ہی	این کس زنی را زدہ و حلقہ بینی و گوشوارہ و یک جفت دست بند نقرہ اُورا از وجہ گرفتہ است
37 مَیں اُسجگہہ پر پہنچا تب قیدی زمین پر پڑا تھا اور لہو بھری تلوار اُسکے پاس پڑی تھی	در وقتی کہ من آنجا رسیدم دیدم کہ آن شخص قیدی با شمشیر خون آلود خود بر زمین آرمیدہ بود
38 مَیں نے قیدی کا ہاتھہ پکڑا پر یکایک جھٹک کر میرے ہاتھہ سے چُھٹ گیا	من دست آن شخص قیدی را گرفتم امّا او تکان داده از چنگ من گریخت
39 میری رضا لیے بغیر قیدی کو چھوڑنا	نمی بایست کہ تو بی اِذن من

Hindustani.	Persian.
لازم نہ تھا	قیدی رارہا کنی
۴۰ اگر تُمنے اپنے ساتھیوں کی صلاح پر کام نہ کیا ہوتا تو تُم اُس نوبت کو نہ پہنچتے	اگر بقول رفقای خود عمل نمیکردی بدین روز گرفتار نمی شدی
۴۱ مُدّعی اور مُدّعیٰ علیہ دونون حاضر ہیں اور دادرسی کے اُمیدوار ہین	مدّعی و مُدّعیٰ علیہ ہر دو حاضر اند و ہریک از ایشان طالب مرافعہ اند
42 جو زیور کہ وُہ عورت اب جیتے جی پہنتی تھی اور تُم نے دیکھا تھا سو (اب) اُس زیور کو پہچانوگے؟	آن زیور را کہ در حین حیات آن زن در بر او دیدہ بودی (حال) خواہی شناخت یا نہ؟
۴۳ قیدی کو بھاگتا دیکھنے کے پیچھے کتنی دیر کے بعد تُم کوکوتوال کے پیادے ملے؟	از وقتی کہ دیدی قیدی می گریخت تا وقتی کہ باز مہا ملاقات کردی چہ قدر طول کشید؟

Hindustani.	Persian.
28 کوتوال کے سپاہیوں کے کام مین دخل کرنے سے تم قید مین پڑے ہوتے پر اس وقت بچ گئے اُمیدوار ہون کہ آیندہ عبرت پکڑوگے	بعلّت دخل و تصرّف کہ در امرِ سپاہیانِ کوتوال نمودی مستحقِ حبس بودی ولیکن حال کہ نجات یافتی امیدوارم کہ من بعد عبرت گیری
29 تم کس طرح قسم کے روسے بول سکتے ہو کہ قیدی کو تحقیق پہچانتا ہون کیون کہ تم نے اقرار کیا ہی کہ جس وقت اسکو دیکھا بہت سا اندھیرا تھا	درشناختن این قیدی چگونہ یقیناً قسم توانی خورد زیرا کہ تو اقرار کردہ کہ در وقتی کہ اورا دیدم بسیار تاریک بود
30 سچ ہی کہ اُس وقت بہت سا اندھیرا تھا پر قیدی کی پیشانی پر ایک داغ ہی جو تم دیکھتے ہو وہ	راست است کہ در آن وقت بسیار تاریک بود ولیکن بر پیشانی قیدی داغی ہست

Hindustani.	Persian.
داغ صاف میرے دیکھنے مین آیا	که تو می بینی آنرا ظاهرًا دیدم
اُس سے مین ابھی اُسے پہچانتا ہون	وحال بواسطهٔ آن اورا می شناسم
۳۱ ایک پیتے والا اُسکے ساتھ اُس گانو کو بھیجو که گاے کی تلاش کرے	یک نفر فرّاش بهمراه آنلس ده بفرست تا جستجوی ماده گاو را بکند
۳۲ یہہ شخص عرضی لایا ہی که گانو کے نزدیک میرے پاس قریب آدھا بیگھا زمین ہی اُسپر باترا کی رضا دو	این شخص عریضهٔ آورده که قریب بشهر پارهٔ زمین بقدر یم جریب دارم واذن می خواهد که دور آنرا خارا ت
۳۳ وہ زمین چھاونی کی حدّ مین ہی اسمین میرا علاقہ نہین	آن زمین در حدود محلّ توقّف لشکر است ومن ربطی ندارد
۳۴ (تب) مین کس کے پاس جاکر	(پس) نزد که بروم

Hindustani.	Persian.
رشوت دونگا	
۱۹ یہہ سب حقیقت جو ابھی ہمارے سُننے مین آئی اُس سے مین یون سمجھتا ہون کہ اُس شخص کے اوپر بڑا شک گذرتا ہی اِس لئے اُسے قید مین رکھا چاہیئے کہ آتے سیشن مین اُسکی تجویز ہو	از روے این ہمہ کیفیت کہ حالا مسمع ما رسیدہ رائی من اینست کہ بر فلان کس گمان بد میرود لہذا باید کہ او را محبوس کنم تا در سیشن آیندہ تجویز امراو بشود
۲۰ جب کوئی شخص خون کرنیکی تقصیر مین پکڑا گیا تو اُسے قید کرتے ہین یا اُسکا ضامن لیتے ہین ؟	در وقتی کہ کسی بتقصیر خون گرفتار شود او را محبوس می کنند یا ضامن از او میگیرند
۲۱ عدالت مین شاہدونکو قسم کھلانا لازم ہی اگر کوئی قسم کھانیکا انکار کرے تو کیا کرتے ہین ؟	در عدالت شہود را قسم باید داد ہرگاہ کسی انکار این امر کند چہ می کنند ؟

Hindustani.	Persian.
22 تمھارے شرع کے رو سے اِس مقدمے کا فیصلہ کیا ہی؟	مطابق شریعت تو حکم این مقدمہ چگونہ می باشد؟
23 عدالت کے حکم سے اُس عورت نے طلاق پائی	بحکم عدالت آن زن طلاق گرفتہ
24 جب تم نے لاش ندی کنارے پر دیکھی تب اُس کے گلے میں رسی بندھی ہوئی تھی کہ نہیں؟	در وقتی کہ آن میت را در کنار رود خانہ دیدی رسنی در گردن او بود یا نہ
25 ممکن ہی کہ وہ (وہان) اوسے اور تم اُسے نہیں دیکھو؟	ممکن است کہ او (در انجا) آمدہ و تو او را ندیدہ باشی؟
26 اگر وہ (وہان) آیا ہوتا تو کیا تم نے اُسے دیکھا ہوتا؟	آیا اگر او (در انجا) آمدہ بود تو او را دیدہ بودی؟
27 عدالت کے عَلاقے میں کوئی جگہہ خالی پڑی ہوئی تم جانتے ہو؟	آیا در محکمہای عدالت خبر داری کہ منصبی خالی باشد

Hindustanee	Persian
13 میں تمھارے مُقدّمے مین غور کرونگا اگر سچ ہو گا تو داد ملیگی	من در خصوصِ مقدّمۂ تو غور خواہم کرد اگر راست باشد البتّہ داد خواہی تو خواہد شد
14 مُمکِن ہی کہ کوئی آدمی جو چوری کے وقت گھر مین ہووے اور چور دروازہ توڑے اور کھولے اُسکی آواز اُس کے سُنّے مین نہین آوے ؟	ممکن است کہ کسی در وقتِ دزدی در خانہ باشد و صدائے شکستن و کشادنِ درا از دزدان نشنود
15 مین کہتا ہون کہ ہرگز مُمکِن نہین کیون کہ مین جو وہان سے تھوڑی دور ایک گھر مین رہتا ہون اس آواز کے سبب بھاری نیند مین سے چونک پڑا تو اغلب نہین	من میگویم کہ البتّہ این امر محال است زیرا کہ من با آنکہ در خانۂ کہ قدری دور تر از ان می باشد شکنی دارم و بسبب آن صدا از خوابِ گران

Hindustani	Persian
کہ جو آدمی اُسی گھر مین رہتا ہو سو بغیر سُنے رہا ہو	بیدار کشتم پس محال است برای شخصی کہ درہمان خانہ باشد ونشنود
۱۶ کیون کر یہہ ہو سکتا ہی کہ تُم گھر مین تھے اور اُسنے دروازے پر شور مچایا سو تُم نے نہین سُنا؟	در وقتی کہ این کس بردر خانۂ تو ہای ہوی نمود تو در خانہ بودی پس چگونہ ممکن بود کہ تو آنرا نشنوی
۱۷ مین نے اُسکی جوتی کے چرچراہٹ سے معلوم کیا کہ وُہ اوپر آتا تھا	من از صدای کفش او معلوم کردم کہ او بالا می آمد
۱۸ اُسنے اُسے کہا کہ اگر تو مُدعی علیہ کے حق مین اچھی بات بولے (مت دیوے) تو مین تُجھہ کو کُچھ	او فلان کس را وعدۂ رشوۃ کرد تا جانب داری مدعی علیہ نمود او را تعدیل کند

Hindustani	Persian
5 اُسنے مجھے بہت سی باتین سُنائین پر مین بالکل چُپ رہا	او بسیار سخنان گفت ولیکن من ساکت بودم
6 مین تحقیق کہہ نہین سکتا ہون کہ میرا وطن کہان ہی اور میرے ماباپ کون تھے ؟	من یقیناً نمی توانم گفت وطنِ من کجاست و والدینِ من کیان بوده اند
7 جبتک یہہ کام ہوتا رہا تب تک اُسیہی جگہہ پر تُم نظر لگا رہے تھے ؟	آیا تاہنگامی که این امر در میان بود تو مُراقبِ آنجا بودی ؟
8 اگر کوئی اور شخص وہان حاضر نہ ہوتا تو اغلب ہی کہ وُہ اِنکار کرتا کہ مین یون نہین بولا	اگر شخصی دیگر درانجا حاضر نمی بود ظاہر آنست که او انکار می کرد که من چنین سخنی نگفته ام
9 جسوقت اُسنے کہا کہ مین	آیا او قبل ازان که تو از خانه بیرون

Hindostani

خون کرو نگا تم گھر مین تھے کہ باہر؟

10 کبھی تمھارے خیال مین گذرا کہ جو آدمی تمھاری نظر مین ایسا اشراف ہی سو ممکن ہی کہ ایسا برا کام کرے ؟

11 تمھارے سوا کسی دوسرے نے اُسے اپنی جورو کو مارتے دیکھا ہوگا کہ نہین ؟

12 اُسوقت تو نے اِس بات کا کوئی شاہد کیا تھا ؟

Persian

بیائی گفت کہ فلان کس را خواہم کشت یا بعد از بیرون آمدن تو ؟

ہیچ گمان داشتی کہ شخصی کہ بخیال تو بدین خوبی باشد چنین حرکتِ شنیع ازو صادر شود ؟

آیا در وقتی کہ او زنِ خود را زد غیر از تو کسی دیگر آن را دید باشد یا نہ ؟

در وقتِ وقوعِ این امر کسے درمیان بود کہ گواہِ تو باشد یا نہ ؟

Additional Words Collected Whilst The Foregoing Vocabulary Passed Thro' The Press.

Military Vocabulary

Persian	Persian
576 امیر بحر - امیر البحر	الجبل ممدود من حدید 582
577 دار العیار	مقر 583
578 رجالہ لشکر - ہمراہان لشکر	دار الضرب - ضراب خانہ 584
579 دریابند	سرکردہ 585
580 تفنگ دولولہ	لیاول صحبت 586
581 شریط البرق - سلک الصاعقہ	منتا - نلکا - بانوکی

Judicial Phrases

بابِ چہارُم دراِصطِلاحاتِ دارُالعدالت

Persian	Persian
۱ میرے خیال میں آتا ہی کہ وُہ نامی و غاباز اور فریبی ہی	زعمِ من چنانست کہ او مردم فریبی است مشہور ومعروف
۲ تُم کِس طرح جانتے ہو کہ یہہ وہی شخص ہی جِسنے تُم کو مارا؟	از کجا دانستی کہ ایں ہمان کسی است کہ ترا زدہ؟
۳ جو مُناسِب جانا سو مین نے اُس کو کہا پر اُسنے میری بات نہین مانی	من آنچہ مصلحتِ احوال بود بدو گفتم ولیکن او سخنِ مرا نشنید
۴ اُس وقت تُم اُس باتکا کچھ سبب بتا سکے کہ نہین؟	دران وقت سببِ آن امر را بیان کردی یا نہ؟

Persian	Persian
535 آلتِ بُخار - آلتِ واپور	545 آتش زنه
536 مَرکبِ دُخانی - جهازِ آتشی - سَفینهٔ بُخاریه - فَبور	546 آتش افروزنه - آتش بار - آتش برک
537 فَرق	547 جوق - جوقه
538 قَراوول	548 جوقه جوقه
539 فتح - ظَفَر - نُصرت - فیروزی	549 قُوری
540 آدابِ حَرب - شیوهٔ طَعن*	550 خیمه - چادر - خَرگاه
وضَرب - فَنِّ سپه گری - فَنِّ جنگ	551 شیر
541 کشتیِ مال	552 ضابطانه - حاکمانه
542 کَلَکْ نمودن	553 لُکّه رفتن - قدم بازی کردن
543 خِطاب	554 زبانه
544 بَلیط	555 کُوار

* من آنم که در شیوهٔ طعن و ضرب ؛ بشیران ندر آموزم آدابِ حرب ؛
کدامین هنر بر ایین دلیری کند ؛ که سر پنجه بر صید من افگند ؛

Persian

556 رسائل تلغرافیه

557 یخبر حمله کردن

558 سیل

559 پرده بیرق برافراشتن - علم را شقه کشا نمودن

560 وادی

561 قراول - مقدم الجیش - هراول

562 نائب

563 نائب تنکری - خلیفه

564 یلاق - سردسیر

565 جنگ - حرب - پرخاش - پیکار - نبرد - رزم - کارزار - غزا

Persian

566 میمنه

567 میسره

568 شهرپناه

569 شهربند - بروج

570 چهارچوب

571 صوت زدن - شافوت زدن - صفیر زدن

572 حقه آتش

573 دریچه - دروازه کوچک

574 تنچه - خرجین

575 چرخ

Persian

488 پس نشستن

489 مَفَر - مَناص - جاي گريختن *

مَلاذ - مَحيص - مَرجَع

490 شاحِن

491 مَرکَبِ حَربی - جهازِ جنگی - بارِجَت

492 کشتي ساز - کشتی گر

493 قَراولی اَز دو خورد

494 کساني که يورش برده از

مُغاره داخل ميشوند

495 نَقّابان - نَقب زنان

496 مُغالَطه - فِطرَت - فَنّ وفريب حيله

497 نَيزَه

* مناص ومفر جای بگريختن

Persian

498 نَيزه باز - نَيزه بردار

499 نَيزه بازی

500 نَيزه دار

501 سرباز - سپاهی - لشکری

502 شمشير - تيغ - سيف

صَمصام - حُسام - کُتّار

503 شمشيرِ دودَستی

504 قَدّاره

505 شمشيرزن

506 شَرّابه بند

507 فَلاخُن

508 بَندِ تُفنک

Persian	Persian
509 سپر	522 تدارک و تهیهٔ جنگ
510 جزائل	523 ثمن
511 نائب دوّم - معاونِ دوّم	524 صاچمه - سنکریزه
512 سرحلقه - یوزباشی - وکیل	525 عرّقکیر
513 وکیل باشی	526 کاجری
514 جرّاح	527 نمدزین
515 توپهای قلعه شکن - توپ قلعه کوب	528 خاربند - احاطه
516 ارکانِ حرب	529 کشتی کاه
517 غلاف - میان - نیام	530 قدّ
518 سقفِ پا	531 قنداق
519 قشلاق - کرتمسیر	532 پیچ
520 طابع	533 چونه - دید
521 زوبان - کمند	534 حقّه پردازه

Persian	Persian
446 تقدیم و صدارت	وکیلِ مطلق
447 ترکش - قربان - تیران -	452 گلوله پرتاب - دمِ غلوله
تیردان	453 رومِ قدیم
448 کنکنه	454 رومِ جدید
449 ملکه - سلطانه	455 رومِ اشپا - رومِ صغیر
450 ملکهٔ معظمه - سلطانهٔ عظمی -	رومیهٔ صغری
سلطانهٔ کبری - حضرت السلطانه	456 راهِ آهنی
المصانه - ملکة الممالکِ المصانة	457 کالسکهٔ آتشی
العظیمة الفخیمه - ملکة الوارثة الکرسی	458 سمنده
الریاسة وتاج الشهامة - علیا	459 غلطک
حضرتِ قدر قدرت قضا سطوت	460 چکنامه
پادشاهی علیا حضرتِ شاهنشاهی	461 مکاتبت
457 قائم مقام - نائب مناب -	462 امضانامه عهد نامه

تمت

Persian

463 مُمضیٰ شدن - مُسجّل شدن

464 باغی

465 عُهده - دَرَجه

466 اِستعفا

467 صَفّ - قِطار

468 قَلعچه

469 فَصیل - سُور

470 دیوارِ قَلعه

471 شَهرِ پناه

472 قُشونِ سَربازان

473 شُعَب

474 فَوج

475 یَرَلیغ

Persian

476 سان - صَف آرائی

477 سان دیدن

478 شاطِر - هَراوَل

479 حاضِر مَیدانی

480 قَراوَلی

481 سُنبه - سیم

482 تیرِ شِهاب - چَرخی - کاوله

قُپُز - آتش افرازه - آتشین مار

483 بَر زمین خوردن - جَستن

484 پس رفتن

485 ساقهٔ لشکر - دُنبالهٔ لشکر

486 چراغیا شدن

487 دَوْلتِ جمهوریه

Persian	Persian
398 مشورتِ مبارکۂ مخصوصہ	دولتِ مستقلّ
399 جرّ	409 دُوَل
400 سرباز - سپاہی - لشکری	410 دُوَلِ خارِجہ
401 شرابۂ مروارید مرصّع و مکلّل	411 دُوَلِ متحابّہ
آویزۂ زُمرُّد	412 دَوَلِ متخاصمہ
402 سفارتِ کبریٰ	413 بلوک
403 رُوبیان - اَزبیان - مَلَخ آب - جَراد البحر	414 ذاتِ خاص
	415 عُہدہ
404 دَولَت	416 کُلاہِ تفنک
405 دَولتِ فخیمہ	417 ہبوط
406 دولتِ عَلیہ	418 زقوم
407 دولتِ بہیہ	419 ساخلو
408 دولتِ بالاِستقلال -	420 کزمہ - شحنہ

Persian

421 مُحتَسِب
422 عُلُوفَہ
423 نُزُل
424 قُلبَہ رانی
425 قلبہ
426 اَرَک
427 میرِ مَجلِس - سَرِ مَجلِس
428 رئیس المَشیَخَت
429 چاپار
430 چاپارچی
431 چاپارچی باشی
432 چاپار خانہ
433 بالیوز

Persian

434 عَرشہ
435 لَنگَر
436 قِطعَہ
437 یُوز
438 اُمُورِ سیاسی وَاَدَبی وَمُتَجَری
439 سِینَہ بند
440 مُناجَرَت
441 عَسَس
442 ذولیہ - قالی
443 اِمتیاز نامہ
444 اِمتیازات وَمُعافات
445 رُبّان - کَشتی کَش

Persian.	Persian.
ایشیک آقاسی باشی - عرض بیکی	365 قلب لشکر
میر بار	366 یزه باز
356 قنبر	367 انهزام فصوری
357 قنیا	368 مصباح لولو
358 انفار - نفرات	369 شب خون
359 مخزن - کنجینه	370 پارو
360 ساز	371 پارو زدن
361 سازنده - نوازنده	372 حمله - تاخت
362 سوز و ساز	373 رود یکانه
363 تعلیقهٔ لشکر - تصحیحه - جایزه حاضری	374 نشان - علامت - نشان بطغرای سلطانی معنون
364 نادره خانه مشتمل بر اشیای نفیسه و چیزهای تحفه	375 نشان سرتیپی

ارزروم

Persian	Persian
ارزوجۂ اوّل	میدانِ قواعد
376 مواجب ـ مُشاہرہ	386 بیل
377 دَرّہ ـ دَرَب ـ گذرگاہ ـ کُتَل	387 بیلچہ
کوچۂ تنگ	388 بیلدار
378 خاص تراش	389 پُنچہ
379 صُلح آشتی	390 پیشتاب ـ طپنچۂ بزرگ
380 مُصالحہ ـ تصفیہ	391 نیزہ
381 تعاقُب	392 بارُوت
382 تعاقُب نمودن	393 قُورخانہ
383 غنیمت ـ یغما ـ تاخت تاراج	394 قُورباش ـ قُوربیکی
تاخت وتاز ـ غارت	395 شکارگاہ
384 مدد معاش ـ وظیفہ	396 مجلس الامرالامم مجلسِ ملّی تاملکی
385 قواعدگاہ ـ صفّ گاہ	397 نظام نامہ

Persian	Persian
305 خور	313 شیر ببر
306 جرید	317 پلنگ
307 کلوک	320 دستهٔ سرباز
308 کیف - بقچه - توشه دان	321 نائب اوّل معاونِ اوّل
309 یراق	322 یاورِ اوّل
310 نقاره - کوس	323 دیوان بیکی
311 قورچی	324 [پُر]
312 اراضیِ دائره - زمینِ آباد	325 یدک - جنیب
313 اراضیِ بائره - زمینِ خراب	326 یدکچی
314 خراجی - مالکدار	327 ارخای عنان
315 لاخراج - معافی	328 چقماق
316 جلسهٔ قانونیه	329 قاطرباشی
317 انجمنیانِ جلسهٔ قانونیه	330 چرواندار

Persian

331 نشانہ - ہدف - آماج - خاک تودہ

332 نشانہ انداز

333 معلّم

334 خونریزی - مقاتلہ

335 قتلِ عامّ

336 تُفنگ [اتفاغہ]

337 فتیلہ - سوختہ - آتش پارہ

338 تُفنگِ فتیلہ

339 یاور دویم

340 امیرِ نظام

341 وزارت

342 وزارتِ داخلہ

343 وزارتِ خارجہ

Persian

344 وزارتِ جنگ

345 وزارتِ مالیہ

346 وزارتِ عدلیہ

347 وزارتِ وظائف

348 معدنچی

349 علمِ جرّ اثقال

350 نشانِ بزرگ

سلکِ شریفِ حمّام

351 وزیرِ دولِ خارجہ

352 وزیرِ نظام

353 طغمہ - نشان

354 میرِ آتش

355 تشریفاتچی - باربیکی -

Persian	Persian
261 چال - بادامي	272 توپخانهٔ اسپی
262 سُرخ تیره	273 سوار - فارِس
263 شبرنک ۞	274 هزارانِ وغا
264 ابرش ※	275 یرغمال - کفیل - گروی
265 کُلکون	276 خود - مِغفر - عوالتاش
266 بُراق	نیم ترک
267 دُلدُل	277 مقام
268 ذُوالجناح	278 سُرنای
269 رخش	279 مقامِ صدر
270 شب دیز	280 قاشلُق - دِنکی
271 گُلگون	281 امیر آخور

۞ خراشید و پوشید شبرنکِ شاه ؛ زسُم پُشتِ ماهی زدم روی ماه

※ ای راست رو قضا بهٔ کمانِ تو چون خدنگ ؛ برابرشِ تو چرخِ مُرصع دُم پلنگ

Persian

282 چارچی باشی - یساول

283 نشانہ انداز

284 مشورت خانہ، خوانین و وکلای رعایا

285 مجلس الامم

286 قبور - قاچ

287 قبضہ

288 عقربک

289 قرن

290 ولی عہد

291 امیر اطور

292 نسلاً بعد نسلاً و بطناً بعد بطناً

293 علی التوالی و التواتر

Persian

294 اتوکردن

295 یورش - تاخت

296 رسید کی نمودن باسلحہ و اسباب

297 رسید کی - [سرکشی]

298 طرح جنگ ریختن

299 عاق - متمرد - سرکش

300 تمرد - سرکشی

301 مترجم - دیلماج

302 پشت پا

303 سنکر - سلامت کوچہ - مورچال - آلنک

304 ہنرابہز

Persian	Persian
219 قوائم موجوده - پول کاغذی	230 حاکم
کاغذ اسکناس - ورق نقدیه	231 علم توپ اندازی
220 روشنائی از بخار زغال سنگی	232 قاروره
چراغ بخار غاز	233 قاروره انداز
221 دلیل - راه نما - راه بر - هادی	234 بهادران
222 سردار	235 بهادران خاصه
223 امیر تمن	236 پاره - تن پوز
224 چلودار - مهتر	237 چهار نعله دویدن
225 نشان مطلا	سرشنو دویدن
226 تنظیمات وتنظیفات اجرا کردن	238 یراق طلائی
227 فرمان فرما - والی	239 برمه
228 دریا بیکی	240 الکوی بلور
229 بیکلر بیکی	241 پشته - پشتی بان

Persian	Persian
242 نفیر نامه	
243 ذناب وایاب - قطار	252 چال پشت
244 شمشیر باز	253 چالغ
245 اسپ - فرس جصان	254 سمند†
246 شب دیز	255 نقره
247 توسن*	256 سرخا - شاه بلوط - رومانی
248 سرنک	257 سرخابی - کمین - کهر
249 سرخ زرده	258 کمیت سیاه زانو
250 چالاک - نوندہ	259 ابلق - خنک زیور
251 شب رو	260 نیله - خنک‡

*هر آن را نفض کرتوسن را کندرام ؛ کندآهنگی باکره خام ؛ به تندی توسن از سر تندکردو ؛ وکرکندی نمائی کندکردو

† سمند سیه زانو سیه خط ؛ بصحرا چو آهو بدریا چو بط

‡ ریگ ؛ اون باد پشتی های او ؛ خنک بار انا میان آیدمی

Persian	Persian
گریزندگان	
173 هزیمت - فرار - گریز	185 حصن حصین - سَدّ سین
174 صَف - قطار	186 قلعه بندی - قلعه سازی - شهرپناه
175 جناح - پهلو - بازو - کمر	187 مضبوط کردن - مستحکم کردن
176 قُدّام عسکر	188 حُصُونِ مصونه
177 پیاده	189 محروسه
178 چقماق	190 معرکه - رزمگاه - نبردگاه
179 حقماقی	مَصاف
180 زنبورک - زنبوره	191 روزِ معرکه* - روزِ مَصاف
181 زنبورچی	192 رُخصت - اجازت
182 حُصون و قلاع	193 الغوزه - فی - قرنای نفیر
183 قلعه - حِصار - حِصن	194 نیچی - قرنای چی
184 حُصُون	195 قوتی - مَتجَر - بیت التجارت

* مُرغابیان خون در دریای تیغ تو هر یک بروز معرکه صیّاد صد نهنگ

دار التجار

Persian

دارالتجارت

196 [بوذات]

197 چیوه

198 نائب اوّل اجودان باشی

199 [اوت]

200 برج بستن

201 رایت - علم

202 قلّاب

203 قلم ماهیگیر

204 تیول

205 آتشبار

206 قرض حسنه

207 تنگ - کتل کش

Persian

208 زیرتنگ - زیربند - پیش بند

209 زیرتنگ - پشتنگ

فراخی

210 خلیج - قوب - قبت

خور

211 اهل قلعه - قلعگیان

212 نگهبان - قراسور - مستحفظ

213 کشیک

214 کشیکچی

215 کشیکخانه

216 کشیک زدن - قراول کردن

217 وقایه - توقیه

218 عرابه

Persian	Persian
126 دستور العمل - اختیار نامه	138 طبل و نفیر
127 الاجماع	139 طبل دمامه - دهل
128 القیاس	140 طبّال - بالابانچی - نقّارچی
129 اختلاف فتنه	141 عیان مقطوعه
130 شکست	142 سرکردن - خالی کردن
131 ویرانی - پایمالی - تاخت تاراج	143 سطحه
132 تباهی - خواری - اندلام - استیصال	144 صفحهٔ ساعت - مقیاس
133 کروه - جزء فوج	145 لقب
134 خنجر پیش قبضه - دشنه	146 کشتی سازخانه
135 خندق	147 خلف ارشد
136 کوچ - رحلت - نهضت	148 تیرکش
137 قواعد فوج	149 دشمن - حریف

هر آنکه کشنده شدی تو نجون بیا تو دی این خنجر آبکون نمانه نجون تو نشنه شود بر اندام تو موی دشنه شود

Persian

150 دشمنانِ مُلک - بدخواہانِ دولت - سپاہِ دشمن

151 ایلغار - مُہم - عظیمت

152 بیرق - نشان

153 نشان بردار - عَلَم بردار

154 قرال - شاہنشاہ

155 قیصر

156 فغفور

157 خاقان

158 ایلچی - سفیر

159 بالیوز - وزیرِ مُقیم

160 وزیرِ مختار

161 سفارت

Persian

162 دوغلہ بازی

163 مبادلۂ تصدیق نامجات - مُصالحہ - مبادلۂ عہدنامجات

164 نسقچی

165 مُہمات

166 جسمِ لطیف

167 ریشِ سفیدان - مشیخت

168 سلسلۂ برقی - تارِ برقی - سیم - مفتول

169 خطِّ سیم تلغراف

170 بلد کردن

171 سنکار

172 ہرمیتیان - فراریان

Persian	Persian
76 قلب - میان - قول	88 لشکرگاه - معسکر - اردو
77 اسیر	89 پیش خانه
78 دغال سنگی	90 لجاره
79 دغال چوبی	91 دسته
80 چل ته	92 دستهٔ بهادران
81 چهار آئینه - جوشن	93 دستهٔ میخ بران
82 خزانه	94 ضرب کله دار
83 فیشنگ - شنگ	95 رئیس المراکب الحربیه - رئیس مراکب حربی
84 توپ - خمپاره - بادلیج - ضربزن - قیتز - مدفع	96 سلطان تمندار
85 توپ انداز	97 ناخدا - کشتی بان
86 توپ زدن	98 ده باشی - میرده - بلوکباش
87 توپچی	99 سرهنگ - سرجنگ

Persian

100 غلامانِ پیش خدمت - غلامانِ شاہ

101 پاکار

102 کارپردازِ دولت - مَصلحَت گذارِ دولت

103 کارپردازِ اوّل

104 کارپردازخانۂ دولتی

105 مجلسِ مُصالحہ

106 شارژی دَفیر

107 پنجہ باشی

108 میرِ پنجگان

109 میرِ پنج

110 کشیکچی باشی

111 ستون

112 فرمانی - بوق

Persian

113 تاجیک

114 اُلنگ برداشتن - زیر تمہ دویدن

115 کمان

116 کارخانۂ سیورسات

117 کُرّہ

118 سرشماری

119 جار

120 جارچی

121 جارچی باشی

122 خَنک

123 قشونِ سواری

124 قشونِ سوارۂ نظام

125 قشونِ سوارۂ غیرِ نظام

Persian	Teporan
25 یراق و تدارکاتِ شایسته	38 لُوله - تُرنک
26 یراق - تدارکات	39 بیمبالاتی
27 بقیهٔ مواجب	40 طاجن
28 ابواب	41 سر نیزه تُفنک - نیزه
29 هوا خواه	42 غلوله - کُره - رصاصت
	مدفع - [فُندُق]
30 قُدّام	43 گلوله - [تیر بُندُق - فُندُق]
31 مُؤخّر	44 غُباره
32 ترضیهٔ شایسته	45 بُرج
33 مُغاره - بغاره	46 تعبیهٔ توپ
34 تیپ	47 تعبیهٔ توپ نمودن
35 سرتیپ	48 صور - شیپور
36 کمان - قوس	49 شیپورچی
37 زه	

Persian

50 اَحمال واَثقال ـ مُنبَہ ـ اُبغُرق

51 [طبلیدار]

52 حمائل

53 بیشہ زار

54 نقّارخانہ

55 مُہرہ کلونبد ـ مُرواریدِ باریک

56 مُہرہ بلور

57 جوزکِرہ ـ دُکمہ ـ کوئیک

58 جنک ـ مُحارَبہ

59 مُصافّات

60 مُصافّہ

61 صَفّ بہ صَفّ ـ صَفّ زدہ

62 تَبَر

Persian

63 کنکورہ ـ فصیل

64 صفِّ جنک

65 کوسِ رحلت ـ کوسِ رحیل

66 دمانک ـ قرابین

67 سَدّ

68 چاے پاسبانی ـ مقامِ کشیک

69 مَنجَنیق

70 غَرشَۂ عِطرِ وَرد

71 غَرشَۂ عِطرِ عُود

72 شَرم کول

73 رائس

74 دَبُوسہ

75 نیم

Hindustani

199 جس رات کو فساد ہوا تم لین مین تھے کہ نہین ؟

200 جب تمنے قیدیکو لین مین پھر جانیکا حکم کیا اور اُسنے نہین مانا تب تم نے کیا کیا ؟

201 دو بندوق کے کندے توت گئے ہین تین کے گز جاتے رہے ایک کی چانپ بالکل نکمی ہوگئی چار کی چمک سے آگ نہین جھڑتی دو کے گھوڑے ڈھیلے ہو گئے ایک کی نلی ٹیڑھی ہوئی ایک کے پیچ جاتے رہے اور ایک کی مکھی توت گئی

202 ایسا اٹکلنے مین آتا ہے کہ گئے مہینے کی بیسویں تاریخ کے لشکری حکم کے سبب سے بیماری کے بہانے (ڈھونگ) کی تقصیر کا اٹکاؤ تو نہ ہوگا بلکہ اِسسے اِس تقصیر کو ترغیب ہوگی

Persian

در شبی کہ ہنگامہ و شورش واقع شد تو در معسکر بودی یا نہ ؟

چون تو آن قیدی را گفتی کہ بمعسکر خود پس بروو او ابا نمود توچہ کردی ؟

قُنداق دو تفنگ شکستہ است سہ تفنگ کم شدہ است چقماق یکی بالکل بکار نمی خورد قاشلق چہار تفنگ آتش نمی دہد کمان دو تا سست شدہ لولۂ یکی کج شدہ است پیچ ہا سے یکی کم شدہ چونہ یکی شکستہ است

بنظر می آید کہ حکم لشکری مؤرخہ بستم ماہ گذشتہ مانع تقصیر بہانہ بیماری نخواہد شد بلکہ مؤید این تقصیر خواہد شد

Vocabulary of Military, Political, and Naval Words and Expressions In The Persian Language.

Persian	Persian
۱ شست کردن	13 لنگرگاہ - غاوی - مرزا
2 تیر - خدنگ	14 لشکر - قشون - سپاہ
3 تیرک	15 اسلحہ
4 تیرانداز	16 جائزہ - جیرہ
5 تیراندازی	17 جبّاخانہ - سلاح خانہ
6 تیرباران	18 قوشچی
7 تیرپرتاب - تیررس	19 توپخانہ - آتش خانہ
8 تیرتیزپر	20 امیرتوپخانہ
9 تیرخاکی	21 میرزا
10 تیرجوزہ	22 اجودان باشی
11 رو (بکسی) رفتن	23 نشان
12 منصب نیابت اوّل کارپرداز خانہ دولتی	24 گلولہ - باروت - اسباب جنگ

Hindustani

192 میری تلوار اتنے دِن تک میان
مین رہنے سے زنگ کھا گئی ہی

193 اُس نے گورے سپاہیون کو حکم
کیا کہ آگے بڑھکر اُس طرف کے لوگون پر
جو اب تک اپنی جای پر صف کی قائم
ہئین حملہ کرین

194 حکم تو رنکی تقصیر پر اُس شخص کی تجویز
ہوئی اور وُہ تقصیر دار ٹھہرا پر عدالت
کے صاحبون نے اُس کی اگلی اچھی
چال پر خیال کرکے سفارش کی
کہ وُہ سزا نہین پاوے پر اُسے
سخت سرزنش دی جاوے

Brojan

شمشیر من بسبب آنکہ مدتی مدید در
غلاف ماندہ بود زنگ گرفتہ است

او حکم بانگریزان داد کہ پیش روند
و بر صفی کہ ہنوز بر جای خود قرار
داشتند حملہ آورند

بسبب آنکہ فلان کس نافرمانی
کرد تجویز او در محکمہ شد و تقصیر او
ثابت گشت ولیکن صاحبان عدالت
از بابت حسن سلوک سابق او
سفارش او را نمودند کہ او را سیاست
ناکردہ توبیخ و ملامت سخت نموده
باشند

Hindustani	Persian
۱۹۵ مختار صاحب نے مجھے جتا کر کہا کہ تمھین ظاہر کرون کہ اِس شخص کی چال سخت سزا کے لائق تھی تو بھی عدالت کے صاحبون نے اُس کے سُدھرنے کی اُمید پر اُسے مُعاف کیا	عہدہ دارِ مختار مرا ایما ی کرد ہ فرمودند کہ بشما بگویم کہ رفتار فلان کس لازم داشت سزای سخت را ولیکن صاحبان عدالت بخیال آنکہ او اصلاح پذیر دمعذورش داشتند
۱۹۶ جب اُس کے مختار صاحب نے اُسے کہا کہ تجھے تین دِن تک دُگنا قرل دینے مین آویگا تب اُس نے کیا کہا ؟	در وقتی کہ عہدہ دار مختار او را گفت کہ ترا تا سہ روز قرل مضاعف باید او در جواب آن چہ گفت ؟
۱۹۷ جب تم نے اُسے پہرے پر جانیکا حکم دیا تب اُس نے ہتھیار کھینچکر جانے کو نا کہا کہ نہین ؟	در وقتی کہ تو او را بجہت رفتن بکشیک امر نمودی آیا او اسلحۂ خود را بیرون آوردہ امتناع وا با نمودیا نہ ؟
۱۹۸ جب تم پریدہ پر گئے کونسا صوبہ دار حاضر تھا ؟	در وقتی کہ تو بر قواعد رفتی کدام صوبہ دار (دران جا) حاضر بود ؟

Hindustani

لوگ پلٹنی خدمت کے بجالانے مین کیا خیال رکھتے ہین

185 کل دابنے کے آگے گھوڑا دو پائے پر رکھا چاہیئے

186 آدھی رات کو دشمن نے قلعہ مارلیا

187 مین یقیناً کہتا ہون کہ جب اُسنے دشمن کا پیچھا کیا تب اُس کی بندوق بھرنی ہوئی نہ تھی

188 جب لڑائی کا کام پورا ہوا تب ہر ایک تعیناتی اپنی اپنی چھاونی مین پھر آئی اور لوٹ آپس مین بانٹ لی

Persian

در خصوص خدمت فوج کہ لازم حال ایشانست چہ خیال دارند

پیش ازانکہ کمان را بکشی چقماق راسر پا باید آورد

بوقت نیم شب دشمن بر قلعہ یورش آوردہ مسخر نمود

من بیقین می دانم کہ در وقتی کہ او تعاقب دشمن نمود تفنگ او پر نبود

بعد ازانکہ مہم جنگ باحز رسید ہر دستہ بلشکر گاہ خود مراجعت نمودند و غارتی کہ آوردہ بودند درمیان خود تقسیم کردند

Hindustani

189 گنجان جھاڑی کے سبب دشمن کو چھپ رہنے کا بڑا آسرا ملا اِس لیئے اُنھون نے ہمارے بہت سے لوگ مار ڈالے پر اُن کو کچھ نقصان نہ ہوا

190 اگرچہ آگے ہی سے اُس کو خبر دی گئی تھی کہ اُسکا نتیجہ یہہ ہوگا تو بھی وہ کوچ کرتا رہا پر آخر اپنی ہٹ کے باعث ہلاکت مین پڑا

191 ریگستان کے مُلک مین بڑی کوچ کرنے کے سبب سپاہی ایسے تھک گئے تھے کہ جب ہم اُس گانو مین پہنچے تب مُمکن نہ تھا کہ اُن سے قرار واقعی حملہ ہوسکے

Persian

بسیاری اشجار منشاء کمین کردن دشمن شد و بی آنکہ آسیبی بدیشان رسد بسیاری از مردم ما را کشتند

باوجودیکہ پیشتر اورا از نتایج آگاہی داده بودند رای خود را در کوچ کردن جاری داشت و آخر بسبب اصرار وران خود را ہلاک ساخت

بسبب عبور از ریگستان سپاہیان چنان خسته و مانده شدند کہ بعد رسیدن بده یورشی کہ مفید فائده باشد نتوانستند برد

Hindustani	Persian
حکم مانتا رہے یا کبھی کبھی وقت بھی اُس حکم کی دُرستی یا نادُرستی پر اپنا خیال دوڑاوے کہ نہین ؟	یا بوقتی از اوقات مرخص ہست کہ درستی و نادرستی آن حکم را ملاحظہ کند ؟
178 اگر میری بندوق رنجک نہ کھاتی تو بیشک تین نشانہ مارتا	اگر چھماق ثفنگ من کل نمی کرد یقین است کہ نشانہ را می زدم
179 اگر تم اُس توپ کے تپّے پر کھڑے نہ رہے ہوتے تو ایسے سخت زخمی نہ ہوتے اب اُمید ہی کہ تم اِس سے عبرت پکڑو گے	اگر تو دم غلولۂ آن توپ نہ ایستادہ بودی چنین مجروح نمی شدی حالا امید وارم کہ آیندہ ازین عبرت گیری
180 جس راہ سے دُشمن چلا آتا تھا اُسی راہ سے وُہ چلا جاتا تھا	او محاذی راہ آمدنِ دشمن می رفت
181 عبدُالکریم کی پچھلی صف کے سپاہی کی بے پروائی کے سبب اُس (عبدُالکریم)	از عدمِ احتیاط سربازی کہ در صف پسین عبدالکریم بود انگشت ابہام

Hindustani.	Persian
کا انگوٹھا اُڑ گیا	او (عبدالکریم) را کلوله برد
	اگر سرباز صف پسین عبدالکریم
	احتیاط را مرعی میداشت انگشت
	ابهام او (عبدالکریم) را کلوله نمی برد
182 میجر ہونے کو تو بہت برس چاہیئے	تا آنکه منصب یاورد و یمین زمان طویل
لیکن یہہ سردار جوانی مین میجر ہو گیا or	میخواهد او باندک مدت بدین منصب
اگرچہ میجر ہونے کو لمبی مُدّت چاہیئے با	رسید or سالها باید تا کسی بمنصب
وجود اِسکے یہہ سردار جوانی مین میجر ہو گیا	یاور دیمین رسد و او بمدت اندک
	این منصب را دریافت
183 تُمھاری بندوق کا گھوڑا ایک پائے	چقماق تفنگ خود را برنیم پا بکش
پر چڑھاؤ	
184 تُم جو پلٹن کے صوبہ دار ہو تُمھاری	تو که صوبه دار فوج هستی رای
دانست مین کیا آتا ہے کہ دیسی عُہدہ دار	تو چیست که عهده داران ملکی

Hindustani	Persian
۱۶۱ اگر تم کسی فوجکو ترچھائی سے آگے بڑھتے دیکھو تو اُس پر حملہ کرنے کی کون سی بہتر تدبیر جانتے ہو ؟	۱۶۱ هرگاه قشونی را به بینی که محرف* و به غیر نظام پیش می آید در باب حمله کردن بر آن کدام تدبیر از همه بهتر تصوّر می کنی ؟
۱۶۲ جب مین گشت (مدوند) پھرنے کو جاتا تھا مین نے اُسکی بندوق زمین پر پڑی ہوی دیکھی اور وُہ آپ ایک کھمبے سے لگ کر بھاری نیند مین سوتا تھا	۱۶۲ در وقتی که من بجهت دیدن کشیک خانها می رفتم تفنگ اورا دیدم بر زمین اُفتاده واو خود بستونی تکیه زده مست خواب بود
۱۶۳ صوبہ دار جو تعیناتی کے ساتھ جاتا ہے اُسے تاکید کرو کہ اگر دشمن رات کے دس بجے تک نظر نہین آوے تو پیچھا پھرے اور خبرداری رکھے کہ وہان سے اُٹھتے وقت کچھ شورشرابا نہ کرے جس سے دشمن کو اُس کے گھات کرنیکی	۱۶۳ صوبه داری که با دسته سپاهیان می رود آگاه کن که اگر بشب دشمن تا ساعت ده ظاهر نشد برگردد و احتیاط کند که در وقت مراجعت هاهی هوی نکند که مبادا دشمن بر کمین کردن او مطلع گردد و بوقت

* In the Anglo-Persian column, read "muharraf" for "munkarif"

Hindustani	Persian
خبر ہوا ور پھر آتے وقت اگر کوئی لوگ رستے	مراجعت در راہ مردمانی کہ بر آنہا
مین پاوے جن پر کچھ بھرم آوے تو اُنکو	مظنہ رود کرفتار کند و پیش من
پکڑکر میرے پاس لاوے	بیارد
۱۷۴ تم نے اُس آدمی کو حوالدار پر بندوق	آیا تو دیدی کہ فلان کس تفنک
چھوڑتے دیکھا ؟	خود را بر حوالدار خالی کرد ؟
۱۷۵ قلعے کی دیوار بہت اونچی تھی اس	چون دیوار قلعہ بسیار بلند بود نردبان
لیئے سیڑھی لگانا مشکل تھا پر اُسے گرا	بر و کذاشتن مشکل بود ولیکن خراب
ڈالنا سہل تھا	کردنش آسان بود
۱۷۶ سپاہیون کے بیچ مین کچھ دنگا	سپاہیان در فساد ہمراز و یکدل
کرنیکا منصوبہ تھا پر جلد دبایا گیا	شدہ بودند ولیکن زود جوشش ایشانرا
	فرونشانیدند
۱۷۷ تمھاری دانست مین کیا آتا ہی	رای تو چیست سر باز باید کہ دائم
کہ سپاہی سدا اپنے بڑے عہدہ دار کا	الاوقات مطیع حکم عملدار خود باشد

Hindustani	Persian
رکھتی ہی ہمارین پلٹن کے سپاہی اُسی آئین کے تابعدار ہین اور اُسی سزا کے سزاوار ہین جیسا کہ بمبئی کے دارالامارۃ کی سب دیسی پلٹنین تابعدار ہین	دارالحکومت منبئی محکوم می باشند
163 کل کے کوریر اخبار مین مین نے پڑھا کہ لڑائی جو چین مین تھی سو موقوف ہوئی	در اخبار نامۂ کوریر دیروز مطالعہ نمودم کہ جنگی کہ در چین برپا شدہ بود بآخر رسید
164 تم اُس کے موقوف ہونے کا سبب جانتے ہو؟	می دانی بچہ سبب این جنگ منقطع شد؟
165 مین نے سُنا کہ نامدار جنرل نیپیر صاحب اور نامدار جنرل پارصاحب کے مرنے کے سبب یہہ لڑائی موقوف ہوئی	شنیدم بسبب وفاتِ عالیشانان بلند مکانان جنرل نیپیر صاحب وجنرل پارصاحب این جنگ انقطاع یافت

Hendustani

166 تم نے قیدی کو پریدکی جگہہ پہ بندوق چلتے دیکھا ؟

167 سپاہیون کو کہو کہ اپنا اپنا سامان تیار کر رکھین کیونکہ مین اُنھین دیکھنے کی خاطر آونگا

168 دشمن نے ہم کو گھیر لیا پر ہم قلعے کے آسرے سے بچ گئے

169 اگر عہدہ دار نے اُن سپاہیونکو برابر حکم دیا ہوتا تو وے قلعہ دشمن کے ہاتھ مین نہ جانے دیتے

170 خندق جو ہم نے قلعے کی دیوار کے آس پاس کھودی تھی سو دشمن نے اوپر سے پتھرے ڈالکر بھر ڈالی

Persian

آیا تو دیدہ کہ این قیدی تفنگ خود را بر زمین قواعد زد ؟

سپاہیان را بگو کہ اسباب سپاہانہ خود را مہیا کنند کہ من از برای دیدن آنہا خواہم رفت

دشمن ما را محاصرہ نمود ولیکن ما بسبب پناہ قلعہ سلامت ماندیم

اگر آن سر کردہ بسپاہیان حکمی مخصوص دادہ بود ایشان ہرگز نمیگذاشتند قلعہ مسخر دشمن گردد

خندقی کہ ما دور قلعہ کندہ بودیم دشمن از بالا سنگہا انداختہ آنرا مملو ساخت

Hindustani	Persian
١٥٤ دونون فوج ذرہ ساوقفہ کرکے دو دن تک لڑین اور دونون نے اپنی اپنی فتح کا دم مارا	ہر دو لشکر تا دو روز باندک توقف جنگ کردند و ہر دو ادعای فتح نمودند
١٥٥ دشمن کے ملک مین لڑائی کا اکھاڑا ہمیشہ ڈالا چاہیے	در ملک دشمن دائم تدارک تہیہ جنگ باید نمود
١٥٦ اگر تمنے گھات بندی مین غفلت کی ہوتی تو بیشک دشمن شہر لے لیتا	اگر در انداد درہ غفلت ورزیدہ بودی یقیناً دشمن شہر را تسخیر می نمود
١٥٧ جب تم نے جنرل صاحب کا زخم دیکھا تو کیا وہ کاری زخم نظر آیا؟	آیا تو کہ زخم جنرل صاحب را دیدی کاری بود یا نہ؟
١٥٨ لیٹ کمپنی کا حوالدار اور اس کے سپاہی تری تعریف کے لائق ہین کیونکہ انہون نے بہادری سے قلعے کی کھڑکی دشمن کے ہاتھ سے بچائی	حوالدار و سپاہیان لیٹ کمپنی سزاوار آفرین بسیار و قابل تحسین بسیار اند کہ ایشان دلیرانہ دریچہ قلعہ را از دشمن حفاظت نمودند

Hinduostani

159 اُس سپاہی نے کوت کی سیڑھی پر چڑھتے اپنی بندوق کا کُندہ تو ڑ ڈالا

160 اُس ٹیکرے پر جو شہر کے بائین طرف کے بُرج کے مُقابل ہی چار توپون کی ایک مورچہ بندی کرو اور جب تیار ہو مُجھے خبر دو

161 ہیلدارون کا حوالدار کہتا ہی کہ ہم نے سُرنگ کی سِلک مین آگ لگائی پر گئی رات کی بارش کے سبب سے باروت بھیگی تھی سو اُڑی نہین

162 جوجو آئین اور سزا مُنبئی کے صوبے کی اور دیسی پلٹنون کو لگتی ہی وہی مرین پلٹن کے سپاہیون سے بھی تعلق

Persian

بعلت آنکہ آن سرباز بر دیوار قلعہ رفت قُنداقِ تفنک خود را بشکست

بر فلان تل کہ محاذی برجِ بسیار قلعہ واقع است چہار توپ تعبیہ کن و ہرکاہ باتمام رسد اطلاع بمن دہ

حوالدار ہیلداران می گوید کہ ما در سلسلۂ نقب آتش دادیم ولیکن بسببِ باران دی شب باروت تر شدہ بود بنابرآن در نگرفت

سپاہیان مرین پلٹن محکوم حکم ہمان آئین و سزا و ار ہمان سیاست ہستند چنانکہ سایر افواج مُلکی

Hindustani	Persian
145 جب مین کوارٹر گارڈ پر جا پہنچا تب قیدی کو جو اُس وقت پہرے پر تھا اپنے پہرے کے ناکے پر نہوراہُوا دیکھا اور اُس کی بندوق دیوار سے لگی ہوی تھی	چون من بکوارتر گارد رسیدم این قیدی را که دران وقت پاسبان بود دیدم بجای پاسبانی خود خمیده و تفنگ خود را بر دیوار تکیه داده
146 مین آگے اُنیسوین پلٹن مین تھا پر ایک ہفتہ ہُوا بیسوین پلٹن مین داخل ہُوا ۔ داخل پایا	پیشتر من در فوج نوزدهم بودم (۱۹) منصب داشتم ولیکن یک هفته هست که در فوج بیستم مقرر شده ام
147 میرے توشدان کے ایک خن مین تین گولی دار کارتوس اور دوسرے مین دو خالی کارتوس تھے	در یک گوشهٔ کیف خود سه فیشنگ معه گلوله و در گوشهٔ دیگر دو فیشنگ خالی داشتم
148 پہلے تُم نے قیدی کو بٹھایا لیتا ہُوا دیکھا تُس پیچھے کتنی دیر کے بعد اُسنے اُٹھکر تو کا ۔ للکارا ؟	از وقتی که تو قیدی را نشسته یاد ران شده دیدی چه قدر طول کشید تا وقتی که برخاست و صدا کرد ؟

آپ

Hindustanee.	Persian
149 قریب تھا کہ قلعہ ہمارے ہاتھ سے جاتا رہے	نزدیک بود کہ قلعہ از دست ما برود
150 اُس نے پہریئے کی آنکھ سے اپنے تئیں بچا کر بھاگنے کا قصد کیا	او خواست کہ از نظر پاسبان خود را مخفی داشتہ بگریزد
151 آج کے گولی بارپر تدّ پرساتوین کمپنی کے ہر ایک آدمی نے چھ چھ بار مارے	امروز در قواعد کلولہ اندازی ہر یک نفر از کمپنی ہفتم شش بار تفنگ بنشانہ خالی کرد
152 اگر ہم یکایک دشمن پر چڑھ جاتے تو بیشک فتح پاتے	اگر بخبر بر دشمن حملہ آوردہ بودیم یقین است کہ فتح می کردیم
153 جب ہم نے وہ شہر لیا سب بیمار خانے زخمیوں سے ایسے بھرے ہوے پائے کہ اپنے گھایل لوگوں کے رکھنے کو کوئی جگہہ خالی نہ تھی	وقتی کہ ما آن ولایت را مسخر نمودیم بیمار خانہای آنجا پر از مجروحان ایشان یافتیم بحدیکہ بجہت زخمیان ما جائی خالی نبود

Hindustani	Persian
	بدست گرفته باشد زیاده اثر خواهد کرد از آنکه صد تفنگ را بطور دیگر خالی کنند
36 ر سپاہیون نے کوٹ باندھ سنگین چڑھا بڑی بہادری سے حملہ لیا اور دشمن کے حملے کے مقابل کھڑے رہے	سپاهیان برج بسته و سر نیزه تفنگ را بر تفنگ زده در مقابله حمله دشمن دلیرانه ایستادند
37 ر اگر پہرے گری نے دشمن کو نہین روکا ہوتا تو یقین ہی کہ ہم سب قتل ہو جاتے	اگر پاسبان مانع دشمن نشده بود یقین است که ما همه بقتل می رسیدیم
38 ر دشمن کی ایسی بڑی فوج کے آگے ہم بڑی چترائی سے پس پا ہوے اور پیچھے ہٹے	در مقابل سپاه کثیر دشمن ما بخوبی پسا پس رفتیم
39 ر تم اس بندوق سے کتنی دور تک قتل کر سکتے ہو اور اس بندوق کی گولی	گلوله آن تفنگ تا چند قدم فاصله میرود ؟

Hinduostani	Persian
کتنی دور تک جا سکتی ہی ؟	
140 تعیناتی جو گوری پلٹن کے لئے دیے مین سیدھا (درست) اور گھاس دانہ (چارہ) لیجاتی تھی اُس پر بھیلون نے ڈاکا مارا	فوج سولجری کہ در دیسہ می باشند بجہت ایشان یک دستہ سپاہیان نزل (آذوقہ) وعلوفہ می برند آنہا را طائفہ بھیلان در راہ غارت نمودند
141 عین لڑائی کے وقت باروت خانے مین آگ لگی	ہنوز جنگ درمیان بود کہ قورخانہ (باروت خانہ) آتش گرفت
142 پندرھوین پلٹن ہماری پلٹن کی بدلی آئی	فوج پانزدہم بدل از فوج ما آمد
143 اُسنے مناسب جانا کہ رستہ جو دشمن کی چھاونی کی طرف کو جاتا ہی سو بند کر دالے	او مناسب دانست کہ راہی کہ بسمت لشکرگاہ دشمن است مسدود کند
144 اُسنے لازم جانا کہ دشمن کی چھاونی کے مقابل مورچہ باندھے	او مقابل معسکر دشمن تعبیہ نمودن لازم دید

Hindustani	Persian
مانتے تو شکست نہ پاتے	کردی شکست نمی خوردی
29 / اِس مہینے کی چوتھی تاریخ کی فجر کو پریڈ ہو چکنے کے بعد جب بچے ہوئے تو تے جمع کرتے تھے تم وہاں حاضر تھے کہ نہین ؟	بتاریخ چہارم شہر حال وقت صبح بعد از انکہ قواعد باتمام رسید و فیشنکہای باقی ماندہ را جمع می نمودند تو در انجا حاضر بودی یا نہ ؟
30 / نایک نے بارہ بجے مجھ کو حکم کیا کہ تو اکیلا جا کر فرضے کے دروازے پر جو پہرے گری ہی اُس کی بدلی پہرے پر کھڑا رہو تمنے سُنا کہ نہین ؟	نایک بساعت دوازدہ مرا فرمود کہ تو تنہا بدل پاسبانی کہ بر دروازۂ کمرک خانہ ہست برو تو آن را شنیدی یا نہ ؟
31 / اگر تم نے سمجھا تھا کہ پہرے گری نے تمھین ناحق روکا تو گارڈ کے حوالہ کر تا مامور شدن بیہایت شکوہ اور اسکے پاس فریاد کرنا لازم تھا پر اُس کو گالیان دینا تمھارا کام نہ تھا	اگر اعتقاد تو آن بود کہ پاسبان بنا حق ترا مانع شد بیہایت شکوہ اورا نزد حوالدار شیک نمائی نہ آنکہ اورا دشنام دہی ۔

Hindustani

32 ؍ اندازکیا گیا ہی کہ سو گولی مین صرف
ایک گولی نشانے پر لگتی ہی

33 ؍ ہمارے گولندار قواعد پر گولے کے
وزن کے موافق جتنی بارود چاہیئے اُتنی
بڑی چوکسائی سے دی جاتی ہی

34 ؍ سپاہیون کو حکم دیا چاہیئے کہ بندوق
چھوڑنے کے آگے نشانے کو خوب تاکین

35 ؍ ایک سو گز کے فاصلے پر ایک بندوق
خبرداری سے بھری ہوئی اور ہنرمندی سے
پکڑی ہوئی سو بندوق اور طرح چھوڑنے
سے زیادہ اثر کریگی

Persian

آنچہ تجربہ کردہ اندازصد کلولہ یکی
بنشانہ می خورد

در قواعد غلولہ اندازی ما بارود موافق
وزن غلولہ تقسیم می شود

لب بازان حکم باید کرد کہ پیش از آنکہ
تفنگ خالی کنند نشانہ را خوب در نظر آرند

اگر یک تفنگ را بقاعدہ و قرار خود پر
کردہ و بدقت بدست گرفتہ بفاصلہ صد گز
بلندازند زیادہ اثر میکند از آنکہ صد تفنگ را
بقاعدہ پر کنند و بیدقت خالی نمایند بفاصلہ
صد گز تفنگی کہ باحتیاط تمام پر کردہ و بہنرمندی

* یک زرع تمام کہ عبارت از گز شاہی باشد شانزدہ کرہ دارد - یک زرع مقصر کہ عبارت از سہ ربع زرع
شاہی باشد دوازدہ کرہ دارد - نیم زرع تمام ہشت کرہ دارد - یک چارک کہ عبارت از ربع زرع باشد چہار
کرہ دارد

Hindyastani	Persian
۱۱۷ مین ایک گولی کے تپّے پر کھڑا تھا	من بفاصلۂ یک گلولہ پرتاب ایستادہ بودم
۱۱۸ دشمن نے چارون طرف سے ہمپر حملہ کیا	از ہر طرف دشمن بر حملہ آورد
۱۱۹ اُنکو زبردستی سے پیچھے ہٹا دیا	ایشانرا بزور پس نشانیدند
۱۲۰ منزلِ مقصود کو پہنچنے کے آگے ہمکو ایک سکری (تنگ) گلی مین ہو کر جانا پڑیگا	پیش از آنکہ ما بمنزل خود برسیم از کوچہ تنگی باید عبور کرد
۱۲۱ کتنے برس تک تم نے ملکۂ معظمہ کی نوکری کی اور آخری وقت تم کہان تعینات ہوے تھے	چند سال خدمت ملکۂ معظمہ را کردۂ و آخر در کجا مشغولِ خدمت بودی
۱۲۲ پندرہ برس نوکری کی اور آخری دس برس کے عرصے مین جتنی لڑلیان ہوئین اور گھیرے جو ڈالے گئے اُن سب مین حاضر تھا	پانزده سال خدمت کردم و در آخر ده سال ہر جنگی و محاصرۂ کہ واقع شد دران حاضر بودم

Hindustani	Persian
123 دُشمن نے سُرنگ لگا کر بُرجکو اُڑا دیا	دشمن برج را نقب زدہ و آتش دادہ بہوا افکند
124 اِس کورت کے کِسی مجلسی پر تُجھے کُچھ حرکت لینی ہی ؟	آیا تو بکسی ازین صاحبانِ عدالت ناراضی ہستی ؟
125 ہان مین فُلانے صاحب پر حرکت لیتا ہون	بلی من از فلان صاحب راضی نیستم
126 اپنی تعیناتی کے ساتھ گھوم کر دُشمن کی پچھاڑی پر حملہ کرو	با دستۂ خود گردش نمودہ بر عقب دشمن حملہ آور
127 اپنی تعیناتی کے ساتھ اُس ٹیکرے (یا ٹیلے) پر جاکر مقام کرو اور اگر کوئی فوج آتی دیکھو تو تُرت لشکر (یا فوج) کے قلب مین خبر بھیجو	بہمراہی دستۂ خود بر بالای آن تل مقام کن و ہرگاہ قشونی را از دور ببینی بزودی در لشکرگاہ (یا قلب لشکر) خبر کن
128 جو جو حکم تُم کو دِئے گئے تھے سو تُم	اگر اطاعت حکمی کہ بتو رسیدہ بود می

Hindustani	Persian
لگائی اُتنی ہی دیر دشمن نے حملہ کرنے مین لگائی	دشمن نیز در یورش کردن تساہل ورزید
107 اگر فرانسیس لوگون نے پہنچتے ہی اُس جگہہ پر حملہ کیا ہوتا تو البتہ اُسے لے لیتے	اگر فرانسیسان بمجرد رسیدن بدانجا یورش آورده بودند البتہ فتح میسّر می شد
108 جب دشمن نے بڑی بھاری فوج کو آتے دیکھا تب (ترت) قلعہ سونپ دیا	چون دشمن دید که فوج عظیمی می آید (همان دم) قلعه را تسلیم کردند
109 انگریزی فوج پیشوے کی فوجکی بہ نسبت گنتی مین بہت تھوڑی تھی	افواج انگریزی از افواج پیشوا در شماره کمتر بود
110 جہان لگ آگ کی روشنی جاری رہی تہان لگ قلعے کے لوگون کے کام کاج مین دشمن نے کچھہ خلل نہین ڈالا	تا وقتیکه روشنی آتش باقی بود دشمن خلل در کار اهل قلعه نینداخت
111 بہت سے عملداردن نے بڑی بہادری دکھائی اور اپنی ذات سے جانفشانی کی	بسیاری از سرکردها بکمال مردانگی بجا آوردند و بنفس نفیس خویش نهایت

Hindustani	Persian
	جد و جہد و سعی و کوشش نمودند
172 جنرل صاحب کی چھاتی مین گولی لگی اور دریا مین کود پڑا کیونکہ دشمن کے ہاتھ مین پکڑے جانیسے موت بہتر سمجھا	چون سینۂ جنرل صاحب ہدف گلولہ گردید خود را بدریا انداخت زیرا کہ مرگ را بر اسیری ترجیح داد
173 ایسی بانکی جگہہ جو سب کو ظاہر ہی ہاتھہ آنی ممکن نہین	جائیکہ در استحکام باین مرتبہ مشہور است تسخیرش ممکن نیست
174 ہر ایک نے اپنا اپنا کام دل گرمی اور خوشی سے کیا	ہریک از مردمان در کمال جد و جہد خدمت خود را بجا آوردند
175 لشکر کے شمار کی بہ نسبت پیشوے کا نقصان زیادہ ہوا	تباہی لشکر پیشوا نسبت بسایر افواج بیشتر بود
176 اگر گانو کے لوگون نے اپنے گانو کی ناکے بندی نہ کی ہوتی تو دشمن انھین لوٹ لیتا	اگر دہاقین محارست قریۂ خود را نمی نمودند دشمن خانہای ایشانرا غارت می کرد

Hindustani

۹۹ قیدی نے کبھی آدرلی کا گلا پکڑا اور کچھ دُرانے کی بات بولا ؟

۱۰۰ قیدی نے تمکو مارا اُس کے آگے تمنے اُسے کچھ نہ کہا تھا ؟

۱۰۱ اِس کیفیت سے واقف ہوتے ہی تمھین اُسے قید کرنا لازم تھا

۱۰۲ اگر تمنے پریڈ پر سے غیر حاضر ہونے کی رضا مانگی ہوتی تو تمکو ملتی پر جب کہ تمنے ایسا نہ کیا تو اُسکا نتیجہ تمکو سہنا لازم ہی

۱۰۳ مین نے اُسے اِس لیئے قید کیا کہ وُہ بازار مین جھوٹھ موٹھ بکتا پھرتا ہی کہ فُلانے نے میری آبرو مین بٹّا لگے

Persian

آیا این قیدی کاہی گلوی آدرلی را کرفتہ سخنان تہدید آمیز کفتہ بودیا نہ؟

پیش از آنکہ قیدی ترا بزند تو با وچیزی نہ کفتہ بودی ؟

بمجرّد آنکہ این خبر بتو رسید لازم بود کہ اورا قید کنی

اگر از تو اعدا ذن حاضر نشدن خودرا می خواستی ترا اذن می دادند اما چون تو اینقدر زحمت بر خود نہ پسندیدی ثمرہ آن باید کہ بتو برسد

من اورا بجہت آن محبوس کردم کہ او در بازاری کردد و جعل می کند کہ من چنین خبری شہرت دادم کہ موجب

Hindustani	Persian
ویسی خبر باہر پھیلائی ہے	نقصان حرمت اوست
104 تعیناتی جو تابوت کے ساتھ رہتی ہے	دستہ سربازانی کہ مامور ہمراہی
اُس کو جتا دو کہ آج رات کو تابوت کے	تابوت ہستند ایشانرا بگو کہ امشب
ساتھ جاوے اور مختار عملدار کو تاکید کردو	باتابوت بروند بعہدہ دار مختار نیز تاکید
کہ تابوتکی شب گشت مین کسی آدمی کو لکڑنے	کن کہ مردمانی کہ ہمراہ تابوت باشند
یا سونتا ہاتھ مین نہ لینے دیوے	نگذارد ہیچ کدام ازایشان چوبی یا کتکی در دست
	گیرند
105 مین نے اُس شخص کو اِس لیئے قید	من اورا بجہت آن حبس کردم کہ او
کیا کہ اُس نے مجھ پر جھوٹھی تہمت لگائی	بر من تہمتی زدہ کہ من در لشکرگاہ
کہ مین نے لین مین یون بات اُڑائی کہ	چنین خبری شہرۃ دادم کہ اورا با
اُس کو پرواری کے ساتھ کھاتے دیکھا	پرواری ہم کانسہ دیدم
106 نصیب برے کہ جتنی دیر قلعے کے	زہی طالع کہ ہر قدر کہ مردم قلعہ در مقابلہ
لوگون نے سامھنا کرنے کی تیاری مین	با دشمن تکاپل در زیدند بہمان اندازہ

Hindustane	Persian
مین سے نکال دالا صرف جمعدار کی عداوت کے لیئے جو قوم کا سردار ہی	قوم ماست بدون تقصیر مرا از قوم خود اخراج نموده بسبب بغض و عداوتی که او با من دارد
86 سپاہی کے حق مین سب سے پہلا کام یہہ ہی کہ حکم مانے	بر سرباز اول کاری که لازم است این است که همیشه مطیع امر باشد
87 بندوق اُسکے ہاتھ سے گر پڑی	تفنگ از دست او افتاد
88 کم مین کم اُسکو سو چھڑکے مارے جاہئین	اقلاً یکصد تازیانه او را باید زد
89 اُسے خطرناک جاے پر زخم لگا ہی	در محل خطرناک او را زخمی رسیده است
90 پہلے تمھاری پلٹن کی بھرتی کہان ہوئی	در ابتدا فوج تو کجا جمع آوری شده؟
91 بھاری برسات پڑنے کے سبب ہماری کوچ موقوف ہوئی	بسبب بارش بسیار کوچ کردن ما موقوف شد
92 مین نے اُسے چھاونی کی طرف دوڑتا ہوا دیکھا	من او را بسوی لشکرگاه دوان (گریزان) دیدم

Hindustani	Persian
93 دشمن نے بڑی آفت اُٹھائی	دشمن بسیار صدمہ خورد
94 دشمن ندی پار اُترنے سے بچ گیا	دشمن از رود خانہ عبور نمودہ کریخت
95 دشمن ندی پار اُتر کر بھاگا	
95 دشمن نے اُس مُلک کو اُجاڑ کر ڈالا	دشمن آن مُلک را ویران ساخت
96 نایک جو طلائے کا مُختار عُہدہ دار تھا	آن نایک کہ مختار طلیعہ بود حکمی
اُس نے طلائے کے لوگونکو کُچھ خاص حُکم	مخصوص بطلیعۂ خود دادہ بود یا نہ؟
دیا تھا کہ نہین ؟	
97 جدھر شراب رکھتے ہین وُہ جگہہ	اُطاقی کہ درانجا شراب می گذارند
کیسی ہے اور تُمھاری دانست مین پہرے	چگونہ جاییست وبخیال تو کسی بی
گری کے بے معلوم کوئی اُس مین سے	اطلاع پاسبان می تواند چیزی
چُرا لے سکے ؟	ازانجا دزدی بکند؟
98 پیسا اُدھار لینے دینے کی بابت	آیا در فوج حکمی بخصوص قرض
پلٹن مین کُچھ حُکم ہے ؟	دادن وگرفتن ہست یا نہ؟

Hindustani	Persian
۷۵ دونون فوجین آمنے سامنے کی راہ سے پونے مین داخل ہوئین	هر دو قشون از دو سمت مخالف یکدیگر داخل پونه شدند
۷۶ کیا تمھین معلوم نہین کہ ایک سرکاری حکم ہی جس مین منع کیا گیا ہی کہ کوئی غیر سندی عمل دار جو کسی گارڈ مختار ہوا اپنے گارڈ پر سے کسی وقت نہ اُٹھ جاوے	آیا نمی دانی که این حکمی است مستمر وتاکید شده که هرگز کشیکچی از مقام کشیک خود غائب نشود
۷۷ جمعدار کو حکم ہُوا کہ ناچاری کی حالت پہنچے تہان لگ قلعے کو بچا رکھے	بر جمعدار چنان حکمی شد که تا نهایت حالت لاچاری در محافظت قلعه کوشش نماید
۷۸ اگر تم بجد ہو کر قلعے کی دیوار پر نہ گیئے ہوتے تو خندق مین نہین گرتے	اگر تو برخلاف حکم بر دیوار قلعه نرفته بودی در خندق نمی افتادی
۷۹ بڑی غفلت کے بغیر اُس سپاہی کی بندوق اِسطرح نہ تو تی ہو گی	آن سرباز اگر غایت بی احتیاطی نمی نمود تفنگ او باین طریق نمی شکست
۸۰ کورٹ کا حکم ہُوا کہ صوبہ دار تین مہینے تک	حکم عدالت چنان جاری شده که تا مدت سه ماه

Hindastani	Persian
اپنے درجے اور پگار اور جائز (or)	صوبہ دار از منصب و مواجب و جائزہ
تنخواہ) سے موقوف رہے	(or جیرہ) خود ممنوع باشد
81 جب تم حاضر تھے ممکن ہی کہ قیدی	با وجود حضور تو ممکن است کہ قیدی
صوبہ دار کو مارے اور تم نہ دیکھو ؟	صوبہ دار را بزند و تو نہ بینی ؟
82 دشمن کی طرف سے تمھاری فوج کی اگاڑی	آیا دشمن ہیچ گاہ دفعتاً بر پیش
پر اور کمر پر ایک ہی وقت کبھی حملہ ہوا ؟	و جناح تو حملہ آورد ؟
83 صوبہ دار کو مارتے وقت قیدی جو جو	آیا این قیدی در وقت زدن صوبہ دار
بات بولا سو ٹھیک ٹھیک (or چوکس) تمکو یاد ہی ؟	سخنانی کہ گفت بعینہ بخاطر داری ؟
84 آج شام کے پریڈ سے جو جو سپاہی	سربازانی کہ در سان شام حاضر نشدند
غیر حاضر ہوے تھے اُن سب کو ایک ہفتے کا	ایشانرا تا مدت یک ہفتہ سیاست
ڈریل دو اور تس پیچھے لشکری بھر پوشاک	ڈریل باید کرد و بعد ازان ایشانرا
پہنا کر میرے مکان پر لائیو	با یراق در منزل من باید بیاوری
85 یہہ شخص فریاد لایا ہی کہ مجھے بیگناہ مارا	این کس تظلم آورده که جمعدار کہ رئیس

Hindustani	Persian
65 مین نے نقب زنون کو حکم کیا کہ رستے کے بازو پر سے سب جھاڑی کاٹ ڈالو کہ کوچ کرنا آسان ہو جاوے	من بہ نقب زنان حکم دادم کہ اشجار اطراف راہ را قطع کنند تا کوچ برای ما آسان کردد
66 جتنی لڑائیون مین تمھارا باپ تھا اُتنی مین مین بھی حاضر تھا جتنی لڑائیان تمھارا باپ لڑا اُتنی مین بھی لڑا	ہر قدر جنک وکارزار کہ پدر تو کرد من نیز ہمان قدر کردہ ام
67 اگر مین امتحان مین پسند ہو جاؤن تو بھی یقین ہی کہ کوارٹر ماسٹر کی جگہہ آتے تین برس تک مجھے میسّر نہ ہوگی ملیگی	اگر من در امتحان پسند خاطر ممتحنان شوم یقین است کہ منصب کوارٹر ماسٹر تا مدت سہ سال بدست من نخواہد آمد
68 اسنے نشانے پر بندوق چھوڑی اور لگ بھگ نشانہ مارا	او تفنگ خود را بہدف خالی کرد و نزدیک بود کہ نشانہ را بزند
69 (اب) اس خزانے پر ایک گھڑی تک چوکی دینے کی تمھاری نوبت (ہے باری)	تا یکساعت نوبۂ پاسبانی صندوق خانہ با تست بعد از آن من بدل

Hindustani	Persian
آئی ہی تس پیچھے مین تمھاری بدلی آوینگا	توکشیک خواہم زد
۶۵ وے سپاہی جن کی بندوقین بھری ہوئی ہین آگے آوین	سربازانی کہ تفنگ ایشان پرست بگذارتا پیش روباشند
۶۶ جب اگلی صف مین سے بندوق چھٹی تم نے دیکھا کہ کس کی غفلت سے حیدرخان کا انگوٹھا اڑگیا ؟	درو قتی کہ ازصف پیشین تفنگ ہا خالی شد ہیچ دانستی کہ ازبی احتیاطی کدام سرباز نشست حیدرخان راکلولہ برد ؟
۶۷ تمنے کیونکر جانا کہ قیدی پہرے پر کھڑا نہ رہ سکتا تھا ؟	چگونہ دانستی کہ قیدی درمقام کشیک خود نمی توانست قرار گیرد ؟
۶۸ وہ متوالے کی مانند بہت لڑکھڑتا ہوا چلتا تھا	او مانند مردم مست بغایت بی ثبات راہ می رفت
۶۹ تمھاری پلٹن مین پہلے سر رشتہ ہی کہ سلامی کے وقت کسی سپاہی کو گارد پرسے رضا ملے ؟	در فوج تو قاعدہ ہست کہ در وقت سلام سربازی رخصت بیرون رفتن یابد ؟

Hindustani.	Persian.
56 دُشمن نے بہُت چاہا کہ قلعہ لے لیوے پر ہمنے لینے نہ دیا	اگرچہ دشمنان در کردن قلعہ بسیار سعی نمودند ولیکن مانگذاشتیم
57 ہمنے دُشمن کی تلاش مین کئی جاسوس بھیجے ہین پر ابتک وے کُچھ خبر لائے نہین	ما در جستجوی دشمن جاسوسی چند را فرستادیم ولیکن ایشان تا حال خبری نیاورده اند
58 سپاہی کہتے ہین کہ جورو پئے اِس مہینے کی طلب مین ہمکو ملے سو سب کھوتے ہین اور چاہتے ہین کہ بدل لیوین	سربازان می گویند کہ پول مواجب اینماه کہ بما رسیده کلاً قلب می باشد بنا بران عوض می خواہند
59 صوبہ دار نے اپنی جورو کے پیٹ مین ایسی سخت سنگین چلائی کہ انتڑیان باہر نکل پڑین	صوبه دار سر نیزهٔ تفنگ خود را در شکم زن خود چنان فرو کرد کہ رود ہای او بیرون آمد
60 اُنھون نے چاہا کہ دغا سے ہم کو مار ڈالین پر ہمنے اُنکا قابو چلنے نہ دیا	ایشان بمکر و خدعه خواستند ما را بکشند ولیکن ما ایشانرا فرصت ندادیم
61 سپاہی اپنے پہرے پر سورج نکلنے	آیا سربازان از طلوع آفتاب

Hindustani

کے وقت سے نو بجے تک رہتا ہی
یا بارہ بجے تک ؟

62 جب وُہ تین بار بندوق چھوڑ چکا مجھے
حکم ہُوا کہ اُس کے توشدان کا جھاڑا لیکر
دیکھون کہ کتنے گولی دار اور کتنے خالی
تُونے اُس مین ہین

63 قیدی نے جان بوجھکر شام کے پرتہ
سے اپنے تئین غیر حاضر کیا اور پوچھے جا
نے پر جواب دیا کہ ایک دو دِن مین نوکری
چھوڑنے کا اِرادہ رکھتا ہون

64 وُہ قسم لیکر کہتا ہی کہ اگر تُم مجھے
ایک مہینے کی رضا نہ دوگے تو مین نوکری
مین سے بھاگ جاؤنگا

Persian

تا ساعت نہ بر کشیک خود توقف می
کند یا تا ساعت دوازدہ ؟

بعد از آنکہ او سہ بار تفنگ را خالی کرد
مرا حکم شد کہ تفتیش کیف او کنم کہ چند
فیشنگ با کلولہ و چند فیشنگ بدون
کلولہ با قیست

این قیدی عمدًا بسان حاضر نشد
چون از و پرسیدند جواب داد کہ ارادہ
من این بود کہ درین دو سہ روز ترک
خدمت (سرکار) بکنم

او قسم یاد کرد و گفت کہ اگر تو رخصت
یکماہہ بمن ندہی من از میان فوج
فرار خواہم کرد

Hindustanee

48 ہمارے رسالے کے لوگ انکا پیچھا
کرنے مین ایسے مضطرب تھے کہ کئی ایک
اُن مین سے گھوڑون سمیت پانی مین پڑتے تھے
اور کیچڑ مین پھنس گئے

49 کئی بھگوڑے بھاگے سو ایک تنخانے
مین جہان لڑائی کے وقت باروت رکھی
ہوئی تھی وہان جا پناہ پکڑی پر توپخانے
کی ہلکی توپ اُن پر چھٹنے سے باروت مین
آگ لگی اور اُن سب کو اُڑا دیا

50 اِس حادثے کے سبب دشمن کی
فوج بالکل ماری گئی اور جو بچ نکلے تھے
سو ایک گنّے کے کھیت مین سے ہو کر بھاگے

51 گنّے کے ہجوم کے سبب رسالے کے

Persian

سواران ما در تعاقب کردن ایشان
چنان سرکرم بودند کہ بسیاری از
ایشان سوارہ بآب زدند و بتلاق
انجا گرفتار شدند ہر کیر آمدند

بعضی از ہزیمتیان در تنخانہ کہ وقت
جنگ باروت در آنجا گذاشتہ بودند
پناہ بردند ولیکن بسبب آنکہ توپی
کوچکی بر ایشان خالی شد آتش در باروت
کرفت و مجموع ایشان را بہوا برد

بسبب وقوع این واقعہ قشونِ*
دشمن بکلی تباہ شد و کسانیکہ زندہ ماندند
از میان کشت زار بیشکر کریختند

بسبب انبوہی بیشکر سواران تعاقب

* In the Anglo-Persian column, read "Kushuni dushman ba Rukba" instead of "bozarsi az fauji dushman."

Hindustani

لوگ اُنکا پچھا نہ کر سکے

52 کمر کی دو کمپنی آہنچی اور جو لوگ گنّے کے کھیت مین جا چھپے تھے اُن سبکو اسیر کیا

53 اِس لڑائی مین ہمارے ساتھ عملدار سات سپاہی ایک پرگھم چی سات دُولی والے اور نو آدمی بھیرنگا کے مارے گئے

54 حوالدار سے کہو کہ اُن سپاہیون سے کہے کہ اگر تُم پھر ایسی نالائق چال بتاؤ گے تو تُمھین سخت سزا ملیگی

55 سپاہی لوگ روز روز میرے پاس آتے ہین اور اپنی چڑھی ہوئی طلب کے لئے بہت سا تقاضا کرتے ہین

Persian

ایشان نمی توانستند کرد

دو کمپنی از میمنه و میسره در رسیده آنہا که در کشت زار منشکر پنہان شده بودند کلاً ایشان را گرفتار کردند

درین جنگ هفت سرکردهٔ ما و شصت سرباز و یک طبل چی و هفت دُولی بردار و نه نفر از همراهان لشکر کشته شدند

حوالدار را بگو که بآن سربازان بگوید که اگر شما بار دیگر چنین رفتار ناشایسته بکنید سزای سخت خواهید یافت

سربازان هر روز نزد من می آیند و بجهت بقیهٔ مواجب خود تقاضای شدید می کنند

Hindustani	Persian
۴۰ اُن کے بان چُھٹنے سے تمھارا بہت نُقصان ہوا اور اُنھون نے بہُت سے بان چلا ئے کہ نہین ؟	آیا از گلولہای قُپّہ ایشان صدمۂ فراوان بتو رسید و ایشان بسیار گلولۂ قُپّہ خالی کردند ؟
۴۱ اُنھون نے بہُت سے بان چھوڑے پر معلوم ہوتا تھا کہ شست اچھی طرح نہین باندھتے تھے	اگرچہ ایشان گلولہای قُپّہ بسیار خالی کردند ولیکن چنان معلوم می شد کہ از نشانہ زدن سر رشتہ نداشتند
۴۲ اُنکی توڑے دار بندوقون نے ہمین بہُت سی اذیّت دی اور جب لگ گھیرا رہا تب لگ چھوڑتے ہی رہے	از تفنگہای فتیلۂ ایشان بسیار زحمتی بما رسید زیرا کہ تا ہنگامی کہ محاصرہ درمیان بود ایشان لاینقطع شلیک میکردند
۴۳ ایسا نظر آتا تھا کہ وے ہمارے رسالے سے بہُت ڈرتے تھے اور اُنکا ایک حملہ بھی اُٹھا نہ سکے	مشاہدہ می شد کہ ایشان از سواران ما بسیار خائف بودند و تا ب ہیچ یک از حملہای ایشان را نداشتند
۴۴ قلعہ لینے کے بعد ہمین معلوم ہوا کہ اُنھون	بعد از انکہ قلعہ بدست آمد چنان معلوم شد کہ ایشان

Hindustani

نے اپنے مُردون کی لاشین ایک خندق مین
جو قلعے کے آس پاس تھی ڈال دی تھین
اور جو لوگ زخمی تھے اُنکو دھوپ مین پیاسے
چھوڑ کر گئے تھے

45 اکثر لوگ راتون رات سب اپنا
زر و زیور لے بھاگے

46 جب ہم قلعے مین داخل ہوے تب
صرف تھوڑے سے غریب لوگ اور محل
سرا کے نوکر چاکر نظر آئے

47 بہت سے بھگوڑے پکڑے گئے اور
اکثر جو ڈر پوکنے تھے انھون نے اپنے
تئین تاپی ندی مین ڈال دیا اور بعضے اُنمین
سے تیر کر پار لگے اور اکثر پانی کی تان مین بہہ گئے

Persian

کشتهای خود را در خندقی که کرد حصار
واقع بود انداخته بودند و کسانیکه
مجروح بودند در آفتاب تشنه
گذاشته بودند

اکثری از مردم شب هنگام زر و جواهر
خود را برداشته فرار کردند

در وقتی که ما داخل قلعه شدیم چند نفر
مردم فقیر و خدمت کاران دربار
بنظر ما در آمدند

بسیاری از ایشان گرفتار شدند و چند نفر
از ایشان که کم دل و هراسان بودند خود را
در رودخانه تاپی انداختند و بعضی از آنها شنا کنان
بسمت دیگر رسیدند اکثر از ایشان را سیلاب برد

Hindustani	Persian
تم اُس پر حملہ کر کے فتح پاتے کہ نہیں ؟	ایشان باسانی می توانستی پورش بُردیا نہ ؟
۲۲ تم نے اُن پر کس طرح حملہ کیا اور وے پیچھے ہٹے کہ نہیں ؟	تو بر ایشان چگونہ یورش آوردی و ایشان پس نشستند یا نہ ؟
۲۳ جو وے پیچھے ہٹے تو تم اُن پر کیوں نہیں بڑھے ؟	چون ایشان پس نشستند تو چرا رو بایشان نرفتی ؟
۲۴ جب دشمن بھاگا تب اُسے آسرا کیا تھا ؟	در وقت ہزیمت پناہ دشمن چہ بود ؟
۲۵ اِس لڑائی میں رسالے کے لوگوں نے کچھ بڑا کام کر دکھایا اور تمھارے ساتھ کتنے تھے ؟	آیا درین معرکہ سواران خدمت شایان بجا آوردند و چند کس از ایشان ہمراہ تو بود ؟
۲۶ جس جگہہ لڑائی ہوئی وہ جگہہ کیسی تھی اور تم جانتے تھے کہ دشمن اتنا نزدیک آ پہنچا ہے ؟	در جائیکہ جنگ واقع شد زمینش چگونہ بود و معلوم تو بود کہ دشمن باین اندازہ نزدیک شدہ است ؟
۲۷ تم نے دشمن کو اچانک لے ملایا یا وے تمھارے مقابلے کو تیار تھے ؟	تو بر دشمن بیخبر حملہ کردی یا ایشان برای مقابلۂ تو مستعد بودند ؟

Hindustani	Persian
۵ قلعہ کس طرح تمھارے ہاتھ آیا اور سیڑھی کے لگانے مین تم کو بہت سی دقت پہنچی کہ نہین ؟	۵ حکونہ قلعہ بردست تو آمد و نردبان بر آن گذاشتن دشوار بود یا نہ ؟
۶ قلعہ ہاتھ آنے کے بعد تمھین کچھ پیسا ہاتھی گھوڑے اونٹ بیل وغیرہ ملا کہ نہین ؟	۶ آیا بعد ازآنکہ قلعہ فتح شد چیزی از نقد یا فیل یا اسپ یا شتر یا گاو وغیرہا بدست آمد ؟
۷ جب لڑائی شروع ہوئی تم آپ کہان تھے ؟	۷ چون جنگ شروع شد تو خود کجا بودی ؟
۸ اسپی توپخانے کی توپون کے بہت سے لوگ مارے گئے اور بگارا برابر سا تھا کہ نہین ؟	۸ آیا از توپہای توپخانۂ اسپی خلق بسیار کشتہ کشتہ و مغارہ کہ در دیوار قلعہ بود وسیع بود یا نہ ؟
۹ بگارے مین گھسنے والی تعیناتی مین کتنے لوگ تھے اور بگارے مین گھستے وقت انکو بہت سی روک توک ملی کہ نہین ؟	۹ کسانیکہ یورش برده از مغاره داخل شدند چند کس بودند و در وقت دخول ممانعتی و مزاحمتی بایشان شد یا نہ ؟

Hindustani	Persian
تاکہ اورون کو عبرت ہو	عبرت گیرند
3 ؍ اب زیادہ تحقیقات کی کچھ حاجت نہین وُہ جاسوس ہی اُسے پکڑلو اور کسی نزدیک کے درخت سے لٹکا کر پھانسی دو	بیش ازین ثبوتی نمیخواہد یقین است کہ او جاسوس است او را ببرو بہر درختی کہ نزدیک تر باشد صلا بہ زن
4 ؍ جیون جیون دشمن ہٹتا جاتا تھا تیون تیون ہم اُس پر آگے بڑھتے جاتے تھے	ہر چند دشمن پس می نشست ما پیش می رفتیم
5 ؍ تم کس پلٹن مین ہو اور علاقہ رکھتے ہو ؟	در کدام فوج علاقہ داری ؟
6 ؍ تم کبی برس اُس پلٹن مین رہے ؟	چند سال است کہ دران فوج ہستی ؟
7 ؍ کون کونسی لڑائیان تمنے دیکھین ؟	در کدام جنگ حاضر بودی ؟
8 ؍ ملکی عملدار لوگ اکثر اوبسے چلتے ہین کہ نہین ؟	عہدہ داران ملکی اکثر با او بہ رفتار می کنند یا نہ ؟
9 ؍ جب تم لڑائی پر گئے تب کچھ لڑائی ہوئی کہ نہین ؟	در وقتی کہ تو در پے جنگ رفتی جنگی واقع شد یا نہ ؟
20 پہلے دشمن نے حملہ شروع کیا کہ تم نے ؟	دشمن شروع بحملہ نمود یا تو ؟

Hindustani	Persian
21 دشمن کے پاس اکثر ہتھیار کیسے تھے ؟	دشمنان چہ قسم اسلحہ باخود داشتند ؟
22 گھاٹ کے سنبھالنے میں اُنھوں نے بڑی بہادری بتائی کہ نہیں ؟	آیا ایشان در حفاظت گذرگاہ دلیری نمودند یا نہ ؟
23 کتنے مارے گئے اور کتنے زخمی ہوئے ؟	چند نفر کشتہ شد و چند مجروح گردید ؟
24 جب دشمن بھاگا تم نے کتنی دور تک اُن کا پیچھا کیا ؟	در وقتی کہ دشمن ہزیمت نمودتا کجا تعاقب ایشان کردید
25 کتنے قیدی پکڑے گئے ؟	چند کس اسیر شدند ؟
26 کوئی عورتیں وہاں حاضر تھیں اور کیا کرتی تھیں ؟	آیا زنان در آنجا حاضر بودند و ایشان چہ می کردند ؟
27 دشمن نے اپنی چھاونی کس طرح کی تھی اور کوئی لشکرگوت تھا اور کیسا بنا ہوا تھا ؟	دشمن چہ گونہ معسکر خود را ترتیب دادہ بودند آیا خارہندی نمودہ بودند چگونہ ترتیب آرائی کردہ بودند ؟
28 اگر دشمن لشکرگوت بنا کر اُس میں رہتا تو	اگر دشمن در خارہند مقام کردہ بود تو بہ

Hindustani	Persian
خندق مین نہ گر پڑا ہوتا	در خندق نمی اُفتاد
۵ جب مین نے اُن سپاہیون کو آگے بڑھنے کا حکم کیا اُنھون نے اپنے ہتیار زمین پر ڈال دیئے اور بولے کہ جب لگ ہماری چڑھی ہوئی طلب ہمین نہین ملیگی تب لگ ہم ایک قدم آگے نہ بڑھینگے	بعد از آنکہ من سربازہا را حکم پیش رفتن کردم ایشان ابا نمودہ تفنگہای خود را بر زمین انداختہ گفتند کہ تا بقیۂ مواجب ما بما نرسد قدمی پیشتر نخواہیم گذاشت
۶ اُس سپاہی نے اپنا لشکری سامان بیچ ڈالا اِس تقصیر پر چھ مہینے تک کانجی خانے مین قید ہُوا اور ایک برس تک آدھا پگار اُس کا کاٹا گیا	آن سرباز چون کہ یراق خود را فروختہ بود بسبب اِرتکاب این تقصیر شش ماہ در کانجی خانہ مقید شد و تا مُدت یکسال نصف از مواجب او بریدہ شد
۷ پرتدیر اُسنے اپنی سنگین میان سے نکالی تھی کہ نہین ؟	آیا فلان کس در میدان قواعد سرنیزۂ تفنگ خود را از غلاف بر آوردہ بود یا نہ ؟
۸ اُس نے تین بار اپنی تلوار سر پر	او سہ دفعہ شمشیر را بکرد سر خود

Hindoostani

پھر پھر کر ایک ہاتھ مجھ پر چلایا لیکن مین نے لکڑی سے رد کیا ہے بچا لیا

ح توپ نے ایسا پچھاڑ کیا کہ گاڑی الٹ پڑی

ہ اگر مین سرکار کی نوکری مین سے برطرف نہ ہوا ہوتا تو مجھے دس روپے کا بیٹھا پگار ملتا

۱۱ عدالت مین اُسنے بدنیتی سے چاہا کہ صوبہ دار کو تحریک و ترغیب دیکر اُسکی رای کو پھرا دے

12 تم کیا سمجھتے ہو کہ اُن لوگون کے ساتھ نرمی سے کام لینا بہتر ہی یا سختی سے یا اُنکی خاصیت اور طبیعت کے لیئے اُن کے دو تین سردارونکو پھانسی دینا مناسب ہی

Persian

کردانید و بعد ازان بمن حوالہ نمود امّا من بچوب دستی خود ردّ کردم

توپ چنان بشدّت برکشت کہ غرابہ دار کونشد

اگر من از نوکری سرکار معزول نمی شدم ماہی دہ روپیہ پنشن عائد من می شد

او در عدالت از راہ شرارت خواست وسعی کرد کہ صوبہ دار را تحریص کردہ رائی او را برگرداند

رائی تو چیست کہ با آن مردم بملایمت رفتار نمودن بہتر خواہد بود یا آنکہ بمقتضای طبیعت ایشان چند نفر از روسا ایشانرا بدار کشیم تا دیگران

Hindustani	Persian
194 ایک چا کا پیالہ لاؤ	یک پیالۂ چای خورنے بیار
195 یہہ لڑکا اپنے بھائی سے زیادہ قابل ہونیکلیگا	این پسر منسبت بہ برادر خود قابلتر خواہد شد or خواہد برآمد
196 تم یہہ قلمدان میرے ہاتھ بیچو گے؟	این قلمدان را بمن می فروشید؟
197 باز و چلو	برو کنار or کنار برو
198 زنگ لفظون کو استعمال مت کرو	الفاظ زیج را استعمال مکن
199 شاید کہ یہہ ممکن ہو پر اکثر (یا غلب) نہین	شاید کہ این ممکن باشد ولیکن احتمال نه دارد or بنظر نمی آید
200 میرے لئے تھوڑی سی گاڑہی چالاؤ یہہ چا بہت پتلی ہی	از برای من قدری چای پر رنگ or تلخ بیار این چای بسیار کمرنگ است or این چای دم نگشیده است

Military Phrases
باب سیوم در فقرات لشکری

Hindustani	Persian
١ دشمن نے شکست کھائی بہت سے لوگ اُن کے مارے گئے اور گھائل ہوے اُن کی توپین ہمارے ہاتھ آئین اور سارا اسباب اُنکا لوتا گیا	دشمن شکست خورد خلق بسیار از ایشان کشتہ کشتہ و مجروح شدہ توپہاے ایشان بدست ما اُفتادہ واسباب ایشان کلاً بغارت رفتہ
٢ جب کوئی فوج کسی پرگنے مین سے ہوکر جاتی ہی تب رہنے والے کلکٹر صاحب کے پاس جاکر جھوٹھی فریاد کرتے ہین کہ سپاہیون نے ہمین لوتا	ہروقت کہ لشکر از محلی عبور میکند ساکنان آنجا نزد کلکٹر صاحب میروند و بدروغ شکوہ می کنند کہ سپاہیان مارا غارت کردند
٣ اگر وہ تعیناتی ایکدن آگے کو چکرتی تو پلٹن سے جا ملتی	اگر آن دستہ لشکر یک روز پیشتر کوچ کردہ بود بفوج خود ملحق می شد
٤ اگر وہ سپاہی صفیل پر نہ چڑھا ہوتا تو	اگر آن سرباز بالای دیوار قلعہ نمی رفت

Hindustani	Persian
172 اِس مُلک مین کونسا اناج پکتا ہی؟	درین ولایت چہ قسم از غلات پیدا
کِس قسم کا اناج پیدا ہوتا ہی ؟	می شود ؟
173 ایک پھرا چاول کتنے کو بکتا ہی؟	یک پھرہ برنج را چند می فروشند؟
174 کُنبی لوگ کچھ بیپار بھی کرتے ہین کہ نہین؟	آیا زارعان تجارتی ہم می کنند؟
175 یہ لوگ ہتھیار بند کیون پھرتے ہین؟	این مردم چرا سلح راہ می روند ؟
176 تُمھارا جنم کہان ہوا تُم کہان پیدا ہوے؟	ولادتِ تو در کدام ولایت ست؟
177 وُہ اِس بات مین مشہور و معروف ہی	درین امر او بسیار شہرتی دارد
178 مُدّت جو ٹھہرائی گئی تھی سو گذر گئی	مدّتی کہ قرار شدہ بود گذشت
179 جو کچھ وہان ہوتا تھا سو مین نے دیکھا	آنچہ آنجا وُقوع می یافت دیدم
180 بھلے آدمی دُنیا مین تھوڑے ہین پر بہت	نیکان بغایت اندکاند ولیکن اشرار بسیار
181 آج کیون اِتنی دیر لگائی ؟	امروز چرا اینقدر دیر شد ؟
182 اُس ڈبرے مین بہت سا پانی ہی	دران آب گیر آب بسیار می باشد
183 وُہ پھول توڑ لو	آن گل را از درخت بچین

Hindustani	Persian
184 اُس نے ٹھوکر کھائی	پایش بزمین خورد *
185 تم کو کیا ہُوا ؟	ترا چہ شد ؟
186 تو بڑا سُست ہی	تو بسیار تنبل ہستی
187 دوست وُہ ہی جو بُرے وقت مین کام آوے	دوستِ صادق آنست کہ در حالتِ احتیاج بکار آید
188 اُن دونون کے بیچ کچھ مشابہت نہین	درمیان ایشان ہیچ وجہ مشابہتے نیست
189 مُنہہ سنبھال کر بول	زبان خود را در دہانِ خود نگہدار.
190 پانی دیوارون مین مرتا ہی پہنچتا ہی	آب دیوار ہا را می خیساند
191 تم یہہ پتھر اُٹھا سکتے ہو ؟	شما این سنگ را میتوانید بردارید ؟
192 تم کو گھڑیال دیکھنا آتا ہی ؟	شما کردشِ ساعت را میشناسید ؟
	شما ساعت را میفہمید ؟
193 ایک پیالہ چا لاؤ	یک پیالۂ چای بیار

* شاہنشہی کہ از پئی تعظیم درگہش ہر دم خورد سکندر و دارا کفِ دری

Hindustani	Persian
149 ہم نے ایک گھڑی خوشی مین کاٹی	ساعتی درعیش گذرانیدیم
150 اُسکی ہمین درکار نہین ہے اُسکے بغیر کام چلیگا	اورا احتیاج نداریم
151 اُسکے بغیر ہمارا کام نہ چلیگا	بدون اوامری پیش رفت مانخواہد شد
152 وُہ مرنیکے قریب تھا ہے قریب المرگ تھا	او درحالت نزع بود
153 نوکرون نے دروازہ کھلا رکھا تھا	نوکرہا دررا باز گذاشتہ بودند
154 وُہ بہت بہانے کرنے لگا	او بسیار بہانہ جوئی کرد
155 یہہ کھیت کاٹنے کے لائق ہے	این کشت قابل حصاد است
156 اگر وُہ یہان آوے تو مجھے خبر کیجو	در وقتی کہ او اینجا بیاید مرا خبر کن
157 تم کئی بار وہان گئے تھے ؟	چند دفعہ آنجا رفتہ ؟
158 یہہ امتحان کئی دِن تک چلیگا ؟	این امتحان چند روز طول خواہد کشید ؟
159 ایک دن مین تو کئی کوس چل سکتا ہے ؟	در یک روز چند فرسنج راہ می توانی رفت ؟
160 جب بنے تب آیو جب ہوسکے تب آیو	ہر وقت کہ می توانی بیا

Hindustani	Persian
161 دو برس سے یہہ میرے پاس ہے	دو سال است کہ این پالکی را دارم
162 مین جہان لگ چل سکا چلا	تا در قوۂ من بود راہ رفتم
163 وہ میرے گھر کو آیا کرتا تھا	او ہمیشہ در خانۂ من می آمد
164 مین اُسپہ فریاد کرونگا	من بر او نالشی خواہم نمود
165 میری داد دو	دادِ من بدہ
166 کاشکے مین نے اُسے دیکھا ہوتا	کاش من او را دیدہ بودم !
اگر مین اُسے دیکھتا تو اچھا ہوتا !	
167 تمھارا کیا مطلب ہے ؟	تو ازین چہ مطلب و مدّعا داری ؟
168 یہہ چاکتنے دِن تک چلیگی ؟	این چای تا چند روز کفایت خواہد کرد ؟
169 کم مین کم مجھے اِس مُلک مین اٹھائی برس رہنا ہے	درین ولایت اقلاً دو سال دیگر باید ماند
170 رستے مین وہ میری نظر نہ پڑا	در راہ سہواً نظر من بر او نیفتاد
171 مجھے اِتنے پیسے دینیکا مقدور نہین ہے	در قوۂ من نیست کہ این قدر پول بدہم
مجھسے اِتنے پیسے نہین دِئے جائینگے	

Hindustani	Persian
128 ؍ مین اُس پر غالب نہین ہو سکتا	من حریف اونمی توانم شد من بر او نمیتوانم غالب شوم .
129 ؍ ایک شخص نوکری کی تلاش مین آیا ہے	شخصی بتلاش نوکری آمد است
130 ؍ پانچ روز کے بعد مین مُنبئی کو جاؤنگا	بعد از پنج یوم دیگر من بہ بمبئی خواہم رفت
131 ؍ مُرغی نے اُنڈے دیئے	مرغ بیضہ گذارد
132 ؍ تم کیون اپنے پیٹ پر پانو رکھتے ہو ؟	چرا بر روی خود پا می زنی ؟
133 ؍ کسی چیز کا مُحتاج اُسے نہ رہنے دیجو ؍ جو وُہ مانگے سو اُسے دیجو	او را مُعطل ہیچ چیز نکنی
134 ؍ وُہ ندی مین پیر نکلا ؍ تر نکلا	او در رود خانہ غوطہ خورد ہمہ بر آورد
135 ؍ مین اُس سے ناراض ہون ؍ مین اُس سے راضی نہین	من از او راضی نیستم
136 ؍ ایک مُسافر وہان سے ہو کر جاتا تھا	مسافری از آن جا می گذشت
137 ؍ اِس بات کو سخری مین اُڑا دو	این سخن را مطایبہ انگار .

Hendustani	Persyan
138 ہر کوئی اپنی فکر آپ کرے	ہر کس باید خود فکر خود را کند
139 وہ اپنی جان بچا کر بھاگا وہ اپنے جی کے ڈر سے بھاگا	او گریخت و جان خود را از میان برد
140 مین نے خوب پوچھ پاچھ کی	من باحتیاط تمام تفتیش این امر را کردم
141 کوئی کودنے مین اُسکی برابری نہ کرسکا	ہیچکس در جستن مانند او نبود
142 یہ سب باتین وہ اپنے دِلمین رکھ چھوڑتا ہی	او ہمہ امور را در سینۂ خود پنہان میدارد
143 وہ ہمارے مین کا نہین	او یکی از ما نیست
144 لکڑیان بیچنے کی خاطر دھری ہوئی تھین	چوبہا برای فروش گذاشتہ بود
145 اِسکا کیا لوگے ؟	برای این چند میخواہی ؟
146 مین یہہ تجھے مفت دونگا	این ترا مفت خواہم داد
147 اُسکا گھر اُسکو بس نہین ہوتا	خانۂ او او را کفایت نمیکند
148 وے بہت دِنون سے ایک دوسرے کو پہچانتے تھے	ایشان از سابق یکدیگر را می شناختند

Hindustani	Persian
106 وُہ عورت بہُت خوبصورت نہین	آن زن در حسن و جمال متوسط الحال است سہ آن زن کریہ المنظر نیست
	آن زن فی الجملہ خوش کل است
107 وُہ خوشیکے مارے جامے مین نہین سمایا	از شادی در پوست نمیگنجید
108 مین تُمسے پچاس حصّے زیادہ محنت کرتا ہون	من از تو پنجاہ بار زیادہ زحمت میکشم
109 مین یہہ کام دِل وجانسے کرونگا	من این کار را بدل وجان خواہم کرد
110 بازارکے لوگونکا بہُت سا پیسا اُسپر نکلتا ہے	او پول بسیار بمردم بازار بدہ دارد
111 بہُت دِن ہوئے وُہ میری مُلاقاتکو نہین آیا	مدتی است کہ اُورا ندیدم
112 اُسکے پاس اپنی احتیاج سے زیادہ ہے	او زیادہ تر از کفایت خود دارد
113 اُسکے کام مین ہاتھہ مت ڈالو	دخیل در کار او نشوی
114 وُہ کوئے مین کودپڑا	آن کس در چاہ جست
115 وُہ کوئے مین سے جست کرکے باہر نِکلا	آن کس از چاہ بیرون جست

Hindustani	Persian
116 اُس نے اُسکے دو ٹکڑے کئے	او آنرا بدو پارہ کرد
117 اُس نے اُسکو پہچانا	او فلان کس راشناخت
118 یون کرنا اُسے کچھ مشکل نہ پڑا	چنین کاری کردن براہی او مشکل نبود
119 اُس کو لکڑی سے خوب مارو	اورا بچوب محکم بزن
120 ایسا کرنے مین اُسکی کچھ خطا نہین	درچنان کاری خطائی براو نیست
121 اُسنے اپنی خرابی کا احوال بڑھا کر کہا	او دربیان احوال خرابی خود مبالغہ کرد
122 وُہ تُم سے بہتر ہے	او از تو بہتر است
123 کُتّا اُس شخص پر بھونکا	سگ بر فلان کس غوغو کرد ‏ عف عف کرد
124 چل اپنا کام کر	برو پی کار خود
125 اُسنے اُسکو عرضی دی	او بر فلان کس عریضہ نوشت
126 اُنھون نے اُسے جا ملایا ‏ وے اُسکو جا ملے	ایشان در پی او فتند تا ملحق او شدند
127 مین منت کر کے کہتا ہون کہ یہہ کام پورا کیجیے	من بعجز و الحاح بتو می گویم کہ این کار را بنہائی کنی

Hindoostanee	Persian.
نہ آتی تو اِس خط پر صحیح کرتے	را صحیح می کردی
82 وہ عورت جیسی چاہئے ویسی اچھی نہین	آن زن چنانکہ باید خوبی ندارد
83 بھیکھ مانگنے سے موت بھلا جانتا ہون	مردن پیش من بہ از گدائی کردن است
84 وے اپنا احوال بادشاہ سے کہتے ہیں	ایشان احوالِ خود را بپادشاہ عرض میکنند
85 اُنھون نے رستے پر اپنے باپکو مارڈالا	ایشان در عرض راہ پدرِ خود را کشتند
86 کہو تو تم نے اُن کو کیا کہتے سُنا	بگو تو چہ شنیدی از ایشان و ایشان چہ گفتند
87 آج بڑی اوس پڑتی ہی	امروز کرۂ دود در نہایت شدت است
88 گئی رات کو بڑی شبنم پڑی	دی شب شبنم بسیار افتاد
89 یے لوگ کل آئے کہ پرسون ؟	ایشان دیروز رسیدند یا پریروز ؟
90 یہہ تدبیر ظاہر مین سب سے بہتر ہی	این تدبیر ظاہرًا از ہمہ بہتر است
91 اِس بات پر ہٹ کرنا بیفائدہ ہی	در خصوص این امر نزاع کردن بی حاصل است
92 تیر اُس کے پہلو مین جا بیٹھا	تیر در پہلوی آن کس نشست
93 خواجہ نے کچھ گمان عجائبات پر کیا	او مظنۂ وقوع امر عجیبی کرد

Hindustani	Persian
94 اسنے گھر کے دروازے اندر جھانکا	او از روزنۂ خانہ باندرون خانہ نگاہ کرد
95 وہ چور گھر کی رہگذر سے ہوکر گیا	او از دروازۂ کوچک درآمدہ بیرون رفت
96 اُسنے اُس عورت کا کان دانت سے کاٹا	آن کس گوش آن زن را گزید
97 وُہ یہہ کام کرنے سے ڈرتا نہین	او در کردنِ این کار مطلقاً خوف ندارد
98 اپنی حُرمت بچانی لازم ہی	ہر کس باید عزّتِ خود را نگہدارد
99 وُہ ایکا ایکی اُن پر آ توٹا	او ناگہانی بر ایشان تاخت
100 معلوم نہین اِسکا انجام کیا ہوگا نتیجہ کیا ہوگا	معلوم نیست کہ انجام این کار بکجا خواہد رسید
101 وُہ جلدی اپنی مقدور بھر رستے پر سے الگ ہوگیا	بتعجیلی کہ می توانست او خود را از راہ بکنارہ کشید
102 اب یہہ نِکمّا ہوگیا	حالا این بی مصرف شدہ
103 یہہ مین نے آگے ہی سے کہہ دیا تھا	من از مآل اندیشی ازین امر پیشتر خبر دادم
104 یہہ جگہہ مجھے بہت ہی پسند آتی ہی	این جای مرا بسیار خوش می آید
105 دُھن باندھے رہنے سے ہر ایک کام انجام پاتا ہی	استمرار و مداومت در ہر امر موجبِ حصولِ مقصد است

Hindustani	Persian
58 اُسے کہو کہ اگر تو میرے بُلانے پر	باو بگو کہ ہرگاہ من ترا میطلبم و تو نمی
نہین آویگا تو برطرف ہوگا	آئی خارج از خدمت میشوی
59 کیا گھوڑا تمھین لے بھاگا ؟	آیا اسپ تو ترا برداشتہ بود ؟
60 میرا نوکر میرے پیسے لے بھاگا	نوکرِ من پولِ مرا برداشتہ بگریخت
61 اُس نے انجان سے ایسا کیا	او سہواً این کار را کرد
62 اُس نے جان بوجھکر یہہ کام کیا	او عمداً چنین حرکت کرد
63 یہہ عورت پیت سے ہی دوجی سے ہی	این زن حاملہ است
64 جب تمھارا کام پڑیگا تب بُلا بھیجونگا	اگر احتیاج باشد ترا خواہم خواست
65 آج کونسی تاریخ ہی ؟	امروز چہ تاریخ است ؟
66 تمھارا گھوڑا بھڑکتا ہی یا چونکتا ہی ؟	آیا اسپ تو رم می کند ؟
67 وہ تمھارا کون لگتا ہی ؟	او با تو چہ خویشی دارد ؟
68 اگر کرسکتا تو کرتا	این کار را می کردم اگر می توانستم
69 اگر چاہتا تو کرسکتا	این کار را می کردم اگر میخواستم

Hindustani	Persian
۷۰ اُسکو آنے دو	بگذار بیاید
۷۱ ایک چھوڑ کر ایک بتی سلگاتے جاؤ	فانوسہارا یک درمیان روشن کن
۷۲ وُہ ابتک نہین آپہنچا ہے نہین آیا	ہنوز او نرسیدہ است
۷۳ تُمھاری روانگی کی خبر سُنکر مین بہت ناخوش ہون	من ازشنیدن خبر روانگی شما بسیار بسیار دلگیرم
۷۴ میری راہ مت دیکھو	منتظر من نباشید مرا انتظار مکشید
۷۵ میری توپی پالکی مین رہ گئی	کلاہ خود را در پالکی فراموش کردم
۷۶ میرا چاقو جاتا رہا	چاقوی خود را گم کردم
۷۷ چھری کانٹا چمچہ لاؤ	کارد وشکاخہ و کاشک بیار
۷۸ مین نے کئی بار تُمھین کہا کہ یہہ کام کرو	چند دفعہ گفتم چنین کن
۷۹ اب یاد رکھو اور ہمیشہ یون ہی کرتے رہو	در خاطر بگذار و ہمیشہ چنان کن
۸۰ مین یہہ کام کرکے پچھتاتا ہون	من از کردہ خود پشیمانم
۸۱ اگر تمکو اپنے نام کے لکھنے کی شرم	اگر ترا نکی از نام خود نمی بود این کاغذ

Hindustani	Persian
40 آہ	وہ or آہ ۔
41 یہہ کتاب کام کی ہی ؟	این کتابیست کار آمدنی ؟
42 تو میرے کچھ کام کا نہین	تو بہیچ کار من نمی خوری
43 اگر تم پھر ایسا کام کروگے تو مار کھاوگے	اگر بار دیگر چنین کاری بکنی کتک میخوری
44 حق بات اختیار کرو اور باطل چھوڑو	آنچہ حق و واجبی است اختیار کن و باطل را بگذار
45 اگر مین تمھاری جگہہ پر ہوتا تو ایسا نہ کرتا	اگر من بجای تو می بودم چنین کاری نمی کردم
46 اس کام کے واسطے نامدار سرکار نے مجھے چن نکالا ہی	سرکار نامدار بجہت اینکار مرا پسندیده است
47 اگر تم کل آئے ہوتے تو پگار تم کو ملتا	اگر دیروز آمده بودی مواجب خود را گرفته بودی
48 مین نے یہان تک تمھاری راہ دیکھی	از بسکه انتظار ترا کشیدم خسته شدم

Hindustani	Persian
کہ تھک گیا ؟	
49 کل تُمنے مجھکو تبہی راہ دِکھائی	دیروز مرا تا دیر وقت در انتظار گذاشتی
50 کب سے اُس کو نہین دیکھا ؟	چند روز است کہ او را ندیدہ ؟
51 کب سے اِس گھوڑے پر کوئی چڑھا نہین ؟	چند گاہ است کہ کسی بر این اسپ سوار نشدہ ؟
52 کب سے اُس نے شادی کی ؟	چند روز است کہ او عروسی کردہ است ؟
53 کب سے اِس گھر مین کوئی نہ رہا ؟	چند مدت گذشت کہ این خانہ خالی
54 کب سے یہہ گھر خالی پڑا ہی ؟	افتادہ است ؟
54 وُہ بولی کہ مین اُسکی بیٹی ہون	آنزن گفت کہ من دختر فلانکس ہستم
55 دس دِن کے بعد مُجھے اِس گھر مین تین برس پورے ہونگے	دہ روز دیگر سہ سال تمام خواہد بود کہ من در اینجا نہ سکونت دارم
56 وُہ بولتا ہی کہ مین نہین آونگا	اُو میگوید کہ من نمی آیم
57 بہت کریگا تو کیا کریگا مار ڈالیگا	او چہ میتواند بکند بیشتر از آنکہ مرا بکشد

Hindustani	Persian
16 جی جی کار !	تعالی اللہ ! or خدا اللہ ! or تبارک اللہ !
17 آفرین !	آفرین !
18 واہ واہ or کیا خوب !	بہ بہ ! or خوشا or بارک اللہ !
19 دھنی دھن !	خنک !
20 پہہ کیا بات ہی ! or واہ جی !	این چہ حرفی است !
21 ہت ! or توبہ توبہ !	توبہ !
22 چھی چھی !	اف ! or اخ !
23 دور ! or دُتا or چل ! or نکل or مُنہ کالا کر !	برو گم شو !
24 ای ! or ہو ! or اے	ای !
25 وے تُند مزاج ہین	ایشان ترش رو ہستند
26 مجھے گھمری آتی ہی or میرا سر گھومتا ہی	من دوران سر دارم
جز۔ وہ بھلا ہی	او صاحب سلوک است or آدم حسابیست

ین

Hindustani	Persian
28 مین تھک گیا ہون	من ماندہ شدہ ام ‏ ‏ من خستہ شدہ ام
29 آج رات کو جایئو	امشب برو
30 آج ہی رات چلے جاؤ ‏ ‏ رات ہی رات چلے جاو	ہمین شب برو
31 اسکا خلاصہ یہہ ہی	خلاصۂ آن این است
32 سب کا سب	تماماً
33 وُہ کہا کرتا تھا	او ہمیشہ میگفت
34 مُجھے نیند آتی ہی	خوابم می آید ‏ ‏ من خواب آلودہ ہستم
35 یہہ کاغذ بہت سخت ہی	این کاغذ بسیار سخت است
36 تُمھاری صلاح مُناسب ہی	صلاح شما مناسب است
37 یے چیزین قیمتی ہین	این چیزہا گرانبہا میباشد
38 اُسکا دِل بیقرار ہی	خاطر او متفرّق است
39 کھیت کا کھیت	تمام کشتہ

Introductory Phrases

باب دوّم در فقرات تمہیدی

Hindustanee	Persian
۱ یہہ اچھا موسم ہی	این موسم خوبست
۲ اُس بیج کو باغ مین بو	آن تخم را در باغ بکار
۳ کل سے آج سردی زیادہ ہی	ہوای امروز نسبت بدیروز خنک تر است
۴ یہہ سطر بہتر ہی	این سطر بہتر است
۵ اُسکا دِل بہت غمگین ہی	دِل او بسیار غمگین است
۶ یہہ بات تمام جھوٹھ ہی	این قصّہ تمام دروغ است
۷ یہہ خوب کشمش ہی	این کشمش بسیار خوب است
۸ اُسکا بڑا مکان ہی	او خانۂ بزرگ دارد
۹ یہہ کمرا خوب روشن ہی	این اُطاق بسیار روشن است
۱۰ یہہ دیول بہت اونچا ہی	این کلیسا بسیار بلند است

Hindustani	Persian
11 یہہ کپڑا کتنا لنبا ہی ؟	این پارچہ چقدر طول است ؟
12 یے بہت خراب لڑکے ہین	این بچہا بسیار شریر ہستند
13 اُسکا مزاج بڑے رحم ہی	طبیعت او بیرحم است
14 وے سُست اور غافل ہین	ایشان سُست و غافل ہستند
15 شاباش !	زہ ! احسنت !*
* قضا کُفت کبیر و قدر کفت دہ	فلک کفت احسن ملک کفت زہ
نخستین کفت احسنت ای جوانمرد	زمان بخشا در من آفرین کرد
تعلی اللہ کسے ہمثل و مانند	کہ خواندش خداوندان خداوند
تعلی اللہ چہ دولت دارم امشب	کہ آمد ناکہان دلدارم امشب
چو دیدم روئی خویش سجدہ کردم	بحمد اللہ بکو کردارم امشب
کنون کر تن بخاک آن ہزیست	بحمد اللہ کہ جان آنجا مقیم است
آفرین بروان فردوسے	آن ہمایون نہاد فرخندہ
تعلی اللہ زہی قیوم دانا	توانا ہی دہ ہر نا توانا
خوشا سرفرازان کوتاہ دست	بزرگان خورد و بلندان پست
زہی غیرت کہ در غیرت فزودن	چنین ترتیبہا دانند نمودند
بحمد اللہ کہ با قدر بلندش	کمالی در نیامد جز پسندش
زہی دولت مادر روز کار	کہ رودی چنین پرورد در کنار
زہی بخت خاقان اکبر زندرہ نام	ز تزویج او در شد شاد کام
براو آفرین کو کند آفرین	بران بخت بیدار و تاج و نگین
وہ کہ مردہ باز کردد سے	ہمان قبلہ و کعبہ جان و دل ہیوند
آہ از جور و جفای آسمان	کر ستم بس جیب جان و دل دریدند

Hindustani	Persian
208 دوات قلم کاغذ لاؤ	دوات وقلم وکاغذ بیار
209 وہ کسکا گھوڑا ہی ؟	آن اسپ مالِ کیست ؟
210 یہہ زمین کھاری (رہ لونا) ہی	این زمین شور است
211 وے بہت لالچی ہین	ایشان بسیار حرص دارند
212 یہہ روپیہ میخی ہی	این روپیہ داخل دارد رقلب است
213 اُسکی شکل بد ہی	شکلش خراب است
214 انگریزی زبان مشکل ہی	زبانِ انگریزی مشکل است
215 مکڑی کا جالا چھڑا ڈالو	پردۂ عنکبوت را پاک کن
216 اُسنے کیا تقصیر کیئ ہی ؟	او چہ تقصیر کردہ است ؟
217 گھاس پر بہت شبنم ہی	شبنم بسیار بر کیاہ میباشد
218 اب وے بہت لاچار ہین	ایشان حالا بسیار لاچار ہستند
219 تم کیا کام کرتے ہو ؟	شما چہ کار میکنید ؟
220 اُسکے بکنے کی اِنتہا نہین	بیہودہ کوئی او انتہا نہ دارد

Hindustani	Persian
221 اُنہون نے بہت عذر کیا	ایشان معذرت بسیار کردند
222 وُہ اپنے گھر کو گیا ہی	او بخانۂ خود رفتہ است
223 وُہ اُسکے گھر کو گیا ہی	او بخانۂ او رفتہ است
224 اُس باغ مین پھل بہت ہین	دران باغ میوہ بسیار ہست
225 میرا سر دُکھتا ہی or میرے سر مین درد ہی	سر من درد میکند
226 اُس عورت کے دانت مین درد ہی	دندان آن زن درد میکند
227 تُمنے یہہ خبر کہان سُنی ؟	شما این خبر از کجا شنیدید ؟
228 دیر ہوئی چلو ہم گھر کو جاوین or ہم رُخصت ہون	دیر شد ما باید مرخص بشویم
229 اُسکو کلیجے کا درد ہُوا ہی	او درد جگر دارد

Hindustani	Persian
182 اُسکی لنبی دارهی ہی	او ریش دراز (یا بلند) دارد
183 یہہ کیا پنچھی ہی ،	این چہ پرندہ ہست ؟
184 وہ متوالا (یا مست) ہی	او مست شراب است
185 وہ پینے والا ہی	او شرابی ہست
186 وہ بدمست ہی	او بدمست است
187 وے بیشک تقصیروار ہین	بیشک ایشان مقصر ہستند
188 یہہ کھیت کسکا ہی ؟	این کشت مال کیست ؟
189 یہان بہت مکھیان ہین	اینجا مکس بسیار است
190 وے بہت دوراندیش ہین	ایشان بسیار زیرک ہستند
191 کتنے آدمی حاضر تھے ؟	چند نفر حاضر بودند ؟
192 چراغ مین تیل نہین	در چراغ روغن نیست
193 مجھکو ایک نمونہ دو	مرا نمونہ بدہ
194 یہہ فقط حیلہ ہی	این محض حیلہ ہست

Hindustani	Persian
195 اُسکی دوکان کہان ہی ؟	دوکان او کجاست ؟
196 تُمھارے پاس رسّا ہی ؟	آیا شما رسن (or ریسمان) دارید ؟
197 پادشاہ تخت پر بیٹھا	پادشاہ بر تخت بنشست
198 اُسکی آواز اچھّی ہی	او خوش آواز است
199 یہہ کونسا جانور ہی ؟	این چہ جانور است ؟
200 تُمھاری کیا صلاح ہی ؟	صلاح شما چیست ؟
201 تُمھاری عُمر کتنی ہی ؟	عُمر شما چند است ؟
202 پالکی میرے پاس بھیجو	پالکی نزد من بفرست
203 چابک اور ٹوپی دو	قمچی و کلاہ بدہ
204 ہاتھ دھونے کا پانی لاؤ	آب بیار تا دست بشویم
205 تُمھارا مزاج کیسا ہی ؟	احوال شما چگونہ ہست ؟
206 آپ کا مزاج کیسا ہی ؟	احوال سرکار جناب ؟
207 ایک جوڑا کپڑا لاؤ	یک دست رخت بیار

Hindustani	Persian
159 تُمنے میرے کُتّے کو نہلایا؟	آیا سگِ مرا شستی؟
160 مین پونے چھ بجے نہاؤنگا	من بساعت شش ربع کم غسل خواہم کرد، آب برخواہم کرد
161 اُسکے بہُت دوست ہین	او دوست بسیار دارد
162 اسمین کیا فائدہ ہوگا؟	دراین چہ فایدہ خواہد بود؟
163 انھون نے بہُت دُکھ اُٹھایا	ایشان رنج بسیار بُردہ اند
164 بازار مین بہُت کھلونے ہین	در بازار بازیچۂ بسیار ہست
165 وُہ نہائیگا	اُو غسل خواہد کرد
166 یہہ ترجمہ بہُت اچھّا ہی	این ترجمہ بسیار خوب است
167 اُسکا مقدّمہ آج ہوگا	مقدّمۂ او امروز رجوع خواہد شد
168 تُمھاری گھڑیال (یا گھڑی) اچھی چلتی ہی	ساعت شما خوب میرود
169 یہہ موم بتّی ہی	این شمع موم است
170 ہوڑی کا کتنا بھاڑا ہی؟	کرایۂ بکّارہ (یا تشالہ) چند است؟

Hindustani	Persian
171 کتنے بجے ہین؟ or کیا گھڑی دِن چڑھا ہی؟	چہ ساعت است؟ or ساعت؟ چند است؟
172 ٹوپی اور دگلا (کُرتا) جھاڑو	کلاہ و کلوچۂ مرا صاف کن
173 تُمھارے بالون مین کنگھی کرو	موی خود را شانہ کن
174 ایک دِن کا بھاڑا کیا ہی؟	کرایۂ یک روز چند است؟
175 یہہ پھل بہُت کھٹّا ہی	این میوہ بسیار ترش است
176 تُم کِسواسطے غُصّے ہوتے ہو؟	شما چرا خشم میکنید؟
177 یہہ بہُت مُشکل کام ہی	این کار بسیار مشکل است
178 وے بڑے حیلہ باز ہین	ایشان بسیار حیلہ باز ہستند
179 یہہ بہُت خوبصورت باغ ہی	این باغیست بسیار خوشنما
180 یہہ کپڑا بہُت موٹا ہی	این پارچہ بسیار کلفت است or زبر است
181 تُم اس کام کے لایق ہو؟	آیا شما لایق این کار ہستید؟

Hindustani	Persian
133 ہم کو کنارے پر اُتارو	ما را بر کنارہ پائین کن
134 وہاں کون رہتا ہی ؟	آنجا کہ سکنیٰ دارد ؟
135 سیدھے آگے چلے جاؤ	راست برو
136 کچھ شراب پانی لاؤ	یک خوردہ شراب و آب بیار
137 پانی کو خوب ٹھنڈا کرو	آب را خوب سرد بکن
138 کھانا میز پر آیا	طعام بر میز حاضر است
139 اُس (عورت) کا نام کیا ہی ؟	نام آن زن چیست ؟
140 وہ بہت چالاک ہی	او بسیار چالاک است
141 آج دِن پر چھا ہی	امروز آسمان صاف است
142 کل ہوا بالکل بند تھی	دیروز ہوا بالکل محبوس بود
143 اُسنے اِقرار کیا ہی	او قبول کردہ است
144 یہاں آنے کا اِشارہ کرو	اِشارہ بکن تا اینجا بیاید
145 انکو میرے گھر بھیجدو	ایشانرا بخانہ من بفرست

Hindustani	Persian
146 تھوڑا پانی چھڑکو	قدری آب بپاش
147 اُس ورق کو اُلٹاؤ	آن ورق را بگردان
148 اُنکے ہاتھ پانوں باندھو	دست وپای آنہا را بہ بند
149 اُن روپیونکو تھیلی مین بھرو	آن روپیہا را در کیسہ کن
150 دروازے پر ایک فقیر ہی	کدائی در خانہ ایستادہ است
151 وہ بڑا عاقل ہی	او بسیار عاقل است
152 یہہ بہت خراب گوشت ہی	این گوشت بسیار بد است
153 گھوم کر ادھر آؤ	بگرد و اینجا بیا
154 ذرا آہستہ چلو	قدری آہستہ برو
155 آؤ موزے اُتارو	بیا چکمہ از پای من بیرون کن
156 خدا نور ہی	خدا نور است
157 گھر سے نکلو	از خانہ بیرون برو
158 اپنے ہاتھ مُنہ دھوؤ	دست وروی خود بشو

Hindustani	Persian
108 توپ کیون چھوٹی ؟	ازچہ سبب توپ رتوخد ؟
109 پالکی جلدی منگاؤ	پالکی زود بطلب
110 صاحب اُٹھے ہین ؟	آیا ارباب از خواب برخواستہ اند ؟
111 یہہ بہت خوب میوہ ہی	این بسیار خوب میوہ ایست
112 یہہ عجیب جنز ہی	این جنز عجیبی است
113 ہم بھوکے پیاسے ہین	ما گرسنہ وتشنہ ہستیم
114 وُہ اچھا آدمی ہی	او آدم خوبی است
115 وُہ ہوشیار عورت تھی	آن زن ہوشیار بود
116 وے بڑے لڑکے (یعنی افراد) ہین	ایشان بسیار دغاباز ہستند
117 سب زمین برابر ہی	تمام زمین ہموار است
118 اُسکا دِل رنجیدہ ہی	دلِ او رنجیدہ است
119 تمھارا کام اب تمام ہوا ؟	آیا کار شما حالا تمام شدہ است ؟

اسکا دیل

Hindustani	Persian
120 اُسکی دلیل مضبوط ہی ؟	آیا دلیل آن مضبوط است ؟
121 آسمان خوب صاف ہی	آسمان بکلّی صاف است
122 یہ بچے شوخ ہین	این بچہا شریر ہستند
123 انھون نے بڑی سزا پائی	ایشان بسزای سخت رسیدند
124 وے سب چھپ رہے	آنہا ہمہ پنہان ماندند
125 اُس (عورت) کا دِل بیقرار ہی	دِل آن زن بیقرار است
126 وہ بیوقوف ہی	او بیوقوف است
127 یہہ کاغذ تر ہی	این کاغذ تر است
128 شور مت کرو	غوغا مکن
129 تم کیا کہتے ہو ؟	شما چہ میگوئید ؟
130 کہان سے آئے ہو ؟	از کجا آمدہ اید ؟
131 چلے جاؤ رخصت ہی	برو مرخص ہستی
132 وہان پھر مت جاؤ	باز دیگر آنجا مرو

Hindustani	Persian
83 تھوڑا ٹھنڈا پانی لاؤ	قدری آبِ سرد بیارید
84 پانی لاؤ جو تھوڑا ٹھنڈا ہو	آب بیارید کہ کم سرد باشد
85 بچھونا بچھایا ہی ؟	آیا رختِ خواب انداختہ ؟
86 وے جاہل ہین	ایشان جاہل اند
87 یہہ کتاب کسکی ہی ؟	این کتاب مالِ کیست ؟
88 تم بازار جاؤ	در بازار بروید
89 تھوڑا گوشت لاؤ	قدری گوشت بیارید
90 مجھے کچھ کہو گے	شما مرا چیزی خواہید گفت
91 میرے خانسامان کو بلاؤ	پیش خدمتِ مرا بطلبید
92 کھانے کا حکم دو	عزمِ خوراک بدہ or طعام را بخواہ
93 مین باہر جاؤنگا	من بیرون خواہم رفت
94 میرے کپڑے کہان ہین ؟	رختِ من کجاست ؟
95 مہربانی کرکے جلدی آیئو	شفقت فرمودہ زود بیائید

Hindustani	Persian
96 کوٹھی سرمت کرو	انبار را درست بکن ،، مرمت بکن
97 خبر کاکاغذ لاؤ "	روزنامہ (،، اخبار نامہ) بیار
98 یہہ وہی ہے ؟	آیا این ہمان است ؟
99 وہاں سبھی ہیں ؟	آنہا ہمہ آنجا ہستند ؟
100 تم کون ہو ؟	شما کیستید ؟
101 تمھارا دھندھا کیا ہے ،، تم کیا دھندھا کرتے ہو ؟	شغل شما چیست ؟
102 وہاں کوئی ہے ؟	آیا آنجا کسے ہست ؟
103 وہ پھر کہو	آن سخن بار دیگر بگو (،، باز بگو)
104 تم کیسے ہو ؟	احوال شما چگونہ ہست ؟
105 ہم آج جاینگے	ما امروز خواہیم رفت
106 اِدھر کو چلو	این سو (،، طرف) برو
107 اُدھر کو چلو	آن سو (،، جہت) برو

Hindustani	Persian
59 اُنھون نے اپنے تئیں فضیحت کیا ہی	ایشان خود را فضیحت کرده اند
60 یہہ عین نمک حرامی ہی	این عین نمک حرامی است
61 تُم واہیات بکتے ہو	شما کلام بیهوده میگوئید
62 البتّہ یہہ یونہین ہی	البتّه این چنین است
63 تِفِن لاؤ	تِفِن بیار
64 ناشتا لاؤ	ناشتا بیار or نهار بیار
65 کھانا کب تیار ہوگا ؟	طعام کی تیّار خواهد شد ؟
66 روٹی دودھ اور شکر لاؤ	نان و شیر و شکر بیار
67 مِصری لاؤ	قند بده
68 فانوس اُٹھاؤ	مَرْدَنکی بردار
69 اِدھر آؤ	اینجا بیا
70 کہان سے آئے ہو ؟	از کجا می آئید ؟
71 تُم کہان جاتے ہین ؟	ایشان کُجا میروند ؟

Hindustani	Persian
72 چا بناؤ	چای تیار کن
73 سیدھے ہاتھ (or داہنے) پھرو	بدستِ راست بگرد
74 دّاوے ہاتھ (or بائیں) پھرو	بدستِ چپ بگرد
75 گھر کو جلدی جاؤ	زود بخانہ برو
76 سیدھے آگے چلو or	راست برو or راست محاذی
ناک کے سیدھے چلے جاؤ	بینی خود برو
77 مزدورون (or ہیلکریون or کولیون) کو بُلاؤ	حمالانرا بطلب
78 میز لیجاؤ	میز را ببر
79 حکم کیا ہے ؟	حکمِ شما چیست ؟
80 گاڑی تیار کرو	کالسکہ تیار کن
81 کچھ مُضایقہ نہین or کچھ فکر نہین or کچھ پروا نہین	مُضایقہ نیست
82 تم کو فرصت ہے ؟	آیا فرصت دارید ؟

Hindustani	Persian
37 اُسنے مجھے نکال دیا (مرا دور کرد)	او مرا معزول کرد (مرا دور کرد و جوابم داد)
38 وہ مارا مارا پھرتا ہی	اُو حیران و پریشان میگردد
39 کیا تمنے اپنی خوشی سے اُسکو نہین چھوڑا ؟	آیا شما خود او را دور نکردید ؟
40 سچ بولو حقیقت کیا ہی ؟	راست بگو حقیقت چیست ؟
41 مین نے اپنے بھائی کے سبب سے یہہ کیا ہی	من از سبب برادر خود این کار کرده ام
42 اُسنے آدمی پر آدمی بھیجا جب تک مین وہان رہا	تا زمانی که من آنجا بودم او پی در پی آدم فرستاد
43 خدا روح ہی	خدا روح است (مراد روحانی ہست)
44 یہہ کم بختی ہی	این بد بختی است
45 وے بوڑھے ہین	ایشان پیر ہستند
46 جوتی لاؤ	کفش بیار
47 اُس آدمی کو بلاؤ	آن مرد را طلب کن

Hindustani	Persian
48 تم کسواسطے آئے ہو ؟	شما بچہ جہت آمدہ اید ؟
49 مجھے کچھ بولا چاہتے ہو ؟	آیا میخواہید من چیزی بگوئید ؟
50 دِق مت کرو	مرا آزار مرسان or زحمتم مدہ or بنیزار مکن
51 مجھے مُعاف کرو	معذور دارید or بخشید
52 مجھے اُٹھاؤ	مرا بردارید
53 گھر سے نِکلو	از خانہ بیرون شو
54 کل ساڑھے تین بجے آئیو	فردا بساعت سہ ونیم بیا
55 سچ مچ یہہ چھوکرا منہہ چوراہی or شرمیلا ہی	فی الحقیقت این پسر شرمگین است or پنبہ دہن است or رمیدہ خوی ہست
56 وُہ زمانہ سازہی	او با زمانہ میسازد
57 سچ مچ وُہ گُتھ کتا سادِستا ہی	فی الحقیقت او مثل کیسہ بُرمی نماید
58 یہہ وعدہ خِلافی ہی	این وعدہ خلافی است or این خلف وعدہ است

Hindustani	Persian
11 اُٹھاؤ or اُٹھالو	این را بردار
12 اُسکو اُتارو or اُسکو نکالو	این را بیرون کن or این را بکن
13 لیجاؤ	ببر
14 نزدیک آؤ	نزدیک بیا
15 تُم کِدھر جاؤ گے ؟	کجا خواهید رفت ؟ or کجا میخواهید بروید ؟
16 جلدی جاؤ	زود برو
17 جلدی چلو	بشتاب راه برو
18 خبردار رہو	خبردار باش
19 بیٹھو	بنشین
20 ہِلو مت	مجنب or حرکت مکن or تکون مخور
21 بھُولیو مت	فراموش مکن
22 ذرَہ صبر کرو	قدری صبر کن
23 مین آؤن ؟	آیا من بیایم ؟

Hindustani	Persian
24 ہم تھہر نہین سکتے	مانمیتوانیم صبر کنیم
25 وُہ اندھا ہی	آن مرد کور است
26 وُہ بہری ہی	آن زن کر است
27 گیا وے گنگے ہین	آیا ایشان گنگ اند
28 اُسنے مجھے خرابی مین ڈالا	او مرا در خرابی انداخت
29 باپ رے باپ! مہ مُوارے مُوا!	وای وای!
30 چراغ سِلگاؤ	چراغ روشن کُن
31 بتّی بُجھاؤ	چراغ خاموش کن
32 (شہر کا) دروازہ بند کرو	دروازہ بند کن
33 (گھر کا) دروازہ کھولو	در بکُشا
34 جِھلمِل بند کرو	پنجرۂ دریچہ بند کن
35 کھڑکی کھولو	دریچہ بکشا
36 پانی بہت برستا ہی	بارش بشدّت می آید

سال طبعش چو خواستم ز سروش — این ندا آمد از ملک بخروش
هشتصد بر هزار و سه سبعون — شد مرتب صحیفهٔ کلکون
السلام السلام والاکرام — السلام السلام خیر ختام

Indo-Arabic and Persian Alphabet

Vowels

اَ آ اِ اِی اُ اُو ای اَی اَو
a ā i ī u ū e ai o au

Consonants

ب پ ت ٹ ث ج چ ح خ د ڈ ذ ر ڑ ز ژ س ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک گ ل م ن و ہ ی
b p t ṭ s j ch h kh d ḍ z r ṛ zh s sh ṣ ẓ t z gh f q k g l m n v(w) h y

ے
y

Colloquial Phrases

باب اوّل در فقرات مصطلحات گفتگوئی

Hindustani	Persian
1 وہان کون ہی ؟	آنجا کیست ؟
2 یہہ کیسے ہوا ؟	این چگونہ شد ؟
3 چُپ ہو ــہ چُپ رہو	خاموش باش
4 اندر آؤ	اندرون بیا
5 چلے جاؤ	برو
6 اُسکو لاؤ	اورا بیار
7 صبر کرو	صبر کن
8 کھانا کھاؤ	غذا بخور ــہ طعام بخور
9 چا پیو	چای بخور
10 مُجھکو پانی پلاؤ	آب بدہ تا بخورم

این نگارم را تو کن آباد تا شود قلب قاریان زو شاد
عهد سلطانه خجسته صفات ثناه و کنیه بزرگ نهاد
عهد نر بروکت آن امیر کبیر حاکم هند و صاحب تدبیر
عهد دودهوس سر قلپ خوش ظن حاکم بمبئی و صاحب فن
عهد هوبرت آن امیر فرنگ حاکم مندراس و با فرهنگ
در آوانی که پور سلطانه از دو را لبر خدیو فرزانه

قاصر و اهل شرق از دریافت محاوره اهل غرب بعجز و قصور معترف یافتم کتابی بدینگونه ترتیب دادم یعنی بسیاری از فقرات انگریزی که ببرکت صحبت ایشان فراهم آورده بودم بشش قسم منقسم ساختم بدین ترتیب

قسم اول در فقرات تمهیدی قسم دویم در فقرات مصطلح لشکری
قسم سیم در اصطلاحات دار العدالت قسم چهارم در محاورات تجارت
قسم پنجم در سخنان متداوله در طبابت قسم ششم در فقرات متفرقات

یافت از رحمتِ خدای شفا بادرب الجلیل یار ورا
شد تمام این کتابِ بوقلمون کاندرین است حرفهای فنون

پس آنرا بسنهٔ زبانِ مختلف یعنی هندی و گجراتی و عجمی موافقِ محاورهٔ هر زبان ترجمه نموده در مقابلِ یکدیگر نوشتم و در تصحیح آن حتی المقدور سعی بلیغ نمودم تا طالبان را نفعی رسد و فائدهٔ حاصل شود توقع از منصفانِ اولی الالباب و خوانندگانِ این کتاب چنانست که اگر سهو و خطائی در اصطلاحات یا عبارات آن بنظر آید بذیلِ عفو و کرم پوشیده دارند و از تعنت و نکته گیری زبان درکشند بل باصلاحِ آن کوشند و این مسکین را ممنون فرمایند نه مطعون چه انسان مرکب است باخطا و نسیان

من معترفم که کارِ من جمله خطاست معذورم ازانکه بر شبر سهو رواست
ایخواجه اگر تو آن در اصلاح بکوش در عیب نظر مکن که بی عیب خداست

هوالله خیر الحافظین ❊

دیباچهٔ کتاب

بر ضمیر منیر مهر نظیر — صاحبان ذهن با توقیر
مخزن الحلم و معدن الاشفاق — مجمع الجود منبع الاخلاق
مجلس آرای صاحبان سخن — مفخر بزم اهل دانش و فن
دانش آگاه صاحبان علوم — ذکر نیکوی شان که در هر بوم
باد واضح که آب* نیکو نام — بست و نه سال قبل ازین ایام
کرده تألیف این کتاب جمل — در حقیقت کتاب علم و عمل

---

* والد ماجد فرموده اند — بر ضمیر منیر طالبان السنهٔ مختلفه و راغبان زبانهای متنوعه پوشیده نماند که مؤلف این کتاب از عنفوان جوانی تا این غایت که اوان پیری است نقد عمر عزیز را در تحصیل علوم رسمی و استفهام مراتب و مطالب لازمی حتمی مصروف و بقدر استعداد و قابلیت خود

باب شش اندران نهاد اساس — منقسم هر یکی بفهم و قیاس
قسم اول بنا به تمهیدی — قسم دویم بنا به سربازی
سیمین مشتمل بعدل و قضا — خامسین مشتمل بدرد و دوا
رابعین مشتمل به بیع و دیون — سادسین فقره های گوناگون
لیک چون این کتاب شد نایاب — بهمن ناتمام با صد تاب
معه اصلاح واز دیاد تمام — خلعهٔ طبع داد و کرده ختام
فقره هائی که کرده ام افزود — مشتمل بر بیان کیفیت شنود
ای غفور و رحیم و رب قدیم — وی جلیل و علیم و رب کریم

تمتع زهر گوشه یافتم — ز هر خرمنی خوشه یافتم

و قریب مدت چهل سال بشغل تعلیم و تدریس صاحبان انگریز مشغول بوده و بواسطه کثرت اشتغال باین امور در دانستن زبان انگریزی فی الجمله استحضاری بهم رسانیده چون قوهٔ مدرکهٔ مغربیان از فهم مصطلحات السنهٔ مشرقیان

فقرات المصطلحة في البيئة المختلفة

लाल बहादुर शास्त्री राष्ट्रीय प्रशासन अकादमी, पुस्तकालय
Lal Bahadur Shastri National Academy of Administration Library
मसूरी
MUSSOORIE

अवाप्ति सं०
Acc. No.....

कृपया इस पुस्तक को निम्न लिखित दिनांक या उससे पहले वापस कर दें।

Please return this book on or before the date last stamped below.

दिनांक Date	उधारकर्ता की संख्या Borrower's No.	दिनांक Date	उधारकर्ता की संख्या Borrower's No.
27 MAR 1997	175		

111114

अवाप्ति सं.
ACC No. 281

वर्ग सं. पुस्तक सं.
Class No..... Book No.....
लेखक
Author Munshi, B. D.

413.1
Mun

LIBRARY 281
LAL BAHADUR SHASTRI
National Academy of Administration
MUSSOORIE

Accession No. 111114

1. Books are issued for 15 days only but may have to be recalled earlier if urgently required.
2. An over-due charge of 25 Paise per day per volume will be charged.
3. Books may be renewed on request, at the discretion of the Librarian.
4. Periodicals, Rare and Reference books may not be issued and may be consulted only in the Library.
5. Books lost, defaced or injured in any way shall have to be replaced or its double price shall be paid by the borrower.

Help to keep this book fresh, clean & moving